

วิตติnipาตวณณา

มาตงฺกชาตกั

กุโตะ นุ อากจฺฉลิตี ทุมฺมวาสิตี อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
อุเทนํ วัสฺราชานํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมิณฺหิ กาลे आयสฺมา ปิณฺโฑทลการทฺวาไซ เขตฺวเนโต
อากาเสนาคนฺตฺวา เขภฺยุเขเน โกสมฺพิยฺย อุเทนสฺส รณฺโถ
อุยฺยานํ ทิวาวิหาราย จจฺฉลิตี ฯ เถโร กิร ปุริมภเว รชชํ
การนฺโต ทิมมทฺชานํ ตสฺมี อุยฺยานे มหาปริวารสมฺปตฺตี
อนฺุภวิ ฯ โส เตน ปุพฺพาจินฺณเณน เขภฺยุเขเน ตตฺถเว ทิวาวิหารี
นิตฺตีทฺวา ผลสมฺปตฺตีสฺสฺเชน วิดีนาเมสิ ฯ ตสฺมี เอกทิวสํ
ตตฺถ คนฺตฺวา สุปฺพิตฺตสาลมฺมุเล นิตฺตินฺเน อุเทโน สตุตฺทาหํ มหาปานํ
ปิวิตฺวา อุยฺยานกิปิ กิพิสฺสามิตฺติ มหนฺเตน ปริวารेณ อุยฺยานํ
คนฺตฺวา มงฺกอลสิลาปญฺญเญ อญฺญตฺราย อิตฺถิยา องฺเก นิปนฺโน
สุรามทมตฺตตาย นินฺทํ โอกฺกมิ ฯ คายนฺตฺวา นิตฺตินฺนิตฺถิโย
ตฺริยานิ จทฺเทตฺวา อุยฺยานํ ปวิสิตฺวา ปุพฺพผลาทินิ วิจินฺนิตฺถิโย
เถรํ ทิสฺวา คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา นิตฺตีทิสฺสุ ฯ เถโร ตาสํ ฐมฺมกถํ
กเถนฺโต นิตฺตีทึ ฯ อิตฺราปี อิตฺถิ องฺคํ จาเลตฺวา ราชานํ
ปโปเชตฺวา กุหิ ตา วสฺลิตฺถิยํ กตฺตาติ วุตฺเต เอกํ สมณํ ปริวารेतฺวา

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณนา หน้า 2

นินินนาติ อาห ๗ โส กุฑุโธ หุตฺวา คนฺตฺวา เถรี อุกโกสิตฺวา
ปริภาสิตฺวา หนฺท เอตํ สมณํ ตมฺพกิปฺลฺลิกเกหิ ขาทาเปสฺสามีติ
โกชวเสน เถรสฺส สรีเร ตมฺพกิปฺลฺลิกปฺปฺภูํ ภินฺทาเปสิ ๗ เถโร
อากาเส จตฺวา ตสฺส โอวาทำ ทตฺวา เขตฺวณคนฺชกฺกุทฺทฺวาเรเยว
โอตฺริตฺวา ตถาคเตน กุโธ อากจฺฉสีติ ปฺปฺภุโจ ตมตฺถํ อาโรเจสิ ๗
สตุถา นโข ภารทฺวาช อุเทโน อิทาเนว ปพฺพชิตฺเว วิเหเจติ
ปฺพเพปี วิเหเจยวาคิ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหาริ ๗

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต มหาสตุโต
พหฺนินฺนเร จณฺฑาลโยนียํ นินฺพุตฺติ ๗ มาตงฺโกติสฺส นามํ
กรීสุ ๗ อปรภาเก วิญฺญุตํ ปตฺโต มาตงฺกปณฺฑิตฺติ ปากโฏ
อโหสิ ๗ ตทา พาราณสีเสฏฺฐิจิโน ชีตา ทิฏฺฐมงฺกฺลิกา นาม ๗
เอกมาสอฑฺฒมาสวารเณ มหาปรีวารา อุตฺยานํ กิพฺพิตุํ กจฺฉติ ๗
อถกทิวสํ มหาสตุโต เกนจิ กมฺเมเน นครํ ปวีสนฺโต อนฺตรทฺวารเ
ทิฏฺฐมงฺกฺลิกํ ทิสฺวา เอกมนฺตํ อปคนฺตฺวา อลฺลียิตฺวา อฏฺฐาสิ ๗
ทิฏฺฐมงฺกฺลิกา สาณฺธิยา อนฺตรเณ โอลเณนฺตี ตํ ทิสฺวา โก
เอโสติ ปุจฺฉิตฺวา จณฺฑาลโธ อเยยติ วุตฺเต อทิฏฺฐปฺพพฺยุตฺตํ กํ วต
ปสฺสามีติ คนฺชทเกน อุกฺขินิ โธวิทฺวา ตโต นินฺวตฺติ ๗ ตาย
สทฺฐี นิกฺขนฺตฺมหาชโน อเร ทฺวฏฺฐ จณฺฑาล อชฺช ตํ นิสฺสาย
อมฺหากํ อมฺลํ สฺวารกตฺตํ น ลทฺชนฺติ โกธาภิกฺกุโธ มาตงฺกปณฺฑิตํ
หตฺถเอหิ จ ปาเทหิ จ โปถตฺวา วิสณฺณิ กตฺวา ปกฺกามิ ๗ โส
มฺหุตฺตํ วิตฺตินาเมตฺวา ปฏฺฐิตทฺชสณฺณิ หุตฺวา จินฺเตสิ ทิฏฺฐมงฺกฺลิกาย

ปริชโน มํ นิทฺโทลั อการณน โปเถสิ ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกั
ลภิตฺวา ว อฏฺฐหิสุสํมิ โน อลภิตฺวาติ อธิฏฺฐาย คนฺตุวา
ตสฺสา ปิตฺติเนวเสนทฺวารเ นิปฺชชึฯ โส เกน การณน
นิปฺนโนสึตี วุตฺเต อณฺณํ การณํ นตฺถิ ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกาย
เม อตฺถโถติ อาทฯ เอกทิวโส อตีโต ตถา ทฺติโย ตติโย
จตุตฺโถ ปณฺจโม ฉฏฺฐโธฯ โปธิสฺตตฺตานํ อธิฏฺฐจฺานํ นาม
สมิขฺฉติ ตสฺมา สตฺตเม ทิวเส ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกั นีหริตฺวา
ตสฺส อํทฺสุฯ อถ นํ สว อฏฺฐเจหิ สํมิ ตุมฺหากํ เกหํ
กจฺจมาติ อาทฯ ภาทฺเท ทว ปริชเนนมฺหิ สุโปถิตो
ทฺพฺพลอ มํ อุกฺขิปิตฺวา ปิฏฺฐึ อารोเปตฺวา อาทาย กจฺจมาติฯ
สว ตถา กตฺวา นครวาสินํ ปสฺสนฺตฺตานณฺเณว นครา
นิกฺขมิตฺวา จณฺฑาลคามํ กตาฯ

อถ นํ มหาสฺสโต ชาตีสมฺภเวทิติกฺกมํ อกตฺวา ว กติปาหํ
เกहे วสาเปตฺวา จินฺเตสิ อหเมว ตํ ลากฺกคฺยสฺกคฺปฺตตํ กโรนฺโต
ปพฺพชิตฺวา ว กาคฺตุ สกฺขิสฺสํมิ น อิตฺรธาติฯ อถ นํ อามนฺเตตฺวา
ภาทฺเท มยิ อรณฺญโต กิณฺจิ อนาหรนฺเต อมฺหากํ ชีวิกา นปฺปวตฺตติ
ยาว มมาคมนา มา อุกฺกณฺจิ อหํ อรณฺณํ คมิสฺสํมิติ วตฺวา
เลหวาสินปี อิมํ มา ปมฺชชฺธาติ โววิทฺวา อรณฺณํ คนฺตุวา
สมณปฺพพฺชฺชึ ปพฺพชิตฺวา อปฺปมตฺโต สตฺตเม ทิวเส อฏฺฐสฺมา-
ปตฺติโย ปณฺจาภิณฺณาโย จ อฺปฺปาเทตฺวา อิทานิ ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกาย
อวสฺสโย ภาวิตฺุ สกฺขิสฺสํมิติ อิทฺธิยา อาคนฺตุวา จณฺฑาลคามทฺวารเ

เล่มที่ 34 วัสตินิปาตวณณา หน้า 4

โอรตริตฺวา ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกาย เคหฺทวาริ อคฺมาสิ ฯ สฺวา ตสฺสาคฺมณิ
สฺตุตฺวา เคหฺโต นิภฺยมิตฺวา สฺวา มิ กสฺมา มิ อนาถิ กตฺวา ปฺพพฺพิโตสิตี
ปริเทวิ ฯ อถ นิ ภทฺเท มา จินฺตฺยิ ตว โปราณกยสฺโต อิทานิ
มหนฺตฺตริ ชลฺลํ กริสฺสามิ อปิจ โข ปน น มยฺหิ มาตฺงฺคปณฺฑิโต(๑)
สฺวา มิโก มหาพฺรหฺมา เม สฺวา มิโกตี เอตฺตํปี ปริสมชฺเฒ วจฺตุ
สฺกฺขิสฺสตีตี ฯ อาม สฺวา มิ สฺกฺขิสฺสามิตี ฯ เตนฺหิ อิทานิ เต
สฺวา มิโก กุหฺนฺตี ปฺกฺจฺวา พฺรหฺมโลกํ คโตตี วจฺวา กทา อากฺมิสฺสตีตี
วจฺเต อิตฺ สฺตฺตเม ทิวเส ปฺณณฺมายิ จนฺทํ ภินฺทิตฺวา อากฺมิสฺสตีตี
วเทยฺยาสีตี อหฺ ฯ อิติ นิ วจฺวา มหาสฺตุโต หิมวณฺตเมว
คโต ฯ ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกายิ พาราณสิยิ มหาชนมชฺเฒ เตสฺ เตสฺ
จฺานสฺ ตถา กเถสิ ฯ มหาชน โอมฺหากํ มหาพฺรหฺมา สฺวา มิ
ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกิ กิ น ลจฺจติ เอวเมตฺติ ภวิสฺสตีตี สฺททฺหตี (๒) ฯ

โพรสิสฺตุโตปี ปฺณณฺมิติวเส จนฺทสฺส คคนมชฺเฒ จิตฺกาเถ
พฺรหฺมตฺตภาวํ มาเปตฺวา สกฺลกาสิกรญฺจํ ทฺวาทสโยชนิกํ
พาราณสินครณฺจ เอโกภาสิ กตฺวา จนฺทมณฺฑลํ ภินฺทิตฺวา
โอรตริตฺวา พาราณสิยา อุปรุปริ ติกฺขตฺตํ ปริภฺยมิตฺวา มหาชนน
คณฺฐมาลาทีหิ ปฺชฺยมาโน จณฺฑาลคามกามิภูโข อโหสิ ฯ
พฺรหฺมภตฺตา สนฺนิปตฺติตฺวา จณฺฑาลคามกํ คณฺฑวา ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกาย
เลหิ สฺททฺชฺวตฺเถหิ ฉาเทตฺวา ภูมฺยิ จตฺฐาตฺยคณฺฐเอหิ อุปลิมปิตฺวา
ปฺปฺพานิ วิกริตฺวา ฐปฺ กตฺวา เจลวิตานํ ปสาเรตฺวา มหาสยณิ
๑. ยฺ. ภาตฺงฺโค ปณฺฑิโต ฯ ๒. ยฺ. สฺททฺหิ ฯ

ปลยฺเปตฺวา คนฺชเตลปฺทีปึ ชาเลตฺวา ทฺวาเร รัชฎฺฏญฺญวณฺณ-
วาลุกั โอกิริตฺวา ปุปฺพานิ วิกิริตฺวา ชเช พนฺธิสุฯ เอวํ อลงฺกเต
เคเห มหาสตุโต โอตริตฺวา อนฺโต ปวิสิตฺวา โถกั สยณปิฏฺเจ
นีสึทึฯ ตทา ทิฏฺฐมฺงคฺลิกา อุตฺตนิ โหติฯ อถสฺสา องฺคุฏฺฐเกณ
นาถึ ปรามสิฯ กุจฺฉิยั คพฺโภ ปตฺติฏฺฐาสึฯ อถ นั มหาสตุโต
อามนฺเตตฺวา ภาทฺเต คพฺโภ เต ปตฺติฏฺฐิตฺวา ตฺวํ ปุตฺตํ วิชಾಯิสฺสสิ
ตฺวํปี ปุตฺตโตปี เต ลากคฺคยสคฺคปฺตฺตทา ภาวิสฺสถ ตว ปาทโรวณฺอุทกั
สกลชมฺพุทึปฺราชนั อภิเสโกทกั ภาวิสฺสติ นหาโนทกั ปน เต
อมโตสธั ภาวิสฺสติ เย สึเส อาสิณฺจิสฺสนฺติ เต สพฺพโรเคหิ
มฺจฺจิสฺสนฺติ กาพคณฺณิหิ ปริวชฺชิสฺสนฺติ ตว ปาทปิฏฺฐิจฺฉิ สึสั
จเปตฺวา วนฺทนฺตา สหสฺสั ทสฺสนฺติ โสตปฺเถ จตฺวา วนฺทนฺตา
สตั ทสฺสนฺติ จกฺขุปฺเถ จตฺวา วนฺทนฺตา เอกั กหาปณฺณั ทสฺสนฺติ
อปฺปมตฺตา โหหิตึ ตั โอวทิตฺวา เกหา นิกฺขมิตฺวา มหาชนสฺส
ปสฺสนฺตสฺเสว อฺปฺปตฺติตฺวา จนฺทมณฺฑลั ปาวิสึฯ

พฺรหฺมกตฺตา สนฺนิปตฺติตฺวา จิตฺกาว รัตตี วิตฺตินาเมตฺวา
ปาโตว ทิฏฺฐมฺงคฺลิกั สุวณฺณสิวิกั อาโรเปตฺวา สึเสน อุกฺกขิปิตฺวา
นคฺริ ปวิสึสุฯ มหาพฺรหฺมภริยาติ นั อฺปฺสงฺกมิตฺวา มหาชน
คนฺชมาลาทีหิ ปุเชสิฯ ปาทปิฏฺฐเจ สึสั จเปตฺวา วนฺทิตฺตุ
ลภนฺตา สหสฺสตฺถวิกั เทนฺติ โสตปฺเถ จตฺวา วนฺทิตฺตุ ลภนฺตา สตั
เทนฺติ จกฺขุปฺเถ จตฺวา วนฺทิตฺตุ ลภนฺตา เอกั กหาปณฺณั เทนฺติฯ
เอวํ ทฺวาทสโยชนิกั พาราณสิยั ตั คเหตฺวา วิจฺรนฺตา อฏฺฐารส-

โกฏฐนํ ฌกีสฺส ฯ อถ นํ นครํ ปรีหริตฺวา อาเนตฺวา นครมชฺเช
มหามณฺฑปํ กตฺวา สาณิํ ปรีกขิปิตฺวา มหาสยนิํ ปญฺญเปตฺวา
มหนฺเตน สิริโสภกฺเคน ตตฺถ วสาเปสฺสุ ฯ มณฺฑปสนฺติเกยว
สตุตทวารโกฏฐกํ สตุตทุมิกปาสาทํ กาคฺคฺ อารกีสฺส ฯ มหนฺตํ
นวกมฺมํ อโหสิ ฯ ทิฏฺฐมงฺคฺลิกา มณฺฑปเปยว ปุตฺตํ วิชಾಯิ ฯ
อถสฺส นามคหณทิวเส พุราหุมนฺนา สนฺนิปตฺติตฺวา มณฺฑป
ชาตตฺตา มณฺฑปพุกฺมาโรตฺติสฺส นามํ กรีสฺส ฯ ปาสาโทปิ ทสฺหิ
มาเสหิ นิฏฺฐจิตฺโต ฯ ตโต ปฏฺฐาย สา มหนฺเตน ยเสน ตสฺมี
วสตี ฯ มณฺฑปพุกฺมาโรปิ มหนฺเตน ปรีวารเณ วฑฺฒติ ฯ
ตสฺส สตุตทจฺวสฺสติกกาลยว ชมฺพุทฺธิปตฺเต อุตฺตมาจริยา
สนฺนิปตฺติสฺส ฯ เต ตํ ตโยเวท อุกฺคณฺหาเปสฺสุ ฯ โส โสพ-
สวสฺสกาลโต ปฏฺฐาย พุราหุมนฺนํ ภตฺตํ ปฏฺฐเปสิ ฯ นีวทฺธํ
โสพสพุราหุมนฺสหฺสฺสานิ ภูณฺชนฺติ ฯ จตุตฺเถ ทวารโกฏฐเก
พุราหุมนฺนํ ทิยฺยติ ฯ อถกสฺมี มหาสมยทิวเส เกเห พหุปายาสํ
ปฏฺฐิยาทาเปสิ ฯ โสพสพุราหุมนฺสหฺสฺสานิ จตุตฺเถ ทวารโกฏฐเก
นีสฺสิทิตฺวา สุวณฺณสรเณ นวสปีนา ปกฺกมฺฐชฺฌทสฺกขราหิ จ
อภิสงฺขตปายาสํ ปรีภุณฺชนฺติ ฯ กุมาโรปิ สพฺพาลงฺการปฏฺฐิ-
มณฺฑิโต สุวณฺณปาตุกา อารุຍฺห หตฺถเณ กาลญฺจนทณฺฑํ คเหตุวา
อิธ สปี เทถ อิธ มธฺมฺ เทถาติ วิจาเรนฺโต จรตี ฯ

ตสฺมี ขณฺ มาตงฺคปณฺฑิโต หิมวณฺเต อสฺสมปเท นิสฺสินฺโน กา

๑. ยู. โโก ฯ

นุโข ทิฏฐมจฺจลิกาย ปุตฺตสฺส ปวฺตฺตตีติ โอลเณนุโต ตสฺส
อดิตฺเต ปกฺขนุตถาวํ ทิสฺวา อชฺเชว คนฺตุวา มาณวํ ทเมตฺวา
ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺพลํ โหติ ตตฺถ ทานํ ทาเปตฺวา อากมิสฺสามีติ
จินฺเตตฺวา อากาเสน อนฺตตตฺทหํ คนฺตุวา มุขโรชนาทินิ กตฺวา
มโนสีลาตเล จิโต ทุปฺปํ นีวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา
ปัสฺสูกํ สงฺฆาฏี ปารุเปตฺวา มตฺตีกาปตฺตํ อาทาย อากา-
เสนาคนฺตุวา จตฺตเถ ทวารโกฏฺฐเก ทานคฺเคยว โอตริตฺวา
เอกมนฺตํ อฏฺฐาสี ๑ มณฺฑปโษย อิตฺถิจิโตจ โอลเณนุโต ทูโรโต
ตํ ทิสฺวา เอวฺวโรโป สงฺการยกฺขสทิสฺสว อัย ปพฺพชฺชิตอ อิมํ จานํ
อากโต กุโต นุโข อากจฺฉตีติ เตน สทฺธี สลฺลปนฺโต ปจฺมํ คาถมาห

[๒๐๓๓]กุโต นุ อากจฺฉตี ทุมฺมวาสี (๑)

โอคฺลลโก ปัสฺสปิสาจโกว

สงฺการโจฬํ ปฏิมุญฺจ กณฺเฐ

โก เร ตฺวํ โหสิ อทกฺขิณฺเอยโยติ ๑

ตตฺถ ทุมฺมวาสีติ อนฺนชฺชิตามณฺฑิตสงฺฆมฺภูตสงฺฆาฏิก-
ปิไลตีกวสโน ๑ โอคฺลลโกติ ลามโก โอลมฺพนวิลมฺพนนฺตก-
สฺสุตฺตกโร ๑ ปัสฺสปิสาจโกวติ สงฺการภูจฺจเน จิโต ปิสาจ
วีย ๑ สงฺการโจฬนฺติ สงฺการภูจฺจเน ลทฺฐปิไลตีกํ ๑ ปฏิมุญฺจติ
ปฏิมุญฺจิตฺวา ๑ อทกฺขิณฺเอยโยติ ตฺวํ อทกฺขิณฺเอยโย อิมสํ
ปรมทกฺขิณฺเอยยานํ นิสินฺนภูจฺจนํ กุโต อากโต ๑

๑. ย. รุมฺมวาสี ๑

ตํ สุตฺวา มหาสฺโต มุหฺจิตฺเตเนว เตน สทุธิ สลฺลปฺนฺโต
ทฺติยํ คากฺมาห

[๒๐๓๔]อนฺนํ ตวฺยํ ปกตํ ยสฺสฺสินํ

ตํ ขชฺชเร ภูณฺชเร ปิยฺยเร จ

ชานาสิ มํ ตวํ ปฺรทตฺตฺตฺปชีวิ

อฺตุตฺติฏฺฐปิณฺฑํ ลภตํ สปาโกติ ๑

ตตฺถ ปกตฺนฺติ ปฏฺยตฺตํ ๑ ยสฺสฺสินฺนฺติ ปฺริวารสมฺปนฺนํ ๑

ตํ ขชฺชเรติ ตํ ขชฺชนฺติเยว ภูณฺชนฺติ จ ปิวนฺติ จ กิการณา มยฺหํ

กฺุชฺฌติ ๑ อฺตุตฺติฏฺฐปิณฺฑนฺติ อฺปฺติฏฺฐิจิตฺวา ลภิตฺตฺตฺตฺปิณฺฑํ

อฺกฺุจาย จิตฺเทหิ วา ทิยฺยมาณํ เหฏฺฐา จตฺวา ลภิตฺตฺตฺตฺปิณฺฑํ ๑

ลภตํ สปาโกติ สปาโก จณฺทาโลปี ลภตฺตฺ ชาติสมฺปนฺนา หิ ยตฺถ

กตฺถจฺจ ลภนฺติ สปากจณฺทาลสฺส ปน โก เทติ ทฺลลภปิณฺฑโธ อหํ

ตสฺมา เม ชีวิทปวตฺตฺนตฺถํ โภชนํ ทาเปหิ กุมาราติ ๑

ตโต มณฺทโทยํ คากฺมาห

[๒๐๓๕]อนฺนํ มมฺยํ ปกตํ พฺราหฺมณานํ

อตฺตตฺถาย สทุทฺทโต มมฺยํ

อเปหิ เอโต กิมิธฺฐจฺจิตฺติ

น มาทิสฺวา ตฺยํ ททฺนฺติ ชมฺมาติ ๑

ตตฺถ อตฺตตฺถายาติ อตฺตโน วุฑฺฒิอตฺถาย ๑ อเปหิ

เอโตติ อิมฺมุหา จานา อปฺกจฺจ ๑ น มาทิสฺวาติ มาทิสฺวา

ชาติสมฺปนฺนํ อฺกฺุจพฺราหฺมณานํ ทานํ เทนฺติ น ตฺยํ

จ มนุเตหิ จ อุปปนฺนา ฯ

ตโต มหาสตุโต เทว คธา อภาสิ

[๒๐๓๘]ชาติมโท จ อติมานิตา จ

โลโก จ โทโส จ มโท จ โมโห

เอเต อคฺฉนา เยสุ วสนฺติ สพฺเพ

ตานิธ เขตฺตานิ อเปสฺตานิ ฯ

ชาติมโท จ อติมานิตา จ

โลโก จ โทโส จ มโท จ โมโห

เอเต อคฺฉนา เยสุ น สนฺติ สพฺเพ

ตานิธ เขตฺตานิ สุเปสฺตานีติ ฯ

ตตฺถ ชาติมโทติ อหฺมสฺมิ ชาติสมฺปนฺโนติ เอวํ อุปปนฺน-
มโท ฯ อติมานิตาติ อญฺโฆ มยา สทฺธิ ชาติอาทีหิ สทฺธิโส
นคฺฉีติ อติภฺกมฺม ปวตฺตมาโน ฯ โลภาทโย ลุพฺภนทฺสฺสน-
มชฺชนมฺยหฺนมตฺตาว ฯ อเปสฺตานีติ เอวฺรฺฐปา หิ ปุคฺคฺลา
อาสีวิสฺภริตา วิย วมฺมิกา อปฺปิยสีลา โหนฺติ เอวฺรฺฐปानํ ทินฺนํ
น มหฺปฺผลํ โหติ ตสฺมา มา เอเตสํ อเปสฺตานํ เขตฺตภาวํ มนฺยฺญิตฺถ
น หิ ชาติมนฺตา สกฺกทายกา เย ปน ชาติมานาทฺริหิตา อริยา
ตานิ เขตฺตานิ สุเปสฺตานิ เตสุ ทินฺนํ มหฺปฺผลํ เต สกฺกทายกา
โหนฺตีติ ฯ

อิตฺติ โส มหาสตุเต ปฺนปฺปฺนํ กเถนฺเต กุชฺฉิตฺวา อัย อติพฺหุ
วิลปฺติ กุหิ คตา อิเม โทวาริกา นยิมิ จณฺฑาลํ นีหฺรนฺตีติ

คาถมาห

[๒๐๓๕] กุฏตถ คตา อุโปชติโย จ
อุปวชฺโณ อถวา ภณฺทกฺขุณฺโณ
อิมสฺส ทณฺฑญฺจ วรณฺจ หตฺวา
คเล คเหตุวา คลยาถ ชมฺมนฺติ ฯ

ตตถ กุฏตถ คตาคิ อิมสฺส ตีสฺส ทฺวาเรสุ จปีตา อุโปชติโย
จ อุปวชฺโณ จ ภณฺทกฺขุณฺโณ จาคิ ตโย โทวาริกา กุฏตถ คตาคิ
อตุโถ ฯ

เดปี ตสฺส วณฺํ สุตฺวา เวเคนาคนฺตฺวา วณฺิตฺวา ก็ กโรม
เทวาคิ อาหํสุ ฯ อัย โว ชมฺโม จณฺฑาโล ทิฏฺฐิจฺฉิตฺติ ฯ น
ปสฺสาม เทวาคิ ฯ กุโถจि อาคตภาวํ น ชานาม เทวาคิ ฯ
โกจि เอส มายากาโร วา วิชฺชาจรฺโจโร วา ภวิสฺสตีติ ฯ อิทานิ
ก็ ติฏฺฐธาคิ ฯ ก็ กโรม เทวาคิ ฯ อิมสฺส มุขเมว โปเถตฺวา
ภินฺทนฺตา ทณฺฑเวฬุเปสิกาหิ ปิฏฺฐิจมฺมํ อุปฺปาเทตฺวา วรณฺจ
ทตฺวา คเล คเหตุวา เอตํ ชมฺมํ คลยาถ อโถ นีหฺรธาคิ ฯ
มหาสตุโถ เตสุ อตฺตโน สนฺติกํ อนาคเตเสว อุปฺปติตฺวา
อากาเส จิโถว คาถมาห

[๒๐๔๐] คีรี นเชน ขนฺสิ อโยทฺนฺเตภิ ขาทสิ
ชาตเวทํ ปทหสิ โย อีสึ ปริภาสตีติ ฯ

ตตถ ชาตเวทํ ปทหสีติ อคฺคิ คิลิตฺตุ วายมสิ ฯ

อิมญฺจ ปน คากํ วตฺวา มหาสตุโถปี ปสฺสนฺตฺสเสว มาณวสฺส

จ พุราหุมนานญจ ปสฺสนุนานํ อากาเส ปกฺขนฺที ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๐๔๑]อิทํ วตฺวาน มาตฺงฺโก อิติ สจฺจปรกฺกโม

อนฺตลิกฺขสฺมี ปกฺกามิ พุราหุมนานํ อุกฺกขตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ สจฺจปรกฺกโมติ สภาวปรกฺกโม ฯ

โส ปาจิณฺทิสากิมฺโข คฺนตฺวา เอกาย วิธิยา โอตฺริตฺวา
ปทวลญฺชํ ปญฺญาตฺตฺติ อธิกฺุจาย ปาจิณฺทวารสฺมีเป ปิณฺฑาย
จฺรณฺโถ มิสฺสภกตฺตํ สํกทฺตฺติตฺวา เอกิสฺสาย สาลาย นิสฺสีทิตฺวา
มิสฺสภกตฺตํ ปฺริกฺกฺขชฺิ ฯ นครเทวตา อัย อมฺหากํ อัยยํ วิเหจฺเตว
กเถตฺติติ อสฺหมานา อากมฺีสุ ฯ อตฺสสฺ เซฏฺจกยฺกฺโข ทิวํ กเหตุว
ปฺริวตฺเตสิ ฯ เสสเทวตา เสสพุราหุมนานํ ทิวํ กเหตุว
ปฺริวตฺเตสิ ฯ โโพธิสฺตฺเต มุทฺจิตฺตตฺตาย ปน ตฺสสฺ ปฺตฺโตติ ตํ น
มาเรนฺติ เกวถํ กิลเมนฺติเยว ฯ มณฺฑพฺยสฺส สีสํ ปฺริวตฺเตตฺวา
ปฺริกฺกฺขปฺสฺสาภิมุขํ ชาตํ หตฺถปาทา อฺชุกา ถทฺฐาว อฏฺุจฺสิ ฯ
อฏฺุจฺนิ กาลกตฺสฺเสว ปฺริวตฺเตสิ ฯ โส ถทฺฐสฺริโร นิปชฺชชฺิ ฯ
เสสพุราหุมนานา มฺุเขน เขฬํ วมฺนฺตา อปฺราปฺริ ปฺริวตฺตฺนฺติ ฯ
อัยเย ปฺตฺตฺสสฺ เต ทิ ชาตฺนฺติ ทิกฺกฺขมํกฺลิกาย อาโรจฺยฺสิ ฯ
สา เวเคนาคฺนตฺวา ปฺตฺตํ ทิสฺวา ทิมตฺนฺติ วตฺวา คากมาห

[๒๐๔๒]อาเวถิตฺ(๑) ปฺริกฺกฺขิตฺ อุตฺตมํกํ

พาหํ ปฺสาเรติ อกมฺมเนยฺย

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณณนา - หน้าที่ 13
เล่มที่ 34 มาตงฺกชาตกั หนา 13

เสตานิ อุกฺขิณี ยถา มตฺตสฺส

โก เม อิมํ ปุตุตฺตมกาสี เหวนนฺติ ฯ

ตตฺถ อาเวลิตฺตฺตํ ปรีวตฺตํ ฯ

อถสฺสา ตสฺมี จาเน จิตฺตโน อาโรเจตฺถุ คากฺมาห

[๒๐๔๓]อิฐาคมา สมโณ ทุมฺมวาสิ

โอบลฺลโก ปัสฺสปีสาจโกว

สงฺการโจฬํ ปฏิมุญฺจ กณฺเจะ

โส เต อิมํ ปุตุตฺตมกาสี เหวนนฺติ ฯ

สา ตํ สุตฺตวาว จินฺตเตสิ อลฺลสฺเสตํ พลํ นตฺถิ นิสฺสํสยํ

มาตงฺกปณฺหิโต ภวิสฺสตี สมฺปนฺนเมตฺตาทาภาวโน โข ปน ธีโร

อิมํ เอตฺตํ ชนํ กิลเมตฺตวา คมฺิสฺสตี กตฺรํ นฺุโข ทิสฺสํ คโต ภวิสฺสตีตีติ ฯ

ตโต ปุจฺจนฺตี คากฺมาห

[๒๐๔๔]กตฺรํ ทิสฺสํ อคฺมา ฐุริปฺปโย

อกุฆาถ เม มาณฺวา เอตฺตมตฺถํ

กนฺตฺวาน ตํ ปฏิกเรมุ อจฺจยํ

อปฺเปว นํ ปุตุตฺตํ ลเกมุ ชีวิตฺตํ ฯ

ตตฺถ กนฺตฺวานาตี ตสฺส สนฺตํกํ กนฺตฺวา ฯ ตํ ปฏิกเรมุ

อจฺจยนฺตี ตํ อจฺจยํ ปฏิกเรสิฐาเม เทเสสิฐาเม ขมาเปสิฐาเม

นนฺตี ฯ ปุตุตฺตํ ลเกมุติ อปฺเปว นาม ปุตุตฺตสฺส ชีวิตฺตํ ลเกยฺยาม ฯ

อถสฺสา ตตฺถ จิตฺตา มาณฺวา กเถนฺตฺตา คากฺมาหํสุ

[๒๐๔๕]เวหาสยํ อคมา ฐริปญฺโณ

ปถทฺฐโน ปณฺณรเสว จนฺโท

อปีจาปี โส ปุริมํ ทิสํ อคณฺธิ

สจฺจปฺปฏิญฺโณ อิติ สาธุโรโปติ ฯ

ตตฺถ ปถทฺฐโนติ อากาสปถสฺงฆาตสฺส อทฺฐโน มชฺเฌ
จิตฺโต ปณฺณรเส จนฺโท วีย ฯ อปีจาปี โสติ อปีจ โข ปน โส
ปุรตฺถิมํ ทิสํ กโต ฯ

สา เตสํ วจันํ สุตฺวา มม สามิกํ อุปรชาเรสุสามิตี
สุวณฺณกตสฺสุวณฺณสรกานิ กาทาเปตฺวา ทาสีคณฺปรีวฺตา เตน
ปทวตฺถยชฺส อธิญฺจิตฺตฺวจานํ ปตฺวา เตนานุสาเรณ กจฺจนฺตี
ตสฺมี ปิจิกาย นิสิตฺติวฺวา ภูณฺชมาเน ตสฺส สนฺตีกํ
กนฺตฺวา วนฺทิตฺวา อญฺจาสี ฯ โส ตํ ทิสฺวา โถกํ โอทนํ
ปตฺเต เจเปตี ฯ ทิญฺจวมฺงคฺลิกา สุวณฺณกตเสณ ตสฺส อุทกํ
อทาสี ฯ โส ตตฺถเวว หตฺถํ ไรฺวิตฺวา มุขํ วิกฺขวาเลตี ฯ
อถ นํ สา เกณ เม ปุตฺตสฺส โส วิปฺปการो กโตติ
ปุจฺจนฺตี กาทมาห

[๒๐๔๖]อาเวลิตํ ปิฏฺฐิจิตฺโต อุตฺตมมฺงคํ

พาหุํ ปสาเรติ อกมฺมเนยฺย

เสตานิ อกฺขิณี ยถา มตฺสฺส

โก เม อิมํ ปุตฺตมกาสิ เอวานฺติ ฯ

ตโต ปรา เตสิ วจนปฏิวจนกาถา นาม โหนติ

[๒๐๔๗]ยกฺขา หเว สนฺติ มหानุภาวา

อนฺวาคตา อีสโย สาธฺรฺรฺปา

เต ทฺวฺจฺจิตฺตํ กุปีติ วิทิตฺวา

ยกฺขา หิ เต ปฺตฺตมกํสุ เอวํ ฯ

[๒๐๔๘]ยกฺขา จ เม ปฺตฺตมกํสุ เอวํ

ตฺวณฺเณว เม มา กุทฺโธ พฺรหฺมจารี

ตฺมฺเหว ปาเท สรณํ คตาสุมิ

อนฺวาคตา ปฺตฺตโตเกน ภิกฺขุ ฯ

[๒๐๔๙]ตฺเทว หิ เอตฺรหิ จ มยฺหํ

มโนปโทโส น มมตฺถิ โภจิ

ปฺตฺโต จ เต เวทมเทน มตฺโต

อตฺถิ น ชานาติ อธิจฺจ เวเท ฯ

[๒๐๕๐]อฺทฺธา หเว ภิกฺขุ มฺหุตฺตเกน

สํมุยฺหเตว ปฺริสสฺส สญฺญา

เอกาปราริขํ ขม ฐฺริปฺญณ

น ปญฺชิตา โภชฺพลา ภวนฺตีติ ฯ

ตตฺถ ยกฺขาติ นกรปฺริคฺคาหกา ยกฺขา ฯ อนฺวาคตาติ

อาคนฺตฺวา อีสโย สาธฺรฺรฺปา กุณฺสมปฺนฺนาติ เอวํ ชานามาติ

อตฺถิ ฯ เตติ เต อีสึนํ กุณฺ ฅตฺวา ปฺตฺตํ ทฺวฺจฺจิตฺตํ กุปีติจฺจิตฺตํ

วิทิตฺวา ฯ ตฺวณฺเณว เมติ สเจ ยกฺขา กุปีตา เอวมกํสุ กโรนฺตุ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 16

เทวตา นาม ปานียอุพุงมตุเตน สนุตปเปตุ สกกา ตสุมา
อหนุเตสั น ภายามิ เกวลั ตวณฺเวย เม ปุตฺตสฺส มา กุชฺฌิ ฯ
อนฺวาคตาติ อากตาสุมิ ฯ ภิกฺขุติ มหาสตุตฺติ อาลปติ ปุตฺตสฺส
ชีวิททานั ยาจติ ฯ ตเทวาทิ ทิฏฺฐมฺงฺคฺลิกะ ตทา ตว ปุตฺตสฺส
มม อุกโกสนกาเลว มยฺหิ มโนปโทโส นตฺถิ เอตฺรหิ จ ตยิ
ยาจियมานายปิ มม ตสุมิ มโนปโทโส นตฺถิเยว ฯ เวทมเทนาติ
ตโย เวทา อุกฺกหิตาติ มเทน ฯ อธิจฺจาติ เต เวเท อุกฺกเหตุวาปี
อตุถานตฺถิ น ชานาติ ฯ มฺหุตฺตเกนาติ ยั กิณฺจิ อุกฺกเหตุวา
มฺหุตฺเตเนว ฯ

เอวึ ตาย ขมาปियมาโน มหาสตุโต เตนหิ เตสั ยกฺขานั
ปฺลายนตฺถาย อมโตสฺส ทสฺสามิตี วตุวา กาถมาห

[๒๐๕๑]อิทลฺจ มยฺหิ อุตฺติฏฺฐปิณฺฑํ

ตว มณฺฑา โปย ญฺญชฺตุ อปฺปปฺยโล
ยกฺขา จ เต ปุตฺตํ น วิหะเยยฺยํ
ปุตฺโต จ เต โหหิติ(๑) โส อโรโคติ ฯ

ตตฺถ อุตฺติฏฺฐปิณฺฑนฺติ อฺจฺฉิฏฺฐกปิณฺฑํ ฯ อฺจฺฉิฏฺฐ-
ปิณฺฑนฺติปิ ปาโฐ ฯ

สา มหาสตุตฺตสฺส วจันํ สุตฺวา เทถ สามิ อมโตสฺสนฺติ
สุวณฺณสรกั อุปฺนาเปสิ ฯ มหาสตุโต อฺจฺฉิฏฺฐกญฺชิกภตฺตํ
ตตฺถ อาสิณฺจิตฺวา ปจฺมณฺเวย อิตฺโต อุปฺทฺตํ ตว ปุตฺตสฺส มฺเข
๑. สึ. ย. โหหิติ ฯ

โอสถจาเปตฺวา เสถิ จาญฺญิ อุตฺเทน มิสฺเสตฺวา เสสฺพฺราหฺมณานํ
มุเข โอสถจาเปหิ สพฺเพว นีโรคา ภวิสฺสนฺตฺติ วตฺวา อุปฺปตฺติว
หิมวตฺตเมว คโต ๗ สปิ ตํ สรกํ สีเสนาทาย อมโตสฺสํ เม
ลทฺชนฺติ วทฺนฺตี นีเวสนํ คนฺตฺวา ปจฺมํ ปุตฺตสฺส มุเข กณฺชิกํ
โอสถจฺจ ๗ ยกฺโข ปลาโย ๗ อิตโร ปิสุํ ปุณฺณโต อญฺจาย
อมฺม กิเมตฺนฺติ อาห ๗ ตยา กตํ ตฺวเมว ชานิสฺสฺสตี เอหิ ตาต
ตว ทกฺขิณฺณยฺยานํ ตํ วิปฺปการํ ปสฺสสาหิตฺติ ๗ โส เต ทิสฺวา
วิปฺปฏฺฐิสาริ อโหสิ ๗ อถ นํ มาตา ตาต มณฺฑพฺพกฺุมาร ตฺวํ
พาโล ทานสฺส มหปฺผลกฺุจฺจํ น ชานาสี ทกฺขิณฺณยฺยา นาม
เอวฺรฺปา น โหนฺติ มาตงฺกปณฺฑิตสฺทิสาว โหนฺติ อโโต
ปญฺจาย มา เอเตสํ ทุสฺสึลานํ ทานํ อทาสี สึลวตฺตานํ
เทหิตฺติ วตฺวา อาห

[๒๐๕๒]มณฺฑพฺพ พาโลสิ ปรีตฺตปฺลโย

โย ปุณฺณเขตฺตานํ อโกวิทฺทิสี

มหกฺกสาเวสฺส ททาสี ทานํ

กิลิฏฺฐกมฺเมสฺส อสฺสณฺเตสฺส ๗

ชญา จ เกสา อชินา นีวตฺถา

ชรฺุทฺพานํว มุขํ ปฺรฺุพฺหิ

ปจฺจ อิมํ ปสฺสถ ทุมฺมรฺูปีนํ(๑)

ชญาชินํ น ตายเต อปฺปปฺลยฺณํ ๗

๑. ส.ย. ทุมฺมรฺูปี ๗

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 18

เยสั ราโค จ โทโส จ อวิชชา จ วิราชิตา

จีณาสวา อรหนุโต เตสุ ทินนั มหปผลนติ ฯ

ตตถ มหกกสาเวสุติ มหากสาเวสุ มหนุเตหิ รากกสวาทีหิ
สมนุนาคเตสุ ฯ ชญา จ เกสาคิ ตาต มณทพยุ ตว ทกขิณเยเยสุ
เอกจจัน เกสา ชญา กตวา พนุธา ฯ อชินา นีวตถาคิ สขุรานิ
อชินจมนานิ นีวตถา ฯ ชรูปานันวาคิ ตินคหเนน ชินณกุโป
วिय มุขั ทิมมสสุตตาย ปรุพหุ ฯ ปรั อิมนติ อิมั เอวรูป
อนนชิตมณทิตลลวเวสั ปรั ปสสุ ฯ ชญาชินนติ เอวรูป
ชญาชิน อิมั อปปปลณณั ปรั ตายิตุ น สกโกติ สีลฉานตโป-
กมมาเนว อิมสั สตตทานั ปติฏจानิ โหนติ ฯ เยสนติ ยสุมา
เยสั เอเต รลชนทุสสนมยุหนสภาวา รากาทโย อฏจวตถกกา
จ อวิชชา วิราชิตา วิคตา วิคตตถาเยว จ เอเตสั กิเลสานั เย
จีณาสวา อรหนุโต เตสุ ทินนั มหปผลั ฯ

ตสุมา ตวั ตาต อิตโต ปฏจาย เอวรูปานัน ทุสสีลानัน อทตวา
โลเก อฏจสมปคตติลาภินอ ปญจาภินญา ฌมมิกสมณพราหุมนา
จ ปจเจกพทฐา จ สนติ เตสั ทานัน เทหิ เอหิ ตาต ตว กุลุปเก
อมโตสธั ปาเยตวา อโรเค กริสสามาติ วตวา อจจณิฏจกณชิกั
คากาเปตวา อุตกจาฏियั ปกขิปิตวา โสพสนนั พราหุมนสทสสถานัน
มุเขสุ อาสิณจาเปสิ ฯ เอเกโก ปัสสุ ปุณณโตว อฏจหิ ฯ
อถ เต พราหุมนา อิมหิ จณทาลจณิฏจกั ปิตนติ อพราหุมน
กรีสสุ ฯ เต ลชชิตา พารานสิโต นิกขमितวา เมชฌรฎจัน

คนุตฺวา เมชฺฌมฺรณโณ สนฺติเก วลีสุ ฯ มณฺฑาโปกฺย ปน ตตฺถเว
วลี ฯ

ตทา เวตฺตวตฺตินคฺร์ นิสฺสาย เวตฺตวตฺตินทีตีเร ชาติมฺนฺโต
นาเมโก พฺราหฺมโณ ปพฺพชฺโช ชาตี นิสฺสาย มหนฺตฺ มานํ
อกาสิ ฯ มหาสคฺโต เอตฺตสฺ มานํ ภินฺทิสฺสามิตฺติ ตํ จานํ
คนุตฺวา ตสฺส สนฺติเก อุปริโสตฺเต วลี กปฺเปสิ ฯ โส เอกทิวตฺ
ทนฺตคภุจํ ขาทิตฺวา อิทํ ชาติมฺนฺตสฺส ชฺฌาสุ ลคฺคคฺคฺติ อธิฏฺฐาย
ตํ นทฺธิยํ ปาเตสิ ฯ ตํ ตสฺส อุทกํ อจมนฺตสฺส ชฺฌาสุ ลคฺคิ ฯ
โส ตํ ทิสฺวาว นสฺส วสฺลาติ วตฺวา กฺวโต อัย กาทกณฺณมิ อากโต
อุปฺชาเรตฺตสฺสามิ นนฺติ อุทฺธฺโสตํ กจฺฉนฺโต มหาสคฺตํ ทิสฺวา กิชาติ-
โกสิตี ปุจฺฉิ ฯ จณฺฑาทโลหมฺสฺमितฺติ ฯ ตยา นทฺธิยํ ทนฺตคภุจํ
ปาตฺติคนฺติ ฯ อาม มยาติ ฯ นสฺส วสฺล จณฺฑาท กาทกณฺณมิ
มา อิธ วลี เหนฺจฺจาสฺเต วสาหิตฺติ วตฺวา เหนฺจฺจาสฺเต วสนฺเตนาปี
เตน ปาตฺเต ทนฺตคภุจเ ปฏฺฐิโสตํ อากนุตฺวา ชฺฌาสุ ลคฺคนฺเต โส
นสฺส วสฺล สเจ อิธ วลีสุสฺสิ สคฺตเม ทิวเส สคฺตธา มุทฺธา ผลิสฺสตีตี
อาห ฯ มหาสคฺโต สจาทํ เอตฺตสฺส กุชฺฉิสฺสามิ สีลํ เม อรฺกขิตฺ
ภวิสฺสตี อุปาเยเนวสฺส มานํ ภินฺทิสฺสามิตฺติ สคฺต ทิวเส สุริยฺคฺคฺมนํ
นิวาเรสิ ฯ มนฺุสฺสา อุพฺพาพฺพา ชาติมฺนฺตดาปสิ อุปฺสงฺกมิตฺวา
ตฺตุมฺเห ภนฺเต สุริยฺสฺสคฺคนฺตุํ น เทถาติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ โส อาห น
เม ตํ กมฺมํ นทีตีเร ปเนโก จณฺฑาทโล วสฺติ ตสฺเสตํ กมฺมํ ภวิสฺสตีตี ฯ
มนฺุสฺสา มหาสคฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ตฺตุมฺเห ภนฺเต สุริยฺสฺสคฺคนฺตุํ น

เล่มที่ 34 วิสตีนิปาตวณณา หน้า 20

เทถาติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ อามาวุโสติ ฯ กิการณาติ ฯ ตุมหากํ
กุกฺกุปกตาปโส มํ นิรปราธํ อภิสปี ตสฺมี อาคนฺตฺวา ขมาปนฺตฺถาย
มม ปาเทสุ ปติเต สุริยํ วิสขฺเขตฺตฺสามิตี ฯ เต คนฺตฺวา ตํ
กทฺฏณฺนฺตา อานตฺวา มหาสตุตฺตฺส ปาทมฺมูเล นิปชฺชาเปตฺวา
ขมาเปตฺวา อาหํสุ สุริยํ วิสขฺเขตฺตฺ ฆนฺเตติ ฯ น สกฺกา วิสขฺเขตฺตุํ สจาหํ สุริยํ วิสขฺเขตฺตฺสามิ
อิมฺสฺส สตุตฺธา มุทฺธา ผลิสฺสตีติ ฯ
อถ ฆนฺเต กิ กโรมาติ ฯ โส มตฺติกปิณฺฑํ อหารธาติ อหาราเปตฺวา
อิมฺสฺส ตาปสฺสฺส ลีเส จเปตฺวา ตาปสฺสํ โอตฺวาเรตฺวา อุกฺเก จเปถาติ
จปาเปตฺวา สุริยํ วิสขฺเขติ ฯ สุริยสฺมี หิ ปหตฺมตฺเต มตฺติกปิณฺฑํ โท
สตุตฺธา ภิชฺชิ ฯ ตาปโส อุกฺเก นิมุชฺชิ ฯ มหาสตุโต ตํ
ทเมตฺวา กุหิ นฺโข ตานิ โสพสพฺรหฺมณฺสฺสสฺสานิ วสนฺตีติ
อุปฺชาเรนฺโด เมชฺฉณฺรณฺโถ สนฺติเกติ ญตฺวา เต ทเมสฺสามิตี
อิทฺฐิยา คนฺตฺวา นครสามนฺเต โอตฺริตฺวา ปตฺตํ อาทาย นคร
ปิณฺฑาทาย จริ ฯ

พฺรหฺมณฺมา ตํ ทิสฺวา อัย อิชฺ เอกเทวํ ทิวเส วสนฺโตปิ
อมฺเห อปฺปติญฺเจ กริสฺสตีติ เวเคน รมฺโถ สนฺติกํ คนฺตฺวา
มหาราช มายากาโร เอโก วิชฺชาธโร โจโร อากโต คณฺหาเปถ
นฺนฺติ รมฺโถ อาโรเจตฺตุํ ฯ ราชา สาธฺติ สมฺปญฺจิจฺฉิ ฯ
มหาสตุโต มิสฺสกกฺกตฺตํ อาทาย อญฺญตฺริ กุชฺฐํ นิสฺสาย ปิจฺฉาย
นินฺโน โน ภูยฺชติ ฯ อถ นํ อญฺญาวิหิตํ อหารํ ปริญฺชฺชานฺเมว
รมฺญา ปหิตปฺริสา อสินา คีวํ ปหฺริตฺวา ชีวิตฺกฺขัย ปาเปตฺตุํ ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 22

นีสีทีสุฯ สตุถา อากนตุวา กายนุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย
สนุนิสินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต อนจฺจริยํ ภิกขเว
อิมสํ เอกสมิ อุตฺตภาเว วิสุตฺตาสิกคฺคํ โปราณกปณฺฑิตา ปน
ตีณิ จตุตฺตาริ ภาวนตฺตรานิ คจฺจนฺตปิ มิตฺตภาวํ น วิชหิสุยฺเววาทิ
วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต อวณฺตริฏฺเฐ อฺขุเชนียํ อวณฺติมหาราชา นาม รชฺชํ
การเสถิ ฯ ตทา อฺขุเชนียา พหิ จณฺฑาลกคามโก อโหสิ ฯ
มหาสตุโต คตฺถ นิพฺพตฺติ ฯ อปโรปิ สตุโต ตสฺเสว มาตฺวจ-
ณาปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ เตสุ เอโก จิตฺโต นาม อโหสิ
เอโก สมฺภฺวโต นาม อโหสิ เต อฺโกปิ วยปฺตฺตา จณฺฑาลวสฺสโรวณํ
นาม สิปฺปํ อุกฺกณฺหิตฺวา เอกทิวสํ อฺขุเชนินฺครทฺวารे สิปฺปํ
ทสฺเสสฺสามาติ เอโก อุตฺตรทฺวารे สิปฺปํ ทสฺเสสฺสิ เอโก ปาจฺินทฺวารे
สิปฺปํ ทสฺเสสฺสิ ฯ ตสมฺมิยจฺ นฺครे เทว ทิฏฺฐมจฺจกฺกิกาโย อเหตุํ ฯ
เอกา เสฏฺฐจฺจิตฺตา เอกา ปุโรหิตจฺจิตฺตา ฯ ตา พหุขาทนียโกชนีย-
มาลาคนฺธาทีนํ คาทาเปตฺวา อฺยฺยานกิพฺภํ กิพฺพิสฺสามาติ เอกา
อุตฺตรทฺวารेณ นิกฺขมิ เอกา ปาจฺินทฺวารेณ ฯ ตาเต จณฺฑาล-
ปฺตฺเต สิปฺปํ ทสฺเสนฺเต ทิสฺวา เก เอเตติ ปุจฺจิตฺวา จณฺฑาลปฺตฺตาติ
สุตฺวา อปฺสฺสิตพฺพตฺตํ วัตฺ ปสฺสิมฺมหาติ คนฺโธทเกณ อฺกฺขิณิ
โรวิทฺวา นีวตฺตีสุ ฯ มหาชนา อเร ทฺวฺจจณฺฑาลา ตุมฺเห
นิตฺสาย มยํ อมฺลทฺตานิ สุรารตฺตานิ น ลภิมฺมหาติ เต อฺโกปิ ภาติเก
โปเถตฺวา อนนฺยพฺยสนํ ปาเปสฺสุ ฯ เต ปฏฺฐิตทฺฐสฺสณฺวา อฺกฺกฺขาย

เล่มที่ 34 จิตตสมภูตชาตกั หน้า 23

อณฺณมณฺณสฺส สนฺตีกั คนฺตุวา เอกสฺมี จาเน สมากนฺตุวา
 อณฺณมณฺณสฺส ตั ทุกฺขุปรฺตตี อารโจะตฺวา โรทิตฺวา ปริเทวิทฺวา
 กิณฺติ กริสฺสามาติ มนฺเตตฺวา อิทํ อมฺหากั ชาตี นิสฺสาย ทุกฺขั
 อุปรฺปนฺนั จณฺทาลกมฺมึ กาคฺตุ น สกฺขิสฺสามาติ ชาตี ปฏิจฺฉาเทตฺวา
 พุราหุมนฺณมาณวกเวเสน ตกฺกสฺลั คนฺตุวา สิปฺปึ อุกฺกณฺ्हิสฺสามาติ
 สนฺนิฏฺจानฺนั กตฺวา ตตฺถ คนฺตุวา ฐมฺมนฺเตวาสิกา หุตฺวา
 ทิสปาโมกฺขาจรียสฺส สนฺติเก สิปฺปึ ปฏฺจเปสฺสุ ฯ ชมฺพุทฺธิปตฺเต
 เทว กิร จณฺทาลา ชาตี ปฏิจฺฉาเทตฺวา สิปฺปึ อุกฺกณฺ्हนฺตีติ
 สฺยฺยิตฺถ ฯ

เตสฺ จิตฺตปณฺฑิตสฺส สิปฺปึ นิฏฺจิตฺ สมภูตสฺส น ตาว
 นิฏฺจิตฺ ฯ อเถกทิวสฺ อโก คามวาสี พุราหุมนฺ โวจกั
 กริสฺสามิติ อاجرียํ นิมนฺเตสิ ฯ ตเมว รตฺตี เทโว วสฺสิตฺวา
 มกฺเค กนฺทราทินิ ปุเรสิ ฯ อاجرียอ ปาโตว จิตฺตปณฺฑิตํ
 ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต อหํ คนฺตุํ น สกฺขิสฺสามิ ตฺวํ มาณเวหิ สทฺธี
 คนฺตุวา มงฺกळั วตฺวา ตฺมฺเหหิ ลทฺธี ญฺญชิตฺวา อมฺเหหิ ลทฺธี
 ออาหารติ เปเสสิ ฯ โส สาธฺตติ มาณวเก กเหตฺวา อากโต ฯ
 ยาว มาณวา นหายนฺติ เจว มุขานิ โชรฺวนฺติ จ ตาว มนฺุสฺสา
 ปายาสั วฑฺฒิตฺวา นิพฺพาตฺติ ปฏฺจเปสฺสุ ฯ มาณวา ตสฺมี
 อนิพฺพุเตยฺว อากนฺตุวา นิสฺสีทิสฺสุ ฯ มนฺุสฺสา ทกฺขิโณทกั
 ทตฺวา เตสฺสิ ปุโรโต ปาติโย จเปสฺสุ ฯ สมภูโต ลุทฺทฺชาตุโก วีย
 หุตฺวา สิตโลติ สณฺณาย ตั ปายาสปีณฺฑํ อุกฺขิปิตฺวา มุเข จเปสิ ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณนา หน้า 24

โส ตสฺส อาทิตฺตอโยคุโพ มุขํ ทหิ ฯ โส กมฺปมาโน สตี
 อนุปฺภุจเปตฺวา จิตฺตปณฺฑิตํ โอลฺลเกตฺวา จณฺฑาลภาสาย เอวํ
 ขลฺล ขลฺลติ อาห ฯ โสปี ตเถว สตี อนุปฺภุจเปตฺวา จณฺฑาลภาสาย
 เอวํ นิคฺคล นิคฺคลาคิ อาห ฯ มาณฺวา อณฺณมณฺณํ โอลฺลเกตฺวา
 กิภาสา นามเสวติ วทิสฺสุ ฯ จิตฺตปณฺฑิตํ มงฺคลํ อภาสิ ฯ
 มาณฺวา พหิ นิกฺขมิตฺวา วคฺควคฺคา หุตฺวา ตตฺถ ตตฺถ นิสิตฺตฺวา
 ภาสํ โสเชนฺตาจณฺฑาลภาสาคิ ลตฺวา อเร พุฏฺจจณฺฑาลา
 เอตฺตํ กาลํ พุราหุมนฺมหาติ วตฺวา วณฺจยิตฺตฺวาติ อูโภปี เต
 โปถยีสฺสุ ฯ

อเถโก สปรฺริโส อเปถาคิ นินฺวาเรตฺวา อัยํ ตุมฺหากํ ชาตียา
 โทโส คจฺจถ กตฺถจิทฺเตสฺว ปพฺพชิตฺวา ชีวถาคิ เต อูโภ อูโยเชติ ฯ
 มาณฺวา เตสํ จณฺฑาลภาวํ อาจริยสฺส อาโรเจสฺสุ ฯ อิตเรปี
 อรณฺณํ ปวิสิตฺวา อีสิปพฺพชฺหํ ปพฺพชิตฺวา น จิสฺเสว ตโต
 จวิตฺวา เนรณฺชราย ตีเร มิกิยา กุจฺฉิสฺสุ นินฺพพฺตฺตีสฺสุ ฯ เต
 มาตฺตกุจฺฉิตฺโต นิกฺขนฺตกาลโต ปฏฺจาย เอกโตว วิจฺรนฺติ วินา ภวิทฺ
 น สกฺโกนฺติ ฯ เต เอกทิวสํ โคจฺรํ คเหตุวา เอกสฺสุมี รุกฺขมฺมูล
 สีสฺเสน สีสํ สิงฺเคน สิงฺกํ ตฺถนฺเตน ตฺถนฺทํ อลฺลียาเปตฺวา โรมสฺมาเน
 จิตฺเต ทิสฺวา เอโก ลุทฺทโก สตฺตี จิปิตฺวา เอกปฺปหารเนว ชีวิตา
 โวโรเปติ ฯ ตโต จวิตฺวา รมฺมทานทิตฺเตเร อุกฺกุสโยนฺย
 นินฺพพฺตฺตีสฺสุ ฯ ตตฺถาปี เต วุทฺถมฺปิปฺตฺเต โคจฺรํ คเหตุวา สีสฺเสน
 # ๑. ย. เทหิ ฯ

สีสั ตุณฺเฑน ตุณฺหํ อลฺลิตฺยาเปตฺวา จิตฺเต ทิสฺวา เอโก ยญฺฺจิลฺลทฺทโก
 เอกปฺปหารเณว พนฺธิตฺวา วธิฯ ตโต ปน จวิตฺวา จิตฺตปณฺฑิตฺโต
 โกสมฺพิยฺ โปโรหิตสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติฯ สมฺภูตปณฺฑิตฺโต
 อุตฺตรปณฺฑิตฺตโร ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติฯ เต นามคหณ-
 ทิวสกาลโต ปญฺ्ञาย อตฺตโน ชาตี อนุสฺสรีสุฯ สมฺภูตปณฺฑิตฺโต
 นินฺนตฺรฺ สฺริคฺคฺ อสกโกนฺโต จตฺตํ จณฺฑาลชาติเมว อนุสฺสรตีฯ
 จิตฺตปณฺฑิตฺโต ปฺฏิปาณฺิยา จตฺสฺโส ชาตีโยติฯ โส โสฬสวสฺสกาเล
 นิกฺขมิตฺวา หิมวณฺฺตํ ปวิสิตฺวา อธิปฺพพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ฌานา-
 ภินฺญาโย นิพฺพตฺเตตฺวา ฌานสุเขน วิตฺตนาเมนฺโต วสิฯ
 สมฺภูโตปิ ปิตฺตอจฺเจเนน ฉตฺตํ อุตฺสาเปตฺวา ฉตฺตมฺงฺกลทิวเสเยว
 มหาชนมชฺเฒ มงฺกลคีตํ กตฺวา อุตฺทานวเสน เทว กถา อภาสิฯ
 ตา สุตฺวา อมฺหากํ กิร รมฺโห มงฺกลคีตฺนฺติ โอโรธาปี กนฺธพฺพาปี
 ตเมว คีตํ คายนฺติฯ อนุกฺกเมน รมฺโห ปิยคีตฺนฺติ สพฺเพปี
 นกรวาสีโน มนฺุสฺสา ตเมว คายนฺติฯ จิตฺตปณฺฑิตฺโตปิ
 หิมวณฺฺตปฺปเทเส วสนฺโตเยว กิณฺุโข เม ภาติเกน สมฺภูเตน
 ฉตฺตํ ลทฺธิ อุตฺทาหุ น ตาวาติ อุปฺธาเรนฺโต ลทฺธิภาวํ ญตฺวา
 นวรชฺชํ ตาว อิทานิ กนฺตฺวา ตํ ปโปเชตฺตํ น สกฺขิสฺสामी มหฺลลกกาเล
 นํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ฐมฺมํ กถेतฺวา ปพฺพาเชสฺสामीติ จินฺเตตฺวา
 ปณฺณาสวสฺसानิ อกนฺตฺวา รมฺโห ปฺตฺตฺตฺริตฺตาหิ วทฺตฺติตกาเล
 อิทฺธิยา อากาเสนาคนฺตฺวา รมฺโห อุตฺตฺตฺริตฺวา มงฺกล-
 สิตาปญฺเญ สุวณฺณปญฺิมา วิย นิสฺสีทึฯ ตสฺมี ขณฺเ เอโก ทารโก

รมฺโฆ ตํ คีตํ คายนฺโต ทารุณี อุทฺทริติ ฯ จิตฺตปณฺฑิโต ตํ
 ปกฺโกสิ ฯ โส อากนฺตฺวา วนฺทิตฺวา อญฺจาสิ ฯ อถ นํ อาท
 ตฺวํ ปาโต ปญฺจาย อิมเมว คีตํ คายสิ ก็ อญฺณํ น ชานาสีติ ฯ
 ฆนฺเต อญฺณานิปี พหุณี ชานามิ อิมานิ ปน เทว รมฺโฆ ปิยคีตานิ
 ตสฺมา อิมานฺเว คายามีติ ฯ อตฺถิ โกจิ ปน รมฺโฆ คีตสฺส
 ปญฺจิกีตํ คายนฺโตติ ฯ นตฺถิ ฆนฺเตติ ฯ สกฺขิสฺสตี ปน ตฺวํ
 ปญฺจิกีตํ คายิตฺถุติ ฯ ชานนฺโต สกฺขิสฺสามีติ ฯ เตนหิ ตฺวํ
 รมฺเณ ทฺวิสุ ก็เตสุ คายิตฺเตสุ อิํ ทตฺถิยํ กตฺวา คายิตฺตฺติ คีตํ ทตฺวา
 รมฺโฆ สนฺติกํ กนฺตฺวา คายิตฺตฺติ ราชา เต ปตีทิตฺวา มหนฺตํ
 อิตฺตฺตฺริยํ ทสฺสตีติ อญฺโยเชสิ ฯ โส สีนํ มาตุ สนฺติกํ กนฺตฺวา
 อตฺตานํ อลงฺการาเปตฺวา ราชทฺวารํ กนฺตฺวา เอโก กิร ทารโก
 ตฺมฺเหหิ สทฺธี ปญฺจิกีตํ คายิตฺตฺติติ รมฺโฆ อาโรจาเปตฺวา อากนฺตฺวา
 คายิตฺตฺติ วุตฺเต กนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ตฺวํ กิร ตาต ปญฺจิกีตํ คายิตฺตฺติติ
 ปุญฺโโจ อาม เทวติ สทฺพํ ราชปริสฺสํ สนฺนิปาตาเปตฺวา สนฺนิปตฺตฺยา
 ปริสฺยา ราชานํ อาท ตฺมฺเห ตาวเทว ตฺมฺหากํ คีตํ คายถ อถาหํ
 ปญฺจิกีตํ คายิตฺตฺสามีติ ฯ ราชา เทว คธา อภาสิ

[๒๐๕๔] สทฺพํ นรานํ สพลํ สุจฺฉณํ
 น กมฺมฺนา กิณฺจน โมฆมฺตฺถิ
 ปสฺสามิหํ สมฺภูตํ มหฺนุภาวํ
 สกมฺมฺนา ปุณฺณผลฺลุปปฺนุํ ฯ
 สทฺพํ นรานํ สพลํ สุจฺฉณํ

เล่มที่ 34 จิตตสมภูตชาตกั หน้า 27

น กมมุนา กิณจน โมฆมตฺถิ
กจฺจินฺนุ จิตฺตสฺสปี เอวเมว
อิทฺุโร มโน ตสฺส ยถาปี มยฺหนฺติ ฯ

ตตฺถ น กมมุนา กิณจน โมฆมตฺถิตฺติ สุกตทกฺกเตสฺส กมฺเมสฺส
กิณจนํ เอกํ กมฺมํปี โมฆํ นาม นตฺถิ นิปฺพลํ น โหติ วิปากํ ทตฺวา
วินสฺสตีติ อปฺราปรียเวทนียกมฺมํ สนฺชายาห ฯ สมภูตฺตฺนฺติ
อตฺตฺตํ วทติ ปตฺสํมปี อหํ อายสฺสมนฺตํ สมภูตํ ฯ สกมมุนา
ปฺลฺลยผลฺลูปปฺนฺนฺติ สเกน กมฺเมน ปฺลฺลยผลฺลูปปฺนฺนํ สกมฺมํ
นินฺสฺสาย ปฺลฺลยผลฺเลน อุปฺนฺนํ ตํ ปตฺสํมปีติ อตฺถโธ ฯ กจฺจินฺนุ
จิตฺตสฺสปีติ มยฺ หิ เทวปี ชนา เอกโต หุตฺวา น จิรํ สีลํ รกฺขิมฺหา
อหํ ตาว ตสฺเสว ผลฺเลน มนฺตํ ยลํ ปตฺโต กจฺจิ นฺุโข เม ภาตีกสฺส
จิตฺตสฺสปี เอวเมว มโน อิทฺุโร สมิทฺุโรติ ฯ

ตสฺส คีตาวสาเน ทารโก คายนฺุโต ตตฺถิยํ คาทมาห

[๒๐๕๕]สพฺพิ นรานํ สพลํ สฺวจินฺณํ

น กมมุนา กิณจน โมฆมตฺถิ
จิตฺตํปี ชานาติ ตเถว เทว
อิทฺุโร มโน ตสฺส ยถาปี ตฺยฺหนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา จตฺตฺถิ คาทมาห

[๒๐๕๖]ภวํ นฺุ จิตฺโต สุตฺมณฺณโต เต

อุทาหฺ เต โกจฺ นํ เอตทกฺขา
คาถา สฺคีตา น มมตฺถิ กงฺขา
ททามิ เต คามวริ สตฺถยจฺาติ ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 28

ตตถ สุตมณฺญโต เตติ อหํ สมภูตสฺส ภาตา จิตฺโต
นามาติ วทนฺตสฺส จิตฺตสฺเสว นฺ เต สนฺติกา สฺตฺนฺติ
อตุโถ ๑ โกจิ นนฺติ อุทาหุ มยา สมภูตสฺส รณฺโณ
ภาตา จิตฺโต ทิฏฺฐโธติ โกจิ เต เอตมตฺถํ อัจฺจฺชิ ๑
สุกฺคิตาติ สพฺพถาปี อัยฺ คาธา สุกฺคิตา นตฺถตฺถ มม
กงฺขา ๑ ความวริ สตฺถจฺจติ ความวรนํ เต สत्ถํ ททามิตฺติ
วทติ ๑

ตโต ทารโก ปณฺจมํ คาถมาห
[๒๐๕๗]น จาหํ จิตฺโต สุตมณฺญโต เม

อิสิ จ เม เอตมตฺถํ อัสสิ
กนฺตฺวาน รณฺโณ ปฏิกฺกาหิ คาถํ
อปี นฺ เต ความวริ ทเพยฺยาติ ๑

ตตถ เอตมตฺถนฺติ ตุมฺหากํ อุกฺขยาเน นิสินฺโน เอโก อิสิ
มยฺหํ เอตมตฺถํ อัจฺจฺชิ ๑

ตํ สุตฺวา ราชา โส มม ภาตา จิตฺโต ภวิสฺสติ อิทาเนว นํ
กนฺตฺวา ปสฺสิสฺสสามิตฺติ ปุริเส อาณาเปนฺโต คาธาทฺวยมาห

[๒๐๕๘]โยเชนฺตฺเม ราชรเถ สุกฺเต จิตฺตสิพฺพเน
กจฺจํ นาคานํ พนฺธถ คีเวยฺยํ ปฏิมุญฺจถ ๑
หณฺณนฺตฺ โภ เภริมฺทิงฺคสฺงฺเข (๑)
สีฆานิ ยานานิ จ โยชยนฺตฺ

๑. ม. อาหณฺณนฺตฺ เภริมฺทิงฺคสฺงฺเข ๑

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จิตตافیสนิปาตวณณนา - หน้าที่ 29
เล่มที่ 34 จิตตสมภูตชาตกั หน้า 29

อชเชวหิ อสุสมนุตฺ คมิสุตฺ (๑)

ยตุเถว ทกฺขิสฺส อีสึ นิสินฺนุนฺติ ฯ

ตตฺถ หลฺลณฺนุตฺติ อาหฺลฺลณฺนุตฺ ฯ อสุสมนฺตฺนฺติ ตํ อสุสมิ ฯ

โส เอวํ วตฺวา รตฺถิ อภิรฺยฺห สึมฺมิ คนฺตฺวา

อุยฺยานทฺวาเร รตฺถิ จเปตฺวา จิตฺตปฺนฺจทิตฺ อฺปฺสํกมิตฺวา

วณฺทิตฺวา เอกมฺนุตฺ นิสินฺโน คุฏฺฐมาณโส อภูจฺม

คาถมาห

[๒๐๕๕]สุตฺทชลาโก วต เม อโหสิ

กาธา สุกฺกิตฺตา ปฺริสาย มชฺเฌ

โสหิ อีสึ สึลวตฺตฺปนฺนํ

ทิสฺวา ปตีโต สุมฺโนหฺมสมฺมิตฺติ ฯ

ตสฺสตฺโต สุตฺทชลาโก วต มยฺหิ ฌตฺตมจฺจลทิวเส

ปฺริสาย มชฺเฌ กิตฺตา กาธา สุกฺกิตฺตา วต อโหสิ สุวาทิ

อชฺช สึลวตฺตฺปนฺนํ อีสึ ทิสฺวา ปตีโตสมนฺตฺสฺสฺปตฺโต

ชาโตติ ฯ

โส จิตฺตปฺนฺจทิตฺสฺส ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺจาย โสมนฺตฺสฺสฺปตฺโต

ภาตฺติกสฺส เม ปลฺลงฺกํ อตฺถธฺรธาติ อาทีนึ อาณาเปนฺโต

นวมํ คาถมาห

[๒๐๖๐]อาสนํ อุทกปีฏฺจํ ปฏฺธิคฺคณฺหาตุ โน ภวํ

อคฺખเม ภวานุตฺ ปุจฺจามิ อคฺขมํ กุรฺตุ โน ภวานฺติ ฯ

๑. ม. อสุสมิ ตํ คมิสุตฺติ ฯ

เล่มที่ 34 วัสตินิปาตวณณา หน้า 30

ตตุถ อकुเมติ อติถิโน ทาตพุพยุตตุถกสมิ อकुเม
ภวนตุ อปุจณามิ ฯ กुरुตุ โนติ อิมิ โน อकुณิ ภว
ปฏิคฺคณหาตุติ ฯ

เอว มชฺฐปรปฏิสนฺถาริ กตุวา รชฺช มชฺฐเม ภินฺทิตฺวา
เทนฺโต อิตฺริ คาถมาห

[๒๐๖๑]รมมณฺจ เต อวสถิ กโรตุ

นาริเคนฺหิ ปริจารยสฺสุ
กโรหิ โอกาสมนฺคฺคหา
อุโกปิ มํ อิสฺสรียํ กโรมาติ ฯ

ตตุถ อิมิ อิสฺสรียนฺติ กปิลรฏฺเจ อุตฺตรปณฺจาลนฺคเร
รชฺช มชฺฐเม ภินฺทิตฺวา เทว ราชาโน กโรม อนฺภวาม ฯ

ตสฺส ตํ วณฺนิ สุตฺวา จิตฺตปณฺหิโต ชมฺมํ เทเสนฺโต
น คาถา อภาสิ

[๒๐๖๒]ทิสฺวา ผลํ พุจฺจริตสฺส ราช

อโถ สฺจจณฺณสฺส มหาวิปากํ
อุตฺตานเมว ปฏิสฺยมิสฺสํ
น ปตุถเย ปตุตฺตปสุทฺธนํ วา ฯ

ทเสวิมา วสฺสทสา มจฺจนํ อิช ชีวิทํ

อปุปตุตฺตณฺเวย ตํ ออิธิ นโป ฉินฺโนว สฺสสฺสติ ฯ

ตตุถ กานนฺทิกิ กา ชิทฺททา กา รติ กา ธเนสินา

กึ เม ปตุตฺเตหิ ทาเรหิ ราช มุตฺโตสฺมิ พนฺธนา ฯ

เล่มที่ 34 จิตตสมภูตชาตกั หน้า 31

โศหเมตฺ ปชานามิ(๑) มจฺจุ เม นปฺปมชฺชติ

อนฺตเกนาธิปฺนฺนสฺส การฺติกา ชเนสินา ฯ

ชาติ นรานํ อชฺมา ชนินฺท

จณฺฑาลโยนี ทฺวิปทกนิฏฺฐา

สเกหิ กมฺเมหิ สฺปาปเกหิ

จณฺฑาลิกพฺเภ อวสิมฺห ปฺพุเพ ฯ

จณฺฑาลาหุมฺหาวนฺตีสฺสุ มิกา เนรณฺชริ ปติ

อฺกุกฺสา รมฺมทาตีเร ตยชฺช พฺราหฺมณชฺคฺติยาติ ฯ

ตตฺถ ทฺวจฺริตฺสฺสาติ มหาราช ตฺวํ สฺวจฺริตฺสฺเสว ผลํ ชานาสิ

อหํ ปน ทฺวจฺริตฺสฺสาปํ ผลํ ปสฺสามิเยว มยํ หิ อฺโภ ทฺวจฺริตฺสฺสเลน

อิโต จตฺตเถ อตฺตภาเว จณฺฑาลโยนินิยํ นิพฺพตฺตา ตตฺถ น จิริ

สีลํ รกฺขิตฺวา ตสฺส เพลน ตฺวํ ชคฺติยฺกุเล นิพฺพตฺโต อหํ

พฺราหฺมณฺกุเล เอวาหํ ทฺวจฺริตฺสฺส จ ผลํ สฺวจิณฺณสฺส จ ผลํ

มหาวิปากํ ทิสฺวา อตฺตานเมว สีลสฺยเมน ปฏฺฐิสฺยมิสฺสํ ปฺคตํ วา

ปสฺสุ วา ฐนํ วา น ปตฺถेमฺปิ ฯ ทเสวิมา วสฺสทสาติ มหาราช

มนฺททสํ ชิทฺทาทสํ วณฺณทสํ พลทสํ ปญฺญาทสํ

หानิทสํ ปพฺพาทสํ วงฺกทสํ โมฆุทสํ สยนทสกนฺติ

อิเมสํ หิ ทสฺนํ ทสกันํ วเสน ทเสว วสฺสทสา อิมํ มจฺจานํ อิธ

มนฺุสฺสโลกมฺหิ ชีวิทํ ตยิทํ นิยเมน สพฺพา เอตา ทสา น ปาปฺณาติ

อถโข อปฺปตฺตญฺเวย ตํ โอิธี นโฬ ฉินฺโนว สฺสฺสติ เยปี สกฺลํ

๑. ส.ย. โส อหํ สปฺปชานามิ ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 32

วสุสสดี ชีวนุตติ เตสปี มนุททสเก ปวตุตา รูปรูปธมมา
วิจฺฉินฺนิตฺตวา อาตเป ปกฺขิตฺตุนโฬ วิย ตตฺถเวว สุตฺตสนฺติ อนฺตรชายนฺติ
ดี โอธึ อติกกมิตฺตวา จิฑฺฐาทสกัน ปาปฺปณฺนิตฺตว ตถา จิฑฺฐาทสกาทีสุ
ปวตุตานิ วณฺณทสกาทีนิ ฯ ตตฺถาติ ตสฺมี เอวํ สุตฺตสมาน
ชีวิทฺเต กา ปญฺจกามคฺคณฺเ นิสฺสาย อภินฺนุที กา กายกัปปาทิวเสน
จิฑฺฐาทา วา กา โสมนสฺสวเสน รติ กา ชเนสิเนนา กั เม ปฺตุเตหิ
ทาทเรหิ มฺตุโตสฺมี เอตมฺหา ปฺตุตฺตทาทพฺนุชฺนาติ อตุโถ ฯ
อนฺตเกนาธิปฺนุณฺสฺสาดี ชีวิทฺนตฺกเรน มจฺจุนา อภิกฺกตฺตสฺ ฯ
ทฺวิปทกนิกฺกจฺจาติ ทฺวิปทานัน อนฺตเร ลามกา ฯ อวสิมฺหาติ
เทวปี มยฺ อวสิมฺห ฯ จณฺฑาทาลาหฺมฺหาติ มหาราช อิตฺโต ปุพฺพเว
จตุตฺถํ ชาตี อวฺนตฺริฏฺเฐ อฺชฺเชนินฺนคเร จณฺฑาทาลา อหฺมฺหา ตโต
จวิตฺตวา เนรณฺชราย นทียา ตีเร อฺโถปี มิกา อหฺมฺหา ตตฺถ
เทวปี อมฺเห เอกสฺมี รุกฺขมฺมุเล อลฺลณฺมณฺณํ นิสฺสาย จิตฺเต เอโก
ลฺลทฺทโก เอกเนว สฺตฺติปฺปหารเนน ชีวิทฺตา โวโรเปสิ ตโต จวิตฺตวา
รณฺมทาทีเร กุรฺรา อหฺมฺहा ตฺตราปี โน นิสฺสาย จิตฺเต เอโก เนสาโท
เอกปฺปหารเนว พฺนุชิตฺตวา ชีวิทฺกฺขยฺ ปาเปสิ ตโต จวิตฺตวา เต
มยฺ อชฺช พฺราหฺมณฺชตฺติยา ชาตา อหฺ โกสมฺพิยฺ พฺราหฺมณฺกุเล
นิพฺพตฺโต ตฺวํ อธิ ราชา ชาโตติ เอวมนสฺส อตีตา ลามกา ชาติโย
ปกาสฺเสตฺตวา อิทาเนว อิมิสฺสาปี ชาติยา อายุสฺงฺขารปฺริตฺตกํ
ทสฺเสตฺตวา ปุณฺณเวสุ อุตฺตสาหํ ชเนนฺโต จตฺตฺสฺโส คาลา อภาสิ

[๒๐๖๓]อุปนียติ ชีวิตมปฺปมาญ์

ชรฺูปนิตฺตสฺส น สฺนฺติ ตาณา
กโรหิ ปฺลฺยจาล มเมว วากุญ์
มากาสิ กมฺมานิ ทฺกฺขุทฺทฺรยานิ ฯ
อุปนียติ ชีวิตมปฺปมาญ์
ชรฺูปนิตฺตสฺส น สฺนฺติ ตาณา
กโรหิ ปฺลฺยจาล มเมว วากุญ์
มากาสิ กมฺมานิ ทฺกฺขุปฺผลานิ ฯ
อุปนียติ ชีวิตมปฺปมาญ์
ชรฺูปนิตฺตสฺส น สฺนฺติ ตาณา
กโรหิ ปฺลฺยจาล มเมว วากุญ์
มากาสิ กมฺมานิ รชฺสฺสิรานิ ฯ
อุปนียติ ชีวิตมปฺปมาญ์
วณฺณํ ชฺรา หนฺติ นรฺสฺส ชีโยโต
กโรหิ ปฺลฺยจาล มเมว วากุญ์
มากาสิ กมฺมํ นิรฺยฺอุปฺตฺติยาติ ฯ

ตตฺถ อุปนียติ มหาราช อิทฺปิ ชีวิตํ มรณํ

อุปฺลฺกจฺจติ อิทํ หิ เตสํ สฺตฺตฺตานํ อปฺปมาญ์ สรฺสปรฺตฺตฺตฺตายปิ
จิตฺติปรฺตฺตฺตฺตายปิ ปฺริตฺตํ สฺริยฺกฺกมฺเน ตินฺคฺเค อฺสฺสาวพิณฺทุสฺทิสํ ฯ
น สฺนฺติ ตาณาติ น หิ ชฺราย มรณํ อุปนิตฺตสฺ
ปฺตฺตฺตฺทโย ตาณา นาม โหนฺติ ฯ มเมว วากุญฺติ

เล่มที่ 34 วีสตินิปาตวณณา หน้า 34

เอตัม มม วจัน ๗ มากาสีติ มา รูปาทิกามคุณเหตุ
ปมาทํ อापชชตฺวา นีรยาทีสุ ทุกฺขวฑฺฒนानิ กมฺมานิ
อภาสิ ๗ ทุกฺขปฺผลานีติ ทุกฺขวิปากานิ ๗ รชสฺสึรานีติ
กิลฺลสรเชน โอกิณฺณสีตานิ ๗ วณฺณนฺติ ชีรฺมานสฺส นรสฺส
สรีรวณฺณํ ชรา หนฺติ ๗ นีรยฺอุปฺตฺติยาติ นีรฺสฺสาเท
นีรเย อุปฺปชฺชนตฺถาย ๗

เอวํ มหาสत्เต กเถนฺเต ราชา ปพฺพชฺฉิตฺวา ติสฺโส กถา
อภาสิ

[๒๐๖๔] อทฺธา หิ สจฺจํ วจันฺ ตเวทํ

ยถา อีสึ ภาสสิ เอวเมตํ
กามา จ เม สนฺติ อนปฺปรูปา
เต ทุกฺจชา มาทิสฺเสน ภิက္ขุ ๗
นาโค ยถา ปงฺกมชฺเฒ พุยฺสนฺโน
ปสฺสํ ถลํ นาภิสฺม โภติ คณฺตุ
เอวมํ หิ กามปงฺเก พุยฺสนฺโน
น ภิက္ขุ โน มกฺกมฺนุพฺพชามิ ๗
ยถาปี มาตาปีตโร จ ปฺตฺตํ
นानุสาสเร กิณฺติ สฺวึ ภาเวยฺย
เอวํปี มํ ตฺวํ อนุสาส ภานฺเต
ยถา จิริ เปจฺจ สฺวึ ภาเวยฺยณฺติ ๗

เล่มที่ 34 จิตตสมภูตชาตกั หน้า 35

ตตถ อนปฺปรูปาติ อปริตฺตชาติกา พหุ อปริมิตา ฯ เต
ทฺวจฺจา มาทิสเกนาติ ภาติกิ ตฺวํ กิเลสึ ปหาย จิโต อหํ ปน
กามปฺงฺเก นิมุคฺโค ตสฺมา มาทิสเนว เต กามา ทฺวจฺจา ฯ
นาโค ยถาติ อิมินา อตฺตโน กามปฺงฺเก นิมุคฺกาวสฺส อุปมํ
ทสฺเสติ ฯ ตตถ พุยสนฺโนติ วิสฺนุโน วิสฺตฺโต อนฺุปฺปวิภูโจ ฯ
อยเมว วา ปาโ จิ ฯ มกฺคนฺติ ตุมฺหากํ โอวาทานฺุสฺสานิมนฺคํ ฯ
นानุพฺพชาเมติ ปพฺพชิตฺติ น สกฺโกมิ อีเชว ปน เม จิตฺตสฺส โอวาทํ
เทธาติ ฯ อนฺุสฺสเรติ อนฺุสฺสเสนฺติ ฯ

อถ นํ มหาสฺตฺโต อาห

[๒๐๖๕] โน เจ ตฺวํ อุตฺสาหเส ชนินฺท

กาม อิม มาณุสฺสเก ปหาตุ
ธมฺมิพลี ปญฺจปยสฺสุ ราช
อธมฺมกาโร จ เต มาหุ รมฺมเจ ฯ
พฺุตา วิธวานฺุคฺ ทิสฺา จตฺสฺโส
นิมนฺติตา สมณพฺุราหฺมณานํ
เต อนฺุเนน ปาเนน อฺุปฺญฺจทสฺสุ
วตฺถเนน เสนาสนปฺจฺเจเนน
อนฺุเนน ปาเนน ปสนฺนจิตฺโต
สนฺตปฺปย สมณพฺุราหฺมณเ จ
ทตฺวา จ ภูตฺวา จ ยถานฺุภาวํ
อนฺุนฺทิตฺโต สกฺกมฺเปหิ จานํ ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 36

สเจ จ ตํ ราช มโท สเหยย

นารีกณหิ ปริวารยนต์

อิมเมว คาลํ มนสิกรโห

ภาเสตี เจตํ ปริสาย มชเณ ฯ

อพุโลกาสสโย ชนตุ วชนตุยา จีรปายิต

ปริกิณโณ สุวานหิ สุวาชช ราชชาติ วุจจตีติ ฯ

ตตุถ น อุตสาหเสตี น อุตสหตี ฯ ฌมิมิพลินฺติ ฌมฺเมน
สเมน อนติริตฺตพลี คณฺหาตี อตุโถ ฯ อชฺมมกาโร เตตี
โปราณกราชฺหิ จปีตํ วิณฺจณยชฺมมํ กิณฺทิตฺวา ปวตฺตา อชฺมมกิริยา ฯ
นิมนฺติตาตี ฌมฺมิกสมณพฺรหฺมเณ นิมนฺเตตฺวา ปกฺโกสกา ฯ
ยถานุกาวันฺติ ยถาพลํ ยถาสตี ฯ อิมเมว คานฺนฺติ อิทานิ
วตฺตพฺพิ สนฺธายาห ฯ ตตุรายํ อธิปฺปาโย มหาราช สเจ ตํ
มโท อภิภเวยฺย สเจ เต นารีกณหิ ปริวตฺตฺส รูปาทโย วา
กามคฺเณ รชฺชสุขํ วา อารพฺภ มาโน อฺปฺปชฺเชยฺย อเถว จินฺเตยฺยาสี
อหํ ปฺุเร จณฺฑาทโยนิยํ นิพฺพตฺโต จนนฺตฺส ตินฺนุฏฺฐิมตฺตฺสตาปี
อภาวา อพุโลกาสสโย อโหสี ตทา หิ เม มาตา จณฺฑาตี อรณฺณํ
ทารุปฺณณาทินํ อตุถาย คจฺจนฺตี มํ กุกฺกุรคณฺตฺส มชเณ
อพุโลกาส นิปฺชชาเปตฺวา อตุตโน จีรํ ปาเยตฺวา คจฺจตี โสหํ
กุกฺกุเรหิ ปริวาริตฺเต เตหิเยว สทฺฐี สุนฺจยา จีรํ ปิวิตฺวา วทฺตฺมิโต
เอวํ นิจฺจจฺโจ หุตฺวา อชฺช ราชานาม ชาโตตี อิติ โข ตวํ มหาราช
อิมินา อตุเถน อตุตानํ โอวทฺนฺโต โย โส ปุพฺเพ อพุโลกาสสโย

เล่มที่ 34 จิตตสมภูตชาตกั หน้า 37

ชนตุ อรณัถิ วชนุตติยา จณฐาติยา อิตฺติจฺโตจ อนุสณฺจรณุตติยา
สุนฺชียา จ จีริ ปายิตฺต สุนฺเขหิ ปริกฺกณฺโณ วฑฺฒิตฺต โส อชฺช
ราชาติ วุจฺจตีติ อิมิ คาลิ ภาเสยฺยาสีติ ฯ

เอว มหาสตุตฺต ตสฺส โอวาทํ ทตฺวา ทินฺโน เต มยา โอวาโท
อิทานิ ตฺวํ ปพฺพช วา มา วา อตฺตนาถ อตฺตโน กมฺมสฺส วิปากิ
ปฏฺิเสวิสฺสตีติ วตฺวา อากาเส อุปฺปตฺติวาทสฺส มตฺถเก ปาทริชํ
ปาเตนฺโต หิมวณฺตเมว คโต ฯ ราชาปิ ตํ ทิสฺวา อุปฺปนฺนตํเวโก
เชฏฺฐปฺปตฺตสฺส รชฺชํ ทตฺวา พลนิกายํ นินฺนตฺวาเปตฺวา หิมวณฺตาทิมฺโข
ปายาสี ฯ มหาสตุตฺต ตสฺสาคมนิ ญตฺวา อิติคณฺปรีวฺโต
อาคณฺตฺวา ตํ อาทาย คณฺตฺวา ปพฺพชเชตฺวา กสิณฺปริกมฺมํ
อาจิกฺขิ ฯ โส ฌานาภิญฺญา นิพฺพตฺเตสิ ฯ อิติ เต อุโภปิ
พฺรหฺมโลคปฺรายนา อเหตุํ ฯ

สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อาหริตฺวา เอวํ ภิกฺขเว ปฺปฺราณก-
ปณฺฑิตา ตีณิ จตฺตาริ ภาวนฺตรานิ กจฺจณฺตปิ ทพฺหวิสฺสาสา
อเหตุสนฺติ วตฺวา ชาตกั สโมธานสิ ตทา สมฺภูตฺต อานนฺโท อโหสิ
จิตฺตปณฺฑิตฺต ปน อเหตุวาติ ฯ

จิตตสมภูตชาตกั นิฏฺฐิตํ ฯ
ทฺติยํ ฯ

สีวิราชชาตกั

ทุเร จ วสั เถโรวาทิ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อสทิสทานั อารพุก กเถสิ ฯ ตั อฏฺจนิปาเต สีวิราชชาตเก
วิตถาริตเมว ฯ

ตทา ปน ราชา สตุตเม ทิวเส สพฺพปริกฺขารุ ทตุวา
อนุโมทนั ยาจิ ฯ สตุถา อวตุวาว ปกุกามิ ฯ ราชา
ภุคฺตปาตราโส วิหาริ คนตุวา กสุมา ภูนุเต อนุโมทนั น
กริตฺถาติ อหา ฯ สตุถา อปริสุทฺธา มหาราช ปรีสาติ วตุวา
น เว กทริยา เทวโลกั วชนุตีติ กถาย ฆมมึ เทเสสิ ฯ ราชา
ปรีทิตฺวา สตสหัสสคฺขณิกเน สีเวยฺยเกเน อุตฺตราสงฺเกเนว
ตถาคคั ปุเชตุวา นคริ ปาวีสิ ฯ ปุนทิวเส ภิกฺขุ ฆมมสภายั
กถั สมภูจฺจาเปสฺสุ อวฺสุโส โกสลราชา อสทิสทานั ทตุวา ตาทิเสนาปี
ทานเนน อติตุโต ทสพเลน ฆมฺเม เทสิเต ปุน สตสหัสสคฺขณิกั
สีเวยฺยกั วตุถั อทาสิ ยาว อติตุโต วตวฺสุโส ทาเนน ราชาคิ ฯ
สตุถา อาคนตุวา กายนุตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนุสินฺนาติ
ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาคิ วุตเต น ภิกฺขเว พาทริภณฺฑํ นาม
สุทินนั โปราณกปณฺฑิตา สกถฆมฺพุทีปึ อุนนงฺกถั กตุวา เทวสิกั
ฉสตสหัสสปรีจฺจาเคน ทานั ททมานา พาทริกทานเนน อติตุตา
ปียสฺส ทาตา ปิยั ลภตีติ สมฺปตฺตา ยาจกานั อุกฺขินิ อูปปาณฺฑตุวา
อทำสูติ วตุวา อติตํ อหาริ ฯ

อติเต สีวิภูเจ อริฏฐปุรณกระ สีวิมหาราเช รชชั การเนเต
มหาสตุโต ตสฺส ปุตุโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ สีวิกุมมาโรตฺติสฺส
นามัม กรีสุ ฯ โส วยปฺปฺตฺโต ตกฺกสิลัม คนฺตฺวา อุกฺกหิตสิปโป
อาคนฺตฺวา ปิตุ สิปปิ ทสฺเสตฺวา อฺปรชชั ลภิตฺวา อปรภาเค
ปีตุจฺจเยน ราชฯ หุตฺวา อคติคมนัม ปหาย ทส ราชชฺมเม
อโกเปตฺวา ชฺมเมเน รชชั การเนโต จตุสฺส นครทฺวารสฺส นครมชฺเช
นิเวสนทฺวารเ จาติ ฉ ทานสาลาโย การेतฺวา เทวสิกัม
ฉสตสฺสสฺสปริจฺจาเคน มหาทานัม ปวตฺเตสิ อฏฺฐมีจาทุทฺทสี-
ปณฺณรสีสุ จ นิจฺจัม ทานสาลัม คนฺตฺวา ทานัม โอลเกสิ ฯ

โส เอกทา ปุณฺณมีทิวเส ปาโตว สมฺมุสฺสิตเสตจฺจตฺเต
ราชปลฺลงฺเก นิสินฺโน อตฺตนา ทินฺนทานัม อวชฺเชนฺโต พาทิรวตฺถุ
อตฺตนา อทินฺนัม นาม อทิสฺวา มยา พาทิรวตฺถุ อทินฺนัม นาม
นตฺถิ น มัม พาทิรทานัม โตเสติ อหัม อชฺฉตฺติกทานัม ทาตุกาโม
อโห วตชฺช มม ทานสาลัม คตกาเล โกจิเทว ยาจโก พาทิรวตฺถุ
อยาจิตฺวา อชฺฉตฺติกสฺส นามัม คณฺเหยฺย สเจ หิ เม โกจิ หทยมัมสฺส
นามัม คณฺเหยฺย กณฺเยน อูรัม ปหริตฺวา ปสนฺนอุทกโต สนาลัม
ปทุมัม อฺทฺรฺรฺนโต วิย โลหิตพิณฺฑูนิ ปกฺขมฺรนต์ หทยัม นีหริตฺวา
ทสฺสามิ สเจ สรีรมัมสฺส นามัม คณฺเหยฺย อวเลขนสฺตถฺเกน
เตลสิงฺกัม ลิกฺขณฺโต วิย สรีรมัมสฺส โอลาเรตฺวา ทสฺสามิ สเจ โลหิตสฺส
นามัม คณฺเหยฺย ยนฺตมฺเช ปกฺขณฺทิตฺวา อฺปฺนิตฺภาชนัม ปุเรตฺวา
โลหิตัม ทสฺสามิ สเจ วา ปน โกจิ เคเห เม กมฺมัม นปฺปวตฺตติ เคเห

เล่มที่ 34 วิสตีนิปาตวณณนา หน้า 40

เม ทาสกมมัม กโรหิตี มัม วเทยฺย ราชเวสฺสึ อปเนตฺวา พาหิรํ กตฺวา
อตฺตานิ สวาเวตฺวา ทาสกมมัม กริสฺสामी สเจ เม โกจิ อุกฺขิณฺ นามํ
คณฺเหยฺย ตาลมิลฺลํ นีหรนฺโต วยิ อุกฺขิณิ อุปฺปาณฺเฑตฺวา ทสฺสามิติ
จินฺเตสิ ฯ อิติ โส

ยํ กิลฺลิจิ มานุสฺสํ ทานํ อทินฺนํ เม น วิชฺชติ

โยปิ ยาเจยฺย มํ จกฺขุํ ทเทยฺยํ อวิกมฺปิโตติ

จินฺเตตฺวา โสฬสฺหิ คนฺโธทกมฺภฺเหหิ นหાયิตฺวา สพฺพาลงฺการ-
ปฏิมณฺฑลิตฺวา นานคฺครสโกชนํ ภูณฺชิตฺวา อลงฺกตหตฺติกฺขนฺชวรกโต
ทานคฺคํ อคฺมาสิ ฯ

สกุโก ตสฺส อชฺฌาสยํ วิทิตฺวา สีวิราชา อชฺช สมฺปตฺต-
ยาจกานํ จกฺขุณิ อุปฺปาณฺเฑตฺวา ทสฺสามิติ จินฺเตสิ สกฺขิสฺสตี นฺโโข
ทานํ ทาตุํ อูทาหุ โนติ จินฺเตตฺวา ตสฺส วิมฺสนตฺถาย ชรา-
ชิณฺณปตฺโต อนฺรพฺราหฺมโณ วยิ หุตฺวา รมฺโณ ทานคฺคํ คมนกาลเ
เอกสฺมี อุนฺนตฺปฺปเทเส หตฺถํ ปสาเรตฺวา ราชานํ ชยาเปตฺวา
อฏฺฐาสิ ฯ ราชา ตทภิมฺขํ วารณฺํ เปเสตฺวา พฺราหฺมณ กิ
วเทสฺสิติ ปุจฺฉิ ฯ อถ นํ สกุโก มหาราช ตว ทานชฺฌาสยตํ
นิสฺสาย สมฺมุคฺคเตน กิตฺติโฆเสน สกฺลโลกสนฺนิวาโส นินฺนตฺร
สุญฺโโจ อหฺลจฺ อนฺโธ ตฺวํ ทฺวิจกฺขุติ วตฺวา จกฺขุํ ยาจนฺโต ปจฺม
คาถมาห

[๒๐๖๖]ทฺเร จ วสฺสึ เถโรว จกฺขุํ ยาจิตฺมาคโต

เอกเนตฺตา ภวิสฺสาม จกฺขุํ เม เทหิ ยาจิตฺโตติ ฯ

ตตุถ ทูเรติ อิตโต ทูเร จ วสนุโต ฯ เถโรติ
ชราชิตฺตตุเถโร วิย ฯ เอกเนตฺตาคี เอกัง เนตฺตัม มยฺหํ
เทหิ เอวํ เทวปี เอกเนตฺตภา วิสฺสามาติ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต อิทาเนวาทํ ปาสาทะ นิสินฺโน
มนุเตตฺวา อากโต มหา เม ลาโก อชฺเชว เม มโนโร
มตฺถกํ ปาปฺณิสฺสตี อทินฺนปฺพุพฺพํ ทานํ ทสฺสามีติ
ตฺถุจฺมานโส ทฺติยํ คากมาห

[๒๐๖๗] เณนานุสิฏฺโฐ อิท มาคโตสิ

วนิพฺพก จกฺขุปลานิ ยาจิตฺ
สฺทฺจจฺชํ ยาจสิ อุตฺตมํกํ
ยมาหุ เนตฺตัม ปฺริเสน ทฺจฺจฺชนฺติ ฯ

ตตุถ วนิพฺพกาคี ตํ อาลปตี ฯ จกฺขุปลานีติ จกฺขุชนเมตฺ
นาม ฯ ยมาหุติ ยํ ปณฺฑิตา ทฺจฺจฺชนฺติ กเถนฺติ ฯ

อิตโต ปฺริ อุตฺตานสมฺพนฺชคากา ปาลินเยเนว เวทิตฺพุพา

[๒๐๖๘] ยมาหุ เทเวสุ สฺชมฺปตีติ

มฆวาทิ นํ อามุ มนุสฺสโลเก
เตนานุสิฏฺโฐ อิท มาคโตสฺมิ
วนิพฺพโก จกฺขุปลานิ ยาจิตฺ ฯ
วนิพฺพโก มยฺห วณฺเฑ อฺนฺตฺตรํ
ททาหิ เม จกฺขุปลํ ยาจโต

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 42

ททาทิ เม จกขุปลถิ อนุตฺตริ

ยมาหุ เนตฺตํ ปุริเสน ทุจจฺหิ ฯ

เยน อตฺเถน อากณฺณิ ยมตฺถมภิปตฺถยิ

เต เต อิจฺฉนฺนตฺถ สจฺกปฺปา ลภ จกขุณิ พุราหุมนฺ ฯ

เอกนฺเต ยาจมานสฺส อุกฺขานิ ททามิหิ

ส จกขุมา กจฺฉ ชนสฺส เปกฺขโต

ยทิจฺฉนฺติ ตฺวํ ตํ เต สมิชฺฉนฺตฺติ ฯ

ตตฺถ วณิพฺพโกติ ยาจโก ฯ ยาจโตติ ยาจนฺตสฺส ฯ

วณฺณินฺติ ยาจนํ ฯ เตติ เต ตว ตสฺส อตฺถสฺส สจฺกมฺปนํ สจฺกปฺปา ฯ

สจกขุมาติ โส ตฺวํ มม จกขุหิ จกขุมา หุตฺวา ฯ ยทิจฺฉนฺติ ตฺวํ

ตํ เต สมิชฺฉนฺตฺติ ยํ ตฺวํ มม สนฺติกา อิจฺฉนฺติ ตํ เต สมิชฺฉนฺตฺติ ฯ

ราชา เอตฺตํ กเถตฺวา อิเชว มยา อกฺขิณิ อุปฺปาญฺเฐตฺวา

ทาทุ อสารุปฺปนฺติ จินฺเตตฺวา พุราหุมนฺ อาทาย อนุเตปฺริ

คนฺตฺวา ราชาสเน นิสิตฺตฺวา สีวิกํ นาม เวชฺหํ ปกฺโกสาเปตฺวา

อกฺขิณิ เม โสเชหิติ อห ฯ อมฺหากํ กิร ราชา อกฺขิณิ อุปฺปา-

ญฺเฐตฺวา พุราหุมนฺสฺส ทาคฺคาโมติ สกลนฺนเร เอกโกลาหฺลํ

อโหสิ ฯ อถ เสนาปฺตฺติอาทโย ราชวฺลลภา จ นาคฺรา จ โอรธา

จ สพฺเพ สนฺนิปตฺติตฺวา ราชานํ นิวาเรนฺโต ติสฺโส คธา อโวจฺ

[๒๐๖๕]มา โน เทว อทา จกฺขุ มา โน สพฺเพ ปฺรกฺกริ

ธนํ เทหิ มหาราช มุตฺตา เวพฺุริยา พหู ฯ

ยุตฺเต เทว เรเท เทหิ อาชานีเย อลงฺกเต

เล่มที่ 34 สีวิราชชาตกั หน้า 43

นาเค เทหิ महाराज हेमकप्पनिवाससे ५

ยถา ตัง สีวิโย สพฺเพ สโยคา สรธา สทา

สมนฺตา ปริกเรยฺยํ เอวํ เทหิ เรเสภาติ ५

ตตฺถ ปรกกริตฺติ ปริกฺจชิ ५ อกฺขิสฺสุ หิ ทินฺเนสุ รชฺชํ ตวํ
น กาสฺสตี อญฺโฆ ราชา ภวิสฺสตี เอวํ ตยา มยํ ปริกฺจตุตา
นาม ภวิสฺสามาติ อธิปฺปาเยเนว อาหํสุ ५ ปริกเรยฺยุนฺติ
ปรีวาเรยฺยํ ५ เอวํ เทหิตฺติ ยถา ตัง อวิกฺลจกฺขุํ สีวิโย จิรี
ปรีวาเรยฺยํ เอวํ เทหิ ชนเมวสฺส เทหิ มา อกฺขินิ อกฺขิสฺสุ หิ
ทินฺเนสุ น ตัง สีวิโย ปรีวาเรสฺสนฺติตฺติ ५

อถ ราชาคิสฺโส คากา อภาสิ

[๒๐๗๐]โย เว ทสฺสนฺติ วตฺวาน อทาเน กฺรุเต มโน

ภุมฺยํ โส ปตฺติตํ ปาสํ คีวํยํ ปฏฺมิญฺจติ ๕

โย เว ทสฺสนฺติ วตฺวาน อทาเน กฺรุเต มโน

ปาปา ปาปฺตโร โหติ สมฺปฺตฺโต ยมสาธนํ ๕

ยํ หิ ยาเจ ตํ หิ ทเท ยํ น ยาเจ น ตํ ทเท

สุวํหํ ตเมว ทสฺสามิ ยํ มํ ยาจติ พุราหฺมโณติ ๕

ตตฺถ ปฏฺมิญฺจตฺติ ปเวเสติ ๕ ปาปา ปาปฺตโรติ ลามกาปิ
ลามกฺตโร นาม โหติ ๕ สมฺปฺตฺโต ยมสาธนฺนฺติ ยมสฺส
อาณาปวตฺตฺติฏฺฐานํ อสฺสทนิรยํ สมฺปฺตฺโตเยว นาม โหติ ๕ ยํ
หิ ยาเจติ ยํ ยาจโก ยาเจยฺย ทายโกปิ ตเมว ทเทยฺย น อยาจติ
อยญฺจ พุราหฺมโณ มํ จกฺขุํ ยาจติ น มุตฺตาทิกํ ฐนํ ตเทว สุวํหํ

ทสุสามิติ วทติ ฯ

อถ นั อมจจา ก็ ปตุเถควา จกขุณี เทลิตี ปุจณนตา
คาถมาหิสุ

[๒๐๗๑]อาัยุ นุ วณณั นุ สุขั พลั นุ
ก็ ปตุถยาโน นุ ชนินุท เทลิตี
กถั หิ ราชา ลีวินั อนุตตุโร
จกขุณี ทชชชา ปรโลกเหตุติ ฯ

ตตุถ ปรโลกเหตุติ มหาราช กถั นาม ตุมหาทีโส ปณทิต-
ปุริโส สนทิกุจิกั อิสสรียั ปหาย ปรโลกเหตุ จกขุณี ทเทยยาติ ฯ

อถ เนลั กเถนุโต ราชา คาถมาห

[๒๐๗๒]นวาหเมตั ยสสา ททามิ

น ปตุตมิจเจ น ธนั น รฎุจั
สตุลจ ฐมโม จริโต ปุราโน
อิจเจว ทาเน นิริโต(๑) มโน มมาติ ฯ

ตตุถ นวาหนติ น เว อหั ฯ ยสสาติ ทิพพสุส วา
มนุสสุส วา ยสสุส การณา ฯ น ปตุตมิจเจติ อิมสุส
จกขุทานสุส ฝเลน เนวาหิ ปตุตติ อิจฉามิ น ธนั น รฎุจั อปิจ
สตั ปณทิตานั สพุพญญุโพธิสตุตตานั เอส อาจณณสมาจณโน
โปราณกมคุโค ยทิตุ ปารมีปุรณั นาม น หิ ปารมีโย อปุเรควา
โพธิปลลุงเก โพธิสตุโต สพุพญญุตติ ปาปุณิตุ สมตุโต นาม อตุถิ

๑. ม. รมเต ฯ

เล่มที่ 34 สีวิราชชาตกัม หน้า 45

อหฺลจ ปารมิโย ปุเรตฺวา พุทฺโธ ภวิตฺถกาโม ฯ อิจฺเจว ทานเ
นิริโต มโน มมาติ อิมินา การณน มม มโน ทานเเยว นิริโตติ
วทติ ฯ

สมฺมาสมพุทฺโธปิ ฌมฺมเสนาปติสาร์ิปุตฺตตฺเถรสฺส จริยาปิฎกั
เทเสนฺโต มยฺหํ ทฺวิหิปี อุกฺขิหิ สพุพฺพลฺลตฺถาณเมว ปิยตฺรนฺติ
ทีเปตฺถุ

[๒๐๗๑]น เม เทสฺสา อุโภ จกฺขุ อตฺตํ น เม น เทสฺสิยั
สพุพฺพลฺลตฺถุ ปิยั มยฺหํ ตสฺมา จกฺขุมทาสิหนฺติ
อาห ฯ

มหาสตฺตสฺส ปน กถิํ สุตฺวา อมจฺเจสุ อปฺปฏิภาณสฺ
จิตฺสุ มหาสตฺโต สีวิกั เวชฺชั คากาย อชฺฌภาสิ

[๒๐๗๔]สขา จ มิตุโต จ มม สีวิก
สุสิกฺขิโต สาธุ กโรหิ เม วโจ
อุทฺตร ตฺวํ จกฺขุณี มม ชิสิสโต
หตฺถสฺ จเปหิ วณิพฺพกสฺสาติ ฯ

ตสฺสโต สมฺม สีวิก ตฺวํ มยฺหํ สหาโย จ มิตุโต จ เวชฺชสิปฺเปว
สุสิกฺขิโต สาธุ เม วจัน กโรหิ มม ชิสิเสตฺวา อุปฺชาเรนฺตสฺส
โอโลเกนฺตสฺเสว ตาลพิชั วิย เม อุกฺขิณี อุทฺตริตฺวา อิมสฺส ยาจกสฺส
หตฺถสฺ จเปหิติ ฯ

อถ นั สีวิโก อาห จกฺขุทานั นาม ภาริยั อุปฺชาเรหิ เทวาติ ฯ
สีวิก อุปฺชาริตฺ มยา ตฺวํ มา ปฺปลจฺจ กโรหิ มา มยา สทฺธิ พหู

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 46

กเถหิติ ฯ โส จินฺเตสิ อยุตฺตํ มาทิสฺสฺส สฺสฺสฺสฺสฺส เวชฺชสฺส
รณฺโณ อกฺขิํสฺส สฺสฺสฺสฺสฺส นฺนฺติ ฯ โส นานาเกสชฺชานิ ฌมฺสฺสฺส
เกสชฺชรสฺสจฺจณฺณน นิลุปลํ ปริภาเวตฺวา ทกฺขิณฺนํ อฺปสฺสฺสํเปสิ ฯ
อกฺขิํ ปริวตฺติ ฯ ทุกฺขาเวทนา อฺปฺปชฺชํ สฺสฺสฺสฺส
มหาราช ปฏฺฐิปกตฺติํ กรณฺมํ มยฺหํ ภาโรติ ฯ อเปหิ ตาต มา
ปฺปณฺจํ กรฺติ ฯ โส ปริภาเวตฺวา ปุณฺนํ อฺปสฺสฺสํเปสิ ฯ อกฺขิํ
อกฺขิํกุปฺโต มุจฺฉิ ฯ พลวตฺรา เวทนา อฺทปฺปาทิ ฯ สฺสฺสฺสฺส
มหาราช สกฺโกมฺหํ ปฏฺฐิปกตฺติํ กาคฺนฺติ ฯ อเปหิ ตาต มา
ปฺปณฺจํ กรฺติ ฯ โส ตตฺติวเร ชฺรตฺรํ ปริภาเวตฺวา อฺปนาเมสิ ฯ
อกฺขิํ โอสฺสพฺเลน ปริพฺภมฺิตฺวา อกฺขิํกุปฺโต นิกฺขมฺิตฺวา
นหารุสฺสฺสฺสฺส เอน โอลมฺพฺมานํ อญฺจาสิ ฯ สฺสฺสฺสฺส นรินฺท ปุณ
ปากตฺติกรณฺมํ มยฺหํ พฺลนฺติ ฯ ปฺปณฺจํ มา กรฺติ ฯ อธิมฺตฺตา
เวทนา อฺทปฺปาทิ ฯ โลหิตํ ปคฺขมฺรติ นิวตฺตสฺสฺสฺส โลหิตฺน
เตมฺสิ ฯ โอโรธา จ อมฺจฺจา จ รณฺโณ ปาทฺมฺุเล ปตฺติตฺวา เทว
อกฺขิํนิ มา เทหฺติ มหาปริเทวํ ปริเทวีสฺส ฯ ราชา เวทนํ อธิวา-
เสตฺวา ตาต มา ปฺปณฺจํ กรฺติ อห ฯ โส สาธุ เทวาทิ วามฺหฺตฺเถน
อกฺขิํ ฐาเรตฺวา ทกฺขิณฺนํหฺตฺเถน สฺสฺสฺสํ อาทาย อกฺขิํสฺสฺสฺส
ฉินฺนฺติตฺวา อกฺขิํ กเหตฺวา มหาสฺสฺสฺสฺส หฺตฺเถ จเปสิ ฯ โส
วามฺกฺขิณฺนา ทกฺขิณฺนํ อโโลเกตฺวา เวทนํ อธิวาเสตฺวา เอหิ
พฺุราหฺมณฺนํ พฺุราหฺมณฺนํ ปกฺโกสิตฺวา มม อิตฺโต อกฺขิํโต สฺสฺสฺส
สฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺส

อิทํ เม ปจฺจโย โหตุติ วตฺวา พุราหฺมณฺสฺส อภฺชี อทาสี ฯ โส
 ตํ อุกฺขิปีตฺวา อตฺตโน อุกฺขิมฺหิ จเปสึ ฯ ตํ ตสฺसानุภาเวน
 วิกสิตนึลฺลปฺปลํ วิย หุตฺวา ปตฺติฏฺจาสึ ฯ มหาสตุโต วามกฺขินา
 ตสฺส ตํ อภฺชี ทิสฺวา อโห สฺวทินฺนํ มยา อุกฺขิทานนฺติ อนฺโต
 สมฺภุคฺคตฺยา ปีตฺยา นิรฺนตฺรํ ฆฺฏฺโฆ หุตฺวา อิตฺรปี อภฺชี อทาสี ฯ
 สกฺโก ตมฺปิ อตฺตโน อุกฺขิมฺหิ จเปตฺวา ราชนิเวสฺนา นิกฺขมิตฺวา
 มหาชนฺสฺส โอลเณตฺสเสว นคฺรา นิกฺขมิตฺวา เทวโลกเมว คโต ฯ
 ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา ทิยทุตฺตคาลมาห

[๒๐๗๕] โจทิตฺโต สีวิราชชน สีวิโก วจฺนํ กโร

รณฺโหล จกฺขุณี อุตฺทริตฺวา พุราหฺมณฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 สจกฺขุโก พุราหฺมโณ อาสิ อนฺโธ ราชา อฺปาวิสึติ ฯ

รณฺโหล น จิรสฺเสว อภฺชีนิ รุหึสฺสุ ฯ รุหฺมานานิ จ
 อวาวุฏฺฐาวิ อปฺปตฺวา กมฺพฺลเณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ปฺุเรตฺวา จิตฺตกมฺมรูปกสฺส วิย อภฺชีนิ อหฺลฺสุ ฯ เวทนา ปจฺฉิขฺชิ ฯ
 อถ มหาสตุโต กติปาหํ ปาสาทฺเท วสิตฺวา ก็ อนฺทสฺส รชฺชนาติ
 อมจฺจานํ รชฺชํ นียฺยาเทตฺวา อฺยฺยานํ คนฺตฺวา ปพฺพชิตฺวา
 สมณฺธมฺมํ กริสฺสามึติ จินฺเตตฺวา อมจฺเจ ปกฺโกสาเปตฺวา เตสํ
 ตมตฺถํ อาโรเจตฺวา เอโก มุขโรวนาทิตายโก กปฺปิยการโกว
 มยฺหํ สนฺติเก ภวิสฺสติ สวีริกฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 วตฺวา สารถึ อามนฺเตตฺวา รถํ โยเชหึติ อาห ฯ อมจฺจา
 ปนสฺส รเณน คนฺตุ อทตฺวา สฺวณฺณสฺวิกาย นํ เนตฺวา โปกฺขรณฺตีเร

เล่มที่ 34 วิตตินิปาตวณณา หน้า 48

นีสีทาเปตฺวา อารกฺขํ สํวึชาย ปฏิกฺกมึสุ ฯ ราชฯ ปรลฺลงเก
นินฺนโน อตฺตโน ทานํ อวชฺเชตี ฯ ตสฺมึ ขณฺเ สกฺกสฺส อาสนํ
อุณฺ्हํ อโหตี ฯ โส อวชฺเชนฺฺโต ตํ การณํ ทิสฺวา มหาราชสฺส
วรั ทตฺวา จกฺขุํ ปฏฺฐิปกตฺกํ กริสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา ตตฺถ อากนฺฺตฺวา
มหาสตฺตสฺส อวิทฺุเร อปรฯปรี จงฺกมึ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺฺโต สตฺถา อาห

[๒๐๗๖]ตโต โส กติปาหสฺส อุปรุเพหฺสุ จกฺขุสุ

สฺตํ อามนฺฺตยิ ราชฯ สึวีนํ รณฺฺจวทตฺมโน ฯ

โยเชหิ สารถิ ยานํ ยุตฺตยจ ปฏฺฐิเวทย

อุยฺยานณฺฺมึ คจฺฉาม โปกฺขรณฺฺจ วณานิ จ ฯ

โส จ โปกฺขรณฺฺตีเร ปรลฺลงเก น อุปาวิสิ

ตสฺส สกฺโก ปาตุรหุ เทวราชฯ สุขมฺปตฺตีติ ฯ

สกฺโกปิ มหาสตฺเตน ปทสทฺทํ สุตฺวา โก เอโสติ ปฏฺฐโ

คาถมาห

[๒๐๗๗]สกฺโกหฺมสฺมึ เทวินฺฺโท อากโตสฺมึ ตวนฺฺตฺติเก

วรั วรสฺสุ ราชสิ ยํกิณฺฺจ มนสิจฺฉสึตีติ ฯ

เอวํ วุตฺเต ราชฯ คาถมาห

[๒๐๗๘]ปฺหุตํ เม ฐนํ สกฺก พลํ โก โสจฺนปฺปโก

อนฺฺชสฺส เม สโต ทานิ มรณฺฺญเเวว รุจฺจตฺตีติ ฯ

ตตฺถ มรณฺฺญเเวว รุจฺจตฺตีติ เทวราชฯ อิทานิ มยฺหํ อนฺฺชภาเวน

มรณฺฺเมว รุจฺจติ ตํ เม เทหิตฺตีติ ฯ

เล่มที่ 34 สีวิราชชาตกั หน้า 49

อด นั สกโก อาห สีวิราช กิ ปน ตุวั มริตุกาโมว หุตวา
มรณั โรเจสิ อุทาหุ อนุชภาเวนาติ ฯ อนุชภาเวน เทวราชาติ ฯ
มหาราช ทานนุนาม น เศวลั สมุปรายตุถเมว ทิยุยติ ทิฏฐ-
ธมฺมิกตถายปิ ปจฺจโย โหติ ตฺวณฺจ เอกั จกฺขุ ยาจิตฺ เทว อทาสี
เตน ตุวั สจฺจกิริยั กโรหิติ กถั สมฺภูจฺเปตฺวา อาห

[๒๐๗๕] ยานี สจฺจจานี ทิปทินฺท ตานี ภาสสุสุ ขตฺติย

สจฺจํ เต ภณฺมานสุส ปฺน จกฺขุ ภวิสฺสตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต สกฺก สเจปี มม จกฺขุ ทาทูกาโม
อณฺณํ อุปายั มา กริ มม ทานสุส นิสฺสนฺเทน จกฺขุ อุปฺปชฺชตฺติ
วตฺวา สกฺเกน อหิ สกโก เทวราชา ปเรตฺถิ จกฺขุ ทาทู น สกโกมิ
ตยา ทินฺนทานสุส พลเนว จกฺขุ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ วุตฺเต เตนหิ
มยา ทานั สฺทินฺนนฺติ วตฺวา สจฺจกิริยั กโรนฺโต คาลมาห

[๒๐๗๖] เย มํ ยาจิตฺมายนฺติ นานาโคตฺตา วนิพฺพกา

โยปี มํ ยาจเต จกฺขุ โสปี เม มนโส ปีโย

เอเตน สจฺจวชฺเชน จกฺขุ เม อุปฺปชฺชถาติ ฯ

ตตฺถ โสปี เมติ เย มํ ยาจิตฺ อากจฺจนฺติ เต ปิยา เตสุ
อากจฺจนฺเตสุ โย มํ ยาจติ โสปี เม มนสา ปีโย ฯ เอเตนาติ
สเจ มม สพฺเพปิ ยาจกา ปิยา สจฺจเมเวตฺถิ มยา วุตฺตํ เอเตน
เม สจฺจวจเนน เอกั เม จกฺขุ อุปฺปชฺชถ อุปฺปชฺชตฺติ อาห ฯ
อดสุส วจฺนानนฺตรเมว ปจฺมํ จกฺขุ อุทปาที ฯ ตโต ทุตฺติยสุส
อุปฺปชฺชชฺนตฺถาย คาลทฺวยามาห

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณนา หน้า 50

[๒๐๘๑] ยัม โส ยาจิตฺ อากา เทหิ จกฺขุณฺติ พุราหุมนโณ

ตสฺส จกฺขุณฺติ ปาทาสี พุราหุมนสฺส วณฺิพฺพโต ๑

ภิกฺขุโย มํ อาวีสึ ปีติ โสมนสฺสจฺจ นปฺปกํ

เอเตน สจฺจวชฺเชน พุติยํ เม อุปฺปชฺชถาติ ๑

ตตฺถ ยัม มนฺติ โย มํ ยาจติ ๑ โสติ โส จกฺขุวิกโล พุราหุมนโณ

เทหิ เม จกฺขุณฺติ ยาจิตฺ อากโต ๑ วณฺิพฺพโตติ ยาจนฺตสฺส ๑

ภิกฺขุโย มํ อาวีสึติ พุราหุมนสฺส จกฺขุณฺติ ทตฺวา อนฺธกาลโต ปฏฺจาย

ตสฺมี อนฺธกาเล ตถารูปี เวทณํ อคฺเชตฺวา อโห สฺสทินฺนํ เม

ทานนฺติ ปจฺจเวกฺขนตํ มํ ภิกฺขุโย อติเรกตฺรา ปีติ อาวีสึ มม หทยํ

ปวิฏฺฐา โสมนสฺสจฺจ มม อปฺริมาณํ อุปฺปชฺชติ ๑ เอเตนาติ

สจฺจ มม ตทา อนปฺปกํ ปีติโสมนสฺสํ อุปฺปนฺนํ สจฺจเมเวตํ มยา

วุตฺตํ เอเตน เม สจฺจวจเนน พุติยํปี จกฺขุ อุปฺปชฺชตฺตติ อาห ๑

ตํ ขณฺณเยว พุติยํ จกฺขุ อุทฺปาติ ๑ ตานิ ปนสฺส จกฺขุณฺติ

เนว ปากตฺิกานิ น ทิพฺพานิ สกฺกพุราหุมนสฺส หิ ทินฺนํ จกฺขุ

ปน ปากตฺิกํ กาคฺคํ น สกฺกา อุปฺหตฺวตฺถโน จ ทิพฺพจกฺขุ นาม

นุปฺปชฺชติ ๑ ตานิ ปนสฺส สจฺจปารมิตาจกฺขุณฺติ วุตฺตานิ ๑

เตสํ อุปฺปตฺติสมกาลเมว สกฺกานฺนภาเวน สพฺพา ราชปฺริสา

สนฺนิปตฺติตาว อหฺลํ ๑ อถสฺส สกฺโก มหาชนสฺส มชฺฌเยว

ถฺตี กโรนฺโต คาทฺทวยมาห

[๒๐๘๒] ฐมฺเมน ภาสีตา คาธา สิวินํ ฐฏฺฐวทฺถน

เอตานิ ตว เนตฺตานิ ทิพฺพานิ ปฏฺิทธิสฺสเร ๑

[๒๐๘๗]โกนัธ วิตุตฺ น ททยย ยาจิโต

อปี วิสิฏฺฐํ สุปียปี อตุตโน

ตทึฆ สพเพ สีวิโย สมากตา

ทิพฺพานิ เนตฺตานิ มมชฺช ปสฺสธ ๑

ติโรกฺุฑฺฑํ ติโรเสถํ สมตฺติคฺคฺยห ปพฺพตฺ

สมนฺดา โยชนสฺตํ ทสฺสนํ อนุโกนฺตฺติ เม ๑

น จากมตฺตา ปรมตฺติ (กิลฺลิจิ) มจฺจานํ อิทฺ ชีวิท

ทตฺวาน มานุสํ จกฺขุํ ลทฺธํ (เม) จกฺขุํ อมานุสึ ๑

เอตฺปี ทิสฺวา สีวิโย เทถ ทานานิ ภูณฺชถ

ทตฺวา จ ภูตฺวา จ ยถานูภาวํ

อนินฺทิตฺ สกฺกมฺเปติ จานนฺตฺติ ๑

ตตฺถ โกนฺธาติ โก นฺ อิท ๑ อปี วิสิฏฺฐจฺนตฺติ อุตฺตมํปี

สมานํ ๑ จากมตฺตาติ จากปฺปมาณโต อลฺโย ปรมจกฺขุ นาม

นตฺติ ๑ อิทฺ ชีวิทตฺติ อิมสฺมึ ชีวโลเก ๑ อิทฺ ชีวิตฺนตฺติปี ปาโจ ๑

อิมสฺมึ ชีวโลเก ชีวมานนฺตฺติ อตฺถโถ ๑ อมานุสฺนตฺติ ทิพฺพจกฺขุ

มยา ลทฺธํ อิมินา การณฺน เวทิตฺพพเมตฺตํ จากโต อุตฺตมํ นาม

นตฺถิตฺติ ๑ เอตฺปี ทิสฺวาติ เอตฺ มยา ลทฺธํ ทิพฺพจกฺขุํ ทิสฺวาปี ๑

อิตฺติ อิมาทิ จตฺตฺติ คาทาหิ ชมฺมํ เทเสตฺวา ตโต ปฏฺจาย

อนฺวทฺตฺตมาสปลณฺณรสอุโปสเถสุ มหาชนํ สนนฺิปาเตตฺวา นิจฺจ

อิมาทิ คาทาหิ ชมฺมํ เทเสตี ๑ ตํ สุตฺวา มหาชนํ ทานาทินิ

ปฺปญฺณานิ กตฺวา เทวโลกํ ปุเรนฺโตว อคมาสี ๑

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตฺวา เอวั ภิกฺขเว โปราณก-
ปณฺฑิตา พาหิรกทาเนน อสนฺตฺถุจา สมฺปตฺตยาจกานั อตฺตโน
จกฺขุณิ อุปฺปาณฺเฑตฺวา อทฺสูติ วตฺวา จตฺตาริ สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมชานเสติ ตทา สัวิกเวชฺโซ อานนฺโท อโหสิ สกฺโก
อนฺรุทฺโธ อโหสิ เสสปริสา พุทฺธปริสา สัวิราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

สัวิราชาตกั นิฏฺฐิตั ฯ

ตติยั ฯ

สิริเมณฑกชาตกั

ปฺลณฺยาอุเปตฺติ สิริยา วิหิณฺนติ อัยฺสิริเมณฑกปฺลโห
มหาอุมฺมงฺกชาตเก อาวิภวิสฺสตีติ ฯ

สิริเมณฑกชาตกั นิฏฺฐิตั ฯ

จตุตฺถั ฯ

โรหนมิกชาตกั

เอเต ชฺฐา ปฏฺิยฺนฺตีติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต อายสฺมโต
อานนฺทสฺส ชีวิตปริจฺจาคั อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส ปนสฺส ชีวิตปริจฺจาคโ อสีตฺติปิปาเต จุลลหัสชาตเก
ชนปาลทมเน อาวิภวิสฺสตีติ ฯ เอวนฺเตนายสฺมตา สตฺถุ
อตฺถาย ชีวเต ปริจฺจตฺเต ภิกฺขุ ชมมสภายั กถั สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณนา หน้า 54

อายุสุมา อานนุโท เสกฺโข ปฏิสมภิทาปฺปตฺโต หุตฺวา ทส-
พลสฺสตุถาย ชีวิตฺ ปริจฺจชิตฺ ฯ สตุถา อาคนฺตุวา กาย นฺตุถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺตินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาคิ
วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส มมตุถาย ชีวิตฺ ปริจฺจชียฺเววาคิ
วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต เขมา
นามสฺส อุกฺคมเหสี อโหสิ ฯ ตทา โพชิสฺสตุโต หิมวณฺตปฺปเทเส
มิกโยนินฺยํ นิพฺพตฺเตตฺวา สุวณฺณวณฺโณ อโหสิ ฯ โสภกฺคปฺปตฺโต
กนิฏฺฐโจปฺสส จิตฺตมิกิ นาม สุวณฺณวณฺโณ อโหสิ ฯ กนิฏฺฐ-
ภคินีปฺสส สุตฺตนา นาม สุวณฺณวณฺณา อโหสิ ฯ มหาสตุโต
ปน โรหโน นาม มิกฺราชา อโหสิ ฯ โส หิมวณฺเต เทว
ปพฺพตฺตราชโย อติกกมิตฺวา ตติยาย อนฺตเร โรหนํ นาม สรํ
นิสฺสาย อสีตฺติมิกฺสทสฺสปริวโร วาสํ กปฺเปสิ ฯ โส อนฺเช
ชินฺณเณ มาตาปิตโร โปเสสิ ฯ

อเถโก พาราณสีโต อวิฑูเร เนสาทคามวาสี เนสาทปฺปตฺโต
อตุถิ ฯ โส หิมวณฺตํ ปวิฏฺฐโจ มหาสตุตํ ทิสฺวา อตุตฺตโน คามกํ
อาคนฺตุวา อปรภาเค กาลํ กโรนฺโต ปุตฺตสฺส อาโรเจสิ ตาต
อมุหากํ กมฺมณฺมิมิ อสุกฺสมิ นาม จาเน สุวณฺณวณฺโณ มิกิ
วสฺติ สเจ ราชา ปุจฺเจยฺย กเถยฺยาสีติ ฯ

อเถกทิวสํ เขมา นาม เทวี ปจฺจสกาเล สุปินํ อทุทส ฯ
เอวรูปุ สุปินอ อโหสิ สุวณฺณวณฺโณ มิกิ กาลญฺจนปีเจ นิสฺสีทิตฺวา

สุวณณกีกินิกิ(๑) อาโกฏฏเณโต วิย มฐเรน สเรน เทเวีย ฐมัม
 เทเสสิ ฯ สา สาธุกาโร ทตุวา ฐมัม สุณาติ ฯ มิโค ฐมมกถาย
 อนิฏฐิตาย เอว อฏฐาย คจจติ ฯ สามิ มิคิ คณฺหถ คณฺหถาติ
 วทนต์ิเยว ปพฺพชฺฉมิ ฯ ปริจาริกาโย ตสฺสา สทฺทํ สุตฺวา
 ปิททิตทวารกวตฺปานํ เกหํ ชนฺสฺสาปี โอกาโสปี นตฺถิ อยฺยา
 อิมาย เวลาย มิคิ คณฺหาเปตฺติ อวหสิสฺสุ ฯ สา ตสฺมี ขณ
 สฺปิโน อยฺนฺติ ฌตฺวา จินฺเตสิ สฺปิโน เม ทิฏฺฐโจติ สเจ วกฺขามิ
 ราชานาทโร ภวิสฺสติ โทหฺโลติ วุตฺเต ปน อาทเรน ปริเยสิสฺสติ
 สุวณฺณวณฺณมิกสฺส ฐมัม สุณฺิสฺสามิติ ฯ สา คิลานาลยํ
 กตฺวา นิปชฺชติ ฯ ราชาน อาคณฺตฺวา ภทฺเท กิ เต อผาสฺกนฺติ
 ปุจฺฉติ ฯ เทว อลฺยํ นตฺถิ โทหฺโล ปน เม อฺปฺปนฺโนติ ฯ กิ
 อิจฺฉสิติ ฯ สุวณฺณวณฺณสฺส มิกสฺส ฐมัม โสคฺคํ อิจฺฉามิ เทวาติ ฯ
 ภทฺเท ยํ นตฺถิ ตตฺถ กิ เต โทหฺโล อฺปฺปนฺโน สุวณฺณวณฺโณ นาม
 มิโคเยว นตฺถิติ ฯ สา สเจ น ลภามิ อีเชว เม มรณฺนฺติ รลฺโย
 ปิฏฺฐิ ทตุวา นิปชฺชติ ฯ ราชาน สเจ อตฺถิ ลภิสฺสสิติ ปริสมชฺเณ
 นิสฺสิทิตฺวา โมรชาตเก วุตฺตนเยเนว อมจฺเจ จ พฺรหฺมณฺเณ จ
 ปุจฺฉิตฺวา สุวณฺณวณฺณา นาม มิคา โหนฺตฺติ สุตฺวา ลุทฺทเก
 สนนิปาตาเปตฺวา เกเนวรูปิ มิโค ทิฏฺฐโจ เกน สฺโตติ ปุจฺฉิตฺวา
 เตน เนสาทปฺตฺเตน ปิตุ สนฺติกา สฺตฺนียาเมน กถิตฺเต สมม ตสฺส
 เต มิกสฺส อานิตฺกาเล มหนฺตํ สกฺกาโร กริสฺสามิ คจฺจ อานเหิ
 # ๑. ม. สุวณฺณกิงฺกินิกิ ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 56

นनुติ วตุวา ปริพุพยั ทตุวา ตั เปเสสิ ฯ โสปี สจ่าหิ เทว ตั
อานตุ น สกขิสสามิ จมมมสฺส อานสฺสามิ ตั อานตุ อสกุโกนุโต
โลมานิปิสฺส อานยยามิ ตุมฺเห มา จินฺตยิตฺถาติ วตุวา นิเวสนั
คนตุวา ปุตุตทาสฺส ปริพุพยั ทตุวา ตตุถ คนตุวา ตั มิคราชานั
ทิสฺวา กิสฺมี นุโฆ จานเ ปาสั โอทฺเทตุวา อิมิ คณฺหิตุ สกขิสสามิติ
วิมฺสนุโต ปานียิตฺถเ โอภาสั ปสฺสสิ ฯ โส ทพฺหิ จมมโยตุตตั
ปาสั วฏฺเฏตุวา มหาสตุตสฺส ปานียิ ปิวณฺจฺจานเ ยฏฺจิปาสั
โอทฺเทสิ ฯ

ปฺนทิวเส มหาสตุโต อสีติยา มิคสทฺสเสหิ สทฺธิ โคจเร
จริตุวา ปกตติตุเถเวว ปานียิ ปิวิสฺสามิติ ตตุถ คนตุวา โอตรนุโต
เยว ปาเส พชฺฉิมิ ฯ โส สจ่าหิ อิทาเนว พนฺธรวุ รวิสฺสามิ
ฌาติกโณ ปานียิ อปฺวิตุวา ภีโต ปลายิสฺสตีติ จินฺเตตุวา ยฏฺจิ
อลฺลยิตฺวา อตุตโน ปสฺสเส วตุเตตุวา ปานียิ ปิวณุโต วิย อโหสิ ฯ
อถ อสีติยา มิคสทฺสสถานั ปานียิ ปิวิตฺวา อตุตริตุวา จิตกาเล
ปาสั จินฺทิสฺสามิติ ติกฺขตุตฺตุ อากทฺตติ ฯ ปจฺมวารเ จมฺม
ฉิชฺชิ ทุตฺติวารเ มัสสิ ฉิชฺชิ ตุตฺติวารเ นหารุ ฉิชฺชิ ฯ ปาโส
อฏฺจิ อ่าหจฺจ อฏฺจาสิ ฯ โส จินฺทิตุ อสกุโกนุโต พนฺธรวุ รวิ ฯ
มิกคณา ภายิตฺวา ตีหิ ฆฏฺฐาหิ ปลายีสฺสุ ฯ จิตฺตมิโค ตินฺณณั
ฆฏฺฐานั อนฺตเร มหาสตุตติ อทิสฺวา อิทํ ภยิ อฺปฺปชฺชมานั มม
ภาตุ อฺปฺปนฺนั ภาวิสฺสตีติ จินฺเตตุวา ตสฺส สนฺตีกิ อากคนตุวา ตั
พนฺธั ปสฺสสิ ฯ

เล่มที่ 34 โรหนมิกชาตกั หน้า 57

อถ นั มหาสตุโต ทิสฺวา ตาต ภาตัก มา อิช ตัญฺจ สาสงกั
อิทัง จานนุติ วตุวา อญฺโยเชนุโต ปจฺมํ คาถมาห

[๒๑๐๔]เอเต ยุธา ปฏฺยิณฺติ ภิตา มรณา จิตฺตก

คจฺจ ตฺวํปี มา กงฺขิ ชีวิสฺสนฺติ ตยา สหาติ ฯ

ตตฺถ เอเตติ จกฺขุปลัํ อติกกมิตฺวา ทุรคเต สนฺธายาห ฯ
ปฏฺยิณฺตีติ ปฏฺยิณฺตฺติ ปลายนฺตีติ อตุโถ ฯ จิตฺตกาติ ตั
อาลปฺติ ฯ ตยา สหาติ ตฺวํ เอเตสํ มม จาเน จตุวา ราชา
โหหิ เอเต ตยา สทฺธิ ชีวิสฺสนฺตีติ ฯ

ตโต อุกินฺนํปี ติสฺโส เอกนฺตริกา คาถา โหนฺติ ฯ

[๒๑๐๕]นาหิ โรหน คจฺฉามิ หทยํ เม อวกสฺสตี

น ตํ อหิ ชฺหเสสฺสามิ อิชฺ หเสสฺสามิ ชีวิตํ ฯ

เต หิ นฺนุ มริสฺสนฺติ อนฺธา อปรินายกา

คจฺจ ตฺวํปี มา กงฺขิ ชีวิสฺสนฺติ ตยา สห ฯ

นาหิ โรหน คจฺฉามิ หทยํ เม อวกสฺสตี

น ตํ พนฺธิ ชฺหิสฺสามิ อิชฺ หเสสฺสามิ ชีวิตนฺติ ฯ

ตตฺถ โรหนาคิ มหาสตุตํ นามเนน อาลปฺติ ฯ อวกสฺสตีติ
คพฺพหฺยติ กพฺพตฺติ โสเกน วา กพฺพตฺติยติ ฯ เต หิ นฺนุชาติ เต
อมุหากัง มาตาปิตโร เอกังเสเนว ทฺวีสุ อมฺเหสุ อิชฺ มเตสุ อปริ-
นายกา หตุวา อปฺปฏฺยิขคฺคิยมาณา สฺสฺสตีตฺวา มริสฺสนฺติ ตสฺมา
ภาตัก จิตฺตก คจฺจ ตฺวํ ตยา สห เต ชีวิสฺสนฺตีติ อตุโถ ฯ อิช
หเสสฺสามีติ อิมสฺมีเยว จาเน ชีวิตํ ชฺหิสฺสามีติ ฯ

เล่มที่ 34 วีสติnipaตวณณา หน้า 58

อิติ วตฺวา คนฺตฺวา โพธิสฺสฺสทฺส ทกฺขิณปฺสฺสํ นิสฺสาย ตํ
สนฺธาเรตฺวา อสฺสาเสนฺโต อญฺจาสิ ฯ สุตฺตนาปี มิกโปติกา
ปฺลาโยตฺวา มิกานํ อนฺตเร อุโภ ภาติกเก อปฺสฺสนฺตี อิทํ ภยํ มม
ภาติกานํ อุปฺปนฺนํ ภวิสฺสตีติ นีวตฺเตตฺวา เตสํ สนฺตีกํ อากโต ฯ
ตํ อากจฺจนฺตี ทิสฺวา มหาสฺสโต ปญฺจมํ คากมาห

[๒๑๐๖]จจฺจ ภีรฺว ปฺลาโยสฺส กุญฺเฏ พนฺโฆสฺมิ อายเส

จจฺจ ตฺวํปี มา กงฺขิ ชีวิสฺสนฺตี ตยา สหาติ ฯ

ตตฺถ ภีรฺวตี มาตฺตุคาโม นาม อปฺปมตฺตเกนาปี ภายติ เตน
ตํ เอวํ อาลปฺติ ฯ กุญฺเฏติ ปฏฺิจฺจนฺนปฺาเส ฯ อายเสติ โส หิ
อนฺโต อุทเก อยฺกขนฺธํ โภกฺกุญฺเฏตฺวา ตตฺถ สารทารฺยญฺจํ พนฺธิตฺวา
โอทฺทฺทฺโต ตสฺมา เอวมาห ฯ ตยา สหาติ เต อสฺตีติสฺสทฺสา
มิกา ตยา สทฺธี ชีวิสฺสนฺตีติ ฯ

ตโต ปฺรา ปฺริมนเยเนว ติสฺโส คากา โหนฺติ ฯ

[๒๑๐๗]นาหํ โรหน คจฺฉามิ ททฺยเม อวกสฺสติ

น ตํ พนฺธํ ชฺหเสฺสฺสามี อิชฺหเสฺสฺสามี ชีวิทํ ฯ

เต หิ นฺน มริสฺสนฺตี อนฺธา อปฺรินายกา

จจฺจ ตฺวํปี มา กงฺขิ ชีวิสฺสนฺตี ตยา สทฺ ฯ

นาหํ โรหน คจฺฉามิ ททฺยเม อวกสฺสติ

น ตํ พนฺธํ ชฺหิสฺสามี อิชฺหเสฺสฺสามี ชีวิตฺนฺตี ฯ

ตตฺถ เต หิ นฺนาติ อิทาปี มาตาปีตโรว สนฺธายาห ฯ

สาปี ตเถว ปฏฺิกฺขิปีตฺวา มหาสฺสทฺสฺส วามปฺสฺสํ นิสฺสาย

อสุสาสยมานา อฏฺฐาสิ ฯ ลุฑโทปี เต มิเค ปลายนุเต ทิสฺวา
พนฺธรวณฺจ สุตฺวา พนฺโธ ภวิสฺสติ มิกราชาติ ทพฺหิ กจฺฉิ พนฺธิตฺวา
มิกมรณสฺตฺตี อาทาย เวเคนากจฺฉิ ฯ มหาสตุโต ตํ อากจฺฉนฺตํ
ทิสฺวา นวมํ คาทมาห

[๒๑๐๘]อัย โส ลุฑทโกเอติ ลุฑทฐโป สหาวุโธ

โย โน วธิสฺสติ อชฺช อสุนา สตฺติยามปีติ ฯ

ตตฺถ ลุฑทฐโปติ ทารุณชาติโก ฯ สตฺติยามปีติ อสุนา
สตฺติยาปี โน ปฺริหริตฺวา วธิสฺสติ ตสฺมา ยาว โส นากจฺฉติ ตาว
ปลายถาติ ฯ

ตํ ทิสฺวาปี จิตฺตมิโก น ปลายิ ฯ สุตฺตนา ปน สกภาเวน
สนฺธฺราเรตฺถ อสกโกนฺตี มรณภยภิตา โถกํ ปลายิตฺวา อหิ เทว
ภาติเก ปหาย กหิ ปลายิสฺสามิติ อตฺตโน ชีวิตํ ชหิตฺวา นลาญ
มจฺฉิ อาทาย ปุณฺนาคนฺตฺวา ภาตฺถ วามปสฺเส อฏฺฐาสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา ทสมํ คาทมาห

[๒๑๐๙]สา มุหุตฺตํ ปลายิตฺวา ภยญฺญา ภยตฺชชิตา

สุทฺถกักริ อกรากักริ มรณายูปนิวตฺตถาติ ฯ

ตตฺถ มรณายูปนิวตฺตถาติ มรณตฺถาย อูปนิวตฺติ ฯ

ลุฑโทปี อากนฺตฺวา เต ตโย ชเน เอกโต จิตฺเต ทิสฺวา

เมตฺตจิตฺตํ อูปปาเทตฺวา เอกกฺจฺฉิยํ นิพฺพตฺตภาตโร วिय มลฺลมาโน
จินฺเตสิ มิกราชา ตาว ปาเส พนฺโธ อิเม ปน เทว ชนา
หิโรตฺตปฺปพฺนฺเชน พนฺธา กิ นฺโฆ อิเม เอตฺสส โหนฺตีติ ฯ อถ

นํ ปุจฺจนฺโต คถมาห

[๒๑๑๐]กิณฺนุ เตเม มิกา โหนฺติ มุตฺตา พนฺธิ อุปาสเร

น ตํ จชิตฺตุมิจฺจนฺติ ชีวิตฺตสาปี การณาติ ฯ

ตตฺถ กิณฺนุ เตเมติ กิณฺนุ เต อีเม ฯ อุปาสเรติ อุปาสนฺติ ฯ

อถสฺส โปชิสฺสโต อจิกฺขิ

[๒๑๑๑]ภาตโร โหนฺติ เม ลุทฺท โสทริยาเอกมาตุกา

น มํ จชิตฺตุมิจฺจนฺติ ชีวิตฺตสาปี การณาติ ฯ

โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา ภิยฺโยโส มตฺตาย มุทฺจิตฺโต อโหสิ ฯ

จิตฺตมิกราชา ตสฺส มุทฺจิตฺตํ ญตฺวา สมฺม ลุทฺทก มา ตฺวํ เอตํ

มิกราชานํ มิกมตฺโตยวาทิ มญฺฉิตฺถ อยํ หิ มิกราชา อสีติยา

มิกสหสฺसानํ ราชา สีลาจารสมฺปนฺโน สพฺพสฺสเตสฺส มุทฺจิตฺโต

มหาปญฺโฆ อนฺเช ชินฺณเณ มาตาปิตโร โปเสสิ สเจ ตฺวํ เอวรูปํ

ธมฺมิกมิกํ มาเรสิ เอตํ มาเรนฺโต มาตาปิตโร จ โน มญฺจ ภคินีญจ

เมติ อมฺเห ปญฺจปี ชเน มาเรสิเยว มยฺหํ ปน ภาตฺต ชีวิตฺตํ เทนฺโต

ปญฺจนฺนํปี โน ชีวิตฺตทายโก อโหสิตี วตฺวา คถมาห

[๒๑๑๒]เต หิ ญฺน มริสฺสนฺติ อนฺธา อปรินายกา

ปญฺจนฺนํ ชีวิตฺตํ เทหิ ภาตฺโร มญฺจ ลุทฺทกาทิ ฯ

โส ตสฺส ธมฺมกถํ สุตฺวา ปสฺนฺนจิตฺโต มา ภายิตี วตฺวา

อนนฺตรํ คถมาห

[๒๑๑๓]โส โว อหํ ปโมกฺขามิ มาตาเปตฺติภโร มิกํ

นนฺทนต์ มาตาปิตโร มุตฺตํ ทิสฺวา มหามิกนฺติ ฯ

ตตถ โวติ นิปาตมตต์ ฯ ทิสฺวาติ พนฺธนา ปมฺตต์

ปฺลฺลิตฺวา ฯ

เอวญจ ปน วตฺวา จินฺเตสิ รณฺธา ทินฺนยโส มยฺหํ ก็ กริสฺสตี
สจําหํ อิมํ มิกฺราชานํ วชิสฺสามิ อัย วา เม ปจฺวี ภิชฺชิตฺวา วิวรํ
ทสฺสตี อสนิ วา เม มตฺถเก ปติสฺสตี วิสชฺชิสฺสามิ นนฺตี ฯ โส
มหาสตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ยญฺจํ ปาเตตฺวา จมฺมโยตฺตํ จินฺทิสฺสามิตี
มิกฺราชานํ อาลึงฺกิตฺวา อุตฺถกปริยญฺเต นิปชฺชาเปตฺวา มุทฺตจิตฺเตน
สนิกํ ปาสา โมเจตฺวา นหารุณา นหารุํ มํเสน มํสํ จมฺเมน จมฺมํ
สโมชานेतฺวา อุตฺถเกน โลหิตํ โชวิทฺวา เมตฺตจิตฺเตน ปุณฺปุณฺ
ปริมชฺชิตฺวา ตสฺส เมตฺตานุภาเวน มหาสตฺตสฺส ปารมิตานุภาเวน
สพฺพานิ นหารุํสจฺจมานิ สนฺธิยีสฺสุ ฯ ปาโท สจฺจณฺนจฺจมฺมโลโม
อโหสิ ฯ อสฺกสฺสมิ จาเน พนฺโช วโณ อโหสิตี น ปญฺญายิตฺถ ฯ
มหาสตฺโต สุขปฺปตฺโต อญฺจาสิ ฯ ตํ ทิสฺวา จิตฺตมิโค โสมนสฺสชาโต
ลฺลทฺทสฺส อนุโมทนํ กโรนฺโต คากมาห

[๒๑๑๔]เอวํ ลฺลทฺทก นนฺทสฺสุ สห สพฺเพหิ ฌาตีภิ

ยถาหมชฺช นนฺทามิ มุตฺตํ ทิสฺวา มหามิกฺนฺตี ฯ

อด นํ มหาสตฺโต กิณฺนุ โข เอส ลฺลทฺโท มํ คณฺหนฺโต อตฺตโน
กมฺเมน คณฺหิ อุตฺทาหุ อณฺณสฺส อาณตฺตียาตี จินฺเตตฺวา คหิตการณํ
ปฺลฺลิตฺวา ลฺลทฺทปฺปตฺโต อาห สามิ น มยฺหํ ตุมฺเหหิ กมฺมํ อตฺถิ
รณฺโณ ปน อคฺคฺคฺมเหสี เขมา นาม ตุมฺหากํ ชมฺมกถํ โสตฺถกามา
ตทตฺถาย รณฺโณ อาณตฺตียา ตฺวํ มยา คหิตฺตตี ฯ สมฺม เอวํ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 62

สนฺเต มํ วิสชฺเชนฺโต อติทูกกริ กโรสิ เอหิ มํ เนตฺวา รณฺโโล
ทสฺเสหิ เทวียา ฌมฺมํ กเถสฺสามิตฺติ ฯ สามิ ราชานो นาม
กกุขลา โโก ชานาติ ก็ ภวิสฺสติ มยฺหํ รณฺณา ทินฺเนน ยเสน
กมฺมํ นตฺถิ คจฺจนฺ ตฺวํ ยถาสฺขนฺตฺติ ฯ ปุณฺ มหาสฺตฺโต อิมินา มํ
วิสชฺเชนฺเตน อติทูกกริ กตฺถ ยสฺปฏิลาภอุปายมสฺส กริสฺสามิตฺติ
จินฺเตตฺวา สมฺม ปญฺจิสฺสิ ตาว เม หตฺถेเนน ปริมชฺชาหิตฺติ อาห ฯ
โส ปริมชฺชฺติ ฯ หตฺถิโธ สฺวณฺณวณฺณเหหิ โลเมหิ ปริปุริ ฯ
สามิ อิเมหิ ก็ กโรมิติ ฯ สมฺม อิมานิ หริตฺวา รณฺโโล จ เทวียา
จ ทสฺเสตฺวา อิมานิ ตสฺส สฺวณฺณมิกสฺส โลมานิตฺติ วตฺวา มม
จाने จตฺวา อิมานิ กาทาหิ เทวียา ฌมฺมํ เทเสหิ สฺตฺวาเยว
หิสฺสา โทหฺโล ปฏิปฺตฺสมภิสฺสตีติ ฯ ฌมฺมณฺจร มหาราชาติ
ทสฺ ราชฌมฺมกาถา อุคฺคณฺหาเปตฺวา ปณฺจ สีลานิ ทตฺวา
อปฺปมาเทน โอวทิตฺวา อฺยฺโยเชสิ ฯ ลุทฺทปฺตฺโต มหาสฺตฺตํ
อาจริยญฺจाने จเปตฺวา ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺมํ กตฺวา จตฺตฺสฺ จานेสฺ
วณฺทิตฺวา โลมานิ ปทฺมินิปฺตฺเตน คเหตฺวา ปกฺกามิ ฯ เตปิ
นํ ตโย ชนา โถกํ อนฺนคฺนตฺวา มุขเณ โคจฺรณฺจ ปานียณฺจ คเหตฺวา
มาตาปิตฺตฺนํ สนฺตฺกํ คมฺีสุ ฯ มาตาปิตโร ตาต โรหน ตฺวํ กิร
ปาเส พนฺโธ กถํ มตฺตฺโตสฺตีติ ปุจฺจนฺตา คาทมาหฺสุ
[๒๑๑๕]กถํ ตฺวํ ปโมกฺโข อาสิ อุปฺนิตฺตฺมิ ชีวิตฺเต

กถํ ปุตฺต ปโมกฺขสิ กุญฺปาสมฺหา ลุทฺทโกติ ฯ

ตตฺถ อุปฺนิตฺตฺมินฺติ ตฺวํ ชีวิตฺเต มรณฺสนฺตฺกํ อุปฺนิตฺเต กถํ

ปโมกุโข อาสีติ ฯ

ตํ สุตฺวา โพธิสตุโต ติสฺโส กาถาโย อภาสิ

[๒๑๑๖]ภณํ กณฺณสุขํ วาจํ หทยงฺกํ หทยนิสฺสิตํ

สุภาสิตาหิ วาจาหิ จิตฺตโก มํ อโมจยิ ฯ

ภณํ กณฺณสุขํ วาจํ หทยงฺกํ หทยนิสฺสิตํ

สุภาสิตาหิ วาจาหิ สุตฺตนา มํ อโมจยิ ฯ

สุตฺวา กณฺณสุขํ วาจํ หทยงฺกํ หทยนิสฺสิตํ

สุภาสิตานิ สุตฺวาน ลุฑฺทโก มํ อโมจยิติ ฯ

ตตฺถ ภณฺนติ ภณฺนโต ฯ หทยงฺกนฺติ หทยงฺกมํ ฯ

ทฺวยคากาย ภณฺนติ ภณฺมานา ฯ สุตฺวาติ โส อิมตํ อฺภินฺนํ

วาจํ สุตฺวา ฯ

อถสฺส มาตาปิตโร อนุโมทฺนฺตา อาหํสุ

[๒๑๑๗]เอวํ อานนฺทิตโต โหตุ สห ทาเรหิ ลุฑฺทโก

ยถา มยํ จ นนฺทาม ทิสฺวา โรหนมาคตฺนฺติ ฯ

ลุฑฺโทปิ อรณฺธา นิภขมิตฺวา ราชกฺลํ คนฺตฺวา ราชานํ

วณฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ ตํ ทิสฺวา ราชา คาทมาห

[๒๑๑๘]นฺนุ ตฺวํ อวจ ลุฑฺท มิคจฺมฺมานิ อาหริ

อถ เกน นฺ วณฺณเณน มิคจฺมฺมานิ นาหริตี ฯ

ตตฺถ มิคจฺมฺมานีติ มิคํ วา จมฺมํ วา ฯ อาหริณฺติ

อาหริสฺสามีติ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ อมฺโก ลุฑฺทก นฺนุ ตฺวํ เอวํ

อวจ มิคํ อาเนตฺตุ อสฺสโกนฺโต จมฺมํ อาหริสฺสามิ จมฺมํ อาเนตฺตุ

เล่มที่ 34 วิตตินิปาตวณณา หน้า 64

อสกุกอนโต โลมานิติ โส ตวั เกน การณน เนว มิกัง น มิคจम्मัม
อาหริตี ฯ

ตัม สุตฺวา ลุฑฺโท คาถมาห

[๒๑๑๕] อากมณฺเวยว(๑) หตฺถตฺถัม กุญฺญาสณฺจ โส มิโค

อพชฺฉิมิ ตัม มิคราชํ ตณฺจ มุตฺตา อุปาสเร ฯ

ตสฺส เม อหุ สํเวโค อพฺภูโต โลมหัสสิโน

อิมญฺจาหํ มิกัง หนฺยเณ อชฺช หิสฺสามิ ชีวิตฺตุนฺติ ฯ

ตตฺถ อากมณฺฺติ มหาราช โส มิโค มม หตฺถตฺถัม

หตฺถวสณฺเจว มยา โอชฺชติ ตัม กุญฺญาสมฺหิ อากโต ตสฺมี

กุญฺญาเส อพชฺฉิมิ ฯ ตณฺจ มุตฺตา อุปาสเรติ ตณฺจ

พนฺธิ์ อุปาสเร มุตฺตา อพนฺธาว เทว มิกา อสฺสาเสนฺตา

ตัม นิสฺสาย อญฺจิสฺสุ ฯ อพฺภูโตติ ปุพฺเพ อพฺภูตปุพฺโพ ฯ อิมญฺจาหนฺติ อิมํ อหํ ฯ อถ เม สัม

วิกุคฺคสฺส เอตทโหสิ

สเจ อหํ อิมํ มิกัง หนิสฺสามิ อชฺเชว อิมสฺมีเยว จาเน

ชีวิตัม ชหิสฺสามิตี ฯ

ตัม สุตฺวา ราชอาห

[๒๑๒๐] กิทิสา เต มิกา ลุฑฺท กิทิสา ชมฺมิกา มิกา

กถฺวณฺณา กถฺสีลา พาพฺหิ โข เต ปัสสสีตี ฯ

อิทํ โส ราชา วิมฺหยเสน ปุณฺปุณฺนี ปุจฺจติ ฯ ตัม สุตฺวา ลุฑฺโท

คาถมาห

๑. ม. อากมา เจว ฯ

[๒๑๒๑]โอทาทสิงคา สุจิพาลา ชาตรูปตจูปมา

ปาทา โลहितกาเตสั อณฺชิตกฺขามโนรมาติ ฯ

ตตฺถ โอทาทสิงคาติ รัชฎทามสทิสสา สิงคา ฯ สุจิพาลาติ
จามรีพาลสทิสเสน สุจิณา พาเลน สมณฺนาคตา ฯ โลहितกาติ
รตฺตฺถโลมปวาลสทิสสา ฯ ปาทาติ ขุรปริยฺนฺตา ฯ อณฺชิตกฺขาติ
อณฺชิตฺเทหิ วิย วิสุทฺทฺชปฺลจปฺสาเทหิ อกฺขีหิ สมณฺนาคตา ฯ

อิตฺติ โส กณฺนโถว มหาสตฺตฺสฺส สุวณฺณวณฺณานิ โลมานิ
รณฺโฆ หตฺถเถ จเปตฺวา เตสั มิกานํ สรีรวณฺณํ ปกาเสนฺโต คาลมาห

[๒๑๒๒]เอทิสาเต มิกาทเว เอทิสา ชมฺมิกามิกา

มาตาเปตฺติภฺราเทว น เต โส อภิหารยฺนฺติ (๑) ฯ

ตตฺถ มาตาเปตฺติภฺราติ ชินฺณเณ อนฺเช มาตาปิตโร โปเสนฺติ
เอตาทิสสา ชมฺมิกา ฯ น เต โส อภิหารยฺนฺติ โส มิกราชา น
สกฺกา เกนจิ ทว ปณฺณาการตฺถาย อภิหริตฺนฺติ อตฺถโถ ฯ
อภิหารยฺนฺติปิ ปาโจ ฯ โส เต อหํ ทว ปณฺณาการตฺถาย
นาภิหารยฺนํ อหริตฺนฺติ อตฺถโถ ฯ

อิตฺติ โส มหาสตฺตฺสฺส จิตฺตกมิกสฺส จ สุตฺตนาย จ มิกโปตฺติกาย
คฺุณฺณ กเถตฺวา มหาราช อหํ เตน มิกฺรณฺณา อตฺตโน โลมานิ
ทสฺเสตฺวา มม จาเน จตฺวา ทสฺหิ ราชชฺมมจฺริยาหิ คาลาหิ เทเวีย
ชฺมมํ กเถยฺยาสีตฺติ อุกฺคณฺหาปีโต อาณตฺโตติ อห ฯ

๑. สี่.ย. อภิหารยฺ ฯ ม. อภิหาริตฺ ฯ

เล่มที่ 34 วัสดุนิปาตวณณา หน้า 66

ตั้ง สุตฺวา ราชธา ตั้ง สุตฺตรตฺนขจิตฺเต ราชปลฺลฺงเก นิสิตฺทาเปตฺวา
สยํ เทวียา สทฺฐี นิจาสเน เอกมฺนตํ นิสิตฺตฺวา ตั้ง อณฺชลี ปคฺคยฺห
ยาจติ ฯ โส ฐมฺมํ เทเสณฺโต อาห

ฐมฺมณฺจร มหาราช มาตาปิตฺตฺสุ ขตฺติย

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

ฐมฺมณฺจร มหาราช ปุตฺตทาเรตฺสุ ขตฺติย

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

ฐมฺมณฺจร มหาราช มิตฺตามจฺเจตฺสุ ขตฺติย

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

ฐมฺมณฺจร มหาราช พาหเนตฺสุ พลฺลฺง จ

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

ฐมฺมณฺจร มหาราช คาเมตฺสุ นิกเมตฺสุ จ

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

ฐมฺมณฺจร มหาราช รัฏฺเฐตฺสุ ชนปฺเทตฺสุ จ

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

ฐมฺมณฺจร มหาราช สมนฺเน พุราหฺมณฺเสตฺสุ จ

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

ฐมฺมณฺจร มหาราช มิคปคฺคฺชีตฺสุ ขตฺติย

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

ฐมฺมณฺจร มหาราช ฐมฺโม สฺวจิณฺโณ สฺขมวาทติ

อิธ ฐมฺมณฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิตฺตฺสสิ ฯ

เล่มที่ 34 โรหนมิกชาตัก หน้า 67

ชมมณจร มหาราช อินฺทา เทวา สพฺรหฺมกา

สุจฺฉิณฺเนน ทิวํ ปตฺตฺตา มา ชมฺมํ ราช ปมาโท ฯ

ตตฺถเวว เต วตฺตปฺทา เอสาว อนุสาสนี

สปลฺลณํ เสวิ กลฺยาณํ เอวํ ตฺวํ ติทฺทวฺจฺจ โตติ ฯ

อิตฺติ เนสาทปฺตฺโต มหาสत्ตฺเตน เทสิตฺตนิยามเณว อากาสกฺงคํ

วีย โอตฺตาเรนฺโต พุทฺธลึลฺยาชฺช ชมฺมํ เทเสตี ฯ มหาชโน สาธู-
การสทฺสฺสาณิ ปวตฺเตตี ฯ ชมฺมกถํ สุตฺวาเยว เทวียา โทหโล
ปฏฺธิปฺตฺสมภฺนิ ฯ ราชชา ตฺตฺสฺสิตฺวา ลุทฺทปฺตฺตํ มหนฺเตน ยเสน
สนตฺตปฺเปนฺโต ติสฺโส คาถา อภาสิ

[๒๑๒๓]ทฺมมฺมิ นิกฺขสฺสํ ลุทฺท ภูตฺตจฺจ มณฺนิภูตฺตํ

จตฺตรสฺสจฺจ ปฺลลฺงกํ อุมฺมาปฺปฺฝสิรินฺนิกํ ฯ

เทว จ สาทิสฺสีย ภารียา อุสภฺจจฺจ ควํ สตฺ

ชมฺเมน รชฺชํ กาทฺเรสฺสํ พุทฺกาโร เมสิ ลุทฺทก ฯ

กสิวณฺชชา อิตฺทานํ อุลฺลฉาจรียา จ ลุทฺทก

เอเตน ทาริ โปเสหิ มา ปาปํ อกริ ปฺนฺนาตี ฯ

ตตฺถ ภูตฺตฺตํ มหคฺชํ มณฺนิภูตฺตปฺสฺสาธนฺจฺจ เต ทมฺมิ ฯ

จตฺตรสฺสจฺจ จตฺตฺตฺตฺสจฺจ จตฺตฺตฺตฺสจฺจ จตฺตฺตฺตฺสจฺจ จตฺตฺตฺตฺสจฺจ อตฺโต ฯ อุมฺมาปฺปฺฝ-
สิรินฺนิกฺกนฺตี นีลปฺจจตฺตรณฺตฺตฺตฺตฺตา อุมฺมาปฺปฺฝสฺสทิสฺสาช
สนฺนิกาย โอภาเสน สมฺนฺนาคตฺตํ กาทฺวณฺณทาทฺรฺสฺสารมฺมํ วา ฯ
สาทิสฺสียตี อุลฺลฉมณฺณํ รุเปน จ โภเคน จ สทิสฺสา ฯ อุสภฺจจ
ควํ สตฺนตี อุสภํ เชฏฺจกํ กตฺวา ควํ สตฺตฺจฺจ เต ทมฺมิ ฯ

เล่มที่ 34 วีสตินิปาตวณณนา หน้า 68

การเสสนนติ ทส ราชชมเม อโกเปนุโต ชมเมเนว ราชชั การเสสนามิติ ฯ
พหุกาโร เมสีติ สุวณณวณณสส มิคธลโย จาเน จตุวา ชมมสส
เทสิตตตทา ตวัปี มม พหุปกาโร มิคธาเชน วุตตนิยามเนว เต
อหิ ปญจสุ สีเลสุ ปติฏจาปีโต ฯ กสิวณิชาชาติ สมม ลุททุก
อหิ มิคราชั อทิสวา ตสส วจนเมว สุตวา ปญจสุ สีเลสุ ปติฏจิติโต
ตวัปี ตโต ปฏจาย สีลวา โหหิ ยานิ ตานิ กสิวณิชาชานิ อณทานญจ
กโรหิ ฯ อุณจจาริยาติ อาชีวมุขานิ เอเตน สมมาอาชีเวน
ตว ปุตตทาร์ โปเสหิ มา ปุน ปาปี อกริตี ฯ

โส ธลโย กถิ สุตวา น เม ชมราวาเสน อตุโถ ปพพชั
เม อนุชานาถ เทวาติ ฯ ราชานั อนุชานาเปตวา ธลญา
ทินัน ฐนั ปุตตทารสส ทตวา หิมวนตั ปวิสิตวา อสิปพพชั
ปพพชิตวา อฏฐสมาปตติโย นิพพตเตตวา พุรหุมโลกปรายโน
อโหสิ ฯ ราชานี มหาสตตสส โอวาเท จตุวา สกคปทึ ปุเรสิ ฯ
ตสส โอวาโท วสสสสสสิ ปวตตติ ฯ

สตถา อิมิ ชมมเทสนั อahrtิตวา เอวั ภิกขเว ปุพเพปี
มมตถาย อานนุเทน ชีวิตั ปริจจตุตเมวาติ วตวา ชาตกั สโมธานะสิ
ตทา ลุทโท ฉนุโน อโหสิ ราชา สาริปุตโต เทวี เขมา ภิกขุณี
มาตาปีตโร มหาราชกุลานิ อหะสิ สุตตนา อุปลลวณณา
จิตตมิโก อานนุโท อสิติมิกสสสทานิ สากิยคณา โรหนมิกราชา
ปน อหเมวาติ ฯ

โรหนมิกชาตกั นิฏฐิตั ฯ
ปญจมี ฯ

หัตถชาตกั

เอเต หัสสา ปกุกมนุตติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อานนุทตฺเถรสฺส ชีวิตปริจฺจจากเมว อารพฺภ กเถสิ ฯ
ตทาปี หิ ชฺมมสภายํ เถรสฺส คุณกถํ กเถนฺเตสุ ภิกฺขุสุ
สตุถา อาคนฺตุวา กายนฺตุถุ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนนาติ
ปฺจุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปฺพุเพปี
อานนุเทน มมตฺถาย ชีวิตํ ปริจฺจจตุตฺตเมวาติ วตุวา อตีตํ อาริ ฯ
อตีเต พาราณสียํ พหุปฺตุตโก นาม ราชา รชฺชํ กาทฺเรสิ ฯ
เขมา นาม เทวี ตฺสฺส อคฺคฺมเหสิ อโหสิ ฯ ตทา มหาสตุโต
สุวณฺณหัตฺถโยนิยํ นิพฺพุตฺเตตฺวา นวฺติหัตฺสทฺสฺสปริวฺโต จิตฺตญฺเฐ
วสตี ฯ ตทาปี เทวี วุตฺตนเยเนว สฺปิณํ ทิสฺวา รณฺโถ สุวณฺณ-
วณฺณสฺส หัตฺสสฺส ชฺมมทฺสนาสวณฺญจ โทหลณฺญจ อาริเจสิ ฯ
ราชาปี ปฺจุจฺจิตฺวา สุวณฺณหัตฺสา นาม อตฺถิติ จิตฺตญฺเฐ ปฺพุเพเต
วสนฺนุตฺติ จ สุตฺวา เขมํ นาม สรี กาทฺเรตฺวา นานปฺปการานิ
นิวาปฺรณฺณานิ โรเปตฺวา จตฺตฺส กณฺเณสุ เทวสิกํ อภยโฆสนํ
โฆสาเปสิ เอกณฺจ ลุทฺทปฺตุตํ หัตฺसानํ กถนฺตฺถาย ปโยเชสิ ฯ
ตฺสฺส ปโยชิตากาโร จ เตน ตตฺถ สกฺกณํ อุปฺปริกฺขิตภาโว จ
สุวณฺณหัตฺसानํ อาคตฺกाल รณฺโถ อาริเจตฺวา ปาसानํ โอจฺจฺจิต-
นียาโม จ มหาสตุตฺสฺส ปาเส พนฺชนียาโม จ สุมฺขสฺส หัตฺสเสนา-

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 70

ปติโน ตีสุ หัสฆฏาสุ อาหิณฺหิตฺวา ตํ อทิสฺวา นิวตฺตนนฺจ สพุพฺ
มหาหัสชาตเก อาวิภวิสฺสตี ๑ อิชาปี มหาสตุโต ยญฺจิปาเส
พชฺฉิตฺวา ปาสยญฺจียํ โอลมฺพนฺโตเยว คีวํ ปสาเรตฺวา หัสานํ
คตมคฺคํ โอลเณนฺโต สุมุขํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อากตกาเล นํ
วิมฺลิสฺสสามิตฺติ จินฺเตตฺวา ตสฺมี อากเต ติสฺโส คาถา อภาสิ

[๒๑๒๔]เอเต หัสสา ปกฺกมฺนฺติ วฺงกฺกคา ภยเมริตา

หริตฺจา เหมวณฺณา กามํ สุมุข ปกฺกม ๑
โอยาย มํ ฅาติคฺคา เอกํ ปาสวสฺสํ คตํ
อนเปกฺขมานา คจฺจนฺติ กิเโก อวหิยสิ ๑
ปเตว ปตตํ เสญฺจ นตฺถิ พนฺเช สหายตา
มา อนิฆาย หาเปสิ กามํ สุมุข ปกฺกมาติ ๑

ตตฺถ ภยเมริตาติ ภาเยน อิริตา ภยตชฺชิตา ภยจลิตา
จ ๑ หริตฺจา เหมวณฺณาติ ทฺวิหิปี วจเนหิ ตเมวาลปติ ๑
กามนฺติ สุวณฺณวณฺณ สุนฺทรมุข เอกํเสน ปกฺกมาหิเยว กิณฺเต
อิชาคมเนนาติ วทติ ๑ โอยายาติ มํ ชหิตฺวา อุปฺปติตฺวา ๑
อนเปกฺขมานาติ เตปี มม ฅาติกา มยิ อนเปกฺขมานาว
คจฺจนฺติ ๑ ปเตวาติ อุปฺปเตว ๑ มา อนิฆายาติ อิโต
คณฺตฺวา ปตฺตพฺพาย นิทฺทุกฺขภาวาย วิริยํ มา หาเปสิ ๑

ตโต สุมุโข ปงฺกปีญฺเจ นิสฺสิตฺวา คาถมาห

[๒๑๒๕]นาหํ ทฺทุกฺขปเรโตปี ฐตฺรญฺจ ตฺวํ ชเห

ชีวิตํ มรณํ วา เม ตยา สทฺฐี ภวิสฺสตีติ ๑

ตตุถ ทุกขปรโตติ มหาราช ตุวั มรณทุกขปรโตปี
เอตตเกเนว นาหนุตั ซหามิฯ เอวั สุมุเขน สีหนาเท กเต
ชตรภูโจ คากมาห

[๒๑๒๖]เอตทริยสุส กลุยาณั ยั ตุวั สุมุข ภาสสิ

ตถจ วิมัสमानาหิ ปตเต (๑) ตั อวสสุชินติฯ

ตตุถ เอตทริยสุสาคิ ยั ตุวั นาหิ ตุวั ซหิติ ภาสสิ
เอตติ อจารสมุปนุสนุส อริยสุส กลุยาณั อุตตมวจนัฯ ปตเต
ตनुติ อหญจ น ตั วิสซชิตุกาโมว เอวั อวจัน อถโข ตั วิมัสमान
ปเตวาติ เอตติ วจัน อวสซชึ กจมาติ ตั อโวจันติ อตุโถฯ

เอวั เตสสิ กถนุตทานญญเวว ลุททปุตโต ทญทมาทาย
เวเคนาคโตฯ สุมุโข ชตรภูจัน อสุสาเสนโต ตสุสาภิมุโข
คนตุวา อปจิติ กตุวา หัสสรลโย กุณเ กเถสิฯ ตาวเทว
ลุททปุตโต มุทจิตโต อโหสิฯ โส ตสุส มุทจิตตตึ ญตุวา ปุณ
คนตุวา หัสราชมเวว อสุสาเสนโต อญจาสิฯ ลุททปุตโตปี
หัสราชานัน อุปสงกมิตุวา ฉญจัน คากมาห

[๒๑๒๗]อปเทน ปทึ ยาคิ อนุตติกขจโร ทิโซ

ทุรา(๒) ปาสัน น พุชฌิ ตุวั หัสสานัน ปวรุตตมาติฯ

ตตุถ อปเทน ปทनुติ มหาราช ตุมหาทิสอ อนุตติกขจโร
ทิโซ อปเถ อากาส ปถึ กตุวา ยาคิฯ น พุชฌิติ โส ตุวั
เอวรูปโป ทุโรไตว อิมิ ปาสัน น พุชฌิ น ชานาสีติ ปุจจติฯ

๑. ม. วิมัสमानิหิฯ ๒. ย. อาราฯ

มหาสตุโต อาห

[๒๑๒๘]ยทา ปรากโว โหติ โปโส ชีวิตสงฺขเย

อถ ชาลญจ ปาสญจ อาสชฺชาปี น พุชฺฌตีติ ฯ

ตตฺถ ยทา ปรากโวติ สมฺม ลุทฺทก ยทา ปรากโว อวฺทฺธิ
วินาสो สมฺปตฺโต โหติ อถ โปโส ชีวิตสงฺขเย สมฺปตฺเต ชาลญจ
ปาสญจ ปตฺวาปี น ชานาตีติ อตฺถ โย ฯ

ลุทฺโท หังสรวโณ กถิ อภินนฺทิตฺวา สุมฺเขน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต
ติสุโส คธา อภาสิ

[๒๑๒๙]เอเต หังสา ปกฺกมฺนฺติ วฺงกฺกา ภยเมริตา

หริตฺจา เหมวณฺณา ตฺวญฺเจนนฺ อวหิยฺสิ ฯ

เอเต ภูตฺวา ปิวิตฺวา จ ปกฺกมฺนฺติ วิหฺงกฺมา

อนเปกฺขมาณา ปกฺกมฺนฺติ ตฺวญฺเจเวโก อฺปาสฺสิ ฯ

กี นฺุ ตายิ ทิโช โหติ มตฺโต พนฺธิ อฺปาสฺสิ

โอหાય สกฺกฺมา ยนฺติ กี เอโก อวหิยฺสีติ ฯ

ตตฺถ ตฺวญฺเจนนฺติ ตฺวเมว โอหิยฺสีติ ปุจฺฉิ ฯ อฺปาสฺสีติ
ปยิรฺปาสฺสิ ฯ

สุมฺโข อาห

[๒๑๓๐]ราชา เม โส ทิโช มิตฺโต สขา ปาณสโม จ เม

เนว ตํ วิชฺหิสุสํมิ ยาว กาลสุสฺ ปรียายนฺติ ฯ

ตตฺถ ยาว กาลสุสฺ ปรียายนฺติ ลุทฺทปฺตฺต ยาว ชีวิตกาลสุส
ปรียายิ ปรีโยสานิ อหิ เอตํ น วิชฺหเสสุสํมิเยว ฯ

ตํ สุตฺวา ลุทฺโท ปสนฺนจิตฺโต หุตฺวา สจําหํ เอวํ
สีลสมฺปนฺเนสุ อิมेषु อปฺรชฺฉิมิสฺสามิ ปจฺวีปี เม วิวรํ ททฺเหยย ก็
เม รณฺโโล สนฺติกา ลทฺเชน ยเสน ธเนน วิสชฺเชสฺสามิ นนฺติ
จินฺเตตฺวา คาถมาห

[๒๑๑๑]โย จ ตฺวํ สจฺฉิโน เหตุ ปาณํ จชิตฺมิจฺฉลสิ

โส เต สหํยํ มุญฺจามิ โหตุ ราชํ ตวานุโลคิตํ ๑

ตตฺถ โย จ ตฺวนฺตํ โย นาม ตฺวํ ๑ โสติ โส อหํ ๑

ตวานุโลคิตํ เอส หังสราชา ตว วสํ อนุคฺโต โหติ ตยา สทฺธิ
เอกภูจฺจํเนน วสตุติ ๑

เอวณฺจ ปน วตฺวา ฐตฺรภูจฺจํ ยภูจฺฉิปาสโต โอดาเรตฺวา
สรตฺธิรํ เนตฺวา ปาสํ มุญฺจิตฺวา มุทฺจิตฺเตน โลहितํ โชริตฺวา
นหารุอาทินิ ปฏฺฐิปาเทสิ ๑ ตสฺส มุทฺจิตฺตตฺตาย มหาสตฺตตฺส
ปารมิตานํ อานุกาเวน จ ตาวเทว ปาโท สจฺฉวิโลโม อโหสิ ๑
พนฺธนฺภูจฺจํนํปี น ปณฺณายติ ๑ สุมฺโข โพรชิตฺตํ โอลเเกตฺวา
ตฺถจฺฉิตฺโต อนุโมทนํ กโรนฺโต คาถมาห

[๒๑๑๒]เอวํ ลุทฺทก นนฺทสฺสุ สห สพฺเพหิ ฅาติภิ

ยถาหมชฺช นนฺทามิ มุตฺตํ ทิสฺวา ทิชาทิปนฺติ ๑

ตํ สุตฺวา ลุทฺโท คจฺฉนฺถ สามีติ อาห ๑ อถ นํ
มหาสตฺโต ก็ ปน ตฺวํ สมฺม มํ อตฺตโน อตฺถาย พนฺธิ
อุทาทุ อณฺณสฺส อาณตฺติยาติ ปุจฺฉิตฺวา เตน ตสฺมี
การณฺเ อาโรจเเต ก็ นฺโข เม อิตฺว จิตฺตภูจฺจํ กนฺตํ

เล่มที่ 34 วีสติnipาตวณณา หน้า 74

เสยโย อุทาหุ นครนติ วีมฺสนโต มยิ นคริ กเต ลุฑทปฺโตปี
ชนํ ลภิสฺสติ เทวียาปี โทหโล ปฏิปฺสฺสมภิสฺสติ สฺมุขสฺส
मितฺตธมฺโม ปากโณ ภวิสฺสติ ตถา มม ฌาณพลํ เขมณฺจ
สฺริ อภยํ ปกฺขินํ กตฺวา ลภิสฺสํมยิ ตสฺส นครเมว คนฺตุํ เสยโยติ
สนฺนิฏฺฐานํ กตฺวา ลุฑทก ตฺวํ อมฺเห กาเชนาทาย รัญโณ
สนฺติกํ เนหิ สเจ โน ราชา วิสขฺเชตฺตกาโม ภวิสฺสติ วิสขฺเชตฺตตีติ
อาห ๑ ราชานอ นาม สามี กขฺขลา คจฺจถ ตฺมฺเหติ ๑ มยิ
ตาทิสํ ลุฑทํปี มุฑุํ กริมฺหา รัญโณ อาราธเนน อมฺหากํ ภาโร
เนหิเยว โน สมฺมาติ ๑ โส ตถา อกาลิ ๑ ราชา หํเส
ทิสฺวาว โสมนสฺสชาโต หุตฺวา เทวปี หํเส กณฺจนปีเจ
นีสิตาเปตฺวา มธฺลาเช ขาทาเปตฺวา มธฺทกํ ปาเยตฺวา อณฺชลี
ปคฺคยฺห ฐมฺมกถํ อายาจิ ๑ หํสราชา ตสฺส โสตฺตคามตํ วิทิตฺวา ปจฺม
รตาว (๑) ปฏิสนฺถามกาลิ ๑ ตตฺรีมา หํสสฺส จ รัญโณ จ
วจนปฏิวจนคาลา โหนฺติ

[๒๑๓๓] กจฺจิ นฺุ โภโต กุสลํ กจฺจิ โภโต อนามยิ

กจฺจิ รัญฺจมิทํ ฝิตํ ฐมฺเมน อนฺุสาสตีติ ๑

[๒๑๓๔] กุสลณฺเวย เม หํส อโถ หํส อนามยิ

อโถ รัญฺจมิทํ ฝิตํ ฐมฺเมน อนฺุสาสตีติ ๑

[๒๑๓๕] กจฺจิ โภโต อมฺจเจสุ โทโส โกจิ น วิชฺชติ

กจฺจิ อารา อมิตฺตาเต ฉายา ทกฺขิณฺโตริวาทิ ๑

[๒๑๓๖]อโถปี เม อมจเจสุ โทโส โกจิ น วิชชติ
อโถ อารา อมิตตา เม ฉายา ทกขิณโตริวาติ ฯ
[๒๑๓๗]กจฺจึ เต สาทิสี ภริยา อสุสวา ปิยภาณินี
ปุตฺตรูปยสุเปตา ตว ฉนฺทวसानุคาคี ฯ
[๒๑๓๘]อโถ เม สาทิสี ภริยา อสุสวา ปิยภาณินี
ปุตฺตรูปยสุเปตา มม ฉนฺทวसानุคาคี ฯ
[๒๑๓๙]กจฺจึ เต พหโว ปุตฺตา สุชาตา รกฺขวฑฺฒเน
ปญฺญาชเวน สมฺปนฺนา สมฺโมทนฺติ ตโต ตโตติ ฯ
[๒๑๔๐]สตํ เอโก จ เม ปุตฺตา ฐตฺรภุจ มยา สุตา
เตสํ ตวํ กิจฺจวมกฺขาหิ นาวรฺชฺชมนฺติ เต วโจติ ฯ
ตตฺถ กุสฺลนฺติ อาโรกฺขํ ฯ อนามยฺนฺติ อิํ ติสฺเสว
เววจนํ ฯ ฝิตฺนฺติ กจฺจึ เต อิํ รกฺขํ ฝิตํ สุภิกฺขํ ฐมฺเมน จ นํ
อนุสาสสีติ ปุจฺฉิ ฯ โทโสติ อปราโช ฯ ฉายา ทกขิณโตริวาติ
ยถา นาม ทกขิณทิสากิมฺขี ฉายา น วฑฺฒติ เอวํ เต กจฺจึ
อมิตฺตา น วฑฺฒนฺตีติ วทติ ฯ สาทิสีติ ชาติโกกอตฺติโคตฺต-
กุลปเทเสหิ สมานา เอวรูปา หิ อติจารินี น โหติ ฯ อสุสวาติ
วจนปฏิกฺคาหกา ฯ ปุตฺตรูปยสุเปตาติ ปุตฺเตหิ จ รูปเณ จ
ยเสน จ อุเปตา ฯ ปญฺญาชเวนาคี ปญฺญาเวเคน ปญฺญํ
ชวาเปตฺวา ตานิ ตานิ กิจฺจานิ ปริจฺฉินฺนฺติ สฺมตฺถาติ ปุจฺฉติ ฯ
สมฺโมทนฺติ ตโต ตโตติ ยตฺถ ยตฺถ นียุตฺตา โหนฺติ ตโต ตโต
สมฺโมทนฺเตว ฯ มยา สุตาติ มยา วิสุตฺตา มํ หิ โลโก

เล่มที่ 34 วิสตีนิปาตวณณา หน้า 76

พหุปุตุตราชาติ วทติ อิติ เต มํ นิสฺสาย วิสฺสุตา ปากฎา
ชาตาคิ มยา สุตตา นาม โหนฺตฺตีติ วทติ ฯ เตสํ ตฺวํ กิจฺจวมกฺขาคีติ
เตสํ มม ปุตุตฺตานํ อิทํ นาม กโรนฺตฺตฺติ ตฺวํ กิจฺจวมกฺขาคี ฯ
นารุชฺฌนฺตฺตีติ น เต วณฺํ อวรุชฺฌนฺตฺติ โอวาทํ เนสํ เทหีติ
อธิปฺปาเยเนวมาห ฯ

 ตํ สุตฺวา มหาสตุโต เตสํ โอวาทํ ททฺนฺโต ปญฺจ คากา
อภาสี

[๒๑๔๑]อุปฺปนฺโนปี เจ โหติ ชาตฺยิยา วินเยน วา

 อถ ปจฺจนา กฺรุเต โยคํ กิจฺเจ อาวาสุ สีหติ ฯ
 ตสฺส สํหีรปญฺจสฺส วิวโร ชายเต มหา
 รตฺตฺติมนฺโชรู รุปานิ ฉฺฉานิ มนฺุปฺสฺสติ ฯ
 อสาเร สารโยคณฺญ มตี นเตวว วินฺทติ
 สรโกว คิริทฺกฺกฺสฺมี อนฺตราเยว สีหติ ฯ
 หีนชฺชฺจโปี เจ โหติ อุกฺกฺจาทา ฐิตีมา นโร
 อาจารสึลสมฺปนฺโน นิสฺเส อคฺคิวิ ภาสติ ฯ
 เอตํ เว อุปมํ กตฺวา ปุตุเต วิชฺชาสุ จาปย
 สํวิรุพฺุเหถ เมธาวิ เขตฺเตเต พิชฺชว วุญฺจฺยาคี ฯ

 ตตฺถ วินเยน วาติ อาจาเรน ฯ ปจฺจนา กฺรุเต โยคนฺติ
 โย เจ สิกฺกฺขิตพฺุพฺุสฺสิทฺทาสฺสุ ทหฺรกาเล โยคํ วิริยํ อกตฺวา ปจฺจนา
 มหลฺลทกกาเล กโรติ เอวฺรุโป ปจฺจนา ตถารูเป ทฺกฺกฺเข วา อาปฺทาสฺสุ
 วา อุปฺปนฺนาสุ สีหติ อตฺตฺตานํ อฺุทฺทฺริตฺตํ น สกฺโกติ ฯ ตสฺส

สัหีรปลยลสฺสาติ ตสฺส อสิกฺขิตตฺตา ตโต สัหริตพฺพปลยลสฺส
อนิจฺจลพฺพุทฺธิโน ๑ วิวโรติ โภคาทีนํ ฉิทฺทํ ปริหานีติ อตุโถ ๑
รตฺติมนฺุโรติ รตฺตฺอินฺุโร ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา รตฺตฺนฺุโร
รตฺตฺนฺุรกาโณ รตฺตี จฺนฺุโทภาสาทีหิ ญฺุจฺจฺรฺุปาเนว ปสฺสตี สุขุมานิ
ปสฺสตีตฺถ น สกฺโกติ เอวํ อสิกฺขิตโต สัหีรปลยฺโถ กิสมิณฺุจิทฺเวท ภเย
อุปฺปนฺเน สุขุมานิ กิจฺจานิ ปสฺสตีตฺถ น สกฺโกติ โอพาริกานฺเวย
ปสฺสตี ตสฺมา ตว ปฺตฺเต ทหฺรกาเลยฺว สิกฺขาเปตฺถ วฏฺฏตีติ ๑
อสาเรติ นิสฺสาเร โลกายตเวทสมเย ๑ สารโยคณฺุญฺุติ
สารยฺุตโต เอส สมโยติ มณฺุณฺมาโน ๑ มตี นฺุเตว วินฺุทตีติ
พหฺหปี สิกฺขิตฺวา ปลฺณํ น ลกฺติเยว ๑ กิริทฺกฺกสฺมินฺุติ โส เอวฺรูโป
ยถา นาม สรฺโก อตฺตโน วสนฺุญฺุจํ อากจฺจฺนฺุโต อนฺุตรามกฺเค
วิสมํ สมฺนฺุติ มณฺุณฺมาโน กิริทฺกฺเค เวเคนากจฺจฺนฺุโต นรฺกํ ปปาตํ
ปตฺติวฺวา อนฺุตราว สีทติ อวาสํ น ปาปฺณาติ เอวเมว อสาร-
โลกายตเวทสมยํ สารสณฺุณฺาย อุกฺกเหตุว มหาวินาสํ ปาปฺณาติ
ตสฺมา ตว ปฺตฺเต อตฺถนฺิสฺสึเตสฺสุ วุฑฺฒิอวฺเหสฺสุ กิจฺเจสฺสุ โยเชตฺวา
สิกฺขาเปหิ ๑ นิสฺ อคฺคิวฺาติ มหฺรารช หินฺุชาติโกปี อญฺุจฺา-
ตาทิณฺุณฺสมฺปนฺุโน รตฺตี อคฺคิกฺกขฺนฺุโร วิย โอบาสตี ๑ เอตํ เวติ
มยา วุตฺตํ รตฺตฺนฺุรณฺุจ อคฺคิกฺกขฺนฺุรณฺุจ อุปมํ กตฺวา ตว ปฺตฺเต
วิขฺชาสฺสุ จาปย สิกฺขิตพฺพยฺุตฺตาสฺสุ สิกฺขาสฺสุ โยเชหิ เอวํ ยฺุตโต หิ
ยถา สฺุเขตฺเตสฺสุ วฏฺฏิจฺยา พินฺุํ สัวิรฺุหติ ตเถว เมชาวี สัวิรฺุหติ
ยเสน จ โภเคหิ จ วุฑฺฒตีติ ๑

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 78

เอวั มหาสตุโต รัยโธ สพุพรตตี ฌมมึ เทเสติ ฯ เทวียา
โทหโล ปฏิปัสสมุภิ ฯ มหาสตุโต อรุณुकุมนเวลายเมว
ราชานํ สีเสสุ ปติฏฐาเปตฺวา อปฺปมาเทน โอวทิตฺวา สทฺธิ
สุมุเขน อุตฺตรสีหปฺลชเรน นิกฺขमितฺวา จิตฺตญฺญเมว คโต ฯ

สตุถา อิมํ ฌมมฺเทศนํ อahrtิตฺวา เอวั ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ
อิมินา มมตฺถาย ชีวิตํ ปริจฺจตฺตเมวาทิ วตฺวา ชาตํ สโมชานเส
ตทา ลุทฺทโก ฌนฺโน อโหสิ ราชา สาริปฺตฺโต เทวี เขมา ภิกฺขุณี
หํสคณา สากิยคณา อเหตุํ สุมุโข อานนฺโท อโหสิ หंसราชา ปน
อหเมวาทิ ฯ

หंसชาตํ นิฏฺฐจิตํ

นญฺจํ ฯ

สตุตฺติคฺคุมฺพชาตํ

มิลฺลทฺโท มหาราชาติ อิทํ สตุถา มทฺทกฺกุณฺณิสฺมึ มิคทาเย
วิหรนฺโต เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทวทตฺเตน หิ สีลาย ปวิทฺธาย ภควโต ปาเท สขลิกาย
จฺมฺเฏ พลวเวทนา อฺปฺปชฺชีสุ ฯ ตถาคตฺตสฺส ทสฺสนตฺถาย พนฺ
ภิกฺขุ สนฺนิปตฺตีสุ ฯ อถ ภควา ปริสํ สนฺนิปตฺติํ ทิสฺวา ภิกฺขเว
อิทํ เสนาสนํ อติสมฺพาริ สนฺนิปาโต มหา ภวิสฺสติ มญฺจ

สิวิกาย มทุทกัจฉิย เนถาติ อาห ๗ ภิกขุ ตถา กรีสุ ๗ ชีวโก
ตถาคตสฺส ปาหิ ฆาสุกิ อกาสิ ๗ ภิกขุ สดถุ สนฺตเก นิสินฺนาว
กถิ สมฺภูจาเปสิ อาวุโส เทวทตฺโต สยปี ปาโป ปริสาปีสฺส
ปาปา อิติ โส ปาโป ปาปปริวารอว วิหฺรตีติ ๗ สดถา ก็
กเถถ ภิกขเวติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกขเว อิทาเนว
ปุพฺเพปี เทวทตฺโต ปาโปว ปาปปริวารอเววาติ วตฺวา อติตฺ
อาหริ ๗

อติเต อุตฺตรปฺลยจาลนฺนเร ปฺลยจาลอ นาม ราชา รชฺช
กเรสิ ๗ ตทา มหาสทฺโต อรณฺณายตเน เอกสฺมี สานุปฺพพฺเต
สิมฺพลิวเน เอกสฺส สุวณฺณโล ปุตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ เทว ภาตโร
อหฺลฺสุ ๗ ตสฺส ปน ปพฺพตสฺส อฺปปริวาเต โจรคามโก อโหสิ
ปฺลยจฺจนฺนิ โจรสฺตานํ นิวาโส อโหวาเต อสฺสโม ปฺลยจฺจนฺนิ อิติสฺตานํ
นิวาโส ๗ เตสิ สุวโปตฺกานํ ปกฺขนิภฺขมนกาเล วาตมณฺฑลิกา
อฺทปาหิ ๗ ตาย ปหโต เอโก สุวโปตโก โจรคามเ โจรานํ
อาวุชนฺตเร ปติโต ๗ ตสฺส ตตฺถ ปติตตฺตา สดตคฤมฺโพเตววสฺส
นามิ กรีสุ ๗ เอโก อสฺสเม พาลุกถเล ปุปฺพนฺตเร ปติโต ๗
ตสฺส ตตฺถ ปติตตฺตา ปุปฺฟโกเตววสฺส นามิ กรีสุ ๗ สดตคฤมฺโพ
โจรานํ อนฺตเร วฑฺฒิตฺโต ๗ ปุปฺฟโก อิตินิ อนฺตเร วฑฺฒิตฺโต ๗
อเถกทิวสิ ราชา สพฺพาลงฺการปฺฏิมนฺฑิตฺโต รถวริ อภิริหิตฺวา
มหนฺตเนน ปริวารเนน มิคฺวธาย นฺครโต อวิทุเร สฺบุปฺพิตฺตผลิตฺตรมณฺเฑ
อฺปนํ คนฺตฺวา ยสฺส ปสฺเสน มิโค ปลาโต ตสฺเสว ทิวาติ วตฺวา

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณนา หน้า 80

รดา โอริยห ปฏิจญาเทตวา ทินเน โภฏจเก ฐนุ อาทาย อฏจาสิ ฯ
ปฺริเสหิ มิกานํ อฏจาปนตถาย วณคฺมุเพสุ โปถิยมาเนสุ เอโก
เอณิมิโค อฏจาย คมนมคฺคํ โอโถเกนฺโต รณฺวา จิตฏจฺจานสฺเสว
วิวิตฺตํ ทิสฺวา ตทภิมฺโข ปกฺขนฺนทิตฺวา ปลายิ ฯ อมจฺจา กสฺส
ปสฺเสน มิโค ปลาโตติ ปุจฺจนฺตา รณฺโฆ ปสฺเสนาติ ฌตฺวา
रणฺวา สทฺธิ เกพี กรีสุ ฯ ราชา อสฺมิมานน เตสํ เกพี
อสหนฺโต อิทานิ ตํ มิคํ คณฺหิสฺสามิติ รตํ อภิรฺยห สิมํ เปเสหิติ
สารถิ อาณาเปตฺวา มิเคน คตมคฺคํ ปฏฺธิปชฺชิ ฯ รตํ เวเคน
คจฺจนฺตํ ปริสา อนฺุพนฺธิตฺถุ นาสกฺขีสุ ฯ ราชา สารถิทฺติโย ยาว
มชฺชนฺนติกา คนฺตฺวา มิคํ อทิสฺวา นิวตฺตนฺโต ตสฺส โจรคามกสฺส
สนฺติเก รณฺณิยํ กนฺทริ ทิสฺวา รดา โอริยห นหาตฺวา จ ปิวิตฺวา
จ ปจฺจตุตฺริ ฯ อถสฺส สารถิ รตโต อุตฺตรตฺถรณฺโณ โธคาเรตฺวา
สยณฺปิ รุกฺขจฺจายาย ปณฺณเปสิ ฯ โส ตตฺถ นิปชฺชิ ฯ
สารถิปี ตสฺส ปาเท สมฺพาหนฺโต นิสฺสิทฺธิ ฯ ราชา อนฺุตรนฺตรรา
นิทฺทายติ เจว ปพฺพชฺชติ จ ฯ โจรคามวาสิโน โจราปี รณฺโฆ
อารกฺขณตฺถาย อरणฺณเมว ปวิสฺสิสุ ฯ โจรคามเก สตฺติคฺคฺมุโพ
เจว ฆตฺตรนฺนโก ปติโกลฺมุโพ นามโก ปฺริโส จาติ เทวว โอิหิยฺสิสุ ฯ
ตสฺมี ขณฺ สตฺติคฺคฺมุโพ คามโต นิภฺขมิตฺวา ราชานํ ทิสฺวา อิมํ
นิทฺทายมานํ มาเรตฺวา อากรณานิ คหฺเสสามิติ จินฺเตตฺวา
ปติโกลฺมุพกสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตํ การณํ อาโรเจสิ ฯ
ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา ปณฺจ คาถา อภาสิ

[๒๑๔๒]มิกฺลฺหฺโท มหाराชา ปญฺจาถานํ รเถสโถ

นิกฺขนฺโต สห เสนาย โอคโณ วนมากโต ฯ

ตตฺถทฺทสา(๑) อรณฺณสฺมี ตกฺการานํ กุฎฺฐิกตํ

ตสฺสา(๒) กุฎฺฐิยา นิกฺขมฺม สุโว ลุฑฺธานิ ภาสตี ฯ

สมฺปนฺนพาหโน โปโส ยูวา สมฺมกฺขกฺกฺขทลฺลํ

โสภตี โลหิตฺตฺถหิโส ทิวา สุริโยว ภาสตี ฯ

มชฺฌนฺตฺติเก สมฺปตฺติเก สุตฺโต ราชสา สสารถิ

หนฺทสฺสาภรณํ สพฺพิ คณฺหาม สหสา มยฺ ฯ

นิตฺสฺสเวปี รโหทานิ สุตฺโต ราชสา สสารถิ

อาทาย วตฺถํ มณฺนิกฺกฺกฺกฺกฺกฺก

หนฺตฺวาน สาขานิ อวตฺถรามาตี ฯ

ตตฺถ มิกฺลฺหฺโทติ มิกฺลฺหฺโท วิย มิกานํ คเวสนโต มิกฺลฺหฺโทติ

วตฺถโต ฯ โอคโณติ คณา โอหิโน ปริหิโน หุตฺวา ฯ ตกฺการานํ

กุฎฺฐิกตฺนฺติ โส ราชสา ตตฺถ อรณฺณเว โจรานํ วสนตฺถาย กตํ กามกํ

อทฺทส ฯ ตสฺสาตี ตโต โจรกุฎฺฐิตฺโต ฯ ลุฑฺธานิ ภาสตีตี

ปตฺติโกลุมฺเพน สทฺธี ทารุณานิ วจนานิ กเถสิ ฯ สมฺปนฺนพาหโนติ

สมฺปนฺนอสฺสพาหโน ฯ โลหิตฺตฺถหิโสตี รตฺเตน อณฺหิสปฺญฺเณ

สมนฺนาคโต ฯ สมฺปตฺติเกติ สมฺปตฺติ อิทานิ เอวฺรุเป จิตฺมชฺฌนฺตฺติเก

กาเลติ อตฺถโต ฯ สหสาตี สหเสน ปสฺยหาการํ กตฺวา

คณฺหามาตี วตฺติ ฯ นิตฺสฺสเวปี รโหทานิตี นิตฺสฺสเวปี อิทานิ

๑. ส. ตตฺถทฺทส ฯ ๒. ส. ตสฺมา ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณนา หน้า 82

รโห อิทํ วทติ ยถา นิสฺสึเว อฑฺฒรตฺตํกสมเย มนุสฺสา กิพฺนฺตา
สยฺนฺติ รโห โหติ อิทานิ เอวรฺูเป จิตฺมชฺฌนฺติเกปี กาลเ ตเถวาทิ ฯ
หนฺตุวานาติ ราชานํ มาเรตฺวา วตฺถาภรณานิสฺส คเหตฺวา อถ
นํ ปาทเ คเหตฺวา กฑฺฒิตฺวา เอกมฺนฺเต สาขาหิ ปฏฺิจฺฉาเทมาติ ฯ

อิติ โส เวเคน สกึ นิกฺขมิตฺวา สกึ ปติโกลุมฺพสฺส สนฺตํกํ
คจฺฉติ ฯ โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา นิกฺขมิตฺวา โอลเณนฺโต ราชภาวํ
ถตฺวา กิโต คาทมาห

[๒๑๔๓]กีนฺนุ อุมฺมตฺตรฺูโปว สตฺตํคฺคฺมพ ปภาสสิ

ทฺุราสทา หิ ราชานเ อคฺคิ ปชฺชลิโต ยถาติ ฯ

อถ นํ สฺวเ คาทาย อชฺฌภาสิ

[๒๑๔๔]อถ ตฺวํ ปติโกลุมฺพ มตฺโต ญฺานานิ คชฺชสิ

มาตฺรา มยฺห นคฺคาย กิ นฺ ตฺวํ วิชฺคฺจฺฉเสติ ฯ

ตฺตถ อถ ตฺวานฺติ นนฺ ตฺวํ ฯ มตฺโตติ โจรานํ อจฺฉนฺนํ
ลภิตฺวา ตาย มตฺโต หุตฺวา ปุพฺเพ มหาคชฺชิตานิ ตชฺชสิ ฯ
มาตฺราติ โจรเชฏฺจกสฺส ภริยํ สนฺธายาห ฯ สากิร ตทา
สาขาภงฺกํ นีวาเสตฺวา จรติ ฯ วิชฺคฺจฺฉเสติ มม มาตฺริ
นคฺคาย กิ นฺ ตฺวํ อิทานิ โจรกมฺมํ ชฺคฺจฺฉสิ กาทฺนํ น อจฺฉสิตี ฯ

ราชา ปพฺุชฺฉิตฺวา ตสฺส เตน สทฺธิ มนุสฺสภาสาย กเถนฺตสฺส
วจฺนํ สุตฺวา สปฺปฏิภยํ อิทํ จานนฺติ สारถิ อญฺจาเปนฺโต คาทมาห

[๒๑๔๕]อญฺเจหิ สมฺม ตฺรมาโน รถํ โยเชหิ สारถิ

สทฺโณ เม น รุจฺฉติ อถฺถํ คจฺฉาม อสฺสมนฺติ ฯ

ชาตกฤชกถา ๗ วิสติ-จตุตทาพีสนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 83
เล่มที่ 34 สดฺตฺติคฺคฺมฺพชาตกํ หน้า 83

โศปี สีนํ อญฺจหิตฺวา รถํ โยเชตฺวา คาคมาห

[๒๑๔๖] ยุตฺโต รโถ มหาราช ยุตฺโต จ พลวาทโน

อธิตฺถุส มหาราช อญฺญํ คจฺฉาม อสฺสมนฺติ ฯ

ตตฺถ พลวาทโนติ พลวาทโน มหาถามอสฺสมนฺตฺปนฺโนติ
อตฺโต ฯ อธิตฺถุจาทิ อภิรุห ฯ

อภิรุพฺพหฺมตฺเตยฺว ตสฺมี สินฺธฺวา วาตเวเคน ปกฺขณฺทีสุ ฯ
สดฺตฺติคฺคฺมฺโพ รถํ คจฺฉนฺตํ ทิสฺวา สมภฺมปฺปตฺโต เทว ถาธา อภาสิ
[๒๑๔๗] โคนฺนเมว คตา สพฺเพ ย อสฺมี ปริจารกา

เอส คจฺฉนฺติ ปญฺจาโล มุตฺโต เตสํ อทสฺสนา ฯ

โกทณฺฑกานิ คณฺหถ สดฺตฺติโย โดมฺรานิ จ

เอส คจฺฉนฺติ ปญฺจาโล มา โว มุญฺจิตฺถ ชีวิตนฺติ ฯ

ตตฺถ โคนฺนเมติ กุหิ นฺ อิมे ฯ อสฺมินฺติ อิมสฺมี อสฺสเม ฯ
ปริจารกาติ โจรา ฯ อทสฺสนาติ เอเตสํ โจรานํ อทสฺสเนน
มุตฺโต ฯ เอส คจฺฉนฺตฺติ เอเตสํ หตฺถโต มุตฺโต หุตฺวา เอส
อทสฺสนํ คจฺฉนฺตฺติ อตฺโต ฯ โททณฺฑกานินฺติ ธนฺนุ ฯ ชีวิตนฺติ
ตฺมฺหากํ ชีวนฺตานํ มา มุญฺจิตฺถ อวฺรุทฺทถา ชาวิทฺวา คณฺหถ
นฺนฺติ ฯ

เอวํ ตสฺส วิวิทฺวา อปฺราปฺริ วิชานฺตฺสเสว ราชานํ อีสินํ
อสฺสมํ ปตฺโต ฯ ตสฺมี ขณฺเ อีสโย ผลาผลตฺถาย คตา ฯ
เอโก ปุปฺผกฺสุโว อสฺสมปเท โหติ ฯ โส ราชานํ ทิสฺวา
ปจฺจคฺคฺมณํ กตฺวา ปฏฺิสนฺนถารมกาสิ ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 84

ตมตถึ ปกาเสนุโต สตุถา จตสุโธ คาถา อภาสิ
[๒๑๔๘]อถาปโร ปฏินนุทิตถุ สฺว โลหิตตฺตฺตฺตฺโก
สุวาคตฺนฺเต มหาราช อโถ เต อทฺราคถึ
อิสฺสรโรสิ อนุปฺปโต ยํ อิตฺตฺติ ปเวทย ๑
ติณฺฑกานิ ปิยาลานิ มชฺเช กาสมาริโย
ผลานิ ขุทฺทกปฺปานิ ภูณฺช ราช วริ วริ ๑
อิทฺปิ ปานิยํ สีตํ อากถึ กิริคพฺภรา
ตโต ปิว มหาราช สเจ ตฺวํ อภิกงฺขสิ ๑
อรณฺถิ อฺนฺนํ คตา เย อสมิ ปฺริจารกา
สยํ อฺนฺนํ คณฺหโวห หตฺถา เม นตฺถิ ทาทเวติ ๑
ตตฺถุ ปฏินนุทิตฺถาติ ราชานํ ทิสฺวาว ตฺสฺสิ ๑ โลหิต-
ตฺตฺตฺตฺโกติ รตฺตฺตฺตฺตฺโก โสภคฺคปฺปโต ๑ มชฺเชติ มชฺเชผลานิ ๑
กาสมาริโยติ เอวํนามกานิ ผลานิ การผลานิ วา ๑ ตโต
ปิวาติ ตโต ปานิยมาพฺกโต คเหตุวา ปานิยํ ปิว ๑ เย อสมิ
ปฺริจารกาติ มหาราช เย อสมิ อสฺสเม วิจรณฺกา อิสฺโย เต
อรณฺถิ อฺนฺนํ คตา ๑ คณฺหโวหติ ผลาผลานิ คณฺหน ๑
ทาทเวติ ทาทํ ๑
ราชา ตสฺส ปฏิสนฺนถาเร ปสฺสิตฺตฺวา ถุตี กโรนฺโต คาถา-
ทฺวยมาห
[๒๑๔๙]ภทฺทโก วตายํ ปกฺขิ ทิโซ ปรมมฺมิโก
อเถโส อิตโร ปกฺขิ สฺว ลุทฺทานิ ภาสติ ๑

เอตัง หนถ พนุชถ มา โว มุญจิตถ ชีวิตัง
อิจฺเจวํ วิลปนตฺสส โสตฺถิ ปตฺโตตฺสมี อสฺสมนฺติ ฯ
ตตฺถ อิตโรติ โจรกุฎฺธิย สุวโก ฯ อิจฺเจวณฺติ อหํ ปน ตฺสส
เอวํ วิลปนตฺสส อิมํ อสฺสมํ โสตฺถินา ปตฺโตติ ฯ
รณฺโณ กถํ สุตฺวา ปุปฺผโก เทว คาคา อภาสิ
[๒๑๕๐] ภาตโรสุมา มหาราช โสทริยา เอกมาตุกา
เอกรุกฺขสุมี สิวฑฺฒา นานาเขตฺตํ กตา อุโก ฯ
สดตฺติคุมฺโพ จ โจรานํ อหณฺจ อีสินํ อิท
อสตํ โส สตํ อหํ เตน รมฺเมน โน วินาติ ฯ
ตตฺถ ภาตโรสุมาติ มหาราช โส จาหณฺจ อุโก ภาตโร
โหม ฯ โจรานนฺติ โส โจรานํ สนฺติเก สิวฑฺโฒ อหํ อีสินํ
สนฺติเก ฯ อสตํ โส สตํ อหณฺติ โส อสาธฺนํ ทฺสฺสีลานํ สนฺติกํ
อุปฺกโต อหํ สาธฺนํ สีลวนฺตานํ เตน รมฺเมน โน วินาติ มหาราช
ตณฺจ สดตฺติคุมฺพิ โจรา โจรรมฺเมน เจว โจรกิริยา ย จ วินิสฺสุ มํ
อิสโย อีสิรมฺเมน อีสิสีลาจาเรน ตฺสฺมา โสปี เตน โจรรมฺเมน โน
วินา โหติ อหํ หิ อีสิรมฺเมน โน วินา โหมีติ ฯ
อิทานิ ตํ รมฺมํ วิภเชนฺโต คาคาทฺวยมาห
[๒๑๕๑] ยตฺถ วโร จ พนฺโร จ นิกตี วญฺจนานิ จ
อาโลปา สหสาการา ตานิ โส ตตฺถ สิกฺขติ ฯ
อิท สจฺจณฺจ รมฺโม จ อหีสา สยฺโม ทโม
อาสนฺนุทกทายินํ องฺเก วฑฺโฒสุมี ภารตาติ ฯ

อสนฺเตนฺอุปเสเวยฺย(๑) สนฺเต เสเวยฺย ปณฺฑิตฺโต

อสนฺโต นิริยํ เนนฺติ สนฺโต ปาเปนฺติ สุกฺคตินฺติ ฯ

ตตฺถ สนฺตํ วา ยถิ วา อสฺนฺติ สปฺปุริสํ วา อสฺปฺปุริสํ วา ฯ
เสวมาโน เสวมานนฺติ เสวมาโน อจฺริโย เสวมานํ อนฺเตวาสิกํ ฯ
สมฺมุจฺโจติ อนฺเตวาสินา สมฺมุจฺโจ อจฺริโย ฯ สมฺมุสํ ปฺรนฺติ
ปฺริ อจฺริยํ มุสฺนฺโต อนฺเตวาสิ ฯ อติตฺตฺนฺติ ตํ อนฺเตวาสิกํ
ปาปชฺรเมณ อลิตฺตํ โส อจฺริโย วิสทฺมุจฺโจ สโร เสถํ สรทลาปี
วีย ติมฺปติ ฯ เอวํ พาลุสฺเสวนาติ พาลุสฺเสวี หิ ปฺุตติมจฺฉํ
อุปนฺยหนฺกฺสคฺคํ วีย โหติ ปาปกมฺมํ อกโรนฺโตปี อวณฺณํ อกิตฺตี
ลภติ ฯ ธีรฺรูปเสวนาติ ธีรฺรูปเสวี ปุคฺคโล ตคฺราทิกนฺธชชาติปฺลิ-
เวจนปตฺตํ วีย โหติ ปณฺฑิตฺโต ภวิทฺตุ อสทฺโกนฺโตปี กฺลฺยาณมิตฺต-
เสวีติ คฺุณกิตฺตี ลภติ ฯ ปตฺตปฺปฺมุสฺเสวาติ ทฺุคฺคนฺธสฺทฺคนฺธปฺลิ-
เวจนปณฺณสฺเสว ฯ สมฺปากมตฺตโนติ กฺลฺยาณมิตฺตํ สทฺคฺวเสน
อตฺตโน ปฺริปากํ ปฺริปากณฺณภาวํ ฌตฺวาติ อตฺโต ฯ ปาเปนฺติ
สुकฺคตินฺติ สนฺโต สมฺมาทิจฺฉิกา อตฺตानํ นิสฺสึเต สดฺเต สคฺคเมว
ปาเปนฺตีติ เทสนํ ยถานฺุสนฺธิเมว ปาเปสิ ฯ

ราชา ตสฺส ชฺรเมณฺถาย ปฺลีสฺสตีติ ฯ อีสฺสิคโณปี อากโต ฯ

ราชา อีสโย วนฺทิตฺวา ฆนฺเต มํ อนฺุคฺมปฺมานา มม วสนฺุจฺฉาน
วสธาติ วตฺวา เตสํ ปฺฏิญฺญํ คเหตุวา นคฺริ คนฺตุวา สุวานํ อภยํ
อทาสี ฯ อีสโยปี ตตฺถ อคมฺิสฺสุ ฯ ราชา อีสฺสิคณฺ์ อูยฺยาน

๑. ม. อสนฺเตโนปเสเวยฺย ฯ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณนา หน้า 88

วสาเปนุโต ยาวชีว์ อุปฏฺฐหิตฺวา สกฺกปุริ ปุเรสิ ฯ อถสฺส
ปฺตุโตปี จตฺตํ อุตฺสาเปตฺวา อิตฺถณฺณํ ปฏฺฐชฺคฺคิเยว ฯ ตสฺมี
กุลปรีวตฺเต สตฺต ราชานอ อิตฺถณฺณสฺส ทานํ ปวตฺตยีสฺสุ ฯ
มหาสฺตฺโต อรญฺเณเยว วสนฺุโต ยถากมฺมํ คโต ฯ

สฺตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ
เทวทฺโต ปาโป ปาปปริวารโเยวาทิ วตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
ตทา สตฺตคฺคฺมุโพ เทวทฺโต อโหสิ โจรา เทวทฺตฺตปริสา ราชา
อานนฺุโท อิตฺถณฺณา พุทฺธปริสา ปุพฺผกฺสุโว ปน อหเมวาทิ ฯ

สฺตฺตคฺคฺมุพฺชาตกํ นิฏฺฐจิตฺติ ฯ

สฺตฺตมํ ฯ

ภลฺลาตฺกชาตกํ

ภลฺลาตฺกโก นาม อโหสิ ราชาคิ อิทํ สฺตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺุโต มลฺลิกํ เทวี อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺสา กิร เอกทิวสํ รณฺณา สทฺธิ์ สยนํ นิสฺสาย กลโ
โหติ ฯ ราชา กุชฺฉิตฺวา ตํ น โอลเกสิ ฯ สวา จินฺเตสิ นนฺ
ตถาคโต รณฺโณ มยิ กุทฺธภาวํ น ชานาตีติ ฯ สฺตฺถา ตํ การณํ
ณตฺวา ปุณฺทิวเส ภิกฺขุสงฺฆปรีวโต สวตฺถิยํ ปิณฺฑาย ปวีสิตฺวา
รณฺโณ เคหทฺวาริ คโต ฯ ราชา ปจฺจุคฺคฺมนํ กตฺวา ปตฺตํ
คเหตฺวา สฺตฺถาริ ปาสาทํ อารोเปตฺวา ปฏฺฐิปาฏฺฐิยา ภิกฺขุสงฺฆํ

นีสีทาเปตุวา ทกขีโณทกั ทตุวา ปณีนเตน อาหาเรณ ปรวีสดีตุวา
ภคตคักจาวสานเณ เอกมณุตติ นีสีทีกั ๗ สตุถา กีกั นุโฆ มหาราช
มลลิกา น ปณณายตีสดี ปุจันนิตุวา อตุตโน สุกมทมตุตยาตีกั
วตุเต นนุ มหาราช ตวั ปุพเพ กิณนุรอยนียั นีพพตุเตตุวา
เอกรตุตีกั กิณนุรียา วินา หตุวา สตุต วสุสสทานี ปรีเทวมาโน
วีกรสดีตีกั วตุวา เตน ยาจีกัโต อตีกัต อหารีกั ๗

อตีกัเต พาราณสียั ภาลลาคักโก นาม ราชา รชชั กาเรนุโต
องการปุกกมิกมัสสิ ขาทิสสามีตีกั รชชั อมจจันนั นียยาเทตุวา
สนนุทฐปณจาวุโฆ สุกกีกัชิตโกเลยยสนุขคณปรีวโต นครา
นีกขมิตุวา หิมวณุตติ ปรวีสดีตุวา อนุกงคัก กนตุวา อุปรีกงคัก อกรุกหิตุ
อสกโกนุโต เอกัก กงคัก โอตีกัณณนทีกั ทิสวา ตทนุสาเรณ กจจันนุโต
มิกสุกราทโย วชิตุวา องการปุกกมัสสิ ขาทนุโต อจจันนุจันนั
อกรุกหีกั ๗ ตตุถ รณณียา นทีกา ๗ สวา ปรีปณณกาเล
ถนปุปมาโณทกา หตุวา สนุทตีกั ๗ อณุณทา ชนุณุกปุปมาโณทกา
โหตีกั ๗ ตตุถ นานปุปการกา มจจกจจปา วีกรนุตีกั ๗
อูกทปรียณุเต รชชปณณวณณนา วาลูกา อุกอสุ ตีเรสุ นานา-
ปุปผลกริตวินมิตา รุกขา ปุปผลรสสมตุเตหีกั นานา-
วีกงคกมรคณเอหีกั สมปรีกีกัณณนา วีกวมิกสงกมนีสเววีกา
สีกัจจายา ๗ เอวั รณณียาย เหมวตียา นทียา ตีเร เทว
กิณนุรา อณุณมณณั อาลิ่งคักตุวา ปรีจุมพิตุวา นานปุปกาเรหีกั
ปรีเทวนุตา โรทนุตีกั ๗ ราชา ตสุสา นทียา ตีเรณ กนุชมาทนั

อภิรุหนโต เต กิณฺนเร ทิสฺวา กิณฺนุ โข เอเต เอวํ ปรีเทวนฺติ
 ปุจฺฉิสฺสามิ เนติ จินฺเตตฺวา สุนฺเข โอโลเกตฺวา อจฺจรั ปหริ ฯ
 สฺสึกฺขิตโกเลยฺยกฺสุนฺชา ตาย สลฺยาย วนคฺมฺพํ ปวิสิตฺวา อูเรน
 นิปชฺชีสุ ฯ โส เตสํ ปฐิสฺสลิณฺภาวํ ฉตฺวา ฅนฺกฺลาปญฺเจว
 เสสวฺรฺชานิ จ รุกฺขํ นิสฺสาย จเปตฺวา ปทสทฺทํ อกโรนฺโต สณฺนิกํ
 เตสํ สนฺตํ กนฺตฺวา กิการณํ คฺมฺเห โรทถาติ กิณฺนเร ปุจฺฉิ ฯ
 ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา ติสฺโส คาถา อภาติ

[๒๑๕๗]ภุจกถาโก นาม อโหสิ ราชา

รุกฺขํ ปหาย มิควํ อจาริ โส
 อคฺมา กิริวริ กนฺชฺมาทนํ
 สฺสปฺพิตํ กิปฺริสฺวานฺจฺฉณฺ ๑
 สาลูรฺสงฺฆญฺจ นิเสชฺยิตฺวา
 ฅนฺกฺลาปญฺจ โส นิกฺขมิตฺวา
 อฺปากมิ วจฺนํ วตฺตกาโม
 ยตฺถภุจิตา กิปฺริสฺวา อเหสิ ๑
 หิมจฺเจเย เหมวตฺาย ติเร
 กิมิชฺชฺจิตา มนฺตยโวห อภินฺหํ
 ปุจฺฉามิ โว มานุสฺสเทหฺวณฺเณ
 กถํ โว ชานนฺติ มนุสฺสโลเกติ ๑

ตตฺถ สาลูรฺสงฺฆนฺติ สุนฺชคณฺ ๑ หิมจฺเจยติ จตฺนุนํ
 เหมนฺตมาसानํ อติกกฺเม ๑ เหมวตฺายาติ อิมิสฺสา เหมวตฺียา

นทียา ตีเรติ ฯ

รณฺโณ วณฺโณ สุตฺวา กิณฺนโร ตฺถุหิ อโหสิ ฯ กิณฺนโร
ปน รณฺณา สทฺธิ สลลปิ

[๒๑๕๔]มลฺลคิริ ปณฺทลกนฺตฺกุกฺกั

สีโตทเก อนฺจราม นชฺโช

มิกา มนุสฺสวา นิภาสวณฺณา

ชานนฺติ โน กิปรุสชาติ ลุทฺทาติ ฯ

ตตฺถ มลฺลคิริณฺติ สมนฺม ลุทฺทก มยฺ อิมํ มลฺลคิริณฺจ
ปณฺทรกณฺจ ตฺกุกฺกณฺจ อีมา จ นชฺโช อนฺวิจราม ฯ มาลา-
คิริณฺติปิ ปาโจ ฯ นิภาสวณฺณาติ นิภาสสมานวณฺณา
ทิสฺสमानสรุราติ อตฺโถ ฯ

ตโต ราชา ติสฺโส ภาตา อภาสิ

[๒๑๕๕]สฺกัจจณฺรูปุ ปรีเทวยโวห

อาลิ่งฺกิตฺ จาสิ ปิโย ปิยา

ปฺจฺจณฺมิโว มานุสฺสเทหวณฺเณ

กิมิชา วเน โรทถ อปฺปตีตา ฯ

สฺกัจจณฺรูปุ ปรีเทวยโวห

อาลิ่งฺกิตฺ จาสิ ปิโย ปิยา

ปฺจฺจณฺมิโว มานุสฺสเทหวณฺเณ

กิมิชา วเน วิลปถ อปฺปตีตา ฯ

สฺกัจจณฺรูปุ ปรีเทวยโวห

ชาตกฎกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 92
เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณฺณา หน้า 92

อาลึงฺกิตโต จาสี ปิโย ปิยาย
ปุจฺจามิ โว มานุสเทหฺวณฺเณ
กิมิชา วเน โสจถ อปฺปตีตาทิ ฯ

ตตฺถ สุกิจฺจรูปนฺติ สฺกฺขุ ทฺกฺขปฺปตฺตา วิย หุตฺวา ฯ
อาลึงฺกิตโต จาสี ปิโย ปิยายาติ ตยา ตว ปิโย อาลึงฺกิตโต จ อาสี ฯ
อาลึงฺกิโย จาสีตีปิ ปาโง อยเมวตฺโต ฯ กิมิชา วเนติ กิการณา
อิช วเน อนฺตรนฺตรา อาลึงฺกิตฺวา ปริจฺจุมฺพิตฺวา ปิยกถํ กเถตฺวา
ปฺน อปฺปตีตา โรทถาทิ ฯ

ตโต ปฺรา อุกิณฺนํปิ อถลาปสฺสลาปคธา โหนฺติ
[๒๑๕๖]มเยกรตฺตํ วิปฺปวสิมฺห ลฺุทฺท
อกามกา อณฺณมณฺณํ สฺรนฺตา
ตเมกรตฺตํ อนฺตปฺปมานา
โสจาม สฺรา รตฺติ ปฺน น เหสฺสตี ฯ

[๒๑๕๗]ยเมกรตฺตํ อนฺตปฺปเถตํ
ชนฺว นฺนุจํ ปิตฺรณฺจ เปตํ
ปุจฺจามิ โว มานุสเทหฺวณฺเณ
กถํ วินาวาสมกมฺปิยฺตุถ ฯ

[๒๑๕๘]ยมิมี นที ปสฺสสิ สีฆ โสตํ
นानาทุมจฺจนฺนํ เสถกฺกํ
ตํ เม ปิโย อุตฺตฺตริวสฺสกาเส
มมณฺจ มณฺเณ อนฺุพฺนุชฺตีติ ฯ

เล่มที่ 34 ภาตตาทิกชาตกั หน้า 93

อหณจ องโกลกั โอิจินามิ
อธิมุตตัม สตุตติโยธิกณจ
ปีโย จ เม เหหิติ มาลชาริ
อหณจ นั มาลินิ อชณุเปสสุตัม ฯ
อหณจิทั กุรวักั โอิจินามิ
อุททาลกา ปาตลึ สินธุวาริตา (๑)
ปีโย จ เม เหหิติ มาลชาริ
อหณจ นั มาลินิ อชณุเปสสุตัม ฯ
อหณจ สาลสสุ สุปุพิตสสุ
โอเจยย ปุปฺพานิ กโรมิ มาลั
ปีโย จ เม เหหิติ มาลชาริ
อหณจ นั มาลินิ อชณุเปสสุตัม ฯ
อหณจ สาลสสุ สุปุพิตสสุ
โอเจยย ปุปฺพานิ กโรมิ ภาริ
อิทณจ โน เหหิติ สนุทธรรตุถั
ยตถชชิมิ วิหริสสาม รตุตี ฯ
อหณจ โข อกุกคฺคั จนนทณจ
สึลาย ปีสามิ ปมตฺตรูปา
ปีโย จ เม เหหิติ โรสิตงฺโก
อหณจ นั โรสิตา อชณุเปสสุตัม ฯ

๑. ม. ปาณฺณลิสินธุวารกา ฯ

ชาตกฏจกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณณา - หน้าที่ 94
เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 94

อถาคมา สลิลลํ สีฆโธตํ
นุทํ สาเล สลเส กณณิกาเร
อาปุรเถ เตน มุหุตฺตเคน
สายํ นที อาสี มยา สุหุตฺตรา ฯ
อุโภสุ ตีเรสุ มยํ ตทา จิตา
สมปฺสสนฺตา อุภโย อณฺณมณฺณํ
สกีปี โรทาม สกี หสาม
กิจฺเณ โน อคมา สมฺพรี สา ฯ
ปาโต จ โข อุคฺคเต สุริยมฺหิ
จตุกํ นที อุตฺตริยาน ลุทฺท
อาลิจฺคิยา อณฺณมณฺณํ มยํ อุโภ
สกีปี โรทาม สกี หสาม ฯ
ตีหฺนํ สตฺต สตานิ ลุทฺท
ยมิช มยํ วิปฺปวสิมฺห ปุพฺเพ
วสุเสกิมํ ชีวิตํ ภูมิपाल
โกนฺธิธ กนฺตาย วินา วเสยฺย ฯ

[๒๑๕๕]อายุญจ โว กิวดโก นุ สมม
สเจปี ชานาถ วเทถ आयู
อนุสฺสวา วุทฺธิโต อากมา วา
อกฺขาถ เม ตํ อวิกมฺปมานา ฯ

[๒๑๖๐]อายุญจ โน วสุสสฺส ลุทฺท

น จนตรา ปาปโก อตฺถิ โรโค

อปฺปทุกุํ สุขเมว ภียโย

อวิตราคา วิชหาม ชีวิตนฺติ ฯ

ตตฺถ มยกรตฺตนฺติ มยฺ เอกรตฺตํ ฯ วิปฺปวสิมฺหาคิ

วิปฺปยุตฺตา หุตฺวา วสิมฺหา ฯ อนฺตปฺปมานาคิ อนิจฺจมานานํ
 น โน เอกรตฺโต อตีโต เอกรตฺตํ อนฺจินฺตยมานา ฯ ปฺน น
 หตฺสตีติ ปฺน น ภวิสฺสตี น คมิตฺสตี ฯ ฌนฺว นฺนุจํ ปิตฺรณฺจ
 เปตฺนฺติ ฌนฺ วา นฺนุจํ ปิตฺริ วา มาตฺริ วา เปตํ กาลกตํ นฺุจ
 ตุมฺเห จินฺตยมานา เกน การณฺน ตํ เอกรตฺตํ วินาวาสํ อกฺปฺปยิตฺถ
 อิทํ เม อากิขฺธาคิ ปุจฺจตฺติ ฯ ยมิมฺนฺติ ยํ อิมํ ฯ เสตฺกฺลนฺติ
 ทฺวินฺนํ เสตฺกฺลนํ อนฺตเร สนฺทฺมานํ ฯ วสฺสกาเลติ เอกสฺส
 เมฆสฺส อฺภูจาย วสฺสนกาเล อมฺหากํปี อิมสฺมี วนฺสณฺเฑ
 รตฺติวเสนปี จรฺนฺตानํ เอโก เมโฆ อฺภูจฺหิ อถ เม ปิยสามิโก
 กิณฺนโร มํ ปจฺจโต อากจฺจตีติ มณฺญมาโน เอตํ นทึ อุตฺตรีติ
 อาท ฯ อหฺนฺจาคิ อหํ ปเนตฺสฺส จ ปฺรตีริ คตฺภาวํ อชานนฺตี
 สฺปฺปฺพิตานิ องฺโกลกาทีนิ ปุปฺพานิ โอยินามิ ฯ ตตฺถ สตฺตฺติ-
 โยธิกฺกฺจาคิ กุณฺฑลปฺปฺพณฺจ สฺวณฺณโยธิกฺกฺจ โอยินนฺตี ปน ปิโย
 จ เม มาลธารี ภวิสฺสตี อหฺนฺจ นํ มาลินี หุตฺวา อชฺณฺเปสฺสนฺติ
 อิมินา การณฺน โอยินามิ ฯ อฺทฺทาลกา ปาตลึ สินฺธุวาริตาคิ
 อิมปี มยา โอยิตาเยวาคิ วทตฺติ ฯ โอยเจยฺยาคิ โอยินิตฺวา ฯ
 อคฺคฺลํ จนฺทฺนฺจาคิ กาฬาคฺคฺลณฺจ รตฺตจฺนฺทฺนฺจ ฯ โรสิตฺงฺโกติ

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 96

วิลิตตสรีโร ฯ โรสิตาติ วิลิตตา หุตฺวา ฯ อชฺฌเปสฺสนฺติ
สยเน อุปกมิสฺสามิ ฯ นุทฺ ฺสาเถ สลเถ กณฺณิกาเรติ เอตานิ
มยา โอจินิตฺวา ตีเร จปีตานิ ปุปฺผานิ นุทฺนุตฺ ฺหรนุตฺ ฯ
สุทฺตฺตราติ ตสฺสา หิ โอริมตีเร จิตกาเลเยว นทียา อุทกํ อาคตํ
ตํ ขณฺณเยว สุริโย อฏฺฐมิโต วิชฺชุตฺตา นิจฺจรฺนฺติ กิณฺนฺรา นาม
อุทกกีรฺกกา โหนฺติ อิติ สา โอตฺริตฺถุ น วิสฺหิ เตนาหฺ สายํ นทึ อาสี
มยา สุทฺตฺตราติ ฯ สมฺปสฺสนฺตาติ วิชฺชุตฺตานิจฺจรฺณกาเล
ปสฺสนฺตา ฯ โรทามาติ อนุชการกาเล อปสฺสนฺตา โรทาม
วิชฺชุตฺตานิจฺจรฺณกาเล ปสฺสนฺตา หสาม ฯ สมฺพฺริติ รตฺติ ฯ
จตุกฺกนฺติ ตฺวจฺฉํ ฯ อุตฺตฺริยานาติ อุตฺตฺริตฺวา ฯ ตีหฺนุกฺนฺติ
ตีหิ อุณานิ สตฺตฺวสฺสสตฺตานิ ฯ ยมิชฺ มยฺนฺติ ยํ กาลํ อิชฺ มยํ
วิปฺปวสฺสิมา ฯ สา อิตฺ ตีหิ อุณานิ สตฺตฺวสฺสสตฺตานิ โหนฺตีติ
วทฺติ ฯ วสฺเสกิมฺนฺติ วสฺสํ เอกํ อิมํ ตฺมฺหากํ เอกเมว วสฺสสตํ
อิมํ ชีวิตฺนฺติ วทฺติ ฯ โกณฺีธาติ เอวํ ปฺริตฺตกชีวิตฺเต โโก นุ อิชฺ
กนฺตฺยา วินา ภเวยฺย อยฺยตฺตํ วา ปิยภฺริยาย วินา ภวฺิตฺนฺติ วทฺติ ฯ
กิวตโก นฺติ ราชา กิณฺนฺริยา วจฺฉํ สุตฺวา อิมสฺสํ อายุปฺปมาณํ
ปฺุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา ตฺมฺหากํ กิตฺตโก อายุติ ปฺุจฺฉติ ฯ
อนุสฺสวาติ สเจ โว กสฺสจฺจ วทฺนตฺสฺส วา สุตํ มาตาปีตฺถนํ วุฑฺฒานํ
มหลฺลกาณํ สนฺติเก อากโม อตฺถิ อถ เม ตโต อนุสฺสวา วุฑฺธิโต
อากมา วา เอตํ อวิกมฺปฺมานา อกฺขาท ฯ น จนฺตฺราติ อมฺหากํ
วสฺสสฺสสฺสํ อายุ อนฺตฺรา จ โน ปาปโก ชีวิตฺนฺตฺรายกโร โรโคปิ

ชาตภุจกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณณา - หน้าที่ 97
เล่มที่ 34 ภาตติกชาตกั หน้า 97

นตฺถิ ฯ อวิทฺราคาติ อณฺณมณฺณํ อวิกตเปมาว หุตฺวา ฯ

ตํ สุตฺวา ราชานํ อิมํ หิ นาม ตฺริจฺจนคตา หุตฺวา เอกรตฺตี
วิปฺปิโยเคน สตฺตวสฺสสตานิ โรทฺนุตตา วิจฺรนฺติ อหํ ปน ตฺโยชนสตีเก
รชเช มหาสมฺปตฺตี ปหาย อรณฺเณ วิหฺรามิ อโห อภิจฺจการิมฺหิตี
ตโตว นีวตฺโต พาราณสี คนฺตุวา กิณฺเต มหาราช หิมวฺนเต
อจฺฉริยํ ทิฏฺฐนฺติ อมจฺเจหิ ปุณฺโณ สพฺพํ อาโรเจตฺวา ตโต ปุณฺจาย
ทานาทินิ ททฺนฺโต โภเก ภฺยชิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๑๖๑]อิทฺถจฺ สุตฺวาน อมานุสานํ

ภลฺลิตฺโต อิตฺธี ชีวิตฺตติ

นีวตฺตถ มิกวธํ อจาริ

อทาสี ทานานิ อภฺยชิ โภเกติ ฯ

อิมํ คานํ วตฺวา ปุณฺ อีวทฺนฺโต เทว คาลา อภาสิ

[๒๑๖๒]อิทฺถจฺ สุตฺวาน อมานุสานํ

สมฺโมทถ มา กลหํ อคฺคถ

มา โว ตปฺปิ อคฺคกมฺมาปฺราโธ

ยถาปี เต กิ์ปริเสกฺรตฺตํ ฯ

อิทฺถจฺ สุตฺวาน อมานุสานํ

สมฺโมทถ มา วิวาทํ อคฺคถ

มา โว ตปฺปิ อคฺคกมฺมาปฺราโธ

ยถาปี เต กิ์ปริเสกฺรตฺตุนฺติ ฯ

เล่มที่ 34 วีสตินิปาตวณณา หน้า 98

ตตุถ อมานุส้านนุติ กิณนรำน ๑ อตุตกมมาปราโรติ
อตุตโน กมมโทโส ๑ กิปรุเสกรตุตุนุติ ยถา เต กิปรุเส
เอกรตุต วินาปฺปกโต อตุตโน กมมโทโส ตปฺปิ ตถา ตุมฺเหปี มา
ตปฺปีติ อตุโถ ๑

มลลิกา เทวี ตถาคตสฺส ชมมเทสนํ สุตฺวา อญฺญาเยสนา
อณฺชตี ปคฺคยฺห ทสพลสฺส ภูตี กโรนฺตุ โอสานกาถมาห
[๒๑๖๑]วิวิธ อธิมณา สุนามิหํ

วจนปถํ ตว อตุตสณฺหิตํ
มฺลฺยจํ(๑) กิรี นฺุทเสว เม ทริ
สมณฺ สุขาวห ชีว เม จิรฺนฺุติ ๑

ตตุถ วิวิธ อธิมณา สุนามิหนฺุติ ภูนฺุเต ตุมฺเหหิ วิวิเชหิ
นानาการณฺเหหิ อลฺงฺกริตฺวา เทสิตํ ชมฺมเทสนํ อหํ อธิมณา
ปสนฺนจิตฺตา หุตฺวา สุนามิ ๑ วจนปถนฺุติ ตํ ตํ ตุมฺเหหิ วุตฺตํ
วิวิธวณฺํ ๑ มฺลฺยจํ กิรี นฺุทเสว เม ทริหนฺุติ กณฺณสฺสํ มรฺุรี กิรี
มฺลฺยจฺนฺุโต มม หทฺเย โสภทริถํ นฺุทสิเยว หริสิเยว ๑ สมณฺ
สุขาวห ชีว เม จิรฺนฺุติ ภูนฺุเต พุทฺธสมณฺ ทิพฺพมานุสฺโลกิย-
โลกุตุตฺรสุขาวห มม สามี ชมฺมราช จิรี ชีวาติ ๑

โกสฺลราชา ตโต ปญฺญาเย ตาย สทฺธิ สมคฺคสํวาสิ วสิ ๑

สตถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานฺสิ ตทา

๑. สี่. ยู. มฺลฺยจ ๑

ชาติภูกฤกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณณนา - หน้าที่ 99
เล่มที่ 34 โสมนสุสชาติกัม หน้า 99

กิณุนโร โกสตราชา อโหสิ กิณุนรี มลลิกา เทวี ภูลาติกราชา
ปน อหเมวาติ ฯ

ภูลาติกชาติกัม นิภูจิติ ฯ

อภูจิมิ ฯ

โสมนสุสชาติกัม

โก ตัม หีสติ เหเสตีติ อิทั สตุธา เขตวเน วิหรนุโต เทวทตตสุส
วธาย ปริสกกนั อารพุก กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตุธา น ภิกขเว อิทานเว ปุพเพเปส มม วธาย
ปริสกกติเยวาติ วตุวา อตีติ อหริ ฯ

อตีเต กุรรุญเจ อุตฺตรปญฺจาลนคเร เรณฺุราชา นาม รชฺชั
กาเรสิ ฯ ตทา มหารกฺขิโต นาม ตาปโส ปญฺจสตาปสปริวาโร
หิมวเนเต วสิตฺวา โลณมฺพิลเสวณฺตุถาย จาริกณฺุจรมานो
อุตฺตรปญฺจาลนคริ ปตุวา ราชฺชยฺยานे วสิตฺวา สปริโส ปิณฺุทาย
จรณฺุโต ราชทฺวาริ สมฺปาปฺปณฺิ ฯ ราชา อีสิณฺุณฺิ ทิสฺวา อิริยาปเถ
ปสนฺุโน อลงฺกตมहाตเล นิสฺิทาเปตุวา ปณฺิเตน อหฺาเรน
ปริวีสิตฺวา ฆนฺุเต อิทั วสฺุสารถฺติ มม อุตฺตยฺยานेเวว วสธาติ วตุวา
เตหิ สทฺุธิ อุตฺตยฺยานันฺุ คณฺุตุวา วสนฺุญฺจานานิ กาทเรตุวา ปพฺุพิชิต-
ปริกฺขาทเร ทตุวา วณฺุทิตฺวา นิกฺขมิ ฯ ตโต ปญฺุจาย สพฺุเพปิ เต
ราชานิเวสเน ภูณฺุชนฺุติ ฯ ราชา ปน อปฺุตฺตโก ปฺุตฺเต ปตฺุเถติ ฯ

ปุตตา นุปรุชชุนติ ฯ วัสสารตตจเจเนน มหารุกขิโต อิทานิ
หิมวนุโต รมณียो ตตเถว คมิตฺตสมาติ ราชานํ อาปุจฺจิตฺวา รมณฺยา
กตสกุการสมฺมาโน นิกฺขมิตฺวา อนุตฺรามคฺเค มชฺฌนฺตีกสมเย
มคฺคา โอกุมม เอกสฺส สณฺฑจฺฉายสฺส รุกฺขสฺส เหฏฺฐา
ตรุณทพฺพตฺธิปิฏฺเฐ สปริโส นิสฺสีทึ ฯ เต ตาปสา กถํ สมฺภูจาเปสฺสุ
ราชเคเห วัสสานุรุกฺขิโต ปุตฺโต นตฺถิ สาธุ วัตสฺส สเจ ราชา ปุตฺตํ
ลเกยฺย ปเวณิ ฌฏฺเฐวาทิ ฯ มหารุกฺขิโต เตสํ กถํ สุตฺวา ภาวิสฺสตี
นุโข รมฺโถ ปุตฺโต อุทาทุ โนติ อุปฺชาเรนุโต ภาวิสฺสตีติ ฌตฺวา
เอวมาห โภณฺโต มา จินฺตยิตฺถ อชฺช ปจฺจิสฺสกาเถ เอโก เทวปุตฺโต
จวิตฺวา รมฺโถ อคฺคมहेลียา กุจฺจิมฺหิ ปฏฺิสนฺธิ คณฺ्हิสฺสตีติ ฯ
ตํ สุตฺวา เอโก กุญฺชฏฺิโธ อิทานิ ราชกุรูปโก ภาวิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
ตาปसानํ คมนกาเถ คิลานาลยํ กตฺวา นิปรุชฺชิตฺวา เอหิ คจฺจมาติ
วุตฺโต น สกุโกมีติ อาห ฯ มหารุกฺขิโต ตสฺส นิปนฺนการณํ
ฌตฺวา ยทา สกุโกลี ตทา อากฺขณฺเยยาสีติ อีสฺสิคณฺ्हํ อาทาย
หิมวนฺตเมว คโต ฯ กุหโกปี นีวตฺเตตฺวา เวเคนาคนฺตฺวา
ราชทฺวารे ฌตฺวา มหารุกฺขิตสฺส อุปฺภูจากรตาปโส อากโตติ รมฺโถ
อาโรจาเปตฺวา รมณฺยา เวเคน ปกุโกสาปีโต ปาสาทํ อภิรุยฺห
ปญฺญตฺตาสเน นิสฺสีทึ ฯ ราชา กุหกํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน
อิสฺสินํ อาโรคฺยํ ปุจฺจิตฺวา ภาเน อติขิปฺปี นีวตฺตถ เคนตฺเถน
อากตฺตฺถาติ อาห ฯ อาม มหาราช อีสฺสิคโณ สุขนิสินฺโน สาธุ
วัตสฺส สเจ รมฺโถ ปเวณิपालโก ปุตฺโต อุปฺปรุชฺเชยฺยวาทิ กถํ

สมุฏจาเปสิ อหิ ตัม กถิ สุตวา ภวิสสติ นุโข รณโย ปุตุโต โนติ
ทิพพจกขุณา โอโลเกนุโต มหิตุทธิกเทวปุตุโต จวิตวา อคคมहेลिया
สุธมฺมาย กุจฺฉิมฺหิ นิพพตฺติสฺสตีติ ทิสฺวา อชานนฺตา คพฺภิ นาสเยยฺย
อจิกขิสฺสามิ เนสนฺติ ตุมฺหากิ กถนตฺถาย อากโต กถิตนฺเต มยา
คจฺฉามหิ มหาราชาติ ฯ ราชา ฆนฺเต น สกฺกา คนฺตุนฺติ
หฏฺฐตฺถุโจ ปสนฺนจิตฺโต กุหกตาปัสสิ อุตฺถยานัน เนตฺวา วสนนฺทฺจัน
ลัวิทฺทิตฺวา อทาสิ ฯ โส ตโต ปฏฺจาย ราชกุเล กุณฺชมาโน
วสตี ฯ ทิพพจกขุโกเตววสฺส นามํ อโหสิ ฯ

ตทา โพธิสฺสโต ตาวตีสภวนโต จวิตวา ตตฺถ ปฏฺฐินฺธิ
คณฺหิ ฯ ตสฺส นามคณฺทิวเส โสมนสุสกุมาโรเตว นามํ
กรีสฺส ฯ โส กุมารปริหาเรน วฑฺฒติ ฯ กุหกตาปโสปี
อุตฺถยานสฺส เอกสฺมี ปสฺเส นานปฺปการิ สฺวเปยฺยสากณฺจ วลฺลิตฺถานิ
จ โรเปตฺวา ปณฺณิกานัน หตฺถे วิกฺกัณฺนุโต ฐนํ สณฺจเปสิ ฯ
โพธิสฺสตสฺส สตฺตวสฺสติกกาเล รณโย ปจฺจนุโต กุปฺปิ ฯ โส
ทิพพจกขุตาปัสสิ มา ปมชฺชาติ ตัม กุมาริ ปฏฺฐิจฺฉาเปตฺวา ปจฺจนตฺ
วุปฺสเมสฺสามิตี คโต ฯ อถกทิวสํ กุมาโร ชฏฺฐิลิ ปสฺสิสฺสามิตี
อุตฺถยานัน คนฺตฺวา กุณฺชฏฺฐิลิ เอกิ คณฺจิกกาสาวิ นีวาเสตฺวา เอกิ
ปารุปีตฺวา อุโภหิ หตฺถเอหิ เทว อุตฺถกมฺเฏ คเหตฺวา สากวตฺถุสฺมี
อุตฺถกิ อาสิญฺจนตัม ทิสฺวา อຍิ กุณฺชฏฺฐิลโธ อตฺตโน สมนฺชมฺมํ อกตฺวา
ปณฺณิกกมฺมํ กโรตีติ ฌตฺวา ก็ กโรสิ ปณฺณิก คหปตีติ ตัม ลชฺชา-
เปตฺวา อวณฺทิตฺวาว นิกฺขมิตฺวา นคริ คโต ฯ กุณฺชฏฺฐิลโธ อຍิ

อิทาเนว เอวรูปุ ปจฺจามิตฺโต โโก ชานาติ ก็ ภวิสฺสติ อิทาเนว นํ
นาเสตุํ วฏฺฐตีติ จินฺเตตฺวา รณฺโณ อากมนกาเล ปาสาณผลกํ
เอกมนุตํ จิปิตฺวา ปานียฆฺมํ ภินฺทิตฺวา ปณฺณสาทาย ตินานิ
วิกิริตฺวา สรีริ เตเลน มกฺขेतฺวา ปณฺณสาลํ ปวิสิตฺวา สสี่ลํ
ปารุเปตฺวา มหาทฺกฺขปฺปตฺโต วย มณฺเญ นิปชฺชิ ฯ ราชา
อาคนุตฺวานครํ ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา นิเวสนํ อปวิสิตฺวา มม สามิกํ
ทิพฺพจกฺขํ ปสฺสิสฺสามิติ ปณฺณสาลทฺวาริ คนฺตฺวา ตํ วิปฺปการิ
ทิสฺวา กิณฺนุ โข เอตนฺติ อนฺโต ปวิสิตฺวา ตํ นิปฺนฺนํ ทิสฺวา ปาทะ
ปริมชฺชนฺโต ปจฺมํ คากฺมาห

[๒๑๖๕]โก ตํ หีสฺติ เหเจติ

ก็ ทุมฺมโน โสจสิ อปฺปตีโต

กสฺสชฺช มาตาปิตโร รุทฺนตฺ

กฺวชฺชเสตฺตุนิหโต ปจฺพฺยาติ ฯ

ตตฺถ หีสฺตีติ ปหฺรติ ฯ เหเจตีติ อุกฺโกสฺติ ฯ กฺวชฺชเสตฺตุนิ

โก อชฺช สยตฺ

ตํ สุตฺวา กฺวชฺชภูโโล นิตฺถนฺนฺโต อุกฺกฺจาย ทฺติยํ คากฺมาห

[๒๑๖๕]คฺคฺกุโรสฺมิ เทว ตว ทสฺสเนน

จิสฺสํ ปสฺสามิ ตํ ภูมิปาล

อหีสโก เรณฺมณฺนุปวิสฺส

ปฺปตฺเตน เต เหจฺยิตฺตฺตฺตฺมิ เทวาติ ฯ

อิโต ปริ อุตฺตานสมฺพนฺชคากฺกา ปาลินฺเยเนว เวทิตฺพฺพา ฯ

[๒๑๖๖]อายนตุ โทวาริกา ขคฺคหตุถา

กาสาเวีย ยนตุ อนฺเตปรนฺตํ

หนตุวาน โสมนสฺสํ กุมารํ

เจตฺวาน สีสํ วรรมาหฺรนฺตุ ฯ

เปสิตา ราชินฺโน ทูตา กุมารํ เอตทพฺรราว

อิสฺสเรน วิตฺถินฺโนติ วธํ ปตุตฺโตสิ ขตุตฺติยํ ฯ

ส ราชปฺตุตฺโต ปรีเทวยนฺโต

ทสงฺคฺคฺสิ อณฺชสิ ปคฺคเหตฺวา

อหํปี อิจฺฉามิ ชนินฺท ทญฺจํ

ชีวํ มํ เนตฺวา ปฏฺฐิตฺสเยถ ฯ

ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา รมฺโฆ ปตุตฺตํ อทสฺสยํ

ปตุตฺโต จ ปิตฺรํ ทิสฺวา ทูรโตวชฺฌภาสถํ ฯ

อาคจฺญํ โทวาริกา ขคฺคพฺนฺธา

กาสาเวีย หนตุ มํ ชนินฺท

อกุขาหิ เม ปุจฺฉิตฺโต เอตมตฺถํ

อปราโธ โกนิธ มมชฺช อตฺถิตฺติ ฯ

ตตฺถ อหีสโกติ อหํ กสฺสจฺจ อหีสโก สีสฺจาจรสมฺปนฺโน ฯ

เรณฺมณฺุปวิสุธาติ มหาราช เรณฺุ ปวิสิตฺวา ฯ เหจฺยิตฺตสมฺมิตฺติ

ตว ปตุเตน มหาปรีวาเรน อนฺุปวิสิตฺวา อเร ญฺญตาปส กสฺมา ตฺวํ

อิธ วสสีติ วตฺวา ปาสาณผลกํ ขิปิตฺวา ฃญฺญํ ฆินฺทิตฺวา หตฺเถหิ จ

ปาเทหิ จ โกญฺเญนฺเตน วิเหจฺยิตฺตสมฺมิตฺติ ฯ เอวํ โส อญฺุตเมว ญฺตุํ วิย

กตุวา ราชานํ สททหาเปสี ฯ อายนตุติ คจฺจนตุ มม สามิมฺหิ
วิปฏิปนฺนกาลโต ปฏฺจาย มยิปิ โส น ลชฺชิสฺสตีติ กุชฺฌิตฺวา
ตสฺส วรํ อาณาเปนฺโต เอวมาห ฯ กาสาวียาติ โจรฆาฏกา
เตปี ผรสุหตุตา อตฺตโน วิชานน คจฺจนตุติ ฯ วรรณฺติ วรํ สีลํ
อตุตมํ สีลํ ฉินฺทิตฺวา อหารนตุ ฯ ราชนินฺติ ภิกฺขเว รณฺโโล
สนฺตีกา พุตา รณฺวา เปสีตา เวเคนาคนฺตฺวา มาตรา อลงฺกริตฺวา
อตฺตโน องฺเก นิสีทาปีตํ กุมารํ ปรีวารตฺวา เอตทโวจฺจํ ฯ
อิสฺสเรนาติ รณฺวา ฯ วิตฺติณฺโณสีติ ปรีจจตุโตสี ฯ ส
ราชปฺตุโตติ ภิกฺขเว เตลํ วจฺนํ สุตฺวา มรณฺภยตชฺชิตฺ มาตุองฺกโต
อฏฺจาย โส ราชปฺตุโต ฯ ปฏฺทิสฺสเยถาติ ทสฺเสถ ฯ ตสฺสาติ
ภิกฺขเว เต พุตา ตสฺส กุมารสฺส ตํ วจฺนํ สุตฺวา มาเรตุํ อวิสหฺนฺตา
โคณํ วย นํ รชฺชยา จ ปรีกทฺตฺนฺตา เนตฺวา รณฺโโล อทสฺสยฺจํ ฯ
กุมารे ปน นียมานे ทาสีคณฺปรีวฺตา สทฺธี โออโรเชหิ สฺฐมฺมาปี
เทวี นาคราปี มยํ นีรปฺราชํ กุมารํ มาเรตุํ น ทสฺสามาติ เตน
สทฺธีเยว อคมํสุ ฯ อากจฺจนฺติ ตุมฺหากํ อาณาย มม สนฺตีกํ
อากมํสุ ฯ หนฺตุํ มมนฺติ มํ มาเรตุํ ฯ โกณฺีธาติ โโก นุ อีธ มม
อปฺราโธ เยน มํ ตฺวํ มาเรสีติ ปุจฺจติ ฯ

ราชา ภวคฺคํ อตฺตินีจํ ตว โทโสว อตฺติมहाति ตสฺส โทลํ
กเถนฺโต คาถมาห

[๒๑๖๗]สายณฺจ ปาโต อุกกํ สชาติ

อคฺคินา ปรีจาริตปฺมตฺโต

ตํ ตาทิสํ สยตํ พุรหุมจารี

ตสฺมา ตฺวํ พุรุสิ คหปตีติ ฯ

ตตฺถ อุทกํ สขาตีติ อุทโกโรหนกมฺมํ กโรติ ฯ ตํ ตาทิสนฺติ
ตํ ตถารูปํ มม สามีกํ ทิพฺพจกฺขุกตปาสิํ กสฺมา ตฺวํ คหปตีวาเทน
สมฺมทาจฺรสีติ วทติ ฯ

ตโต กุมาโร เทว มยฺหํ คหปตีญฺเฒว คหปตีติ วทนฺตสฺส
โก โทโสติ วตุวา กถมาห

[๒๑๖๘]ตลา จ มฺลจ ผลา จ เทว

ปริคฺคหา วิวิธา สนฺติมสฺส

เต รกฺขติ โคปยตปฺมตฺโต

พุราหุมฺโณ คหปติ เตน โหตีติ (๑) ฯ

ตตฺถ มฺลาคิ มฺลกาติมฺลจ ฯ ผลาคิ นานาวิธานิ
วฺลธิผลานิ ฯ เต รกฺขติ โคปยตปฺมตฺโตติ เต เอส ตว
กฺลฺลุปกตปาโส ปณฺณิกกมฺมํ กโรนฺโต นิสีทิตฺวา รกฺขติ วตี กตฺวา
โคปยติ อปฺมตฺโต เตน การณฺน โส ตว พุราหุมฺโณ คหปติ
นาม โหติ ฯ

อิติ นํ อหฺมปิ คหปตีติ กถมิ สเจ น สทฺทหสิ จตฺตฺสฺ พฺวาเรสุ
ปณฺณิกเก ปุจฺจาเปหีติ ฯ ราชา ปุจฺจาเปสิ ฯ เต อาม มยฺ
อิมสฺส หตฺถโต ปณฺณญจ ผลานิ จ กิณฺมาติ อหํสุ ฯ วตฺถุปี
อุปฺชาราเปตฺวา ปจฺจกฺขมกาสิ ฯ ปณฺณสาถํ จสฺส ปวิสิตฺวา

๑. ส.ม. ตสฺมา อหํ พุรุมิ คหปตีติ ฯ

กุมารสูส ปุริโส ปณณวิกุกยลทุทธหาปณมาสกณญิกั นีหริตฺวา
รณฺโณ ทสฺเสตี ฯ ราชา มหาสตุตฺสูส นินฺโทสภาวํ ญตฺวา
คาถมาห

[๒๑๖๕]สจฺจํ โข เอตํ วทสี กุมาร

ปริคฺคหา วิวิธา สนฺติมสูส

เต รกฺขติ โภปยตปฺปมตฺโต

พฺรหฺมโณ กหปติ เตน โหตีติ ฯ

ตโต มหาสตุตฺโต จินฺเตตี เอวรูปสูส พาลรณฺโณ สนฺติเก
วาสโต หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา ปพฺพชิตฺุ วรรณฺติ ปริสมชฺเฒเยวสูส
โทสํ อวิกิตฺวา อาปฺจุจิตฺวา อชฺเชว นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิสฺสามีติ ฯ
โส ปริสาย สกฺกาโร กตฺวา คาถมาห

[๒๑๗๐]สุณฺนตฺถ มยฺหํ ปริสา สมากตา

สเนคมา ชานปทา จ สพฺเพ

พาลายํ พาลสูส วโจ นิสมฺม

อเหตุนา ฆาญฺยเต มํ ชนินฺโทติ ฯ

ตตฺถ พาลายํ พาลสูสชาติ อโย ราชา สโย พาลो อิมสูส
พาลสูส ญฺญชฺฌิตฺสูส วจันํ สุตฺวา อเหตุนา มมํ ฆาญฺยเตตี ฯ
เอวญจ ปน วตฺวา ปิตโร วรรณิตฺวา อตฺตานํ ปพฺพชฺชาย
อนฺชานาเปตฺวา อิตโร คาถมาห

[๒๑๗๑]ทพฺพหฺสฺมี มฺเฏ วิตเต วิรุพฺเพ

ทฺนฺนิกฺขโย เวพฺพ ปสาชชาโต

เล่มที่ 34 โสมนัสสชาติกัม หน้า 107

วนุทามิ ปาทานิ ตว ชนินุท

อนุชานาถ มัม ปพพชิสฺสามิ เทวาติ ฯ

ตตฺถ วิตเตติ วิตาเล มหนฺเต ชาเต ฯ ทุนฺนิกฺขโยติ

ทุนฺนิกฺกทฺธิโย ฯ

ตโต ปรา รณฺโถ จ ปุตุตฺตสฺส จ วจนปฏฺิวจนกาถา โหนฺติ

[๒๑๗๒] ภูณฺชสฺสุ โภเก วิปุเล กุมาร

สพฺพญจ เต อีสฺสรียํ ททามิ

อชฺเชว ตวํ กุณฺนํ โหติ ราชา

มา ปพฺพชิ ปพฺพชฺชา หิ ทุกฺขา ฯ

[๒๑๗๓] กิณฺนุชฺ เทว ตวมตฺถิ โภกา

ปุพฺเพ อหํ เทวโลเก รมิสฺสํ

รูเปหิ สทฺเทหิ อโถ รเสหิ

กนฺเชหิ ผสฺเสหิ มโนรเมหิ ฯ

ภุตุตา จ เม โภกา ติวสฺมี เทว

ปริวาริโต อจฺจราสํ คณฺน

ตุวญจ พาลํ ปฺรเนยฺยํ วิทฺวา

น ตาทิเส ราชกุเล วเสยฺยํ ฯ

[๒๑๗๔] สจฺจํ พาลो ปฺรเนยฺโยหฺมสฺมิ

เอกาปฺราธํ ขม ปุตุตฺต มยฺหํ

ปฺนปฺปี เจ เอทิสกํ ภเวยฺย

ยถามตี โสมนสฺส กโรหิตี ฯ

ตตุถ ทุกุขาติ ตาต ปพพชชา นาม ปรรูปพิททชชีวิกคตา
ทุกุขา มา ปพพชชี ราชชา โหหิตติ นั ยาจิ ๗ กิณนุช เทวาติ กิณนุ
เทว เย ตว โภกา เตสุ ก็ นาม ภูชิตพพมคฺติ ๗ ปริวาริโตติ
ปริจาริโต ๗ อยเมว วา ปาโจ ๗ ตสฺส กิร ชาติสฺสรณณณั
อุปฺปชชชี ตสฺมา เอวมาห ๗ ปรรเนยฺยนฺติ อนฺธั วีย ยญฺชียา ปรรน
เนตพพ ๗ ตาทิสฺเสติ ตาทิสฺส รณฺโณ สนฺติเก ปณฺฑิติน น
วสิตพพ มยา อตฺตโน ฌาณพเลน อชฺช ชีวิตฺ ลทฺธั นาทํ ตว
สนฺติเก วสิตฺสामीติ ฌาเปตฺติ เอวมาห ๗ ยถามตฺตินฺติ สเจ ปุณ มยฺห
เอวรูป โทโส โหติ อถ ตว ยถาอชฺชมาสยั กโรหิตติ ปุตฺตํ ขมาเปสิ ๗
มหาสคฺโต ราชานํ โอวทฺนฺโต อญฺจ คาคา อาห

[๒๑๑๕]อนิสम्म กตํ กम्मํ อนวตฺถาย จินฺติตํ

ภสชชเสว เวงฺโก วิปาโก โหติ ปาปโก ๗

นิสมฺม จ กตํ กम्मํ สมฺมวตฺถาย จินฺติตํ

ภสชชเสว สมฺปคฺติ วิปาโก โหติ ภทฺรโก ๗

อลโส คีหิ กามโภคิ น สาธุ

อสณฺณโต ปพพชชีโต น สาธุ

ราชาน สาธุ อนิสम्मการิ

โย ปณฺฑิตโต โภชโน ตํ น สาธุ ๗

นิสมฺม ขคฺติโย กยิรา นานิสम्म ทิสम्ปติ

นิสมฺมการิโน รณฺโณ ยโสภิตฺตีภิวทฺตติ ๗

นิสมฺม ทณฺฑํ ปณฺเยยฺย อิสฺสโร

เวลา กตํ ตปเต ภูมิपाल
 สมมาปณฺธิ จ นรสุส อตุถา
 อนานุตปฺปา เต ภาวนฺติ ปจฺญา ฯ
 อนานุตปฺปานิ หิ เย กรโณติ
 วิภชฺช กมฺมายตฺนานิ โลเก
 วิญฺญปฺสตุถานิ สุชฺชทฺรยานิ
 ภาวนฺติ พุทฺธานุมตฺตานิ ตานิ ฯ
 อคฺคจฺหุํ โทวาริกา ขคฺคพฺนฺธา
 กาสาวียา หนฺตุํ มมฺ ชนินฺท
 มาตุ จ องฺกสฺมึ อหํ นิสินฺโน
 อากทฺตฺมิโต สหสา เตหิ เทว ฯ
 กญฺจํ หิ สมฺพารํ สุกฺิจนฺปตฺโต
 มรฺุํ ปิยํ จีวิตํ ลทฺธิ ราช
 กิจฺเจนาหํ อชฺช วชฺช มุตฺโต
 ปพฺพชฺชเมวากิมโนหฺมสมฺมิตฺติ ฯ

ตตฺถ อนิสฺมมาติ อโนโลเกตุวา อนุปฺชาเรตุวา ฯ
 อนวตฺถาย จินฺติตฺนฺติ อวตฺถเปตุวา อตุเลตุวา อตีเรตุวา
 จินฺติตํ ฯ วิปาโก โหติ ปาปโกติ ตสฺส หิ ยถา นาม เกสชฺชสฺส
 เวภฺงฺโก วิปตฺติ เอวเมว วิปาโก โหติ ปาปโก ฯ อสฺสยฺโตติ
 ภายาทิหิ อสฺสยฺโต ทุสฺสีโล ฯ ตํ น สาธฺตฺติ ตํ ตสฺเสว โกธนํ น
 สาธฺตฺติ ฯ นานิสฺมมาติ อนิสฺมาเมตุวา กิลฺลิจิ กมฺมํ น กเรยฺย ฯ

ปณฺเวยยาติ ปฏฺฐเปยฺย ปวตฺเตยฺย ฯ เวคาติ เวเคน สหสา ฯ
สมฺมาปณฺธิ จาติ สมฺมาปณฺธิตา โยนิโส จปิเตน จิตฺเตน กตา
นรสุส อตุถา ปจฺจมา อนานุตปฺปา ภวนฺตีติ อตุโถ ฯ วิภชฺชาติ
อิมานิ กาคฺคฺชฺชํ ยุตฺตานิ อิมานิ อยุตฺตานีติ เอวํ ปณฺณาย วิภชฺชิตฺวา ฯ
กมฺมาตนาณิตี กมฺมานิ ฯ พุทฺธานุมตนาณิตี ปณฺตฺติเตหิ
อนุมตานิ อนวชฺชานิ โหนฺติ ฯ กฏฺกนฺติ เทว กฏฺกํ สมฺพาธํ
สุกฺกิณฺมํ มรณฺโติ ภยํ ปตฺโตมฺหิ ฯ ลทฺฐาติ อตฺตโน ฅาณพเลน
ลภิตฺวา ฯ ปพฺพชฺชเมวาทิม โนหฺมสุมีติ ปพฺพชฺชากิมฺขจิตฺโตเยว
อสุมี ฯ

เอวํ มหาสคฺเตน ฅมฺเม เทสิเต ราชา เทวี อามนฺเตตฺวา
คาถมาห

[๒๑๗๖] ปฺตุโต ตวายฺ ตฺร โณ สุรฺมเม

อนุกมฺปโก โสมนสุโส กุมารโ

ตํ ยาจมาโน น ลภามิ สุวชฺช

อรหสิ นํ ยาจิตเว ตฺวํปิตี ฯ

ตตฺถ ยาจิตเวติ ยาจิตฺตํ ฯ

สา ปพฺพชฺชายเมว อฺยุโยเชนฺตี คาถมาห

[๒๑๗๗] รรมสุสุ ภิกฺขวาจริยาย ปฺตุต

นิสมฺม ฅมฺเมสุ ปรีปพฺพชฺชสุ

สพฺเพสุ ภูเตสุ นิธาย ทณฺฑํ

อนินฺทิตอ พุรฺหุมฺมุเปติ จานนฺติ ฯ

ตตฺถ นิสฺมมาติ ปพฺพชนฺโตว นิสฺสามเตวฺวา มิจฺฉาทิฏฺฐิกานํ
ปพฺพชฺชํ ปหาย สมนฺมาทิฏฺฐิยฺตตํ นิชฺยานิกํ ปพฺพชฺชํ ปพฺพช ๑

อถ ราชา คาทมาห

อจฺจนฺริยรูปํ วต ยาทิสฺสจ

ทฺถุจิตํ มํ ทฺถุขาปยเส สฺฐมฺเม

ยาจสฺส ปฺตตํ อิติ วุจฺจมานา

ภิชฺโยว อุตฺสาหยเส กุมารนฺติ ๑

ตตฺถ ยาทิสฺสจจาติ ยาทิสํ อิทํ ตวํ วเทสิ ตํ อจฺจนฺริยรูปํ
วต ๑ ทฺถุจิตนฺติ ปกฺติยาปิ มํ ทฺถุจิตํ ภิชฺโยว ทฺถุขาปยสิ ๑

ปฺน เทวี คาทมาห

[๒๑๑๘]เย วิปฺปมฺตฺตา อนวชฺชโกชฺชิโน

ปรินิพฺพุตา โลกมิมํ จรฺนฺติ

ตมฺริยมคฺคํ ปฏฺธิปชฺชมานํ

น อุตฺสเห วารยิตฺถํ กุมารนฺติ ๑

ตตฺถ วิปฺปมฺตฺตาติ รากาทีหิ วิปฺปมฺตฺตา ๑ ปรินิพฺพุตาติ
กิลฺลสปริพฺพานนฺน นิพฺพุตา ๑ ตมฺริยมคฺคนฺติ ตํ เตสํ พุทฺธาทีนํ
อริยานํ สนฺตํ มคฺคํ ปฏฺธิปชฺชมานํ มม ปฺตตํ นิวาเรตฺถํ น อุตฺสหามิ
เทวาติ ๑

ตสฺสาปี วจันํ สุตฺวา ราชา โอสานคาทมาห

[๒๑๑๙]อทฺธา หเว เสวิตพฺพา สปลฺลญา

พหุสฺสุตา เย พหฺจฺฉานจฺฉินฺติโน

เยสายํ สุตวาน สุภาสิตานิ

อโปโปสุสุกา วิตโสภา สุขุมมาติ ฯ

ตตถ พหุจันจินฺติโนติ พหุการณจินฺติโน ฯ เยสายนฺติ
เยสํ อัยํ โสมนฺสสุกุมารสฺเสว หิ สา สุภาสิตํ สุตฺวา อโปโปสุสุกา
ชาตา ราชาปี ตเทว สนฺธายาห ฯ

มหาสตุโต มาตาปีตโร วนฺทิตฺวา สเจ มยฺหํ โทโส อตฺถิ
ขมถาติ มหาชนสฺส อณฺชลี ปกฺคเหตุวา หิมวนฺตาทิมฺโข คนฺตฺวา
มนฺุสฺเสสุ นินฺตเตสุ มนฺุสฺสวณฺเณนาคนฺตฺวา เทวตาหิ สตฺต
ปพฺพตราชโย อติกฺกมิตฺวา หิมวนฺตํ นินฺโต วิสฺสกมฺเมน นิมฺมิตาย
ปณฺณสาถาย อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชํ ฯ ตตถ ยาว โสพสฺวสฺสกาลา
ราชกุเล ปริจาริกเวเสน เทวตาเยว อุปฺภูจฺหิสุ ฯ ญฺญชฺฉิตฺมปิ
มหาชนโน โปเถตฺวา ชีวิทกฺขยํ ปาเปสิ ฯ มหาสตุโต ฆานาภิญญา
นิพฺพตฺเตตฺวา พุรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ฯ

สตุถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพเปส
มยฺหํ ราชย ปริสฺกุกฺคิเยวาทิ วตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ ตทา กุหโก
เทวตฺโต อโหสิ มาตา สิริมหามายา มหารกฺขิตฺโต สาริปฺพุตฺโต
โสมนฺสสุกุมารो ปน อหเมวาทิ ฯ

โสมนฺสฺสชาตกํ นิฏฺฐิตํ ฯ

นวมํ ฯ

จมเปยฺยชาตกั

กา นุ วิชฺชुरิวาภาสีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อุโปสถกมฺมึ อารพุก กเถสิ ฯ
ตทา หิ สตุถา สาธุ โว กตํ อุปาสกา อุโปสถวาสิ อุปวสนฺเตหิ
โปราณกปณฺฑิตา นาคสมฺปตฺตี ปหาย อุโปสถวาสิ วสีสุเยวาทิ
วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ
อตีเต องฺกรภูเจ องฺกติ นาม ราชา รชฺชํ กอาระสิ ฯ
องฺกมกฺขรภูจํ อนุตเร จมฺปา นาม นที ตตฺถ นากถวนํ อโหสิ ฯ
จมฺเปยฺโย นาม นาคราชา รชฺชํ กอาระสิ ฯ กทาจิ มกฺขราชา
องฺกรภูจํ กณฺหิ กทาจิ องฺกรราชา มกฺขรภูจํ ฯ อเถกทิวสํ
มกฺขราชา องฺเคน สทฺธิ ฺยฺชฺฉิตฺวา ฺยฺทฺชฺปราชิโต อสฺสํ อารุห
ปลายนุโต องฺกรณฺโวล โยเชหิ อนุพนฺชนุโต ปฺน จมฺปานิ ปตฺวา
ปรหตฺเถ มรณฺโต นที ปวิสิตฺวา มตํ เสยฺโยติ อสฺเสเนว สทฺธิ นที
โอดริ ฯ ตทา จมฺเปยฺโย นาม นาคราชา อนุโตอุทเก รตนมณฺฑปํ
นิมฺมิเนตฺวา มหาปรีวาโร มหาปานิ ปิวติ ฯ อสฺโส รณฺธา
สทฺธิ อุทเก นิมฺชฺชิตฺวา นาครณฺโวล ปฺรโต โอดริติ ฯ นาคราชา
อลงฺกตปฏฺิยตฺตํ ราชานํ ทิสฺวา สิเนหํ อุปฺปาเทตฺวา อาสนา
วฺภูจาย มา ภายิ महाराजाति राचानं अत्तनो प्लङ्गे निस्थापेत्वा
उत्ते निमृशकारणं पुञ्जि । राचा यथागुत्तं गेत्ति । अठ नं
महाराच मा ภาयि अहन्तं तुविन्नं रण्जानं सामिकं क्रिससामिदि

เล่มที่ 34 วิตติหนีปถวณณน หน้ 114

อสุสเสตุว สตุตทห้ มหนตุ ๑ สันนุภวิตุว อภูจเม ทิวเส
 มคธรเชน สทฐี นากภวนน หนีขมิ ๑ มคธรชช นากรชชสุส-
 นุกาเวน องครชชานัน คเหตุว จีวิตท วอโรเปตุว ทูวิสุ รภูเจสุ
 รชช กเรสิ ๑ ตโต ปภูจย รลโย จ นากรชชสุส จ วิตุสทอ
 ติโร อโฮสิ ๑ รชช อนุสัวจจัน จมปนนที่ตีเร รตนมณทป
 กเรตุว มหนตุเนน ปรีจจเคน นากรลโย พลิกมม
 กเรสิ ๑ สอปี มหนตุเนน ปรีวเรน นากภวนน หนีขมิตุว
 พลิกมม สมปภูจจติ ๑ มหชโน นากรลโย สมปตุตี
 โอลเกติ ๑

ตทท โพธิสตุโต ทลิตุททะเล หนีพพตุเตตุว รชชปรีสย
 สทฐี นทิตีเร คนตุว ตัน นากรชชสุส สมปตุตี ทิสว โลก
 อุปปาทเหตุว ตัน ปตุถยมโน ทนน ทตุว สิล รกขิตุว จมเปยย-
 นากรชชสุส กาลกิริยโต สตุตเม ทิวเส จวิตุว ตสุส วสนปสทเท
 สิริคพเพ สิริสชนปีภูเจ หนีพพตุติ ๑ สรีริ สุมนนทมวณณัน
 มหนตุ อโฮสิ ๑ สอ ตัน ทิสว วิปปภูจิสารี หตุว มยท กตกุสล-
 หนีสุสนทน ฆสุ กามสกุเสสุ อีสสุริย โกภูเจ ปภูจสอมีตธณณัน
 วิย อโฮสิ สวห้ อิมิสุสท ตีรจจนนโยนียา ปภูจสนธิ คณห้ กี่ เม
 จีวิตินนทติ มรณย จิตตุ อุปปาทลิต ๑ อถ นัน สุมนน นนม
 นากมณณวิกท ทิสว มหนนุกาโว สตุโต หนีพพตุโต ภวิสตุตีติ
 เสสนนากมณณวิกทนน สณณัน อกาสี ๑ สพพท นนนนตุริยเหตุท
 อากนตุว ตสุส อุปหาริ กรีสุ ๑ ตสุส ตัน นากภวนัน สกุกภวนัน

วีย อโหสิ ๗ มรณจิตต์ ปฏิปตฺสมุภิ ๗ สปรปตฺรริ วิชาิตฺวา
สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตโต สยนปิฏฺเจ นิสีทิ ๗ อถสฺส ตโต
ปฏฺจาย ยโส มหา อโหสิ ๗ โส ตตฺถ นาคฺรชฺชํ การนฺโต
อปรภาเค วิปฺปฏิสารี หุตฺวา ที เม อิมาย ตฺริจฺฉานโยนียา
อุโปสถวาสิ วสิตฺวา อโโต มุจฺจิตฺวา มนุสฺสปรถิ คนฺตฺวา สจฺฉานิ
ปฏฺวิจฺฉิตฺวา ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสามิตี จินฺเตตฺวา ตโต ปฏฺจาย
ตสฺมีเยว ปาสาทฺเท อุโปสถกมมํ กโรตี ๗ อลงฺกตนาคมาณฺวิกา
ตสฺส สนฺตํ กจฺฉนฺติ ๗ เขภฺยเยนสฺส สึถิ ภิชฺชติ ๗ โส ตโต
ปฏฺจาย ปาสาทา นิกฺขมิตฺวา อุยฺยานํ กจฺฉนฺติ ๗ ตา ตตฺรปิ
กจฺฉนฺติ ๗ อุโปสโถ ภิชฺชเตว ๗ ตโต จินฺเตสิ มยา อโโต
นาคภวนา นิกฺขมิตฺวา มนุสฺสโลกํ คนฺตฺวา อุโปสถวาสิ วสิตฺ
วณฺฑิตฺติ ๗ โส ตโต ปฏฺจาย อุโปสถทิวเสสฺสุ นาคภวนา นิกฺขมิตฺวา
เอกสฺส ปจฺฉนฺตคามสฺส อวิหฺเว มกฺคสฺมีเป วมฺมิทมตฺถเก มม
จมฺมาทีหิ อตฺถิกา คณฺหนฺตฺ มํ กีฬาสปรปํ กาคูกามา กโรนฺตฺติ
สรีริ ทานมฺเข วิสฺชเชตฺวา โภเค อากฺขิตฺวา นิปนฺโน อุโปสถวาสิ
วสติ ๗ มหามกฺเค กจฺฉนฺตา จ อากจฺฉนฺตา จ ตํ ทิสฺวา คนฺธาทีหิ
ปฺุชิตฺวา ปกฺกมฺนฺติ ๗ ปจฺฉนฺตคามวาสิโน คนฺตฺวา มหानฺถาโว
นาคราชาตี อุปริ มณฺฑปํ กตฺวา สมนฺตา พาลุกํ โอกิริตฺวา
คฺนฺธาทีหิ ปฺุชยฺีสุ ๗ ตโต ปฏฺจาย มนุสฺสา มหาสฺตฺเต ปสฺสีทิตฺวา
ปฺุชํ กตฺวา ปฺุตฺตํ ปตฺถนฺติ ธีตฺริ ปตฺถนฺติ ๗

มหาสฺตฺโตปิ อุโปสถกมมํ กโรนฺโต จาคฺตุทฺทสิปณฺณเรสฺสุ

วมมิกมตถเก นิปชชิตฺวา ปาฎิปเท นากภวนํ คจฺจติ ฯ ตสฺเสว
อุโปสถํ กโรนฺตสฺส อทฺธา วิตฺตวฺโต ฯ อถ นํ เอกทิวสํ สุมนา
นาม อคฺคฺมเหสี อาห เทว ตฺวํ มนุสฺสโลกํ คนฺตฺวา อุโปสถวาสิ
อุปวสี มนุสฺสโลกे จ สาสฺงโก สปรปฏฺกโย สเจ เต ภยํ อุปรชฺเชย
อถ มยฺ เยน นิमितฺเตน ชานเญยาม ตํ โน อาจิกฺขาหีติ (๑) ฯ
อถ นํ มหาสฺตฺโต มงฺคฺลโปกฺขรณฺยาตีริ เนตฺวา สเจ มํ ภทฺเท
โกจิ ปหริตฺวา กิลเมสฺสติ อิมิสฺสา โปกฺขรณฺยา อุทกํ อาวิทํ ภวิสฺสติ
สเจ สฺพนฺโณ คณฺหิสฺสติ อุทกํ ปกฺกฏฺจิสฺสติ สเจ อหิตฺตฺตฺโก
คณฺหิสฺสติ อุทกํ โลหิตฺตวณฺณํ ภวิสฺสตีติ ฯ เอวํ ตสฺสา ติณฺ
นิमितฺตานิ อาจิกฺขิตฺวา จาตฺตฺทสฺสีอุโปสถํ อธิฏฺจาย นากภวานา
นิกฺขมิตฺวา ตถถ คนฺตฺวา วมฺมิกมตถเก นิปชฺชิตฺวา สรีโรสภาย
วมฺมิกํ โสภยมาโน ฯ สรีโรปิสฺส รชฏฺทามํ วย เสตํ อโหสิ ฯ
มตฺถโก รตฺตคฺกมฺพลคณฺจฺจโก วย ฯ อิมสฺมี ปน ชาตเก
โพธิสฺตตฺตสฺส สรีโร นงฺคฺลสฺสีสปรปฺมาณํ อโหสิ ฯ ภูริทตฺตชาตเก
อูรฺปฺปมาณํ ฯ สงฺขปาลชาตเก เอกโทณิกนาวปฺปมาณํ ฯ

ตทา เอโก พาราณสีวาสิ มาณโว ตกฺกสิลํ คนฺตฺวา
ทิสปาโมกฺขาจรียสฺส สนฺติเก อาลมฺภายนมนฺตํ อคฺคฺคณฺหิตฺวา
เตน มคฺเคน อตฺตโน เหนํ คจฺจนฺโต มหาสฺตฺตํ ทิสฺวา อหํ อิมํ สปรป
คเหตุวา คามนิกมราชธานีสุ กิพาเปนฺโต ชนํ อุปรปาเทสฺสามีติ
จินฺเตตฺวา ทิปฺโพสฺธานิ คเหตุวา ทิปฺพมฺนตํ ปรีวตฺเตตฺวา

๑. ยู. อาจิกฺข ฯ

มหาสตุตฺสฺส สนฺติกํ อคฺมาสี ฯ ทิปฺพมฺนตฺสฺสกาโล ปฏฺจาย
มหาสตุตฺสฺส กณฺเณสฺส ตตฺตสฺสลาภฺปเวสนกาโล วีย ชาโต มตฺถโก
สิขเรณ อภิมตฺถิยาโน วีย ชาโต ฯ โส โก นฺุโข เอโสติ
โกคนฺตรโต สีลํ อุกฺขิปิตฺวา โอลเณฺนโต อหิตฺตฺตํทิกํ ทิสฺวา จินฺเตสิ
มม วิสํ มหนฺตํ สจําหํ กุชฺฌิตฺวา นาสฺวาตํ วิสขฺเชสฺสํมิ เอตฺส
สรีริ ฆสฺมมฺภูจฺจ วีย วิปฺปกริสิสฺสตี อถ เม สีลํ ขณฺฑํ ฆวิสฺสตี น ตํ
โอลเณฺสฺสํมิตี ฯ โส อุกฺขินิ นิมฺมิตฺตฺวา สีลํ โกคนฺตเร จเปสิ ฯ
อหิตฺตฺตํทิกพฺราหฺมโณ โอสธํ ขาทิตฺวา มนฺตํ ปรีวตฺเตตฺวา เขฬํ
มหาสตุตฺสฺส สรีเร โอกฺขิปี ฯ โอสธานณฺจ มนฺตฺสฺส จานฺุภาเวณ
เขเพน สฺกุจฺสฺกุจฺจจฺจเน โสภฺยานํ อฺกุจฺจกกาโล วีย ชาโต ฯ
อถ นํ โส นงฺคุจฺเจ คเหตฺุวา อากทฺตฺติตฺวา ทิมฺโต นิปฺชฺชาเปตฺวา
อชฺปททณฺเฑน อฺปฺปิเพนฺโต ทฺพพฺลํ กตฺวา สีลํ ทพฺหํ คเหตฺุวา
นิปฺปิปี ฯ มหาสตุโต มฺขํ วิวริ ฯ อถสฺส มฺเข เขฬํ โอกฺขิปีตฺวา
โอสธมฺนฺตํ กตฺวา ทนฺเต ฆินฺทิ ฯ มฺขํ โลหิตฺสฺส ปูริ ฯ
มหาสตุโต อตฺตโน สีลเกทฺทเยน เอวรูปํ ทฺกขํ อธิวเสนฺโต
อุกฺขินิ อุมฺมิเลตฺวา โอลเณนฺตฺตํปี น ฆริ ฯ โสปี นาคฺราขานํ
ทฺพพฺลํ ฆริสฺสํมิตี นงฺคุจฺจโต ปฏฺจายสฺส อฺกุจฺจนิ จณฺณิยาโน
วีย สกฺลสรีริ มทฺทิตฺวา ปฏฺฏกเวจฺจิมํ นาม เวเจสิ ตนฺตกมฺชฺชนํ
นาม มชฺชิ นงฺคุจฺเจ คเหตฺุวา ทฺสฺสโปถิมํ นาม โปเถสิ ฯ
มหาสตุตฺสฺส สกฺลสรีริ โลหิตมฺกฺขิตํ อโหสิ ฯ โส มหาเวทนํ
๑. ย. อฺปฺปิเพตฺวา ฯ

เล่มที่ 34 วิตตินิปาตวณณา หน้า 118

อริวาเสสิ ฯ อถสฺส ทุพฺพลภาวํ ฌตฺวา วลฺลึหิ เปฬํ กริตฺวา
ตตฺถ นํ ปกฺขิปิตฺวา ปจฺจนตฺคามํ เนตฺวา มหาชนสฺส มชฺเฌ
กัิพาเปสิ ฯ นีลาทีสุ วณฺเณสุ วฏฺฏจตฺรตฺสาทีสุ สณฺจนาเนสุ
อณฺณตฺถาทีสุ ปมาเณสุ ยํ ยํ พฺรหฺมโณ อิจฺฉติ มหาสฺสโต ตํ ตเว
กตฺวา นจฺฉติ ฌนสฺสํปี ฌนสฺสํสํปีด กโรติเยว ฯ มหาชน
ปสิทิตฺวา พหุํ ฌนํ อทาสิ ฯ เอกทิวสเมว กหาปณสฺสํ
สสฺสคฺขณเก จ ปริกฺขาเร ลภิ ฯ พฺรหฺมโณ อาทิตฺว สสฺสํ
ลภิตฺวา วิสขฺเชตฺตสํมิตฺติ จินฺเตสิ ฯ ตํ ปน ฌนํ ลภิตฺวา
ปจฺจนตฺคามเยว ตาว เม เอตฺตํ ฌนํ ลทฺธิ ราชราชมฺหามตฺตานํ
สนฺติเก พหุํ ฌนํ ลภิตฺตสํมิตฺติ สกฺกญฺจ สุขฺยานกณฺจ คเหตฺวา สกฺก
ปริกฺขาเร จ จเปตฺวา สุขฺยานเก นิสินฺโน มหนฺเตน ปริวารเณ
มหาสฺสํ ตํ คามนิกมาทีสุ กัิพาเปนฺโต พาราณสิยํ อุกฺคเสนสฺส
รณฺโณ สนฺติเก กัิพาเปตฺวา วิสขฺเชตฺตสํมิตฺติ อคฺมาสิ ฯ โส
มณฺฑกฺเก มาเรตฺวา นาคฺรณฺโณ เทติ ฯ นาคฺราชา ปุณฺปุณฺ
เอส มํ นิสฺสาย มาเรตฺสฺสตี ตํ น ขาทิสฺสํมิตฺติ ตํ น ขาทิ ฯ
อถสฺส มชฺฐลาเช อทาสิ ฯ มหาสฺสโต สจฺหาหํ โคจฺริ คณฺ्हิสฺสํ
อนฺโตเปพาย เอว มรณฺํ ภาวิสฺสตีติ เตปี น ขาทิ ฯ พฺรหฺมโณ
มหาสฺสเตน พาราณสิํ ปตฺวา ทวารคามสฺส กัิพาเปนฺโต พหุํ
ลภิ ฯ ราชปิ นํ ปกฺโกสาเปตฺวา อมฺหากํ กัิพาเปหิตี อาห ฯ
สาธุ เทว เสว ปณฺณเรเส ตุมฺหากํ กัิพาเปสฺสํมิตฺติ ฯ ราช
เสว นาคฺราชา ราชกฺกณฺเณ นจฺฉิสฺสตี มหาชน สนฺนิปิตฺวา

ปัสตตุติ เภริณจาราเปตวา ปุณทิวเส ราชงคณั อลงการาเปตวา
พุราหุมนั ปกโกสาเปลิ ฯ โส รตนเปพาย มหาสตุตติ เนตวา
จิตตตุถเร เปฬิ จเปตวา นิสีทิ ฯ ราชาปี ปาสาทา โอริยุห
มหาชนปริวุโต ราชาสเน นิสีทิ ฯ พุราหุมนเ มหาสตุตติ
นีหริตวา นจจาเปลิ ฯ มหาชนา สกภาเวน สณฺจารเหตุ
อสกโกณฑา เจตุกเขปสตสหัสธานี ปวตเตนติ ฯ โพธิสตุตส
อุปริ สตุตตรตนวสฺสั วสฺสิ ฯ ตสฺส คหิตสฺส มาโส สมปุริ ฯ
เอตตกั กาลั นิราหาโรว อโหสิ ฯ

สุมนา อติจิรายติ เม ปิยสามิโก อิทานิสฺส อิธ อนาคจฺจน-
ตสฺส มาโส สมปุณฺณเ กิณฺนุ โข การณฺนติ คนฺตวา โปกฺขรณิ
โอโลเกนฺติ โลहितวณฺณั อุทกั ทิสฺวา อหิตฺตฺตฺเทเกน คหิตเ ภวิสฺสตีติ
ณตฺวา นากภวนา นิกฺขมิตฺวา วมฺมิทสนฺตีกั คนฺตวา มหาสตุตส
คหิตฺต
ปจฺจนตคามิ คนฺตวา ปุจฺจิตฺวา ตั ปวฺตตี สุตฺวา พาราณสี
คนฺตวา ราชทฺวารเ ปริสมชฺเ อากาเส โรทมานา อฏฺฐาสิ ฯ
มหาสตุโต นจฺจนฺโตว อากาสั โอโลเกนฺโต ตั ทิสฺวา ลชฺชิตเ เปฬิ
ปวิสิตฺวา นิปชฺชิตฺวา ราชา ตสฺส เปฬิ ปวิฏฺฐกาเล กิณฺนุ โข
การณฺนติ อิตฺถิโตจ โอโลเกนฺโต ตั อากาเส จิตฺตึ ทิสฺวา
ปจฺมึ คาถมาห

[๒๑๘๐]กา นุ วิชฺชริวาทาสิ โอสธิ วิย ตารกา

เทวตา นุสิ คนฺธพฺพิ น ตั มณฺณามิ มานุสิติ ฯ

ตตุถ น ตัม มณณามิ มานุสีติ อหนุตัม มานุสีติ น มณณามิ
ตยา เทวตยา คนุชพพิยา วา ภวิตฺตํ วฏฺฐิตีติ ฯ

อิทานิ เตสํ วจนปฏิวจนกาธา โหนติ

[๒๑๘๑] นมฺหิ เทวี น คนุชพพิ น มหาราช มานุสี

นาคกณฺณาสุมิ ภาททนฺเต อตฺถณนฺหิ อิธาคตา ฯ

[๒๑๘๒] วิพฺภนฺตจิตฺตทา กุปีตินุทฺริยาสิ
เนตฺเตหิ เต วาริกณา สวณฺติ
กินฺเต นฏฺจํ กิ ปน ปตฺถยานา
อิธาคตา นาริ ตทิม พฺรุหิ ฯ

[๒๑๘๓] ยมฺกุกเตโช อฺรโคติ จาหุ
นาโคติ นํ อาหุ มนุสฺสโลก
ตมกฺคหิ ปฺริโส ชีวิกฺคฺโค
ตัม พนฺธนา มฺลฺจ ปตี มเมโส ฯ

[๒๑๘๔] กถนฺวํ พลวิริยฺอุปฺนฺโน
หตฺถตฺถมาคจฺฉิ วนิพฺพกสฺส
อกฺขาหิ เม นาคกณฺณเว ตมตฺถํ
กตัม วิชานมฺหุ คหิตฺนาคํ ฯ

[๒๑๘๕] นครฺปี นาโค ภสฺมํ กเรยฺย
ตถาหิ โส พลวิริยฺอุปฺนฺโน
ธมฺมมฺลฺจ นาโค อปจายมาโน
ตสฺมา ปฺรกฺกมฺม ตโป กโรตีติ ฯ

ตตุถ อตุเถนมหีตี อหิ เอกการณั ปฏิจจ อีธาคตา ฯ
กุปิตินุทริยาตี กิติญจอินุทริยา ฯ วาริกณาตี อสุสุพินทุฆณา ฯ
อูโรคตี จาहुตี อูโรคตี จายิ มหาชโน กเถสิ ฯ ตมคคหี ปูริโสตี
อัยิ ปูริโส ตั นาคราชาณั ซีวิกตุถาย อคคเหสิ ฯ วนิพุกสุสาตี
อิมสุส วนิพุกสุส ปูริสสุส กถั นุ เอส มหานุภาโว समाโน
หตุถตุถั อากโตตี ปุจฺฉิ ฯ ชมมญจати ปญจสีลชम्मิ อูโปสถวาส-
ชम्मญจ ครุ กโรนุโต วิหริตี ตสุมา อิมินา ปูริเสน คหิโตปี สจาหิ
อิมสุส อูปริ นาสวาตัง วิสชเชสุสามิ ภสมมุญจิจ วิย วิปฺปकिริสุสติ
เอวั เม สีลั กิชชิสสุสตีตี สีลเกพกเยน ปรกุกम्म ตั ทุกขั อธิวาเสตวา
ตโป กโรตี วิริยเมว กโรตีตี อหา ฯ

ราชา ปน กถั ปเนโส อิมินา คหิโตตี ปุจฺฉิ ฯ อถสุสา
อาจิกุขนุตี คากมาห

[๒๑๘๖]จาทุททสี ปณณรสี จ ราชา

จตุปปเถ สมมตี นาคราชา

ตมคคหี ปูริโส ซีวิกตุถ

ตั พนุชณา มุญจ ปตี มเมโสตี ฯ

ตตุถ จตุปปเถตี จตุกุกมคคสุส อาสนนุญจानะ เอกสุมี
วมมิเก จตุรงคสมนุชานัตติ อธิญจानั อธิญจहितวา อูโปสถวาสิ
วสนุโต นิปชชิตี อตุถอ ฯ ตั พนุชณาตี ตั เอวั ชम्मิกัง कुณวณตั
นาคราชาณั เอตสุส ชนั ทตุวา เปพพนุชณา ปมญจати ฯ

เอวณจ ปน วตุวา ปุณปี ตัม ยาจนุติ เทว คาถา อภาสิ

[๒๑๘๗] โสฬสิตถีสหสฺสานิ อามุตฺตมณิกุณฺฑล

วาริเคเห สยานารี ตาปี ตัม สรณํ คตา ฯ

ธมฺเมณ โมเจหิ อสาหเสณ

คามเนน นิกฺเขน คัม สเตน

โอสฺสฏฺฐกาโย อูรโค จราตุ

ปฺลฺลยตฺถิโก มุญฺจตุ พนฺชนสฺมาติ ฯ

ตตฺถ โสฬสิตถีสหสฺสานีติ มา ตวํ เอส โย วา โส วา

ทลิตฺทนาโคติ มณฺณิตฺถ เอตสฺส หิ เอตฺตกา สพุพาลงฺการ-

ปฏิมณฺฑิตา อิตฺถิโยว เสสา สมฺปตฺติ อปฺปริมาณาติ ทสฺเสติ ฯ

วาริเคเห สยาติ อุกกจฺจนํ อุกกคพฺภํ กตุวา ตตฺถ สยนสีลา ฯ

โอสฺสฏฺฐกาโยติ นิสฺสฏฺฐกาโย หุตฺวา ฯ จราตุติ จรตุ ฯ

อด นํ ราชา ติสฺโส คาถา อภาสิ

[๒๑๘๘] ธมฺเมณ โมเจมิ อสาหเสณ

คามเนน นิกฺเขน คัม สเตน

โอสฺสฏฺฐกาโย อูรโค จราตุ

ปฺลฺลยตฺถิโก มุญฺจตุ พนฺชนสฺมา ฯ

ทมฺมิ นิกฺขสตํ ลุทฺท ภูตฺถจ มณิกุณฺฑลํ

จตุรสฺสยจ ปฺลฺลงฺกํ อุมฺมารปฺปฺสสนฺนิภํ ฯ

เทว จ สาทิสฺโย ภริยา อุตฺถยจ คัม สตํ

เล่มที่ 34 จมฺเปยยชาติกั หนา 123

โอสฺสภูจกาโย อูรโก จราตุ

ปฺลฺลตฺถโก มฺลฺลจตุ พนฺชนสฺมาติ ฯ

ตตฺถ ลุฑฺทาติ ราชา อูรคั โมเจตุ อหิตฺตฺถกั อามนฺเตตฺวา
ตสฺส ทาทพฺพิ เทยฺยชฺมมึ เทเสนฺโต เอวมฺาห ฯ กาลา ปน
เหฏฺฐา วุตฺตตฺถาเยว ฯ

อด นั ลุฑฺทโก อหา

[๒๑๘๕]วินาปี ทานา ตว วจนั ชนินฺท

มฺลฺลเจมิ นั อูรคั พนฺชนสฺมา

โอสฺสภูจกาโย อูรโก จราตุ

ปฺลฺลตฺถโก มฺลฺลจตุ พนฺชนสฺมาติ ฯ

ตตฺถ ตว วจนนฺติ มหาราช วินาปี ทานน ตว วจนเมว
อมฺหากั ครุ ฯ มฺลฺลเจมิ นนฺติ มฺลฺลจิสฺสามิ เอตนฺติ วทติ ฯ

เอวมฺจ ปน วตฺวา มหาสตฺถึ เปพฺโต นิหริ ฯ นาคราชา
นิกฺขมิตฺวา ปุปฺพนฺตฺริ ปวิสิตฺวา ตั อตฺตภาวึ วิชหิตฺวา มาณว-
ก-
วณฺเณน อลงฺกตสฺรีโร หุตฺวา ปจวี ภินฺทิตฺวา วิย นิกฺขนฺโต อฏฺฐาสี ฯ
สุมนา อากาสา โอตฺริตฺวา ตสฺส สนฺติเก จิตา ฯ นาคราชา
อญฺชลี ปคฺคยฺห ราชานั นมสฺสฺมาโน อฏฺฐาสี ฯ

ตมตฺถึ ปกาเสนฺโต สตฺถา เทว คาลา อภาสิ

[๒๑๘๖]มฺตฺโต จมฺเปยโยโก นาโก ราชานั เอตทพฺุรวิ

น โโม เต กาสีราชตฺถุ น โโม เต กาสิวทฺฒน

อญฺชลี เต ปคฺคณฺหามิ ปสฺเสยฺยึ เม นิเวสนั ฯ

[๒๑๕๑] อทฐา หิ ทุพพิสฺสาสมตมาหุ

ยํ มานุโส วิตฺสเส อมานุสมฺหิ

สเจ จ มํ ยาจสิ เอตมคฺถํ

ทกฺขมุ เต นาค นิเวสนานีติ ฯ

ตตฺถ ปสฺสเสยฺยํ เม นิเวสนนฺติ มม นิเวสนํ จมฺเปยฺยนาถกฺวณํ
รมณียํ ปสฺสตีตฺตพฺพตฺตกํ ตํ เต อหํ ทสฺเสตฺถกาโม ตํ สพลวาทโน
คณฺตฺวา ปสฺส นรินฺทาทิ วทติ ฯ ทุพพิสฺสาสนฺติ ทุพพิสฺสาสนียํ ฯ
สเจ จาติ สเจ มํ ยาจสิ ปสฺสเสยฺยาม เต นิเวสนานิ อปิจ โข น ตํ
สทฺทหามีติ วทติ ฯ

อถ นํ สทฺทหาเปตฺถุ สปลํ กโรนฺโต มหาสโต เทว กถา
อภาสิ

[๒๑๕๒] สเจปิ วาโต คิริมาวเหยย

จนฺโท จ สุริโย จ จมา ตเปยฺยํ

สพฺพา จ นชฺโซ ปฏฺฐิสฺสโต วเหยยฺยํ

น เตววาทํ ราช มุสา ภณฺเยยฺยํ ฯ

นภํ เพลยฺย อทฺธิ วิตฺสเส

สํวตฺเตยฺย ภูตฺตรา พสฺนฺตรา

สิลฺลจฺโย เมรุ สมฺมตฺตพฺพเห

น เตววาทํ ราช มุสา ภณฺเยยฺยนฺติ ฯ

ตตฺถ สํวตฺเตยฺย ภูตฺตรา พสฺนฺตราติ อยํ ภูตฺตราติ จ
วสฺนฺตราติ จ สํยํ คตา มหาปจฺวี กิลณฺชํ วยิ สํวตฺเตยฺย ฯ

สมฺมุตมฺพฺพเหติ เอวํ มหาสิเนรูปฺพโต สมฺมโต อฏฺฐาย ปุราณปฺณณํ
วีย อากาเส อฺพฺพเห ปกฺขนฺนุเทยฺย ๑

โส มหาสตุเตน เอวํ วุตฺเต อสทฺทหนฺโต ปฺนปี ตเมว คาลํ
วตฺวา

[๒๑๕๓] อทฺธา หิ ทฺพฺพิสฺสาสเมตมาหุ

ยํ มานุโส วิสฺสเส อมานุสมฺหิ

สเจ จ มํ ยาจสิ เอตมตฺถํ

ทกฺขมุ เต นาค นิเวสนานีติ

ตฺวํ มยา กตฺถุณฺํ ชานิตฺตุํ อรหฺสิ สทฺทหิตฺตุํ ปนฺนํ ยุตฺตภาวํ วา

อยุตฺตภาวํ วา อหํ ชานิสฺสามิตี ปกาเสนฺโต อิตฺริ คาถมาห

[๒๑๕๔] ตฺมฺเห โขตฺถ โฆรวิสา อฺพารา

มหาเตชา จิปฺโปโกปาว โหน

มม การณา พนฺชนสฺมา ปมฺตฺโต

อโหสิ โน ชานิตเว กตานิตี ๑

ตตฺถ อฺพาราตี อฺพารวิสา ๑ ชานิตเวตี ชานิตฺตุํ ๑

อถ นํ สทฺทหาเปตฺตุํ ปฺนํ สปลํ กโรนฺโต มหาสตุโต คาถมาห

[๒๑๕๕] โส ปจฺจตฺตํ นิรเย โฆรรูป

มา กายิกํ สาทมฺลตฺถ กิณฺจ

เปพาย พนฺโฆ มรณํ อฺเปตฺตุ

โย ตาทิสํ กมฺมกตฺตํ น ชานเตี ๑

ตตฺถ ปจฺจตฺตฺนฺตี ปจฺจตฺตุ ๑ กมฺมกตฺตฺนฺตี กตฺกมฺมํ เอวํ

คุณการกั คุมหาทิสั โย น ชานาติ โส เอวรูปโป โหตุติ วทติ ฯ

อถสฺส ราชา สททหิตฺวา ฤตี กโรนฺโต คาทมาห

[๒๑๕๖]สจฺจปฺปฏิญฺญา ตวเมส โหตุ

อกุโกธโน โหหิ อนุปนาหิ

สพฺพญจ เต นาคกฺลํ สุปณฺณา

อคุทิว ติมฺหาสุ วิวชฺชยนฺตุติ

ตตฺถ ตวเมส โหตุติ ตว เอสา ปฺปฏิญฺญา สจฺจา โหตุ ฯ

อคุทิว ติมฺหาสุ วิวชฺชยนฺตุติ ยถา มนฺุสฺสา ติมฺหกาเล สนนฺตาปี

อนิจฺจนฺตา ชลมานํ อคุทิว วิวชฺชยนฺติ เอวํ วิวชฺชยนฺตุ ทูรโตว

ปริหรนฺตุ ฯ

มหาสตุโตปี รมฺโถ ฤตี กโรนฺโต อิตฺริ คาทมาห

[๒๑๕๗]อนุกมฺปสี นาคกฺลํ ชนินฺท

มาตา ยถา สุปฺปิย เอกปฺตฺตํ

อหฺลจ เต นาคกฺเลน สทฺธิ

กาหามิ เวยฺยาวุฏฺกํ อุพารนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชานาคกฺวานํ คนฺตุกาโม เสนาคมนสชฺชํ

กาตุํ อาณาเปนฺโต คาทา อภาสิ

[๒๑๕๘]โยเชนฺตุ เว ราชเรถ สฺวจิตฺเต

กมฺโพชเก อสฺสเตร สฺทนฺเต

นาเค จ โยเชนฺตุ สฺวณฺณกปฺเปเน

ทกฺเขมฺ นาคสฺส นีเวสนานีติ ฯ

ตตฺถ กมฺโพชเก อสฺสเตร สฺทหนฺเตติ สฺสติกฺขิตฺเต กมฺโพช-
รฏฺฐสมฺภเว อสฺสเตร โยเชนฺตุ ฯ

อิตรรา อภิสมฺพุทฺธกาถา

[๒๑๕๕] เกริมฺพุทฺธกา ปณฺวา จ สงฺขา

อวชฺชยีสฺสุ อุกฺกุเสนรณฺโณ

ปายาสี ราชา พหุ โสภมาโน

ปรุกฺขโต นาริกณฺสฺส มชฺเฌติ ฯ

ตตฺถ พหุ โสภมาโนติ กิกฺขเว โส พาราณสีราชา โสพสฺหิ
นารีสหสฺเสหิ ปรุกฺขโต ปรีวาริโต ตสฺส นาริกณฺสฺส มชฺเฌ
พาราณสีโต นากภวณฺ์ กจฺจนฺุโต อติวีย โสภมาโน ปายาสี ฯ

ตสฺส นครา นิกฺขมนกาเลเยว มหาสตุโต อคฺคฺตโน อานุกาเวน
นากภวณฺ์ สพุทฺธตณฺมยปาการณฺจ ทวารภูฏาถเก จ ทิสฺสमानรฺูเป
กตฺวา นากภวณฺคามิมคฺคํ อลงฺกตปฏฺิยตฺตํ มาเปสิ ฯ ราชา
สปรีวาโร เตน มคฺเคน นากภวณฺ์ ปวีสิตฺวา รณฺณิยํ ภูมิกากณฺจ
ปาสาเท จ อทุทส ฯ

ตมตฺถ ปกาเสนฺุโต สตฺถา อาห

[๒๒๐๐] สฺวณฺณจิตฺตํ ภูมึ อทุทกฺขิ กาสิวทฺฒโน

สฺวณฺณมเย จ ปาสาเท เวพุริยผลกตฺถเต ฯ

ส ราชา ปาวีสิ พุยมหํ จมฺเปยยสฺส นิเวสนํ

อาทิจฺจวณฺณูปนิกํ กํสฺวิชฺชูปภสฺสรํ ฯ

นानารุกฺเขหิ สณฺจณฺนํ นานาคณฺฐสมิริตํ

เล่มที่ 34 วิตตินิปาตวณฺณา หน้า 128

โส ปาเวกฺขิ กาสีราชา จมฺเปยฺยสุส นิเวสนํ ฯ

ปวิฏฺฐสมิ กาสีรณฺเณ จมฺเปยฺยสุส นิเวสเน

ทิพฺพา ตูริยา ปวชฺชีสุ นาคกณฺณา จ นจฺจยฺยํ ฯ

 ตํ นาคกณฺณา จริตํ คณฺเนน

 อนฺวารูหิ กาสีราชา ปสนฺโน

 นีสิติ โสวณฺณมยมฺหิ ปิเฐ

 สาปฺสฺสเย จนฺทนสารลิตฺเตติ ฯ

 ตตฺถ สุวณฺณจิตฺตกนฺติ สุวณฺณวาลุกาย สนฺถตํ ฯ

 พฺยมฺहनฺติ อลงฺกตนาถกานํ ฯ จมฺเปยฺยสุสชาติ นาคกานํ

 ปวิสิตฺวา จมฺเปยฺยนาคราชสุส นิเวสนํ ปาวิตฺติ ฯ กัมสฺวิขฺชุป-

 ภสฺสรนฺติ เมฆมฺมุখে สุวณฺณสตรฺสีวิขฺชฺ วิย โธภาสฺมานํ ฯ

 นानาคนฺธสมิริตนฺติ นานาวิเชหิ ทิพฺพคณฺเชหิ อนฺุสณฺจริตํ ฯ

 จริตํ คณฺณาติ ตํ นิเวสนํ นาคกณฺณานํ คณฺเนน จริตํ อนฺุจริตํ ฯ

 จนฺทนสารลิตฺเตติ ทิพฺพสารจนฺทเนน อนฺุลิตฺเตติ ฯ

 ตตฺถ นิสินฺนมตฺตสฺเสวสุส นานคฺครสสมฺปนฺนทิพฺพโกชนํ

 อุปฺนಾಮลฺลํ ฯ ตถา โสพสนฺนํ อิตฺถีสหสฺสถานํ เสสฺราชปฺริสาย

 จ ฯ โส จ สตฺตทาหมตฺตํ สปฺริโส ทิพฺพนฺนปานาทินิ ปฺริภฺวชิตฺวา

 ทิพฺเพหิ กามคฺเณหิ อภิรมิตฺวา สุขสยเน นิสินฺโน มหาสตฺตสุส

 ยสํ วณฺเณตฺวา นาคราช กสฺมา ปน ตฺวํ เหวรูปํ สมฺปตฺตี ปหาย

 มนฺุสฺสโลเก วมฺมิกมตฺถเก นิปฺชฺชิตฺวา อุโปสถวาสํ วสีติ ปุจฺฉิ ฯ

 โสปิสุส กเถสิ ฯ

ตมตถํ ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๒๒๐๑] โส ตตุถ ภูตฺวา จ อโถ รมิตฺวา

จมฺเปยฺยํ กาสีราชา อโวจ

วิมานเสฏฺฐานิ อิมานิ ตฺยหํ

อาทิจฺจวณฺณานิ ปภสฺสรานิ

เนตาทิสํ อตุถิ มนุสฺสโลก

กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ ฯ

ตา กมฺพุกายูรชฺชา สฺวตฺถา

วฏฺฏงฺคฺสิ ตมฺพตฺตฺวปฺปนฺนา

ปคฺคยฺห ปาเยนฺติ อโนมวณฺณา

เนตาทิสํ อตุถิ มนุสฺสโลก

กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ ฯ

นชฺชิว เตมา ปุถฺวโลมฺมจฺฉา

อาทาสสฺกฺนฺตาทิรฺฐทา สฺตฺติตฺถา

เนตาทิสํ อตุถิ มนุสฺสโลก

กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ ฯ

โกณฺจา มยฺรธา ทิวียา จ หํสา

วคฺคฺสฺสรธา โกกิตฺตา สมฺปตฺนฺติ

เนตาทิสํ อตุถิ มนุสฺสโลก

กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ ฯ

อมฺพา จ สาธา ตฺลิกา จ ชมฺพุโย

เล่มที 34 วิตติnipาตวณฺณา หน้า 130

อุททาลกา ปาณฺธิโย จ พุคฺลา
เนตาทีสิ อตุถิ มนุสฺสโลเก
กิมตุถิยํ นาค ตโป กโรสิ ฯ
อิมา จ เต ปอกุขรณฺวา สมฺนุตโต
ทิพฺยา จ คนฺธา สตตํ สมฺปวายนฺติ
เนตาทีสิ อตุถิ มนุสฺสโลเก
กิมตุถิยํ นาค ตโป กโรสิ ฯ

[๒๒๐๒]น ปุตฺตเหตุ น ธนสฺส เหตุ
อายุโน วาปี ชนินฺท เหตุ
มนุสฺสโยนี อภิปุตฺตยาโน
ตสฺมา ปรกุกมฺม ตโป กโรมิติ ฯ

ตตฺถ ตาติ โสพสสหสฺสนาคกณฺวา สนฺธายาห ฯ
กมฺพุกายูรธฺราตี สุวณฺณาภรณฺธรา ฯ วัณฺณจฺจุลิตฺติ ปวาลง-
กุรสทิสวณฺณจฺจุลิตฺติ ฯ ตมฺพตฺตฺถูปนฺนาตี อภิรตฺเตหิ หตฺถปาตเตลหิ
สมฺนฺนาคตา ฯ ปาเยนฺตฺติติ ทิพฺพพานํ อุกฺขิปิตฺวา ตํ ปาเยนฺติ ฯ
ปฺลฺลฺโลมมจฺฉาตี ปฺลฺลฺลปตฺเตหิ นานามจฺฉเหหิ สมฺนฺนาคตา ฯ
อาทาสสฺกนฺตากรุทาตี อาทาสสงฺขาเตหิ สกฺุณฺเหหิ อภิรุทา ฯ
สฺสูตฺตฺถาตี สฺสุนฺทรตฺตฺถา ฯ ทิวียา จ หํสาตี ทิพฺพหํสา จ ฯ
สมฺปตฺตฺตฺติติ มนฺุญฺญวํ รวณฺตา รุกฺขโต รุกฺขํ สมฺปตฺตฺตฺติติ ฯ ทิพฺยา
คนฺธาตี ตาสฺ ปน ปอกุขรณฺิสฺ สตตํ ทิพฺยา คนฺธา ปวายนฺติ ฯ
อภิปุตฺตฺตฺตฺติติ ปตฺตฺตฺตฺตฺติติ วิจรามิ ฯ ตสฺมาตี เตน การณฺเณน

ปรกฺกมฺม วิริยํ ปคฺคเหตุวา ตโป กโรมิ อูโปสถํ

กโรมิ อูโปสถํ อูปวสามิติ ฯ

เอวํ วุตฺเต ราชามหาสตุตฺตสฺส ธุตฺตี กโรนฺโต คาถมาห

[๒๒๐๓]ตฺวํ โลหิตกฺโข วิหตฺนฺตรโธ

อลงฺกโต กปฺปิตเกสฺมสฺส

สุโรสิโต โลหิตจฺนฺทเนน

กนฺธพฺพราชาว ทิสฺวา ปภาสฺสี ฯ

เทวิทฺธิปฺตฺโตสิ มหฺนฺภาโว

สพฺเพหิ กามฺเหสิ สมนฺกฺกฺโธ

ปฺจฺฉามิ ตํ นาคฺราเช ตมตฺถํ

เสยฺโย อีโต เกน มนฺุสฺสโลโกติ ฯ

ตตฺถ สุโรสิโตติ สุวฺลิตฺโต ฯ

อถสฺส อจฺจิกฺขนฺโต นาคฺราชา อห

[๒๒๐๔]ชนินฺท นาลฺยตฺตร มนฺุสฺสโลกา

สุทฺธิ วา สํวิชฺชติ สํยโม วา

อหฺลจฺ ลทฺธาน มนฺุสฺสโยนี

กาหามิ ชาติมฺรณฺสฺส อนฺตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ สุทฺธิ วาติ มหฺรราช อญฺตฺตร มนฺุสฺสโลกา

อมตฺนิพฺพานสฺงฺขาตา สุทฺธิ วา สีสํยโม วา นตฺถิ ฯ อนฺตฺนฺติ

มนฺุสฺสโยนี ลทฺธา ชาติชฺรามรณฺสฺส อนฺตํ กริสฺสามิติ ตโป กโรมฺติ ฯ

ตี สุตฺวา ราชา คาถมาห

[๒๒๐๕] อทุธา หเว เสวิตพุพา สปลฺยณา

พหุสุตฺตา เย พหุจฺานจินฺตโน

นารโย จ ทิสฺวาน ตฺวณฺจ นาค

กาหามิ ปฺลฺยณานิ อนปฺปกานีติ ฯ

ตตฺถ นารโย จาติ อีมา ตว นาคกณฺณาโย จ ตฺวณฺจ ทิสฺวา
พหุปฺลฺยณานิ กริสฺสามีติ วทติ ฯ

อถ นํ นาคราชา อาห

[๒๒๐๖] อทุธา หเว เสวิตพุพา สปลฺยณา

พหุสุตฺตา เย พหุจฺานจินฺตโน

นารโย จ ทิสฺวาน มมณฺจ ราช

กโรหิ ปฺลฺยณานิ อนปฺปกานีติ ฯ

ตตฺถ กโรหิตฺติ กเรฺยฺยาสี มหาราชาติ ฯ
เอวํ วุตฺเต อุกฺุเสโน คนฺตุกาโม หุตฺวา นาคราช จิริ
วสิมฺหา คมิสฺสามาติ อาปฺจุจฺิ ฯ

อถ นํ มหาสตุโต เตนฺหิ มหาราช ยาวทิจฺจกํ ฐนํ คณฺหาหีติ
ฐนํ ทสฺเสนฺโต อาห

[๒๒๐๗] อิทฺยจ เม ชาตฺรูปํ ปฺหุติ

ราสี สุวณฺณสุส จ ตาลมตฺตา

อิโต หริตฺวา โสวณฺณฆฺรานิ การย

รูปฺยสุส จ ปาการิ กโรนฺตุ ฯ

เล่มที 34 จมฺเปยยชาติกั หน้า 133

มุตฺตานญจ วาหสทฺสทานิ ปญจ

เวพฺุริยมิสฺसानํ อีโต หริตฺวา

อนฺเตปุเร ญมฺมียํ สนฺถรณฺตุ

นิกฺกทฺทมา เหหิติ นีรชา จ ฯ

เอตาทิสํ อาวส ราชเสฏฺฐ

วิมานเสฏฺฐํ พหุ โสภมานํ

พารานฺตี นครํ อิทฺธ(๑) ฝิตํ

รชชฺชญจ การเอติ อโนมปญฺญาติ ฯ

ตตฺถ ราสีติ เตสุ เตสุ จานฺเส ตาลปฺปมาณา ราสีโย ฯ

โสวณฺณฆรานิติ สุวณฺณเคหานิ ฯ นิกฺกทฺทมาติ เอวํ สนฺเต

อนฺเตปุเร ญมฺมิ นิกฺกทฺทมา จ นีรชา จ ภวิสฺสตี ฯ เอตาทิสนฺติ

เอวรूपํ สุวณฺณมยํ รชญมยํ ปาการํ มุตฺตาเวพฺุริยสนฺถตํ

ญมฺมิภากํ ฯ ฝิตนฺติ ฝิตํ เอว พารานฺตินิกฺครํ อาวส ฯ

อโนมปญฺญาติ อลามกปญฺญ ฯ

ราชา ตสฺส กถํ สุตฺวา อธิวาเสสิ ฯ มหาสตุโต นาคภวเน

ภริญจาราเปตฺวา สพฺเพ ราชปฺริสา ยาวทิจฺจกํ หิริญญสุวณฺณาทิกํ

ชนํ คณฺหนฺตฺตติ รญฺโโย จ อนเเกหิ สกฺกฺสเตหิ ชนํ เปเสสิ ฯ ราชา

มหนฺเตน ยเสน นาคภวนา นิกฺขมิตฺวา พารานฺตีเมว คโต ฯ

ตโต ปญฺญาชย กิร ชมฺพฺพทีปตลํ สหิริญญํ ชาตํ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา เอวํ โปราณก-

๑. ม. ย. อิทฺธิ ฯ

ปณฺฑิตา นาคสมฺปตฺตี ปหาย อุโปสถวาสํ วสีสุติ วตุวา ชาตกํ
สโมธานสิ ตทา อหิตฺตฺตฺตํโก เทวตฺตฺโต อโหสิ สุมนารามุมาตา
อโหสิ อุกฺกเสโน สาริปฺตฺโต อโหสิ จมฺเปยฺยนาคราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

จมฺเปยฺยชาตกํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ทสมํ ฯ

มหาปโลภนชาตกํ

พฺรหฺมโลกา จวิตฺวานาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
วิสฺสุทฺตฺตฺตํเลตฺ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เหฏฺฐา วิตฺถาริตเมว ฯ อิทํ ปน สตฺถา ภิกขุ
มาตุคาม นามเส วิสฺสุทฺตฺตฺตํเป สํกิลิฏฺฐเจ กโรตฺติติ วตุวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ จุลลปโลภเน วุตฺตฺนเยน อตีตวตฺถุ
วิตฺถาเรตพฺพํ ฯ ตทา ปน มหาสตฺโต พฺรหฺมโลกา จวิตฺวา
กาสิरणฺโณ ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ อนินฺตฺติคฺนฺธกฺุมาริ นาม
อโหสิ ฯ อิตฺถินํ หตฺถเน น สณฺจาทิ ฯ ปุริสเวเสน นํ ถณฺถํ
ปาเยสิ ฯ ฌานาคาเร นิสฺสีทิ อิตฺถิโย น ปสฺสติ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา จตฺสฺโส คาธา อภาสิ
[๒๒๐๘]พฺรหฺมโลกา จวิตฺวาน เทวปฺตฺโต มหิตฺตฺตํโก
รณฺโณ ปฺตฺโต อุทปาทิ สพฺพกามสมิทฺตฺตํสุ ฯ

เล่มที่ 34 มหาปโลภนชาตกั หน้า 135

กามา วา กามสณฺญา วา พุรหุํมโลเก น วิชฺชติ

สุวาสุสุ ตาเยว สณฺญา ย กามะหิ วิชฺชจฺจณฺณ ๕

ตสฺส จนฺเตปุเร อาสิ ฌานาการิ สุม่าปิตุํ

โส ตตฺถ ปฏิสลฺลีนฺ อเอโก รหสิ ฌายถ ๕

ส ราชา ปรีเทเวสิ ปุตุตโสเกน อฏฺฐิตุ

เอกปุตุตโต จยิ มยหํ น จ กามานิ ภูณฺชตีติ ๕

ตตฺถ สพฺพกามสมิทฺธิสูติ สพฺพกามานํ สมิทฺธิสู สมฺปตฺตีสู

จิตฺตสฺส รณฺโณ ปุตุตโต หุตฺวา จ อเอโก เทวปุตุตโต นิพฺพตฺติ ๕

สุวาสุสุติ โส กุม่าโร ๕ ตาเยวาติ ตาย พุรหุํมโลเก นิพฺพตฺติตาย

ฌานสณฺญา ย เอว ๕ สุม่าปิตนฺติ ปิตรา สฺสจฺจ มนาปี กตฺวา

มาปิตุํ ๕ รหสิ ฌายถาติ มาตุคามิ อปฺสฺสนฺโต วสิ ๕ ปรีเทเวสิตี

วิลปติ ๕

ปญฺจมา รณฺโณ ปรีเทวนกาถา

โก นฺุ โขตฺถ อฺปาโย โส โก วา ชานาติ กิณฺจณิ

โย เม ปุตุตฺติ ปโลภยฺย ยถากามานิ ปตฺถयेติ ๕

ตตฺถ โก นฺุ โขตฺถ อฺปาโย โสติ โก นฺุ โข เอตฺถ เอตฺตสฺส

กามานํ ภูณฺชนอฺปาโย ๕ โก นฺุ โข อธิฐฺปาโย โสติปิ ปาโร ๕

อฏฺฐกถายิ ปน โก นฺุ โข ติ อฺปวสิตฺวา อฺปลาปนการณิ ชานาตีติ

วุตฺติ ๕ โก วา ชานาติ กิณฺจณฺนฺติ โก วา เอตฺตสฺส

ปฺลิตฺพุทฺธการณิ ชานาตีติ อตุโถ ๕

ตโต ปริ ทิยทุตทา อภิสมพุทฺธคาถา

[๒๒๐๕]อหุ กุมาริ ตตฺเถว วณฺณรูปสมมาหิตา

กุสลา นจฺจคิตฺตฺส วาทีเต จ ปทกฺขิณา

สา ตตฺถ อุปฺสงฺกมฺม ราชานํ เอตทพฺรวิตี ฯ

ตตฺถ อหุติ ภิกฺขเว ตตฺเถว อนฺเตปุเร จูพฺนาฏกานํ อนฺตเร
เอกา ตรุณกุมาริกา อโหสิ ฯ ปทกฺขิณาติ สฺตฺติภิกฺขิตา ฯ อหํ
โฆ ตํ ปโลเกยฺยํ สเจ ภตฺตา ภวิสฺสตีติ อุปฺทตฺตคาถา กุมาริกาย
วุตฺตา ฯ

ตตฺถ สเจ ภตฺตาติ สเจ เอส มยฺหํ ปติ ภวิสฺสตีติ ฯ

[๒๒๑๐]ตํ ตถาวาทีนํ ราชา กุมาริ เอตทพฺรวิ

ตุวณฺเณว นํ ปโลเกหิ ตว ภตฺตา ภวิสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ตว ภตฺตาติ ตเวส ปติ ภวิสฺสตี ตวณฺเณว ตสฺส
อฺคฺคฺมเหสี ภวิสฺสตี อจฺจ นํ ปโลเกหิ กามรลํ ชานาเปหิตี ฯ

เอวํ วตฺวา ราชา อิมิสฺสา กิร โโอกาสํ กโรนฺตุติ กุมารกสฺส
อุปฺฏจากรานํ เปเสสิ ฯ สา ปจฺจฺฐสกาเล วิณฺํ อาทาย คนฺตุวา
กุมารสฺส สยนคพฺภกสฺส พหิ อวิทุเร จตฺวา อฺคฺคฺนเขหิ วิณฺํ
วาเทนฺตี มรฺุรฺสฺสเรน คายิตฺวา ตํ ปโลเกสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๒๑๑]สา จ อนฺเตปุริ คนฺตุวา พหุํ กามุปฺสณฺหิตํ

หทยงฺคมา เปมนิยา จิตฺรา คาถา อภาสถ ฯ

[๒๒๑๒]ตสฺสาว คายมานาย สทฺทํ สฺสุวณฺ นาริยา

เล่มที่ 34 มหาปโลภนชาตกั หน้า 137

กามจณนทสส อุปปชชช ชนั โส ปริปุจจถ ๗
กสเสโส สทโท โโก วา โส ภณติ อจจาวจัม พหุ
ททงคัม เปมณีย อโห กณณสุขัม มม ๗

[๒๒๑๓]เอสา โข สมุททา เทว จิตฺตทา เอสา อนุปปิกา
สเจ ตฺวํ กาม ภูณเชยฺย ภิชฺชโย ฉนฺนเทยฺย ตํ ตว ๗

[๒๒๑๔]องฆ อากจจโตเรน อวิทฺตรมฺหิ คายตุ
อสสมสฺส สมีปมฺหิ สนนฺติเก มยฺห คายตุ ๗

[๒๒๑๕]ติโรกฺกทฺทมฺหิ คายิตฺวา ฌานาการมฺหิ ปาวีสิ
พนฺธิตฺถุ อนุปฺพุเพน อรณฺณมิว กุณฺชรํ ๗

[๒๒๑๖]ตสฺสา กามรตฺถิ ฌตฺวา อีสฺสาธมฺโม อชายถ
อหเมว กาม ภูณเชยฺย มา อลฺโล ปฺริโส อหุ ๗
ตโต อสี ฌเหตุวาน ปฺริเส หนตฺถุ อุปกุกมิ
อหเมว เอโก ภูณชิสฺสํ มา อลฺโล ปฺริโส สียา ๗

[๒๒๑๗]ตโต ชานปทา สพฺเพ วิกุกนฺทิสฺสุ สมากตา
ปฺคุโต ตฺยายิ มหาราช ชนั เหเจตฺยทฺทสกั ๗

[๒๒๑๘]ตถจ ราชา วิปาเหสิ(๑) สมฺหา รกฺกจา จ ขตฺติโย
ยวตา วิชิตา มยฺหิ น เต วตฺถพฺพ ตาวเท ๗

[๒๒๑๙]ตโต โส ภริยมาทาย สมุททํ อุปสงกมิ
ปณฺณสาลั กริตฺวาน วณฺ อญฺญา ย ปาวีสิ ๗

[๒๒๒๐]อเถตฺถ อสี มากณฺณิ สมุทฺทมฺปฺรูปริ

๑. ม. วิทเหสิ ๗

เล่มที่ 34 วิตตินิปาตวณฺณา หน้า 138

โส ตสฺส เคหํ ปาเวกฺขิ ภตฺตกาเล อุปฺภฺจฺจเต ฯ

[๒๒๒๑]ตณฺจ ภริยา ปโลเกสิ ปสฺส ยาว สุทฺหารุณฺ

จฺจโต โส พุรหฺมจฺริยมฺหา อิทฺธิยา ปรีหายนฺ ฯ

[๒๒๒๒]ราชปฺตฺโต จ อญฺญาโต วณฺมุตฺตํ พหุ

สายนฺ กาเชน อาทาย อสฺสํ อุปฺสงฺกมิ ฯ

[๒๒๒๓]อิตฺติ จ ขตฺติยํ ทิสฺวา สมฺมทฺติ อุปฺสงฺกมิ

เวหาสยํ คมิตฺตฺสนฺติ สิทฺเต โส มหณฺณเว ฯ

[๒๒๒๔]ขตฺติโย จ อิตฺติ ทิสฺวา สิทฺมานํ มหณฺณเว

ตสฺเสว อนุกมฺปาย อีมา คาถา อภาสถ ฯ

[๒๒๒๕]อวิชฺชมานเ วาริสฺมี สยํ อากมฺม อิทฺธิยา

มิตฺตีสีภาวิตฺติยา คนฺตุวา สีสิทฺติ มหณฺณเว ฯ

อาวภฺภูณิ มหามาชา พุรหฺมจฺริยวิโกปนา ฯ

สิทฺนฺติ นํ วิทิตฺวาน อารกา ปรีวชฺชเย ฯ

อนเลา มุทฺตสมฺภาสา ทุปฺปุรตนา ทิสฺมา

สิทฺนฺติ นํ วิทิตฺวาน อารกา ปรีวชฺชเย ฯ

ยํ เอตา อุปฺเสวนฺติ จนนฺทสา วา ธเนน วา

ชาตเวโทว สณฺจณํ จิปฺปํ อนฺุทหนฺติ นํ ฯ

[๒๒๒๖]ขตฺติยสฺส วโจ สุตฺวา อิตฺตฺส นินฺพิโท อหุ

ลทฺธา โปราณกํ มคฺคํ คจฺจเต โส วิหาสยํ ฯ

[๒๒๒๗]ขตฺติโย จ อิตฺติ ทิสฺวา คจฺจมานํ วิหาสยํ

สํเวกํ อลภิ ธีโร ปพฺพชฺชํ สมโรจยิ ฯ

ตโต โส ปพพชิตวาน กามราคัม วิราชยิ

กามราคัม วิราเชตวา พุรหุมโตภูโปโค อหุติ ฯ

ตตถ อนเตปรุณติ กุมารสฺส วสนญฺจานัน ฯ พหุณฺติ พหุ
นนานุปการิ ฯ กามุปสยหิตนฺติ กามนิสฺสิตํ คีตํ ปวตฺตยมาณา ฯ
กามจฺจนฺตสฺสชาติ อสฺส อนิตุถิคนฺธกุมารสฺส กามจฺจนฺโท อุปฺปชฺชติ ฯ
ชนนฺต อตฺตโน สนฺติกาจฺริ ปริจาริกชนัน ฯ อฺจฺจาวจฺนฺติ
อฺกฺกตลฺลจฺ อนฺกฺกตลฺลจฺ ฯ ญฺญชฺชยฺยาติ สจ ญฺญชฺชยฺยาติ ฯ
จฺนฺนฺเตยฺย ตนฺติ เอเต กามา นาม ตว รุจฺเจยฺยฺยํ โส สมฺมทฺทาติ
สฺตฺวา ตฺตฺตฺหิ อโหสิ ฯ อิตฺรา ปฺนทิวเสปี กายิ ฯ เอวํ กุมาโร
ปฺฏิพฺพทฺชจฺตโต หุตฺวา ตสฺสา อากมฺนํ โรเจนฺโต ปริจาริก
อามนฺเตตฺวา อีจฺมาติ คาทมาห ฯ ตโรกฺกทฺทหมฺหิติ สยนคพฺกสฺส
กฺกทฺทสฺส พหิ ฯ มา อญฺโฆติ อญฺโฆ กามे ปริญฺญชนฺโต ปฺริโส
นาม มา สียา ฯ หนฺตุ อุปกฺกมิตฺติ อนนฺตรวീถิ อิตฺริตฺวา
มาเรตฺตุ อารภิ ฯ วิกฺกนฺทีสูติ กุมาเรน กติปเยสฺส ปฺริเสสฺส ปฺหเตสฺ
ปฺริสา ปฺลายิตฺวา เถหานิ ปวีสีสฺส ฯ โส ปฺริเส อลภฺนฺโต โลกํ
วิสฺสมิ ฯ ตสฺมี ขณฺ ราชจฺกณฺ สนฺนิปตฺติตฺวา อุปกฺโกสีสฺส ฯ
ชนันฺ เหเจตฺยทฺตสฺกนฺติ นฺรปฺราธํ ชนันฺ เหเจติ ตํ คณฺหาเปถาติ
วทีสฺส ฯ ราชา อุปาเยน กุมารํ คณฺหาเปตฺวา อิมสฺส กิ
กตฺตพฺพนฺติ ปฺจฺจฺจติ ฯ เทว อญฺญํ นตฺถิ อิมํ ปน กุมารํ ตาย
กุมาริกาย สทฺธิ รุญฺจา ปพฺพาเชตฺตุ วจฺจฺจตีติ วุตฺเต ตถา อกาสิ ฯ
ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา ตลฺลจฺจติ อาทิมมาห ฯ ตตฺถ วิปาเหสีติ

ปพพาเชลี ฯ น เต วตถพพ ตาวเทติ ยตตกั มยหิ วิชิตั ตตตเก
ตยา น วตถพพิ ฯ อุณนายาติ ผลาผลตถาย ตสุมิ ปน วัน
ปวิญเฐ อิตรา ยิ ตตถ ปจิตพพยตตกั อตถิ ตั ปจิตวา ตสสาคมน
โอโลเกนติ ปณณสาตทวารเ นิสีทิ ฯ เอว กาลเ คจจนเต
เอกทิวสั อนนฺตรทีปกวาสิ เอโก อิทธิมนตตปาโส อสฺสมปทโต
นิกขมิตวา มณิผลกั วิย อุทกั มททมาโนว อากาเส อุปฺปติตฺวา
ภิกขาจาร์ คจจนฺโต ปณณสาตทวาร อุปริภากั ปตฺวา ฐมฺ ทิสฺวา
อิมสุมิ จาเน มนุสฺสา วสนฺติ มณฺเณติ ปณณสาตทวาร โอตริ ฯ
สา ตั ทิสฺวา นิสีทาเปตฺวา ปฏฺิพทฺชจิตฺตา หุตฺวา อิตถิถุตฺต
ทสฺเสตฺวา เตน สทฺธิ อนาจารย์ อจริ ฯ ตมตฺถั ปกาเสนฺโต
สตุถา อเถตฺถาติ อาทิมหา ฯ ตตถ อิสฺสิ มาคณฺณิสฺสิ อิสฺสิ อากจฺฉิ ฯ
สมุทฺทมฺปฺรูปรฺริติ สมุทฺทสฺส มตฺถเกน ฯ ปสฺส ยาว สฺฐาทฺรณฺนฺติ
ปสฺสส ภิกขเว ตาย กุมาริกาย ยาว สฺฐาทฺรณฺณ กมฺมํ กตฺนฺติ อตฺถโธ ฯ
สายนฺติ สายนฺนฺสมเย ฯ ทิสฺวาติ ตั วิชหิตฺุ อสฺกุโกนฺโต
สกลทิวสั ตตฺถเว หุตฺวา สายนฺนฺสมเย ราชปฺตฺตํ อากตฺ ทิสฺวา
ปฺลาโยตฺถุ เวหาลั คมิสฺสนฺติ อุปฺปตฺนาการ์ กโรนฺโตว ปตฺติตฺวา
มหนฺณเว ลีทติ ฯ อิสฺสิ ทิสฺวาติ อนฺนพฺนฺธมาโน คนฺตฺวา
ปสฺสิตฺตฺวา ฯ อนฺนคมฺปายาติ สจายิ ญฺมียา อากโต อภวิสฺส
ปฺลาโยตฺตฺวา อรณฺณํ ปวิเสยฺย อากาเสน อากโต ภวิสฺสติ ตสฺมา
สมุทฺเท ปตฺติโตปิ อุปฺปตฺนาการมिव กโรตฺติติ อนฺนคมฺปิ อุปฺปาเทตฺวา
ตสฺเสว อนฺนคมฺปาย อภาสถ ฯ ตาสั ปน คาทานํ อตฺถโธ

เล่มที่ 34 หตุถิปาลชาตกั หน้า 141

ติกนิปาเต วุตโตเยว ฯ นิพพิโท อหุติ กามเสถ นิพพิโท ชาโต ฯ
ไปราณกั มกุนนติ ปุพเพ อธิคตัง ฉานวิเสสั ฯ ปพพชิตวานาติ
ตัง อิตถึ มนุสสาวาสั เนตฺวา นีวตฺเตตฺวา อรณฺเณ อธิปพพชั
ปพพชิตฺวา กามราคัง วิราชยิ วิราชเตตฺวา พุรหุมโลกุปคโต อหุติ ฯ
สตฺถา อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา เอวั ภิกฺขเว มาตฺถคามั
ปฏิจฺจ สฺวิสุทฺธสตฺถาปี สงฺกิลิสุสนฺตีติ วตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมชานเสติ ฯ สจฺจปริโยसानเ อุกกณฺจิตฺภิกฺขุ อรหตฺตัง
ปคฺโต ฯ ตทา อนินฺตฺติคฺคณฺฐกฺมาโร ปน อหเมว อโหสิณฺติ ฯ

มหาปโลภนชาตกั นิฏฺฐิจิต्तัง ฯ

เอกาทสมี ฯ

ปญฺจปณฺฑิตชาตกั

ปญฺจปณฺฑิตชาตกั มหาอุมฺมงฺเก อวิภวิสุตฺติ ฯ

ปญฺจปณฺฑิตชาตกั นิฏฺฐิจิต्तัง ฯ

ทฺวาทสมี ฯ

หตุถิปาลชาตกั

จิรสฺสั วต ปสฺสามาติ อิทัง สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
มหาภินฺถกฺขมฺมึ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตฺถา น ภิกฺขเว อิทานเว ปุพฺเพปี ตถาคโต
เนกฺขมฺมึ นิภฺขนฺโตเยวาทิ วตฺวา อตีตัง อหริ ฯ

อติเต พาราณสิยฺยฺ อสูการี นาม ราชา อโหสิ ฯ
ตสฺส ปุโรหิตโต ทหฺรกาลโต ปญฺจาย ปิยสหาโย เต อุโกปี
อปุตฺตกา อเหตุํ ฯ เต เอกทิวสํ สุขสมเย นิสินฺนา
มนุชฺยีสฺส อมหากํ อิสฺสรियํ มหนฺตํ ปุตฺโต วา ชีตา วา
นตฺถิ กิณฺนุ โข กตฺตพฺพนฺตํ ฯ ตโต ราชา ปุโรหิตํ อห
สมฺม สเจ ตว เกเห ปุตฺโต ชายิสฺสตี มม รชชสฺส
สามิโก ภวิสฺสตี สเจ มม ปุตฺโต ชายิสฺสตี ตว เกเห
โกคานํ สามิโก ภวิสฺสตีติ ฯ เอวํ อุโกปี อณฺณมณฺณํ สงฺกรมกํสฺส ฯ
อถเอกทิวสํ ปุโรหิตโต โภคคานํ คนฺตฺวา อากมนกาเล ทกฺขิมทฺวาเรน
นคฺริ ปวิสฺสนโต พหิณฺนเร เอกํ พหุปุตฺตํ นาม ทฺกคฺคิตฺตํ ปสฺสตี ฯ
ตสฺสา สตฺต ปุตฺตา สพฺเพว อโรคา เอโก ปจฺนภาชนํ กปฺลลํ คณฺหิ
เอโก สยฺนกฺกุสฺสาร์กํ เอโก ปุรโต คจฺจตี เอโก ปจฺจโต คจฺจตี เอโก
องฺคฺลึ คณฺหิ เอโก องฺเก นิสินฺโน เอโก ขนฺนุเช ฯ อถ นํ ปุโรหิตโต
ปุจฺจํ ภาทฺเต อิมสํ ทารกานํ ปิตา กุหิณฺตี ฯ สปิ อิมสํ ปิตา
นาม นิพฺพุโร นตฺถิตี ฯ เอวฺรูเป สตฺต ปุตฺเต กิณฺตี กตฺวา
อลตฺถาติ ฯ सा अण्णं क्खण्णं अपसฺसन्ती นคฺรทฺวาเร จิต्तं
นิโครฺรฺกฺกํ ทสฺเสตฺวา สามิ เอกสฺมี นิโครฺเร อธิวตฺถาย เทวตฺาย
สนฺตฺเถ ปตฺถेतฺวา ลภี เอตฺาย เม ปุตฺตา ทินฺนาติ อห ฯ
ปุโรหิตโต เตनฺหิ คจฺจ ตฺวานฺตี รธา โอรุยฺห นิโครฺรฺมฺลํ คนฺตฺวา
สาขายํ คเหตุวา จาเลตฺวา อมฺโก เทวเต ตฺवं รณฺโณ ปุตฺตํ น
เทสิ รณฺโณ สนฺตिका ती नाम अलภसि राचा ते अनुसंवाण्णरि सहस्रं

วิษชเชตฺวา พลิกมมํ กาวเรติ ตสฺส ปุตุเต น เทสิ เอตาย หุกคตติตฺติยา
ตว โก อุปกาโร กโต เยนสุสา สตุต ปุตุเต อทาสี สเจ อมฺหากํ
รณฺโณ ปุตุตํ น เทสิ อีโต ตํ สตุตเม ทิวเส สมฺมลกํ ฉินฺนิตฺตวา
ขณฺฑาขณฺฑิกํ กาวเรสุสามิตี รุกฺขเทวตํ ตชเชตฺวา ปกุกามิ ฯ
โส เอเตน นินยาเมเนว ปุนทิวเสปิ ปุนทิวเสปีติ ปฎิปาฐิยา ฉ
ทิวเส กเถสิ ฯ ฉนฺนุเจ ปน ทิวเส สาขายํ คเหตุวา รุกฺขเทเวเต
อชฺฌณกรตฺติมตฺตกเมว เสถํ สเจ เม รณฺโณ ปุตุตวริ น เทสิ เสว ตํ
นิญฺจาสเปสุสามิตี อาห ฯ รุกฺขเทวตา อวชฺชิตฺตวา ตํ การณํ
ตตฺตโต ญตฺวา อัย พฺราหฺมโณ ปุตุตํ อลภนฺโต มม วิมานํ
นาเสสุสฺติ เกน นฺโฆ อุปาเยน ตสฺส ปุตุตํ ทาตุ วัณฺณตฺติ จตฺนุนํ
มหาราชานํ สนฺตีกํ คนฺตฺวา ตมตฺถิ อารโจะสิ ฯ เต มยํ ตสฺส
ปุตุตํ ทาตุ น สกฺขิสสามาติ วทิสฺสุ ฯ อญฺจวิสฺตยฺกฺขเสนาปตีนํ
สนฺตีกํ อคมาสิ ฯ เตปิ ตเถวาทิสฺสุ ฯ สกฺกสฺส เทวรณฺโณ
สนฺตีกํ คนฺตฺวา กเถสิ ฯ โสปี ลภิสฺสฺติ นฺโฆ ราชา อนฺจจฺฉวิเก
ปุตุเต อุทาหุ โนติ อุปฺชาเรนฺโต ปุณฺณวณฺเต จตฺตารโ เทวปุตุเต
ปสุสิ ฯ เต กิร ปุริมภเว พาราณสิยํ เปสการา หุตฺวา เตน
กมฺเมน ลทฺชกํ ปญฺจโกญฺจาสํ กตฺวา จตฺตารโ โกญฺจาสเ ปรีญฺจชีสุ
ปญฺจจมํ คเหตุวา เอกโตว ทานํ ททฺสุ เต ตโต จุตฺวา ตาวตีสฺสวเน
นิพฺพตฺตีสฺสุ ตโต ยามภวเน นิพฺพตฺตีสฺสุติ เอว อนฺโณโลมปฎิโณมํ จสุ
เทวโลเกสุ สมฺปตฺตีสฺส อนฺนภวณฺตา วิจฺรณฺติ ฯ ตทา ปน เนถิ
ตาวตีสฺสวณฺโต จวิตฺวา ยามภวณํ कमฺนวาเร สกฺโก เตถิ สนฺตีกํ

คนตุวา ปกุโกสิตวา มาริสา ตุมเหหิ มนุสฺสโลกิ คนตุ
วภูตฺติ เอสุการิรณฺโณ อคฺคมเหสียา กุจฺฉิสฺมึ นพฺพตฺตถาติ
อาห ๗

เต ตสฺส วจันํ สุตฺวา สาธุ เทว คมิสฺสาม น ปนมหาภิ
ราชกุเลนตฺโต อตฺถิ ปุโรหิตสฺส เกเห นิพฺพตฺเตตฺวา ทหฺรกาเลเยว
กาเม ปหาย ปพฺพชิสฺสามาติ วทิสฺส ๗ สกุโก สาธุติ เตสํ ปฏฺยณฺ
คเหตฺวา อาคนตุวา รุกฺขเทวตฺยา ตมตฺถิ อาโรเจสิ ๗ สา
ตฺถุจฺमानสา สกฺกั วนฺทิตฺวา อตฺตโน วิมานเมว คตา ๗ ปุโรหิตฺปิ
ปฺนทิวเส พลวปฺริเส สนฺนิปาตาเปตฺวา วาสิฬฺรสุอาทินิ กาทา-
เปตฺวา รุกฺขมฺลึ คนตุวา รุกฺขสาขาย คเหตฺวา อมฺโภ เทวเต
อชฺช มยฺหิ ปฺตฺตํ ยาจนฺตสฺส สตฺตโม ทิวโส อิทานิ เต นิฏฺจาน-
กาโลติ อาห ๗ ตโต รุกฺขเทวตา มหฺนฺเตนानุภาเวน ขนฺธวิวรโต
นิภฺขมิตฺวา มธฺเรน สเรน ตํ อามนฺเตตฺวา พฺราหฺมณฺ ติฏฺจตุ
เอโก ปฺตฺโต จตฺตาโร เต ปฺตฺเต ทสฺสามิติ อาห ๗ มม ปฺตฺเตนตฺโต
นตฺถิ อมฺหากิ ฌณฺโณ ปฺตฺตํ เทหิติ ๗ ตฺยฺเหว ทมฺมีติ ๗ เตนหิ
มม เทว เทหิ ฌณฺโณ เทว เทหิติ ๗ ฌณฺโณ น เทมิ จตฺตาโรปิ
ตฺยฺเหว เทมิ ตยา จ ลทฺฐมตฺตาว ภวิสฺสนฺติ อคาเร อจฺตฺวา
ทหฺรกาเลเยว ปพฺพชิสฺสนฺตฺติ ๗ ตฺว ฌณฺโณ เกวลํ ปฺตฺเต เทหิ
อปพฺพชฺชนการณํ ปน อมฺหากิ ภาริติ ๗ สา ตสฺส ปฺตฺตวริ
ทตฺวา อตฺตโน ภวนํ ปาวิสิ ๗ ตโต ปฏฺจาย เทวตฺยา สกฺกาโร
มหา ปวตฺตติ ๗ เชฏฺจกเทวปฺตฺโต จวิตฺวา ปุโรหิตสฺส พฺราหฺมณฺยิยา

เล่มที่ 34 หตฺถิปาลชาตกั หนา 145

กฺุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส นามคหณทิวเส หตฺถิปาโลติ นามํ
กตฺวา อปฺพพฺชชนฺตถาย หตฺถิโคปเก ปฏฺิจฺฉาเปสฺสุ ฯ โส เตสํ
สนฺตฺติเก วฑฺฒติ ฯ ตสฺส ปทสา คมนกาเล ทฺุติโย จวิตฺวา
ตสฺสา กฺุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺสาปี ชาตกาเล อสฺสปาโลติ
นามํ กรีสฺสุ ฯ โส อสฺสโคปกานํ สนฺตฺติเก วฑฺฒติ ฯ ตตฺยสฺส
ชาตกาเล โคปาโลติ นามํ กรีสฺสุ ฯ โส โคपालเกหิ สทฺุธิ วฑฺฒติ ฯ
จตุตฺตสฺส ชาตกาเล อชปาโลติ นามํ กรีสฺสุ ฯ โส อชปาเลหิ
สทฺุธิ วฑฺฒติ ฯ เต วุฑฺฒิมฺนฺวาย โสภกคฺคปฺตตฺตา อहेสฺสุ ฯ

อถ เนสํ ปพฺพชิตภเยน รณฺโณ วิชิตา ปพฺพชิตे นีหริสฺสุ ฯ
สกลกาสิกรภฺุเจ เอกปพฺพชิตोปี นาโหสิ ฯ เต กุมารา อติฬฺรุสา
อहेสฺสุ ฯ ยาย ทิสาย กจฺฉนฺติ ตาย ทิสาย อหริยมานํ
ปณฺณาการํ วิลุมฺปนฺติ ฯ หตฺถิปาลสฺส โสฬสวสฺสกาเล
สริรสมฺปตฺตี ทิสฺวา ราชา จ ปุโรหิตो จ กุมารา มหฺลลกา ชาตา
ฉตฺตสฺสาปนสมโย เตสํ กิณฺนุ โข กาทพฺพนฺติ มนฺเตตฺวา เอเต
อภิสิตฺตกาลโต ปฏฺุจาย อติสฺสุรา ภวิสฺสนฺติ ตโต ตโต ปพฺพชิตา
อาคมิสฺสนฺติ เต ทิสฺวา ปพฺพชิสฺสนฺติ เอเตสํ ปพฺพชิตกาเล
ชนปทา อุลฺลลา ภวิสฺสนฺติ วิมฺบิสฺสสาม ตาว เน ปจฺฉา อภิสฺสิญ-
จิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา อูภोปี อิติเวสํ คเหตุวา ภิกฺขาย จรฺนตา
หตฺถิปาลกุมารสฺส นิเวสนทฺวารํ อคมฺสฺสุ ฯ กุมารो เต ทิสฺวา
คฺุญฺโโจ ปสนฺโน อุปสงฺกमितฺวา วนฺทิตฺวา ติสฺโส คาธา อภาสิ

[๒๒๔๕] จิรสฺสํ วัต ปสฺสาม พุราหฺมณฺ์ เทววณฺฺณินฺ์

มหาชกฺุ ขาริธฺรํ ปงฺกทนต์ รัชสฺสิริ ๑

จิรสฺสํ วัต ปสฺสาม อิติ ฆมฺมกุณฺเ รติ

กาสาชวตฺถวสนฺ์ วากจิริ ปริจฺจทํ ๑

อาสนฺ์ อุกทํ ปชฺ์ ปตฺติ คณฺฺหาตุ โน ภาวํ

อกุเม ภาวนต์ ปุจฺจาม อกุเม กุรุตุ โน ภาวนต์ิ ๑

ตตฺถ พุราหฺมณฺฺนติ พาหิตปาปี พุราหฺมณฺ์ ๑ เทววณฺฺณินฺฺนติ
เสฏฺฐวณฺฺณินฺ์ โฆรตปี ปริมาณิตินฺุฑริยํ ปพฺพชิตตฺถภาวํ อุกคตปนฺุติ
อตุโถ ๑ ขาริธฺรณฺุติ ขาริภาธฺร ๑ อิตินฺุติ สีสกฺขนฺุชาทโย
ปริเยสฺติจฺวา จิตฺ ๑ ฆมฺมกุณฺเ รตฺนติ สุจฺริตโกฏฺฐาเส อภิรติ ๑
อาสนนฺุติ อิทํ เตสํ นิสินฺุทถาย อาสนฺ์ ปญฺญเปตฺวา กนฺุโรทกณฺุจ
ปาทปญฺญนณฺุจ อพุกณฺุชเตลณฺุจ อุปเนตฺวา อาห ๑ อกุเมติ
อิมे สพฺเพปิ อาสนนาทโย อกุเม ภาวนต์ ปุจฺจาม ๑ กุรุตุ โนติ
อิมे โน อกุเม ภาวํ ปฏิกุคณฺุหาตุติ ๑

เอวํ โส เตสฺสุ เอเกกํ วาเรน วาเรน อาห ๑ อถ นํ ปุโรหิโต
อาห ตาต หตฺถิปาล ตวํ อมฺเห เก อิมेติ มณฺุญมาโน เอวํ กเถสฺสิติ ๑
หิมวณฺุตกา อิสโยติ ๑ น มยํ ตาต อิสโย เอส ราชา เอสฺสกาโร
อหํ เต ปิตา ปุโรหิโตติ ๑ อถ กสฺมา อิติเวสํ คณฺุทถาติ ๑
ตว วมิสนฺุทถายาติ ๑ มม กิ วมิสถาติ ๑ สเจ อมฺเห ทิสฺวา
น ปพฺพชิสฺสสิ อถ ตํ รัชเช อภิสฺสิญฺุจิตฺุ อากตฺมहाติ ๑ ตาต น
เม รัชเชนตฺุโถ ปพฺพชิสฺสามหนฺุติ ๑ อถ นํ ปิตา ตาต หตฺถิปาล

ชรั วา พุยาธิมรณั วา น โกจิ ปุตุตลาเกน ปฎิพาหิตุ สมตโถ
นาม อตุถิ ทุกขมุลา เหตุ อุปชโย ๗ คนุเช รเสติ คนุเช จ รเส
จ เสสอารมมณเส จ มุจจนมุตติเมว พุทุธาทโย ปณจติตา
กเถนุติ ๗ สกมมุนาติ อตุตนา กตกมเมเนว สตุตานิ ผลุปปตุติ
ผลนิปตุติ โหติ กมมสสุกา หิ ตาต สตุตานิ ๗

กุมารสสุ วจัน สตุวา ราชา กาถมาห

[๒๒๔๘]อทุธา หิ สจจัน วจัน ตเวต

สกมมุนา โหติ ผลุปปตุติ

ชินณา จ มาตาปีตโร ตวยิเม

ปสเสยฺย ตั วสสสตั อโรคฺยนุติ ๗

ตตุถ วสสสตั อโรคฺยนุติ เอเต วสสสตั อาโรคฺย ตั ปสเสยฺย
ตุวปี วสสสตั ชีวนโต มาตาปีตโร โปสสสุติ วทติ ๗

ตั สตุวา กุมารโ เทว ตวั กินฺนาเมต วเทสีติ วตุวา เทว
กาถา อภาสี

[๒๒๔๙]ยสฺสสสุ สกฺปิ มรณน ราช

ชราช มิตุติ นรวีร เสฏฺจ

โย วาปี ชณฺณา น มริสฺส กทาจิ

ปสเสยฺย ตั วสสสตั อโรคฺย ๗

ยถาปี นาวุ ปุริโสทกมฺหิ

เอเรติ เจนฺ อุปนเนติ ตีริ

เล่มที่ 34 หตุถิปาลชาตกั หนา 149

เอวปี พุยาธิ สสตั ชรา จ

อุปเนติ มจจุวสมนุตกสฺสาติ ฯ

ตตุถ สกฺขีติ มิตุตฺตรมฺโม ฯ มรณนาติ ทตุโต มิตุโต มโตติ
สมมุตติมรณน ฯ ชรายาติ ปากฺกุชราย หิ สทฺธิ ยสฺส เมตุติ
ภเวยฺย ยสฺสเสตฺ มรณญจ ชรา จ มิตุตภาเวน นาธิจฺจญฺยาติ
อตุโถ ฯ เอเรติ เจนนฺติ มหาราช ยถา นาม ปุริโส นทีติตุเถ
อุทกมฺหิ นาวํ ฐเปตฺวา ปฺรตีรคามิชนํ อาริเปตฺวา สเจ อริตุเตน
อุปปีเพนฺโต ปิเณ วา กทฺตฺมนฺโต จาเลติ จมฺเฏติ อถ นํ ปฺรตีริ อุปเนติ
พุยาธิ จ ชรา จ นิจฺจํ อนุตกสฺส มจฺจโน วสํ อุปเนนฺติเยวาติ ฯ

เอวํ อิมสํ สตุตฺตํ ชีวิตสงฺขารสฺส ปฺริตฺตภาวํ ทสฺเสตฺวา
มหาราช ตุมฺहे ติฏฺฐจฺจ ตุมฺहेหิ สทฺธิ กเถนฺตเมว มํ พุยาธิ จ ชรา
จ มรณํ จ อุปจฺจจฺนฺติ อุปปมฺตฺตา โหถาติ โอวาทํ ทตฺวา ราชานญจ
ปิตรญจ วนฺทิตฺวา อตุตโน ปฺริจาริเก กเหตุวา พาราณสีรชฺชํ
ปฺหาย ปพฺพชิสฺสํมิตฺติ นิภฺขมิ ฯ ปพฺพชฺชา นาม เอสา โสภนา
ภวิสฺสตีติ หตุถิปาลกฺุมารเณ สทฺธิ มหาชนฺนิภฺขมิ ฯ โยชนิกา
ปฺริสา อโหสิ ฯ โส ตาย ปฺริสาย สทฺธิ กงฺคาตีริ ปตฺวา กงฺคาย
อุทกํ โอโลเกตฺวา กสิณปฺริกมฺมํ กตฺวา ฆานํ นิพฺพตฺเตตฺวา จินฺเตสิ
อัยฺย สมากมฺโม มหา ภวิสฺสตี มม ตโย กนิฏฺฐภาตโร มาตาปิตโร
ราชา เทวตี สพฺเพ สปฺริสา ปพฺพชิสฺสนฺติ พาราณสี สฺสญฺญา
ภวิสฺสตี ยาว เอเตสํ อากมฺนา อีเชว วสิสฺสํมิตฺติ ฯ โส ตตุเถว
มหาชนฺสฺส โอวาทํ ททฺนฺโต นิสีหิ ฯ ปฺนทิวเส ราชาน จ

ปุโรหิโต จ จินฺตยีสฺสุ หตฺถิปาลกฺุมาโร ตาว รชฺชํ ปหาย มหาชนํ
อาทาย ปพฺพชิสฺสามิตฺติ คนฺตุวา กงฺกาคีเร นิสฺสีทึ อสฺสปลาลํ
วิมฺบิสฺสุวา อภิสฺสิญฺจิสฺสามาติ ฯ เต อีสฺสิเวเสเนว ตสฺสาปี
เคหทวารํ อคมฺบิสฺสุ ฯ โสปี เต ทิสฺสุวา ปสนฺนมานโส ออุปสงฺกมิตฺวา
จิสฺสํ วต ปสฺสามิตฺติ อาทีนึ วตฺวา ตเถว ปฏฺิปปชฺชึ ฯ เตปี ตํ
ตเถว วตฺวา อตฺตโน อาคตการณํ กถยีสฺสุ ฯ โส มม ภาตฺติเก
หตฺถิปาลกฺุมาเร สนฺเต ปจฺมตฺริ มยฺหเมว เสตจฺจตฺตํ ปาปฺปณาตฺติ
ปฺจุจฺจิตฺวา ตาต ภาตา เตน มยฺหํ รชฺเชนฺตฺโต ปพฺพชิสฺสามิตฺติ
วตฺวา นิกฺขนฺโตติ วุตฺเต กหํ ปน โส อิทานิตฺติ กงฺกาคีเร นิสฺสินฺโนติ
วุตฺเต ตาต มม ภาตฺตรา จทุกฺขิตฺเตเพน มม กมฺมํ นตฺถิ พาลา หิ
ปริตฺตปฺลยฺวา สตฺตา เอตํ กิเลสํ ปชฺหิตฺตํ น สกฺโกนฺนติ อหํ ปน
ชหิสฺสามิตฺติ ฯ รัโย จ ปีตุ จ รมฺมํ เทเสนฺโต เทว คธา อภาสิ
[๒๒๕๐]ปงฺโก จ กามา ปฺลิโป จ กามา

มโนหฺรา ทุตฺตรา มจฺจุเชยฺยา
เอตสฺมี ปงฺเก ปฺลิเป วิสนฺนา
หีนตฺตรูปา น ตฺรนฺนติ ปารี ฯ
อัยฺ ปุเร ลุทฺทมกาสิ กมฺมํ
สฺวายฺ คหิโต น หิ โมกฺขิตฺโต เม
โอรุณฺธิยา นํ ปฺริรฺกฺุชิสฺสามิ
มายฺ ปุณฺ ลุทฺทมกาสิ กมฺมนฺนติ ฯ

ตตฺถ ปงฺโกติ โย โกจิ กทฺทโม ๑ ปลิโปติ สุขุมวาลิกมิตฺโส
 สณฺหกทฺทโม ๑ ตตฺถ กาโม ลคฺคาปนวเสน ปงฺโก นาม
 โอสีทาปนวเสน ปลิโป นามาคี วุตฺโต ๑ ทุตฺตราติ ทูรติกกมา ๑
 มจฺจุเชยฺยาติ มจฺจุน อธิฏฺฐานัน ๑ เอเตสฺ หิ ลคฺคาเจว อนฺุปวิฏฺฐา
 จ สตฺตา อุตฺตริตฺถุ อสฺกโกนฺุตา ทุกฺขกฺขนฺุชปริยาเย วุตฺตปฺปการี
 ทุกฺขณฺุเจว มรณฺณจ ปาปฺพนฺุติ ๑ เตนานฺุ เอตฺสมี ปงฺเก ปลิเป
 วิตฺสนฺุนา หีนตฺตรูปา น ตรนฺุติ ปารนฺุติ ๑ ตตฺถ วิตฺสนฺุนาติ
 พุยสนฺุนา ๑ พุยสนฺุนาติปี ปาโจ อยเมว อตฺโถ ๑ หีนตฺตรูปาติ
 หีนจิตฺตสภานา ๑ ปารนฺุติ นิพฺพานปารี กนฺุตุ น สกฺโกนฺุติ ๑
 อยนฺุติ มหาราช อัย มมตฺตภาโว ปุพฺเพ อสฺสโคปเกหิ สทฺธิ
 วทฺถนฺุโต มหาชนสฺส วิลุมฺปนฺุเหจนานิวเสน พหุ ลุทฺทำ
 สาหสิกกมฺมํ อกาสิ ๑ สุวายํ คหิโตติ โส อัย ตสฺส กมฺมสฺส
 วิปาโก มยา คหิโต ๑ น หิ โมกฺขิตฺโต เมติ สํสารปฺปวตฺเต สติ
 นหิ โมกฺโข อิตฺโต อกฺุสสผลโต มมตฺถิ ๑ โอรุณฺุธิยา นํ ปริ-
 รกฺขิสฺสามีติ อิทานิ นํ กายวจิมโนทวารานิ ปิทนฺุโต โอรุณฺุธิควา
 ปริรกฺขิสฺสามิ ๑ กิการณาน ๑ มายํ ปฺน ลุทฺทมกาสิ กมฺมณฺุติ
 อหํ หิ อิตฺโต ปญฺุจาย ปาปํ อกฺุควา กลฺยาณเมว กริสฺสามิ ๑

ติฏฺฐถ ตุมฺเห ตุมฺเหหิ สทฺธิ กเถนฺุตเมว มํ พุยาธิชรามรณานิ
 อฺุปลจฺจนฺุติติ โอวาทำ ททนฺุโต โยชนิกํ ปริสํ คเหตุวา นิกฺขมิตฺวา
 หตฺถิปาลกุมารสฺเสว สนฺุติกํ คโต ๑ โส ตสฺส อากาเส นิสีทิตฺวา
 ฌมฺมํ เทเสนฺุโต ภาติก อัย สมากโม มหา ภวิสฺสติ อีเชว ตาว

โหมมาติ อาห ๑ อิตโรปี สาฐติ สมฺปฏิจฺฉิ ๑ ปุณทิวเส ราชา
จ ปุโรหิตโต จ เตเนวฺปาเยน โคปาลกุมารสฺส นิเวสนํ คนฺตฺวา
เตนาปี ตเถว ปฏินฺนุทิตา อตฺตโน อากมนการณํ อาจิกฺขีสุ ๑
โสปิ อสฺสปาลกฺมาโร วีย ปฏิกฺขิปีตฺวา อหํ จิรโต ปฏฺจาย
ปพฺพชิตฺตกาโม วเน นฏฺจโคณํ วีย ปพฺพชฺชํ อุปฺชาเรนฺโต วิจรามิ
เตน เม นฏฺจโคณสฺส ปทํ วีย ภาติกานํ คตฺมกฺโค ทิฏฺฐโจ สุวาทํ
เตเนว มกฺเคเน คมิสฺสามิตี วตฺวา กาทมาห

[๒๒๕๑]ควว นฏฺจํ ปุริโส ยถา วเน

อนฺเช สติ ราช อปฺสฺสมาโน
เอวํ นฏฺฐโจ เอสฺสกาโร มมตฺโถ
โสหํ กถํ น คเวเสยฺย ราชาคี ๑

ตตฺถ เอสฺสกาโรตี ราชานํ อาลปฺตี ๑ มมตฺโถตี วเน โคโณ
วีย มม ปพฺพชฺชาสฺสงฺขาโต อตฺโถ นฏฺฐโจ ๑ โสหนฺติ โส อหํ อชฺช
ปพฺพชิตานํ มกฺคํ ทิสฺวา กถํ ปพฺพชฺชํ น คเวเสยฺย มม ภาติกานํ
คตฺมกฺคเมว คมิสฺสามิ นรินฺทาคี ๑

อถ นํ ตาต โคปาลกฺ เอกาหํ ทฺวิหํ อากเมหิ อมฺเห
สมฺสฺสาเสตฺวา ปจฺจฺจ ปพฺพชิสฺสตีตี วทิสฺสุ ๑ โส มหาราช
อชฺช กตฺตพฺพิ กมฺมํ เสว กริสฺสามิตี น วตฺตพฺพิ กลฺยาณกมฺมํ
นาม อชฺช อชฺชเชว กตฺตพฺพนฺติ วตฺวา อิตฺโร กาทมาห

[๒๒๕๒]หิโยติ หิยติ โปโส ปเรติ ปรีหายติ

อนาคตํ เนตฺมตฺถีตี ญตฺวา
อุปฺปนฺนจฺจนฺทํ โก ปนฺนุเทยฺย ธีโรตี ๑

เล่มที่ 34 หตฺถิปาลชาตกั หนา 153

ตตฺถ หียโยติ เสวติ อตุโถ ๗ ปเรติ ปุนทิวเส ๗ อิทํ
 วุตฺตํ โหติ โย มหาราช อชฺช กตฺตพฺพํ กมฺมํ เสวติ กตฺตพฺพํ
 กมฺมํ ปเร ปเรติ วตฺวา น กโรติ โส ตโต ปริหายติ น ตํ กมฺมํ กาคู
 สกุโกตฺตีติ ๗ เอวํ โคปาลโก ภทฺเทกรตฺตํ นาม กเถสิ ๗
 สวามตฺโถ ภทฺเทกรตฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส กเถตฺตพฺโพ ๗ อนาคตํ เนตฺมตฺถิติ
 ยํ อนาคตํ เนตํ อตฺถิติ ฌตฺวา อุปฺปนฺนกุสฺลจฺจนฺทํ โโก ปณฺทิตो
 ปนฺนุเทยฺย หารเยย ๗

เอวํ โคปาลกฺุมารो ทฺวิหิ คากาหิ ฌมฺมํ เทเสตฺวา ติฏฺฐจ
 ตฺมฺเห ตฺมฺเหหิ สทฺธิ กเถนฺตเมว มํ พฺยาริชรามรณาทีนํ
 อุปกจฺจนฺตฺตีติ โยชนิกํ ปริสํ คเหตฺวา นิกฺขมิตฺวา ทฺวินฺนํ ภาตีกานํ
 สนฺตีกํ คโต ๗ หตฺถิปาโล ตสฺสาปี ฌมฺมํ เทเสสิ ๗ ปุนทิวเส
 ราชา จ ปุโรหิตอ จ เตเนวฺปาเยน อชฺปาลกฺุมารสฺส นินฺเวสนํ
 คนฺตฺวา เตนาปี ตเถว ปฏฺินนฺทิตา อตฺตโน อากมฺนการณํ
 อากิจฺจิตฺวา ฌตฺตํ เต อุสฺสาเปสฺสามาติ วทิสฺสุ ๗ กฺุมารอ อห
 มยฺหํ ภาตีกา กุหฺนิตฺติ ๗ เต อมฺหากํ รชฺเชน อตุโถ นตฺถิติ
 เสตจฺจตฺตํ ปหาย ติโยชนิกปริสํ คเหตฺวา นิกฺขมิตฺวา คงฺกาตีเร
 นินฺนินฺนาติ ๗ นานํ มม ภาตีกเหหิ ฌทฺทิตฺตเขฬํ สีเสนาทาย
 วิจริสฺสามิ อหํปี ปพฺพชิสฺสามีติ ๗ ตาต ตฺวํ ตาว ททโร
 อมฺหากํ หตฺถภาโร วยฺปฺตฺตกาเล ปพฺพชิสฺสตีติ ๗ อถ นํ
 กฺุมารอ ก็ ตฺมฺเห กเถ นนุ อิเม สตฺตทา ททรกาเลปี มหฺลลฺกกาเลปี

ชาตกฎจกถา ๑ วิตติ-จตุตาพีสนิปาตวณณา - หน้าที่ 154
เล่มที่ 34 วิตตินิปาตวณณา หน้า 154

มรณฺติเยว อัยฺ ทหฺรกาเถ มริสฺสติ อัยฺ มหฺลลกกกาเลติ
กสฺสจฺจิ หตฺเต วา ปาเท วา นิमितฺตํ นตฺถิ อหํ มม มรณฺกาลํ
น ชานามิ ตสฺมา อิทาเนว ปพฺพชิสฺสามีติ วตฺวา เทว คาลา
อภาสิ

[๒๒๕๑]ปฺสฺสามิ โวหํ ทหฺริ กุมาริ

มตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อภฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อาทาย มจฺจุ วชเต กุมาริ ฯ
ยฺว สฺสาโต สฺมุโข สฺทสฺสโน
สาโม กุสฺมภฺปฺริกฺกณฺณมสฺส
หิตฺวาน กามे ปฏฺิกจฺจ เกหํ
อนฺุชานาถ มํ ปพฺพชิสฺสามี เทวาติ ฯ

ตตฺถ โวติ นิปาตมตฺตํ ฯ ปฺสฺสามิจฺเจว อตฺถโธ ฯ

มตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
นตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โภเคติ อภฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปฺจฺมวเย วตฺตฺมานํ อภฺตฺตฺตฺต
โสภํ ปาเตตฺตฺวา มจฺจุ กเหตฺตฺวา
สฺมุโขติ กาลญฺจนาทาสฺปฺณฺณจฺนทสฺทิสฺมุโข ฯ สฺทสฺสโนติ
อตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
๑. ยฺ. การณฺตํ ฯ

กุสุมฺภปริกัณณมสฺสูติ สนนินฺนตฺเถน สฺขุมตฺเถน จ ตฺรณ-
กุสุมฺภเกสรตฺสปริกัณณมสฺสูฯ อิมินา เอวฺรูปิ กุมาริ มจฺจุวสิ
คจฺจติ ตถาวชิปฺปิ หิ สินฺนุํ อุปฺปาณฺนุโต วิย นิกฺกฺโรณ มจฺจุ อาทาย
คจฺจตีติ ทสฺเสติฯ หิตฺวาน กามे ปฏิกจฺจ เคหิ อนุชานาถ มํ
ปพฺพชิสฺสามิ เทวติ เทว ปุตฺตทารพฺพนฺสมิ หิ อุปฺปนฺเน ตํ
พฺพนฺนํ ทฺวจฺเจทนียํ โหติ เตนานํ ปุเรตฺรณฺเวยว กามे จ เคหฺลจ
หิตฺวา อิทานเวยว ปพฺพชิสฺสามิ อนุชานาถ มนฺติฯ

เอวฺลจ ปน วตฺวา ติฏฺฐถ ตฺมฺเห มํ ตฺมฺเหหิ สทฺธิ กเถน-
ตลฺเวยว พฺยชิตฺรณฺณานิ อุปคจฺจนฺตีติ เต อุโก วนฺทิตฺวา
โยชนิกํ ปริสํ คเหตุวา นิกฺขมิตฺวา กงฺกาคีรเมว อคมาสิฯ
หตุติปาโล ตสฺสาปิ อากาเส นิสิตฺติวา ชมฺมํ เทเสตฺวา สมากโม
มหา ภาวิสฺสตีติ ตตฺเถว นิสิตฺติฯ ปฺนทิวเส ปุโรหิตो ปลลฺงก-
มชฺชคโต นิสิตฺติวา จินฺเตสิ มม ปุตฺตา ปพฺพชิตา อิทานิ อหํ
เอกโกว มนฺสฺสขานฺนุโก ชาโตมฺหิ อหํปิ ปพฺพชิสฺสามิตฺติฯ โส
พฺราหฺมณฺนิยา สทฺธิ มนฺเตนฺโต คถมาห

[๒๒๕๔]สาขาหิ รุกฺโข ลกเต สมณฺณ

- ปหีนฺสาขํ ปน ขาณฺมาหุ
- ปหีนฺปุตฺตสฺส มมชฺช โหติ
- วาเสฏฺฐิ กิกฺขาจฺริยาเยว กาโลติฯ

ตตฺถ ลกเต สมณฺณนฺติ รุกฺโขติ โวหาริ ลกติฯ วาเสฏฺฐิตฺติ
พฺราหฺมณฺณี อาลปติฯ กิกฺขาจฺริยาเยว มยฺหํปิ ปพฺพชฺชาย

กาโล ปุตตานัน สนฺติกเมว คมิตฺตาสามีติ ฯ

โส เอวํ วตฺวา พุราหุมนฺเ ปกฺโกสาเปตี ฯ สฏฺฐี
พุราหุมนฺสทสฺसानิ สนฺนิปตีสุ ฯ อถ เน อาห ตุมฺเห กิ
กริตฺตสฺสาตี ฯ ตุมฺเห ปน อจฺริยาตี ฯ อหํ มม ปุตฺตสฺส
สนฺติกเ ปพฺพชิตฺตาสามีติ ฯ น ตุมฺหากเมว นิริโย อฺฉนฺโห มยฺปิ
ปพฺพชิตฺตาสามาตี ฯ โส อสีตีโกฏฺฐิณํ พุราหุมนฺนิยา นียยาเทตฺวา
โยชนิกํ พุราหุมนฺปรีตํ อาทาย นิกฺขมิตฺวา ปุตฺตานัน สนฺติกณฺเณว
คโต ฯ หตฺถิปาโล ตายปี ปริสาย อากาเส จตฺวา ฐมฺมํ เทเสตี ฯ
ปฺนทิวเส พุราหุมนฺนิ จินฺเตตี มม จตฺตาริ ปุตฺตา เสตจฺจตฺตํ
ปหาย ปพฺพชิตฺตาสามาตี กตา พุราหุมนฺโณปี ปุโรหิตฺตฺวจานนฺ สทฺธิ
อสีตีโกฏฺฐิณํ ฆทฺเทตฺวา ปุตฺตานณฺเณว สนฺติกํ คโต อหเมเวกา
กิ กริตฺตาสามี ปุตฺตสฺส คตมคฺเคเนว คมิตฺตาสามีติ ฯ सा अदीदं
उताहरन् आहरन्ति उतानकाधमाह

[๒๒๕๕]อวมฺสมิ โกณฺจาว ยถา หิมจฺเจ

กตานิ ชาลานิ ปทาเลยฺยุ หํสา

คจฺฉนฺติ ปุตฺตา จ ปตี จ มยฺหํ

ส่าหํ กถํ นานฺวเช ปชานนฺติ ฯ

ตตฺถ อวมฺสมิ โกณฺจาว ยถาตี ยถเว อากาเส โกณฺจาว
สฏฺฐนา อสชฺชมานา คจฺฉนฺติ ฯ หิมจฺเจตี วสฺสาจฺเจ ฯ
กตานิ ชาลานิ ปทาเลยฺยุ หํสาตี อตีเต กิร จฺฉนฺนฺวตฺติสทสฺสา
สฺวณฺณหํสา วสฺสารถฺตปโหนกสาลี กาณฺจณฺคฺหายํ นิกฺขมิตฺวา

เล่มที่ 34 หตุติปาลชาตกัม หน้าที่ 157

วสุสภเยน พหิ อนิกุขमितฺวา จาตุมาสี ตตฺถ วสนฺติ ฯ อถ เนลํ
อุณฺณานาถิ นาม มกฺกกุโถ กุหาทฺวาเร ชาลํ พนฺชติ ฯ เตสุ
ทฺวินฺนํ ตฺรณหํสํ ทฺวิคฺฉํ วฏฺฐํ เทนฺติ ฯ เต ฅามสมฺปนฺนตาย
ชาลํ ฉินฺทิตฺวา ปุโรโตว กจฺจนฺติ เสสา เตลํ คตฺมกฺเคน กจฺจนฺติ ฯ
สา ตมตฺถํ ปกาเสนฺตี เอวมาห ฯ อิํ ภูตฺตํ โหติ ยถา อากาเส
โกณฺจสฺสกา อสชฺชมานา กจฺจนฺติ ตถา หิมจฺเจว วสุสํนาตฺกฺกเม
เทว ตฺรณหํสา กตานิ ชาลานิ ปทาเสตฺวา กจฺจนฺติ อถ เนลํ
คตฺมกฺเคน อิตฺเร หํสา อิทานิ ปน มม ปุตฺตา ตฺรณหํสา ชาลํ วย
กามชาลํ ฉินฺทิตฺวา กตา มยาปี เตลํ คตฺมกฺเคน คนฺตพฺพนฺติ
อิมิณา อธิปฺปาเยน กจฺจนฺตี ปุตฺตา จ ปตี จ มยฺหํ สาทํ กถํ
นानฺวเช ปชานนฺติ อหา ฯ

อติ สา กถํ อิํ เอวํ ปชานนฺติ น ปพฺพชิสฺสํ ปพฺพ-
ชิสฺสํ ยิวาติ สนนฺนิฏฺฐานํ กตฺวา พฺราหฺมณฺโฆ ปกฺโกสาเปตฺวา
อหา ตฺมฺเห กิํ กริสฺสธาดิ ฯ ตฺมฺเห ปน อยฺเยติ ฯ อิํ
ปพฺพชิสฺสํ มีติ ฯ มยฺปี ปพฺพชิสฺสํ มาติ อหํสุ ฯ สา ตํ
วิภวํ ฉนฺนเตตฺวา โยชนิกํ ปรีสิํ คเหตฺวา ปุตฺตานํ สนนฺติกเมว
กตา ฯ หตุติปาลี ตายปี ปรีสาย อากาเส นิสฺสิทฺวา ฐมฺมํ
เทเสสิ ฯ ปุณฺทิวเส ราชา กุหิํ ปุโรหิตฺติ ปุจฺฉิ ฯ เทว
ปุโรหิตฺ พฺราหฺมณฺ จสฺส สพฺพิ ฐนํ ฉนฺนเตตฺวา ทฺวิโยชนิกํ ปรีสิํ
คเหตฺวา ปุตฺตานํ สนนฺติกํ กตาดิ ฯ ราชา อสุสํมิกํ ฐนํ อมฺหากํ
ปาปฺณาตีติ ตสฺส เคาโต ฐนํ อหฺราเปสิ ฯ อถสฺส อคฺคฺมเหสิ

ราชา ก็ กโรตีติ ปุจฺฉิตฺวา ปุโรหิตสฺส เคาโต ธนํ อหฺราเปตีติ
วฺตุเต ปุโรหิตอ กุหฺนฺติ ปุจฺฉิตฺวา สปฺชาปฺติโก ปพฺพชฺชชย
นิกฺขนฺโตติ สฺตุวา อยํ ราชา พฺราหฺมณฺณ จ พฺราหฺมณฺณิยา จ
จตุหิ ปฺตุเตหิ จ ชหิตอฺกการิํ ฉชฺชิตฺตเขฬํ วยิ โมเหน มฺพฺโห
อตุตฺโน ฆริ อหฺราเปตี อฺปมาย นํ ฉชฺชชยเปสฺสามิตี สฺนฺโต มํลํ
อหฺราเปตฺวา ราชฺงฺกณฺเ ราสี การเตตฺวา อฺชฺชมฺกฺกํ วิตชฺชชเตตฺวา
ชาลํ ปฺริกฺขิปาเปตี ฯ กิชฺชมา ทฺูโรตฺว ทิสฺวา ตสฺสตุตฺถาย โอตฺริสฺสุ ฯ
ตตุตฺต สปฺลฺลณฺวา ชาลํ ปฺสาริตํ ฌตฺวา อติภาริกา หุตฺวา อฺชฺชกํ
อฺปฺปติตฺตํ น สกฺขิสฺสามาติ อตุตฺนา ชาทิตมํลํ ฉชฺชชเตตฺวา วมิตฺวา
ชาลํ อนลฺลยิตฺวา อฺชฺชกเมว อฺปฺปติตฺวา กมิสฺสุ ฯ อนฺชพาลา
ปน เตหิ ฉชฺชชิตํ วมิตํ ชาทิตฺวา ภาริยา หุตฺวา อฺชฺชกํ อฺปฺปติตฺตํ
อสกฺโกนฺตฺวา กนฺตฺวา ชาเล พชฺฉมิสฺสุ ฯ อเถกํ กิชฺชณํ อานตฺวา
เทวียา ทสฺสยีสฺสุ ฯ สวา ตํ อาทาย รลฺลโย สนฺตํกํ กนฺตฺวา เอหิ
ตาว มหาราชา ราชฺงฺกณฺเ เอกํ กิริยํ ปฺสฺสามาติ สีหปฺลฺลชฺริ
วิวริตฺวา อิเม กิชฺชณฺเ โอลเเกหิ มหาราชาติ วตฺวา เทว กถา
อภาสิ

เอเต ภูตฺวา วมิตฺวา จ ปกฺกมฺนฺติ วิหงฺกมา
เย จ ภูตฺวา น วมิสฺสุ เต เม หตุตฺตฺตฺมาคตา ฯ
อวมิ พฺราหฺมโณ กามเ สโต ตฺวํ ปจฺจาวมิสฺสสสิ
วณฺดาโท ปฺริสโต ราช น สโต โหติ ปลํลิสฺโยติ ฯ
ตตุตฺต ภูตฺวา วมิตฺวา จาติ มํลํ ชาทิตฺวา วมิตฺวา จ ฯ

ปจฺจวามิสฺสสํตีติ ปฏิปริภุญฺชิสฺสสํตี ฯ วนฺตาทิโตติ ปรสฺส
วมิตฺขาทโก ฯ น ปัสฺสโยติ โส ตณฺหยา วสิโก พาโล พุทฺธาทีหิ
ปณฺฑิตฺเตหิ ปัสฺสิตฺตพฺโป น โหติตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา วิปฺปฏิสํวารี อโหสิ ฯ ตโย ภวา อาทิตฺตา
วีย อุปฺภุจฺหิสฺสุ ฯ โส อชฺเชว รชฺชํ ปหาย มม ปพฺพชิตฺตํ วนฺนุสฺสตีติ
อุปฺปนฺนสํเวโค เทวีย ฤตฺตี กโรนฺโต คากมาห

[๒๒๕๗]ปงฺเก จ โปสฺสิ ปฺลึเป พุยฺสนนฺ

พลี ยถา ทุพฺพลํ อุทฺธเรยฺย

เอวํปี มํ อุทฺธาริ โภตี

ปณฺจาลิ คากาหิ สุภาสิตาหิตีติ ฯ

ตตฺถ พุยฺสนนฺนฺติ นิมุคฺคํ ฯ วิสนนฺนฺตีปิ ปาโง ฯ

อุทฺธเรยฺยติ เกเสสุ วา หตฺถเสสุ วา กเหตุวา อุทฺธิปิตฺวา ถเล
จเปยฺย ฯ อุทฺธาริตี กามปงฺกโต อุตฺธารยิ ฯ อุทฺธาสีตีปิ
ปาโง ฯ อยเมวตฺถุโธ ฯ อุทฺธธาสีตีปิ ปาโง ฯ อุทฺธริตี
อตุโธ ฯ ปณฺจาลีตีติ ปณฺจาลราชธีเต ฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา ตํ ขณฺณเวยว ปพฺพชิตฺตกาโม หุตฺวา
อมจฺเจ ปกฺโกสาเปตฺวา อหํ ตุมฺเห กิ ภิรฺสฺสธาทิ ฯ ตุมฺเห
ปน เทวติ อหํสฺสุ ฯ อหํ หตฺถิปาลสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสสามีติ ฯ
มยํ ปพฺพชิสฺสสาม เทวติ ฯ ราชา ทฺวาทสโยชนิเก พาราณสินฺคร
รชฺชํ ญทฺเทตฺวา อตฺถิกา เสตจฺจตฺตํ อสฺสาเปนฺตฺตติ อมจฺจกณฺปริวุโต
ติโยชนิกํ ปริสฺสิ กเหตุวา กุมารสฺเสว สนฺติกํ คโต ฯ หตฺถิปาโล

ตสุสาปี ปริสาย อากาเส นิสินโน ฌมมึ เทเสสิ ฯ สตุถา รณโธ
ปพพชิตถาวุ ปกาเสนุโต คากมาห

[๒๒๕๔]อิทำ วตุวา มหาราชา เอสุการี ทิสมปติ

รชชั หิตวาน ปพพชิ นาโค เจตุวาว พนุชนนุติ ฯ

ปุนทิวเส นกระ โอหีนชโน สนนิปิตตุวา ราชทวารั กนตุวา
เทวียา อาโรเจตุวา นิเวสเน ปวิสิตตุวา เทวี วนุทิตตุวา เอกมนตุ
จิโต คากมาห

[๒๒๕๕]ราชา จ ปพพชชมโรจยิตถ

รชชั ปหาย นรวีรเสฏโฐ

ตุวัปี โน โหหิ ยถเวว ราชา

อมุเหหิ กุตุตา อนุสาส รชชนุติ ฯ

ตตุถ อนุสาสาติ อมุเหหิ กุตุตา หุตุวา ฌมเมเน รชชั การะหิ ฯ

สา มหาชนสุส กถั สตุวา เสสคาถา อภาสิ

[๒๒๖๐]ราชา จ ปพพชชมโรจยิตถ

รชชั ปหาย นรวีรเสฏโฐ

อหंपิ เอกา จริสสามิ โลก

หิตวาน กามานิ มโนรมานิ ฯ

ราชา จ ปพพชชมโรจยิตถ

รชชั ปหาย นรวีรเสฏโฐ

อหंपิ เอกา จริสสามิ โลก

#๑. ส.ม. รฎุจึ ฯ

เล่มทึ 34 หตถึปาลชาตกึ หน้า 161

หิตุวาน กามานึ ยโถธีกานึ ฯ
อจุเจนนตี กาลา ตรยนตี รตตีโย
วโยคณา อนุปุพพิ ชนตี
อหึปี เอกา จธิสสูมึ โลเก
หิตุวาน กามานึ มโนรมานึ ฯ
อจุเจนนตี กาลา ตรยนตี รตตีโย
วโยคณา อนุปุพพิ ชนตี
อหึปี เอกา จธิสสูมึ โลเก
หิตุวาน กามานึ ยโถธีกานึ ฯ
อจุเจนนตี กาลา ตรยนตี รตตีโย
วโยคณา อนุปุพพิ ชนตี
อหึปี เอกา จธิสสูมึ โลเก
สี่ตึฎฐตา สพุพมตึจจ สงกนตี ฯ

ตตถ เอกาตี ปุตตชตีตุกึเลสมพุพาเชหึ มุจจุตวา(๑) อิมสูมี
โลเก เอกีกาว วิจธิสสูมึ ฯ กามานตี รุปาทโย กามคณา ฯ
ยโถธีกานตี เตน เตน โอธึนา จิตานึ เตน เตน ตถา จิตานาว
ชหิสสูมึ น กิณจึ อามธิสสูมตี อตุโถ ฯ อจุเจนนตี กาลาตี
ปุพพุพพหาทโย กาลา อตึกุกมณตี ฯ ตรยนตีตี อตุจณา หตุวา
อายุสงขารึ เขปยมานา ขาทยมานา คจณตี ฯ วโยคณาตี
ปจรมวยาทโย ตโย มนุททสกาทโย วา ทสโกฎฐาสา ฯ อนุปุพพิ
๑. ย. มุจจุตวา ๘/๑๕๘ ฯ ๒. ย. อวธิสสูมึ ๑๒/๑๕๘ ฯ

ชหนตตีติ อุปรูปริโกฏฐาส์ อปตฺวา ตตฺถ ตตฺถเว นิรุชฺฌนฺติ ฯ
สีตฺถิตฺตํ อุนฺหการเก อุนฺหสฺภาเว กิเลสํ ปหาย สีตฺลา หุตฺวา ฯ
สพฺพมตฺติจฺจ สงฺกนฺติ รากสงฺคาทิกํ สพฺพสงฺกํ อตฺถิกมิตฺวา เอกิกกา
จริตฺสสามิ หตฺถิปาลสฺส กุมารสนฺตฺติกํ คนฺตฺวา ปพฺพชิตฺสสามิ ฯ
อิตฺติ สภา อิมานิ คาทานิ มหาชนสฺส ชมฺมํ เทเสตฺวา
อมจฺจกริยาโย ปกฺโกสาเปตฺวา อาห ตฺวมฺहे กิํ กริตฺสเถตฺติ ฯ
ตฺวมฺहे ปน อຍฺยေติ ฯ อหํ ปพฺพชิตฺสสามิตฺติ ฯ มยฺปิ ปพฺพ-
ชิตฺสสามาติ ฯ สภา สาทฺธ อຍฺยาโยติ ฯ ราชานิเวสเน สฺวณฺณ-
โกฏฐาคารทวาราทินิ วิวราเปตฺวา อสฺสูกฺกฺจฺจเน จ อสฺสูกฺกฺจฺจเน
จ มหานิธานํ นิหิตนฺติ สฺวณฺณปฏฺฐเน ลินฺขาเปตฺวา ทินฺนณฺเณ
อตฺถิกกา หรณฺตฺติ วตฺวา สฺวณฺณปฏฺฐนํ มหาตลถมฺเก พนฺธาเปตฺวา
นคเร เภริยจฺจาราเปตฺวา มหาสมฺปตฺตํ ฆทฺเทตฺวา นคฺรา นิกฺขมฺมิ ฯ
ตสฺมိํ ฆณฺเณ สกฺลนคฺร์ สงฺขุพฺภิกิ ราชานา จ กิร เทวํ จ รชฺชํ ปหาย
ปพฺพชิตฺสสามาติ นิกฺขนฺตฺวา มยฺ อิทฺถ กิํ กริตฺสสามาติ ฯ ตโต
มนุสฺสสา ยถาปฺปฺริตฺตานေว เคหานิ ฆทฺเทตฺวา ปฺตฺเต หตฺถे คเหตุวา
นิกฺขมฺมိสฺสุ ฯ สพฺพพาปณา ปสฺสาริตฺตนิยามเนว จิตฺตา นีวตฺเตตฺวา
โอโลเกนฺโต นาม นานโหสิ ฯ สกฺลนคฺร์ ตฺวจฺฉํ อโหสิ ฯ เทวํ
ติโยชนิกํ ปฺริสํ คเหตุวา ตตฺถเว คตา ฯ หตฺถิปาลสฺส ตสฺสาปี
ปฺริสาย อากาเส นิสินฺโน ชมฺมํ เทเสตฺวา ตํ ทฺวาทสโยชนิกํ ปฺริสํ
คเหตุวา หิมวณฺตาทิมฺโข ปายาสิ ฯ หตฺถิปาลกฺุมาริ กิร
ทฺวาทสโยชนิกํ ปฺริสํ คเหตุวา พาราณสี ตฺวจฺฉํ กตฺวา ปพฺพชิตฺ-

สามีติ มหาชนั อาทาย หิมวณต์ คจจติ กิมงคั ปน มยณติ
สกถกาสิกรกุกั สงขุพุทธิฯ อปรภาเค ปริสา ตีสโยชนิกา
อโหสิฯ โส ตาย ปริสาย สพุทธิ หิมวณต์ คนตุวา ปาวิสิฯ
สกโก อวชเชนโต ตั ปวตุตี ฌตุวา หตุถิปาลกุมารโ มหา-
กินิกขมณั นิกขนโต สมากโม มหา กวิสสติ วสนกฺขานัน ลพุทธิ
วณฺฐิตีติ วิสสกมมัม อาณาเปสิ คจจ วิสสกมม อายามโต ฌตุตีส-
โยชนิกั วิตุถารโต ปณณรสโยชนัน อสุสมัม มาเปตุวา ปพพชิต-
ปริกขารเ สมปาเทหิตีฯ โส สาฐติ ปณฺฐิสฺสูณิตฺวา กงกาตีเร
รณณิเย ภูมิภาเค วุตตปุปมาณั อสุสมปทั มาเปตุวา ปณณศาลาสู
กณฺฐจตุรปณณตุรอาสนาทีนิ ปณณเปตุวา สพุเพ ปพพชิต-
ปริกขารเ มาเปสิฯ เอเกกิสฺสา จ ปณณศาลาย ทฺวาเร เอเกโก
จงกโม รตติกฺขานทิวากฺขานปริจฺจนิโน กตสุธาปริกมโม
อาลมพณผลโก เตสุ จาเนสุ นานาตรณวณสุรภิกฺขสมสณณนา
ปุปฺผคจฺจนา เอเกกิสฺส จงกมสฺส โกภูยิ เอเกโก อุกกภริโต กุโป
ตสฺส สนฺติเก เอเกโก ผลรูกฺโข โส เอโกว สพุพผลานิ ผลติฯ
อิทั สพุพิ เทวตานุภาเวณ อโหสิฯ วิสสกมโม อสุสมัม มาเปตุวา
ปณณศาลาย ปพพชิตปริกขารเ จเปตุวา เยเกจิ ปพพชิตุกามา
อิเม ปริกขารเ คณฺหนฺตุติ ชาติหิงฺกุลเกณ ภิตฺติยา อกฺขรานิ
ลิจิตฺวา อตุตโน อานูภาเวณ เภรวสพุเท มิคปฺกฺขิโน ทฺททสิเก
อมนฺสุเส จ ปณฺฐิกฺกมาเปตุวา สกฺกฺขานเมว คโตฯ

หตุถิปาลกุมารโ เอกปทิกมคฺเคน สกฺกทตฺติยอสุสมัม

ปวิสิตฺวา อภฺขรานิ ทิสฺวา สกฺเคน มม มหาภินิกฺขมน์ นิกฺขนฺต-
ภาโว ฌาโต ภวิสฺสตีติ ทฺวารํ วิวริตฺวา ปณฺณสาลํ ปวิสิตฺวา
อิสิปฺพพฺขัรํ ปพฺพชิตฺวา นิกฺขมิตฺวา จงฺกมํ โอตริตฺวา กติปเย
วารเ อปฺราปรํ จงฺกมิตฺวา เสสชนกายํ ปพฺพาเชตฺวา อสฺสมปทํ
วิจารนฺโต ตฺรณฺปุตฺตานํ อิตฺถินํ มชฺฌญฺจฺจเน ปณฺณสาลํ อทาสี ๕
ตโต อนนฺตรํ มหฺลลิกิตฺถินํ ตโต อนนฺตรํ มชฺฌิมิตฺถินํ สมฺนฺดา
ปฺริกฺขิปปิตฺวา ปน ปฺริสํ อทาสี ๕ อถ เอโก ราชา พาราณสีย
กิร ราชา นคฺถิติ อากนฺตฺวา อลงฺกตปฺฏิยตฺตํ นครํ โอลเกตฺวา
ราชนิเวสนํ อารุยฺห ตตฺถ ตตฺถ รตนราชี ทิสฺวา เอวรูปํ นครํ
ปฺหาย ปพฺพชิตกาลโต ปญฺจาย ปพฺพชฺชา นามเสา อุพารา
ภวิสฺสตีติ สุราโสณฺเฑ มกฺกํ ปุจฺฉิตฺวา หตฺถิปาลสฺส สนฺตัก
ปายาสี ๕ หตฺถิปาโล ตสฺส วนฺนฺตรํ อากตภาวํ ฌตฺวา ปฏิมคฺคํ
คนฺตฺวา อากาเส นิสินฺโน ปฺริสาย ฃมมํ เทเสตฺวา อสฺสมปทํ
เนตฺวา สพฺพปฺริสํ ปพฺพาเชสิ ๕ เอเตนฺนฺปาเยน อญฺเฌปี ฉ
ราชานो ปพฺพชีสฺสุ ๕ สตฺต ราชานो โภเก ฉทฺทฺยีสฺสุ ๕
ฉตฺตีสฺสโยชนิกो อสฺสโม นินฺนฺตโร ปฺริปฺริ ๕ โย กามวิตกฺกาทีสุ
อญฺญตฺริ วิตกฺเกสิ ๕ มหาปฺริโส ตสฺส ฃมมํ เทเสตฺวา
พฺรหฺมวิหารภาวนญฺเจว กสิณภาวนญฺจ อจิกฺขิ ๕ เต เขญฺยุเยน
ฌานาภิญญา นินฺนฺตฺเตตฺวา ตีสฺสุ โภจฺจาเสสฺส เทว โภจฺจาสา
พฺรหฺมโลเก นินฺนฺตฺตีสฺสุ ๕ ตตฺถ โภจฺจาสิ ติธา กตฺวา เอโก
โภจฺจาโส พฺรหฺมโลเก นินฺนฺตฺติ เอโก ฉกามสคฺเคสุ ๕ เอโก

อิสินั ปาริจริยั กตฺวา มนุสฺสโลเก ตีสฺสุ กุลสมปตฺตีสฺสุ นิพฺพตฺติ ฯ
เอวํ หตุถิปาลสฺส สาสนั อปคตนิรยตฺริจฺจนายอนิปีตฺติวิสยาสุรกายั
อโหสิ ฯ

อิมสฺมี ตมฺพปณฺณิทีเป ปจฺวีจาลกธมฺมคฺคตฺตเถโร
กตกณฺฑการวาสี สฺสฺสทเวตฺเถโร อุปริกณฺฑกมฺลทวาสี มหา-
สงฺฆมฺกขิตฺตเถโร มฺลยมหาทเวตฺเถโร ภคฺคิริวาสี มหาทเวตฺเถโร
คามนฺตปฺพการวาสี มหาสิวตฺเถโร กาทฺวลลิมฺหามณฺฑปวาสี
มหานาคตฺเถโร กุฑฺฑทาสมาคโม มุคฺคผกฺกสมาคโม จุลลสฺสฺต-
โสสมมาคโม อโยมฺรปณฺฑิตสมาคโม หตุถิปาลสมาคโม จ
สพฺพปจฺจนา นิกฺขนตฺสทิสสา อเหตุํ ฯ เตนาห ภควา

อภิตฺถเรถ กลฺยาณ ปาปา จิตฺตํ นิวารเย
ทนฺุชฺหิ กรโต ปุณฺณํ ปาปสฺมี รมตี มโนติ ฯ
กลฺยาณํ ตฺริเตเนว กาทพฺพิ ฯ

สตุถา อิมั ธมฺมเทสนั อหริตฺวา เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ
ตถาคโต มหาภินกฺขมมํ นิกฺขนฺโตยฺเวติ วตฺวา ชาตกั สโมธานสิ
ตทา เอสฺสการี ราชา สฺสุทฺโชนมหาราชา อโหสิ เทวี มหามาया
ปุโรหิตอ กสฺสโป พุราหฺมณิ ภทฺทกาปีตานิ อชปาโล อนฺุรทฺุโ
โคปาโล โมคฺคลฺลาโน อสฺสปาโล สาริปฺตฺโต เสสปริสา พุทฺธปริสา
หตุถิปาโล ปน อหเมวติ ฯ

หตุถิปาลชาตกั นิฏฺฐิตํ ฯ

เตรสมิ ฯ

อโยมรชาตัก

ยเมกรตุตี ปจมนุตติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต มหา-
ภินิกุขมนนญเเว อารพุก กเถสิ ฯ

ตทาปี หิ โส น ภิกุขเว อิทาเนว ปุพเพปี ตถาคโต มหา-
ภินิกุขมมํ นิกุขนุโตเยวาติ วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหุมทตเต รชชํ การนเต พุรหุม-
ทตตสฺส รลฺโฆ อคฺคมहेสิ กพฺภํ ปฏฺฐิตภิตฺวา ลทฺธคพฺภปริหารา
ปริณตคพฺภา ปจฺจสสมนนฺตเร ปุตุตํ วิชายิ ฯ ตสฺสา ปุริมภเว
เอกา สปติกา ตว ชาตํ ชาตํ ปชํ ขาติคฺคํ ลภิสฺสามีติ ปตุถนํ
จเปสิ ฯ सा गिर स्यं वण्णा हुतुवा पुत्तमाकुโกरेण तं पत्तनं
कतुवा यग्धिनीโยनियं निपुत्तुति ฯ इतरा रलฺโฆ อคฺคมहेสิ
हुतुवा อิมं पुत्तํ วิชายि ฯ सा यग्धिनी ตथा โอकाสิ लभितुवा
เทวिया ปสฺสสนฺตियาว ตุจฺจรูปา วิย อาคนฺตुवा तं तारकं कहेतुवा
प्लायि ฯ त्वी यग्धिनी मे पुत्तं कहेतुवा प्लायिदि महासत्तेन
विरवि ฯ इतरापि तारकं मुलगन्तं विय मुरुमुरायन्ती खातितुवा
เทविया हत्तुविकारातिनि तสฺเสत्तुवा ตชเชนฺตुติ ปกฺกामि ฯ राชา
तं वण्णं सुत्तुवा यग्धिเนีย गी सग्गกา กาคฺคฺนฺตुติ कुณ्हि ओโหสิ ฯ पुन
เทविया विชयनกาเล तपुहि आरकुम्मकालि ฯ त्वी पुन पुत्तं
विชयि ฯ यग्धिनी आकनฺतुवा तंปี खातितुवा कदा च त्तियवारे
त्तसฺसा गुจ्जियं महासत्तो ปฏฺฐिसन्धि कण्हि च राชา महाचनं

สนุนิปาเตตฺวา เทวียา ชาตํ ชาตํ ปังฺ อเภา ยกฺขินี ขาทติ กิ
นุโข กาทพฺพนฺติ ปุจฺฉิฯ อเถโก ยกฺขินี นาม ตาลปณฺณสฺส
ภายนฺติ เทวียา หตฺถปาเทสฺส ตาลปณฺณํ พนฺธิคฺคํ วกฺกฏฺตีติ อหฯ
อปโร ยกฺขินี นาม อโยมรสฺส ภายนฺติ อโยมฺริ กาคฺคํ วกฺกฏฺตีติ
อหฯ ราชา สาธฺตฺติ อตฺตโน วิชิตฺ กมฺมารเ ร สนุนิปาเตตฺวา
อโยมฺริ การเถาติ อาณาเปตฺวา อายุตฺตเก อทาสีฯ อนฺโต-
นกรเเยว รณฺณีเย ภูมิภาเก เกหํ ปติฏฺฐาเปสฺสุฯ ฌมฺเก อาทิ
กตฺวา สพฺเพ เกหสมฺภารา อโยมยว อहेสฺสุฯ นวหิ มาเสหิ
อโยมยํ มหนฺตํ จตฺสาลํ นิฏฺฐานํ อคมาสิฯ ตํ นิจฺจํ ปชฺชลิ-
ตฺตีปสฺทิสเมว โหติฯ ราชา เทวียา กพฺภปริปาํ ฌตฺวา
อโยมฺริ อลงฺการาเปตฺวา ตํ อาทาย อโยมฺริ ปาวิสิฯ สา ตตฺถ
ธณฺณปฺลณฺณลกฺขณสมฺปนฺนํ ปฺตฺตํ วิชายีฯ อโยมฺรกฺมาโรเตววสฺส
นามํ กรีสุฯ ตํ ธาตึนํ ทตฺวา มหนฺตํ อารกฺขํ สํวิทฺทิตฺวา ราชา
เทวี อาทาย นกรํ ปทกฺขินฺนํ กตฺวา อลงฺกตปาสาทลเมว อภิรุหิฯ
ยกฺขินีปิ อุตฺทวารํ คนฺตฺวา เวสฺสวณฺสฺส อุตฺถํ วหนฺตี ชีวิทกฺขยํ
ปตฺตาฯ มหาสฺตฺโต อโยมเรเยว วฑฺฒิตฺวา วิญญฺตํ ปตฺโต ตตฺถเวย
สพฺพลีปฺปานิ อุกฺกณฺหิฯ ราชา โโก เม ปฺตฺตสฺส วยปฺปเทโสติ
อมจฺเจ ปุจฺฉิตฺวา โสฬสวสฺโส เทว สฺสุโร ฌามสมฺปนฺโน ยกฺขสทฺสสํปี
ปฏฺิพาหิตฺุ สมตฺโตติ สฺตฺวา รชฺชมสฺส ทสฺสามิ สกฺลนกรํ อลงฺการา-
เปตฺวา อโยมฺรโต ตํ นิหริตฺวา อานเถาติ อหฯ อมจฺจา สาธฺ
เทวาทิ ทฺวาทสโยชนิกํ พาราณสี อลงฺการาเปตฺวา สพฺพา-

ลงการภูสิติ มงฺคลวารณิ อาทาย ตตฺถ คนฺตฺวา กุมาริ อลงฺกริตฺวา
หตฺถิกขณฺเช นิสิตฺทาเปตฺวา เทว กุลสนฺตํ อลงฺกตฺนคฺริ ปทกฺขิณฺ
กตฺวา ปิตฺริ กาสิกฺกราชานิ วนฺทถ อชฺเชว เสตฺจจฺตตฺติ ลภิสฺสธฺธาติ
อาหิสฺสุ ฯ มหาสฺตฺโต นคฺริ ปทกฺขิณฺ กโรนฺโต อารามรามณฺเอยกั
วณฺไปกฺขรณฺนิภูมิกฺคารามณฺเอยกปาสาทรามณฺเอยกาทินิ ทิสฺวา
จินฺเตสิ มม ปิตา มํ เอตฺตํ กาลิ พนฺชนาคารเ วสาเปสิ เอวรूपิ
อลงฺกตฺนคฺริ ทฏฺฐุ นาทาสิ โโก นฺโฆ มยฺหิ โทโสติ อมฺจเจ ปฺจฺฉิ ฯ
เทว นตฺถิ ตฺมฺหากิ โทโส ตฺมฺหากิ ปน เทว ภาตฺติเก เอกา ยกฺขินิ
ชาติ เตน โว ปิตา อโยมฺเร วสาเปสิ อโยมฺเรน ตฺมฺหากิ ชีวิติ
ลทฺชนฺติ ฯ โส เตสํ วจฺนํ สุตฺวา จินฺเตสิ อหิ ทส มาเส
โลหกฺมฺภินิรเย วिय กฺุณฺนิรเย วिय จ มาตฺตฺกฺจฺฉิมฺหิ วสิตฺวา
มาตฺตฺกฺจฺฉิตฺโต นิกฺขณฺตกาตฺโต ปฏฺจาย โสฬสวสฺสทานิ เอตฺสฺมี
พนฺชนาคารเ วสิ พหิ โอลเเกตตฺปิ น ลภี อฺสุสฺสุนิรเย จิตฺโต วिय
อโหสิ ยกฺขินิยา หตฺถโต มฺตฺตฺโตปิ ปนาหิ เนว อชโร น อมโร ก็
เม รชฺเชน รชฺเช จิตกาตฺโต ปฏฺจาย ทฺนฺนิกฺขมฺนํ โหติ อชฺเชว
มม ปิตฺริ ปพฺพชฺช อนุชานาเปตฺวา หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา ปพฺพ-
ชิสฺสสามิติ ฯ โส นคฺริ ปทกฺขิณฺ กตฺวา ราชกฺุลํ ปวิสิตฺวา ราชานิ
วณฺทิตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ราชา ตสฺส สรฺริโรสํ โอลเเกตฺวา พลวสิเนเห
อมฺจเจ โอลเเกสิ ฯ เต ก็ กโรม เทวาติ วทิสฺสุ ฯ ปฺตฺตํ เม
รตนฺราสิมฺหิ จเปตฺวาตีหิ สงฺเขหิ อภิสฺสิยจิตฺวา กาณฺจนมาลี
เสตฺจจฺตตฺตฺถจ อฺสุสาเปธฺธาติ ฯ มหาสฺตฺโต ปิตฺริ วณฺทิตฺวา น

มยหิ รชเชนตุโธ อหิ ปพพชิสฺสามิ ปพพชฺช เม อนุชานาถาติ
ปีตริ ปฏิกุขิปี ๗ ตาต รชชฺช ปฏิกุขิปีตฺวา กิการณา ปพพ-
ชิสฺสตีติ ๗ เทว อหิ มาตฺกฺจฺฉิมฺหิ ทส มาเส กฺุณฺนิริเย วิย
วสีตฺวา กฺุณฺนิตฺโต นิกฺขนฺนฺโต ยกฺขินฺนิกเยน โสฬส วสฺसानิ พนฺธนา-
การเว วสนฺนฺโต พหิ โอลิเกตตปี น ลภี อฺุสฺสฺทนฺนิริเย จิตฺโต วิย อโหสี
ยกฺขินฺนินยา หตฺตโต มฺุตฺโตมฺุหิ น อชโร อมโร โหมิ มจฺจุ นามส
สกา เณจิ ชินฺนิตฺตุ วณฺเจตฺตุ ภเว อฺุกฺกณฺจฺจิตฺตฺสฺมิ ยาว เม พยาธิ-
ชรามรณานิ นากจฺฉนฺนฺติ ตาวเทว ปพพชิตฺวา ชมฺมํ จริสฺสามิ
อถิ เม รชเชน อนุชานาถ มํ เทวาติ วตฺวา ปีตฺตุ ชมฺมํ เทเสนฺนฺโต อาห
[๒๒๖๑]ยเมกรตฺตี ปจฺฉมํ กพฺเพ วสตี มาณโว

อพฺภูกฺขิตฺวา โส ยาติ ส กจฺฉนํ น นีวตฺตติ ๗

[๒๒๖๒]น ยฺุชฺฉมมานา น พเลน วสฺสีตา

นราน ชีรณฺติ น จาปี มียฺเยเร
สพฺพํ หิ ตํ ชาติชรายฺุปทฺทตฺ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ชมฺมํ ๗

[๒๒๖๓]จตุรงฺคินี เสน สฺุภีสรฺุปี

ชยณฺติ รกฺุจาทิปตี ปสฺยห
น มจฺจุโน ชินฺนิตฺตฺมฺุสฺสฺหณฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ชมฺมํ ๗

[๒๒๖๔]หตฺถิหิ อสฺเสหิ รเถหิ ปตฺตีหิ

ปริวาริตา มจฺจุเร เอกจฺจยา

เล่มที่ 34 วิสตินิปาตวณณา หน้า 170

น มจฺจุโน ภณฺชิตฺตุมฺสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๖๕]หตฺถีหิ อสฺเสหิ รเถหิ ปตฺตีหิ
สุรา ปภฺยชนฺติ ปชฺชยฺชนฺติ
น มจฺจุโน มทุทิตฺตุมฺสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๖๖]มตฺตา คชา ภินฺนคพา ปภินฺนา
นกรานิ มทุทฺตฺติ ชนฺ หนฺนฺติ
น มจฺจุโน มทุทิตฺตุมฺสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๖๗]อิสฺสาสิโน กตฺตทฺถาปี ธีรา
ทฺูเรปาทิ อกฺขณเวธิโนปี
น มจฺจุโน วิหฺมิตฺตุมฺสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๖๘]สฺรานิ ขิยฺยฺชนฺติ สเสถกานนาพ
สพฺพปี ตํ ขิยฺยติ ทิฆมนนฺตรํ
สพฺพํ หิ ตํ ภณฺชเร กาลปฺริยายํ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๖๙]สพฺเพสํ เอวํ หิ นารีนฺรานํ
จลาจลํ ปาณฺณโนธ ธีวิตํ
ปโฏว ฐตฺตสฺส ทฺูโมว กฺุทฺโธ

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จตุตทาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 171
เล่มที่ 34 อโยมรชาตกั หน้า 171

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๐] ทุมปฺผลาเนว ปตฺนติ มาณวา

ทหฺรา จ วุฑฺฒา จ สรีรเกทา

นาริโย นรา มชฺฌิมโปริสา จ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๑] นายํ วโย ตารกราชสนฺนิโก

ยทพฺภตตีตํ กตเมวทานิ ตํ

ชินฺณสุสฺสํ หี นตฺถิ รติ กุโธ สฺขํ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๒] ยกฺขา ปิสาจา อถวาปี เปตา

กฺขปิตา เต อสุสฺสนฺติ มนฺุสฺเส

น มจฺจุโน อสุสฺสิตฺตฺสฺสหนฺติ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๓] ยกฺเข ปิสาเจ อถวาปี เปเต

กฺขปิตฺเตปี เต นิชฺฌปนํ กโรนฺติ

น มจฺจุโน นิชฺฌปนํ กโรนฺติ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๔] อปฺราธเก ทฺุสเก เหจเก จ

ราชาโน ทณฺฺฑเฑนฺติ วิทิตฺวาน โทสํ

น มจฺจุโน ทณฺฺฑยิตฺตฺสฺสหนฺติ (๑)

๑. ส. ทณฺฺฑยิตฺตฺสฺสหนฺติ ฯ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๕]อปฺราธกา ทุสกา เหจกา จ

ลกฺกนฺติ เต ราชิโน นิชฺฌเปตฺตุ

น มจฺจุโน นิชฺฌปนํ กโรนฺติ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๖]น ขตฺติโยปี น จ พฺราหฺมโณปี

น อทฺตกา พลฺวา เตชวาปี

น มจฺจฺราษสฺส อเปกฺขมตฺถิ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๗]สีโห จ พฺยคุโฆ จ อโถ ทิปิโย จ

ปสฺยห ขาทนฺติ วิณฺนทมานํ

น มจฺจุโน ขาทิคุมุสฺสหนฺติ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๘]มายาการา รงฺกมชฺฌเณ กโรนฺตา

โมหนฺติ จกฺขุณี ชนฺสฺส ตาวเท

น มจฺจุโน โมหยิตฺสฺสหนฺติ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๓๙]อาสีวิสา กุปฺปีตา อุกฺคเตชา

ทำสนฺติ มาเรนฺติปี เต มนุสฺเส

น มจฺจุโน ทำสิตฺมุสฺสหนฺติ

ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๘๐] อาสีวิสา กุปปีตา ยํ ทํสนฺติ
ติกัจฉกา เตส วิสํ ทรนฺติ
น มจฺจุโน ทุฏฺฐ วิสํ ทรนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๘๑] ฌมฺมนฺตฺรี เวตฺตรุโณ จ โภโซ
วิสานิ หนฺตฺวาน กุชงฺกมานํ
สุยฺยฺนฺติ เต กาลกตา ตเถว
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๘๒] วิชฺชาชฺรา โฆรมรียมานา
อทสฺสนํ โอสเชภิ วชนฺติ
น มจฺจฺราชสฺส วชนฺตทสฺสนํ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ฌมฺมํ ฯ

[๒๒๘๓] ฌมฺโฆ หเว รกฺขติ ฌมฺมจาริ
ฌมฺโฆ สุจฺฉิโน สุขมาวหาติ
เอसानิสฺสโธ ฌมฺเม สุจฺฉิเณ
น ทุกฺคตี กจฺฉติ ฌมฺมจาริ ฯ

[๒๒๘๔] นหิ ฌมฺโฆ อฌมฺโฆ จ อุโป สมวิปากิโน
อฌมฺโฆ นิริยํ เนติ ฌมฺโฆ ปาเปติ สุกฺคตินฺติ ฯ
ตตฺถ ยเมกรตฺตินฺติ เขภฺยูเยน สตฺตา มาตฺตฺกฺจฺฉิมฺหิ ปฏฺฐิสฺนฺธี
คณฺหนฺตา รตฺตี คณฺหนฺติ ตสฺมา เอวมาห ฯ อยํ ปเนตฺถ อตฺถโถ
ยํ เอกรตฺตี วา ทิวํ วา ปจฺมเมว ปฏฺฐิสฺนฺธี คเหตุวา มาตฺตฺกฺจฺฉิสฺงฺขาเต

คพฺเภ วสตี ๗ มาณโวติ สตุโต กถลภาเวน ปติฏฺฐาสิ ๗
อพฺภุจฺจิตฺว โส ยาศิตฺติ โส มาณโว ยถา นาม วลาหกสงฺขาโต
อพฺโภ อฏฺฐิจฺจิตฺว นิพฺพตฺตฺติโต วายูเวเคน หโต ปฏฺฐิจฺจตฺติ ตเถว ๗
ปรจฺมํ กถลํ โหติ กถลา โหติ อพฺภุทํ
อพฺภุทา ชายเต เปสิ เปสิยา ชายเต ฌโน
ฌนา จ สาขา ชายนฺตฺติ เกสา โลมา นขาปี จ
ยถจฺสส ภูณฺชติ มาตา อนฺนํ ปานญจ โภชนํ
เตน โส ตตฺถ ยาเปติ มาตฺตฺตฺตฺติโต นโรติ ๗
ตตฺถ อิมํ มาตฺตฺตฺตฺติยํ กถลาทิภาวํ มาตฺตฺตฺตฺติโต จ นิภฺชนฺโต
มนฺททสกาทิภาวํ อापฺชฺชมาโน สสตี สมิติ คจฺจตฺติ ๗ ส คจฺจํ
น นีวตฺตฺตฺติ สจายํ เอวํ คจฺจนฺโต ปฺน อพฺภุทโต กถลภาวํ
เปสิอาทิโต วา อพฺภุทาทิภาวํ วา จิฑฺฑาทสกาโต มนฺททสกา
วณฺณทสกาทิโต วา จิฑฺฑาทสกาทิภาวํ ปาปฺมิตฺตํ น นีวตฺตฺติ ๗
ยถา ปน โส วลาหโก วาตเวเคน สยจฺจณฺณิยมาโน อหํ อสุกฏฺฐาเน
นาม อฏฺฐิจฺจิตฺว ปฺน นีวตฺเตตฺตฺวา ตตฺถเอว คนฺตฺตฺวา ปกตฺติภาเวน ฐสฺสามิตี
น ลภติ ยทฺสส คตํ ตํ คตเมว ยํ อนฺตรหิตํ ตํ อนฺตรหิตเมว โหติ ๗
ตถา โสปี กถลาทิภาเวน คจฺจมาโน คจฺจเตว ตสฺมี ตสฺมี โภฏฺฐาเส
สงฺขารา ปุริมาณํ ปจฺจยา หุตฺวา ปจฺจโต อนีวตฺเตตฺตฺวา ตตฺถ
ตตฺถเอว ภิชฺชนฺตฺติ ชรกาเถ สงฺขารา อมฺเหหิ เอส ปุพฺเพ ยฺวา
ถามสมฺปฺนฺโน กโต ปฺน นํ นีวตฺเตตฺตฺวา ตตฺถเอว กริสฺสามาติ น
ลภนฺติ ตตฺถ ตตฺถเอว อนฺตรชายนฺตฺติ ทสฺเสติ ๗ น ยฺชฺชมานาติ

อุกโต พุยุเพห สงคามะ ยูชณนตาฯ น พเลน วสสิตาติ น
กายพเลน โยชพเลน วา อุปคตา สมณนาคตาฯ น ชีรนุติติ
ปุริมั นการั อหริตวา เอวรูปาปี นรา น ชีรนุติ น จาปี มียุเรติ
อตุโถ เวทิตพุโพฯ สพุพมุหิ ตนุติ มหาราช สพุพเมว หิ อิทั
ป้าณมณุทลั มหายนุเตน ปีพียมานา อุจจุมฎีกา วีย ชาติยา
จ ชราย จ อุปททุตั นิจจปีพิตัฯ ตั เม มตี โหตีติ เตน การณนปี
มม ปพพชิตวา ชมมัม จรามิติ มติ โหติ จิตตุตั อุปปชชติฯ
จตุรงกนิินุติ หตุติอาทีหิ จตุรงเกหิ สมณนาคตัฯ เสนั
สุกัิสฐรูปนุติ สุกุจु กัิสนกชาติกั เสนัฯ ชยनुติติ กทาจิ เอกจजे
ราชาโน อตตโน เสนาย ชยनुติฯ น มจจุนุติ เตปี ราชาโน
มหาเสนสสุ มจจุนุ เสนั ชยิตุ น อุตสหนุติ น พุยาชชรามรณานิ
มทุทิตุ สกโกณุติฯ มจจเร เอกจจยาติ เอเตหิ หตุติอาทีหิ
ปริวาริตา เอกจजे ปจจามิตตานิ หตุโต มจจनुติ มจจุนุ ปน
สนุติกา มจจิตุ น สกโกณุติฯ ปกัิณชनुติติ เอเตหิ หตุติอาทีหิ
ปจจตุติกราชุนั นครานิ ปกัิณชनुติฯ ปรัชชยनुติติ มหาชนั
ธัเสนุตา วิธัเสนุตา ชีวิตกขัย ปาเปनुติฯ น มจจุนุติ เตปี
มรณกาละ สมปตเต มจจุนุ ภณชิตุ น สกโกณุติฯ กัิณนคพา
ปกัิณนาคิ ตีสุ จาเนสุ ปกัิณนา หตุวา มทั คพनुตา ปกัุมริตมทาติ
อตุโถฯ น มจจุนุติ เตปี महामจจु มทุทิตุ น สกโกณุติฯ
อิสสาสินุติ อิสสาสา ธนุคคหาฯ กตหตุถาติ สุกัิณชิตาฯ
ทุเรปาตีติ ทุเร ปาเตตุตु สมตถาฯ อกัุขณเวธิโนติ อวิรุทฐเวธิโน

วิขุอาโลเคน วิขุณสมตถา วา ฯ สรณินิ อโนตตาทินิ
มหาสรณินิ ขียนุตติเยว ฯ สเสถกานนาติ สปปพทวนสนุทา
มหาปจวีปี ขียติ ฯ สพพํ หิ ตนุติ สพพมิตํ สงฺขารคตํ
ทิมมนุตรํ จตฺวา ขียเตว กปฺปฏฺจ
อคฺคิมุข มชฺฐสิฏฺฐกํ วิย วิลียเตว ฯ อณุมตฺโตปี สงฺขาโร จาตุ
น สกฺโกติ ฯ กาลปริยายนุติ กาลปริยายํ นสฺสนกาลวาริ
ปตฺวา สพพํ ภูษเร สพพํ สงฺขารคตํ ภิษชเตว ฯ ตสฺส
ปกาสนตฺถิ สตฺตสฺสุริยสฺสตฺถิ อหริตพฺพํ ฯ จลาจลนุติ จลฺจล
สภภาเวน จาตุ อสมตฺโต นานากาวินาภาโว ฯ ปาณฺภูโนธ
ชีวิตนุติ อิธ โลเก อิมลํ ปาณฺภูตานิ ชีวิตํ ฯ ปโฏว ชฺชตฺตสฺส
ทฺโมว ภูลชฺชิติ สฺราชฺชตฺโต หิ สฺริ ทิสฺวาว อฺุเร พนฺชสาญฺจํ ทตฺวา
ปิวเตว นทิกฺุเล ชาตฺทฺโมว ภูเล ลุชฺชมานे ลุชฺชติ ยถา เอส ปโฏ
จ ทฺโม จ จลฺจโล เอวํ สตฺตานิ ชีวิตํ เทวาทิ ฯ ทุมปฺผลาเนวาทิ
ยถา ปกฺกานิ ผลานิ วาตहतานิ ทุมคฺคโต ภูมียํ ปตฺนุติ ตเถว
อิม มาณฺวา ชรฺวาวเตน หตา ชีวิตา คพิตฺวา มรณฺปจฺจฺย
ปตฺนุติ ฯ ทหฺราติ อฺนตฺมโส กลลภาเว จิตาปี ฯ มชฺฉิมโปริสาติ
นารินฺรานํ มชฺฉे จิตา อฺกฺโตพฺยลฺลชนกนปฺปสกา ฯ
ตารกราชสนฺนิโกติ ยถา ตารกราชฯ กاپฺปกฺุเข ชีโณ ปน
ชฺฉนฺหปฺกฺุเข ปฺุรติ น เอวํ สตฺตานิ วโย ฯ สตฺตานิ วโย หิ
ยทพฺภตฺติ คตฺเมวทานิ ตํ น ตสฺส ปฺุนาคมนํ อตฺถิ ฯ กฺุโต
รตฺติ ชฺรฯชฺฉินฺณสฺส กามคฺุณฺสฺสุ รติปี นตฺถิ เต ปฺุฏฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ

กุโตะเยว ฯ ยกฺขาติ มหิทฺธิกา ยกฺขา ฯ ปีสางาติ ปัสฺสปีสางกา ฯ
เปตาคิ ปิตฺติวิสยิกา ฯ อสฺสสนฺตีติ อสฺสตาสวาเตน อุปหนนฺติ
อาวิสนฺตีติ วา อตุโถ ฯ น มจฺจุโนติ มจฺจุ ปน เตปี อสฺสาเสน
วา อุปหนิตฺตุ อาวิสิตฺตุ วา น สกฺโกนฺติ ฯ นิชฺฌาปนํ กโรนฺตีติ
พลิกมฺมวเสน ขมาเปนฺติ ปสาเทนฺติ ฯ อปฺราธเกติ ราชา-
ปฺราธการเก ฯ ทฺฐสเกติ รชฺชทฺฐสเก ฯ เหจเกติ สนฺธิจฺเจทาทีหิ
โลกวิเหจเก ฯ ราชาโนติ ราชาโน ฯ วิทิตฺวาน โทสนฺติ
โทสํ ชานิตฺวา ยถานฺรูเปน ทณฺเฑนฺติ ฯ น มจฺจุโนติ เตปี มจฺจุ
ตณฺฑยิตฺตุ น สกฺโกนฺติ ฯ นิชฺฌาเปตฺนฺติ สกฺขีหิ อตฺตโน
นिरปฺราธภาวํ ปกาเสตฺวา ปสาเทตฺตุ ฯ น อทฺฏมกา พลวา
เตชวาปีติ อิมเ อทฺฏมา อัย กายพลณฺณพลฺเลหิ พลวา อัย
เตชวาติ เอวํปี น มจฺจฺราษสฺส อเปกฺขมตฺถิ เอกสฺมีปี สตฺเต
อเปกฺขา เปมํ สินเโห นตฺถิ สพฺพเมวาทิมทฺทตีติ ทสฺเสติ ฯ
ปสฺยหาติ พลกฺกาเรหิ อภิกฺกวิตฺวา ฯ น มจฺจุโนติ เตปี มจฺจุ
ขาทิตฺตุ น สกฺโกนฺติ ฯ กโรนฺตาคิ มายํ กโรนฺตา ฯ โมหนฺตีติ
อภฺตํ ภฺตํ กตฺวา ทสฺเสนฺตา โมหนฺติ ฯ อุกฺกเตชาคิ อุกฺกเตน
วิสเตเชน สมฺนฺนาคตา ฯ ติกิจฺจกาคิ วิสเวชฺชา ฯ ชมฺมนฺตฺริ
เวตฺตรุโณ จ โภโชติ เอเต เอวํนามกา เวชฺชา ฯ โฆรมฺมชฺยมานาคิ
โฆริ นาม วิชฺขํ อธิยฺนฺตา ฯ โอสเชกฺกิตฺติ โฆริ วา คนฺธาที วา
วิชฺขํ สาเวตฺวา โอสชานิ อาทาย เตหิ โอสเชหิ ปจฺจตฺถิกานํ
อทสฺสนํ วชฺนฺติ ฯ ชมฺโมติ สฺจฺริตฺตมฺโม ฯ รกฺขตีติ เยน
รกฺขิตฺโต ตํ ปฏฺิรฺกฺขติ ฯ สฺขนฺติ ฉสฺ กามสฺสฺเสสฺ สฺขํ อาวหติ
ปาเปติ ปฏฺิสนฺธิวเสน อุปเนติ ฯ

เอว มหาสตุโต จตุวิตติยา กาถาหิ ปิตุ ฐมมึ เทเสตุวา
มหาราช ตุมหากั รัชชั ตุมหากเมว โหตุ มยหึ อิมินา อตุโถ
นตุถิ ตุมเหหิ สทุธิ กถนตุตเมว มั พุยาธิชรามรณานิ อุปกจจุนตุ
ติฏฐถ ตุมเหติ วตุวา อยทามั ฉินฺหิตตุวา มตุตหตุถิ วย
กาถจจนปณฺชรั ฉินฺหิตตุวา สีหโปตโก วย กามะ ปหาย มาตาปิตโร
วณฺหิตตุวา นิกฺขมิ ฯ อถสฺส ปิตา มมปี รัชเชน โโก อตุโถติ
รัชชั ปหาย เตน สทุธิญฺเฒว นิกฺขมิ ฯ ตสฺมึ นิกฺขมฺนเต
เทวีปี อมจจาปี พุราหุมนคหปติกาทโยปีติ สกถนกรวาสิน
เคหานิ ฉจฺจเทตุวา นิกฺขมิสุ ฯ สมากโม มหา อโหสิ ฯ
ปริสา ทฺวาทสโยชนิกา ซาตา ฯ ตั อาทาย มหาสตุโต หิมวณฺตุ
ปาวิสิ ฯ สกโก ตสฺส นิกฺขนฺตภาวึ ญตุวา วิสฺสกมมึ เปเสตุวา
ทฺวาทสโยชนายามั สตุตโยชนวิตถารึ อสฺสมปทึ กอารสิ ฯ
สพฺเพ ปพฺพชิตปริกฺษาเร ปฏฺิทายาเปสิ ฯ อิตฺ ปรี มหาสตุตสฺส
ปพฺพชฺชา จ โอวาททานญจ พุราหุมนโลกปฺรายนตา จ ปรีสาย
อนปายกมนตา จ สพฺพาเหญฺจธา วุตฺตนเยเนว เวทิตพฺพา ฯ

สตุถา อิมึ ฐมฺมเทสนึ อาทริตุวา เอวึ กิกฺขเว ปุพฺเพปี
ตถาคโต มหากิเนกฺขมมึ นิกฺขนฺโตเยวาทิ วตุวา ซาทกั สโมธานสิ
ตทา มาตาปิตโร มหาราชกุลานิ อเหตุึ ปรีสา พุทฺธปรีสา
อโยฆมฺรปณฺหิตโต ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

อโยฆมฺรซาทกั นิกฺฺจิติ ฯ

จฺจทสฺมึ ฯ

อติ วิตตินิปาตวณณา นิกฺฺจิตา ฯ

ตีสนธิปาตวณฺณา

กีนฺนุทชาตกั

กีนฺนุโท กิมธิปฺปาโยติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อุโปสถกมฺมํ อารพุก กเถสิ ฯ

เอกทิวสํ ทิ สตุถา พหุ อุปาสเก จ อุปาสิกาโย จ อุโปสถิกเก
ชฺมมฺสฺสวณฺตถาย อากนฺตฺวา ชฺมมฺสภายํ นิสินฺเน อุโปสถิกตฺถ
อุปาสกาติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ฆนฺเตติ วุตฺเต สาธุ โว กตํ อุโปสถํ
กโรนฺเตหิ โปราณกา อุปทฺตฺอุโปสถกมฺมฺสฺส นิสฺสนฺเทน มหนฺตํ
ยสํ ปฏฺธิกฺกิสฺสูติ วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺโต ชฺมเมเน รชฺชํ กาเรนฺโต
สทฺุโร ปสนฺโน อโหสิ ทานสิลอุโปสถกมฺเมสุ อปฺปมตฺโต ฯ โส
เสเสปี อมจฺจาทยิ ทานาทิสฺสู สมาทเปสิ ฯ ปุโรหิตฺโต ปนฺสฺส
ปรปฺปญฺจิมฺสิโก ลณฺจขาทโก กุญฺฉินิฉฺฉยิโก อโหสิ ฯ ราชา
อุโปสถทิวเส อมจฺจาทยิ ปกฺโกสาเปตฺวา อุโปสถิกา โหถาติ
อาห ฯ ปุโรหิตฺโต อุโปสถํ น สฺมาทยิ(๑) ฯ อถ นํ ทิวา ลณฺจํ
คเหตฺวา กุญฺฉญฺญํ กตฺวา อุปญฺจฺจํ อากตํ ราชา ตฺมฺเห อุโปสถิกาติ
อมจฺเจ ปุจฺฉนฺโต ตฺวํ อจฺริย อุโปสถิกโกติ ปุจฺฉิ ฯ โส อามาติ
๑. ยฺ. สฺมาทยิ ฯ

มุตวาทำ กตุวา ปาสาทา โอตริ ฯ อถ นั เอโก อมจโจ นนุ
ตุมุเห น อุโปสถิกาทิ โจเทสิ ฯ โส อาห อหิ เวลายเมว ภูณชี
เคหิ ปน คนตุวา มุขิ วิกุขเลตุวา อุโปสถิ อธิญายาย สายิ น
ภูณชีสุสามิ รตตี สีลั รกขิสุสามิ เอวิ เม อุปทุฏฐโปสถกมมัม
ภวิสสุตตีติ ฯ สาธุ อจาริยาติ ฯ โส เคหิ คนตุวา ตถา
อกาสิ ฯ ปุเนกทิวลั ตสมิ วินิจฺฉเย นิสินฺเน อณฺณตรา สีลวตี
อิตฺถิ อญฺญั กโรนตี ฆริ คนตุ อลภมานา อุโปสถกมมัม นาติก-
กมิสุสามิติ อุปกญฺเจ กาลเ มุขิ วิกุขเลตุ อารภิ ฯ ตสมิ
ขณ พุราหฺมณฺสฺส สุปกฺกานั อมฺพผลานั (๑) อมฺพปีณฺที
อาหริยิตฺถ ฯ โส ตสฺสา อุโปสถิกภาวิ ฌตุวา อิมานิ ขาทิตฺวา
อุโปสถิกา โหหิติ อทาสิ ฯ สา ตถา อกาสิ ฯ เอตฺถกั
พุราหฺมณฺสฺส กมมัม ฯ

โส อปรภาเค กาลั กตุวา หิมวนฺตปฺปเทเส โลสิกิกงฺกาคีเร (๒)
ติโยชนิกเ อมฺพวเน รณฺณิเย ภูมิภาเค โสภกฺคปฺปตฺเต
กนกวิมานเ อลงฺกตสิริสยเน สุตฺตปฺปพฺพุโ วิย นิพฺพตฺติ
อลงฺกตปฺปญฺยตฺโต อุตฺตมรฺูปโร โสพสฺสหฺสฺสเทวณฺญาปริวาโร ฯ
โส รตฺติณฺเเว ตั สิริสฺมฺปตฺตี อฺนุโภติ ฯ วิมานกเปตภาเว
หิสฺส กมฺมสฺริกฺขโก วิปาโก อโหสิ ฯ ตสมฺมา อรุณเ อุกฺคจฺจนฺเต
อมฺพวณั ปวิสติ ฯ ปวิญฺจกฺขณฺเวยสฺส ทิพฺพตฺตภาโว อนฺตรธาเย
อสีติหตฺถตฺตาลกฺขณฺรปฺปมาโณ อตฺตภาโว นิพฺพตฺติ สกฺลสฺริริ
๑. ย. อมฺพณั ฯ ๒. ย. โกสิกิกงฺกาคย ตีเร ฯ

ฌายติ สุปฺพิตทีสุโก วยิ อโหสิ ฯ ทวีสุ หตฺเตสุ เอเกกา
องฺคุลี ตตฺถ มหาภูททาลปฺปมาณา นขา โหนฺติ ฯ เตหิ นเขหิ
อตุตฺโนว ปิฏฺฐิมิสฺส ฆาเลตฺวา อุทฺธริตฺวา อุทฺธริตฺวา ขาทฺนุโต
เวทนาปฺปตฺโต มหาวิรวํ วิรวฺนุโต ทุกฺขํ อนุโกติ ฯ สุริเย
อตุตฺถกเต ตํ สรีริ อนุตฺธรายิ ทิพฺพสรีริ นิพฺพตฺติ ฯ อตฺถกต-
ปฺปฏฺยตฺตา ทิพฺพนาฏกิตฺติโย นานาตฺริยานิ คเหตุวา ปรีวาเรนฺติ ฯ
โส มหาสมฺปตฺตี อนุทฺวาโนโต รมณฺิเย อมฺพวเน ทิพฺพปาสาทิ
อภฺิรฺหติ ฯ อิติ โส อุโปสฺติกาย อิตฺติยา อมฺพผลทานสฺส
นิสฺสนฺเทน ติโยชนิกิ อมฺพวณิ ปฏฺิถภติ ลลฺจํ คเหตุวา ญฺญญ-
กรณสฺส นิสฺสนฺเทน ปน ปิฏฺฐิมิสฺส อุปฺปาญฺเจตฺวา ขาทิ อุปฺทฺต-
โปสฺถสฺส นิสฺสนฺเทน ยสฺส อนุโกติ โสพสฺสหฺสสนาฏกิตฺติหิ
ปรีวฺโต ปรีจารสฺสิ ฯ ตสฺมี กाले พาราณสีราชา กามสฺ
อาทินวํ ทิสฺวา อิติปฺพพฺหุชฺช ปพฺพชิตฺวา อโชคฺงคฺาย รมณฺิเย
ญฺมิปฺปเทเส ปณฺณสาถิ การेतฺวา อุณฺจจริยาย ยาเปนฺโต
วิหาสิ ฯ อเถกทิวสฺส ตมฺหา อมฺพวณา มหาญฺญปฺปมาณิ
อมฺพปทฺกั กงฺคฺาย ปตฺติตฺวา โสเตน วุยฺหฺมานิ ตสฺส ตาปสฺส
ปรีโกคตฺติตฺถาภิมุขํ อากมิ ฯ โส มุขํ โชรฺวโนโต ตํ มชฺเณ นทียา
อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อุทฺกั ตรนฺุโต คนฺุตฺวา อาทาย อสฺสมปทํ
อาหริตฺวา อคฺยาการเ จเปตฺวา สตฺถเกน ฆาเลตฺวา ยาปนมตฺตํ
ขาทิตฺวา เสถิ กทฺลปณฺเณหิ ปฏฺิจฺจนาเทตฺวา ปุณฺปฺปุนิ ทิวเส
๑. ยฺ. โทสฺสิ ฯ

ทิวเส ยาว ปริกฺขยา ขาที ๑ ตสฺมี ปน จิเณ อณฺณํ ผลาผลํ
ขาทีตุํ นาสกฺขิ ๑ รสตณฺหยา พชฺฉิตฺวา ตเมว อมฺพปกฺกํ
ขาทีสุสํมิตฺติ นทีตีริ คณฺตุวา นที โอลเณฺโต อมฺพํ อลภิตฺวา
น อญฺจหิสุสํมิตฺติ สนนฺนิฏฺฐานํ กตุวา นิสีทิ ๑ โส ตตฺถ นีราหาโร
เอกทิวสํ เทว ติณฺนิ จตุปฺลยจณฺทิวสานิ วาตาตเปน ปริสุตฺตฺสนฺโต
อมฺพํ โอลเณฺโต นิสีทิ ๑

อถ สตฺตเม ทิวเส นทีเทวตา อวชฺชมานา ตํ การณํ
ณฺตุวา อํยํ ตาปโส ตณฺหาวสฺสโก หุตฺวา สตฺตทาหํ นีราหาโร คณฺคํ
โอลเณฺโต นิสีทิ อิมสฺส อมฺพปกฺกํ อทาตุํ น ยุตฺตํ อลภฺนฺโต
มริสฺสตี ทสฺสํมิตฺตํ อากณฺตุวา คณฺกาย อฺปริ อากาเส จตุวา
เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺตี ปจฺมํ คาถมาห

[๒๒๘๕]กัณฺโฑ กิมธิปฺปาโย เอโก สมนฺนํ สมนฺนํ

กั ปตฺถยาโน กั เอสํ เณน อตฺถเณน พฺราหฺมณาติ ๑

ตตฺถ ฆนฺโฑติ อชฺชมาสโย ๑ อธิปฺปาโยติ จิตฺตํ ๑

สมนฺนํสํตี อจฺฉลฺลิตํ ๑ สมนฺนํนํตี คิมฺเห ๑ เอสนฺติ เอสนฺโต ๑
พฺราหฺมณาติ ปพฺพชิตฺตฺตา ตาปสํ อาลปตี ๑ อิํ วุตฺตํ โหตี
พฺราหฺมณํ ตวํ กิมธิปฺปาโย กั จินฺเตนฺโต กั ปตฺถเณฺโต กั คเวสนฺโต
เณนตฺถเณน อิมสฺมี คณฺคาตีเร คณฺคํ โอลเณฺโต นิสินฺโนติ ๑

ตํ สุตฺวา ตาปโส ทสฺส คาถา อภาสิ

[๒๒๘๖]ยถา มหา วาริชโร กุมฺภโก สฺปรินาหฺวา

ตถฺปมํ อมฺพปกฺกํ วณฺณคณฺชฺรสุตฺตมํ ๑

ตํ วุຍหมานํ โสเตน ทิสวานามลฺมชฺฉิเม
ปาณิกิ นํ คเหตุวาน อคฺยายตฺนมาหรี ๑
ตโต กทลิตฺตเตสฺส นิกฺขิปิตฺวา สยํ อหํ
สตุเถน ตํ วิกปฺเปตฺวา ขุปฺปิปาสํ อหาสิ เม ๑
โสหํ อเปตทโร ปุณฺณภูตฺโต ทุกฺขกฺขโม
อสฺสาทํ นาธิกจฺฉามิ พลฺลเสวณฺณเสสฺส เกสฺสจฺจ ๑
โสสิตฺวา นฺน มรณํ ตํ มํ อวทิสฺสติ
อมฺพํ ยสฺส พลฺลํ สาธฺม มชฺชรคฺคํ มโนรมํ ๑
ยฺมทฺชรี วุຍหมานํ อุตฺทิสฺสมา มหณฺณเว
อกฺขาตํ เต มยา สพฺพํ ยสฺมา อฺปวสามหํ ๑
รมํ ปฏฺินิสฺสินฺโนสฺมิ ปฺถุโลมายฺตา ปฺถุ
ตลฺลจ โข เมว อฺกฺขาหิ อตฺตานมปฺลาโยนี ๑
กา วา ตวมลฺลิกฺลยาณิ กิสฺส วา ตวํ สุมชฺฉิเม
รฺูปปฏฺญปฺลมตฺถิว พฺยคฺฉิมิว คิริสฺสานฺนกา ๑
ยา สนฺติ นาริโย เทเวสฺส เทวานํ ปริจาริกา
ยา วา มนุสฺสโลกสฺมี รฺูเปนนฺวาคตฺติคฺคิโย ๑
รฺูเปเน เต สทิสฺสี นตฺถิ เทวคฺนฺรพฺพมานุเส
ปฺถุจฺจาสิ เม จารุปฺพุพฺงคฺคิ พฺรุหิ นามลฺลจ พฺนฺรเวติ ๑
ตตฺถ วาริธโร กุมฺภโกติ อฺทกฺขมฺภฺโ ๑ สฺสปฺรินาหฺวาติ
สฺสจฺฉานโน ๑ วณฺณคฺนฺรชฺชตฺตมฺนฺติ วณฺณคฺนฺรเสหิ อฺตฺตมํ ๑
ทิสฺวานาติ ทิสฺวา ๑ อมฺลมชฺฉิเมติ นิมฺมลฺมชฺฉเ ๑ เทวตํ

อาลปนุโต เอวมาน ๑ ปาณีกิติ หตุเถหิ ๑ อคฺขายตฺนมา-
หริณฺติ อตฺตโน อคฺคิหุตฺตสาถิ อาหริ ๑ วิกฺขเปตฺวาติ วิจฺฉินฺ-
ทิตฺวา ๑ วิกฺขเตตฺวาติปิ ปาโจ ๑ ขาทินฺติ ปาเสโส ๑
อหาสิ เมติ ตํ ชิวฺหุคฺเค จปิตฺมคฺตเมว สตฺตรสฺหณฺนิสฺหสฺถานิ
ฝริตฺวา มม ขุทฺททฺจ ปิปาสณฺจ หริ ๑ อเปตฺทโรติ วิคฺตกาย-
จิตฺตทฺโร ๑ สฺรุตฺโกชนํ ญฺญชฺนตฺสฺส วิย หิ ตฺสฺส ตํ สพฺพทฺรถิ
อปาหริ ๑ พฺยณฺตีญฺโถติ ตฺสฺส อมฺพปฺกฺกสฺส วิคฺตฺนุโต ขาโต
ปริกฺขิณอมฺพปฺกฺโก หุตฺวาติ อตฺโถ ๑ ทฺกขฺกขโมติ ทฺกฺเขน
อสาเตน กายกฺขเมน เจว จิตฺตกฺขเมน จ สมฺนฺนาคโต ๑
อณฺเณสฺ ปน กทฺลปฺนสฺวาทีสุ ฝเลสฺส ปฺริตฺตกํปิ อสฺสาทํ นาธิกฺจฺฉามิ
สพฺพานิ เม ชิวฺหาย จปิตฺมคฺตานิ ติตฺตกาเนว สมฺปชฺชนฺตีติ
ทีเปติ ๑ โสสิตฺวาติ นิราหารตฺาย โสสิตฺวา สฺกฺขาเปตฺวา ๑
ตํ มมนฺติ ตํ มม ๑ ยสฺสาติ ยํ อสฺส ยํ โหตีติ อตฺโถ ๑ อิทํ
วฺคฺตํ โหติ ยํ ฝลาฝลํ มม สาธุ อโหสิ ๑ วฺยฺหฺมานฺนฺติ
นทีคฺมฺภีรฺปฺลฺลอุทฺกขฺนฺธสฺงฺขาเต มหณฺณเว วฺยฺหฺมานํ ๑ ตโต
อุทฺธิสฺมา อุทฺธีรํ ตํ อมฺพํ มม มรณฺ อวฺหิสฺสตีติ มณฺณามิ ๑
มยฺหํ หิ ตํ อลฺกนฺตฺสฺส ชีวิตํ อปฺปวตฺติสฺสตีติ ๑ อฺปวสฺสามีติ
ขุปฺปิปาสาหิ อฺปฺหโต วสฺสามี ๑ รมฺมํ ปฺญินฺสินฺโนสฺมีติ รมณฺีย
นที ปฺญิ อหํ นิสฺสินฺโน ๑ ปฺญฺโลมายฺตา ปฺญฺติ อยํ นที ปฺญฺโลเมหิ
มจฺเจหิ आयฺตา ปฺญฺ วิปฺลา อปี นาม เม อิตฺโต โสตฺถิ ภาเวยฺยาติ
อธิปฺปาโย ๑ อปฺลาโยนีติ อปฺลาโยติวา ๑ มม สมฺมุขฺยา จิตฺติ

ตัม เทวตัม อาลปติ ฯ อปلامินีตีปี ปาโจ ฯ มลาปรหิตเต
อนวชชตรีเรติ อตุโถ ฯ กิสฺส วาติ กิสฺส วา การณน
อิธาคมาสีติ ปุจฺจติ ฯ รูปปฏฺฐปฺลมตฺถีวาติ ปุณฺณปาติมตฺถกถาญจน-
ปตฺตสทิสี ฯ พุยกฺขมิวาทิ ลีลาวิทาสเสน ตฺรณฺณพุยกฺขมราชโปตฺติกา
วีย ฯ เทวานนฺติ ฉนฺนํ กามาวจรเทวานํ ฯ ยา วา
มนุสฺสโลกสฺมินฺติ ยา วา มนุสฺสโลกे ฯ รูปेณนฺวาคตฺติตฺถิโยติ
รูปेณ อนฺวาคตา อิตฺถิโย ฯ นตฺถิตฺติ อตฺตโน สมภวานาย
เอวมาห ฯ ตว รูปสทิสาย นาม น ภวิตพฺพนฺติ หิสฺส อธิปฺปาโย ฯ
กนฺธพฺพมานุเสติ มฺลกนฺธาทีนีสฺสิตฺเตสฺส กนฺธพฺเพสฺส จ มนุสฺสโลก
จ ฯ จารุปฺพุพฺงกิตฺติ จารุณา ปุพฺพุพฺงเคน อูรฺตกขณน สมฺนฺนาคเต ฯ
นามญจ พนฺธเวติ อตฺตโน นามโกตฺตญจ พนฺธเว จ มยฺหํ อุกฺขาหิตฺติ
วทตี ฯ

ตโต เทวตา อญฺจ คธา อภาสิ

[๒๒๘๘] ยํ ตํว ปฏฺฐินีสฺสินฺโนสิ รมฺมํ พฺราหฺมณ โกสิทฺถิ

สาหํ ภูสาลยา วุคฺถา วรวาริวโหฆวา ฯ
นानาทุมคณาภิณฺณา พหฺกา คิริกนฺทรา
มเมว สมฺมุขา โหณฺติ อภิสนฺทนฺติ ปาเวเส ฯ
อโถ พหฺ วนโตทา นีลวาริวหิณฺธรา
พหฺกา นาคจิตฺโตทา อภิสนฺทนฺติ วารินา ฯ
ตา อมฺพชฺมพฺพลพฺพา นิปาตาลมฺพมฺพรา
พหฺนิ ผลชาตานิ อาวหนฺติ อภิณฺหโส ฯ

เล่มที่ 34 ติสฺตนิปาตวณฺณา หน้า 186

ยํ กิลฺยจิ อุกฺโกโต ตีเร ผลํ ปตฺติ อมฺพฺนิ
อัสฺสยนฺตํ โสตฺสฺส ผลํ โหติ วสฺสนฺคํ ฯ
เอตทญฺญา ย เมธาวิ ปุณฺณญฺญา สุโณหิ เม
มา โรจย อภิสงฺกํ ปฏฺิเสธ ชนาธิปํ ฯ
น วาหํ วุฑฺฒวํ มญฺเญ ยํ ตฺวํ รุญฺจาภิวฑฺฒน
อายมาโน ราชิตี มรณํ อภิกงฺขลิตี ฯ
ตฺสฺส ชานนฺตํ ปิตโร คนฺธพฺพาว สเทวกา
เย วาปี อิตฺโย โลกํ สลฺยตตฺตา ตปฺสฺสฺสฺสโน
อัสฺสยนฺเต ชานนฺตํ ปญฺญญฺญา ยตฺสฺสฺสโนติ ฯ

ตตฺถ โกสิกิงฺคํ ยํ ตฺวํ พุราหฺมณ รมมํ โกสิกิงฺคํ
ปฏฺินิสฺสโนติ ฯ ญฺสาถยา วุฑฺฒาติ ญฺเส จณฺทโสเต อาลโย
ยตฺส วิมานตฺส ตสฺมี อธิวตฺถา ฯ กงฺคญฺจกวิมานวาสิเนติ
อตุโถ ฯ วรวาริวโหมวาทิ วรวาริวเหเน โอเขน สมฺนฺนาคตา ฯ
สมฺมุขาทิ วุฑฺฒปฺปการา คิริกนฺทรา มํ สมฺมุขํ กโรนฺติ
อหํ ตาสํ ปาโมกฺขา โหมีติ ทสฺเสติ ฯ อภิสนฺทนต์ิ
ปวตฺตนต์ิ ฯ ตโต ตโต อากนฺตฺวา มํ โกสิกิงฺคํ ปวิสฺสฺสฺสตีติ
อตุโถ ฯ วนโตทาติ น เกวลํ กนฺทราว อถโข พหู วนโตทา
ตมฺหา วนมฺหา อุกถานิปิ พหุณี ปวิสฺสฺสฺสตีติ ฯ นีลวาริวหิณฺธราติ
มณฺวิณฺเณน นีเลน วารินา ยุตฺเต อุกถกฺขนฺธสงฺขาเต วเห
ธาเรนฺติโย ฯ นาคจิตฺโตทาติ นาคานํ จิตฺตกาเรณ วนฺณ-
สงฺขาเตน อุกถน สมฺนฺนาคตา ฯ วารินาติ เอวรูปา หิ พหู

นทโย มั วารินาว อภิสนุทนต์ติ ปริปฺปูเรณฺตีติ ทสฺเสติ ฯ ตาติ
ตนาทโย ฯ อวหนฺตีติ เอตานิ อมฺพาทีนึ อากทฺฒนฺตีติ ฯ
สพฺพานึ หึ เอตานิ อุปฺโยคตฺเถ ปจฺจตฺตวจนานึ ฯ อถวา
ตาติ อุปฺโยคพหฺวจฺฉํ ฯ อวหนฺตีติ อิมานึ อมฺพาทีนึ ตา
นทโย อากทฺฒนฺตีติ อุปฺคจฺฉนฺตีติ อตฺถโถ ฯ เอวํ อุปฺคตานิ ปน
มม โสตํ ปวิสฺนฺตีติ อธิปฺปาโย ฯ โสตสฺสาติ ยํ อุกฺโกติ ตีเร
ชาตฺรูกฺเขหึ ผลํ อมฺพุณึ ปตฺติ สพฺพํ ตํ มม โสตสฺเสว วसानุคฺตํ
โหติ นตฺถตฺถ สํสโยติ ฯ เอวํ อมฺพปฏฺกสฺส นทิสฺเตน
อากมฺนการณฺํ กเถสิ ฯ เมธาวิ ปฺลฺลปณฺณชาติ อุกฺกํ อาลปนฺนเมว ฯ
มา โรจยาติ เอวํ ตณฺหาภิสฺสงฺกํ มา โรจย ฯ ปฏฺิเสธาติ ปฏฺิเสเชหึ ฯ
ตนฺตี ราชานํ โอวทติ ฯ วุทฺทวณฺตีติ ปณฺณาวุทฺทภาวํ ปณฺณทิตฺถาวํ ฯ
รฏฺฐาภิวทฺฒนาติ รฏฺฐสฺส อภิวทฺฒน ฯ อายฺยมาโนติ
มํสโลหิตฺเตน (๑) อายฺยนฺนฺโต วุทฺทนฺนฺโต ตฺรฺุณฺนฺโต หุตฺวาติ อตฺถโถ ฯ
ราชสิตีติ ตํ อาลปฺตีติ ฯ อิทํ วุคฺตํ โหติ ยํ ตฺวํ นีราหารตฺตาย
สฺสสฺสมาโน ตฺรฺุณฺนฺโต สฺมาโน อมฺพโลเกน มรณฺํ อภิกงฺขสิ น เว
อหํ ตว อิทํ ปณฺณทิตฺถาวํ มณฺณามิตฺติ ฯ ตสฺสาติ โย ปฺลฺลคฺคโล
ตณฺหาวาสโก โหติ ตสฺส ตณฺหาวาสิกภาวํ ฯ ปิตโรติ สงฺขํ คตา
พฺรหฺมาโน จ สทฺธิ กามาวจรเทเวหึ คนฺธพฺพา จ วุคฺตปฺปการา
ทิตฺตพฺพกฺขกา อิสฺโย จ อสฺสยํ ชานนฺตีติ ฯ อนจฺฉริยญฺเจตํ ยนฺเต
อิทฺธิมฺนฺโต ชานเยยฺยํ อสฺสุโก นาม ตณฺหาวาสโก โหตีติ ปฺนฺ เตสํ
๑. ย. มํสโลหิตฺเตหึ ฯ

ภาสมานานัน วจนัน สุตฺวา ยปี เตสํ ปญฺญชฺชตา ยสฺสสิโน ปริจารกา
เตปี ชานนฺติ ปาปกมมํ กโรนฺตสฺส หิ รโห นาม นตฺถิติ ตาปสฺส
สํเวคํ อุปฺปาเทนฺติ เอวมาห ฯ

ตโต ตาปโส จตฺสโส คาถา อภาสิ

[๒๒๘๘]เอวํ วิทิตฺวา วิหุ สพฺพชฺชมมํ

วิทฺธันนํ จวนัน ชีวิทฺสฺส

น วิยตี ตสฺส นรฺสฺส ปาปํ

สเจ น เจเตติ วชาย ตสฺส ฯ

[๒๒๘๙]อิติปฺปุกสมณฺญาเต เอวํ โลกฺยา วิทิตา สติ

อนริยํ ปริสํภาเส ปาปกมมํ ชิกิํสฺสสิ ฯ

สเจ อหํ มริสฺสามิ ตีเร เต ปุณฺณสฺสโสณิ

อัสสยนฺเต อสิ โลโก มยิ เปเต อากมฺิสฺสติ ฯ

ตสฺมาหิ ปาปกํ กมมํ รกฺขสฺสจ สุมชฺชเม

มาตุวํ สพฺโพ ชโน ปจฺจนา ปกฺวกฺขาสิ มยิ มเตติ ฯ

ตตฺถ เอวํ วิทิตฺวาติ ยถา อหํ สีลญฺจ อนิจฺจตฺถจ ชานามิ

เอวํ ชานิตฺวา จิตฺสฺส ฯ วิหุติ วิญฺญฺโน ฯ สพฺพชฺชมมฺนฺติ

สพฺพํ สุจฺริตฺชมฺมํ ฯ ติวิขสุจฺริตฺถหิ อิชฺ สพฺพชฺชมฺโมติ อธิปฺเปตํ ฯ

วิทฺธันนฺติ ฆงฺกํ ฯ จวนนฺติ จุตี ฯ ชีวิทฺสฺสชาติ อายุโน ฯ

อิทํ วุตฺตํ โหติ เอวํ วิทิตฺวา จิตฺสฺส หิ ปณฺฑิตฺสฺส สพฺพํ สุจฺริตฺชมฺมํ

ชีวิทฺสฺส จ อนิจฺจตํ ชานนฺตสฺส เอวรฺูปสฺส นรฺสฺส ปาปํ น วิยติ

น วทฺฒติ ฯ สเจ น เจเตติ วชาย ตสฺสชาติ สฺวํ คตฺสฺส ปฺรปฺกคฺคตฺสฺส

วธาย น เจเตติ น จ วิกปฺเปติ เนว ปรปฺคฺคํ (๑) นาปีสุส สนฺตกั
วินาสฺเตติ อหฺยจ กสฺสจจิ วธาย อจินฺเตตฺวา เกวลั อมฺพปฺกฺเก
อาลยั กตฺวา กงฺกั โอโลเกนฺโต นิสินฺโนสฺมิ ตฺวํ โอโลเกนฺตี มยฺหิ
กิณฺนาม อกฺุสลั ปสฺสสึตี ฯ อสิปฺคฺคสมณฺเณเตติ อสิคฺเณน สุภฺุ
อณฺเณเต อสิณฺ สมนฺเต ฯ เอวํ โลกฺยาติ ตฺวํ นาม ปาปฺวาหนฺน
โลกฺสุส หิตาติ เอวํ วิทิตฺวา ฯ สตีติ สติ โสภฺเณ อุตฺตเมติ
อาลปฺนเมตฺ ฯ อนริยั ปรีสฺภาเสติ ตสฺส ชานนฺติ ปิตโรติ
อาทิกาย อสนฺุทฺราย ปรีภาสาย สมนฺฺนาคเต ฯ ชิกิ์สตีติ มยิ
ปาเป อลัวิชฺชนฺเตปี มํ เอวํ ปรีภาสนฺตี จ มรณฺ อชฺุณฺเปกฺขนฺตี
จ อตฺตโน ปาปฺกมฺมํ กเวสสิ อฺุปาเทสิ ฯ ตีเร เตติ ตว ตีเร ฯ
ปฺุสฺสฺโสณฺตีติ ปฺุถฺลา ย สฺุทฺราย โสณฺยา สมนฺฺนาคเต ฯ
เปเตติ อมฺพปฺกั อลภิตฺวา ปรโลกฺกเต มเตติ อตฺุโธ ฯ
ปฺุทฺทฺชาตีติ อฺุโกสิ ครหิ นนฺทิ(๒) ฯ ปฺุทฺทฺถาตีติปี ปาโหิ ฯ

ตํ สฺุทฺวา เทวธีตา ปญฺจ คธา อภาสิ

อณฺเณตเมตํ อวิสฺยุหฺสาหิ

อตฺุตฺานํ อมฺพญฺจ ททามิ เต ตํ

โย ทฺุจฺเช กามคฺุณฺ ปหาย

สนฺติญฺจ ฐมฺมญฺจ อธิภฺุจฺจ โตสิ ฯ

โย หิตฺวา ปฺุพฺพลัโยคํ ปฺุจฺฉาสฺโยชเนภฺุจฺจ โก

อฐมฺมญฺเจว จรติ ปาปฺญฺจสุส ปวทฺุตฺติ ฯ

๑. ย. ปรสนฺตกั ฯ ๒. ย. นินฺทิ ฯ

เล่มที่ 34 ตีสนิปาตวณณา หน้า 190

เอहि ตํ ปาปยิสสามิ กามํ อปโปสุสุโก ภว
อุปานยิสสามิ ตีริ ตสมิ วิหราหิ อนุสุสุโก ฯ
ตํ ปุปุพรสมตเตหิ วงงุเกหิ อรินทม
โกณจา มยูรา ทิวียา โกยภูจิมฐสาเลีย
กุษชิตา หังสปุเกหิ โกกิเลตตุต ปโปชเร ฯ
อมุเพตตุต วิปฺปฺสูนคฺคา ปลาลขลสนฺนิภา
โกสุมฺภสทพานิปา ปกุกตาลวิลมพินฺนติ ฯ

ตตุต อณฺฎาตเมตฺนฺติ ครหา เต ภวิสฺสตีติ วทฺนฺโต
อมุพปุกุกตฺถาย วทสีติ เอตํ การณํ มยา อณฺฎาตํ ฯ
อวิสยฺหสาหิติ ราชานโน นาม ทุสฺสาหิ สหฺนฺติ เตน ตํ อาลปนฺติ
เอวมาห ฯ อตฺตานนฺติ ตํ อาลิงฺกิตฺวา อมฺพวนํ นยฺนฺติ
อตฺตานนฺจ เต ททามิ ตนฺจ อมฺพํ ฯ กามกฺุณฺเตติ กาณฺจนมาล-
เสตจฺจตฺตปฏฺิณฺจฺหิตฺเต วตฺตุกาเม ฯ สนฺติณฺจ ฐมฺมณฺจาทิ
ทุสฺสีลวฺอุปสมสนฺติสฺงฺขาตํ สีลนฺจเวจฺ สุจฺริตฐมฺมณฺจ ฯ
อริฏฺฐิจิโตสสีติ โย ตฺวํ อิเม กฺุณฺเ อูปคฺโตสสิ เอเตสุ จ ปติฏฺฐิจิโตสสีติ
อตุโถ ฯ ปุพฺพสฺสโยคฺนฺติ ปุริมพฺนฺธนํ ฯ ปจฺจาลํโยชเนติ
ปจฺจิมพฺนฺธเน ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ อมฺภโถ ตาปส โย มหฺนฺตํ
รชชสีริวิภวํ ปหาย อมฺพปุกุกมตฺเต รสตณฺหาเย พชฺฉิตฺวา
วาตาทปี อคฺเณตฺวา นทีตีเร สฺสุสฺมาโนปิ นิสีทิ โส มหาสมฺพุทฺธิ
ตริตฺวา เวลนฺเต สํสีทฺนปฺกุกคฺลสทิสโย โย ปฺกุกคฺโล รสตณฺหาเวสิโก
หุตฺวา อฐมฺมณฺจเวจฺ จรติ รสตณฺหาเวเสน กยิรมานํ ปาปญฺจสฺส

ปวทุตตีติ ฯ อิติ สทา ตาปัสสิ ครหนตี เอวมหา ฯ กามิ
อโปโปสสุโก ภวาติ เอกังเสเนว อมพปกุเก นีราลโย อโหสิ ฯ
ตสมินฺนติ สีตเล อมพวเน ฯ ตนฺนติ เอวํ วทมานาว เทวตา
ตาปัสสิ อาลึงกิตฺวา อูเร นิปชฺชาเปตฺวา อากาเส ปกฺขนฺตา
ติโยชนิกิ ทิพฺพอมพวณิ ทิสฺวา สกฺกณสทฺททญฺจ สุตฺวา ตาปสฺส
อากิกฺขนฺตี ตนฺนติ เอวมหา ฯ ปุพฺพรสมตฺเตหิตี ปุพฺพรเสน
มตฺเตหิ ฯ วงฺกณฺเกหิตี วงฺกณฺเวหิ สกฺกณฺเหหิ อภินาทิตนฺนติ อตฺโถ ฯ
อิทานิ เต สกฺกณฺ อากิกฺขนฺตี โกลฺยจาติ อาทิมหา ฯ ตตฺถ
ทิวียาติ ทิพฺพยา ฯ โภยญฺจิมชฺฐสาเลียติ โภยญฺจิสกฺกณฺ นาม
สฺวณฺณสาเลีย สกฺกณฺ จ เอเต ทิพฺพสกฺกณฺ เอตฺถ วสนฺตีติ
ทสฺเสตี ฯ กุชฺชิตา หังสปุเกหิตี หังสกณฺเหหิ อุกุชฺชิตา วิรว-
สงฺฆญฺญิตา ฯ โกกิเลตฺถ ปโปชเรตี เอตฺถ อมพวเน โกกิลา
วสนฺตี สตฺตณิ ปโปเชนฺตี ฌาเปนฺตี ฯ อมพเพตฺถาติ อมพา
เอตฺถ ฯ วิปฺปฺสฺนคฺคาติ ผลภาเรน โอนมิตสาขคฺคา ฯ
ปลาลขลสนฺนิภาติ ปุพฺพสนฺนิจเยน สาลิปลาลขลสทิสฺวา ฯ
ปกฺกตาลวิลมฺพินฺนติ ปกฺกตาลผลวิลมฺพินฺน เอวรูปา จ รุกฺขา
เอตฺถ อตฺถิตี อมพวณิ วณฺเณตี ฯ

วณฺณยิตฺวา จ ปน ตาปัสสิ ตตฺถ โอตฺตาเรตฺวา อิมสฺมี อมพวเน
อมพานิ ขาทนฺโต อตฺตโน ตณฺหิ ปุเรหิตี วตฺวา ปกฺกามิ ฯ
ตาปโส อมพานิ ขาทิตฺวา ตณฺหิ ปุเรตฺวา วิสมิตฺวา อมพวเน
วิจฺรณฺโต ตํ เปตฺติ ทุกฺขิ อนุภวณฺตี ทิสฺวา กิณฺจิจิ วตฺตุํ นาสกฺขิ ฯ

คเหตุว้า ปรรปีฎุจิม์สิโก หุตุว้า ตสฺส ทิว้า กตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสนุเทน
อิทํ ทุกุขํ อนุภวามีติ วตุว้า ค้าถาทุวยม้าม

[๒๒๕๑]อชฺฌณน้านิ ปฎีกุคฺคยห ก้ามสุ กิทธิโต อหํ

อจรี ทิมมทุชานันํ ปเรตํ อหิตายหํ ฯ

โย ปฎิจิม์สิโก โหติ เอวํ อุกกัจจ ขาทติ

ยถามชฺช ขาทามิ ปฎิจิม์सानิ อตฺตโนติ ฯ

ตตฺถ อชฺฌณน้านิติ เวเท ฯ ปฎีกุคฺคยหาคิ ปฎีกุคฺคเหตุว้า
อธิสยิตฺตว้า ฯ อจรินฺติ ปฎิปชฺซี ฯ อหิตายหนฺติ อตฺตนาสนาย
อหํ ฯ โย ปฎิจิม์สิโกติ โย ปุคฺคโล ปเรตํ ปฎิจิม์สขาทโก
ปีสุโณ โหติ ฯ อุกกัจจจาทิ อุกกนฺเตตฺตว้า ฯ

อิทฺถจ ปน วตุว้า ตาปสี ปุจฺฉิ ตุมฺเห กถิ อิชากตาทิ ฯ
ตาปโส สพุทฺธิ วิตุถารेतฺตว้า กเถสิ ฯ อิทานิ จ ฆนฺเต อิชเว
วสิสฺสถ กมิสฺสถาคิ ฯ น วสิสฺสสามิ อสฺสมปทญฺเจว กมิสฺสสามิติ ฯ
เปโต สารุ ฆนฺเต อหํ โว นีวทฺธิ อมฺพปกฺเกน อุปฺภูจหิสิสามิติ
วตุว้า อตฺตโน อานุภาวเณ อสฺสมปเทยเว อิตารेतฺตว้า
อนุกกณฺจฺจนา อิชเว วสถาคิ ปฎิณฺณํ คเหตุว้า คโต ฯ ตโต
ปฎุจาย นีวทฺธิ อมฺพปกฺเกน อุปฺภูจหิ ฯ ตาปโส ตํ ปรีกฺขณฺชนฺโต
กสิณฺปรีกมฺมํ กตุว้า ฆานากิถฺถว้า นีพฺพตฺเตตฺตว้า พุรหฺมโลก-
ปราชโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อุปาสกานันํ อิทํ ชมฺมเทสนันํ อหาริตฺตว้า สจฺจานิ
ปกาสेतฺตว้า ชาตถ์ สโมชานสิ ฯ สจฺจปรีโยसानเ เกจิ

เอกมนฺตํ นิสีทึ ๗ อิตราสุ เอกจจา สตุถุ สนฺติเกเยว นจฺจิสฺสุ
เอกจจา หตุถุกุกฺกจฺปาทกุกฺกจฺจา กถหํ กรีสุ ๗ สตุถา ตาสํ
สํเวชนนตฺถาย ภมฺกโลมโต รัสสิโย วิสขฺเชติ ๗ อนุชการตมิสา
อโหสิ ๗ ตา กิตตลิตา มรณภยตฺชชิตา อเหตุ ๗ เตน ตาสํ
สุรา ชินฺณา ๗ สตุถา นิสินฺนปลฺลงฺเก อนุตฺรหิโต สินฺนรุมฺทฺชนิ
จตุวา อุณฺณาโลมโต รัสสิ วิสขฺเชติ ๗ จนฺทสุริยสทฺสฺสुकฺกมนํ
วีย อโหสิ ๗ สตุถา ตตุถ จิโตว ตาสํ สํเวชนนตฺถาย

โก นฺุ หาโส กิमानฺนุโท นิจฺจํ ปชฺชติเต สติ

อนุชการเน โอนทฺธา ปทึปี น กเวสธาคิ

อิมํ กาดมาห ๗ กาดาปริโยसानเน ตา ปญฺจสตาปี โสตาปตฺตพิผล
ปติฏฺฐหีสฺสุ ๗ สตุถา อากนฺตฺวา กนฺชกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
นิสึทึ ๗ อถ นํ วิสาขา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต อิทํ หิโรตฺตปฺปเกทกํ
สุราปานนฺนาม กทา อุปฺปนฺนนฺติ ปุจฺฉิ ๗ โส ตสฺสา อากิขฺนฺโต
อตีตํ อารี ๗

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต เอโก

กาสิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก สฺโร นาม วนฺจรโก ฆนฺจํ ปรีเยสนตฺถาย หิมวณฺตํ
อคมาสิ ๗ ตตุถเอโก รุกฺโข อุคฺคกนฺตฺวา โปริสมตฺเต จานเน
ติชากปฺโป อโหสิ ๗ ตสฺส ตินฺณํ กปฺปานํ อนุตฺเร จาฏิปฺปมาโณ
อวาโฏ อโหสิ ๗ โส เทเว วสฺสนฺเต อุทเกน ปุริโต ตํ ปรีวารตฺวา
หริตฺถิ อามลฺกิ มริจฺจฺจฺจ โจ อเหตุ (๑)๗ เตสํ ปกฺกานิ วณฺณุกโต
๑. ย. อโหสิ ๗

ผลานิ จินฺทิตฺวา ตตฺถ ปตฺนฺติ ฯ ตสฺสาวินฺหเร สยญชาตสาลี ฯ
ตโต จ สุวกา สาลีสฺตานิ อหริตฺวา ตสฺมี รุกฺเข นิสฺทิตฺวา
ขาทฺนฺติ ฯ เตสํ ขาทฺมานานํ สาลีปี ตณฺฑุลาปี ตตฺถ ปตฺนฺติ ฯ
อิตฺติ ตํ อุทกํ สุริยาตเพน ปจฺจมานํ รสํ โลหิตวณฺณํ อโหสิ ฯ
นิทาฆสมเย ปิปาสีตา สกฺกณคณา ตํ ปิวิตฺวา มตฺตา ปริวตฺเตตฺวา
รุกฺขมฺมูเล ปตฺตีสุ โถกํ นิทฺทายิตฺวา วิกุชฺชमानา ปกฺกมฺนฺติ ฯ
รุกฺขสนฺขมกฺกฏาทีสุปี เอเสว นโย ฯ วนจรโก ตํ ทิสฺวา สเจ
อิทํ วิสํ ภเวยฺย อิม มเรยฺย อิม ปน โถกํ นิทฺทายิตฺวา ยถาสุขํ
กจฺจนฺติ นยิทํ วิตฺนฺติ ฯ โส สยํ ปิวิตฺวา มตฺโต หุตฺวา มํสํ
ขาทิตฺกามา อโหสิ ฯ ตโต อकुสิ กตฺวา ปชฺชติตฺวา รุกฺขมฺมูเล
ปตฺติเต สกฺกณ เตตฺติรูกฺกฏาทโย มาเรตฺวา มํสํ องฺการเ ปจิตฺวา
เอเกน หตฺถเณน นจฺจนฺโต เอเกน มํสํ ขาทนฺโต เอกาทํ ทฺวิหํ
ตตฺถเว อโหสิ ฯ ตโต ปน อวินฺหเร เอโก วรุโณ นาม ตาปโส
วสตี ฯ วนจรโก อณฺณถาปี ตสฺส สนฺตีกํ กจฺจนฺติ ฯ อถสฺส
เอตทโหสิ อิทํ ปานํ ตาปเสน สทฺธิ ปิวิสฺสามิตฺติ ฯ โส เอกํ
เวพฺพนาพิทํ ปฺบูรตฺวา ปกฺกมฺเสน สทฺธิ อหริตฺวา ปณฺณสาลํ
คนฺตฺวา ฆนฺเต อิมํ ปานํ ปิวถาติ วตฺวา อุโภปี มํสํ ขาทนฺตา
ปิวิสฺสุ ฯ อิตฺติ สุเรน จ วรุเณน จ ทิฏฺฐตฺตา ตสฺส ปานสฺส สุราติ
จ วรุณฺีติ จ นามํ ชาตํ ฯ

เต อุโภปี อตฺถเอโส อุปาโยติ เวพฺพนาพิโย ปฺบูรตฺวา กาเชนาทาย
ปจฺจนฺตฺนกริ คนฺตฺวา ปานการกา นาม อาคตาติ รณฺโณ อาโรเจสิ ฯ

ราชา เน ปกโกสาเปสี ฯ เต ตสุส ปานํ อุปเนสิ ฯ ราชา
เทว ตโย วาเร ปิวิตฺวา มชฺชิ ฯ ตสุส ตํ เอกาหทวิหมตฺตเมว
อโหสิ ฯ อถ เน อญฺญปี อตุถิติ ปุจฺฉิ ฯ อตุถิ เทวาติ ฯ
กุหินฺติ ฯ หิมวณฺเต เทวาติ ฯ เตนหิ อานเถติ ฯ เต
คนฺตฺวา เอกเทว วาเร อานตฺวา นินฺทฺริ คนฺตํ น สกฺขิสฺสามาติ
สพฺพสมฺภาวเร สลลภเชตฺวา ตสุส รุกฺขตจาทินิ คเหตุวา
สพฺพสมฺภาวเร ปกฺขิปิตฺวา นคเร สุริ กรีสฺสุ ฯ นาครา สุริ
ปิวิตฺวา ปมาทํ อापนฺนา ทุกคตา อเหตุสิ ฯ นคริ สุลฺลํ วिय
อโหสิ ฯ เตน ปานการกา ตโต ปลายิตฺวา พาราณสี คนฺตฺวา
ปานการกา อากตาติ อโรเจสิ ฯ ราชา เน ปกโกสาเปตฺวา
ปริพฺพชฺช อทาสิ ฯ ตตฺถาปี สุริปี อํสุ ฯ ตํปี นคริ ตเถว
วินฺสฺสติ ฯ ตโต ปลายิตฺวา สาเกตํ คนฺตฺวา ตโต สาเกตโต
สาวตฺถิ อคมํสุ ฯ ตทา สาวตฺถิยํ สพฺพमितฺโต นาม ราชา
อโหสิ ฯ โส เตสิ สฺงคหํ กตฺวา เกน โว อตุถิติ ปุจฺฉิตฺวา
สมฺภारมฺูเลน เจว สาลิปฺภูเจเน จ ปญฺจหิ จาภูิสเตหิติ วุตฺเต
สพฺพํ ทาเปสิ ฯ เต ปญฺจสุ จาภูิสเตสุ สุริ สณฺจเปตฺวา มุสิกภเยน
จาทิ รุกฺขนตฺถาย เอกกาย จาภูยา สนฺติเก เอกกํ วิพาริ
พนฺธิสฺสุ ฯ เต ปจฺฉิตฺวา อุตฺตรณกาลे จาภูิกุจฺฉิสฺสุ ปคฺฆรณฺตํ
สุริ ปิวิตฺวา มตฺตา นินฺทหายิสฺสุ ฯ มุสิกา อากคนฺตฺวา เตสิ
กณฺณนาสิกทาจิกนฺจฺญฺเจ ขาทิตฺวา อคมํสุ ฯ วิพารา สุริ
ปิวิตฺวา มตาติ आयุตฺตกปฺริสา รณฺโวย อโรเจสิ ฯ ราชา

โส ฉินฺนวาตํ กมฺหิ อมฺหิ
เวหาสยํ คจฺฉสิ ติฏฺฐสิ จ
อิทฺธิ นฺ เต วตฺตูกตา สุภาวิตา
อนทฺฐคฺคฺนฺมสิ เทวตาณํ ฯ
เวหาสยํ กมฺมาคฺคฺมฺม ติฏฺฐสิ
กฺมฺภํ กิณฺณาตติ ยเมตฺมตฺถํ
โก วา ตฺวํ กิสุส วตฺตาย(๑) กฺมฺโโก
อกฺขาหิ เม พฺร่าหฺมณฺ เอตฺมตฺถนฺนฺติ ฯ

ตตฺถ โโก ปาตุราสีติ กฺโตะ ปาตุฏฺโตะสิ กฺโตะ อากฺโตะสีติ อตฺโถ ฯ
ติทิวา นภฺมฺหิตี กิ ตาวตีสภฺวนา อากฺนตฺวา อิธ นภฺมฺหิ อากาเส
ปากโฏ ชาโตสีติ ปุจฺฉติ ฯ สํวรินฺนฺติ รตฺตี ฯ สเตริตาติ
เอวํนามกา ฯ โสติ โส ตฺวํ ฯ ฉินฺนวาตฺนฺนฺติ วลาหโก
สีตาวคฺเตน วาเตน กมฺหิ ตสุส ปน โสปี วาโต นตฺถิเตน เอวมาห ฯ
กมฺหิตี ปวตฺตฺติ ฯ อมฺหิตี อปฺปฏิเม อากาเส ฯ วตฺตูกตาติ
วตฺตฺ วีย ปติฏฺฐา วีย กตา ฯ อนทฺฐคฺคฺนฺมสิ เทวตาณฺนฺติ ยาว
ปทสา อทฺธานํ อคฺคเนน อนทฺฐคฺคฺนํ เทวตาณํ อิทฺธิ सा อสิ ตว
สุภาวิตาติ ปุจฺฉติ ฯ เวหาสยํ กมฺมาคฺคฺมาติ อากาเส ปวตฺตํ
ปทวิตฺติหารํ ปฏิจฺจ นิสฺสาย ติฏฺฐสิ ฯ อิมฺสฺส โโก วา ตฺวณฺนฺติ
อิมินา สมนฺพฺนฺโธ ฯ เอวํ ติฏฺฐมาโน โโก นาม ตฺวณฺนฺติ อตฺโถ ฯ
ยเมตฺมตฺถนฺนฺติ ยํ เอตํ วทสิ ฯ อิมฺสฺส กิสุส วตฺตฺยณฺนฺติ อิมินา
๑. ม. กิสุส วา ตาย ฯ

สมฺพนุโธ ๑ ยํ เอตํ กุมภํ กิณณตํ วทสิ กิสฺส วา เต อยํ
กุมภโณติ อตุโธ ๑

ตโต สกุโก เตนหิ สุณาหิติ วตุวา สุราย โทเส ทสฺเสนฺโต อาห
[๒๒๕๓]น สปปิกุมฺโภ นปิ เตลกุมฺโภ

น ผาณิตฺตสฺส น มชฺฐสฺส กุมฺโภ
กุมภสฺส วชฺชานิ อนปฺปกานิ
โทเส พหุ กุมภกเต สุณาถ ๑
คเลยย ยํ ปิตฺวา ปเต ปปาตํ
โสพภํ กุหํ จนนฺนํโยลิกลฺลํ
พหฺหปํ ภูณฺเชยย อโกชนฺนํ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ๑
ยํ เว ปิตฺวา จิตฺตสฺมี อนสฺมาโน
อาหิณฺทตี โคริว ภกฺขสาหิ
อนาถมาโน อูปคายติ นจฺจตี จ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ๑
ยํ เว ปิตฺวา อเจถ โทว นคฺโค
จเรยย คามะ วิสิขฺนฺตรานิ
สมฺมุพฺพหิตฺโต อติเวลสาหิ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ๑
ยํ เว ปิตฺวา อฏฺฐาย ปเวธมาโน
สีสณฺจ พหุณฺจ ปจาถนฺโต

โส นจฺจตี ทารุกฏฺฐลโกว
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
ยํ เว ปีตฺวา อคฺคิททฺฐมา สยฺนฺติ
อโธ สิงฺคาเลหิปี ขาทิตาเส
พฺนุํ วัธํ โภคชานินฺจฺจูเปฺนฺติ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
ยํ เว ปีตฺวา ภาเสยฺย อภาสเนยฺยํ
สภายมาสีโน อเปตฺวตฺโถ
สมกฺขิตฺโต วนฺตคฺคิตฺโต พยฺสนฺโน
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
ยํ เว ปีตฺวา อุกฺกฏฺโโจ อาวิทฺกฺโข
มเมว สพฺพปจฺจวีติ มลฺลฺยติ
น เม สโม จาตุรฺนฺโตปี ราชา
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
มานาติมานา กลหฺวานิ เปฺสฺสุณิ
ทฺพฺพณฺณินิ นคฺคยฺนินิ ปลายินิ
โปราณฺรุตฺตาน คตฺติ นิกะโต
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
อิทฺธานิ ฝิตฺตานิ กุสฺตานิ อสฺสุ
อเนกสาหสฺสชฺชนานิ โสเก

๑. สี่. มลฺลฺยติ ฯ

อุจฺฉินฺนทายชชกตานิมาย
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
ธณฺธิ ฐนํ รัชฺฌํ ชาตฺรูปํ
เขตฺตํ ควํ ยตฺถ วินาสยนฺติ
อุจฺฉเฑณี วิตฺตวตฺตํ[๑] กุลานํ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
ยํ เว ปีตฺวา ทุฏฺฐรูปว โปโส
อกุโกสฺติ ปีตฺริ มาตฺรณฺจ
สสฺสุปี คณฺเหยฺย อโถปี สฺสนฺหํ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
ยํ เว ปีตฺวา ทุฏฺฐรูปว นารี
อกุโกสฺติ สสฺสุริ สามิกณฺจ
ทาสฺปี คณฺเห ปริจาริกมฺปิ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
ยํ เว ปีตฺวาน หนฺนฺย โปโส
ธมฺเม จิตฺตํ สมนฺนํ พุราหฺมณฺนํ วา
คจฺเจ อปายํปี ตโตนิทานํ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมภมิมํ กิณาถ ฯ
ยํ เว ปีตฺวา ทุฏฺฐริตฺตํ จรณฺติ
กาเยน วาจา ย จ เอตฺสา วา

๑. ม. เอตฺถนฺตเร วิตฺตคตฺนฺติ ทิสฺสฺติ ฯ

นิริยั วชฺนติ ทุจฺจริตํ จริตฺวา
ตสฺสา ปุณฺณํ กุฎฺฆมิมี กิณฺณถ ๕
ยิ ยาจมานา น ลภฺนติ ปุพฺเพ
พหุํ หิริณฺณปี ปริจฺจชฺนตา
โส ตํ ปิวิตฺวา อลิกํ ภณฺติ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุฎฺฆมิมี กิณฺณถ ๕
ยิ เว ปิตฺวา เปสฺโน เปสยนฺโต
อจฺจายิกे กรณฺนิยฺมฺหิ ชาเต
อตุณฺณปี โส นปฺปชานาติ วุตฺโต
ตสฺสา ปุณฺณํ กุฎฺฆมิมี กิณฺณถ ๕
หิริมนฺปิ อหิริกถา
ปาตุํ กโรนฺติ มทนาย มตฺตา
ธีราปี สนฺตา พหุํ ภณฺนติ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุฎฺฆมิมี กิณฺณถ ๕
ยิ เว ปิตฺวา เอกถฺวา สยนฺติ
อนาสกา ถณฺทิลทฺกฺขเสยฺยิ
ทฺพฺพณฺณิยิ อายสฺกฺยญฺจฺเปนฺติ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุฎฺฆมิมี กิณฺณถ ๕
ยิ เว ปิตฺวา ปตฺตกฺขนฺธา สยนฺติ
คาโว กฺกฺขหฺตาริว น หิ
วารุณฺนิยา เวโค นเรน สฺสฺสโหริว

เล่มที่ 34 ติสตีนิปาตวณณา หน้า 204

ตสสา ปุณฺณํ กุมภมิมี กิณฺณถ ๕

ยํ มนุสฺสา วิวชฺชนฺติ สປປိ

โฆรวิสมิว ตํ โลกํ วิสฺสมานํ

โก นโร ปาตุมรหฺติ

ตสสา ปุณฺณํ กุมภมิมี กิณฺณถ ๕

ยํ เว ปีตฺวา อนฺธกเวณฺทปฺตฺตา

สมุทฺทตีเร ปรีจารยฺนฺตา

อุปกุภมม มุสฺเลหฺลณฺมณฺณํ

ตสสา ปุณฺณํ กุมภมิมี กิณฺณถ ๕

ยํ เว ปีตฺวา ปุพฺพทฺเวา ปมตฺตา

ติทิวา จุตฺตา สฺสฺสตียา สมายา

ตํ ตาทิสํ มชฺชมิมี นีรตฺถกํ

ชานํ มหาราช กถํ ปีเวยฺย ๕

นยิมสฺมิ กุมภสฺมี ทธี มธฺ วา

เอวํ อภิลุณฺทาย กิณฺณาหิ ราช

เอวณฺหิ มํ กุมภกตฺตา มยา เต

อกุขาตฺรูปํ ตว สฺพพมิตฺตฺตาติ ๕

ตตฺถ วชฺชานีตี อาทีนฺวา ๕ กเลยฺยาตี กจฺจนฺโต ปเท

ปเท ปรีวตฺเตยฺย ๕ ยํ ปีตฺวา ปเตตี ยํ ปีวิตฺวา ปเตยฺย ๕

โสพฺพกฺนฺติ อาวภูํ ๕ จฺนฺทนีโยพิกฺลลนฺติ จฺนฺทนียฺยจ

โธลิกฺลลนฺจ ๕ อโกชเนยฺยนฺติ ภูณฺชิตฺตุํ อยฺตฺตุตํ ๕ อเนสมานนฺติ

อนิสฺสโร ๑ โคริวาติ โคโน วิย ๑ ภกฺขสาทีติ สุรากลสฺสขาทโก
ยถา โส ตตฺถ ตตฺถ ภกฺขสํ ปรีเยสนฺโต อาหิณฺฑติ เอวฺ อาหิณฺฑตีติ
อตุโธ ๑ อนาถมาโนติ นีรวสฺสโย อนาโธ วิย ๑ อุปกายตีติ
อณฺณํ คายนฺตํ ทิสฺวา อุปคนฺตฺวา คายติ ๑ อเจลโกวาติ อเจลโก
วีย ๑ วิตฺชนฺตฺรานีติ อนฺตฺรวีถิโย ๑ อติเวลสายีติ อติจิริปี
นินฺทํ โอภกฺกเมยฺย ๑ อติเวลจารีติปี ปาโง ๑ อติเวลจारी
หฺตฺวา จเรยฺยาติ อตุโธ ๑ ทารุกฺกฺลลโกวาติ ทารุมนฺยมนฺตฺรูปกัม
วีย ๑ โภกฺขานิลฺจฺเปณฺตีติ โภกฺขานิลฺจฺ อุเปณฺติ ๑
ปาณาติปาตาทีนึ กตฺวา ทณฺฑปปีฬิตา ฌนฺชานิลฺจฺ อณฺณณฺจ
วธพนฺชนาทิกุขํ ปาปฺณณฺตีติ อตุโธ ๑ วนฺตคโตติ อตฺตโน
วนฺตสฺมี คโต ๑ พุยสนฺโนติ พุยสนฺปโต ๑ วิสนฺโนติปี
ปาโง ๑ ตสฺมี วนฺเต โอสนฺโนติ อตุโธ ๑ อุกฺกฺกฺจฺติ อหํ
มหาโยโร โภ มยา สทิสฺ อตฺถิติ เอวํ อุกฺกํสคโต หฺตฺวา ๑
อาวิลกฺโขติ รตฺตกฺโข ๑ สพฺพปจฺวีติ สพฺพพา ปจฺวี ๑ สพฺพพา
ปจฺวีติปี ปาโง ๑ จาตุรฺนฺโตติ จตฺตสมฺมทฺทปรียนฺตฺยา ปจฺวียา
อิสฺสโร ๑ มานาติ มานการกา ๑ เสสฺปเทสฺสปี เอสฺว นโย ๑
คตีติ นินฺพตฺติ ๑ นินฺเกโตติ นินฺวาโส ๑ ตสฺสา ปุณฺณนฺติ ยา
เอวฺรฺปา ตสฺสา ปุณฺณํ ๑ ยตฺถ วินาสยฺนฺตีติ ยํ นิสฺสาย ยตฺถ
ปตฺติจฺจिता เอกํปี พหฺหปี ฌนฺชณฺณาทิสฺปาเตยฺยํ นาสฺนฺติ กปฺณา
โหนฺติ ๑ อิทฺธานีติ สมิทฺธานิ ๑ ฝิตานีติ วจฺจาลงฺการกป-
ปภณฺเทหิ ปุปฺฝิตานิ ๑ อฺจฺฉินฺนทายชฺชกตฺตานีติ

อุจฺฉินฺนทายชฺชานิ นิทฺชนานิ กตานิ ฯ พุฏฺฐโรโปติ ทปฺปิตรูโป ฯ
คณฺเหยฺยาติ ภริยสฺสณฺณาย กิเลสฺวเสน หตฺเต คณฺเหยฺย ฯ
ทาสฺปี คณฺเหยฺยาติ อตฺตโน ทาสฺปี กิเลสฺวเสน สามิโก เมติ
คณฺเหยฺย ฯ ปิตฺวานาติ ปิวิตฺวา ฯ พุจฺจริตฺ จริตฺวาติ เอว
ตีหิ ทฺวารเหติ ทสฺวิธิปี อกุสฺสํ กตฺวา ฯ ยาจฺมานาติ ยํ ปุริสํ
ปฺพุเพ สุริ อปฺวันตฺ พหฺหปี หิรณฺณํ ปริจฺจชฺนตฺวาปี มุสฺวาทํ
กโรหิตี ยาจฺมานา น ลภฺนติ ฯ ปิตฺวาติ ปิตฺวา จิโต ฯ
นปฺปชานาติ วุตฺโตติ เกนตฺถเณนาคโตสฺสีติ วุตฺโต สาสฺนสฺส
ทฺกฺกहितฺตฺตา ตํ อตฺถํ นปฺปชานาติ ฯ หิริมฺนาปีติ หิริยฺตฺต-
จิตฺตฺวาปี ฯ เอกธฺวปาติ สุกรโปตฺกา วิย หินฺชจฺเจหิปี สทฺธี
เอกราสี หุตฺวา ฯ อนาสกาติ นิราหारा ฯ ถณฺฑิลทฺกฺข-
เสยฺยนฺติ ภูมฺมियํ ทฺกฺขเสยฺยํ ฯ อายสฺกยฺนฺติ ครหํ ฯ ปตฺตทฺกฺขนฺธาติ
ปตฺตทฺกฺขนฺธา ฯ กุฏฺฐทวาริวาติ คีวํยํ พนฺชเนน กุฏฺเณน หตา
คาโว วิย ฯ ยถา ติณฺณํ อขาทฺนฺติโย ปายํ อปฺวันฺติโย สยฺนฺติ
ตถา สยฺนฺตีติ อตฺถโถ ฯ โฆรวิสมิวาติ โฆรวิสํ วิย ฯ วิสสฺมานนฺติ
วิสสฺทิสํ ฯ อนฺธกเวณฺฑปฺตฺตฺตาติ ทสฺ ภาติกรราชาโน ฯ
อุปฺกุกฺมฺนฺติ ปหฺรีสุ ฯ ปุพฺพทฺเววาติ อสุรา ฯ ติทฺทวาติ
ตาวตฺตีสทฺเววโลกา ฯ สสฺสตียาติ สสฺสตา ทีฆายุกฺภาเวน
นิจฺจสมฺมตฺตา ทฺเววโลกาติ อตฺถโถ ฯ สฺมายาติ สทฺธี อสุรฺมายาหิ ฯ
ชานนฺติ เอวํ นิรตฺถกํ เอตฺนฺติ วิชานนฺโต ตุมฺหาทิสฺส ปณฺฑิตฺตฺปฺริโส
กถํ ปีเวยฺย ฯ กุมฺภกตฺตา มยาติ กุมฺภกตฺตํ มยาติ อยเมว วา

ปาโจ ฯ อุกขาตรูปนฺติ สภาวโต อุกขาติ ฯ

ติ์ สุตฺวา ราชา สุราย อาทีนํ ฌตฺวา ตฺวญฺโจะ สกฺกสฺส ฌุตี
กโรนฺโต เทว คธา อภาสิ

[๒๒๕๔]น เม ปีตา วา อถวาปี มาตา

เอตาทีโส ยาทีสโก ตฺวํสิ

หิตานุกมฺปิ ปรมตฺถกาโม

โสหํ กริสฺสํ วณฺํ ตวชฺช ฯ

ททามิ เต คามวราณี ปญฺจ

ทาสีสํ สตฺต กวฺสตาณี

อาชณฺณยฺยตฺเต จ รเถ ทสา อิเม

อาจริโย โหสิ มมตฺถกาโมติ ฯ

ตตฺถ คามวราณีติ พฺราหฺมณฺ อจริยสฺส นาม อจริยภาโค
อิจฺฉิตฺตํ ฬํ ฬํ ฬํ สตฺสทสฺสจฺจกฺกานเก ตฺยํหํ ปญฺจ คาม
ททามิ เต วทติ ฯ ทสา อิเมติ ทส อิเม ปุโรโต จิตฺเต กาณฺจนวิจิตฺเต
รเถ ทสฺเสนฺโต เอวมาห ฯ

ติ์ สุตฺวา สกฺโก เทวตฺตภาวํ ทสฺเสนฺโต อตฺตานิ ชานาเปนฺโต
อากาเส จตฺวา เทว คธา อภาสิ

[๒๒๕๕]ตเวว ทาสีสตมตฺถุ ราช

คามา จ คาโว จ ตเวว โหนฺตุ

อาชณฺณยฺยตฺตา จ รธา ตเวว

สกฺโกหฺมสฺมี ติทฺตานมินฺโท ฯ

ชาตกฎจกถา ๑ วิตติ-จตุตาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 208
เล่มที่ 34 ตีสนิปาตวณฺณา หน้า 208

มโสทํ สปปิปปายาสํ ภูณฺเช
ขาทสุสุ จ ตฺวํ มธฺมาสฺสฺสเว
เอวํ ตฺวํ ฆมฺมรโต ชนินฺนท
อนินฺนทิตฺ สกฺกมฺเปหิ จานนฺติ ฯ

ตตฺถ เอวํ ตฺวํ ฆมฺมรโตติ เอวํ ตฺวํ นานคฺครสโกชนํ
ภฺลฺลชฺชนฺโต สุราปานา วิรโต ตีณิ ทฺวจฺจริตานิ ปหาย ติวิธสุจฺริต-
ฆมฺมรโต ทฺตฺวา เกนจิ อนินฺนทิตฺ สกฺกจฺจฺจํ อฺเปหิติ ฯ

อิตฺติ สกฺโก ตสฺส โอวาทํ ทตฺวา สกฺกจฺจํ เมว กโต ฯ
โสปี สุริ อปฺปิตฺวา สุราภานานิ ภินฺนทาเปตฺวา ลีลํ สฺมาทาย
ทานํ ทตฺวา สกฺกปรายโน อโหสิ ฯ ฆมฺพฺพิเปปี อนุกฺกเมน
สุราปานํ เวปฺปุลฺลปฺตฺตํ ชาตํ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ ตทา
ราชา อานนฺโท อโหสิ สกฺโก ปน อหเมวาทิ ฯ

กฺมฺภชาตกํ นิฏฺฐิตํ ฯ
ทฺตฺติยํ ฯ

๑. ส. สปปิปปายญจ ฯ

ชยทุทิสชาตกั

จิรสฺสั วต เมตติ อิทํ สตุถา เขตวเนน วิหรนฺโต เอกํ มาตุโปสกั
ภิกฺขุ อารพุก กเถสิ ฯ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุ สามชาตกสทิสํ ฯ

ตทา ปน สตุถา โปราณกปณฺชิตา กาณฺจนมาลี เสตจฺจตุตฺติ
ปหาย มาตาปิตโร โปเสสนฺนุติ วตฺวา เตน ยาจิตฺ อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต กปิลฺลรฏฺเฐ อุตฺตรปณฺจาโล นาม ราชา อโหสิ ฯ
ตสฺส อคฺคมहेสิ กพฺภิ ปฏฺิลภิตฺวา ปุตฺตํ วิชಾಯิ ฯ ตสฺสา
ปุริมภเว เอกา สปตฺติ กุชฺฌิตฺวา ตฺยหิ ชาตปฺชํ ขาทิตฺุ สมตฺถา
ภวิสฺสามิติ ปตฺถนํ จเปตฺวา ยกฺขินิ อโหสิ ฯ सा त्ता ओकात्
लभित्वा तससा पसुसन्धियव त्ति ओल्लमंसपेत्तिवण्णकुमारि कहेत्वा
मुरुमुरायन्ति ขาทิต्वा ปกคามि ฯ तुत्थियวरेपि तเถव ओกาสิ ฯ
ตत्थियวरे ปน तससा पसुत्थिमरि ปวิฏ्ठกาเล केहि परिवाเรत्वा
त्थหิ อारกฺขํ ओกฺสุ ฯ विशत्थिवเส यकฺขिनि ओकन्त्त्वा पुन
त्थारกํ ओकฺคहेสิ ฯ เทवि यकฺขिनिติ महासत्थम्मกาสิ ฯ आवุत्थहेत्ถา
पुरिसा ओकन्त्त्वा เทविया ทินฺนสฺสณฺนาย यकฺขिनि ओนฺนพฺนธิสฺสุ ฯ
सा खาทित्ठु ओकात् ओल्लभन्ति ततो पलायित्वा ओत्थกनित्थम्मन् पाविसि ฯ
त्थारโก ज माताति स्सณฺนาย तससा ถन्नं मुखेण कण्ठहि ฯ सा
पुत्तत्थिनेह ओปฺปาเทत्त्वा ततो पलायित्वा सुसानं कन्त्त्वा त्थारกं
पासाณलेणे कत्त्वा ปฏฺिษक्कि ฯ ओत्थสฺส ओนฺนุกฺกमेन वत्थम्मมานสฺस

มนุสฺสมํสํ อหริตฺวา อทาสี ฯ อุโภปี มนุสฺสมํสํ ขาทิตฺวา
ตตฺถ วสึสฺส ทารโก อตฺตโน มนุสฺสภาวํ น ชานาติ ยกฺขินีปฺตฺโตตฺตมิมฺติ
สณฺณาย โส อตฺตภาวํ ชหิตฺวา อนฺตรธายิตฺตํ น สกฺโกติ ฯ
อถสฺส สฺวา อนฺตรธานตฺถาย เอกํ มฺลํ อทาสี ฯ โส มฺลानุภาเวน
อนฺตรธายิตฺวา มนุสฺสมํสํ ขาทนฺโต วิจริ ฯ ยกฺขินี เวสฺสวณ-
มหาราชสฺส เวยฺยาวจฺจตฺถาย คตา ตตฺถเวว กาลมกาสิ ฯ
เทวีปี จตฺตถวเร อณฺณํ ปฺตฺตํ วิชายี ฯ โส ยกฺขินียา มุตฺตตฺตา
อโรโค อโหสิ ฯ ปจฺจามิตฺตํ ยกฺขินี ชินิตฺวา ชาทตฺตา
ชยทฺทิสกฺมาโรติสฺส นามํ อกํสุ ฯ โส วยปฺตฺโต สพฺพสิปฺเป
นิปฺพตฺตี ปตฺวา นตฺตํ อุตฺสาเปตฺวา รชชมนุสฺสาสี ฯ

ตทา โพธิสฺสโต ตสฺสา อคฺคมเหสิยา กุจฺฉิสฺสมี นิพฺพตฺตี ฯ
อลีนสตฺตฺกฺมาโรติสฺส นามํ อกํสุ ฯ โส วยปฺตฺโต อคฺคหิตสิปฺโป
หุตฺวา อุปฺราชา อโหสิ ฯ โส ยกฺขินีปฺตฺโต อปรภาเค ปมาเทน
ตํ มฺลํ นาสตฺวา อนฺตรธายิตฺตํ อสฺกฺโกนฺโต ทิสฺสนฺรูโปว สฺसानเน
มนุสฺสมํสํ ขาทิตฺวา มนุสฺสสา ตํ ทิสฺวา ภิตฺตสิตา อากนฺตฺวา
รณฺโณ อุปฺกฺโกสิสฺส เทว เอโก ยกฺโข ทิสฺสมานฺรูโป สฺसानเน
มนุสฺสมํสํ ขาทิตฺวา โส อนุกฺกเมน นครํ ปวิสิตฺวา มนุสฺเส
มาเรตฺวา ขาทิสฺสตี ตํ กาหาเปตฺตํ วฏฺฏตีติ ฯ ราชสา ธาฐตี
ปฏิสฺสฺสณฺณิตฺวา คณฺหนนฺตฺติ อาณาเปสิ ฯ เต พลนิกายา คนฺตฺวา
สฺसानํ ปรีวารेतฺวา อฏฺฐิสฺส ฯ ยกฺขินีปฺตฺโต นกฺโค อุกฺกมมานฺรูโป
มรณฺภยภิตฺโต วิรวนฺโต มนุสฺसानํ อนฺตรํ ปกฺขนฺนฺทิตฺวา มนุสฺสสา ยกฺโขติ

ชาตกฎจกถา ๗ วิตติ-จตุตทาพีสนิปาตวณณา - หน้าที่ 211
เล่มที่ 34 ชยทฐิตชาตกั หน้า 211

มรณภยภิตา ทูริชา ภิชชี่สุฯ โสปี ตโตว ปลายิตฺวา อรณฺณํ
ปาวีสี น ปุณ มนุสฺสปลั อากจฺฉิฯ โส เอกํ มหาวตฺตนิอฺฐวี
นิตฺตสา ย มคฺคปฏฺธิปนฺเนสุ เอกกํ คเหตุวา อรณฺณํ ปวีสีตฺวา
มาเรตฺวา ขาทนฺโต เอกสฺมี นิโคธฺมมฺเ วาสํ กปฺเปสิฯ

อเถโก สตฺถวาทพฺราหฺมโณ อฏฺฐิปาลานํ สหสฺสํ ทตฺวา
ปลฺลจฺหิ สกฺกสฺเตหิ ตํ มคฺคํ ปฏฺธิปชฺชิฯ มนุสฺสยฺกฺโข วิรวนฺโต
ปฏฺกขนฺติฯ ภิตา มนุสฺสา อูเรน นิปชฺชี่สุฯ โส พฺราหฺมณํ
คเหตุวา ปลา ยนฺโต ขาณฺนา ปาเท วิทุโธ อฏฺฐิปาเลสุ
อนุพฺพนฺชนฺเตสุ พฺราหฺมณํ ฉชฺเชตฺวา คนฺตฺวา อตฺตโน
วสนรฺกขมฺมฺเ นิปชฺชิฯ ตสฺส ตตฺถ นิปนฺนสฺส สตฺตเม ทิวเส
ชยทฐิตฺราชา มิควธฺ อานาเปตฺวา นครา นิกฺขมิฯ ตํ นครา
นิกฺขมฺนตฺตเมว ตกฺกสิลวาสี นนฺโท นาม มาตุโปสทพฺราหฺมโณ
จตฺสฺโส สตฺตารหฺกาธา อาทาย อากนฺตฺวา อทุทสฯ ชยทฐิตฺราชา
นิวตฺเตตฺวา สฺมุณิสฺสามีติ ตสฺส นีวาสนเคหํ ทาเปตฺวา มิควธฺ
คนฺตฺวา ยสฺส ปสฺสเสน มิโค ปลา ยติ ตสฺเสว โส คีวาติอาหฯ

อถ เอโก ปสฺทมโค อฏฺฐหิตฺวา รณฺโณ อภิมุโข
คนฺตฺวา ปลา ยิฯ อมจฺจา ปรีหาสํ กรีสุฯ ราชา
ขคฺคํ คเหตุวา ตํ อนุพฺพนฺธิตฺวา ตีโยชนมตฺถเก ปตฺวา
ขคฺเคน นํ ปหริตฺวา เทว ขนฺธานิ กตฺวา กาชนาทาย
อากจฺฉนฺโต มนุสฺสยฺกฺขสฺส นิปนฺนญฺจานํ ปตฺวา ทพฺพติณฺเสุ
นิตฺตีตฺวา โถกํ วิตฺมิตฺวา คนฺตุ อารภิฯ อถ นํ โส

อุฏฺฐาย ติฏฺฐ กุหิ คจฺฉสิ ภกฺโขสิ เมติ หตฺถเถ กเหตุวา
ปจฺม คากมาห

[๒๒๕๖]จิริสฺสํ วต เม อุทปาที อชฺช

ภกฺโข มหา สตฺตมิมภตฺตกาเถ

กุโถสิ โโก วาสิ ตทิม พุรุหิ

อาจิกฺข ชาตี วิทิตฺถ ยถาสีติ ฯ

ตตฺถ ภกฺโข มหาตี มหาภกฺโข ฯ สตฺตมิมภตฺตกาเถติ

ปาฏิปทโต ปฏฺฐาย นีราหารสฺส สตฺตมิมภตฺตกาเถ ฯ กุโถสิตี

กุโถ อากโตสิ ฯ

ราชา ยกฺขํ ทิสฺวา ภิโต อูรฺตถมฺภํ ปตฺวา ปลายิตฺถํ นาสกฺขิ
สตี(๑) ปจฺจุปฏฺฐเปตฺวา ทุตฺติยํ คากมาห

[๒๒๕๗]ปญฺจาลราชา มิกฺวํ ปวิฏฺฐโจ

ชยทฺธิโส นาม ยทฺธิ สฺโต เต

จรามิ คจฺฉานิ วณานิ จาหํ

ปสทิมํ ขาท มมชฺช มุญฺจาติ ฯ

ตตฺถ มิกฺวํ ปวิฏฺฐโจติ มิกฺวธาย รฏฺฐจา นิกฺขนฺโต ฯ

คจฺฉานีติ ปพฺพตปสฺसानิ ฯ ปสทนฺติ ปสทมิกํ ฯ

โส ตํ สุตฺวา ยกฺโข ตตฺติยํ คากมาห

[๒๒๕๘]เสเนว ตฺวํ ปณฺสี สสฺสมาโน

มเมโส ภกฺโข ปสทโท ยํ วทสิ

๑. ย. ทิฏฺฐี ฯ

ตั ขาทิยาน ปสทั ชิณณณั

ขาทิสัส ปจณา น วิลาปกาโลติ ๑

ตตุถ เสนวาติ มม สนุตเทเนว ๑ ปณสีติ โวหเรสิ

อตตานิ วิกกัณสี ๑ สสสมานนติ หีสยมานน ๑ ตั ขาทิยานาติ

ตั ปสทมัส ขาทิตวา ๑ ชิณณณนุติ ฆสสิตุกาโมสุมิ ๑ ขาทิสสนุติ

ตสุมมา เอตั ปจณา ขาทิสสามิ ๑ น วิลาปกาโลติ มา วิลปสิ

นายิ วิลาปกาโลติ วทติ ๑

ตั สุตวา ราชานนทพุราหุณณั สริตุวา จตุตุถั คาถมาห

[๒๒๕๕]น จตุถิ โมกัโข มม วิกกเยน (๑)

คณตุวาน ปจจากมนนาย ปณเห

ตั สงกรั พุราหุณณสสปปทาย

สจจานุรกขิ ปุนราวภูสิสนุติ

ตตุถ น จตุถิติ สเจ มยหั วิกกเยนปี น โมกัโข อตุถิ ๑

คณตุวานาติ เอวั สนุตเต อชช อิมิ มิคมัส ขาทิตวา มม นครั

คณตุวา ๑ ปณเหติ ปเคเยว เสว ปาตราสกาเล ปญจากมนตุถาย

ปฏินณั คณหาหิติ อธิปปาโย ๑ ตั สงกรนุติ มยา ธนนเต

ทสสามิติ พุราหุณณสส สงครโร กโต ตั ตสส ทตุวา อิหิ

มยา วุตตัส สจจันุรกขนุโต อหิ ปุน อากมิสนุติ อตุถิ ๑

ตั สุตวา ยกัโข ปญจมึ คาถมาห

[๒๓๐๐]กั กम्मชาตัส อุนตปปีตัส ตั

ปตุตัส สมิมี มรณสส ราช

๑. ส. นิกเยน ๑

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จตุตทาพีสนิปาตวณณา - หน้าที่ 214
เล่มที่ 34 ตีสนิปาตวณณา หน้า 214

อาจิกข เม ตัง อปี สกุกุณเม

อนุชายิตุ อากมนาย ปณฺเหติ ฯ

ตตฺถ กมฺมเมว กมฺมชาตัง ฯ อนฺตปฺปตี ตฺนฺติ ตัง อนฺตปฺปตี ฯ
ปตฺตตฺนฺติ อูปกตัง ฯ อปี สกุกุณเมติ อปี นาม ตัง ทว โสกการณํ
สุตฺวา ปาโถว อากมนาย ตัง อนฺชานิตุ สกุกุณเยยามาติ อตฺถ โถ ฯ

ราชา ตัง การณํ กเถนฺโถ นฺนุจฺจํ คาทมาห

[๒๓๐๑]กตา มยา พฺราหฺมณฺสฺส ธนาสา

ตัง สงฺกรํ ปฏฺิโมกฺกํ น มุตฺตํ

ตัง สงฺกรํ พฺราหฺมณฺสฺสปฺปทาย

สจฺจานุรฺกขี ปุณฺราวภูฏฺิสฺสฺสฺติ ฯ

ตตฺถ ปฏฺิโมกฺกํ น มุตฺตตฺนฺติ จตฺสฺโส สตารหคฺคาธา สุตฺวา
ธนนฺเต ทสฺสามีติ ปฏฺิณฺณาย มยา อตฺตนิ ปฏฺิณฺณจิตฺวา จปีตัง ตัง
น มุตฺตํ ธนฺสฺส อทินฺนตฺตฺตาติ ฯ

ตัง สุตฺวา ยกฺโข สตฺตมํ คาทมาห

[๒๓๐๒]ยา เต กตา พฺราหฺมณฺสฺส ธนาสา

ตัง สงฺกรํ ปฏฺิโมกฺกํ น มุตฺตํ

ตัง สงฺกรํ พฺราหฺมณฺสฺสปฺปทาย

สจฺจานุรฺกขี ปุณฺราวภูฏฺิสฺสฺสฺติ ฯ

ตตฺถ ปุณฺราวภูฏฺิสฺสฺสฺติ ปุณฺ อากจฺณฺสฺสฺ ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา ราชานํ วิสขฺเขสิ ฯ โส เตน วิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ตฺวํ มา จินฺตฺยิ อหํ ปาโถว อากมิสฺสามีติ วตฺวา มคฺคณิมีตฺตานิ

ชาตกฎจกถา ๑ วิสติ-จตุตทาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 215
เล่มที่ 34 ชยทุทิสชาตกั หน้า 215

สลลฺกฺเขนุโต อตฺตโน พลนิกายั อูปคฺนตฺวา พลนิกายปริวฺโต
นคฺริ ปวิสิตฺวา นนฺทพฺรหฺมณั ปกฺโกสาเปตฺวา มหารเห อาสเน
นีสีทาเปตฺวา คาถา สุตฺวา จตฺตาริ สหสฺसानิ ทตฺวา ยานั
อาโรเปตฺวา อิมิ ตกฺกสฺลิมเว เนถาติ มนุสฺเส ทตฺวา (๑) พฺรหฺมณั
อฺยุโยเชตฺวา ทุติยทิวเส ปฏฺิกคฺนตฺกาโม หุตฺวา ปุตฺตํ อามนฺเตตฺวา
อนุสาตี ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา เทว คาถา อภาตี
[๒๓๐๓]มฺตุโตว โส โปริสาทสฺส หตฺถา

คฺนตฺวา สกั มนฺทิริ กามกามี
ตํ สงฺกฺริ พฺรหฺมณฺสฺสปฺพาย
อามนฺตฺยิ ปุตฺตมฺลिनสฺตฺตํ ฯ
อชฺเชว รชฺชั อภิเสจยสฺสุ
ธมฺมณฺจ รฏฺเฐสุ ชเนสุ จาปี
อธมฺมกาโร จ เต มาหุ รฏฺเฐ
คจฺฉามิหิ โปริสาทสฺส ฅนฺเตติ ฯ

ตตฺถ อลีนสฺตฺตฺนฺติ เอวันามกั กุมาริ ฯ ปาลิยิ ปน
อลีนสฺตฺตฺนฺติ ลิจิตํ ฯ อชฺเชว รชฺชนฺติ ปุตฺต รชฺชั เต
ทมฺมิ ตฺวํ อชฺเชว มุทฺธนิ อภิเสจยสฺสุ ฯ ฅนฺเตติ ตฺยนฺเต
สฺนฺติเกติ อตุโถ ฯ

ตํ สุตฺวา กุมาริ ทสมิ คาถมาห
๑. ยฺ. เปเสตฺวา ฯ

[๒๓๐๔]กี กมฺม กุพฺพิ ทว เทว ปาท

นาราชยี ตทิจฺฉามิ โสตุ

ยมชฺช รชฺชมฺหิ อุทฺสฺสเย ตฺว

รชฺชปี นิจฺเจยฺย(๑) ตยา วินา อหนฺติ ฯ

ตตฺถ กุพฺพนฺติ กโรนฺโต ฯ ยมชฺชชาติ เยน อนารชกมฺเมน

อชฺช มํ รชฺชมฺหิ ตฺว ฯ อุทฺสฺสเยติ อุทฺสาเปสิ ปตฺติจฺจาเปสิ ตํ

เม อจฺจิกฺข อหํ หิ ตยา วินา รชฺชปี น อิจฺฉามิตี อตุโถ ฯ

ตํ สฺตุวา ราชา อนนฺตรํ กาถมาห

[๒๓๐๕]น กมฺมฺนา จ วจฺสา ตาต

อปฺราชิโตหํ ตฺวียํ สฺรามิ

สทฺธิญฺจ กตฺวา โปริสาทเกน

สจฺจानุรฺกฺขิ ปฺนหํ คมิสฺสนฺติ ฯ

ตตฺถ อปฺราชิโตติ อปฺราชํ อิตฺโต อหํ ฯ ตฺวียนฺติ ตว

สนฺติกํ ฯ อิทํ วุคฺคํ โหติ ตาต อหํ อิตฺโต ตว กมฺมโต วา ตว

วจนฺโต วา กิลฺยจิ มม อปฺปิยํ อปฺราชํ น สฺรามิ ฯ สทฺธิญฺจ

กตฺวาติ มํ ปน มิควรํ คตํ เอโก ยกฺโข มํ ขาทิสฺสามิตี คณฺหิ

อถาหํ พุราหฺมณฺสฺส ฐมฺมกถํ สฺตุวา ตสฺส สกฺกาโร กตฺวาเสว

ปาตฺราสกาเล อากมิสฺสนฺติ เตน ปฺริสาเทน สทฺธิํ สจฺจํ กตฺวา

อากโต ตสฺมา สจฺจํ อนุรฺกฺขนฺโต ปฺน ตตฺถ คมิสฺสามิ ตฺวํ รชฺชํ

กาเรหิตี วทตี ฯ

๑. ส. นิจฺเจยฺย ฯ

ตํ สุตฺวา กุมาโร คาถมาห

[๒๓๐๖]อหํ คมิสุตฺตํ อีเชว โหหิ

นตฺถิ ตโต ชีวโต วิปฺปโมกฺโข

สเจ ตฺวํ อจฺฉสิเยว ราช

อหํปี กจฺฉามิ อุโภ น โหมาติ ฯ

ตตฺถ อีเชวาติ ตฺวํ อีเชว โหหิติ ฯ ตโตติ ตสฺส สนฺตिका
ชีวนฺตสฺส โมกฺโข นาม นตฺถิ ฯ อุโภติ เอวํ สนฺเต อุโภปี น
ภวิสฺสามาติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราช คาถมาห

[๒๓๐๗]อทฺธา หิ ตาต สตาเนส ฐมฺโม

มรณา จ เม ทฺกฺขตฺรํ ตทสฺส

กมฺมาสปาโท ตํ ยทา ปจฺจิตฺวา

ปสฺยห ขาเท ภิทารุกฺขมฺมุเลติ ฯ

ตสฺสตุโถ อทฺธา เอส ตาต สตานํ ปณฺฑิตานํ ฐมฺโม สภาโว
ยฺตุตํ ตฺวํ วเทสิ อปีจ โข ปน มยฺหํ มรณฺโตเปตํ ทฺกฺขตฺรํ อสฺส
ยทา ตํ โส กมฺมาสปาโท ฯ ภิทารุกฺขมฺมุเลติ ติจิเณ รุกฺขมฺมุเล
ภิตฺวา ปจฺจิตฺวา ปสฺยห พลกฺกาเรน ขาเทยฺยาติ ฯ

ตํ สุตฺวา กุมาโร คาถมาห

[๒๓๐๘]ปาณน เต ปาณมฺหํ นิมิสุสํ

มา ตฺวมคฺา โปริสาทสฺส ญฺนเต (๑)

๑. ม. ฅตฺเต ฯ

เอตถจ เต ปาณมहि นิมิสฺสํ

ตสฺมา มตฺตํ ชีวิตสฺส วเรมีตี ฯ

ตตฺถ นิมิสฺสสนฺตี อหํ อิเชว ตว ปาณน มม ปาณํ ปริวตฺเตยฺยํ ฯ
ตสฺมาตี ยสฺมา เอตํ ปาณํ ตว ปาณนาหํ นิมิสฺสํ ตสฺมา ตว
ชีวิตสฺสตฺถาย มม มรณํ วเรมี มรณเมว วณฺณเมมี วเรมี อิจฺฉามีตี
อตฺถโถ ฯ

ตี สุตฺวา ราชา ปุตฺตสฺส พลํ ชานนฺโต สาธุ ตาต กจฺฉาตี
สมปฺปฏิจฺฉี ฯ โส มาตาปีตโร วนฺทิตฺวา นครา นิกฺขมิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อฺปทฺตคาคาธมาห

[๒๓๐๕]ตโต หเว ธิตีมา ราชปุตฺโต

วณฺทิตฺวา มาตุ ปิตุ จ ปาเทตี ฯ

ตตฺถ ปาเทตี ปาเท วณฺทิตฺวา นิกฺขมณฺโตตี อตฺถโถ ฯ

อถสฺส มาตาปีตโรปี ภคินีปี ภริยาปี อมจฺจปรีชเนหิ
สทฺธีเยว นิกฺขมีสุ ฯ โส นครา นิกฺขมิตฺวา ปีตโร มคฺคํ ปุจฺฉิตฺวา
สุญฺจุ ววตฺถเปตฺวา มาตาปีตโร วณฺทิตฺวา เสสานํ โอวาทํ ทตฺวา
อจฺฉมภีโต เกสรสีโห วิย มคฺคํ อารุญฺห ยกฺขาวาสํ ปายาสี ฯ
ตี กจฺฉนฺตํ ทิสฺวา มาตา สกภาเวน สณฺจาเรตฺถุ อสกุโกนฺตี ปจฺวิย
ปตตี ฯ ปีตา พาหา ปคฺคยฺห มหนฺเตน สทฺเทน กนฺทตี ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อฺปทฺตคาคํ อาห

ทฺกฺขินิสฺส มาตา นิปตี ปจฺพยา

ปีตสฺส ปคฺคยฺห ภูชานี กนฺทตีตี ฯ

อุปทุมคาลัง วตุวา ตสฺส ปิตรา ปยุตฺตํ มาตรา ภคินีภริยาหิ จ
กตํ สจฺจกิริยํ ปกาเสนุโต อปราปี จตฺสฺโส คาถา อภาสิ

[๒๓๑๐] ตํ กจฺจนฺตํ ตาว ปิตา วิทิตฺวา
 ปรมฺมุโข วนฺทติ ปณฺชลิโก
 โสโม จ ราชา วรุโณ จ ราชา
 ปชาปตี จนฺทิมมา สุริโย จ
 เอเตหิ กุตุโต โปริสาทกมฺหา
 อนฺนุณฺวาโต โสตุถิ ปจฺเจหิ ตาต ฯ

[๒๓๑๑] ยํ ทณฺฑกิริณฺโณ กตฺสฺส มาตา
 รามสฺสกา โสตุถานํ สุกุตุตา
 ตณฺเต อหํ โสตุถานํ กโรมิ
 เอเตน สจฺเจน สรณฺตุ เทวา
 อนฺนุณฺวาโต โสตุถิ ปจฺเจหิ ปุตุต ฯ

[๒๓๑๒] อาวี รโหวาปี มโนปโทสํ
 นาหํ สเร ชาตุมถีนสตุเต
 เอเตน สจฺเจน สรณฺตุ เทวา
 อนฺนุณฺวาโต โสตุถิ ปจฺเจหิ ตาต ฯ

[๒๓๑๓] ยสุมา จ เม อนธิมโนสิ สามิ
 น จาปี เม มนสา อปฺปิโยสิ
 เอเตน สจฺเจน สรณฺตุ เทวา
 อนฺนุณฺวาโต โสตุถิ ปจฺเจหิ สามิตี ฯ

ตตุถ ปรมมุโขติ อัย เม ปุตุโต ปรมมุโข กจันตีติ วิทิตฺวา ฯ
ปณฺชลีโกติ ตสฺมี กาเถ สิริสี อณฺชลี ปติญฺจเปตุวา วนฺทติ เทวตา
นมนฺสฺสตี ฯ โปริสาทมฺมหาติ โปริสาทสฺส สนฺตติกา เตน
อนฺนุณฺวาโต โสตุถินา ปจฺเจหิ ฯ รามสฺสกาติ รามสฺส อกาสิ ฯ
เอโก กิร พาราณสีวาสิ ราโม นาม มาตุโปสโก มาตาปิตโร
ปฏฺิขกฺกนฺโต โวหารตฺถาย คโต ทณฺฑทกิริณฺโถ วิชิตฺ กุมฺภาวตี
นาม นกรฺ คนฺตุวา นววิเชน วสุเสน สกฺลรณฺเฑ วินาสิยมาน
มาตาปิตฺนํ คณฺ์ สริ ฯ อถ นํ มาตาปิตฺตฺปญฺจานธมฺมสฺส ผลน
เทวตา โสตุถินา อานยิตฺวา มาตุยา อํทฺสุ ฯ ตํ การณฺ์ สุตฺวเสน
อาหริตฺวา เอวมาห ฯ โสตุถานนฺติ โสตุถิภาวํ ฯ ตํ ปน
กิลฺยจาปี เทวตา กรีสุ ฯ มาตุปญฺจานํ นิสฺสาย นิพฺพตฺตตฺตา
ปน มาตา อกาสิตี วุตฺตํ ฯ ตํ เต อหนฺติ อหํปี เต ตเมว โสตุถานํ
กโรมิ มํ นิสฺสาย ตเถว ตว โสตุถิภาโว โหตุติ อตุโถ ฯ อถวา ฯ
กโรมีติ กจฺณามิ ฯ เอเตน สจฺเจนาติ สเจ เทวตาหิ ตสฺส
โสตุถินา อานีตฺภาโว สจฺโจ เอเตน สจฺเจน มาตาปิตฺนํ สรณฺตุ
เทวตา รามํ วิย ตํปี อานตฺวา มม ทสฺสนฺตฺติ อตุโถ ฯ
อนฺนุณฺวาโตติ โปริสาทน กจฺณาติ อนฺนุณฺวาโต ฯ เทวตานํ
อานฺนุภาเวน โสตุถิ ปฏฺิอาคจฺจ ปุตุตฺตาติ วทติ ฯ ชาตฺมลีนสฺสเตติ
ชาตุ เอกํเสน อลีนสฺสเต มม ภาติเก อหํ สมฺมุขา วา ปรมฺมุขา
วามโนปโทสํ น สรามิ น มยา ตมฺหิ มโนปโทโส กตฺตฺพุโพติ
เอวมนฺสฺส กนฺนิฏฺจา สจฺจมกาสิ ฯ ยสฺมา จ เม อนธิมนโนสิ

ชาตกฏจกถา ๑ วิตติ-จตุตทาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 221
เล่มที่ 34 ชยทุทิสชาตกั หน้า 221

สามิติ มม สามิ อลีนสตุตุ ยสุมา ตุวั อนธิมนโนสิ มั
อนภิภวิตุวา อนติกุกมิตุวา อณฺณั มเนน ปตุเถสิ ฯ น จาปี
เม มนสา อปฺปิโยสึติ มยฺหึปี จ มนสา ตุวั อปฺปิโย น โหสิ
อณฺณมณฺณั ปิยสัวาสาว มยฺนุติ เอวมสฺส อคฺคฺมเหสิ สจฺจุมกาสิ ฯ
กฺุมาโร ปิตฺรา อกฺุขาตฺนเยน ยกฺุขาวาสมคฺคั ปฏฺิปปชฺชิ ฯ
ยกฺุโขปี จิตฺติยา นาม พหุมายา โหฺนฺติ โก ชานาติ กิ
ภวิสฺสตีติ รุกฺขั อภิรุหิตฺวา รณฺโณ อากมฺนั โอลเณนฺโต นิสึทึ ฯ
โส กุมาริ อากจฺจนฺตึ ทิสฺวา ปิตฺริ นินฺตเตตฺตฺวา ปฺตุโต อากโต
ภวิสฺสตีติ นตฺถิ เม ภยฺนุติ โอลตฺริตุวา ตสฺส ปิฏฺุจึ ทสฺเสนฺโต
นิสึทึ ฯ โส อากนฺตฺวา ตสฺส ปฺรโต อฏฺุจาสึ ฯ

อด ยกฺุโข คาถมาห

[๒๓๑๔] พุรหา อฺุชฺ จารุมฺโข กโตสิ

น มมฺ ชานาสิ วเน วสนฺตึ

ลฺุทฺทญฺจ มํ ลตฺวา โปริสาทกั

โก โสตุถิมาชานมิชฺวชเยยฺยาติ ฯ

ตตฺถ โก โสตุถิมาชานมิชฺวชเยยฺยาติ กุมารโก นาม

ปฺริโส อตฺตโน โสตุถิภาวั ชานนฺโต กจฺจนฺโต อิชฺวคฺจเยยฺ

ตุวั อชานนฺโต อากโตติ มณฺเฑติ ฯ

ตํ สุตฺวา กุมารโ คาถมาห

[๒๓๑๕] ชานามิ อิชฺ ลฺุทฺทํ โปริสาทํ (๑)

น ตํ วิชานามิ วเน วสนฺตึ

๑. ส. ย. ชานามิ ลฺุทฺท ปฺริสาทโก ตุวั ฯ

อหฺลจ ปุตุโตสฺมิ ชยทฺทิส

มมชช ขาท ปิตฺโน ปโมกฺขาทิ ๑

ตตฺถ ปโมกฺขาทิ ปโมกฺขเหตุ อหฺ ปิตฺ ชีวิตฺ ทตฺวา อิธาคโต
ตสฺมา ตํ มฺลจ มํ ขาทาทิตฺติ อตุโถ ๑

ตโต ยกฺโข คาทมาห

[๒๓๑๖]ขานาหิ(๑) ปุตุโตสิ(๒) ชยทฺทิสสฺส

ตาทิสฺส(๓) โว มฺขวณฺโณ อฺกฺนินฺ

สุทฺถกฺกรณฺเจว(๔) กตฺติ ตเวทํ

โย มตฺตุมฺิจฺเณ ปิตฺโน ปโมกฺขาทิ ๑

ตตฺถ ตาทิสฺส โวติ ตาทิสฺส โว ตุมฺหากํ อฺกฺนินฺ
สทิสฺสว มฺขวณฺโณติ อตุโถ ๑ กตฺติ ตเวทนฺติ อิทํ ตว
กมฺมํ สุทฺถกฺกริ ๑

ตโต กฺมาโร คาทมาห

[๒๓๑๗]น ทฺถกฺกริ กิณฺจิมเหตุถ มลฺลเย

โย มตฺตุมฺิจฺเณ ปิตฺโน ปโมกฺขา

มาตุ จ เหตุ ปฺร โลกกมฺยา

สุเขน สกฺเคน จ สมฺปยุตุโตติ ๑

ตตฺถ กิณฺจิมเหตุถ มลฺลเยติ กิณฺจิ อหฺ เอตุถ น มลฺลณามิ ๑
อิทํ วุตฺตํ โหติ ยกฺโข ปุคฺคโต ปิตฺ วา ปโมกฺขตุถาย มาตุ วา เหตุ
๑ ปฺร โลกกมฺยาคติ ปฺร โลกํ คนฺตฺวา ๑ สุเขน สกฺเคนาคติ สกฺเค

๑. ส. ยฺ. ขานามิ ๑ ๒. ม. ปุตุโตติ ๑ ๓. ส. ตถาหิ ๑

๔. ม. สุทฺถกฺกรณฺเจว ๑

นิพพุตฺตนเกน สุเขน สมฺปยุตฺโต ภวติ ฯ มตฺตุมิจฺเจติ มริตฺตุ
อิจฺฉติ ตสฺมา อหํ เอตฺถ มาตาปีตฺถนํ อตฺถาย ชีวิตฺตปริจฺจาเก กิณฺณิ
ทุกฺกัรํ น มณฺณามิตี ฯ

ตํ สุตฺวา ชฺชกฺโข กุมาร มรณฺสฺส อภายนกสฺสโต นาม
นตฺถิ ตฺवं กสฺมา น ภายสีติ ปุจฺฉิ ฯ โส ตสฺส กเถนฺโต เทว
กาถา อภาสี

[๒๓๑๘]อหฺนฺจ โข อตฺตโน ปาปํ กเรยฺยํ

อาวี รโห วาปี สเร น ชาต
สงฺฆาตชาตีมรโณหฺมสฺมิ
ยเถว เม อิธ ตถา ปฺรตฺถํ ฯ
ชาทชฺช มํ ทานิ มหฺนุภาวํ
กรสฺสุ กิจฺจานิ อิมํ สรีริ
รฺกฺขสฺส วา เต ปปฺตานิ อคฺคา
ฉาพฺมาโน มยฺหํ ตฺวมเทสิ มํสนฺติ ฯ

ตตฺถ สเร น ชาตฺติ เอกํเสเนว น สรามิ ฯ สงฺฆาต-
ชาตีมรโณหฺมสฺมิตี อหํ ญาเณน สุปริจฺฉินฺนชาตีมรโณ ชาตสฺสโต
อมรณฺชโม นาม นตฺถิติ ชานามิ ฯ ยเถว เม อิธาติ ยเถว
มม อิธ ตถา ปฺรโลเก ยถา จ ปฺรโลเก ตถา อิธาปี มรณฺโต มุตฺติ
นาม นตฺถิติ อิหํ เม ญาเณน สุปริจฺฉินฺนํ ฯ กรสฺสุ กิจฺจานิตี
อิมินา สรีเรน กตฺตพฺพกิจฺจานิ กร อิมฺนฺเต มยา นิสฺสภูจฺจํ สรีริ ฯ
ฉาพฺมาโน มยฺหํ ตฺวมเทสิ มํสนฺติ มยิ รฺกฺขคฺคา ปตฺติวา มเต มม

สรีโรโต ตุวั ฉาทยมาโน โรจยมาโน ยั ยั อิจฺฉสิ ตั ตั มัสสิ อเทสิ
ขาทยยาสิตี อตุโธ ๑

ยกุโข ตสฺส วจันฺ สุตฺวา ภีโต หุตฺวา น สกฺกา อิมสฺส มัสสิ
ขาทิจฺฉ อูปาเยน ตั ปลาเปสฺสามีติ จินฺเตตฺวา อิมํ คาถมาห

[๒๓๑๕]อิทฺถจ เต รุจฺฉติ ราชปฺตุต

จชฺชสิ(๑) ปาณั ปิตุ ปโมกฺขา

ตสฺมาตีห(๒) ตุวั ตรมานรุโป

สมฺภณฺช กฺกุจฺฉานิ ชเลหิ อคฺคินฺนติ ๑

ตตฺถ ชเลหีตี อรณฺณั ปวีสิตฺวา สารทารุณิ อahrtฺวา
อคฺคิ ชาเลตฺวา นิทฺฐเม องฺการเ กร ตตฺถ เต มัสสิ ปจิตฺวา
ขาทิสฺสามีติ ทสฺเสตี ๑

โส ตถา กตฺวา ตสฺส สนฺตีกั อคฺมาสิ ๑ ตั การณั
ปกาสเนโต สตุถา อิตฺริ คาถมาห

[๒๓๒๐]ตโต หเว ธิติมา ราชปฺตุโต

ทารุ สมหาตฺถ มหนฺตมคฺคิ

อาทิปยิตฺวา ปฏิวทยิตฺโธ

อาทิปิโต ทานิ มหายมคฺคิติ ๑

ยกุโข อคฺคิ กตฺวา อาคตึ กุมารั โอลเอกตฺวา อัยฺ ปุริโส
สิโห วิย มรณาปีสฺส ภยั นตฺถิ มยา เอตฺตักั กาลั เอวั นิพฺภโย
นาม น ทิจฺฉปฺพุโพติ โลมหัสชาโต กุมารั ปุณฺปุณฺนี โอลเอกเนโต

นีสึทึ ๑ กุมาโร ตสฺส กิริยํ ทิสฺวา คาคมาห

[๒๓๒๑]ขาทชฺช มํ ทานิ ปสฺยหการี

กี มํ มุหุํ เปกฺขสิ หฺนฺจ โลโม

ตถา ตถา ตฺยหฺมหํ กโรมิ

ยถา ยถา มํ ฉาทมาโน อเทสิตี ๑

ตตฺถ มุหฺนฺติ ปฺนปฺนํ ๑ ตถา ตถา ตฺยหฺมหนฺติ
อหํ ตฺยหํ ตถา ตถา วจฺนํ กโรมิ อิทานิ กี กริสฺสามิ
ยถา ยถา มํ ฉาทมาโน โรจยมาโน อเทสิ ขาทิสฺสสิ
ตสฺมา ขาทชฺช มนฺติ ๑

อตสฺส วจฺนํ สฺตฺวา ยกฺโข คาคมาห

[๒๓๒๒]โก ตาทิสํ อหฺรติ ขาทิตาเส

ธมฺเม จิตฺตํ สจฺจวาที วทญฺณณ

มฺหุชาปี ตสฺส วิปฺลเยยฺย สตฺตธา

โย ตาทิสํ สจฺจวาที อเทยฺยาตี ๑

ตํ สฺตฺวา กุมาโร สเจ มํ น ขาทิตฺกาโมสิ อถ กสฺมา ทารุณี
ภญฺชาเปตฺวา อคฺคิ การสิตีติ วตฺวา ปลายิสฺสติ นฺโข โนติ ตฺวํ
ปริคฺคฺหนฺตฺถายาตี วุตฺเต ตฺวํ อิทานิ มํ กถํ ปริคฺคฺหิสฺสสิ ยฺวาทํ
ติรจฺจานโยนียํ นิพฺพตฺโต สกฺกสฺส เทวฺรญฺโย อตฺตานํ ปริคฺคฺหิตุํ
น อทาสินฺติ วตฺวา

[๒๓๒๓]อิทํ หิ โส พุราหฺมณฺมํ มญฺญมาโน

สโส อวาเสสิ สเก สรีเร

เตเนว โส จนุทิมา เทวปุตโต

สสฏฺจโก กามทุหฺชช ยโกโขติ

อาห ฯ

ตสฺสตุโธ อิทมปิ โส สสปลนฺทิตโต พุราหุมนโณ เอโสติ
พุราหุมนํ มณฺณมาโน อชฺช อิทํ สริริ ขาเทตฺวา อิเชว วสาติ เอวํ
สเก สรيره อตฺตโน สริริ ทาคู อาวาเสสิ วสาเปสิตี อตฺโต ฯ
สริริรจสฺส ภกฺขตฺถาย อทาสี ฯ สกฺโก ปพฺพตรสํ ปิเพตฺวา อาทาย จนฺทมณฺฑเล
สสทกฺขณํ อกาสี ฯ ตโต ปฏฺจาย
เตเนว สสทกฺขณเณ โส จนุทิมา เทวปุตโต สสิ สสิตี ปณฺณายี ฯ
เอวํ สสฏฺจโก โลกสฺส กามทุโห เปมวทฺตมาโน อชฺช ยโกโข
วิโรจติ ฯ กปฺปฏฺจิชฺชิ เหติ ปาฎิหาริยนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา ยโกโข กุมารํ วิสชฺเชนฺโต คาถมาห

[๒๓๒๔]จฺนุโท ยถา ราหุมา ปมุตฺโต

วิโรจเต ปนฺนรเสว ภาณูมา (๑)

เอวํ ตฺวํ โปริสาทา ปมุตฺโต

วิโรจ กปิลฺเล มหानุภาว

อาโมทยํ ปิตฺร มาตฺรณจ

สพฺโพ จ เต นนฺทตฺถ ฅาติปโกโขติ ฯ

ตตฺถ ภาณูมาติ สุริโย ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา ปนฺนรเส
ราหุมา มุตฺโต จฺนุโท วา ภาณูมา วา วิโรจติ เอวํ ตฺวํปี มม

สนตติกา มุตโต กปิลลรฎฐเ วิโรจ มหานุภาวติ ฯ นนุทตติ
ตุสตุ ฯ

คจจ มหาวีราติ มหาสตุตติ อูโยเชสิ ฯ โสปี ตั
นิพพิเสวนัน กตุวา ปณจ สีลاني ทตุวา ยกโข นุโข เอส โนติ
ปริคณหนุโต ยกขานนุนาม อกขินี รตุตานิ โหนติ อนิมมิลานิ
จ ฉายา น ปณญาติ อจจมภิตา โหนติ นาย ยกโข มนุสโส
เอส มยหิ กิร ปิตุโน ตโย ภาคโร ยกขินียา คหิตา เตสุ ตาย เทว
ชาติตา ภวิสสนติ เอโก ปตุตติเนเหน ปฏิกคิโต ภวิสสติ
อิมินา เตน ภวิตพพิ อิมิ เนตุวา มยหิ ปิตุ อัจจิจิตวา รชเช
ปฏิจฉาเปสสามิติ จินเตตุวา เอहि โภ น ตวั ยกโข ปิตุ เม
เชฎฐภาติโกสิ เอहि มยา สทุธิ กนตุวา กุลสนตเต รชเช ฉตุตติ
อุสสาเปหิติ วตุวา อิตเรน นานิ มนุสโสติ วตุเต น ตวั มยหิ
สทุทหสิ อตุถิ ปน โส ยสส สทุทหสิติ ปุจจิจิตวา อตุถิ
อสุกฏจान ทิพพจกขุตาปโสติ วตุเต ตั อาทาย ตตุถ อคมาสิ ฯ
ตาปโส เต ทิสวา กิ กโรนุตา ปิตาปตุตา อरणเณ วิจรธาติ วตุวา
เตลั ภาติภาวั กเถสิ ฯ โปริสาโท ตสส สทุทหิตวา ตาต ตวั คจจ
อหิ เอกสมิเยว อตุตภาเว ทุพพิโร ชาโต น เม รชเชนคโถ
ปพพชิสสามิหนติ ตาปสสส สนตติเก อสิปพพชั ปพพชิ ฯ
อถ นั กุมารโ วนุทิตวา นครเมว อคมาสิ ฯ

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๒๓๒๕]ตโต หเว ฐิตีมา ราชปุตโต

กตณฺชลี ปคฺคยห โปริสาทํ

เดนานุญญาโต โสตุถิ สฺวชี อโรโค

ปจฺจาคมมา กปิตฺถมถีนสตุตฺตติ ฯ

กาถํ วตฺวา นาครเนคมาทิหิ กตฺทิริยํ ทสฺเสนฺนุโต โอสานคาถมาห

[๒๓๒๖]ตํ เนคมา ชานปทา จ สพฺเพ

หตฺถาโรหา รติกา ปตฺตติกา จ

นมสฺสमानา ปณฺชลิกา อุปาคมม

นมตฺถ เต ทุกฺกรการโกสิตี ฯ

ราชา กุมารโ กิร อากโตติ สุตฺวา ปจฺจกฺคมนํ อกาสิ ฯ
 กุมารโ มหาชนปริวฺโต คนฺตฺวา ราชานํ วนฺทึ ฯ อถ นํ โส
 ปุจฺฉิ ตาต กถํ ตาทิสสา โปริสาทา มุตฺโตสิตี ฯ ตาต นายํ
 ยโกโข ตุมหากํ เชฏฺฐภาติโก เอส มยฺหํ เปตฺเตยฺโยติ ตํ สพฺพิ
 ปวฺตฺตี อาโรเจตฺวา ตุมเหหิ มม เปตฺเตยฺยํ ทญฺฺจ วฏฺฐตีติ อาท ฯ
 ราชา ตํ ฌณฺญเวย เภริญฺจาราเปตฺวา มหนฺเตน ปริวารเณ
 ตาปสานํ สนฺตํ อคมาสิ ฯ มหาตาปโส ตสฺส ยกฺขินิยา
 อานตฺวา อขาเทตฺวา โปสิตการณฺญจ ยกฺขากาวการณฺญจ
 เตสํ ฌาติภาวญฺจ สพฺพิ วิตฺถาเรน กเถสิ ฯ ราชา เอหิ
 ภาติก รัชฺชํ กาทเรหิตี อาท ฯ อถ มหาราชาติ ฯ เตนหิ
 เถถ อุยฺยานเ วสิสฺสถ อหํ โว จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ อุปญฺจฺหิสฺสามิตี ฯ
 น กจฺฉามิ มหาราชาติ ฯ ราชา เตสํ อสฺสมปทโต อวิทฺุเร เอกํ

ปพฺพตฺตุนฺตรํ พนฺธิตฺวา มหฺนตฺติ ตฺพากํ การตฺตฺวา เกทาทเร สมฺปาเทตฺวา
มหาชนํ กุลสฺหสฺสํ อานตฺตฺวา มหาคามํ นิเวเสตฺวา ตาปสถานํ
ภิกฺขุขาจาร์ ปฏฺจเปตี ๑ โส คามิ จุลฺลทมฺมาสทมฺมนิกโม นาม
ชาโต ๑ สุตฺตโส มหาสตุเตน โปริสาทสฺส ทมิตฺปเทโส นาม
ปนฺน มหาคมฺมาสทมฺมนิกโม นามาติ เวทิตฺพุโพติ ๑

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา สจฺจจاني ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมชานเตตี ๑ สจฺจปรีโยसानเน มาตฺตโปสกตฺเถโร โสตา-
ปตฺติผล ปตฺติฏฺฐหิ ๑ ตทา มาตาปิตโร มหาราชกุลานิ อเหตุ
ตาปโส สาริปฺพุตโต โปริสาทอ อญฺกุลิมาโล กนิฏฺฐจา อุปลฺพลวณฺณา
อญฺคมเหสี ราหุลมาตา อตีนสตุตฺตุมาริ ปนฺน อหเมวาทิ ๑

ชยทฺทิสชาตกํ นิฏฺฐิตํ ๑

ตติยํ ๑

ฉกฺขทนต์ชาตกํ

กํ นฺน โสจสีติ อิทํ สตฺถา เชตฺวเน วิหรนฺโต เอกํ ทหฺรภิกฺขุณี
อารพฺภ กเถสี ๑

สา กิริ สาวตฺถิยํ กุลชิตา ฆราวาเส อาทิณฺวํ ทิสฺวา สาสเน
ปพฺพชิตฺวา เอกทิวสํ ภิกฺขุณีหิ สทฺธิ ชมฺมสฺสวนาย กนฺตฺวา
อลงฺกตชมฺมาสเน นิสีทิตฺวา ชมฺมํ เทเสนฺตสฺส ทสฺพลสฺส
อฺปฺปริมานฺปฺญฺณปฺปภาวาภินิพฺพตฺตํ อุตฺตมรूपสมฺปตฺติยฺตฺตํ

อตุตถาว โอโลเกตุวา ปริจฉณปุพพา นุโข เม ภวสุมี วิจรนุตติยา
อิมสฺส มหาปุริสฺสฺส ปาทปริจาริกาคิ จินฺเตสิ ฯ อถสฺสา
ตํ ขณฺณเฑว ชาตีสฺสรณานิ อฺปฺปชฺชชฺช ฆทฺทนฺตวารณกาลเ อหํ
อิมสฺส มหาปุริสฺสฺส ปาทปริจาริกา ฆุตปุพฺพชาติ ฯ อถสฺสา
สรนฺุตติยา มหนฺตํ ปิตฺติปาโมชฺชํ อฺปฺปชฺชชฺช ฯ สว ปิตฺติเวเคน
มหาหสิตํ หสิตฺวา ปฺน จินฺเตสิ ปาทปริจาริกา นาม สามิกานํ
หิตชฺฆมาสยา อปฺปกา อหิตชฺฆมาสยา พหุตรา หิตชฺฆมาสยา
นุโข อหํ อิมสฺส ปฺริสฺสฺส อโหสิ อหิตชฺฆมาสยาติ ฯ สว
อนุสฺสรมานา อหํ หิ อปฺปมตฺตํ โทสิ หทยเ จเปตฺวา วิสรตฺนสฺตํ
ฆทฺทนฺตมหากชฺชิสฺสรํ โสณฺตฺตรนฺนาม เนสวํ เปเสตฺวา
วิสปีเตน สลฺเลน วิชฺฆาเปตฺวา ชีวิตกฺขยํ ปาเปสินฺติ อทฺทส ฯ
อถสฺสา โสโก อฺทฺปาติ ฯ หทยํ อฺณฺหํ อโหสิ ฯ โสกํ สณฺจเรตฺตํ
อสกโกนฺติ อสฺสสิตฺวา ปสฺสสิตฺวา มหาสทฺเทน ปโรทิจฺจํ ตํ
ทิสฺวา สตฺถา สิตํ ปาตฺตกริตฺวา โก นุโข ฆนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย
สิตฺสฺส ปาตฺตกมฺมาชาติ ฆิกฺขุสงฺฆเณ ปฺนฺนุจ ฆิกฺขเว อยํ
ทหฺรฆิกฺขุณี ปุพฺเพ มยิ กตํ อปฺปราธํ สริตฺวา โรทิตฺติ วตฺวา อตฺตํ
อาหริ ฯ

อตฺเต หิมวฺนเต ฆทฺทนฺตทหํ อฺปฺนิสฺสาเย อฆฺจสฺสสฺสทฺถินาคา
วสิสฺส อิทฺธิมนฺโต เวหาสฺงฺคมา ฯ ตทา โปชฺชิตฺโต
เขฏฺฐกวารณฺสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ โส สพฺพเสโต
อโหสิ รตฺตมฺขปาโท ฯ โส อปฺรภาเค วุฑฺฒิปฺปตฺโต อฆฺจาสิตฺติ-

หตุฎพเพโธ อโหสิ วิสรัตนสตาयाโม อฏฺจปณฺณาสหตุถาย
รชฏทามสทิสาย โสณฺทาย สมณฺนาคโต ๗ ทนฺตา ปนฺส
ปริกฺเขปโต ปนฺนรสหตุถา อเหตุํ ทิมโต ตีสหตุถา ฉพฺพณฺณรสีหิ
สมณฺนาคตา ๗ โส อฏฺจนฺนํ นาคสหฺสฺตานํ เชฏฺจโก อโหสิ ๗
ปลฺจจเต ปลฺจเจกพฺพุเช ปฺุเชติ ๗ ตสฺส เทว อคฺคมเหตุโย
อเหตุํ จุลลสุภทฺทา มหาสุภทฺทา จาติ ๗ นาคราชา
อฏฺจนาคสหฺสฺสปริวาโร กาณฺจนฺคฺหายํ วสติ ๗ โส ปน
ฉบทนุตทโห อายามโต จ วิตุถารโต จ ทฺวิปณฺณาสโยชนโน โหติ ๗
ตสฺส มชฺเฌ ทฺวาทสโยชนปฺปมาเณ จาเน เสวาลิ วา ปนํ กิ วา
กทฺทมํ วา นคติ มณฺิกขนฺุชวณฺณํ อุทกเมว สนฺติฏฺจติ ตทนนฺตรํ
โยชนวิตฺถตํ สุทฺธกฺลลาหารวณฺํ ตํ อุทกํ ปริกฺขิปปิตฺวา จิตํ
ตทนนฺตรํ โยชนวิตฺถตเมว สุทฺธนฺิปลฺปลวณฺํ ตํ ปริกฺขิปปิตฺวา จิตํ
ตโต โยชนโยชนวิตฺถตानेว รตฺตฺตฺปฺลเสตฺตฺปฺลรตฺตฺปฺทุมเสต-
ปฺทุมกฺมุทวณฺานิ ปฺุริมํ ปริกฺขิปปิตฺวา จิตานิ ๗ อิมสํ ปน
สตุตฺตณฺํ วณฺานิ อนนฺตรํ สพฺเพสํปี เตสํ กฺลลาหาราทินํ วเสน
โอมิสฺสกวณฺํ โยชนวิตฺถตเมว ตานิ ปริกฺขิปปิตฺวา จิตํ ๗
ตทนนฺตรํ นาคานํ กฺฎิปปฺมาเณ อุทเก โยชนวิตฺถตเมว
รตฺตฺตฺสาลิวนํ ๗ ตทนนฺตรํ อุทกปรियนฺเต โยชนวิตฺถตเมว
นึล ปิต โลहित โอทาทสุรภิกฺุสมสมากิณฺณํ อุทกคจฺจวณฺํ ๗ อิติ
อิมานิ ทส วณฺานิ โยชนวิตฺถตานेว ๗ ตโต ขุทฺทกราชมาส-
มหาราชมาสมุคฺควณฺํ ๗ ตทนนฺตรํ ติปฺุสเอลาพุกลาพุก-

กมุภณทวตฺถิวนํ ๑ ตโต ปุครุกฺขปฺปมาณํ อุจฺจวนํ ๑
 ตโต หตฺถิทนฺตปฺปมาณผลํ กทลิวํ ๑ ตโต สาลวนํ ๑
 ตทนนฺตรํ จาฏฺฐิปฺปมาณผลํ ปนสวณํ ๑ ตโต มธฺรฺรผลํ ลินฺจวนํ ๑
 ตโต กปฺปิฏฺจวนํ ๑ ตโต โอมิสฺสโก มหาวนสณฺโฑ ๑ ตโต
 เวพฺพวนํ ๑ อยมสฺส ตสฺมี กาลे สมฺปตฺติ ๑ สํยุตฺตภุจกถายํ
 ปน อิทานิ วตฺตมานสมฺปตฺติเยว กถิตา ๑

เวพฺพวนํ ปน ปริกฺขิปปิตฺวา สตฺต ปพฺพตา จิตา ๑ เตถํ
 พาหิรฺนฺตรโต ปฏฺจาย ปจฺโม จุลลกาปพฺพโต นาม ทฺตโย
 มหากาปพฺพโต นาม ๑ ตโต อุทกปสฺสปพฺพโต นาม ๑
 ตโต จนฺทปสฺสปพฺพโต นาม ๑ ตโต สุริยปสฺสปพฺพโต นาม ๑
 ตโต มณฺธิปสฺสปพฺพโต นาม ๑ สตฺตโม สุวณฺณปสฺสปพฺพโต นาม ๑
 โส อุพฺเพชฺโต สตฺตโยชนิกโถ ฉทฺทนฺตทหํ ปริกฺขิปปิตฺวา
 ปตฺตตสฺส มุขวณฺณิ วีย จิตฺ ๑ ตสฺส อพฺภนฺตริมปสฺสํ
 สุวณฺณวณฺณํ ๑ ตโต นิกฺขนฺเตน โธภาเสน ฉทฺทนฺตทโ
 สมุคฺคตพาลสุริโย วีย โหติ ๑ พาหิรฺปพฺพเตสุ ปน เอโก
 อุพฺเพชฺโต ฉโยชนิกโถ เอโก ปญฺจ เอโก จตฺตาริ เอโก ตีณิ เอโก
 เทว เอโก โยชนิกโถ ๑ เอวํ สตฺตปพฺพตปริกฺขิตตสฺส ปน ตสฺส
 ฉทฺทนฺตทหสฺส ปุพฺพตฺตรกณฺเณ อุทกวาตปฺปหฺรโณกาเส
 มหานิโครฺชรุกฺโข อตฺถิ ๑ ตสฺส ขนฺโธ ปริกฺขเปโต ปญฺจโยชนิกโถ
 อุพฺเพชฺโต สตฺตโยชนิกโถ จตฺตสุ ทิสาสฺ จตฺตโส สาขา ฉโยชนิกา
 อุทฺธํ อุคฺคตสาขาปิ ฉโยชนิกาว ๑ อิติ โส มูลโต ปฏฺจาย

อุพเพเชน เตรสโยชนิโกว สาขานั อุปริ สมนุตโต ทูวาทสโยชนิโก
อฏฺฐหิ ปาโรหสหัสเสหิ ปฏิมณฺฑิตโต มุณฺฑมณิปปพฺโต วิย
วิลาสมานอ ติฏฺฐติ ฯ

ฉทุทนต์ทหฺสส ปน ปจฺฉิมทิสภาเค สุวณฺณปสฺสพฺพเต
ทูวาทสโยชนิกา กาณจนคฺหา ฯ ฉทุทนต์โต นาม นาคราชา
วสฺสสารตฺเต อฏฺฐสทฺสสนาคปรีวฺโต กาณจนคฺหายั วสฺติ ฯ
กิมฺหกาลล อุกทวาทั สมปฏฺิจฺจมานอ มหานิโกฺรชฺชมฺล
ปาโรหนตฺเร ติฏฺฐติ ฯ อถสฺส เอกทิวสั มหาสาลวนั ปุปฺพิตฺตนฺติ
อาโรจยีสฺสุ ฯ โส สปริวโร สาลกัฬิ กัฬิสฺสามิตฺติ ตั สาลวนั
คนฺตฺวา เอกั สุปฺพิตฺติ สาลรูกฺขั กุมฺภเณน ปหริ ฯ จุลลสุภทฺทา
อุปริวาทปสฺเส จิตฺตา ฯ ตสฺสา สริเร สุกฺขทณฺฑกมิสฺसानิ
ปุราณปณฺณานิ เจว ตามฺพกัปิลฺลิกานิ จ ปตีสฺสุ ฯ มหาสุภทฺทา
อโธวาทปสฺเส จิตฺตา ฯ ตสฺสา สริเร ปุปฺพเรณฺณกัณฺชกฺขปตฺตานิ
ปตีสฺสุ ฯ จุลลสุภทฺทา อตฺตโน ปิยภริยาย อุปริ ปุปฺพเรณฺณ-
กัณฺชกฺขปตฺตานิ ปาเตลล อัย นาคราชา มม สริเร สุกฺขทณฺฑก-
มิสฺसानิ ปุราณปณฺณานิ เจว ตามฺพกัปิลฺลิกานิ จ ปาเตลล โหตุ
กตฺตพฺพิ ชานิสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺตฺวา มหาสตฺเต เวร็ พนฺธิ ฯ

อปรมฺปิ ทิวสั นาคราชา สปริวโร นหानตฺถาย
ฉทุทนต์ทหฺ โอตฺริ ฯ อถ เทว ตฺรณฺนาคา โสณฺฑาย อุสิริกลาเป
คเหตฺวา เกลาสกฺกั มชฺชนฺตฺวา วิย นหาเปลฺลั ฯ ตสฺมี นหาตฺวา

อตุตฺตนิเณ เทว กเรณฺโย(๑) นหาเปสฺสุ ฯ ตาปี อตุตฺตริตฺวา
มหาสตุตฺตสฺส สนฺตติเก อญฺจิสฺสุ ฯ ตโต อญฺจสทสฺสนาคา สริ
โธตฺตริตฺวา อุกทกกีฬิ กิฬิตฺวา สรโต นานาปุปฺผานิ อหริตฺวา
รชฏญฺปิ อลงฺกโรนฺโต วย มหาสตุตฺติ อลงฺกริตฺวา ปจฺจมา เทว
กเรณฺโย อลงฺกรีสฺสุ ฯ อเถโก หตฺถิ สเร วจฺจโรนฺโต สตุตฺตทุทฺถิ
มหาปทุมํ ลภิตฺวา อหริตฺวา มหาสตุตฺตสฺส อทาสิ ฯ โส ตํ
โสมณฺทาย คเหตุวา เรณฺญ กุมฺภเ ออฺกิริตฺวา เซฏฺฐกาย มหา-
สุภทฺทาย อทาสิ ฯ ตํ ทิสฺวา อิตฺรา อิทํปี สตุตฺตทุทฺถิ มหาปทุมํ
อตุตฺตโน ปิยภริยาย เอว อทาสิ น มยฺहनฺติ ปุณฺนปี ตสฺมี เวร
พนฺธิ ฯ

อเถกทิวสํ โปธิสตุเต มชฺฐผลานิ เจว ภิสฺมุลานิ จ
โปกฺขรมชฺฐนา โยเซตฺวา ปญฺจสเต ปจฺเจกพุทฺธา โภเชนเต
จุลลสุภทฺทา อตุตฺตโน ลทฺษผลาผลํ ปจฺเจกพุทฺธานํ ทตุวา ฆนฺเต
อหํ อโธทานิ จวิตฺวา มทฺทราชกุเล นิพฺพตฺเตตฺวา สุภทฺทา
นาม ราชกณฺธา หตุวา วยปฺปตฺตา พาราณสีรณฺโโย อคฺค-
มเหสีภาวํ ปตฺวา ตสฺส ปิยา มนาปา ตํ อตุตฺตโน รุจิ กาคู สมตฺถา
หตุวา ตสฺส อจิกฺขิตฺวา เอกํ ลุทฺทกํ เปเสตฺวา อิมํ หตฺถิ วิตฺปีเตน
สลเลน วิชฺฌาเปตฺวา ชีวิตฺกฺขยํ ปาเปตฺวา ฉพฺพณฺณรสี วิตฺช-
เชนเต ยมกทฺนเต อหฺราเปตฺติ สมตฺถา โหมิติ ปตฺถนํ จเปสิ ฯ
สา ตโต ปญฺจาย โคจริ อคเหตุวา สฺสสฺสิตฺวา น จิรสฺเสว กาลิ
๑. ย. กเนรฺโย ฯ

กตุวา มทุทรภูเจ อकुคมहेลिया गुजुन्मिहि निपुपत्ति ५
ชายमानาย จ สุภททาติสุสา นามิ อภิสุ ๫ อถ นั วยปฺปตฺตํ
พาราณสิरणโธ อทฺสุ ๫ สทา ตสฺส ปิยา มนาปา โสฬสนนํ
อิตฺถีสหสฺसानํ เขฏฺฐกา ชาตีสฺสรณณญจ ปฏฺฐิกิ ๫ สทา
จินฺเตสิ สมิทฺธา เม ปตฺถนา อิทานิ ตสฺส นาคสฺส ยมกทนฺเต
อาหาราเปสฺสามิติ ๫ ตโต สรีริ เตเลน มกุเขตุวา กิติฏฺฐวตฺถํ
นิวาเสตุวา คิลานาการิ ทสฺเสตุวา สิริสยนํ ปวิสิตฺวา มณฺจเก
นิปชฺชิ ๫ ราชา กุหิ สุภททาติ วตฺวา คิลานาติ สุตฺวา
สิริภพฺภํ ปวิสิตฺวา มณฺจเก นิสิตฺทาเปตุวา ตสฺสา ปิฏฺฐิจิ ปริมชฺชนฺโต
ปจฺมํ คาทมาห

[๒๓๒๗]กิณฺนุ โสจสิ อนุจฺจจฺจิติ ปณฺฑุสิ วรวณฺณินิ

มิลายสิ วิสาลกฺขิ มาลาว ปริมทฺทิตาติ ๫

ตตฺถ อนุจฺจจฺจิติ กาลณฺจนสนฺนิกสรีเร ๫ มาลาว
ปริมทฺทิตาติ หตฺถเอหิ ปริมทฺทิตปฺทมา วिय ๫

ตํ สุตฺวา สทา อิตฺธํ คาทมาห

[๒๓๒๘]โทหโล เม มหาราช สุปินฺนฺเตนฺนฺปจฺจกา

น โส สุตฺถโรไปว ยาธิโส มม โทหโลติ ๫

ตตฺถ น โสติ ยาธิโส มม ๫ สุปินฺนฺเตนฺนฺปจฺจกาติ
สุปินฺนฺเต สุปินํ ปสฺสนฺติยา มยา ทิฏฺฐโจ โทหโล โส สุตฺถโรไป วिय
น โหติ ทูลลโก โส มยฺหํ ปน ตํ อลภฺนฺติยา ชีวิตํ นตฺถิติ อวจ ๫
๑. ม. สุปินฺนฺเตนฺนฺปชฺฌกา ๫

ตี สุตฺวา ราชา คาถมาห

[๒๓๒๕]เย เกจิ มานุสา กามา อิช โลกสูมิ นนฺทเน

สพฺเพ เต ปจฺจรา มยฺหิ อหนฺเต ทมฺมิ โทหฺลนฺติ ฯ

ตตฺถ ปจฺจราติ พหุ สุลภา ภทฺเท สุภทฺเท อิช โลกสูมิ
มานุสา กามา มนุสฺเสหิ ปตฺถิยมาณา เย เกจิ สตฺต รตนา
นนฺทเน มานุเส เย เกจิ ปญฺจ กามคฺฉา อตฺถิ สพฺเพ เต
วตฺตูกามกิเลสกาเม อหิ เต ตฺยฺหิ ทมฺมิ ททามิตี ฯ

ตี สุตฺวา เทวี มหาราช ทูลลโภ มม โทหฺโล น ตี อิทานิ
กถมิ ยาวติกา ปน โว วิชิตฺเต ลุทฺทา เต สพฺเพ สนฺนิปาเตถ เตสํ
มชฺฉเม กถสฺสามิตี ทีเปนฺตี อนนฺตรํ คาถมาห

[๒๓๓๐]ลุทฺทา เทว สมายนฺตุ เย เกจิ วิชิตฺเต ตว

เอเตสํ อหฺมกฺขิสฺสํ ยาทีโส มม โทหฺโลตี ฯ

ตตฺถ เทว เย เกจิ ตว วิชิตฺเต ยุตฺตา ลุทฺทา อตฺถิ สพฺเพ เต
ลุทฺทา สมายนฺตุ ปกฺโกสิสฺส อหิ ยาทีโส มม โทหฺโล เอเตสํ
ลุทฺทานํ อกฺขิสฺสํ อกฺขิสฺสามิตี ฯ

ราชา สาธฺวตี ลีริคพฺภา นิกฺขมิตฺวา ยาวติกา ตีโยชนสตีเก
กาสิกรฎฺฐเ ลุทฺทา สพฺเพสํ สนฺนิปาตตฺถาย เภริณฺจาราปเถตี
อมจฺเจ อาณาเปสิ ฯ เต ตถา กรีสฺส ฯ น จิรสฺเสว
กาสิกรฎฺฐวาสีโน ลุทฺทา ยถาพลํ ปณฺณาการิ คเหตุวา
อาคนฺตฺวา อากตภาวํ รมฺโฆ อาโรจาเปสิ ฯ เต สพฺเพปิ
สภฺวสิสฺสสฺสมตฺตา อเหตุสฺส ฯ ราชา เตสํ อากตภาวํ ญตฺวา

วาทปานะ จิโต หตุถิ ปสาเรตฺวา เตสํ อากตภาวํ เทเวีย
กเถนุโต อาห

[๒๓๓๑] อิมะ เต ลุทฺทกา เทเว กตฺตถา วิสารทาญ

วนณญจ มิคณญจ มมตฺเต จตฺตชีวิตาติ ฯ

ตตฺถ อิมะติ เย ตฺวํ สนฺนิปาตาเปสํ อิมะ เต ฯ กตฺตถาติ

วิชฺฌนเนทเนสุ กตฺตถา สุกฺกุสลา สุตฺติกฺกิตา ฯ วิสารทาติ

นิพฺภยา ฯ วนณญจ มิคณญจ จาติ วนานิ จ มิเก จ ชานนฺติ ฯ

มมตฺเตติ สพฺเพปิ เจเต มมตฺเต จตฺตชีวิตา ยมฺหํ อิจฺฉามิ ตํ

กโรนฺตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา เทเว เต อามนฺเตตฺวา อิตฺริ คาถมาห

[๒๓๓๒] ลุทฺทปฺปุตฺตา นิสามะถ ยาวนฺเตตฺถ สมากตา

ฉพฺพิสาณํ คชํ เสตํ อทฺทสํ สุปีเน อหํ

ตสฺส ทนฺเตหิ เม อตุโถ อลาภะ นตฺถิ ชีวิตนฺติ ฯ

ตตฺถ โภณฺโต ลุทฺทปฺปุตฺตา เอตฺถ ตสฺมี จาเน ยาวนฺตา

ยตฺตกา คฺมุเห สมากตา เม มม วจันํ นิสามะถ สุณาถ ฯ

ฉพฺพิสาณนฺติ ฉพฺพณฺณวิสานํ ฯ อหํ คชํ กิทิสํ ฉพฺพิสาณํ

เสตํ เอวรूपํ คชํ สุปีเน อทฺทสํ ปสฺสามิ ตสฺส นาคราชสฺส

ทนฺเตหิ เม อตุโถ อลาภะ นตฺถิ ชีวิตนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา ลุทฺทปฺปุตฺตา อาหํสุ

[๒๓๓๓] น โน ปิตฺนํ น ปิตามหานํ

ทิกฺุโจ สฺโต กุณฺชโร ฉพฺพิสาโณ

ยมททส สุปีเน ราชปุตติ

อกุขาหิ โน ยาทีโส หตุถินาโคติ ฯ

ตตุถ ปิตูนนุติ กรณตเถ สามีวจนั ฯ อิทั วุตตัม โหติ

เทว อมหากัม ปิตูหิ ปิตามเหหิปี เอวรูปุ กุณฺชโร น ทิฏฺฐปฺพุโป

ปเคว อมฺเหหิ ตสฺมา อตตนา ทิฏฺฐลกุณฺณวเสน อกุขาหิ โน

ยาทีโส ตยา ทิฏฺฐโ จ หตุถินาโคติ ฯ

อนนฺตรคาถาปี เตเหว วุตฺตา

[๒๓๓๔]ทิสา จตฺสุโส วิทิสา จตฺสุโส

อุทฺธั อโธ ทส ทิสา อีมา โย

กตมัม ทิสั ติฏฺฐติ นาคราชา

ยมททส สุปีเน ฉพฺพิสาณนฺติ ฯ

ตตุถ ทิสาคี ทิสาสุ ฯ กตมนฺติ เอตาสุ ทิสาสุ กตมาย

ทิสายาคี ฯ

เอวํ วุตฺเต สุภทฺทา สพฺเพ ลุทฺเท โอลเถตฺวาเตสํ อนฺตเร

ปคฺคตปาทํ ภคฺคปฺปฺภุสทิสชงฺกมฺ มหาชานุกัม มหาผาสุกัม

พหลมสฺสุํ ตามพทาจิกัม นิพฺพิทฺธิปิงฺกัลลํ ทุสฺสณฺจณัน วิภจฺจัน

สพฺเพสํ มคฺคเกน ปญฺญาขมานัน มหาสคฺคตฺสส ปุพฺพเวรี

โสณฺตฺตรัน นาม เนสาทํ ทิสฺวา เอส มม วจฺจัน กาคุํ สกฺขิสฺสตีติ

ราชานัน อนฺุชานาเปตฺวา ตํ อาทาย สคฺคตฺถมิกปาสาทสฺส

อุปริตลลํ อารุขฺห อุตฺตรสีหปญฺชรํ วิวริตฺวา อุตฺตรหิมวณฺตาภิมุขํ

หตุถํ ปสาเรตฺวา จตฺสุโส คาถา อภาสิ

[๒๓๓๕]อิโต อุํ อุตฺตรายํ ทิสายํ

อติกกมฺม โส สตุต คิริ พฺรหฺนเต

สุวณฺณปสฺโส นาม คิริ อุพาโร

สํปุปฺพิโต กิํปฺริสํานุจฺฉินฺโณ ฯ

อารุญฺห เสถิํ ภวนํ กิณฺนรํ

โอโลกย ปพฺพตปาทมุลิํ

อด ทกฺขสิํ เมฆสมํานวณฺณณฺญ

นิโคธฺรราชํ อฏฺฐสทฺสสปาํ ฯ

ตตุตจฺฉติ กุญฺชโร ฉพฺพิสาโณ

สพฺพเสโต ทุปฺปสโห ปเรภิ

รกฺขนฺติ นํ อฏฺฐสทฺสสนาคา

อิสาทนฺตา วาตชวปฺปหาริโน ฯ

ติฏฺฐนฺติ เต ตุมฺลมสฺสสนฺตา

กุปฺปนฺติ วาตสฺสปี เอิริตสฺส

มนฺุสฺสฏฺฐํ ปน ตตุถ ทิสฺวา

ภสฺมํ กเรยฺยูํ นาสฺส รโชปี ตสฺสาติ ฯ

ตตุถ อิโตติ โภ ลุทฺทปฺุตฺต โส ตฺวํ อิมฺมหา จานา ฯ

อุตฺตรายนฺติ อุตฺตราย อุทฺทิสฺส อุํ กจฺฉ กจฺฉาหิ กนฺตุวาน

พฺรหฺนเต สตุต คิริ อติกกมฺม อติกกนฺเตน ตยา ปจฺมเมว ฉ

ปพฺพเต อติกกมิตฺวา สุวณฺณมโย นาม คิริ กิํทิสฺโส ฯ อุพาโรติ

มหนฺโต อิตฺเรหิ ฉหิ ปพฺพเตหิ อุจฺจตโร ฯ โอโลกยาติ

โอบโลเกยยาตี ฯ ตตฺถจฺจตีติ ตสฺมี นิโคธมฺมูเล กิมฺหสมเย อุทกวาดิ
 สมฺปฏฺิจฺจนฺโต ติฏฺฐติ ฯ ทุปฺปสโหติ อญฺเณ ตํ อุปฺคนฺตฺวา
 ปสฺยหิ กาคู สมฺตฺถา นาม นตฺถิติ ทุปฺปสโห ปเรภิ เอวฺรูปุ กุญฺชโร
 ตตฺถ ตสฺมี นิโคธมฺมูเล กิมฺหสมเย อุทกวาดิ สมฺปฏฺิจฺจนฺโต
 อจฺจติ ติฏฺฐติ ฯ ลุทฺท อฏฺฐสฺหสฺสนาคา กิธิสา ฯ
 อีสาทนฺตฺวาติ รัตติสาย สมานทนฺตฺวา ฯ วัตตฺวปฺปหาริโนติ
 วัตตฺวเนน คนฺตฺวา ปจฺจามิตฺเต ปหฺรณฺสีลา เอวฺรูปุ อฏฺฐสฺหสฺสา
 นาคา นํ นาคราชานํ รกฺขนฺติ ฯ ตุมฺมฺลนฺติ กิสนกํ มหา-
 สทฺททานุพนฺธํ อสฺสาสฺปสฺสาตี มุญฺจนฺตฺวา ติฏฺฐนฺติ ฯ เอิตฺตฺสาติ
 วัตตฺปฺหริตฺตฺส ยํ สทฺททานุพนฺธเอิตฺตจฺจิตกมฺปํ ตสฺสปี กุปฺปนฺติ
 เต นาคา ตตฺถ ตสฺมี จานเ อาคตี มนุสฺสญฺตี ทิสฺวา เอวํ ผรุสา ฯ
 นาสฺสาติ ตสฺส นาสฺวาเตเนว วิทฺธิสฺตีตฺวา ภสฺมํ กตฺตฺส ตสฺส
 รโหปี น ภเวยฺยาติ ฯ

ตํ สุตฺวา โสณฺตฺตฺโร มรณภยภีโต

[๒๓๓๖]พหู หิ เม ราชกุลมฺหิ สนฺติ

ปิลนฺธนา ชาตฺรฺรูปสฺส เทวิ

มุตฺตฺวา มณฺี เวพฺุริยามยา จ

กี กาทฺสิ ทนฺตปิลนฺธเนน

มาเรตฺตฺกามา กุญฺชริ ญพฺุพิสาณฺิ

อุทาหุ ฆมาฏฺุสฺสตี ลุทฺทปฺุเตติ

อาห ฯ

ตตุถ ปีลนุชนาติ อารณานิ ฯ เวพฺฐิยามยาติ เวพฺฐิ-
มยานิ ฯ ฆาณฺเฐสฺสตีติ อุททาหุ ปีลนุชนปเทเสน ลุททปฺตุเต
มาฏฺฐาเปตฺตูกามาสี่ติ ปุจฺฉิ ฯ

ตโต เทวี คาลมาห

[๒๓๓๗]สา อีสฺสิตา ทุกฺขิตา จสฺมิ ลุทท

อุทฺทณฺจ สฺสฺสามิ อนุสฺสรนฺตี

กโรหิ เม ลุททกฺ เอตมตฺถิ

ทสฺสามิ เต กามวราณี ปญฺจาติ ฯ

ตตุถ สาทิ สา อหิ ฯ อนุสฺสรนฺตีติ เตน วารณฺน ปุเร
มยิ กตฺติ เวรฺ อนุสฺสรมานาว ฯ ทสฺสามิ เตติ เอตสฺมี เต อตฺถ
นิปฺผาเทติ สํวจฺจเร สํวจฺจเร สตสทสฺสฺสฺจฺจานเก ปญฺจ กามวเร
เต ตฺยหิ ทสฺสามิ ททามิ ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา สมฺม ลุททปฺตุต อหิ เอตฺติ ฉกทนต์หตฺถิ
มาราเปตฺวา ยมกทนต์เอ ออาหาราเปตฺติ สมตฺถา โหมีติ ปุพฺเพ
ปจฺเจกพฺพุทฺธานิ ทานิ ทตฺวา ปตฺถนํ จเปสึ มยา สุปินฺนเต ทิฏฺฐิ
นาม นตฺถิ สา ปน มยา ปญฺจิตปตฺถนา สมฺชฺฉิมิสฺสตี ตฺวํ กจฺจนฺโต
มา ภายีติ ตํ สมสฺสาเสสิ ฯ โส สาธฺมฺ อยฺเยติ ตสฺสา วจฺนํ
สมฺปญฺจิจฺฉิตฺวา เตนหิ เม ปากฺกํ กตฺวา ตสฺส วสฺนญฺจานํ กเถหิติ
ปุจฺฉนฺโต อาห

[๒๓๓๘]กตฺถจฺจตฺติ กตฺถ มุเปติ จานํ

วีถิสฺส กานหานคตฺสฺส โหติ

กถณฺหิ โส นหายติ นาคราชา

กถํ วิชาเนมฺม คตฺตี คชสฺสชาติ ฯ

ตตฺถ กตฺถจฺจตฺตีติ กตฺถ วสฺสตี ฯ กตฺถ มุเปตฺตีติ กตฺถ
อุเปตฺตีติ ฯ กตฺถ ติฏฺฐตฺตีติ อตุโถ ฯ วิตฺตสฺส กาทิ ตสฺส
นหฺนาคตฺสส กา วิตฺติ โหติ กตฺตรมกฺุเคน โส กจฺจตฺตีติ ฯ กถํ
วิชาเนมฺม กตฺตินฺนิตฺติ ตยา อกถิตฺเต มยํ กถํ ตสฺส คชสฺส คตฺตี วิชาเนมฺม
ตสฺสมา กถณฺหิ โนติ อตุโถ ฯ

ตโต สา ชาติสฺสรวาณฺเนน ปจฺจกฺขโต ทิฏฺฐจฺจจฺจํ ตสฺส
อาจิกฺขณฺตี เทว คธา อภาสิ

[๒๓๓๕]ตตฺถเอว สา โปกฺขรณฺตี อทุเร (๑)

รมฺมา สฺตฺติคฺคา จ มโหทกา(๒) จ

สํปฺปฺพิตา ฆมฺรคณฺนาจฺจณฺณา

เอตฺถ หิ โส นหายติ นาคราชา ฯ

สีลํ นหาโต อุปลมฺมาลชาโร

สพฺพเสโต ปุณฺฑริกตจฺจติ

อาโมทมาโน กจฺจตฺตี สนิเกตํ

ปฺรกฺขตฺวา มหฺลํ สพฺพสุภทฺทนต์ติ ฯ

ตตฺถ ตตฺถเอวตฺติ ตตฺถ วสฺนจฺจจฺจเนยฺว ฯ โปกฺขรณฺตีติ
จทฺทนต์ทหํ สนฺชทายาห ฯ สํปฺปฺพิตาติ ทฺวิเชหิ กุมฺเมหิ
ตฺวิเชหิ อุปลเลหิ ปญฺจวณฺณเนหิ ปทฺเมหิ สมนฺนตโต ปุปฺพิตา ฯ
๑. ส. อวิทุเร ฯ ๒. ม. มโหทิกา ฯ

เอตถ หิ โสติ โส นาคราชา เอตถ ฉพทนต์ทเห นหายติ ฯ
อุปฺปลมมาลชาริติ อุปฺปลาทีนํ ชลถลชาตานิ ปุปฺพานํ มาลี
ชาเรนฺโต ฯ ปุณฺฑริกตจฺจํคิติ ปุณฺฑริกสทิสตเจเน โอิทาเตน
องฺเคน สมณฺนาคโต ฯ อาโมทมาโนติ อาโมทิตปโมทิตโต ฯ
สณิเกตฺนติ อตฺตโน วสนญฺจานํ ฯ ปุรฺกขตฺวาติ สพฺพสุภทฺทํ
นาม มหะสิ ปุโรโต กตฺวา อญฺจหิ นาคสทสฺเสหิ ปรีวฺโต
อตฺตโน วสนญฺจานํ กจฺจตฺตีติ อาห ฯ

ติ สุตฺวา โสณฺตุตโร สาธุ อยฺเย อหํ ตํ วารณํ มาเรตฺวา
ทนต์เอ อาหริสฺสามิติ สมฺปญฺจิจฺฉิ ฯ อถสฺส สา ตฺสฺสิตฺวา สทฺสฺสิ
ทตฺวา เกหํ ตาว กจฺจ อโธ สตฺตทาหจฺเจเน ตตฺถ คมิสฺสสึตีติ ตํ
อุยฺโยเชตฺวา กมฺมาเร ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต อมฺหากํ วาสี-
พรสุภทฺททาลนินขาทนมญฺจิกเวพฺพคฺมุพฺพเจทนสฺตฺถตฺตณฺลาเยนอสฺสิ-
โลททณฺฑกกกจฺจามฺนุกอยสึฆาญฺเจหิ อตฺถโธ สพฺพํ สึฆํ กตฺวา
อาหฺราติ อาณาเปตฺวา จมฺมกาเร ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต อมฺหากํ
กมฺภการคาหิกํ จมฺมภสฺสํ กาคฺตุ วญฺญติ จมฺมโยตฺตวเรตฺตหตฺติ-
ปาทอุปาหนจมฺมจตฺเตหิปี โน อตฺถโธ สพฺพํ สึฆํ กตฺวา อาหฺราติ
อาณาเปสิ ฯ ตโต อุโภปี สพฺพานิ สึฆํ กตฺวา อาหริตฺวา
อหํสุ ฯ สา ตฺสฺส ปาเถยฺยํ สํวิทหิตฺวา อรณฺิสหิตํ อาที กตฺวา
สพฺพํ อุปฺกรณญจ พทฺธสฺตฺตอาทิกํ ปาเถยฺยญจ จมฺมภสฺสตาเย
ปกฺกขิปี ฯ ตํ สพฺพํปี กมฺภการมตฺตํ อโหสิ ฯ โสณฺตุตโรปี
อตฺตโน ปรีวฺจฺฉํ กตฺวา สตฺตเม ทิวเส อาคณฺตุวา เทวี วนฺทิตฺวา

อฏฐาสี ๗ อถ นั สธา นิฏฐิตนุเต สพฺพุปกรณั อิมั ตาว
ปลีพุกั คณฺหาติ อาห ๗ โส ปน มหาถาโม ปญฺจนนั หตฺถิน
พลั ชาเรติ ๗ ตสฺมา ตมฺพุลปลีพุกั วีย อุกฺขิปิตฺวา อุปกฺจนฺตเร
จเปตฺวา วิตฺตหตฺโต วีย อฏฐาสี ๗ สุภทฺทา ลุทฺทกฺสุส ทารกานั
ปริพฺพฬั ทตฺวา รณฺโณ อาจิกฺขิตฺวา โสณฺตฺตรั อฺยุโยเชสิ ๗
โสปี ราชานณฺจ เทวีนฺจ วนฺทิตฺวา ราชนิเวสนา โอรุยฺห รเถ
จตฺวา มหนฺเตน ปรีวารเณ นครา นิฏฺขมิตฺวา คามนิกมฺปรมฺปราย
ปจฺจนตฺ ปตฺวา ชานปเท นีวตฺเตตฺวา ปจฺจนตฺวาสิหิ สทฺธี
อรณฺณั ปวีสิตฺวา มนุสฺสปลั อติกฺกมฺม ปจฺจนตฺวาสิโนปี นีวตฺเตตฺวา
เอกโกว กจฺจนฺโต ติสฺสโยชนั ปตฺวา ปจฺมั ทพฺพคหณั กาสคหณั
ติณคหณั ตฺลลคหณั สรคหณั ตีริวจฺจนคหณั จ คหณานิ กณฺฎก-
กุมฺพคหณานิ เวตฺตคหณั โอมิสฺสคคหณั นลวนคหณั
สรวนคหณสทิสฺ อฺรเคนปี ทพฺพินิวิษณฺม ฆนฺวานคหณั รุกฺขคหณั
เวพฺพคหณั กถลคหณั อุกทคหณั ปพฺพตคหณนฺติ อฏฐารส
คหณานิ ปฏฺธิปาฏฺฐิยา ปตฺวา อุปคฺนตฺวา ทพฺพคหณาทีนึ อสิเตน
ลายิตฺวา ตฺลลคหณาทีนึ เวพฺวานคฺมฺพจฺเจทนสฺตฺเถน ฉินฺทิตฺวา
รุกฺขेष ฝรสุนา โกฏฺฏเฐตฺวา อติมหนฺเต นิชาทเนน วิษณฺมิตฺวา
มคฺคั กโรนฺโต เวพฺพคฺมฺพวเน นิสฺเสณฺณี กตฺวา เวพฺพคฺมฺพ อารุยฺห
เวพฺพ ฉินฺทิตฺวา อปรสฺส เวพฺพคฺมฺพสฺส อุปริ ปาเตตฺวา
เวพฺพคฺมฺพมตฺตเถน คนฺตฺวา กถลคหเน สุภฺขรูกฺขปทฺริ
อตฺถริตฺวา เตน คนฺตฺวา อปริ อตฺถริตฺวา อิตฺริ อุกฺขิปิตฺวา
ปฺน ปฺโรโต อตฺถรณฺโต ตั อติกฺกมิตฺวา อุกทคหณั

ปตฺวา โทณั กตฺวา ตาย อุทกคหนั ตริตฺวา ปพฺพตปาเท จตฺวา
อยสีฆาตกั โยตุเตน พนฺธิตฺวา อุทฺธั จิปีตฺวา ปพฺพเต ลคฺคาเปตฺวา
โยตุเตน โอรุยฺห ตตฺถ จิโตว จมฺมโยตุตฺตํ โอลมฺเพตฺวา ตํ อาทาย
โอตริตฺวา เหญจิมฆาณฺเเก พนฺธิตฺวา โยตุเตน อารุยฺห วชิรคฺเคน
โลททณฺเฑน ปพฺพตฺ วิชฺฌิตฺวา ฆาณฺกั โกฎฺเฏตฺวา ตตฺถ จตฺวา
สีฆาณฺกั อากทฺธิตฺวา ปฺน อุปริ ลคฺคาเปตฺวา ตตฺถ จิโตว จมฺมโยตุตฺตํ
โอลมฺเพตฺวา ตํ อาทาย โอตริตฺวา เหญจิมฆาณฺเเก พนฺธิตฺวา
โยตุเตนารุยฺห วามเหตุเถน โยตุตฺตํ คเหตุวา ทกฺขินเหตุเถน
มุกฺคริ อาทาย โยตุตฺตํ ปหริตฺวา ฆาณฺกั นีหริตฺวา ปฺน อภิรุหติ ฯ
เอเตนฺฐปาเยน ปพฺพตมตฺถกั อารุยฺห ปฺรโต โอตฺรนฺโต อิตฺเร
ปฺริมเนเยเนว ปจฺมปพฺพตมตฺถเก ฆาณฺกั โกฎฺเฏตฺวา จมฺมปสิพฺพเก
โยตุตฺตํ พนฺธิตฺวา ฆาณฺเเก เวเจตฺวา สยั อนฺโตปสิพฺพเก นิสีทิตฺวา
มกฺกณฺณกานั มกฺกณฺณสฺสุตฺตวิสชชฺนากาเรน โยตุตฺตํ วินิเวเจนฺโต
โอตฺริ ฯ จมฺมจตุเตน วาตํ คาทาเปตฺวา สกฺุณเ วิย โอตฺรตีติ
วทนต์ิเยว ฯ

เอวํ ตสฺสา สุกทฺทาย วจันํ อาทาย นครา นิกฺขมิตฺวา
สตุตฺรส คหนานิ อติกฺกมิตฺวา ปพฺพตคหนั ปตฺวา ตตฺราปี ฉ
ปพฺพเต อติกฺกมิตฺวา สุวณฺณปสฺสปพฺพตมตฺถกั อารุยฺหภาวึ
อาวิกโรนฺโต สตุถาอาห

[๒๓๔๐]ตตฺถเอว โส อุกฺคเหตุวาน วากุยั

อาทาย ตฺถณฺณจ ธนฺณจ ลฺหุโท

เล่มที่ 34 คีตตินิปาตวณฺณา หน้า 246

วิตุริย โส สตุต คีรี พุรหนฺเต
สุวณฺณปสุสนฺนาม คีรี อุพาริ ฯ
อารุยฺห เสถิ ภาวนิ กิณฺนรานิ
โอโลกยิ ปพฺพตปาทมุลิ
ตตุตทฺทสา เมฆสมานวณฺณิ
นิโคธราชํ อฏฺฐสทฺสปาํ ฯ
ตตุตทฺทสา กุณฺชริ ฉพฺพิสามิ
สพฺพเสติ ทฺปฺปสํหํ ปเรภิ
รทฺขนฺติ นํ อฏฺฐสทฺสนาคา
อิสาทนฺตา วาตทวปฺปหาริโน ฯ
ตตุตทฺทสา ปิกฺขรณิ อทฺุเร
รมฺมิ สุตฺติคฺคณฺจ มโหทกณฺจ
สํปฺปฺพิตํ ภมรคณฺมานุจिณฺณิ
ยตุถ หิ โส นหายติ นาคราชา ฯ
ทิสฺวาน นาคสฺส คติ จิตฺตณฺจ
วิธิสฺส ยานานคตสฺส โหติ
โอปาตมากจฺฉิ อนริยฺรูโป
ปโยชิตอ จิตฺตวสานุคฺคาชาติ ฯ

ตตุถ โสติ ภิกฺขเว โส ลุทฺโท ตตุเถว สตุตฺตภูมิปาสาทเต
จิตฺตย ตสฺสา วจฺนิ อุกฺกเหตุวา สรตฺตณฺณิณฺจ มหาชนฺณจ อาทาย
ปพฺพตคหนิ ปตฺวา กตโร นฺุโข สุวณฺณปสุสพฺพโต นามาติ

สตต มหาปพฺพเต ๑ วิตุริยาติ ตสฺมี กาลเ วิตุเลติ ตีเรติ ๑
โส เอวํ ตีเรนโต สุวณฺณปสฺสนุนาม กิริ อุพาริ ทิสฺวา อัย โส
ภวิสฺสตีติ จินฺเตสิ ๑ โอลอกยฺตีติ ตํ กิณฺนรานิ ภวนฺนุตํ ปพฺพตํ
อารุหฺ สุภทฺทาย ทินฺนสณฺณาวเสน เหาจฺจา โอลอกสิ ๑
ตตฺถาติ ตสฺมี ปพฺพตปาทมฺมูเล อวิทฺฐเรเยว ตํ นิโครธํ อทฺทส ๑
ตตฺถาติ ตสฺมี นิโครธมฺมูเล จิตํ ๑ ตตฺถาติ ตตฺถเว อนฺโตปพฺพเต
ตสฺส นิโครธสฺส อวิทฺฐเร ปตฺวา ยตฺถ โส นหายติ ตํ โปกฺขรณฺนิ
อทฺทส ๑ ทิสฺวานาติ สุวณฺณปสฺสพพฺพตา โอรุหฺ หตฺถินํ
กตฺกालเ หตฺถิปาทอุปาหนํ อารุหฺ ตสฺส นาคฺรณฺโณ กตฺถุจฺจํ
นิพฺพทฺชวสนฺนุจฺจํ อปฺชาเรนโต อิมินา มกฺเคน กจฺจติ อิช
นหายติ นหาตฺวา โอลอกฺกณฺโณ อิช ตฺถุจฺจตีติ สพฺพิ ทิสฺวา อหิริกฺภาเวน
อนริยรูปตฺาย จิตฺตวสานุคฺาย ปโยจฺจิตฺตํ ตสฺมา โอลอกฺกณฺโณ
ปฏฺธิปชฺช อวาวุํ ขนฺตี อตฺถโ ๑

ตตฺถรายํ อนฺนุปฺพพิทถา ๑ โส กิริ มหาสตตฺสฺส วสโนกาสิ
สตตฺตมาสาธิกฺเกหิ สตตฺตหิ สํวจฺจเรหิ สตตฺตหิ จ ทิวเสหิ ปตฺวา
วุตฺตนเยเนว ตสฺส วสโนกาสิ สลฺลภฺเขตฺวา อิช อวาวุํ ขนฺตีวา
ตสฺมี จิตฺตํ วารณฺธิปติ วิชฺฌิตฺวา ชีวิตฺถกฺขยํ ปาเปสฺสามีติ
วตฺถเปตฺวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา ฅมฺภาทินํ อตฺถาย รุกฺเข
จินฺนิตฺวา ทพฺพสมฺภาเร สชฺเขตฺวา หตฺถิสฺสุ นหानตฺถาย กเตสฺ
ตสฺส วสโนกาเส มหาภุทฺททาเลน จตฺรสฺสํ อวาวุํ ขนฺตีวา
อุทฺทตปฺสฺพิชฺชํ วปฺนโต วิย อุทฺเทน วิกิริตฺวา อุทฺทกฺขลปาสาณํ

อุปริ ฌมฺเภ ปตฺติฏฺฐเปตฺวา ตฺลาธาเร ทตฺวา ปทฺรานิ อตฺถริตฺวา
กณฺฐปฺปมาณํ ฉิทฺทํ กตฺวา อุปริ ปัสฺสุญฺจ กจฺจวณฺญจ ปกฺขิปีตฺวา
เอเกน ปสฺสเสน อตฺตโน ปวิสนฺภูจฺจํ กตฺวา เอวํ นิฏฺฐิตฺเต อวาภา
ปจฺจุสกาเลเยว ปฏฺฐิสฺสํกํ ปฏฺฐิมุญฺจิตฺวา กาสาวานิ ปฺริทฺหิตฺวา
สทฺฐี วิสปีเตน สลฺลเสน ฌนฺุ อาทาย อวาภฺุ โอตฺริตฺวา อฏฺฐาสี ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๓๔๑] ฌนิตฺวาน กาลํ ผลเกหิ ฉาทยิ

อตฺตฺวานโมชาย ฌนฺญจ ลฺลทฺโ
ปสฺสสาคตํ ปุณฺณสลฺเลน นาคํ
สมปฺปยิ ทฺถกฏกมฺมการี ฯ
วทฺโช จ นาโค โกลฺลจมนาทิ โฆริ
สพฺเพว นาคา นินฺนาทฺ โฆรรูปํ
ติณฺณจ กฏฺฐณฺจ รณฺํ กโรนฺดา
ธาวิสุ เต อฏฺฐ ทิสฺสา สมฺนตฺโต ฯ
วธิสฺสเมตฺตฺติ(๑) ปฺรามสนฺโต
กาสาวมทฺทกฺขิ ฌชฺ อีสินํ
ทฺถเขน สฺมุญฺจสฺสทฺปาติ สลฺลยา
อรทฺทฺชโช สพฺพิ อวชฺฉนฺุโปติ ฯ

ตตฺถ โອชายติ โອทฺหิตฺวา ปเวเสตฺวา ฯ ปสฺสสาคตฺตฺติ
อตฺตโน อวาภฺุสฺส ปสฺเส อาคตํ ฯ โส กิร ทฺถยิทฺเวส อากนฺตฺวา
๑. ส. วธิสฺสเมตฺตฺติ ฯ

นหาตฺวา อุตฺตฉินฺโณ ตสฺมี มหาวิสาธมาลเก นาม ปเทเส
อฏฺฐาสิ ๗ อถสฺส สรีโรโต อุกกั นากิปปเทเสน โอคฺลิตฺวา เตน
ฉิทฺเทน ลุทฺทสฺส สรีเร ปติ ๗ ดาย สณฺณาย โส มหาสตุตฺส
อาคนฺตฺวา จิตฺภาวํ ฌตฺวา ตํ ปสฺสาคตํ ปุณฺสฺสเลน สมปฺปยิ
วิษฺฌิ ๗ ทุกฺกฏกมฺมารีติ ตสฺส มหาสตุตฺส กายิกเจตสิกสฺส
ทุกฺขสฺส อฺปปาทเนน ทุกฺกฏสฺส กมฺมสฺส การโก ๗ โกณฺจมนาทิตี
โกณฺจนาทํ กริ ๗ ตสฺส กริ ตํ สลฺลํ นากิยา ปวิสิตฺวา
ปีหากาทินิ สณฺจณฺเณตฺวา อนฺตาทินิ ฉินฺทิตฺวา ปฏฺฐิจากั
ผรฺสุนา ปทาเลนตํ วिय อุกฺคนฺตฺวา อากาเสน ปกฺขนฺทิ ๗
ภินฺนรชฏกฺกมฺโโต รชนํ วिय ปหารมฺเขน โลหิตํ ปกฺขมฺรติ ๗
พลวเวทนา อฺปปชฺชชิ ๗ โส เวทนํ อธิวาทฺสํ อสฺกโกนฺโโต
เวทนาปฺปตฺโต สกฺลปพฺพตํ เอกนินฺนาทํ กโรนฺโโต ติกฺขตฺตํ
มหนฺตํ โกณฺจนาทํ นทิ ๗ สพฺเพวาทิ เตปิ สพฺเพ อฏฺฐสฺส
นาคา ตํ สทฺทํ สุตฺวา มรณฺภยภีตา โฆรฺรูปํ นินฺนาทฺ ๗ รณํ
กโรนฺตาทิ โฆรฺรูปํ สทฺททาทฺรณํ กโรนฺโโต เตน สทฺเทนาคนฺตฺวา
ฉทฺทนต์วารณํ เวทนาปฺปตฺตํ ทิสฺวา ปจฺจามิตฺตํ คณฺหิสฺสามาติ
ติณฺณจ กฏฺจณฺจ จณฺณํ กโรนฺตา ชาวิสฺ ๗ อธิสฺสเมตฺนติ
ภิกฺขเว โส ฉทฺทนต์วารโณ ทิสาสฺ ปกฺกนฺเตสฺ นาคฺสฺ สุกฺททาย
กณฺเธรยา ปสฺเส จตฺวา สนฺธาเรตฺวา สมสฺสาสมานาย เวทนํ
อธิวาทฺสฺวา กณฺทสฺส อากตฺถฺจันํ สลฺลกฺเขนฺโโต สเจ อิทํ
ปฺรตฺถิมทิสาทิหิ อากตํ อภวิสฺส กุมฺภาทิหิ ปวิสิตฺวา ปจฺจิม-

ภายาทิหิ นิกขมิสฺสตี อิทํ ปน นาทิยา ปวิสิตฺวา อากาเส
 ปกฺขนฺทติ ตสฺมา ปจฺวิยฺ จิตฺเตน วิสฺสภูจฺ ภาวิสฺสตีติ อุปฺชาเรตฺวา
 จิตฺภูจฺจํ อุปฺปริกฺขิตฺตกาโม โโก ชานาติ กิ ภาวิสฺสตี สฺสทฺทํ
 อปเนตฺว วัฏฏตีติ จินฺเตตฺวา ภาทฺเท อฏฺฐสทฺสสนาคา มม ปจฺจา-
 มิตฺตํ ปรีเยสนฺดา ทิสาสฺส ปกฺขนฺดา ตฺวํ อิทํ กิ กโรสีติ วตฺวา เทว
 อหํ ตุมฺहे สนฺชาเรตฺวา สมสฺสาเสนตี จิตฺตา ขมถ เมติ ติกฺขตฺตํ
 ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา จตฺตฺส จาเนตฺสฺ วนฺทิตฺวา ตาย อากาสํ ปกฺขนฺตายน
 นาคราชา ภูมียํ ปาทนฺเขน ปหริ ๑ ปทริ อุปฺปตฺติตฺวา
 คตฺ ๑ โส ตํ นิกฺขเทน โอลิเกนฺโต โสณฺตฺตฺริ ทิสฺวา วธิสฺสามิ
 นนฺติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา รัชฎทามวณฺณโสณฺทํ ปเวเสตฺวา
 ปรามสนฺโต พุทฺธาทีนํ อีสีนํ ฐชฺ กาสาวํ อทฺทกฺขิ ๑ โส ตํ
 อุกฺขิปิตฺวา ปฺรโต จเปสี ๑ อถสฺส เตน ตถารูเปนาปี ทกฺเขน
 สฺสฏฺฐสฺส อรหทฺชโช นาม สพฺภิ ปณฺจทิเตหิ อวชฺฌรฺูปิ อณฺณทตฺตํ
 สกฺกาทพฺโพ ครุสกฺกาทพฺโพเยวาติ อยํ สณฺณวา อุตฺปาที ๑ โส
 เตน สทฺธี สลฺลปฺนฺโต คาทาทวยมาห

[๒๓๔๒]อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตฺถํ ปรีทเหสฺสตี(๑)

อเปโต ทมสจฺเจน น โส กาสาวมรหตี ๑

โย จ วนฺตกสาวสฺส สีเลสฺส สฺสสมาหิตो

อเปโต ทมสจฺเจน สเว กาสาวมรหตีติ ๑

ตสฺสตฺโต สมนฺม ลฺลทฺทปฺตฺต โย ปฺริโส ราคาทิหิ กสาเวหิ

๑. ส. ปรีทหิสฺสตี ๑

อนิกุกสาโว อินฺทฺริยทมเนน เจว วิสฺสจฺเจน จ อเปโต
อนุปฺกโต เตหิ คุณฺเหหิ กาสาย รสปีตํ กาสาวํ วตฺถํ
ปฺริทฺหติ โส ตํ กาสาวํ นารฺหติ นานฺนุจฺจวิโก โส ตสฺส
วตฺถสฺส โย ปน เตสํ กสวานํ วนฺตตฺตฺตา วนฺตกสาโว
อสฺส ฯ สีเลสุ สฺสมาหิโตติ สฺสปฺติภูจฺติปฺริปฺณฺณสีลาจาโร
โส เอตํ กาสาวํ อรฺหติ นามาติ ฯ

เอวํ วตฺวา มหาสฺตฺโต ตสฺมิ จิตฺตํ นิพฺพาเปตฺวา สมฺม
กิมตฺถํ มํ วิชฺฌสิ กิ อตฺตโน อตฺถาย อุทาหุ อญฺเณน ปโยจฺิตฺสีติ
ปฺจฺฉิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห
[๒๓๔๓]สมปฺปีโต ปฺนุสฺสเลน นาค
อฺทฺฐจฺิตฺโต ลุทฺทกํ อภาสิ
กิมตฺถิยํ กิสฺส วา สมฺม เหตุ
มมํ วธิ กสฺส วายํ ปโยโคติ ฯ

ตตฺถ กิมตฺถิยนฺติ อายตี กิ ปตฺถเนนฺโต ฯ กิสฺส วาติ
กิสฺส เหตุ เกน การเณน กิ นาม ตว มยา สทฺธิ เวรฺนฺติ อธิปฺปาโย ฯ
กสฺส วาติ กสฺส วา อญฺณสฺส อยํ ปโยโค เกน ปโยจฺิต มํ อวธิติ
อตฺถโต ฯ

อถสฺส อจฺิกฺขนฺโต ลุทฺโท คาถมาห
[๒๓๔๔]กาสิสฺส รณฺโณ มเหสี ภาทฺนฺเต
สา ปุชฺิตา ราชกุเล สุกฺททา

(สา) ตั อทุทสา ตา จ มม อัสสิ

ทนต์เหหิ อตุโถติ มม อโวจติ ฯ

ตตุถ ปุชิตาติ อคฺคมहेสิญฺจาเนน ปุชิตา ฯ อทุทสาติ
สา กิร ตั สุปินนุเต อทุทส ฯ อัสสิติ ตา จ มม สกุการิ
การตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส เอวรฺวโป นาม นาโค อสุกฺสุมิ นาม
จानเน วสตีติ มม อากิขฺติ ฯ ทนต์เหหิติ ตสฺส นาคสฺส
ฉพฺพณฺณรฺสี สมุชฺชลา ทนต์ตา เตหิ มม อตุโถ อตุถิ ปิตนฺธนํ
การตฺกามมฺหิ เต เม ออาหาราติ มม อโวจ ฯ

ตั สุตฺวา อิํ จุลลสุภทฺทาย กมฺมนฺติ ฌตฺวา มหาสตุโต
เวทนํ อธิวาเสตฺวา อาห ตสฺสา มม ทนต์เหหิ อตุโถ นตุถิ มํ
มาเรตฺกามตฺยา ปน ปหิณฺตี ทีเปนฺโต คาลาทฺวยมาห

[๒๓๔๕]พหู หิ เม ทนต์ยฺคา อูพารา

เย เม ปิตฺนณฺจ ปิตามหานํ

ชานาติ ตา โภชฺนา ราชปฺตุตี

วชฺตฺติกา เวรมกาสิ พาลา ฯ

อฺภูเจหิ ตฺวํ ลุทฺท ขริ กเหตฺวา

ทนต์ อิเม ฉินฺท ปฺรา มรามิ

วชฺชาสิ ตํ โภชนํ ราชปฺตุตี

นาโค หโต หนฺท อิมสฺส ทนต์ตาติ ฯ

ตตุถ อิเมติ ตสฺส กิร ปิตฺูปิตามหานํ ทนต์ตา มา วินสฺสีสุติ
คฺุหาย สนนฺนิจฺตา เต สนฺธาย เอวมาห ฯ ชานาติติ พหูนํ

วารณานิ อธิ จาเน สนนิจิตา ทนุเต ชานาติ ฯ วัชตติกาติ
เกวลั ปน สา มั มาเรตุกามา อปฺปมตฺตกัปปิ โทสิ หทยะ จเปตฺวา
อตุตโน เวรฺ อกาสิ ฯ เอวรฺูเปน ผรุสกมฺเมน มตฺตกั ปาเปสิ ฯ
ชรนฺติ กกจฺ ฯ ปฺรา มรามิติ ยาว น มรามิ ฯ วัชชาสีติ
วทยฺยาสี ฯ หนฺท อิมสฺส ทนฺตาคี หโต โส มยา นาโค มโนโร
เต มตฺตกั ปตฺโต คณฺห อิม ตสฺส ทนฺตาคี ฯ

โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา นิสีทนนฺจฺจนา วุจฺจาย กกจฺ อาทาย
ทนฺเต ฉินฺทิสฺสามิติ ตสฺส สนนฺติเก อฺุปลโต ฯ โส ปน อฺุพฺเพชฺโต
อฺุจฺจาสีติหฺตฺโต รัชฺชปฺพโต วิย จิตฺเตนสฺส โส ทนฺตจฺจนํ
น ปาปฺณิ ฯ อตฺตสฺส มหาสฺตฺโต กายํ อฺุปนาเมนฺโต เหจฺจาสีตโก
นิปฺชชฺชิ ฯ ตทา ปน เนสาโท มหาสฺตฺตสฺส รัชฺชทามสฺทิสฺ
โสณฺจํ มทฺทนฺโต อภฺิรฺุหิตฺวา เกลาสกฺกุญฺเญ วิย กุมฺภะ จตฺวา
มุขโกณฺณิมิสฺส ชานฺนา ปหฺริตฺวา อนฺโต ปกฺขิปิตฺวา กุมฺภโต โอรฺุยฺห
กกจฺ อนฺโตมุขะ ปเวเสสิ ฯ อฺุโภหิ หตฺเถหิ ทพฺหิ อฺุปฺราปฺริ
กทฺถติ ฯ มหาสฺตฺตสฺส พลวเวทนา อฺุปฺปชฺชชิ ฯ มุขํ โลหิตฺเตน
ปฺุริ ฯ เนสาโท อิตฺถิจิตฺถ สณฺจจฺจนฺโต กกเจเน ฉินฺทิตฺตุํ นาสกฺขิ ฯ
อถ นํ มหาสฺตฺโต มุขโต โลหิตฺตํ ฉทฺทเทตฺวา เวทนํ อธิวาเสตฺวา
กั สมนฺม ฉินฺทิตฺตุํ น สกฺโกสิติ ปฺุจฺจชิ ฯ อาม สามีติ ฯ มหาสฺตฺโต
สตี ปจฺจปฺกฺกุสเปตฺวา เตนหิ สมนฺม มม โสณฺจํ อฺุกฺขิปิตฺวา กกจฺโกณฺณิ
คณฺหาเปหิ มม สยํ โสณฺจํ อฺุกฺขิปิตฺตุํ พลํ นตฺถิติ อห ฯ เนสาโท
ตถา อกาสิ ฯ มหาสฺตฺโต โสณฺจาย กกจฺ คเหตุวา อฺุปฺราปฺริ

จาเรลลิตฺถ ทนฺตา ปน กลีรา วิย ฉินฺทิสฺสุ อถ เน อาหารา-
 เปตฺวา คณฺหิตฺวา สมฺม ลุทฺทปฺปุตฺต อหิ อิเม ทนฺเต ตฺยฺหิ ททมาโน
 เนว มยฺหิ อปฺปิยาติ ทมฺมิ น สกุกคฺตมารตฺตพฺรหฺมตฺตานิ
 ปตฺถเนนฺโต อิเมหิ ปน เม ทนฺเตหิ สตฺถุณฺเนน สหสฺสคฺุณฺเนน
 สพฺพณฺณตฺตวณฺณทนฺตาว ปิยา สพฺพณฺณตฺตวณฺณปฺปฏฺิเวชาย เม
 อิทํ ปุณฺณํ ปจฺจโย โหตฺถติ ทนฺเต ทตฺวา สมฺม อิมิ จานิ กิตฺตเกน
 กาเลน อากโตสฺสีติ ปุจฺฉิตฺวา สตฺตมาสสตฺตทิวสาธิกะหิ
 สตฺตทหิ สํวจฺจเรหิตี วุตฺเต กจฺจ อิเมสํ ทนฺตานํ อานฺุภาเวน
 สตฺตทิวสพฺพนฺตเรเวว พาราณสี ปาปฺณิสฺสสีติ วตฺวา ตสฺส
 ปริตฺตํ กตฺวา

สฺลฺเลน วิทฺุโร พุยฺถิโตปิ สนฺโต
 กาสาววตฺตมฺหิ มนํ น พุสฺสยิ
 สเจ อิมิ นาควเรน สจฺจํ
 มา มํ วเน พาลมิกา อคณฺณฺนฺติ

ตํ อฺยฺโยเชลลิตฺถ อฺยฺโยเชตฺตวา จ ปน อนาคเตสฺสเยว เตสฺส นาคฺส
 สุกทฺทาย จ อนาคตฺตวณฺณ กาลมกาสิ ฯ

ตมตฺถํ ปากาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๓๔๖] อฺยฺยจาย โส ลุทฺโท ขริ คเหตฺวา

เฉตฺวาน ทนฺตานิ คชฺตฺตมสฺส
 วคฺคฺชฺ สฺเส อปฺปฏฺิเม ปจฺพยา
 อาทาย ปกฺกามิ ตโต หิ จิปฺปนฺติ ฯ

ตตุถ วคคฤติ วิตลสวณเต ๑ สฤเกติ สุนทเร ๑ อปปฏิเมติ
อิมิสส์ ปจวิย อณณเอหิ ทนุเตหิ อสทิสส์ ๑ ตสุมิ ปกุกนุเต เต
นลคล ปจจลมิตุต อทิสวล อลคมิส ๑

ตมตุถ ปกलเสนโถ สตุถล อลห

[๒๓๔๑]ภยทุทิตล(๑) นลควเรน อฏฏล

เย เต นลคล ทส ทิสล วิตลว

อทิสวณ โปถ์ คชปจจลมิตุต

ปจจลคมม เยน โส นลครลชลติ ๑

ตตุถ ภยทุทิตลติ มรณภเณน อุปทุทล ๑ อฏฏลติ
ทุกุชิตล ๑ คชปจจลมิตุตนุติ คชสส ปจจลมิตุต ๑ เณ
โสติ ยตุถ วิตลลมลเก โส นลครลชล กาล์ กตุवल เกลลสปพพโถ
วีย ปติโถ ต้ จลนั ปจจลคมุนุติ อตุโถ ๑

เตหิ ปน สทุธิ มหลสुकททลปี อลคตล เต สพเพปี
อฏฏจสหสสนลคล ตตุถ โรทิตุवल กนุทิตุवल มหลสตุตสส
กุกุปลปจจลคททุทลนั สนุติกั กนุตุवल ภนุเต คุมุหลกั ปจจลยทลยโก
วีสปีเตน สลลเลน วิตุโธ กलลโกโถ สิวลลิกทสสนมสส คจจลลลติ
วทิส ๑ ปลยจสทล ปจจลคททุทลปี อลคลเสนลคนุตุवल วิตลล-
มลลเก โอลตรีส ๑ ตสุมิ ขณ เทว ตรณนลคล นลครลลโย สริริ
ทนุเตหิ อุกุชปีตุवल ปจจลคททุทลเช วนุทลเปตุवल จิตกั อลโรเปตุवल
ณลปยีส ๑ ปจจลคททุทล สพพจตุติ อลหพเน ฐมมสชณลย
๑. ส. ภยฏฏิตล ๑ ๒. ส.ย. อทิสวล ๑

กรีสฺ ๑ อฏฺฐสทฺสสนาคา อาหพนฺ นินฺพพาเปตฺวา นหาตฺวา
มหาสุภทฺทํ ปุโรโต กตฺวา อตฺตโน วสนญฺจานํ อากมฺีสฺ ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๓๔๘]เต ตตฺถ กนฺทิตฺวา โรทิตฺวาน นาคา

สีเส สเก ปัสฺสํ โอกิริตฺวา

อากมฺีสฺ เต สพฺเพ สกํ นิเกตํ

ปรุกฺขตฺวา มहेสี สพฺพทฺททฺนติ ๑

ตตฺถ ปัสฺสกนฺติ อาหพนฺปัสฺสํ ๑

โสณฺตตโรปี อปฺปตฺเตยฺว สตฺตเม ทิวเส ทนฺเต อาทาย

พาราณสี สมฺปาปฺณิ ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๓๔๙]อาทาย ทนฺตานิ กชฺชุดมฺสฺส

วคฺคฺ สุเก อปฺปปฏิเม ปจฺพยา

สุวณฺณราชิหิ สมฺนตโมทเร

โส ลุฑฺโท กาสิปุริ อฺปาคมิ

อฺปนฺเนสิ โส ราชกณฺธาย ทนฺเต

นาโค หโต ทนฺท อิมฺสฺส ทนฺตาติ ๑

ตตฺถ สุวณฺณราชิหิติ สุวณฺณร์สีหิ ๑ สมฺนตโมทเรติ

สมฺนตโต โอภาสนฺเต สกถฺวนสณฺฑํ สุวณฺณวณฺณํ วิย กโรนฺเต ๑

อฺปนฺเนสิตี อหํ จทฺทนฺตวารณฺสฺส จพฺพณฺณร์สีวิสชฺชเน ยมกทนฺเต

อาทาย อากจฺฉามิ นครํ อลงฺการาเปถาติ เทวียา สาสนํ

เปเสตฺวา ตาย รัญโธ อาโรจาเปตฺวา เทวนครํ วิทย นคเร อลง-
การาปีเต โสณฺตุตโรปี นครํ ปวิสิตฺวา ปาสาทมารุหิตฺวา ทนฺเต
อุปนเนสิ อุปนเตตฺวา จ ปน อยฺเย ยสฺส กิร ตุมฺเห อปฺปมตฺตกํ โทสํ
หทยे กริตฺถ โส นาโค มยา หโต มโต ตสฺส มตภาวํ ชานาถ
हनฺท ปสฺสถ อิเม ตสฺส ทนฺตาติ ทนฺเต อทาสี ๑ ส
มหาสตฺตสฺส ฉพฺพณฺณเรสี วิจิตฺตทนฺเต มณฺฑิตาลวณฺเณน กเหตุวา
อฺรุสฺ จเปตฺวา ปุริมภเว อตฺตโน ปิยสามิกสฺส ทนฺเต โอโลเกนฺตี
เอวรूपํ นาม โสภกฺคปฺตฺตํ วารณํ วิสปีเตน สลฺเลน ชีวิตกฺขยํ
ปาเปตฺวา ทนฺเต ฉินฺทิตฺวา โสณฺตุตโร อากโตติ มหาสตฺตํ
อนุสฺสรนฺตี โสกํ อุปฺปาเทตฺวา อธิวาเสตฺถุ นาสกฺขิ ๑ อถสฺสา
ตฺตเถว หทยํ ฝลฺลิ ๑ ตํ ทิวสเมว กาลมกาสี ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๒๓๕๐]ทิสฺวาน ทนฺตานิ กชฺตุตมสฺส

ภตฺตฺตฺตฺตฺต(๑) ปุริมาย ชาติยา

ตฺตเถว ตสฺสา หทยํ อฝาลิ

เตเนว ส กาลมกาสี พาลาติ ๑

อถสฺส ทสพลสฺส กุณฺเ วณฺเณนฺตา ชมฺมสงฺคาหกตฺเถรา
เอวมาหฺสุ

[๒๓๕๑]สมฺโพธิปฺตฺโต จ มหฺนุภาโว

สติ อกาสี ปริสาย มชฺเฌ

๑. ส. ภตฺตฺตฺตฺต ๑

ปฺจุณฺสีสุ ภิกฺขุ สุวิมฺตฺตจิตฺตา

นการณ ปาตุกโรนฺติ พุทฺธา ฯ

ยมทฺทสาถ ทหรี กุมารี

กาสาवตฺถํ อนคาริยํ จรฺนฺตี

สา โข ตทา ราชกณฺญา อโหสิ

อหํ ตทา นการาชา อโหสิ ฯ

อาทาย ทนฺตานิ คชฺตฺตมสฺส

วคฺคฺ สุเก อปฺปฏิเม ปจฺพยา

โย ลุทฺทโก กาสิปฺริ อฺปาคมิ

โส โข ตทา เทวตฺโต อโหสิ ฯ

อนาวสุริ จิรฺตฺตลฺลิตฺติ

อฺจุจาวจํ จริตฺมิตํ ปฺราณํ

วิตฺทฺทโร วิตฺโสโก วิสฺลฺโล

สยํ อภิญฺญา ย อภาสิ พุทฺโธ ฯ

อหํ โว เตน กาลน อโหสิ ตตฺถ ภิกฺขโว

นการาชา ตทาโหสิ เอวํ ชาเรถ ชาตกนฺติ ฯ

อิมา คาธา ทสฺพลสฺส กุณฺเณ วณฺณนฺเตหิ ฐมฺมสงฺคาหกตฺ-
เถเรหิ จปีตา ฯ

ตตฺถ ลิตฺติ อกาสิตี อาวฺโส สมฺโพธิ ปตฺโต สตฺถา มหानฺภาโว
อลงฺกตฺฐมฺสทฺยา อลงฺกตฺฐมฺมาสเน ปรีสมชฺเณ นิสินฺโน
เอกทิวลฺลํ ลิตฺติ อกาสิ ฯ นการณฺเต ฆนฺเต พุทฺธา นาม อการณ

สิตั น กโรนุติ ตุมเหหิ จ สิตั กตั เกน นุโโข การณน สิตั
กตनुติ มหาชีณาสวา ภิกขุ ปุจจิสสุฯ ยมททสาถาติ เอวั ปุณฺโง
อาวุโส สตุถา อตุตโน สิตการณั อาจิกขุนุโต เอกั ทหฺรภิกขุณี
ทสฺเสตฺวา เอวมาห ภิกขเว ยั เอตั ทหฺรโยพพนปฺปตฺตั กุมาริกั
กาสาवตฺถั อนคาริยั อุเปตั ปพฺพชิตฺวา อิมสฺมี สาสเน จรณฺตี
อทฺทสาถ ปสฺสธ สา ตทา วิสปีเตน สลฺเลน นาคราชั วิชฺฌิตฺวา
คณฺตฺวา วเชหิตี โสณฺตุตฺตรสฺส เปเสตฺวา ราชกณฺณวา อโหสิ เตน
คณฺตฺวา ชีวิตกฺขยั ปาปีโต อหั ตทา โส นาคราชา อโหสิณฺติ
อตุโถฯ เทวทตฺโตติ ภิกขเว อิทานิ เทวทตฺโต ตทา โส ลุททโก
อโหสิฯ อนาวสุรณฺติ น อวสุริ อนตถงกตฺตฺริยณฺติ อตุโถฯ
จิริรตฺตสฺสิตนฺติ อิตฺ จิริโต อนกวาสฺสโกฏฺมิตฺถเก สฺสิตั สฺสริตั
อนุจิจฺฉณัฯ อิทั วุตฺตั โหติ อาวุโส อิตฺ อนกวาสฺสโกฏฺมิตฺถเก
สฺสริตฺปี มุพฺพเหน วิมุพฺพเหน กตฺ ปุพฺพณฺเหน กตฺ ตั ทิวสเมว
สายณฺเห สรณฺโต วิย อตุตโน จิริตฺวเสน อุจฺจตุตา ราชชิตาย จ
โสณฺตุตฺตรสฺส จ จิริตฺวเสน นิจตุตา อุจฺจนิจจิริตฺ อิทั ปุราณั
ราคาทินั วิคตฺตาย วิตทฺทโร ฌาติชนโสกาทินั อภาเวน วิตโสโก
รากลฺลาทินั วิคตตุตา วิสสุโล อตุตนาว วิชานิตฺวา พุทฺโธ
อภาสิติ อาหุฯ อหั โวติ เอตฺถ โวติ นิปาตมตฺตึฯ ภิกขเว
อหั เตน กาเลน ตตฺถ ฉททนต์ทเห อโหสิณฺติ อตุโถฯ
นาคราชาติ โหนฺโต จ น อญฺโฆ โกจิ ตทา โหมิ อถโข นาคราชา
โหมีติ อตุโถฯ เอวั ชาเรถาติ ตุมเห เอตั ชาตกั เอวั ชาเรถ

อุคฺคณฺหาถ ปรียาปฺณาถาติ ฯ

อิมฺลฺย ปน เทสนํ สุตฺวา พหุ โสตาปนฺนาทโยว อเหตุํ ฯ
สา ภิกฺขุณี ปจฺจนา วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตุตฺถํ ปตฺตาติ ฯ

ฉทุทนต์ชาตกํ นิฏฺฐิตํ ฯ

จตุตฺถํ ฯ

สมภฺวาชาตกํ

รชฺชชฺลฺยจ ปฏฺธิปนฺนสมฺมาติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺตุโต
ปฺลฺยณฺาปารมี อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปจฺจบุปฺนนวนตฺถ มหฺออุมฺมงฺกชาตเก อาวิกวิสฺสติ ฯ

อตีเต ปน กุรฺรญฺเจ อินฺทปตฺตนกเร ชนฺลฺยชยโกรโปย
นาม ราชา รชฺชํ กಾರೆสิ ฯ ตสฺส สุจฺจิริโต นาม พฺรหฺมโณ
ปุโรหิโต อตฺถธมฺมานุสาสโก อโหสิ ฯ ราชา ทานาทินิ ปฺลฺยณานิ
กโรนฺตุโต ฌมฺเมน รชฺชํ อนุสาสิ ฯ โส เอกทิวสํ ฌมฺมยาคํ นาม
ปฺลฺยหํ อภิสงฺขริตฺวา สุจฺจิริตพฺรหฺมณฺ์ อาสเน นิสีทาเปตฺวา
สกุทาริ กตฺวา ปฺลฺยหํ ปฺจฺจณฺฺโต จตฺสฺโส คาถา อภาสิ

[๒๓๕๒]รชฺชชฺลฺยจ ปฏฺธิปนฺนสมฺมา อาริปจฺจํ สุจฺจิริต

มหนฺตํ ปตฺตุมฺภิจฺฉามิ วิเชตฺตุํ ปจฺวี อิมํ ฯ

ฌมฺเมน โน อฌมฺเมน อฌมฺโม เม น รุจฺจติ

ภิกฺขุจิว ฌมฺโม จริโต รณฺโณ โหติ สุจฺจิริต ฯ

อิธ เจวานินฺนิตฺตา เยน เปจฺจ เยน อนินฺนิตฺตา
ยสฺส เทวมนุสฺเสสฺสุ เยน ปปฺโปมฺม พุราหุมนฺ ๑
โยหํ อตฺถถจฺจ ฌมฺมถจฺจ กตฺตุมิจฺฉามิ พุราหุมนฺ
ตํ ตฺวํ อตฺถถจฺจ ฌมฺมถจฺจ พุราหุมนฺกฺขาหิ ปุจฺฉิตฺติ ๑

ตตฺถ ราชฺชนฺติ อจฺจริย มยฺมํ อิมสฺสมี สตฺตโยชนิกเ อินฺนทปตฺต-
นกรเ ราชฺชนฺจ ตฺติโยชนสฺตติเก กุรฺรภูเจ อิสฺสรภาวสงฺฆาตํ
อาธิปจฺจถจฺจ ๑ ปฏฺธิปนฺนาติ อธิคฺตา ๑ มหนฺตฺนฺติ อิทานิ
มหนฺตภาวํ ปตฺตุมิจฺฉามิ ๑ วิเชตฺนฺติ อิมํ ปจฺจวี ฌมฺเมน อภิภวฺติ
อชฺโฆตฺถตฺตริตฺตํ อิจฺฉามิ ๑ กิจฺจโจวาทิ อวเสสฺชนเหิ รัถโยว ฌมฺโม
กิจฺจโจ กระจฺนยตโร ๑ ราชานฺวตฺตโก หิ โลโก โส ตสฺสมี ฌมฺมิเก
สพฺโพปี ฌมฺมิโก โหติ ตสฺมา เอส ฌมฺโม นาม รัถโยว กิจฺจโจติ ๑
อิธ เจวานินฺนิตฺตาติ เยน มยฺมํ อิธ โลเก จ ปฺรโลเก จ อนินฺนิตฺตา ๑
เยน ปปฺเปมฺมุติ เยน มยฺมํ นิริยาทีสุ อนิพฺพตฺติตฺวา เทเวสุ จ
มานุเสสฺสุ จ ยสฺส อิสฺสรียํ โสภกฺคปฺปตฺตํ ปาปฺญเญยฺยาม
ตํ โน กระจฺณํ กเถหิตฺติ ๑ โยหนฺติ พุราหุมนฺ โย อหํ
ผลวิปากสงฺฆาตํ อตฺถถจฺจ ตสฺส อตฺถถสฺส เหตฺถญฺตํ ฌมฺมถจฺจ
กตฺตํ สมหาทาย วตฺตติตฺตํ อฺปปาเทตฺถถจฺจ อิจฺฉามิ ๑ ตํ
ตฺวานฺติ ตสฺส มยฺมํ ตฺวํ สุขเเนว นิพฺพานคามิมคฺคํ อารุญฺห
อปฺปฏฺธิสฺนฺธิกภาวํ ปตฺถเณตฺสฺส ตํ อตฺถถจฺจ ฌมฺมถจฺจ
ปุจฺฉิตฺติ อกฺขาหิ ปากฺกั กตฺวา กเถหิตฺติ พุราหุมนฺ
ฌมฺมยาคปฺญหํ ปุจฺฉิ ๑

อัย ปน ปญโห คมภีโร พุทฺธวิสโย สพฺพญญพุทฺธเมว ตํ
ปฺจจฺฉิตฺตํ ยุตฺตํ ตสฺมี อสตี สพฺพญญตฺตปริเยสํ โโพธิสत्ตํ ปฺจจฺฉิตฺตํ
วฏฺฏตีติ ฯ สุจฺริโต ปน อตฺตโน อโพธิสत्ตตฺตาย ปญฺหิ กเถตุ
นาสกุขิ ฯ อสกุโกนฺโต จ ปณฺหิตฺตมานํ อกตฺวา อตฺตโน
อสมตฺตภาวํ กเถนฺโต คาลมาห

[๒๓๕๓] นามญฺจตฺร วิชฺฐา ราช เอตํ อกฺขาตฺมรหตี

ยํ ตฺวํ อตฺตญฺจ ชมฺมญฺจ กตฺตุมฺจจฺฉตี ขตฺติยาตี ฯ

ตสฺสตฺโต อวิสโย เอส มหาราช ปญโห มาทิสานํ อหํ หิ
เนวสฺส อาที น ปริโยสานํ ปสฺสามิ อนฺธการํ ปวิญฺโจะ วีย โหมิ
พาราณสิรณฺโณ ปน ปุโรหิตो วิชฺฐโร นาม พฺราหฺมณฺโณ อตฺถิ โสว
ตํ อจฺจิกฺขเยยฺย ตํ จเปตฺวา ยํ ตฺวํ อตฺตญฺจ ชมฺมญฺจ กตฺตุมฺจจฺฉตี
เอตทฺกฺขาตฺตํ น อยฺโณ อรหตีติ ฯ

ราชา ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา เตนหิ พฺราหฺมณฺ จิปฺปํ ตสฺส
สนฺตีกํ คจฺฉนาหีตี ปณฺณาการํ ทตฺวา ตํ เปเสตฺกกาโม คาลมาห

[๒๓๕๔] เอหิ โข ปหิโต คจฺฉ วิชฺฐรฺสฺส อฺปนฺตีกํ

นิกฺขํ รตฺตสฺวณฺณสฺส(๑) หํ คจฺฉ สุจฺริต

อภิหารํ อิมํ ทชฺชา(๒) อตฺถชฺมมานุสสิญฺจียาตี ฯ

ตตฺถ อฺปนฺตีกนฺตี สนฺตีกํ ฯ นิกฺขนฺตี ปญฺจตฺถา สฺวณฺณา
เอโก นิกฺโข อัย ปน รตฺตสฺวณฺณสฺส นิกฺขสฺหสฺสํ ทตฺวา เอวมาห ฯ
อิมํ ทชฺชาตี เตน อิมสฺมี ชมฺมยาคปญฺเห กถิตฺเต ตสฺส อตฺถ-

ธมฺมานุสสิญฺฐิยา อภิหาริ ปุชฺช กโรนุโต อิมิ นิกฺขสหัสสั ทเพยฺยาสีติ ฯ

เอวญจ ปน วตฺวา โส ปญฺหวิสชฺชนสฺส ลินฺนตฺถาย
สตสฺสสฺสคฺคณิกิ สฺวณฺณปฺภุญฺญิ คมฺนตฺถาย ยานิ ปริวารตฺถาย
พลนิกายิ ปณฺณาการิ กตฺวา ตํ ขณฺณเวย อฺยุโยเชสิ ฯ โส
ปน อินฺทปตฺตตฺนคฺรา นิกฺขมิตฺวา อฺชุกเมว พาราณสียิ อคฺนตฺวา
ยตฺถ ยตฺถ ปณฺทิตฺตา วสฺนติ สพฺพานิ ตานิ จานานิ อฺปสงฺกมิตฺวา
สกลชมฺพุทฺธิเป ปญฺหสฺส วิสชฺชนาการิ อลภิตฺวา อนฺุปฺพุเพน
พาราณสี ปตฺวา เอกสฺมิ จานเ นิวาสั คเหตฺวา กติปเยหิ
ชเนหิ สทฺธิ ปาตฺราสภฺญชฺนเวลาย วิชฺรฺสฺส นินฺเวสนิ
คฺนตฺวา อากตฺทาวิ อารojaเปตฺวา เตน ปกฺโกสาปิโต ตํ
สเก ฆเร ภฺญชฺมานิ อทฺทส ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนุโต อวิกโรนุโต สตฺถา สตฺตมํ คาถมาห
[๒๓๕๕]สฺวาทิปฺปาคา ภารทฺวาไซ วิชฺรฺสฺส อฺปนฺติกิ

ตมทฺทส มหาพฺรหฺมา อสมานิ สเก ฆเรติ ฯ

ตตฺถ สฺวาทิปฺปาคาติ โส ภารทฺวาชโคตฺโต สฺจิริโต
อธิปฺปาคา คโตติ อตฺถโธ ฯ มหาพฺรหฺมาติ มหาพฺรหฺมาโณ ฯ
อสมานนฺติ ภฺญชฺมานิ ฯ

โส ปน ตสฺส พาลสหายโก เอกาจริยกุลเ อฺคฺคหิตสิปฺโป
ตสฺมา เตน สทฺธิ เอกโตว ภฺญชิตฺวา ภตฺตกิจฺจปฺริโยसानเ
สฺวณินฺนโน สมฺม กิมตฺถํ อากโตสึติ ปฺภุโจ อากมฺนการณิ
อจิกฺขนุโต อภฺจมํ คาถมาห

[๒๓๕๖]รณโเวหํ ปหิโต ทูโต โกรพยสฺส ยสฺสสิโน

อตุถํ ฌมฺมณฺจ ปุจฺเจติ อิจฺจพฺรวิ ยุชฺชิจฺฉิโต

ตํ ตํวํ อตุถณฺจ ฌมฺมณฺจ วิชฺฐรฺกฺขาหิ ปุจฺฉิโตติ ฯ

ตตุถ รณโเวหนฺติ รณโเว อหํ โกรพยสฺส ยสฺสสิโน ทูโต ฯ
ปหิโตติ เตน เปสิโต อีชาจฺจณามิ ฯ ปุจฺเจสิติ โส ยุชฺชิจฺฉิโตโคตฺโต
ชนนฺชยราชา ฌมฺมยาคปฺลนํ นาม ปุจฺฉิ อหํ กเถตุ อสฺกโกนฺโต
ตํวํ สกฺขิสฺสสิติ ฌตฺวา ตสฺส อารฺโรเจสิ โส ปณฺณการิ ทตฺวา
ปฺลนํ ปุจฺฉนฺตถาย มํ ตว สนฺติกํ เปเสนฺโต วิชฺฐรฺสฺส สนฺติกํ
กนฺตฺวา อิมสฺส ปณฺหสฺส อตุถณฺจ ปาลีฌมฺมณฺจ ปุจฺฉเยยฺยาสิ อิติ
อพฺรวิ ตํ ตํวํ อิทานิ มยา ปุจฺฉิโต อกฺขาหิติ ฯ

ตทา ปน โส พฺราหฺมโณ มหาชนสฺส จิตฺตํ กณฺหิสฺสามิติ
กฺงคํ ปิทนฺโต วิย วินิจฺฉยํ วิจาเรติ ตสฺส ปณฺหสฺส วิสชฺชเน
โอกาโส นคฺฉิ โส ตมตฺถํ อจิกฺขนฺโต นวํ คาถมาห

[๒๓๕๗]กฺงคํ เม ปิทหิสฺสนฺติ น ตํ สกฺโกมิ พฺราหฺมณ

อปีเชตุํ มหาสทฺทํ ตํ กถํ โส ภวิสฺสติ

น เต สกฺโกมิ อกฺขาตุํ อตุถํ ฌมฺมณฺจ ปุจฺฉิโตติ ฯ

ตสฺสตุโธ พฺราหฺมณ มยฺหํ มหาชนสฺส นานาจิตฺตคฺคิ-
สฺงขาตํ กฺงคํ ปิทหิสฺสนฺติ พฺยาปาโร อุปฺปนฺโน ตมํ มหาสทฺทํ
อปีเชตุํ น สกฺโกมิ ตสฺมา กถํ โส โอกาโส ภวิสฺสติ ตสฺมี อสฺติ เต
อหํ ปณฺหํ น วิสชฺเชยฺยํ อิติ จิตฺเตกคฺคตฺถเจว โอกาสณฺจ อถนฺโต
น เต สกฺโกมิ อกฺขาตุํ อตุถณฺจ ฌมฺมณฺจ ปุจฺฉิโตติ ฯ

เอวณฺจ ปน วตุวา ปุตุโต เม ปณฺหิโต มยา ฅาณวณฺตโตโร
โส เต พุยากริสฺสตี ตสฺส สนฺตีกั กจฺฉาหิตี วตุวา ทสมั ฅาณมาห
ภทฺรกาโร จ เม ปุตุโต โอรโส มม อตุโรไซ
ตํ ตุํ อตุถณฺจ ฅมฺมณฺจ คนฺตุวา ปุจฺฉสฺสุ พุราหฺมณฺณาตี ฯ
ตตุถ โอรโสตี อูเร สัวทุไซ ฯ อตุโรไซตี อตุตฺนา ฅาโต ฯ
ตํ สุตฺวา สุจฺฉิโร วิฐุรฺสฺส ฅมฺรา นิกฺขมิตฺวา ภทฺรการฺสฺส
ภุตฺตปาตฺราสฺส อตุตฺโน ปริสาย มชฺเฅ นิสินฺนกาเล นิสวนํ
อคฺมาลี ฯ

ตมฺถถึ ปกาเสนฺโต สตุถา เอกาทสมั ฅาณมาห
[๒๓๕๔]สฺวาธิปฺปาคา ภารทุวาไซ ภทฺรการฺสฺส สนฺตีกั
ตมฺทุทส มหาพุรหฺมา นิสินฺนํ สมฺหิ เวสฺมณฺตี ฯ
ตตุถ เวสฺมณฺตี ฅมฺเร ฯ

โส ตตุถ คนฺตุวา ภทฺรการฺมาณเวณ กตาสนาภิหาร-
สทฺกาโร นิสีทิตฺวา อากฺมนการณํ ปุณฺโง ทุวาทสมั ฅาณมาห
[๒๓๕๕]รณฺโอบหิ ปหิโต ทุโต โกรพุยฺสส ยสฺสตีโน

อตุถ ฅมฺมณฺจ ปุจฺเจตี อิจฺจพุรวิ ยฺฐิณฺจิล
ตํ ตุํ อตุถณฺจ ฅมฺมณฺจ ภทฺรการ ปพุรฺหิ(๑) เมตี ฯ
อถ นั ภทฺรกาโร ตาต อหิ อิเมสุ ทิวเสสุ ปฺรทาริกมฺเม
อภินิวิณฺโง จิตฺตํ เม พุยาภูถึ เตณ ตฺยาหิ วิสชฺเซตฺตุ น สกฺขิสฺสामी
มยฺหิ ปน กนิณฺโง สณฺชยภฺมาโร นาม มยา อติวีย ฅาณวณฺตโตโร
๑. สี่. ย. พุรวีหิ ฯ

ตํ ปุจฺจ โส เต ปญฺหํ วิสขเชสฺสตีตี ตสฺส สนฺตีกํ เปเสนฺโต เทว
คาถา อภาสี

[๒๓๖๐]มัสกาชํ อวหาย โคธํ อนุปตามหํ

น เต สกฺโกมิ อุกฺขาตุํ อตฺถํ ฌมฺมณฺจ ปุจฺจโธ
สฺลชโย นาม เม ภาตา กนิฏฺโฐ เม สุจิริต

ตํ ตํวํ อตฺถณฺจ ฌมฺมณฺจ คนฺตฺวา ปุจฺจสฺสุ พุราหฺมณฺมาตี ฯ

ตตฺถ มัสกาชนฺติ ยถา นาม ปุริโส ฌุลมิกมฺมัสสิ กาเชนาทาย
กจฺจนฺโต อนุตฺรามกฺเค โคธโปตํกํ ทิสฺวา มัสกาชํ นนฺเตตฺวา
ตํ อนุพนฺนเชยฺย เอวเมว อตฺตโน ฌเร วสวตฺตฺนึ ภาริยํ นนฺเตตฺวา
ปรสฺส รกฺขิตโคปิตี อิตฺถึ อนุพนฺนชฺนฺโต โหมีตี ทีเปนฺโต เอวมาห ฯ

โส ตสฺมีเยว ขณฺเ สลฺชยสฺส นิเวสนํ คนฺตฺวาเตน กตสฺสกาโร
อาคมณการณํ ปุณฺโฐ อาจิกฺขิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา เทว คาถา อภาสี

[๒๓๖๑]สุวาทิปฺปาคา ภารทฺวาโซ สลฺชยสฺส อฺปนฺตีกํ

ตมทฺทส มหาพฺรหฺมา นิสินฺนํ สมฺหิ ปริสฺติ (๑) ฯ

[๒๓๖๒]รลฺโยหํ ปหิโต ทฺวโต โกรพฺยสฺส ยสฺสสิโน

อตฺถํ ฌมฺมณฺจ ปุจฺเจสิ อิจฺจพฺรวิ ยฺฐิฏฺฐิโธ

ตํ ตํวํ อตฺถณฺจ ฌมฺมณฺจ สลฺชยกฺขาหิ ปุจฺจโธตี ฯ

สลฺชยกฺมาโร ปน ตทา ปฺรทฺารเมว เสวตี ฯ อถสฺส

โสหํ ตาต ปฺรทฺาริ เสวามิ เสวณฺโต จ ปน กงฺกํ ตริตฺวา ปฺรตีริ

๑. ม. เวสฺมณี ฯ

คจณามิ ตัม มํ สายณฺจ ปาโต จ นที ตรนฺตัม มจฺจุ คิลติ นาม เตน
เม จิตฺตํ พุยาถุณํ น ตฺยาหํ อจฺจิกฺขิตฺตุํ สกฺขิสฺสํสามิ กนิฏฺเฐ ปน
เม สมภวากุมารโ นาม อตฺถิ ชาตฺยา สตฺตวสฺสํสิโก มยา สตฺตคฺเชน
สทฺสสฺสคฺเชน สตฺสทฺสสฺสคฺเชน อธิกณณตโร โส เต อจฺจิกฺขิสฺสตี
คจฺจ ตัม ปุจฺจนาหิตี อิมมตฺถํ ปกาเสนฺโต โส เทว คธา อภาสิ
[๒๓๖๓]สทา มํ คิลติ มจฺจุ สายํ ปาโต สฺจิริต

น เต สกฺโกมิ อกฺขาตุํ อตฺถํ ฃมฺมณฺจ ปุจฺจนิโต ๑

สมภโว นาม เม ภาตา กนิฏฺเฐ เม สฺจิริต

ตัม ตวํ อตฺถณฺจ ฃมฺมณฺจ กนฺตฺวา ปุจฺจสฺสํ พฺราหฺมณฺนาตี ๑

ตัม สฺสฺตฺวา สฺจิริโต อัยํ ปณฺโห อิมสฺมี โลกํ อจฺจกริยพฺภูโต
ภวิสฺสตี อิมํ วิสขฺเชตฺตุํ สมตฺถโต นาม นตฺถิ มณฺเณตี จินฺเตตฺตฺวา
เทว คธา อภาสิ

[๒๓๖๔]อพฺภูโต วต โภ ฃมฺโม นายํ อสฺมาถ รุจฺจตี

ตโย ชนา ปิตาปุตฺตา เต สฺสํ ปณฺณาย โน วิฑู ๑

น นํ สกฺโกถ อกฺขาตุํ อตฺถํ ฃมฺมณฺจ ปุจฺจนิตา

กถํ นุ ททโร ชณฺณา อตฺถํ ฃมฺมณฺจ ปุจฺจนิโตตี ๑

ตตฺถ นายณฺตี อัยํ ปณฺหาธมฺโม อพฺภูโต อิมํ กเถตฺตุํ สมตฺถณ
นาม น ภวิตพฺพิ ตสฺมา ยํ ตวํ กุมารโ กเถสฺสตีตี วเทสิ นายํ
อสฺมาถํ รุจฺจตี ๑ เต สฺสตี เอตฺถ สฺกาโร นิปาตมตฺตํ ๑ ปิตา
วิฑูโร ปุตฺตาปี ภทฺรกาโร จ สลฺยชโย จาตี เตปี ตโย ปิตาปุตฺตา
ปณฺณาย อิมํ ฃมฺมํ โน วิฑู น วิชานณฺตี อณฺโณ โภจิ ชานิสฺสตีตี

อตุโถ ๑ น นนฺติ ตุมฺเห ตโย ชนา ปุจฺจिता เอตํ อุกฺขาตุํ น
สกุโถถ ททโร สตุตฺวาสุสฺสโก กุมารโ ปุจฺจิตโต กถํ นุ ชลฺยาเกน
การณฺน ชานิตฺตุํ สกุขิสฺสตีติ อตุโถ ๑

ตํ สุตฺวา สลฺยชยฺกุมารโ ตาต สมฺภวฺกุมารโ ททโรติ
มลฺยาสิ สเจปี ปญฺหวิสชฺชเนน อตุถิโก กจฺจ ตํ ปุจฺจติ
อตุถิที่ปนาหิ กุมารสุส วณฺณํ ปกาเสนฺโต ทฺวาทส กถา อภาสิ
[๒๓๖๕]มานํ ททโรติ มลฺยาสิ อปุจฺจิตฺวาน สมฺภวํ

ปุจฺจิตฺวา สมฺภวํ ชลฺยา อตุถิ ฌมฺมลฺย พฺราหฺมณ ๑
ยถาปี จนฺโท วิมโล กจฺจํ อากาสธาตุยา
สพฺเพ ตารคณฺ โลกฺ อากาย อติโรจติ ๑
เอวมฺปิ ททฺรุเปโต ปญฺญาโยเคน สมฺภโว
มานํ ททโรติ มลฺยาสิ อปุจฺจิตฺวาน สมฺภวํ
ปุจฺจิตฺวา สมฺภวํ ชลฺยา อตุถิ ฌมฺมลฺย พฺราหฺมณ ๑
ยถาปี รมฺมโก มาโส คิมฺหานํ โหติ พฺราหฺมณ
อเตวลฺเยหิ มาเสหิ ทุมฺปุเปหิ โสภติ ๑
เอวมฺปิ ททฺรุเปโต ปญฺญาโยเคน สมฺภโว
มานํ ททโรติ มลฺยาสิ อปุจฺจิตฺวาน สมฺภวํ
ปุจฺจิตฺวา สมฺภวํ ชลฺยา อตุถิ ฌมฺมลฺย พฺราหฺมณ ๑
ยถาปี หิมฺวา พฺรเหมฺ ปพฺพโต คนฺธมาทโน
นानารุกฺเขหิ สลฺยจฺจโน มหาภูตคณฺลาโย
ไอสฺเซหิ จ ทิพฺเพหิ ทิสฺสา ภาติ ปวาติ จ ๑

เอวมปิ ทหฺรฺเปโต ปญฺญาโยเคน สมภโว
มา นํ ทหฺโรติ มณฺณาสิ อปฺจุจฺจิตฺวาน สมภโว
ปฺจุจฺจิตฺวา สมภโว ชลฺญา อตุถิ ฐมฺมณฺจ พุราหฺมณฺ ๑
ยถาปี ปาวโก พุรฺเหม อจฺจิมาลิ ยสฺสสิมา
ชลมาโน วเน กจฺจเ อนฺโถ กณฺหวตฺตนิ ๑
จฺฆาสโน ฐมฺเกตุ อุตฺตมาเหวนนฺทโ
นิสฺสึเว ปพฺพตฺตคฺคสฺมิ พหฺุเตไซ วิโรจติ ๑
เอวมปิ ทหฺรฺเปโต ปญฺญาโยเคน สมภโว
มา นํ ทหฺโรติ มณฺณาสิ อปฺจุจฺจิตฺวาน สมภโว
ปฺจุจฺจิตฺวา สมภโว ชลฺญา อตุถิ ฐมฺมณฺจ พุราหฺมณฺ ๑
ชเวน ภทฺโร ชานนฺติ พลฺพิพฺพทฺตจ วาหิเย
โทเหน เชนฺุ ชานนฺติ ภาสฺมานณฺจ ปณฺชิตฺติ ๑
เอวมปิ ทหฺรฺเปโต ปญฺญาโยเคน สมภโว
มา นํ ทหฺโรติ มณฺณาสิ อปฺจุจฺจิตฺวาน สมภโว
ปฺจุจฺจิตฺวา สมภโว ชลฺญา อตุถิ ฐมฺมณฺจ พุราหฺมณฺณาติ ๑

ตตฺถ ชลฺญาติ ชานิสฺสึสิ ๑ จนฺุโทติ ปฺญฺณจฺจโนโท ๑
วิมโลติ อพฺภาทิมลฺรหิโต ๑ เอวมปิ ทหฺรฺเปโตติ เอว สมภว-
กุมาริ ทหฺรฺภาเวน อูเปโตปี ปญฺญาโยเคน สกฺลชฺมฺพฺพิปฺตเล
อวเสสปณฺชิตฺเต อติโรจติ อติกฺกมิตฺวา วิโรจติ ภาสฺติ ๑ รมฺมโกติ
จิตฺตมาโส ๑ อเตวณฺเณหิตี อติวีย อณฺเณหิ เอกาทสฺหิ มาเสหิ ๑
๑. ม. พลฺพิพฺพทฺตจ ๑

เอวนฺตฺติ เอวํ สมฺภโวปี ปญฺญาโยเคน โสภติ ฯ หิมวาติ
หิมปาทสมเย หิมยฺตุโตติ หิมวาติ คิมฺหกาเล หิมญฺจ วมตีติ
หิมวาติ ฯ สมฺปตฺตํ ชนฺํ คนฺุเรน มทยตีติ คนฺุรมาทโน ฯ
มหาญฺจตคณฺาโยติ เทวคณฺานิวาโส ฯ ทิสฺสา ภาตีติ สพฺพทิสฺสา
เอโกภาสฺสา วิย กโรติ ฯ ปวาตีติ คนฺุเรน สพฺพทา ทิสฺสา วายติ ฯ
เอวนฺตฺติ เอวํ สมฺภโวปี ปญฺญาโยเคน สพฺพทา ทิสฺสา ภาติ เจว
ปวาติ จ ฯ ยสฺสสฺสิมาติ เตชสมฺปตฺติยา ยสฺสสฺสิมา ฯ อจฺจิมาลีติ
อจฺจึหิ ยฺตุโต ฯ ชลมาโน วเน กจฺจเฉติ กจฺจสงฺขาเต มหาวเน
ชลนฺุโต จรติ ฯ อนโลติ อติคฺุโต ฯ คตมกฺกสฺส กณฺุหภาวเน
กณฺุหาวตฺตนิ ฯ ยญฺเญ อาหุติวเสน ฃมฺภู อสฺนาตีติ ฃมฺภูาสโน ฯ
ฐโม เกตฺตูกิจฺจํ อสฺส สาเชตีติ ฐมเกตฺตฺ ฯ อุตฺตมาเหวนนฺุทโทติ
อเหวนํ วุจฺจติ วนสณฺุโฑ อุตฺตมวณฺุสณฺุทํ ทหตีติ อตฺุโธ ฯ
นิสฺสิเวติ รตฺติภาเก ฯ ปพฺพตฺตคฺุสฺมิณฺุติ ปพฺพตฺตสิขเร ฯ
พหุเตโชติ พหุอินฺุทโน ฯ วิโรจตีติ สพฺพทา ทิสฺสา โสภาสตีติ ฯ
เอวนฺตฺติ เอวํ มม กนิญฺุโธ สมฺภวากุมาริ ททโรปี ปญฺญาโยเคน
วิโรจติ ฯ ภาทรนฺุติ ภาทรมฺสฺสาชานินฺุ ชวสมฺปตฺติยา ชานนฺุติ
น สรีเรน ฯ วาหิเยติ วหิตพฺเพ ภาเร สตี ภารวหตฺตาย อัย
อฺุตฺตโมติ พลิตพฺพทํ ชานนฺุติ ฯ โทเหนาติ โทหสมฺปตฺติยา ฃนฺุ
สฺุชีราติ ชานนฺุติ ฯ ภาสฺมานนฺุติ เอตฺถ นานาภาสฺมานํ
ชานนฺุติ ฯ มิสฺสํ พาลเอหิ ปณฺุทิตนฺุติ สฺุตฺตํ อหริตพฺพํ ฯ
สฺุจิริโต เอวํ ตสฺมิ สมฺภวํ วณฺุณฺุเต ปญฺุหํ ปฺุจฺจิตฺวา

ชานิสฺสามิตี กหิ ปน เต กุมาร กนิญฺโจติ ปุจฺฉิฯ อถสฺส โส
สีหปฺลชริ วิวริตฺวา หตฺถํ ปสาเรตฺวา โส เอโส ปาสาททฺวาเร
อนฺตรวิธิยิ กุมารเกหิ สทฺธิ สุวณฺณวณฺโณ กิพฺติ อยิ มม กนิญฺโจ
อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปุจฺฉถ พุทฺธลึลลย เต ปญฺหิ กถสฺสตีติ
อาหฯ สุจิริโต ตสฺส วณฺํ สุตฺวา ว ปาสาทา โอรุยฺห
กุมารสฺส สนฺติกํ อคฺมาสิฯ กาย เวลายาติฯ กุมารสฺส
นิวตฺตสาญฺกํ โมเจตฺวา ขนฺธเช จิปีตฺวา อุโภหิ หตฺถเอหิ ปิสุ
คเหตุวา จิตฺเวลายฯ

ตมตฺถํ อวิกโรนฺโต สตุถา

[๒๗๖๖]สุวาทิปฺปาคา ภารทฺวาไซ สมภวสฺส อุปนฺติกํ

ตมทฺทส มหาพฺรหฺมา กิพฺมานํ พหิปุเรติ

คาถมาหฯ

ตตฺถ พหิปุเรติ พหิเนเวสเนฯ

มหาสตุโตปี พฺรหฺมณํ อคฺนุตฺวา ปฺรโต จิตํ ทิสฺวา ตาต
เกนตฺถนาคโตสีติ ปุจฺฉิตฺวา ตาต กุมาร อหิ ชมฺพุทฺธิปตฺเต
อาหิณฺฑานฺโต มยา ปุจฺฉิตํ ปญฺหิ กถศฺสุ สมตฺถํ อถภิตฺวา ตว
สนฺติกํ อากโตมฺหิตี วุตฺเต สกถชมฺพุทฺธิเป กิร อวินิจฺฉิตโต ปญฺโห
มม สนฺติกํ อากโต อหิ ฌาณน มหุลลโกติ หิโรตฺตปฺปํ ปฏฺฐิตฺวา
หตฺถกตํ ปิสุ ฉทฺเทตฺวา ขนฺธโต สาญฺกํ อาทาย นิวาเสตฺวา
ปุจฺฉ พฺรหฺมณ พุทฺธลึลลย เต กถสฺสามิตี สพฺพญฺญปฺปวารณํ
ปวารสิฯ ตโต พฺรหฺมโณ

[๒๓๖๗]รณฺโหลหํ ปหิโต ทูโต โกรพยสฺส ยสฺสสิโน

อตุถํ ชมฺมณฺจ ปุจฺเจสิ อิจฺจพฺรวิ ยุธิญฺจิโล

ตํ ตํวํ อตุถณฺจ ชมฺมณฺจ สมฺภว อกฺขาหิ ปุจฺฉิโตติ ฯ

กาถาย ปณฺหํ ปุจฺฉิ ฯ

ตสฺสโต สมฺภวปณฺฑิตสฺส คุโณ คคนมชฺเฒ ปุณฺณจฺนุโท

วีย ปากโฏ อโหสิ ฯ

อถ นํ เตนหิ สฺนฺนาหิตี วตฺวา ชมฺมยาคปณฺหํ วิสชฺเชนฺนโต

[๒๓๖๘]ตคฺชฺม เต อหฺมกฺขิสฺสํ ยถาปี กุสโล ตถา

ราชา จ โข ตํ ชานาติ ยถิ กาหติ วา น วาติ

กาถมาห ฯ

ตสฺส อนฺตรวีถิยํ จตฺวา มรฺุรฺสฺสเรณ ชมฺมํ เทเสณตสฺส

สทฺโท ทฺวาทสโยชนิกํ สกฺลพาราณสินฺกรํ อวตุถริ ฯ อถ

ราชา จ อุปฺราชาทโย จ สพฺเพ สนฺนิปตีสุ ฯ มหาสตุโต

มหาชนสฺส มชฺเฒ ชมฺมเทสนํ ปุจฺฉเปสิ ฯ

ตตุถ ตคฺชฺมาติ เอกํสวณฺํ ฯ ยถาปี กุสโลติ ยถา อติกุสโล

สพฺพณฺณพฺพุโธ อัจฺจยติ ตถา เต เอกํเสเนว อหฺมกฺขิสฺสนฺติ

อตุถ ฯ ราชา จ โข ตนฺติ อหํ ตํ ปณฺหํ ยถา ตุมฺหากํ ราชา

ชานิตฺตุํ สกฺโกติ ตถา กเถสฺสามิ ตโต อุตฺตริ ราชา เอวํ ตํ ชานาติ

ยถิ กริสฺสติ วา น วา กริสฺสติ กโรนฺตสฺส วา อกโรนฺตสฺส วา

ตสฺเสว ตํ ภวิสฺสติ มยฺหํ ปน โทโส นตฺถิติ ทีเปติ ฯ

เอวํ อิมาย กาถาย ปณฺหกถนํ ปุจฺฉานิตฺวา อิทานิ

ธมมยาคปณห์ กเถนโต อาห

[๒๓๖๕] อชช สุเวติ สัมเสยย รณณา ปุณฺโณ สุจิริต

มา กตฺวา อวสี ราชา อตฺเถ ชาเต ยุธิญฺจิลโล ๑

อชฺชตฺตลฺลเวย สัมเสยย รณณา ปุณฺโณ สุจิริต

กมฺมคฺคํ น นีเวเสยย ยถา มุพฺโพ อเจตโส ๑

อตฺตานิ นาดิวตฺเตยย อชฺหมํ น สมาจเร

อติคฺเถ นปฺปตาเรยย อนตฺเถ น युโต ลียา ๑

โย จ เอตานิ จานานิ กตฺตํ ชานาติ ขตฺติโย

สทา โส วทฺสเมเต ราชา สุกฺกปฺกฺเขว จนฺทิมมา ๑

ณาคินณฺจ ปิโย โหติ มิตฺเตสุ จ วิโรจติ

กายสฺส เกทา สปฺปลฺลโย สคฺคํ โส อุปฺปชฺชตีติ ๑

ตตฺถ สัมเสยยาติ กเถยย ๑ อิํ วุตฺตํ โหติ ตาต สุจิริต

สเจ ตฺมฺหากํ รณณา อชฺช ทานํ เทม ลีลํ รกฺขาม อุโปสถกมฺมํ

กโรมาติ โกจิ ปุณฺโณ มหาราช อชฺช ตาว ปาณํ หนาม กาม

ปริกฺขชาม สุริํ ปิวาม กุสลํ ปน กริสฺสาม สุเวติ รณฺโณ สัมเสยย

กเถยย ตสฺส อติมหนฺตสฺสาปี อมจฺจสฺส วจันํ กตฺวา ตฺมฺหากํ

ราชา ยุธิญฺจิลโลคฺคโต ตถารูเป อตฺเถ ชาเต ตํ ทิวสํ ปมาเทน

วีตินาเมนฺโต มา อวสี ตสฺส วจันํ อกตฺวา อุปฺปนฺนํ กุสลจิตฺตํ

อปริหาเปตฺวา กุสลปฺปฺปิตฺตํ กมฺมํ กโรตฺยเยว อิทมสฺส กเถยยาตีติ ๑

เอวํ มหาสฺสโต อิมาย คากาย อชฺชเชว กิจฺจํ อาตปฺปํ โก ชณฺณา

มรณํ สุเวติ ภาทฺเทกรตฺตสฺสตฺตลฺลจ อุปฺปมาโท อมตํ ปทํ ปมาโท

เล่มที่ 34 ตีสนิปาตวณณา หน้า 274

มจฺจุโน ปทนต์ อปฺปมาโทวาทญจ กเถสิ ฯ อชฺฌตฺตญฺเวยวติ
ตาท สุจิริต สมภวปณฺฑิตโต ตยา ฌมฺมยาคปณฺเห ปุจฺฉิตโต ก็
กเถสิตี รณฺณา ปุญฺโจ สมานโน ตุมฺหากํ รณฺโณ อชฺฌตฺตญฺเวย
ลํเสยฺย นียกชฺฌตฺตสงฺขาตํ ขนฺธปณฺจกํ หุตฺวา อภาวโต อนิจฺจนฺติ
กเถยฺยาสี ฯ เอตฺตาวตฺตา มหาสฺตฺโต

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปณฺณาย ปสฺสตี
อนิจฺจา วต สงฺขารา อปฺปาทวยฌมฺมิโน
อปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตถํ วุสฺสโม สุโขติ

เอวํ วิภาวิตํ อนิจฺจํ กเถสิ ฯ กุมฺมกฺคนฺติ พฺราหฺมณฺ ยถา
มฺพฺโห อเจตโน อนฺธพาลปฺถุชฺชโน ทฺวาสญฺฉิทิญฺฉิตฺตสงฺขาตํ
กุมฺมกํ เสวตี เอวํ ตว ราชา ตํ กุมฺมกํ น เสเวยฺย นียฺยานิกํ
ทสฺสกุสฺลกมฺมปถมตฺตเมว เสวตุ เอวมสฺส วเทยฺยาสีตี ฯ
อตุตฺตานนฺติ อิมํ สุคฺคิยํ จิตฺตํ อตุตฺตภาวํ นาตีวตฺเตยฺย เยน กมฺเมน
ติสฺโส กุสฺลสมฺปตฺติโย สพฺพกามมฺกฺเค อติกมฺมิตฺวา อปาเย
นิพฺพตฺตนฺติ ตํ กมฺมํ น กเรยฺยตี อตุโถ ฯ อชฺฌมฺมณฺติ ติวิชฺทฺจ-
จริตฺตสงฺขาตํ อชฺฌมํ น สมาจเรยฺย ฯ อติคฺเถติ ทฺวาสญฺฉิทิญฺฉิ-
ตฺตสงฺขาเต อติคฺเถ นปฺปตาเรยฺย น โอตฺตาเรยฺย ฯ น ตาเรยฺยตีปี
ปาโจ ฯ อตุตฺตโน ทิญฺฉานฺนคฺตี อาปชฺชนฺตํ ชนํ โอตฺตาเรยฺย ฯ
อนตฺเถติ อการณฺ ฯ น ยฺโตติ ยุตฺตปฺยุตฺโต น ลียา ฯ
พฺราหฺมณฺ ยถิ เต ราชา ฌมฺมยาคปณฺเห วตฺติตฺตกาโม อิมสฺมึ
โธวาทฺเต วตฺตตฺตติ ตสฺส กเถยฺยาสีตี อยเมตฺถ อธิปฺปาโย ฯ

สทาติ สตตัง ฯ อิทัง วุตตัง โหติ โย ขตฺติโย เอตานิ การณานิ
กาตุ ชานาติ โส ราชา สุกกปกฺเข จนฺโท วีย สทา วฑฺฒติ ฯ
วิโรจตีติ มิตฺตามจฺจัน มชฺเฌ อตฺตโน สีลาจารณาทีหิ कुณ्हि
โสภติ วิโรจตีติ ฯ

เอวัง มหาสโต คคนตเล จนฺทัง อญฺ्ञาเปนฺโต วีย พุทฺธลีลา
พฺราหฺมณสฺส ปญฺหัง กเถสิ ฯ มหาชน นนฺโต เสเลนฺโต
อปฺโปเจนฺโต สาธุการสหฺสฺสานิ อกาสิ เจลกฺเขเป เจว อญฺฺคฺลิโปเจ
จ ปวตฺเตสิ หตฺถปิลนฺธนาทีนํ จิปี ฯ เอวัง ขิตฺตชนํ โกฏฺปิปฺตํ
อโหสิ ฯ ราชปิสุสฺส ตฺถุโจ มหนฺตํ ยสํ อทาสิ ฯ สฺวจิโรโตปี
นิกฺขสสฺสเสน ปุชฺชํ กตฺวา สฺวณฺณปญฺเญ ชาตีหิงฺกุลเกน
ปญฺหวิสชฺชนํ ลิขิตฺวา อินฺทปตฺตนครัง คนฺตฺวา รมฺโย รมฺมยา
ค-
ปญฺหัง กเถสิ ฯ ราชา ตสฺมี รมฺเม วตฺติตฺวา สกฺคปุริ ปุเรสิ ฯ

สตฺถา อิมํ รมฺมเทสนํ อหริตฺวา น นิกฺขเว อิทาเนว
ปุพฺเพปิ ตถาคโต มหาปญฺโยเยวาทิ วตฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา ชนนฺชยราชา อานนฺโท อโหสิ สฺวจิโรโต อนฺรุทฺโธ วิธูโร
อริยกสฺสโป ภทฺรกาโร โมคฺคฺลลาโน สนฺชยมาณโว สารีปฺตโต
สมภวปญฺจิติโต อหเมวาทิ ฯ

สมภวชาตกั นิฏฺฐิตัง ฯ
ปญฺจิมํ ฯ

๑. ย. ปุเชตฺวา ฯ

มหากปิชาตกั

พาราณสฺย อหุ ราชาคิ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตสฺส สึลาปวิขณฺณํ อารพุก กเถสิ ฯ
เตน हि ฌนฺคฺคโห ปโยเขตฺวา อปรภาเค สึลาย ปวิทฺธาเย
ภิกฺขุหิ เทวทตฺตสฺส อวณฺเณ กเถเต สตุถา น ภิกฺขเว อิทานเว
ปฺพุเพปี เทวทตฺโต มยฺหํ สึลํ ปวิขณฺเวยวาตี วตฺวา อตีตํ ออาหริ ฯ
อตีเต พาราณสึยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต กาสิก-
คามเก เอโก กสฺสกกพฺราหฺมโณ เขตฺตํ กสิตฺวา โคณเ วิสขฺเขตฺวา
กุกฺกทาลกมฺมํ กาคฺคํ อารภิ ฯ โคณา เอกสฺมี กจฺเณ ปณฺณานิ
ขาทนฺตา อนุกกเมเน อฏฺวี ปวิสิตฺวา ปลายีสุ ฯ โส เวลํ
สลลฺกเขตฺวา กุกฺกทาลํ จเปตฺวา โคณเ โอโลเกนฺโต อทิสฺวา
โทมนสฺสปฺปตฺโต ปรีเยสนฺโต อนฺโตอฏฺวียิ ปวิสิตฺวา อาหิณฺทนฺโต
หิมวณฺตํ ปาวิสิ ฯ โส ตตฺถ ทิสฺวา มุพฺโห หุตฺวา สตุตฺทาหิ นีราหาโร
วิจฺรนฺโต เอกตฺธิณฺทกฺกุกฺขํ ทิสฺวา อภิรฺยุหฺ ผลานิ ขาทนฺโต
ตฺธิณฺทกฺกุกฺขโต ปรีคลิตฺวา สฏฺฐิหตฺเถเน นรกปฺปาเต ปติ ฯ
ตตฺถสฺส ทส ทิวสา วิตีวตฺตา ฯ ตทา โพธิสตุตฺโต กปิโยนฺยิ
นิพฺพตฺเตตฺตา ผลาผลานิ ขาทนฺโต ตํ ปุริสํ ทิสฺวา สึลาย โยคฺตํ
กตฺวา ตํ ปุริสํ อุตฺฐริ ฯ โส ตสฺส นิตฺทายนฺตสฺส สึลาย มตฺถกํ
ปทาเลสิ ฯ มหาสตุตฺโต ตสฺส ตํ กมฺมํ ฌตฺวา อุปฺปตฺติตฺวา สาขาย
นีสึทิตฺวา โภ ปุริส ตฺวํ ภูมฺิยา กจฺจ อหิ สาขคฺเคน ดฺยฺหิ มคฺคํ

อาจิกขุโนโต คมิสฺสามีติ ตํ ปุริสํ อรณฺณโต นีหริตฺวา มคฺเค
จเปตฺวา ปพฺพตปาทเมว ปาวิสิ ฯ โส ปุริโส มหาสตุเต
อปรชฺฉิตฺวา กุญฺฉิ หุตฺวา ทิฏฺฐชฺมเมเยว มนุสฺสเปโต อโหสิ ฯ
โส สตุต วสฺसानิ ทุกฺขปีฬิโต วิจฺรณฺโต พาราณสียํ มิกาชินอุยฺยานํ
ปวิสิตฺวา ปาการนฺตเร กทลปิณฺณํ อตฺถริตฺวา เวทนาปฺปตฺโต
นิปชฺชิ ฯ ตทา พาราณสีราชา ตํ อุยฺยานํ กนฺตฺวา ตตฺถ
วิจฺรณฺโต ทิสฺวา โกสิ ตํ ว กิ วา กตฺวา อิมํ ทุกฺขํ ปตฺโตติ ปุจฺฉิ ฯ
โสปี สพฺพํ วิตฺถารโต อาจิกฺขิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๓๗๐]พาราณสฺย(๑) อหุ ราชา กาสินํ รฏฺฐวฑฺฒโน

मितฺตามจฺจปริพฺยุพฺโห อคฺมาสิ มิกาชินํ(๒) ฯ

ตตฺถ พุราหฺมณฺมทฺทกฺขิ เสตํ จิตฺรํ กิลาสินํ

วิทฺทสฺสํ โกวิลารวํ กิสิ ชฺมนิสฺนฺถตํ ฯ

ปรมการุญฺญตํ ปตฺตํ ทิสฺวา กิจฺจกตํ นรํ

อวจ พฺยุมฺหิโต ราชา ยกฺขานํ กตโมนุสิ ฯ

หตุถปาทา จ เต เสตา ตโต เสตตฺรํ สีโร

คตฺตํ กมฺมาสวณฺณนฺเต กิลาสพฺหุโล จสิ ฯ

วฏฺฐนาวลิสงฺกาสา ปิฏฺฐิ เต นินฺนตฺนฺนตา

กาพา ปพฺพา จ เต องฺคา นาณญํ ปสฺสามิ เอทิสํ ฯ

อุคฺขมฏฺฐปาโท ตสิโต กิโส ชฺมนิสฺนฺถโต

๑. สี่.ย. พาราณสฺย ฯ ๒. สี่. มิกาชรិ ฯ ย. มิกาจิริ ฯ

เล่มที่ 34 ตีสนิปาตวณณา หน้า 278

ฉาโต อาทิตฺตฺรโปตี กุโธตี กตฺถ คจฺฉตี ฯ
ทฺทฺทตี อปฺปการโธตี ทฺพฺพณฺโณ ภิมฺมทฺสฺสโน
ชนฺตฺตฺติ ยปิ เต มาตา น ตํ อิจฺเจยฺย ปสฺสตีตฺถ ฯ
กี กมฺมมกรรา ปุพฺเพ กี อวชฺฉํ อฆาณฺยิ
กีพฺพิสฺสํ ยํ กริตฺวาน อิทํ ทฺกฺขํ อุปาถมิตฺติ ฯ

ตตฺถ พาราณสฺยนฺติ พาราณสียํ ฯ มิถตามจฺจปริพฺพฺพฺโหติ
มิถเตหิ จ ทฺพฺพทฺตฺตีหิ จ อมจฺเจหิ จ ปริวฺโธ ฯ มิคาชินนฺติ
เอวํนามกํ อฺยฺยานํ ฯ เสตฺนฺติ เสตฺกฺกุณฺเณ เสตํ กวฺรฺกฺกุณฺเณ
วิจิตฺรํ ปริภินฺเนน กณฺฑฺยฺนกีลาสกฺกุณฺเณ กีลาสินํ เวทนาปฺปตฺตํ
กทฺลปณฺเณ นิปนฺนํ อทฺทสฺ ฯ วิทฺธสฺตํ โกวิลารฺวาติ วณฺมุเขหิ
ปคฺขมฺนฺเตน มฺเสน วิทฺธสฺตํ ปุปฺพิตฺโถวิลารฺสทิสฺสํ ฯ กีสนฺติ
เอกจฺเจสฺส ปเทเสสฺส อณฺุจิจมฺมมตฺตสฺสรีริ สิริราชาลสนฺถตฺถ ฯ
พฺยฺมฺหิโตติ ภิโต วิมฺหฺยมาปฺนโน วา ฯ ยกฺขานนฺติ ยกฺขานํ
อนฺตเร ตฺวํ กตฺรยฺโก โข นามาติ ฯ วณฺุจฺจนาวลิสฺงกาสาติ
ปิณฺุจิกณฺฑกฺกุณฺจาเน อวฺวนิตฺวา จปิตฺวณฺุจฺจนาวลิสฺทิสฺสา ฯ องฺคาติ
กาพฺพพฺพวลฺลิสฺทิสฺทานิ เต องฺคานิ ฯ นาณฺณนฺติ อณฺณํ ปุริสํ
เอทิสฺสํ น ปสฺสสามิ ฯ อุกฺขมฺกุณฺปาโทติ รโชกณฺณปาโท ฯ
อาทิตฺตฺรโปตี สุกฺกสฺรีโร ฯ ทฺทฺทตีติ ทฺกฺกฺเขน ปสฺสตีตฺถุโพ ฯ
อปฺปการโธตีติ สฺรียปฺปการฺรหิโต ทฺสฺสณฺุจฺจาโนตีติ อตฺถโธ ฯ กี
กมฺมมกรราติ อิตฺถ ปุพฺเพ กี กมฺมํ อกร อกาตีติ อตฺถโธ ฯ
กีพฺพิสนฺติ ทารุณกมฺมํ ฯ

ตโต ปรี พุราหุมนโณ อาห

[๒๓๓๑]ตคฺช เต อหฺมกฺขิสฺสึ ยถาปี กุสโล ตถา

สตฺจวาที หิ โลกสฺมี ปัสสนุติช ปณฺฑิตา ฯ

เอโก จริ โคคเวโส มุพฺโพ อจฺจสรี วเน

อธฺมเย อีริณฺเน วิวเน นานากุณฺชเรเสวเต ฯ

พาลมิกานฺจเรเต วิปฺปนญฺโจสฺมิ กานเน

อจฺริ ตตฺถ สตฺตทาหิ ขุปฺปิปาตสมปฺปิโต ฯ

ตตฺถ ตินฺนํทกมทฺทกฺขี วิสมตฺถพุกฺกขิโต

ปฺปาตมกิลมฺพนฺตํ สมฺปนฺนผลชารินิ ฯ

วาทสีตานิ ภกฺขเสสี ตานิ รุจฺจิสฺสุ เม กุสฺ

อติโต รุกฺขมารุยฺห ตตฺถ เหสฺสามิ อสฺสิโต ฯ

เอกํ เม ภกฺขิตํ อาสิ ทฺตฺติยํ อภิปฺตฺติตํ

ตโต สว ภาณฺชธ สาขา จินฺนา ผรฺสุนา วิย ฯ

โสหํ สหาว สาขาทิ อฺทฺธฺปาโท อวฺสิโร

อปฺปติญฺเจ อนาลมฺเพ คิริทฺทคฺคสฺมิ ปาปตํ ฯ

ยสฺมา จ วาริ คมฺภีริ ตสฺมา น สมปฺชชสี

ตตฺถ เสสี นิรานนฺโท อนาโถ ทสรตฺติโย ฯ

อเถตฺถ กปิ มากณฺนิ โคนฺจกฺกฺกฺโจ ทริจโร

สาขาทิ สางฺ วิจฺรนฺโต ขาทมาโน ทุมปฺผลิ

โส มํ ทิสฺวา กีสํ ปณฺฑํ การุณฺณมกรรมฺมิ ฯ

๑. ส. สมปชชสี ฯ ย. สมภชชสี ฯ

เล่มที่ 34 ตีสนิปาตวณฺณา หน้า 280

อมุโก โโก นาม โส เอตถ เอวํ ทุกฺเคน อฏฺฐิติโต
มนุสฺสโส อมนุสฺสโส วา อตฺตทานมฺเม ปเวทย ๕
ตสฺสยชฺสี ปณฺนาเมตฺวา อิํ วจนฺมพฺรวิ
มนุสฺสโสํ พุยสมฺปตฺโต สว เม นตฺถิ อิตฺถ คตฺติ
ตํ โว วทามิ ภาทํ โว ตฺวญฺจ เม สรณํ ภาว ๕
กรฺรุตฺถิ คเหตุวาน วิจฺริ ปพฺพเต กปิ
สฺลยา โยตฺตํ กตฺวาน นิสฺสโก เอตทพฺรวิ ๕
เอหิ เม ปิฏฺฐิจฺจารุหฺห กิํ คณฺหาหิ พาทฺหิ
อหนตฺ อุตฺทริตฺตวามิ กิริทฺถกฺกต เวคสา ๕
ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา วานรินฺทสฺส สิริมฺโต
ตสฺสวํ ปิฏฺฐิจฺจารุหฺห กิํ พาทฺหิ อคฺคหิ ๕
โส มํ ตโต สมฺภูจฺจาสิ เตชฺสี พลฺวา กปิ
วิหฺลยฺมาโน กิจฺจเณ กิริทฺถกฺกต เวคสา ๕
อุตฺทริตฺตวาน มํ สนฺโต นิสฺสโก เอตทพฺรวิ
อิงฺฆ มํ สมฺม รกฺขสฺสฺส ปสฺสฺสฺสํ มฺหุตฺตํ ๕
สฺหา พุยคฺฆา จ ทิปิ จ อจฺจโก กตฺรจฺจโย
เต มํ ปมตฺตํ หีเสยฺยํ เต ตฺวํ ทิสฺวา นิวารย ๕
เอวํ เม ปรีตฺตาตฺถน ปสฺสฺสฺสํ โส มฺหุตฺตํ
ตทาทํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิํ ปฏฺฐิจฺฉิ อโยนิโส ๕
ภกฺโข อยํ มนุสฺสสฺสํ ยถา จญฺเณ วเน มิกา
ยณฺณนิมํ วชิตฺตวาน จาโต ขาทฺทย วานริ ๕

อาสิโต จ คมิสฺสามิ มํสมาทาย สมฺพลํ
กนฺตารํ นิตฺถริสฺสามิ ปาถะยฺยํ เม ภวิสฺสติ ฯ
ตโต สิลํ คเหตุวาน มตฺถกํ สนนิตาพฺยํ
มม ภตฺตกิลนฺตสฺส ปหาโร ทุพฺพลอ อหุ ฯ
โส จ เวเคนฺทปฺปตฺโต กปิ รุชรिमกฺขิตฺโต
อสฺสุปฺปณฺเณหิ เนตฺเตหิ โรทฺหนฺโต มํ อุกฺกขติ ฯ
มายโย มํ กริ ภทฺทฺหนฺเต ตฺวณฺจ นามะทิสํ กริ
ตฺวํ จ โข นาม ทิฆมาว(๑) อณฺเณ วาเรตฺตมฺรหสิ ฯ
อโห วต เร ปุริส ตาว ทุกฺกรการก
เอทิสาวิสมา ทุกฺคา ปปาตา อุกฺทโต มยา ฯ
อานํโต ปฺรโลกาว ทุพฺเพยฺยํ มํ อมณฺยถ
ตฺนฺเตน ปาปฺรมฺเมน ปาปี ปาเปน จินฺติตํ ฯ
มาเหว ตฺวํ อธมฺมตฺถ เวทนํ กญฺจํ สฺสุสิ
มาเหว ปาปกมฺมนฺตํ ผลํ เวพฺพว ตํ วชิ ฯ
ตฺยิ เม นตฺถิ วิสฺสาโส ปาปฺรมฺโม อสฺสณฺโต
เอหิ เม ปิฏฺฐิจิตฺโต คจฺจนฺ ทิสฺสมาโนว สนฺตฺเท ฯ
มฺตฺโตสิ หตฺถา พาลานํ ปตฺโตสิ มานุสฺสี ปทํ
เอส มคฺโค อธมฺมตฺถ เตน คจฺจนฺ ขถาสฺขํ ฯ
อิทํ วตฺวา คิริจโร รุหิรํ ปกฺขลฺย มตฺถกํ
อสฺสูนิ สมฺปมชฺชิตฺวา ตโต ปพฺพตฺตมารุหิ ฯ

๑. ย. ทัฆมา ฯ

เล่มที่ 34 ตีสนิปาตวณณา หน้า 282

โสหิ เตนาภิสตุโตสมิ ปริพาเหณ อทุกิโต
ทหุหมาเนน คตฺเตน วาริ ปาตุ อูปากมี ฯ
อคุคินา วิย สนฺตตุโต รหโท รุธิรมกฺขิโต
ปฺพุพลโหิตสงฺกาโส สพุโพ เม สมปชฺชถ ฯ
ยวานุโต อุกพิณฺฑุณี กายสฺมี นิปตีสุ เม
ตาวนุโต คณฺฑุ ชาเยถ อฑฺฒเวลูวสาทิสา ฯ
อภินฺนา ปกฺขมรีสุ เม กุณฺปา ปฺพุพลโหิตา
เยน เยน จ จจฺณามิ คามสฺสุ นิกเมสฺสุ จ ฯ
ทณฺฑทหตฺถา นิวาเรณฺติ อิตฺถิโย ปฺริสา จ มํ
โอกิตฺตา ปฺุตฺติคณฺเรน มาสฺสุ โอรเณ มากมา ฯ
เอตาทิสิ อิทํ ทุกฺขํ สตฺตวสฺसानิ ทานิ เม
อนฺุโภมิ สกกมฺมํ ปฺพุเพ ทุกฺกณฺมตฺตโน ฯ
ตํ โว วทามิ ภทฺทํ โว ยวานุเตตฺถ สมากตา
มาสฺสุ มิตฺตาน ทฺพุภิตฺโถ มิตฺตทฺพุโห หิ ปาปโก ฯ
กฺกุจฺจิ กิลาสี ภวติ โย มิตฺตานํ อิทฺททฺพุภิ
กายสฺส เกทา มิตฺตทฺพุภิ นิริยํ โส อฺุปปชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ กุสโลติ ยถา เจโก กุสโล กเถสิ ตถา โว กเถสฺสามิ ฯ
โคคเวโสติ นญฺเจ โคณฺเ คเวสนุโต ฯ อจฺจสรินฺติ มนฺุสฺสปถิ
อติกฺกมิตฺวา หิมวณฺตํ ปาวิสี ฯ อรณฺเณติ อราชเก สฺยุเณ ฯ
อิริเนติ สฺกฺขกนฺดาเร ฯ วิวเนติ วิวิตฺเต ฯ วิปฺปนญฺโจติ
มคฺคมฺพุโห ฯ พุฏฺกฺขิโตติ สลฺยชาตพุฏฺกฺโข ฉาตชฺฌตฺโต ฯ

ปปาตมภิลมพุนฺตุนฺติ ปปาตาทิมุขํ โอลมพุนฺตํ ๑ สมปนฺนผล-
ธารินฺนฺติ มชฺฐผลธารินํ ๑ วาตสีตานีติ ปจฺมํ ตาว วาตปิตตานี ๑
ตตฺถ เหตุสํมิตี ตสฺมึ รุกฺเข สุหิตฺโต ภวิสฺสํมิตี อารุพฺโหมหิ ๑
ตโต สาทิ ตสฺส อภิปตฺถิตสฺส อตฺถาย หตฺถเอ ปสฺสริเต สาท มยา
อภिरุพฺพหสาธา พรสุนา ฉินฺนา วิย อภยชฺช ๑ อนาลมฺเพติ
อนาลมฺพิตพฺพภูจฺจานรหิตเอ ๑ กิริทฺทกฺคสมฺมิตฺติ กิริวิทเม ๑
เสสินฺติ สยิตฺมฺหิ ๑ กปิ มาคณฺมิตฺติ กปิ อากณฺมิ ๑ โคนง-
คฺกุโจติ กุณฺนํ นงฺคฺกุจฺจสทิสนงฺคฺกุโจ ๑ นงฺคฺกุโจติปิ ปาโจ ๑ โคนงฺคฺกุติปิ ปจฺนฺติ ๑ อก-
รณฺมยิตฺติ อกริ มยิ ๑ อมฺโภติ
มหาราช โส กปิราชา ตสฺมึ นรคปฺปาเต มม อุทกโปจฺจนสทฺทํ
สุตฺวา มํ อมฺโภติ อาลปิตฺวา โก นามโสติ ปุจฺฉิ ๑ พยสมฺปตฺโตติ
พฺยสนํ ปตฺโต ๑ ปปาตสฺส วสํ ปตฺโตติปิ ปาโจ ๑ ภทฺทํ โวติ
ตสฺมา ตมฺเห วทามิ ภทฺทํ ตมฺหากํ โหตฺติ ๑ กรุสฺสิลนฺติ มหาราช
โส กปิราชา มยา เอวํ วุตฺเต มา ภายีติ มํ อสฺสาเสตฺวา ปจฺมํ
ตาว กรุสฺสิลํ คเหตุวา โยตฺตํ กโรนฺโต ปพฺพเต วิจริ ๑ นิสฺโภติ
ปฺริสนิสฺโส อุตฺตมวณฺรินฺโท ปพฺพตปฺปาเต จตฺวา มํ เอตทพฺุริ ๑
พาหาหิตฺติ ทฺุวิหิ พาหาหิ มม คีวํ สุกฺคหิตฺติ คณฺห ๑ เวคฺสาติ
เวเคน ๑ สิริมฺโตติ ปุณฺณวณฺตสฺส ๑ อคฺคหินฺติ สฺกุจฺ-
หตฺถนรคปฺปาตํ วาตเวเคน โอตฺริตฺวา อุทกปิฏฺเจ จิตฺสฺส
อหํ เวเคน ปิฏฺฐิ อภिरุหิตฺวา อุโภหิ พาหาหิ คีวํ อคฺคเหสี ๑

วิหณฺณมานนฺติ กิลมนฺโต (๑)๑ กิจฺจนฺนาติ ทุกฺเขน สนฺโต ปณฺฑิโต
อถวา ปริเยสนฺโต กิลมนฺโต๑ รุกฺขสฺสูติ อหํ ตํ อุทฺธรนฺโต
กิลมนฺโต มุหุตฺตํ วิสฺสมนฺโต ปสฺสูปีสฺสํ ตสฺมา มํ รุกฺขาหิ๑
ยถา จณฺเณ วเน มิคาคิ สีหาทีหิ อณฺเณปี เย อิมสฺมี วเน
พาลมิกา๑ ปาลียํ ปน อจฺฉโก กตฺรจฺฉโยติ ลิกฺขนฺติ๑
ปริตฺตาดฺดานาติ มหาราช เหวํ โส กปิราชา มํ อตฺตโน ปริตฺตาดฺ
กตฺวา มุหุตฺตํ ปสฺสูปี อโยนิโสมนฺติกาเรน๑ กภฺโขติ
ขาทิตพฺพยฺยตฺตโก๑ อาสิโตติ ธาโต สุหิโต๑ สมฺพลนฺติ
ปาเถยฺยํ มตฺถกํ สนนฺิตาพฺยินฺติ ตสฺส พานรินฺทสฺส มตฺถกํ
ปหรี๑ สนนฺิตาพฺยินฺติปี ปาโง๑ ทุพฺพล โล อหฺนฺติ น พลฺวา
อาสิ ยถาธิปฺปาโย น อคฺมาสิ๑ เวเคนาติ มยา ปหตฺปาสาณ-
เวเคน๑ อุทฺปฺปตฺโตติ อุฏฺฐิโต๑ มายฺโยติ เตน มิตฺตทฺพฺภิ-
ปฺริเสน สิลาย ปวิทฺธาย มหัจฺจมํ ฉิขฺชิตฺวา โอลมฺพิ รุหิรี
ปคฺฉริ๑ มหาสฺสูโต เวทนาปฺปตฺโต จินฺเตสิ อิมสฺมี จาเน
อณฺโณ นตฺถิ อิทํ ภยํ อิมํ ปฺริสํ นิสฺสาย อุปฺปนฺนฺติ๑ โส
มรณฺภยฺยิโต โอลมฺพนฺตํ จมฺมพฺนฺธํ หตฺถเณน คเหตฺวา อุปฺปตฺติว
สาขํ อภิรุยฺห เตน ปาเปน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต มายฺโย มนฺติ
อาทิมาย๑ ตตฺถ มายฺโย มํ ภทฺทนฺเตติ มา อโยโย มํ ภทฺทนฺเตติ
ตํ นิวาเรติ๑ ตฺวณฺจ นามาติ ตฺวํ นาม เหวํ มยา ปปาตา
อุทฺธโต เอทิสํ ผฺรฺสกมฺมํ มยิ กริ อโห เต อยฺยตฺตํ กตฺนฺติ๑ อโห
๑. ย. กิลนฺโต๑

วตาคี ตัม ครหนุโต เอวมาห ๑ ตาว ทุกกรการกาติ มยิ
อปรชฺชเนน อติทุกกฏกมฺมการก ๑ ปรโลกาวาติ ปรโลกโต
วिय อานีโต ๑ ทุกฺเขยฺยนฺติ ทุกฺกิตฺทพฺพิ วิตฺทพฺพิ ๑ เวทนี
กฏกนฺติ เอวํ สนนฺเตปี ตวํ อชฺหมมฺตถ ยาทีสิ เวทนี อหิ สฺสามิ
เอทีสิ เวทนี กฏกํ มา สฺสูติ ตัม ปาปกมฺมํ ผลิ เวพฺพว ตัม มา วิตติ อิติ
มํ มหาราช ปิยฺปุตฺตกํ วิตติ อนุกมฺปิ ๑ อถ นํ อหิ เอตทโวจํ
อຍຍ มยา กตํ มา กริ มา มํ อสฺปฺปริตี เอวรฺูเป อรณฺฺณเ มา
นาสย อหิ ทิสามฺพฺุโห มคฺคํ น ชานามิ อตฺตนา กตกมฺมํ มา
นาเสถ ชีวิตทานํ เม เทถ อรณฺฺณวา นีหริตฺวา มนฺุสฺสฺปเถ
จเปถาคี ๑ เอวํ วุตฺเต โส มยา สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต ตยิ เม นตฺถิ
วิสุสาโสติ อาทิมหา ๑ ตตฺถ ตยิติ อิตโต ปฏฺุจาย มยฺหิ ตยิ
วิสุสาโส นตฺถิ ๑ เอหิติ โภ ปฺุริส อหิ ตยา สทฺธิ มคฺเคน น
คมิสฺสามิ ตวํ ปน เอหิ มม ปิฏฺุจโต อวิทฺุเร ทิสฺสมานสฺริโรว
คจฺฉ อหิ รุกฺขกฺเคเหว คมิสฺสามิติ ๑ มุตฺโตสิตี อถ โส มํ
มหาราช อรณฺฺณวา นีหริตฺวา โภ ปฺุริส พาลมิกานํ หตฺถา
มุตฺโตสิ ๑ มานุสี ปทฺนฺติ มนฺุสฺสฺปจาร์ ปตฺโต อากฺโตสิ เอส เต
มคฺโค เอเตน คจฺฉาติ อาห ๑ คิริจโรติ คิริจารี วานโร ๑
ปกฺขลฺยาติ โชรฺิวิตฺวา ๑ เตนาภิสฺตฺโตสฺมิติ โส อหิ มหาราช
เตน วานเรน อภิสฺตฺโต ปาปกมฺเม ปรีณเต เตนาภิสฺตฺโตสฺมิติ
มณฺุณมานิ เอวมาห ๑ อทฺุทิตฺติ อูปฺทฺุทิตฺติ ๑ อูปาคมิติ
เอกํ รหํ อูปคฺโตสฺมิติ ๑ สมนฺฺชชฺธาติ ชาโต เอวรฺูโป หุตฺวา

อุปฏฐาสิ ฯ ยาวนุโตติ ยตตกานิ ฯ คณฺหา ชาเยถาติ
คณฺหา ชายีสุ ฯ โส กิร ปิปาสํ สณฺจาเรตุํ อสกุโกนุโต อุทกณฺชลี
อุกฺขิปิตฺวา โถกํ ปิวิตฺวา เสสํ สรีเร สิญฺจิ ฯ อถสฺส ตาวเทว
อุทกพินฺทุคณฺนาย อพฺตฺมเวลูวปกฺกปฺปมาณา คณฺหา อุฏฺฐหีสฺส ตสฺมา เอวมมาห ฯ ปภินฺนาคี
เต คณฺหา ตํ ทิวสเมว ภิชฺชิตฺวา
กณฺปา ปุตฺติคณฺธิกา หุตฺวา ปุพฺพโลหิตานิ ปคฺขมรீสุ ฯ เยนาคี
เยน เยน มคฺเคน ฯ โอกิตฺตาคี ปุตฺติคณฺเธน โอกิณฺณา ปุรฺกขตา
ปรีวาริตา ฯ มาสฺสุ โอรเณ อากมาติ ทุฏฺฐสฺสตุตโอรเณ มาสฺสุ
อากมา อมฺหากํ สนฺตํ มา อคมาสีติ เอวํ วทนฺตา นิวาเรนฺตฺติปิ
อตุโถ ฯ สตฺตวสฺसानิ ทานิ เมติ มหาราช ตโต ปฏฺฐาย
อิทานิ สตฺต วสฺसानิ มม เอตฺตํ กาลํ สกกมฺมมนุโกมิ ฯ อิติ
โส อตฺตโน มิตฺตพฺพุทฺติกมฺมํ วิตุถาเรตฺวา มหาราช มณฺเวย
โธโลเกตฺวา เอวรूपํ กมฺมํ น เกนจิ กตฺตพฺพนฺติ วตฺวา ตํ โวติ
อาทิมมาห ฯ ตตฺถ ตนฺติ ตสฺมา ฯ ยสฺมา เอวรूपํ กมฺมํ เอวํ
ทูกฺขวิปากํ ตสฺมาติ อตุโถ ฯ

กฺฎฺฐี กิลาสี ภวติ โย มิตฺตทานํ อิธทฺพุทฺธิ

กายสฺส เกทา มิตฺตทฺพุทฺธิ นีรยํ โส อุปฺปชฺชตีติ

อัย อภิสมฺพุทฺธคาถา ฯ ภิกฺขเว โย อิธ โลเก มิตฺตทานํ ทฺพุทฺธิ
หีสติ โส เอวรूपํ โหตีติ อตุโถ ฯ

ตสฺสาปี ปุริสสฺส รณฺณา สทฺธี กเถนฺตสฺเสว ปจฺวี วิวร

อทาสี ฯ ตํ ขณฺเวย จวิตฺวา อวิจิมฺหิ นิพฺพุตฺโต ฯ ราชา

ชาตกฤษกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 287
เล่มที่ 34 ปณฺทรกษตัก หนา 287

ตสฺมี ปจวี ปวิญฺเจ อุตฺยานา นิกฺขมิตฺวา นครี ปวิญฺโง ๑

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพปี เทวทตฺโต มยฺหํ สิลํ ปวิชฺฌิเยวติ วตฺวา ชาตัก สโมชานสิ
ตทา มิตฺตทฺพุทฺธิปฺริโส เทวทตฺโต อโหสิ กปฺปิราชา อหเมวติ ๑

มหากปฺปชาตัก นิฏฺฐิตํ ๑

นฏฺฐิ ๑

ทกรกฺขสชาตัก

สเจ โว วุญฺหมานนฺติ ทกรกฺขสชาตัก ๑ ตํ สพฺพิ
มหาอุมฺมงฺกษตเก อาวิภวิสฺสติ ๑

ทกรกฺขสชาตัก นิฏฺฐิตํ ๑

สตฺตมํ ๑

ปณฺทรกษตัก

วิกิณฺณวาทฺตนิ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต มุสวาทํ
กตฺวา เทวทตฺตสฺส ปจวิปฺปเวสนํ อารพฺถ กเถสิ ๑

ตทา หิ สตฺถา ภิกฺขุหิ ตสฺส อวณฺเณ กถิตे น ภิกฺขเว
อิทาเนว ปฺพุเพปี เทวทตฺโต มุสวาทํ กตฺวา ปจวี ปวิญฺโงเยวติ
วตฺวา อตีตํ อหริ ๑

อดีตเต พาราณสียี พรหมทตเต รชชั การเนเต

ปญจสทวาณิชา นาวาย สมุททำ ปกขนุทิตวา สดตเม ทิวเส
อติรทสสันิยา นาวาย สมุททปญเจ กิณนาย จเปตวา เอกิ
อวเสสา มจจกจกปกกขา อเหล็ก ๆ เอโก ปน วาตเวเคน
กทมพิยปญญัน นาม ปาปุณิ ๆ โส สมุททโต อุตตริตวา
นคคโคคโค ตสมิ ปญญเน กิกขาย จริ ๆ ตเมนน มนุสสา อัย
สมโณ อปปัจจโณ สนตฺตฺจโติ สมภาเวตวา สกการั กรีสสุ ๆ โส
ลทฺโร เม ชีวิตฺปาโยติ เตสุ นีวาสนปารุปนั ททนเตสุปี น อิจฺฉิ ๆ
เต นตฺติ อิตฺ อุตตริ อปปัจจโณ สมโณติ กियโย กियโย ปสฺสิตฺวา
ตสฺส อสฺสมปทํ กตฺวา ตตฺถ นั นีวาเสสฺสุ ๆ โส กทมพิยอเจโลติ
ปญญาธิ ๆ ตสฺส ตตฺถ วสนตฺสฺส มหาลาภสฺกกาโร อุตฺปาธิ ๆ

เอโก นาคราชา จสฺส สฺปณฺณราชา จ อฺปญฺจานัน

อากจฺจนฺติ ๆ เตสุ นาคราชา นามเนน ปณฺชารโก นาม ๆ
อเถกทิวสํ สฺปณฺณราชา ตสฺส สนฺติกั คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
นีสินฺโน เอวมหา ภนฺเต อมฺหากั ฅาตกา นาคค คณฺหนฺตา พหุ
วินฺสฺสนฺติ เอเตสํ นาคานัน คณฺหนฺนิยามั มยั น ชานาม คฺยุหการณั
กิริ เนสํ อตฺถิ สกฺกณฺเยยฺยาถ นุโข ตุมฺเห เอเต ปิยายมานา วิย
ตํ การณั ปุจฺฉิตฺตฺนฺติ ๆ โส สาธฺติ สมฺปญฺฉิตฺวา สฺปณฺณราชา
วณฺทิตฺวา ปกฺกนฺเต นาคราชสฺส อากตกาเล วนฺทิตฺวา นีสินฺนํ
นาคราชานัน ปุจฺฉิ นาคราช สฺปณฺณา กิริ ตุมฺเห คณฺหนฺตา พหุ
วินฺสฺสนฺติ ตุมฺเห คณฺหนฺตา กถั คณฺหิตฺตु น สกฺโกนฺตฺติติ ๆ ภนฺเต

อิทํ อมฺหากั กฺขุหิ รหสฺสั มยา อิมิ กถนุเตน ฅาติสงฺฆสฺส มรณั
อาหุณฺทึ โหตีติ ฯ ก็ ปน ตฺวั อาวุโส อัย อญฺญสฺส กถสฺสตีติ เอวั
สญฺญิ โหสิ นานิ อญฺญั กถสฺสามิ อตฺตนา ปน ชานิตฺตคามตาย
ปฺจฺฉามิ ตฺวั มยฺหิ สทฺทหิตฺวา นิพฺภโย หุตฺวา กถฮีติ ฯ
นาคราชา น กถมิ ฆนฺเตติ วนฺทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ ปฺนทิวเสปี
ปฺจฺฉิ ฯ ตถาปีสฺส น กถสิ ฯ อถ นั ตติยทิวเส อาคนฺตฺวา
นินฺนํ นาคราชานั อชฺช ตติโย ทิวโส มม ปฺจฺฉนฺตสฺส กิมตฺถิ
น กถสิตีติ ฯ ตฺมฺเห อญฺญสฺส อาจิกฺขิสฺสธาทิ ฆเยน ฆนฺเตติ ฯ
กสฺสจฺจि น กถสฺสามิ นิพฺภโย กถฮีติ ฯ เตนหิ ฆนฺเต อญฺญสฺส
มา กถยิตฺถาทิ ปฺกฺกิลฺลํ กเหตฺุวา ฆนฺเต มยฺ มหฺนฺเต ปาสาณ
กิลิตฺวา ฆาริยา หุตฺวา นิปชฺชิตฺวา สฺปณฺณานั อาคมนกาเล มุขั
นิพฺพาเหตฺุวา ทนฺเต วิวริตฺวา สฺปณฺเณ ํสิตฺถุ อิจฺฉาม เต
อาคนฺตฺวา อมฺหากั สีตํ คณฺหนฺติ เตสํ อมฺเห ครุฆาเร หุตฺวา
นิปฺนฺเน อฺทฺทริตฺถุ วายมฺนฺตานญฺเวย อฺทกั โอตฺตติ เต อนฺโต-
อฺทเกยว มรฺนฺติ อิมินา การณฺน พหุ สฺปณฺณา วินสฺสนฺติ เตสํ
อมฺเห คณฺหนฺตานั ก็ สีเสน คหิเตน พาลา นงฺกฺกุเจ กเหตฺุวา
อมฺเห เหฏฺฐาสีสเก กตฺวา คหิตํ โคจฺริ มฺเขน ฆทฺทาเปตฺวา
ลหุเก กตฺวา คณฺตฺถุ สกฺโกนฺตตีติ ฯ อิติ โส อตฺตโน รหสฺสการณั
ตสฺส ทฺสฺสึลสฺส กถสิ ฯ

อถ ตสฺมี ปกฺกนฺเต สฺปณฺณราชา อาคนฺตฺวา กทฺมพิย
อเจลั วนฺทิตฺวา ก็ ฆนฺเต ปฺจฺฉิตฺถ เต นาคราชสฺส กฺขุหการณฺนติ

อาห ๗ โส อามาวุโสติ วตุวา สพุพิ เตน กถิตนียาเมเนว
กเถสิ ๗ ตํ สุตฺวา สุปฺณฺโณ นาคฺราเชน อยุตฺตํ กตํ ฌาตีนิ
นาม นสฺสนนียาโม ปรสฺส น กเถตพุโพ โหตุ มยา อชฺเชว
สุปฺณฺณวาทํ กตุวา ปจฺมํ เอตเมว คเหตุํ วฏฺฏตีติ ๗ โส
สุปฺณฺณวาทํ กตุวา ปณฺฑรกนาคฺราชาณํ นงฺคุฏฺฐเณน คเหตุวา
เหฏฺฐาสีสกํ กตุวา คหิตํ โคจริ ฉชฺชทาเปตฺวา อุปฺปตฺติตฺวา
อากาลํ ปกฺขนฺนุทิ ๗ ปณฺฑโร อากาเส เหฏฺฐาสีสกํ โอลมฺพนฺโต
มยว มม ทุกฺขํ อากตฺนฺติ ปรีเทวนฺโต อาห

[๒๓๘๗]วิกิณฺณวาจํ อนิกฺขุหมนฺตํ

อสถฺยตฺตํ อปริจกฺขิตาริ

ภยํ ตมนฺนฺเวติ สยํ อโพธิ

นาคํ ยถา ปณฺฑรํ สุปฺณฺโณ ๗

โย คุยฺหมนฺตํ ปรีรกฺขเนยฺยํ

โมหา นโร สํสฺติ หาสมาโน

ตํ ภินฺนมนฺตํ ภยมนฺนฺเวติ จิปฺปํ

นาคํ ยถา ปณฺฑรํ สุปฺณฺโณ ๗

นानฺนฺมิตฺโต คุรฺอตุถิ คุยฺหิ เวทิตฺมรหฺติ

สฺมิตฺโต จ อสมฺพุทฺธิ สมฺพุทฺธิ วา อนตฺถวา ๗

วิสุสาสมาปชฺชชี อหิ อเจโล (๑)

สมฺโณ อยิ สมฺมโต ภาวิทฺตุโต

๑. ส. อเจลิ ๗

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 291
เล่มที่ 34 ปณฺทรกชาตกั หนา 291

ตสฺสาหมกฺขี วิวรี คุยฺหมตฺถิ
อติตมตฺโต กปณฺ รุทามิ ฯ
ตสฺสาทํ ปุริมํ พุรฺเหม คุยฺหิ
วามฺหิมํ นาสกฺขี สยฺเมตฺถุ
ตปฺปกฺขโต หิ ภยมาคตฺ มม
อติตมตฺโต กปณฺ รุทามิ ฯ
โย เว นโร สุทฺถํ มณฺณมาโน
คุยฺหมตฺถิ สํสติ ทุกฺกุถิเน
โทสา ภยา อถวา ราครตฺโต
ปลฺลิตฺตฺโต(๑) พาโต อสฺสยฺ โส ฯ
ติโรกฺขวาโจ อสตํ ปวิญฺโจ
โย สงฺกตฺติสุ มุทฺติเรติ วากฺยํ
อาสีวิโส ทุมฺมุโขคฺยาหุ ตํ นริ
อารา อารา สยฺเม ตาทีสมฺหา ฯ
อนฺนํ ปานํ กาสิกจฺนฺทนฺณจ
มนาปีตฺถิโย มาลฺลจฺฉาทนฺณจ
โอหาย คจฺฉามฺหเส สพุพกาเม
สุปฺณณ ปาณฺนปคตาว ตฺยมฺหาติ ฯ

ตตฺถ วิกิณฺณวาชฺนฺติ ปตฺถตฺตวจฺนํ ฯ อนิคุยฺหมนฺตฺนฺติ
อปฺปฏิจฺฉนฺนมนฺตํ ฯ อสฺสยฺตฺนฺติ กายทฺวาราทินิ รกฺขิตฺตุ
๑. ส. ปลฺลิตฺตฺโต ฯ ๒. ม. ปลฺลตฺตฺโต ฯ

อสกฺโกณฺตํ ๑ อปริจฺจขิตารนฺติ อัย มยา กถิตมนฺตํ รกฺขิตุํ
สฺกฺขิสฺสตี น สฺกฺขิสฺสตีตี ปุคฺคํ โอลเกตุํ อูปรฺจขิตุํ อสกฺโกณฺตํ ๑
ภยํ ตมนฺเวตีตี อิมฺหิ จตุหิ องฺเกหิ สมฺนฺนาคํ ๑ อโพชนฺติ
นิปฺปลณฺณํ ปุคฺคํ สยํ กตเมว ภยมนฺเวตี ยถา มํ ปณฺชารกํ นาคํ
สุปฺปลณฺโณ อนฺวาคโตตี ๑ สํสตี หาสมาโนตี รกฺขิตุํ อสมฺตถสฺส
ปาปฺปฺริสฺสส หาสมาโน กเถตี ๑ นานฺนํมิตฺโตตี อนฺวตฺตณฺมตฺเตน
โย มิตฺโต น หทฺเยน โส คุยฺหํ อตฺถํ ชานิตุํ นารหตีตี ปรีเทวตี ๑
อสมฺพุทฺชนฺติ อสมฺพุทฺธํ อชานนฺโต อปฺปลณฺโณตี อตฺถโ ๑
สมฺพุทฺชนฺติ สมฺพุทฺธํ ชานนฺโต สปฺปลณฺโณตี อตฺถโ ๑ อิทํ วุตฺตํ
โหตี โยปี สุหฺทโย มิตฺโต อปฺปลณฺโณปี สปฺปลณฺโณปี วา โย
อนตฺถวา อนตฺถจโร โสปี คุยฺหํ เวเทตุํ นารหเตตี ๑ สมฺโณ
อยนฺติ อัย สมฺโณตี จ โลกสมฺมโตตี จ ภาวิตฺโตตี จ มณฺญมาโน
อหํ เอตฺสฺมี วิสฺสาสมาปฺชชํ ๑ อกฺขินฺติ กเถตี ๑ อตีตฺตฺถโ
อตีตฺตฺถโ อตฺถกนฺตฺถโ หุตฺวา อิทานิ กปณฺณํ รุทามตี ปรีเทวตี ๑
ตฺสฺสาตี ตฺสฺส อเจตฺสฺส ๑ พุรฺหมตี สฺปณฺณํ อาลปตี ๑
สยฺเมตฺนฺติ อิมํ คุยฺหฺวํจํ รหฺสฺสการณฺณํ รกฺขิตุํ นาสกฺขี ๑
ตปฺปกฺขโต หีตี อิทานิ อิทํ ภยํ มม ตฺสฺส อเจตฺสฺส ปกฺขโต
โกฏฺฐาสโต สนฺติกา อากตฺ อตี อตีตฺตฺถโ กปณฺณํ รุทามตี ๑
สุทฺทนฺติ สุทฺโท เม อยนฺติ มณฺญมาโน ๑ ทฺกฺกฺลีเนตี อกฺลเช
นีเจ ๑ โทสาตี เอเตหิ โทสาทีหิ การเณหิ โย เอวรूपํ คุยฺหํ
สํสตี โส พาโล อสํสยํ ปลฺลตฺถโตี ปรีวตฺเตตฺวา ปาปีโต หโตเยว

นามาติ อตุโถ ๑ ตโรกขวาโจติ อตุตโน ยํ วาจํ ภาสิตุกาโม
ตสฺสา ตโร กตตฺตา อปฺปฏิจฺจนฺนวาโจ ๑ อสํ ตํ ปวิญฺจติ
อสฺปฺปริสํ อนุตฺโร ปวิญฺจ อสฺปฺปริเสสฺส ปฺริยาปนฺโน ๑
ตฺสฺสคฺคิสิ มุทฺธิเรตฺติ โย เอวฺรุโป ปเรตฺสฺส รหสฺสํ สุตฺตฺวา ปฺริสมชฺเชสฺส
อสฺสเกน อสฺสํ กํ นาม กํ วา วุตฺตํ วาติ วากฺยํ อูทฺธิเรตฺติ ตํ นโร อาสิวิโส
ทุมฺมุโข ปฺติมุโขติ อาหุ ตาทิสฺมหา ปฺริสํ อารา อารา
ตํยเม ทฺรทฺรโตว วิรเมยฺย ปฺริวชฺเชยฺย นนฺติ อตุโถ ๑
มาลฺลจฺฉาทนฺจจาทิ มาลฺลจฺ ทิพฺพิ จตฺตฺชาตฺยคฺนฺธจ
อฺจฺฉาทนฺจจ ๑ โอยหาตฺติ เอเต ทิพฺพอนฺนาทโย สพฺพกาเม
อชฺช มยฺ โอยหา คจฺจเตตฺตฺวา คมิสฺสาม ๑ สฺสฺปนฺณ
ปาณฺนปคฺตาว ตฺยมฺหาติ โภ สฺสฺปนฺณ ปาณฺนํ อฺปคฺตาว
เต อมฺหากํ สรณํ โน โหหิติ ๑

เอวํ ปณฺทรโก อากาเส เหฏฺฐจาสีสโก โอยลฺมพฺนโต อญฺจหิ
คาถาหิ ปฺริเทวิ ๑ สฺสฺปนฺนํ ตสฺส ปฺริเทวนสฺสทํ สุตฺตฺวา นาคฺราช
อตุตโน รหสฺสํ อเจลกสฺส กเถตฺตฺวา อิทานิ กิมตฺถํ ปฺริเทวสีติ ตํ
ครหิตฺตฺวา

[๒๓๘๘] โกนิธ ตินฺณํ กรหํ อฺเปติ

อสมฺมึธ โอยเก ปาณฺนํ นาคฺราช

สมฺนํ สฺสฺปนฺนํ อถฺวา ตเวว

กึการณา ปณฺทรก คหิตฺตฺติ

คาถมาห ๑

ตตฺถ โกนีธาติ อธิ อมฺเหสุ ตีสุ ชเนสุ โก นฺ อตฺถิ ฯ
อสุมีธาติ เอตฺถ อธิธาติ นิปาตมตฺตํ อสุมี โทเกติ อตฺถโ ฯ
ปาณญฺติ ปาณญฺโต ฯ อถวา ตเววาทิ อุทาทู ตวเยว ฯ
ตตฺถ สมณฺํ ตาว มา ครห โส หิ อุปาเยน รหสฺสํ ปุจฺฉิ สุปฺณณฺมปิ
มา ครห อหํ หิ ตว ปจฺจตฺถิโกว ฯ ปณฺฑรก คหิโตติ สมฺม
ปณฺฑรก อหํ กิการณา สุปฺณณฺน คหิโตติ จินฺเตตฺตวา ปน
อตฺตนาเมว ครหิ ฯ ตยา หิ รหสฺสํ กเถนฺเตน อตฺตนา
อตฺตโน อนตฺถโ กโตติ อเยเมตฺถ อธิปฺปาโย ฯ

ตํ สุตฺวา ปณฺฑรโก กถมาห

[๒๓๘๘]สมฺมโนติ เม สมฺมตฺตโต อโหสิ

ปิโย จ เม มนสา ภาวิตฺตโต

ตสฺสาหมกฺขิ วิวรี คุยฺหมตฺถํ

อตีตมตฺถโ กปณฺ รุทามิตี ฯ

ตตฺถ สมฺมตฺตโตติ โส สมฺมโน มยฺหํ สปฺปริโส อยฺนฺติ
สมฺมตฺสกาโว อโหสิ ฯ ภาวิตฺตโตติ สมฺภาวิตฺสกาโว จ เม
อโหสิ ฯ

ตโต สุปฺณฺโณ จตฺสฺโส กถา อภาสิ

[๒๓๘๙]น จตฺถิ สตฺโต อมโร ปจฺพฺยา

ปญฺญาวิธา นตฺถิ น นินฺนิตฺตพฺพา

สจฺเจน จ ฆมฺเมน ธิติยา ทเมน

อลมฺพมพฺยาหฺรตี นโร อธิ ฯ

เล่มที่ 34 ปณฺทรกชาตกั หน้า 295

มาตาปีตา ปรมมา พนฺธวานั

นาสุส ตติโย อนุกมฺปกตฺถิ

เตสํปี คฺยุหํ ปรมํ น สํเส

มนฺตสฺส เกทํ ปฺริสํกมาโน ๑

มาตาปีตา ภคินี ภาตโร จ

สหายา วา ยสุส โหนฺติ สปกฺขา

เตสมํปี คฺยุหํ ปรมํ น สํเส

มนฺตสฺส เกทํ ปฺริสํกมาโน ๑

ภริยา เจ ปฺริสํ วชฺชา โภมารี ปิยภานินี

ปฺตุตฺตรูปยสุเปตา ฌาตีสงฺฆปฺรภฺขตา

ตสฺสาปี คฺยุหํ ปรมํ น สํเส

มนฺตสฺส เกทํ ปฺริสํกมาโนติ ๑

ตตฺถ อมโรติ อมรณสฺภาโว สตุโต นาม นตฺถิ ๑

ปฺลฺยวาวิธา นตฺถิตฺติ นกาโร ปทสนฺธิกาโร ๑ ปฺลฺยวาวิธา

อตฺถิตฺติ อตฺถิ ๑ อิหํ วุตฺตํ โหติ นาคฺราษ โลเก อมโรปี นตฺถิ

ปฺลฺยวาวิธาปี อตฺถิ สวา อญฺเณสํ ปฺลฺยวาโกฏฺฐาสสงฺขาตา

ปฺลฺยวาวิธา อตฺถโน ชีวิตเหตุ น นินฺทิตพฺพาติ ๑ อถวา

ปฺลฺยวาวิธาติ ปฺลฺยวาสทิสาน นินฺทิตพฺพา นาม อญฺญา

ธมฺมชาติ นตฺถิ ตํ กสฺมา นินฺทิสิตฺติ ๑ เยสํ ปน ปฺลฺยวาวิธํปี

น นินฺทิตพฺพนฺตฺถิปี ปาโส ๑ เตสํ อชฺชกเมว ๑ สจฺเจนาติ

อาทิสฺส วจิสฺสเจเน จ สฺจจริตฺถมฺเมเน จ ปฺลฺยวาสงฺขาตาย ฐิตฺติยา

จ อินุทริยทเมน จ อลพุภัง ทุลลภัง อฏฺฐสมาปตฺติมคฺคผล-
 นิพฺพานสงฺฆาตฺปิ วิเสสํ อพฺยาหฺรติ อวฺหาติ ตํ นิปฺผาเทติ นโร
 อิธ ตสฺมา นารหฺสี อเจถํ นิณฺทิตฺตุ อตฺตฺตานเมว ทรห อเจเลน หิ
 อตฺตโน ปณฺณวณฺตตฺยา อูปายกฺุสฺสตฺยา จ วณฺเจตฺวา ตฺวํ รหฺสฺสํ
 คุยฺหมนฺตํ ปุจฺฉฺฉิตฺติ อตฺถโถ ๑ ปฺรมาติ เอเต อูโภ พนฺธวณฺ
 อตฺตมพนฺธว นาม ๑ นาสฺส ตติโยติ อสฺส ปุคฺคกฺุสฺส
 มาตาปิตฺุหิ อณฺโณ ตติโย สฺตฺโต อณฺุภมฺปโก นาม นตฺถิ ๑
 มนฺตสฺส เกทํ ปฺริสฺงกฺมาโน ปณฺุทิตฺ เตสํ มาตาปิตฺุณฺมปิ ปฺรมํ
 คุยฺหํ น สํเสยฺย ตฺวํ ปน มาตาปิตฺุณฺมปิ อกฺเถตพฺพิ อเจลกฺุสฺ
 กเถสิติ อตฺถโถ ๑ สหยา วาติ สฺุหทยมิตฺตา วา ๑ สปกฺุชาติ
 เปตฺเตยฺยมาตฺุลปิตฺุจฺฉามาตฺุจฺฉาทโย สฺมานปกฺุชา ฅาตโย ๑
 เตสํปีติ เอเตสํปี ฅาติมิตฺตานํ น กเถยฺย ตฺวํ ปน อเจลกฺุสฺ
 กเถสิ อตฺตโนว กุชฺฉสฺสุติ ทิเปติ ๑ ภฺริยา เจติ โภมาริ
 ปิยภานิณี ปุตฺเตหิ จ รุเปณ จ ยเสน จ อูเปตา เอวรูปา ภฺริยาปิ
 เจ อจฺฉิภาหิ เม ตว คุยฺหนฺติ วเทยฺย ตสฺสาปิ น สํเสยฺย ๑
 ตโต ปฺราอาห

[๒๓๕๑]น คุยฺหมตฺถํ วิวเรยฺย รกฺเขยฺย นํ ยถา นิธี

น หิ ปาตฺกโต สาทฺฐ คุยฺหมตฺถโถ ปฺชานตา ๑
 ถิยา คุยฺหํ น สํเสยฺย อมิตฺตสฺส จ ปณฺุทิต
 โย จามิเสน สํหิโร หทยตฺถโน จ โย นโร ๑
 คุยฺหมตฺถมสมฺพุทฺธิ สฺมโโพชยติ โย นโร

มนฺตเกทภยา ตสฺส ทาสภูโต ตติกฺขติ ฯ
ยวานฺโต ปุริสสฺสตุถํ คุยฺหํ ชานนฺติ มนฺตินํ
ตาวนฺโต ตสฺส อุพฺเพกา ตสฺมา คุยฺหํ น วิสฺชเช ฯ
วิวิจฺจ ภาเสยฺย ทิวา รหสฺสํ
รตฺตี คุริ นาคิเวถํ ปมฺญเจ
อุปฺสฺสฺสติกา หิ สฺสณฺติ มนฺตํ
ตสฺมา มนฺโต จิปปมฺเปติ เกทนฺติ ฯ

ปณฺจ คาถา อุมฺมงฺกษตถเก ปณฺจปณฺทิตปณฺहे อวิภวิสฺสนฺติ ฯ
ตโต ปราสุ

[๒๓๕๒]ยถาปี อโยนฺคร(๑) มหนฺตํ

อทฺวารกํ อยสิ ภณฺทสาถํ (๒)
สมนฺตขาตาปริขาอุเปตํ
เอวมฺปิ เม เต อธิ คุยฺหมนฺตา ฯ
เย คุยฺหมนฺตา อวิกิณฺณวาจา
ทพฺพา สทตฺเถสุ นรา ทุชิวฺหา
อารา อมิตฺตา พุยฺชนฺติ เตหิ
อาสีวิสา วาริว สตตฺสงฺมาติ

ทฺวีสุ คาถาสฺ ฯ

ตตฺถ ภณฺทสาถนฺติ อาปณาทีหิ สาถาหิ สมฺปนฺนํ ฯ
สมนฺตขาตาปริขาอุเปตนฺติ สมนฺตา ขาตาหิ ปริขาหิ อุปคตํ ฯ
๑. ม. อสฺส นครํ ฯ ๒. ม. ภณฺทสาถนฺติปี ฯ

เอวมฺปิ เมติ เอวมฺปิ เม มยฺหฺนเต ปุริสา ขายนฺติ กตฺเรเยว อิท
คฺยฺหฺมนฺตาฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา อทฺวารกสฺส อโยมยนฺครสฺส
มนุสฺसानํ อุปฺภอกปริภโค อนฺโตว โหติ น อพฺกนฺตริมา พหิ
นิกฺขมฺนฺติ น พาหิรา อนฺโต ปวิสฺนฺติ อปราปริ สญฺจาโร ฉิษฺชติ
คฺยฺหฺมนฺตา ปุริสา เอวรฺูปา โหณฺติ อตฺตโน คฺยฺหฺ อตฺตโน อนฺโตเยว
ชิราเปณฺติ น อณฺณสฺส กเถณฺตีติฯ ทพฺพา สทตฺเตสฺสุติ อตฺตโน
อตฺเตสฺสุ ติราฯ ทุชิวฺหาติ ปณฺฑทรกนาคํ อาลปฺติฯ
พฺยวชนฺตีติ ปฏิกฺกมฺนฺติฯ อาสีวิสา วาริว สตฺตสงฺฆมาติ
เอตฺถ วาติ นิปาตมตฺตํฯ อาสีวิสา สตฺตสงฺฆมา ริวาติ อตฺโถฯ
ยถา อาสีวิสโต สตฺตสงฺฆมา ชีวิตฺกามา มนุสฺสา อารา ปฏิกฺกมฺนฺติ
เอวํ เตหิ คฺยฺหฺมนฺเตหิท นเรหิ อารา อมิตฺตา ปฏิกฺกมฺนฺติ อฺปกนฺตุ
โอกาสิ น ลภนฺตีติ วุตฺตํ โหติฯ

เอวํ สฺุปนฺณเณน ฐมฺเมน กถิตฺเต ปณฺฑทรโก

[๒๓๕๗]หิตฺวา ฆริ ปพฺพชิตฺ อเจโล

นคฺโค มุณฺโฑ จรติ ฆาสเหตุ
ตมฺหิ นฺโฆ วิวรี คฺยฺหฺมตฺถํ
อตฺถา จ ฐมฺมา จ อปคตฺมหาฯ
กถฺกโร โหติ สฺุปนฺณราช
กีสึโล เกน วเตน วตฺตํ
สมโน จริ หิตฺวา มมายิตานิ
กถฺกโร สคฺคมฺเปติ จานนฺติ

อาห ๗

ตตฺถ ฆาตเหตุติ นิสฺสึริโก กุจฺฉิปุรณฺตถาย ขาทนียโกชนียะ
ปริเยสนฺโต จรติ ๗ อปกตฺมหาติ อปกตา ปรีหีนฺมหา ๗
กถฺกโรติ อิทํ นาคราชา นคฺคสุส สมณภาวํ ญตฺวา สมณปฏิปัตตี
ปุจฺจนฺโต อาห ๗ ตตฺถ กีสึโลติ กตเรน สมฺนฺนาคโต ๗ เกน
วเตนาติ กตเรน วตสมาทานน วตฺตฺนฺโต ๗ สมโณ จรฺนฺติ
ปพฺพชฺชาย จรฺนฺโต ตณฺหามมายิตานิ หิตฺวา กถฺ สมิตปาปสมโณ
นาม โหติ ๗ สกฺคนฺติ กถฺ กโรนฺโตว สฺกุจฺจ อคฺคิ เทวนคฺริ โส
สมโณ อุเปตฺติ ๗

สุปฺณโณ อาห

[๒๓๕๔]หิริยา ติตฺติกฺขาย ทเมน ขนฺติยา

อกฺโกชฺโน เปสฺสนิยํ ปหาย

สมโณ ปรี หิตฺวา มมายิตานิ

เอวํกโร สกฺคมุเปติ จานฺนฺติ ๗

ตตฺถ หิริยาติ สมฺม นาคราชา อชฺฉตฺตพหิทฺธา

สมฺมจฺจเนหิ หิโรตฺตปฺเปหิ ติตฺติกฺขา สฺงฺขาตฺตาย อธิวาสนขนฺติยา

อินฺทฺริยทเมน จ อุเปโต อกฺุชฺฉนสิโล ปีสฺสนฺวาจํ ปหาย

ตณฺหามมายิตานิ จ หิตฺวา ปพฺพชฺชาย จรฺนฺโต สมโณ

นาม โหติ เอวํกโรเยว จ เอตานิ หิริอาทีนึ กุสฺตานิ

กโรนฺโต สกฺคมุเปติ จานฺนฺติ ๗

อิมํ สุปฺณณฺนราชสุส ฆมฺมกถํ สุตฺวา ปณฺทรโก จีวิตํ ยาจนฺโต

[๒๒๕๕] มาตาว ปุตฺตํ ตฺรुณฺํ ตฺนุञ्ชํ

สมฺปสฺสตา สพฺพคฺคตฺตํ ฆเรติ

เอวมฺปิ เม ตฺวํ ปาตุรหุ ทิชนฺุท

มาตาว ปุตฺตํ อนุกมฺปมาโนติ

กาลมาห ๗

ตสฺสสตฺโถ ยถา มาตา ตฺนุञ्ชํ อตฺตโน สรีรชาตํ ตฺรุณฺํ ปุตฺตํ
สมฺปสฺสตา ทิสฺวา ตํ อูเร นิปชฺชาเปตฺวา ถณฺณํ ปาเยนฺตี ปุตฺตํ
สมฺพสฺเสน สพฺพํ อตฺตโน คคฺตํ ฆเรติ นปี มาตา ปุตฺตโต ยาทิ
น ปุตฺโต มาติโต เอวมฺปิ เม ตฺวํ ปาตุรหุ ปาตุภูโต ๗ ทิชนฺุทาทิ
ทิชฺราช ตฺวํปิ มาตาว ปุตฺตํ มุทฺเณน หทฺเยน อนุกมฺปมาโน มํ
ปสฺส ชีวิทํ เม เทหิติ ๗

อถสฺส สฺสปณฺโณ ชีวิทํ ททฺนฺุโต อิตฺรํ กาลมาห

[๒๒๕๖] หนฺุทชฺช ตฺวํ มุจฺจ วธา ทฺุชิวฺหา

ตโย หิ ปุตฺตนา นหิ อญฺโณ อตฺถิ

อนฺุเตวาสิ ทินฺนโก อตฺร โช จ

รชฺสสุ ปุตฺตถณฺตโร เม อโหสิตี ๗

ตคฺถ มุจฺจาติ มุจฺจ ๗ อยเมว วา ปาโง ๗ ทฺุชิวฺหาติ
ตํ อาลปติ ๗ อญฺโณ จตฺตฺโถ ปุตฺโต นาม นตฺถิ ๗ อนฺุเตวาสิ
ทินฺนโก อตฺร โช จาติ สิปปํ วา อุกฺกณฺหนฺุโต ปญฺหํ วา สฺถนฺุโต
สฺนฺุติเก นินฺวฺภูโง ๗ ทินฺนโกติ อยฺนฺุเต ปุตฺโต โหตฺถติ ปเรหิ ทินฺโน ๗
รชฺสสุติ อภิรมฺสฺสุ ๗ อญฺถตโรติ ตีสฺสุ ปุตฺเตสุ อญฺถตโร

อนฺเตวาสิปฺตุโต เม ตฺวํ ชาโตติ ทีเปติ ฯ

เอวณฺจ ปน วตุวา อากาสา โอตริตุวา ตํ ภูมฺยํ ปตฺติฏฺจายเปสิ ฯ

ตมคฺคํ ปกาเสนฺโต สตุถา เทว คธา อภาสิ

[๒๓๕๗]อิจฺเจวํ วากุญฺ วิสชฺชํ สุปณฺโณ

ภูมฺยํ ปตฺติฏฺจาย ทีโฆ ทุชฺชิวํ

มุตฺตชฺช ตฺวํ สพฺพภยาตีวตุโต

ถลฺลทเก โหหิ มยาภิกุตุโต ฯ

อาตํกิณฺ ยถา กุสโล ภีสโก

ปีปาสิตานํ รหโทว สีโต

เวสมฺ ยถา หิมสฺตีตฺตภูฏิตานํ

เอวมฺปิ เต สรณฺมหํ ภวามิตี ฯ

ตตฺถ อิจฺเจวํ วากุญฺนติ อิติ เอวํ วณฺํ วตุวา ตํ นาคราชํ

วิสชฺชํ วิสชฺเชสิ ฯ ภูมฺยฺนติ โส สมฺมปี ภูมฺยํ ปตฺติฏฺจาย ทีโฆ

ตํ ทุชฺชิวํ สมฺสฺสาเสนฺโต มุตฺโต อชฺช ตฺวํ อิตฺโต ปฏฺจาย

สพฺพภยานิ อตีวตุโต ถเล จ อุทเก จ มยา อภิกุตุโต รกฺขิตฺโต

โหหิติ อาห ฯ อาตํกิณฺนติ คิถานานํ ฯ เอวมฺปิ เตติ เอวํ

อหํ เต สรณฺ ภวามิ ฯ[

คจฺจ ตฺวนฺติ ตํ อฺยุโยเชสิ ฯ โส นาคภวนํ ปาวิสิ ฯ

อิตโรปี สุปณฺณภวนํ คนฺตุวา มยา ปณฺทรกนาโค สปถํ กตุวา

สทฺทหาเปตุวา วิสชฺชิตฺโต กิถิสํ นฺโฆ มยิ ตสฺส หทยํ วิมฺลิสฺสสามิ

นฺนติ นาคภวนํ คนฺตุวา สุปณฺณวาตํ อภาสิ ฯ ตํ ทิสฺวา นาโค

สุปฺณนราชา มํ คเหตุํ อากโต ภวิสฺสตีติ มณฺณมาโน พุยามสห-
สฺสมตฺตํ อตฺตภาวํ มาเปตฺวา ปาสาณํ จ วาลุกญจ คิลิตฺวา ภาริโก
นิวาเสตฺวา กนฺนรตี เณฺจฺจาสี ฯ อถสฺสา สรีรปฺปภาย วณฺํ เอโกภาสิ
นิปชฺชิตฺวา สุปฺณนราชานํ ทํสิตฺถกาโม วิย อโหสิ ฯ ตํ ทิสฺวา
สุปฺณฺโณ อิตฺริ คาลมาห

[๒๓๕๘]สทฺธิํ กตฺวา อมิตฺเตน อณฺฑเชน ชลามุพฺพช

วิวิริ ยทา ทํสยสิ กุโธ เต ภยมาคตฺนติ ฯ

ตํ สุตฺวา นาคราชา ติสฺโส คาลา อภาสิ

[๒๓๕๙]สงฺกเถว อมิตฺตมฺหิ มิตฺตตฺสุมิปี น วิสฺสเส

อภยา ภยมุปฺปนฺนํ อปี มูลานิ กนฺตติ ฯ

กถํ นุ วิสฺสเส ตฺยมฺหิ เยนาสี กลโห กโต

นิจฺจยตฺเตน จาตฺพุทฺโธ โส ทิสฺพุทฺธิ น รชฺชติ ฯ

วิสฺสาสเย น จ นํ วิสฺสเสยฺย

อสงฺกิตฺโต จ สงฺกิตฺโต ภเวยฺย

ตถา ตถา วิญฺญู ปฺรกฺกเมยฺย

ยถา ยถา ภาวํ ปโร น ชญฺญาติ ฯ

ตตฺถ อภยาติ อภยญฺจานญฺจาทา มิตฺตมฺหา ภยํ อุปฺปนฺนํ
ชีวิตสงฺฆาตานิ มูลานเวว กนฺตติ ฯ ตฺยมฺหิตี ตฺสุมิ ฯ เยนาสีติ
เยน สทฺธิํ กลโห กโต อโหสิ ฯ นิจฺจยตฺเตนาติ นิจฺจปฺปฏฺยตฺเตน ฯ
โส ทิสฺพุทฺธิ น รชฺชตีติ โย นิจฺจยตฺเตน อภิตฺถุสฺสตีติ โส อตฺตโน
สตฺตฺตฺหิ สทฺธิํ วิสฺสาสวเสน น รชฺชติ ตโต เตสิ ยถากามกรณฺีโย

น โหตีติ อตุโล ๗ วิสฺสาสเยติ ปรี อตุตฺตนิ วิสฺสาสเย ตํ ปน สยํ
น วิสฺสาสเยยฺย ปเรน อสงฺกิโต อตุตฺตาว ตํ สงฺกิโต ภเวยฺย ๗
ภาวํ ปโรติ ยถา ยถา ปณฺทิตโต ปรกฺกมฺติ ตถา ตถา ตสฺส ปโรภาวํ
น ชานาติ ตสฺมา ปณฺทิตฺเตน วิริยํ กตฺตพฺพเมวาทิ ทีเปติ ๗
อิตฺติ เต อญฺญมญฺญํ สลฺลปีตฺวา สมฺคฺคา สมฺโมทมานา
อุโกปี อเจลกสฺส อสฺสํ อคมํสุ ๗

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห
[๒๔๐๐]เต เทววณฺณา สุขุมาลรูปา

อุโก สฺมา สุขฺยา ปุณฺณกฺขนฺธา
อุปกมฺม กาทมฺพิยฺ(๑) อเจถํ
มิสฺสีภูตฺตา อสฺสวาหา นาคาติ ๗

ตตุถ สฺมาติ สฺมานรูปา สทิสฺสณฺจนา หุตฺวา ๗ สุขฺยาติ
สุขฺวา ปรีสุทฺธา ๗ อยเมว วา ปาโห ๗ ปุณฺณกฺขนฺธาติ
กตฺกฺสฺลตฺยา ปุณฺณกฺขนฺธา วิย ๗ มิสฺสีภูตฺตาติ หตฺเถน หตฺถํ
คเหตฺวา กายมิสฺสีภาวํ อุปกตฺตา ๗ อสฺสวาหา นาคาติ ชฺเร
ยฺตุตฺตา รตฺวาหา เทว อสฺสา วิย ปุริสฺนาคา ตสฺส อสฺสํ อคมํสุ ๗

คนตุวา จ ปน สุปฺณฺณราชา จินฺเตสิ อยํ นาคราชา
อเจลกสฺส ชีวิตํ น ทสฺสตี เอตํ ทสฺสตีถํ น วนฺทิสฺสามีติ ๗ โส
พหิ จตุวา นาคราชานเมว ตสฺส สนฺตํ เปเสสิ ๗ ตํ สนฺชาย
อิตรํ คาทมาห

๑. ย. การมฺพิย ๗

[๒๔๐๑]ตโต หเว ปณฺฑรโก อเจลิ

สยเมวูปากมฺม อิทํ อโวจ

มุตฺตชฺชหิ สพฺพภยาตีวตฺโต

น หิ นฺน ตฺยหิ มนโส ปิยฺมหาติ ฯ

ตตฺถ ปิยฺมหาติ ทฺตฺสึถนคฺคโกคฺคกฺมุสวาวิทฺติ นฺน มยฺ ตว
มนโส นปฺปิยา อหฺมฺมหาติ ปรีภาสิ ฯ

ตโต อเจโล อิตฺริ คาถมาห

[๒๔๐๒]ปิโย หิ เม อาสิ สุปณฺณราชา

อัสสยํ ปณฺฑรเกน สจฺจํ

โส ราครตฺโต จ อกาสิ เอตํ

ปาปกมฺมํ สมฺปชาโน น โมหาติ ฯ

ตตฺถ ปณฺฑรเกนาตี ตยา ปณฺฑรเกน โส มม ปิยตโร อโหสิ
สจฺจเมตํ ฯ โสตี โส อหิ ตสฺมี สุปณฺณเณ ราเคน รตฺโต หุตฺวา
เอตํ ปาปกมฺมํ ชานนฺโต อกาสิ น โมเหน อชานนฺโตตี ฯ

ตํ สุตฺวา นาคราชา เทว คธา อภาสิ

[๒๔๐๓]น เม ปิยํ อปฺปิยํ วาปี โหตี

สมฺปสฺสโต โลกมิมํ ปรณฺจ

สุสณฺณตํ หิ วิยณฺชเนน

อสณฺณโต โลกมิมณฺจราสิ ฯ

อริยาวกาโสสิ อนริยฺรูป

อสณฺณโต สณฺณตสนฺนิกาโส

กณฺหาภิชาติโก อนริยรูปโป (๑)

ปาปํ พหุํ ทุจฺจริตํ อจฺริตี ฯ

ตตฺถ น เมติ อมฺโภ ทุสฺสีถนคฺคฺมุสวาเท ปพฺพชิตสฺส หิ
อิมญจ ปฺรณฺจ โลกํ สมฺปสฺสโต ปิยํ วา เม อปฺปิยํ วาปี เมติ น
โหติ ตฺวํ ปน สฺสณฺณตํ สึถวณฺตํ พุชฺชเนน ปพฺพชิตลิจฺเณ
อสณฺณโต หุตฺวา อิมํ โลกํ วณฺเณโต จรตี ฯ อริยาภาโสสีตี
อริยปฺปฏิรูปโกตี ฯ อสณฺณโตติ กายาเทหิ อสณฺณโตตี ฯ
กณฺหาภิชาติโกติ กาทกสภาโว ฯ อนริยรูปโปติ อหิริกสภาโว ฯ
อจฺริตี อกาตี ฯ

อิติ นํ กรหิตฺวา อิทานิ อภิสปฺนฺโต อิมํ คาถมาห

[๒๔๐๔]อทฺถจฺจสฺส ตฺวํ ทฺพฺภิกิ ทฺพฺภิกิ จ ปิสุโณ จตี

เอเตน สจฺจวชฺเชน มุทฺธา เต ผลตฺถ สตฺตธาตี ฯ

ตสฺสโต อมฺโภ ทฺพฺภิกิ ตฺวํ อทฺถจฺจสฺส มิตฺตสฺส
ทฺพฺภิกิ จตี ปิสุโณ จสีตี เอเตน สจฺจวชฺเชน มุทฺธา เต
สตฺตธา ผลตฺถตี ฯ

อิติ นาทฺราชสฺส สปฺนตฺสเสว อเจตสฺส ลีลํ สตฺตธา ผลิ ฯ
นินฺนุญฺจานเวยสฺส ภูมि วิวริ อทาตี ฯ โส ปจฺวี ปวิสิตฺวา
อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ นาทฺราชสฺสปณฺณราชาโนปี อตฺตโน ภาวนเมว
อคมํสุ ฯ

สตฺถา ตสฺส ปจฺวีปวิญฺจภาวํ ปกาเสนฺโต โอสานคาถมาห

๑. ม. อนริโยวาตี ฯ

[๒๔๐๕]ตสุมาหิ มิตุตานิ น ทุพฺพิตพฺพิ

มิตุตทุพฺโโก หิ ปาปิโย นตฺถิ อณฺโณ

อาสิตฺตสฺสโต นิหโต ปจฺพยา

อินฺทสฺส วากฺเขน หิ สํวโร หโตติ ฯ

ตตฺถ ตสุมาติ ยสุมา มิตุตทุพฺพิภิกขมฺมสฺส ผรุโส วิปาโก
ตสุมา ฯ อาสิตฺตสฺสโตติ อาสิตฺตวิเสน สฺสโต ฯ อินฺทสฺสชาติ
นาคินฺทสฺส วากฺเขน ฯ สํวโรติ อหํ สํวเร จิตฺตสมิตี ปฏฺิณฺณาย
เอว ปณฺณวาโต อาชีวโก หโตติ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพเพปี เทวทฺโต มฺสาวาทํ กตฺวา ปจฺวี ปวิญฺจติ วตฺวา ชาตํ
สโมชานสิ ตทา อเจโล เทวทฺโต อโหสิ นาคราชา สาริปฺตฺโต
สุปณฺณราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

ปณฺทรกชาตํ นิญฺจิติ ฯ

อญฺจิมํ ฯ

สมพฺลาชาติกั

กา เวธมานาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต มลฺลิกั เทวี
อารพุก กเถสิ ฯ

วตุถุ กุมฺมาตปิณฺฑิกชาติเก วิตุถาริตเมว ฯ สทา ปน
ตถาคตสฺส ตินฺณํ กุมฺมาตปิณฺฑิกานํ ทานานุกาเวเน ตํ ทิวสํเยว
รณฺโณ อคฺคฺคมहेสิกาวิ ปตุวา ปุพฺพุญฺญาโยกาทีหิ ปณฺจหิ กลฺยาณ-
ชมฺเมหิ สมฺนฺนาคตา ฅาณสมฺปนฺนา พุทฺฐุญฺญาโยกา ปติเทวตา
อโหสิ ฯ ตสฺสา ปติเทวตาภาโว สกลนคเร ปากโณ อโหสิ ฯ
อถกทิวสํ ชมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสิ อวาโส มลฺลิกา เทวี กิร
วตุตสมฺปนฺนา ปติเทวตาติ ฯ สตุถา อากนฺตุวา กาย นฺตุถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สมนฺนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาคิ
วตุเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปสา ปติเทวตาเยวาคิ วตุวา
อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺตสฺส รณฺโณ โสตุถิเสโน นาม
ปฺตุโต อโหสิ ฯ ตํ ราชา วยปฺปตฺตํ อุปรชเช ปติญฺจาเปสิ ฯ
สมพฺลา นามสฺส อคฺคฺคมहेสิ อโหสิ อุตฺตมรูปชฺรธา สรีรปฺปภา-
สมฺปนฺนา นิวาเต ชลมานา ทีปสิขา วิย ขายติ ฯ อปรภาเต
โสตุถิเสนสฺส สรีเร กุญฺจํ อุปรชชติ ฯ เวชชา ติกิจฺจิตฺตุ
นาสภฺขิสฺสุ ฯ โส ภิชฺชมานเน กุญฺजे ปฏิกฺกุโถ หุตฺวา วิปฺปฏิสาร์

ปตฺวา โภ เม รชเชนฺตุโธ อรณฺเณ อนาถมรณํ มริตฺตสํมิติ รณฺโณ
อาโรจาเปตฺวา อิตฺถาคารํ ฉนฺนุเตตฺวา นิกฺขมิ ฯ สมฺพฺลา
พฺหุหิ อุปาเยหิ นินฺวตฺติยมาเนาปี อนินฺวตฺติตฺวาว อหํ ตํ สํมิทํ
อรณฺเณ ปฏฺิขคฺคิสุสํมิติ วตฺวา สทฺธิเชว นิกฺขมิ ฯ โส อรณฺณํ
ปวิสิตฺวา สฺลภมฺมูลผลาผลฉายฺยทกสมฺปนฺเน ปเทเส ปณฺณสํถํ
กตฺวา วาสํ กปฺเปสิ ฯ ราชชิตา ตํ ปฏฺิขคฺคิ ฯ กถํ ฯ ส
หิ ปาโต วุฏฺุชาย อสุสมปทํ สมฺมชฺชิตฺวา ปานีเยปฺริโกชนีเย
อุปฏฺุชเปตฺวา ทนฺตกฏฺุจจจ มุขโรชนจจ อุปนาเมตฺวา มุเข โชเต
นानาโอสธานิ ปิสิตฺวา ตสฺส วณฺเณ มกฺเขตฺวา มจฺจมจฺจรานิ
ผลาผลานิ ขาทาเปตฺวา มุขํ วิกฺขาเลตฺวา หตฺถेสุ โชเตสุ
อปฺปมตฺโต โหหิ เทวาทิ วตฺวา วนฺทิตฺวา ปจฺฉินฺนิตฺตํองฺกุสเก
อาทาย ผลาผลตฺถาย อรณฺณํ ปวิสิตฺวา ผลาผลานิ อหริตฺวา
เอกมฺนฺเต จเปตฺวา จมฺเณน อุทกํ อหริตฺวา นานาจฺจณฺเณหิ จ
มตฺติกาทิ จ โสตฺถิเสนํ นหาเปตฺวา ปฺน มจฺจผลาผลานิ อุปนาเมสิ ฯ
ปฺริโกคาวसानเ วาสิตปานีเย อุปนาเมตฺวา สยํ ผลาผลานิ
ปฺริกฺกุชิตฺวา ปทฺรปตฺถํ วิทฺหิตฺวา ตสฺมี ตตฺถ นินฺนเน ตสฺส ปาเท
โรวิทฺวา สีสปฺริกมฺมปาทปฺริกมฺมานิ กตฺวา สยนปฺสฺสํ อุปคนฺตฺวา
นินฺนชฺชิ เอเตนฺนุปาเยน สํมิทํ ปฏฺิขคฺคิ ฯ ส อเอกทิวสํ อรณฺเณ
ผลาผลานิ อหฺรณฺตี เอกํ คิริกนฺทํ ทิสฺวา สีสโต ปจฺฉิ โอตฺวาเรตฺวา
กนฺทฺเรเต จเปตฺวา นหายิสฺสํมิติ โอตฺริตฺวา หลิฑฺทาย สรฺริ
อุพฺพฏฺุชฺชิตฺวา นหาตฺวา สุโรตฺตสรฺริรา อุตฺตฺริตฺวา วากจฺริ

นิวาเสตฺวา กนฺทฺเร อฏฺฐาสิ ฯ อถสฺสา สรีรปฺปาย วณฺเ อโกภาสิ
อโหสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ เอก ทานโว โคจรตฺถาย จรฺนฺโต ตํ ทิสฺวา
ปฏฺิพฺพชฺจิตฺโต หุตฺวา คาถาทฺวยมาห

[๒๔๐๖] กา เวธมาณา คิริกนฺทราย

เอกา ตฺวํ ติฏฺฐสิ สลฺยจฺจฺรู (๑)

ปฏฺฐาสิ เม ปาณิปเมยฺยมชฺเ

อกฺขาสิ เม นามญฺจ พนฺชเว จ ฯ

โอภาสยฺ วณฺ รมมํ สีหพฺยคฺชนิสฺเสวิตํ

กา วา ตฺวมสิ กฺลฺยาณิ กตฺวา ตฺวํ สฺมชฺฌิเม

อกฺวิวาเทมิ ตํ ภทฺเท ทานวาทํ นมตฺถฺเตติ ฯ

ตตฺถ กา เวธมานาติ นหानมตฺตตฺถาย สีตภาเวน
กมฺปมาณา ฯ สลฺยจฺจฺรูติ สํปฺปนฺชิตฺตจฺจฺรตฺถกฺขณฺเ ฯ ปาณิ-
ปเมยฺยมชฺเเตติ หตฺถเณ มินิตพฺพมชฺเ ฯ กา วา ตฺวณฺติ
กา วา เร ตฺวํ ฯ อกฺวิวาเทมิติ วณฺทามิ ฯ ทานวาทฺหฺนฺติ
อหํ เอก ทานโว อยฺ นมกาโร เต ตว อตฺถ อญฺชสิเต
ปคฺคณฺหามิติ อวจ ฯ

สา ตสฺส วณฺ สุตฺวา ติสฺโส คาถา อภาสิ

[๒๔๐๗] โย ปฺตุโต กาสิกฺกราชสฺส โสตฺถิสฺเสโนติ นํ วิทฺ

ตสฺสาหํ สมุทฺลา ภริยา เอวฺ ชานาหิ ทานว

อกฺวิวาเทมิ ภทฺทฺเต สมุทฺลาหํ นมตฺถฺเต ฯ

๑. ส. สลฺยจฺจฺรู ฯ ม. สํหิตฺจฺรู ฯ

เล่มที่ 34 ตีสนิปาตวณณา หน้า 310

เวเทหปุตุโต ภาททนต์ เวเน วสติ อาตุโร
ตมห์ โรคสมมตต์ เอกาเอก์ อุปฏฐหี ฯ
อหณจ วณมณญาช มฐมัสสิ มิกาวิลิ
ยทาหรามิ ตังกัโข ตสฺส นฺนชช นารตตีติ ฯ

ตตถ เวเทหปุตุโตติ เวเทหราชปิยปุตุโต ฯ โรคสมมตฺตุนฺติ
โรคปิพิตติ ฯ อุปฏฐหินฺติ อุปฏฐหามิ ปฏฺชคฺคามิ ฯ
อุปฏฐิตาติปิ ปาโจ ฯ วณมณญาชติ วณฺ อุจฺจินฺตฺวา
อณฺญาจริยํ จริตฺวา ฯ มฐมัสสนฺติ นิมมกฺขิกํ มฐณฺจ มิกาวิลิ
มัสลจ สึหพฺยคฺขมิกฺเขหิ ขาทิตมัสโต อตฺริตฺตโกฏฺฐาสฺสิ ฯ
ตังกัโขติ ยํ อหํ อหรามิ ตังกัโขว โส มม สามิกโก ฯ
ตสฺส นฺนชชชชาติ ตสฺส มณฺเฒว อชฺช ออาหาริ อลภมานสฺส
สริริ อาดเป ปกฺขิตฺตปทุมํ วิย ฯ นารตตีติ อุปตฺตฺปติ
มิลายติ ฯ

ตโต ปริ ทานวสฺส จ ตสฺสา จ วณฺปฏิวณฺณกาลาโย โหนฺติ
[๒๔๐๘]ที วเน ราชปุตุเตน อาตุเรน กริสฺสสิ

สมฺพุเล ปฺริจฺณเณน อหํ ภตฺตา ภวามิ เต ฯ
โสภณฺญาช ทฺรตฺตฺยาช ก็ รูปิ วิชชเต มม
อณฺถํ ปฺริเยส ภาททนต์ อภฺริปฺตริ มยา ฯ
เอหิมิ คิริมารุชฺห ภฺริยา มยฺหํ จตฺสตา
ตาสฺสิ ตฺวํ ปวรา โหหิ สพฺพกามสมิทฺธิเน ฯ
นฺน ตารกวณฺณาเก ยํ กิณฺจิปน ลจฺจสิ

ชาตกฎจกถา ๑ วิสติ-จตุตทาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 311
เล่มที่ 34 สมุพลาชาตกัม หน้า 311

สพฺพนฺตํ ปจฺจํ มยฺหํ รรมสฺสุวชฺช(๑) มยา สห ๑
โน เจ ตฺวํ มเหสเยยฺยํ สมุพฺเพ การยิสฺสสิ
อํ ตฺวํ ปาตฺราสาย มณฺเณ ภกฺขา ภวิสฺสสิ ๑
ตณฺจ สตฺตชโฏ ลุทฺโท กพาโร ปุริสาทโก
วเน นนํ อปฺสฺสนฺตี สมุพฺถํ อคฺคหิ ภูเช ๑
อธิปฺนนา ปีสานเณ ลุทฺเทนามิสจกฺขนา
สา จ สตฺตวสมฺปตฺตา ปติเมวานุโสจติ ๑
น เม อิทํ ตถา ทุกฺขํ ยํ มํ ขาเทยฺย รกฺขโส
ยณฺจ เม อຍฺยปฺตฺตสฺส มโน เหสฺสติ อณฺณถา ๑
น สนฺติ เทวา ปวสนฺติ นฺน
น หิ นฺน สนฺติ อิช โลกปาธา
สหา กโรนฺตํ อสณฺณตํ
น หิ นฺน สนฺติ ปฏฺิเสธิตาโรติ ๑

ตตฺถ ปฺริจฺฉเณนาติ เตน อาตุเรณ ปฺริจฺฉเณน กิ ฺกริสฺสสิ ๑
โสภณฺญาชาติ โสภณฺจราย ๑ โสภณฺจรายตีปี ปาโจ ๑ โสเก
จิตฺตยาติ อตฺถิ ๑ ทฺรตฺตยาติ ทฺรตฺตกปณฺณาวปฺตฺตยา
อตฺตภาวาย ๑ เอหิมฺนฺติ มา ตฺวํ ทฺรตฺตมฺหิตี จินฺตยิ เอตํ มม
คิริมฺหิ ทิพฺพวิมานํ เอหิ อิมํ คิริ อภฺรห ๑ จตฺตยาติ ตสฺมี เม
วิมานเณ อปฺราปี จตฺตยา ภฺริยาโย อตฺถิ ๑ สพฺพนฺตฺนฺติ ยํ กิณฺจ
อุปฺภกฺปฺริภกฺควตฺถาภรณาทิกํ อิจฺฉสิ สพฺพนฺตํ นฺน มยฺหํ ปจฺจํ
๑. ม. รรมสฺสุวชฺช ๑

พหุ สุลภิ ตสฺมา กปฺโณมฺหิตี มา จินฺตยิ เอหิ มยา สห รรมสฺสูติ
วทติ ฯ มหเสยฺยนฺติ ภทฺเท สมฺพุเล โน เจ เม ตฺวํ มหเสสิภาวํ
การยิสฺสูติ ปรียตฺตา ตฺวํ มม ปาตฺราสาย เตน ตํ พลกฺกาเรน
วิมานํ เนสฺสามิ ตตฺร มํ อสงฺกณฺหนฺติ มม เสว ปาโตว ภกฺขา
ภวิสฺสูติ ฯ ตยฺจจติ เอวํ วตฺวา โส สตฺตฺหิ ชฺญาหิ สมฺนฺนาคโต
ทารุโณ นิกฺขนตฺทนฺโต ตํ ตสฺมี วเน กิณฺจิจฺจตฺตโน นาคํ อปฺสฺสนฺติ
สมฺพุถํ ภูเช อกฺกฺเหสิ ฯ อธิปฺนฺนาติ อชฺโฆตฺถตา ฯ
อามิสฺจกฺขฺนาติ กิเลสฺโลเลน ฯ ปติเมวติ อตฺตโน อจินฺเตตฺวา
ปติเมว อนฺุโสจติ ฯ มโน หเสสฺสูติ มํ จิรายนฺตํ วิทิตฺวา อณฺณถา
จิตฺตํ ภวิสฺสูติ ฯ น สนฺติ เทวติ อิทํ สา ทานเวน ภูเช กหิตา
เทวตฺตฺชฺฌาปนํ กโรนฺติ อห ฯ โลกปาลาติ เอวรฺูปานํ สีลวนฺตินํ
เทวตานํ ปาลกา โลกปาลา นฺน อธิ โลเก น สนฺติตี ปรีเทวติ ฯ

อถสฺสา สีลเตเชน สกฺกสฺส ภวนํ กมฺปิ ปณฺฑกฺมฺพลสิลาสนํ
อณฺุหาการํ ทสฺเสสิ ฯ สกฺโก อวชฺเชนฺโต ตํ การณํ ญตฺวา
วชิริ อาทาย เวเคนาคนฺตฺวา ทานวยกฺขสฺส มตฺถเก จตฺวา อิตฺริ
คาถมาห

[๒๔๐๕] อิตฺถินเมสา ปวฺรา ยสฺสูตินิ

สนฺตา สมา อกฺคิวิวกฺกเตชา

ตยฺเจ ตฺวํ รกฺขสาเทสิ กณฺณิ

มฺุทฺธา จ หิ สตฺตฺธา เต ผลเยย

มา ตฺวํ ทหิ มฺุญจ ปติพฺพตา สาคิ(๑) ฯ

๑. ส.ม. ปติพฺพตฺยา ฯ ย. ปติพฺพตา ยาคิ ฯ

ตตฺถ สนนฺตาทิ อฺปฺสนฺตาทิ อถฺวา ปณฺฑิตาทิ ฅณฺณสมฺปนฺนา ฯ
สมมาติ กายวิสมาทิวิริทิตา ฯ อเทสิติ ขาทสิ ฯ ผลยฺยชาติ
อิมินา เม อินฺทวชิเรน ปหติ กิขฺเชถ ฯ มา ตฺวํ ทหิติ อิมํ
ปติพฺพติ มา ตาเปยฺย ฯ

ตํ สฺสุทฺวา ทานโว สมฺพฺลํ วิสขฺเชติ ฯ สกฺโก ปฺนฺปิ เอส เอวรูปํ
กเรยฺยชาติ จินฺเตตฺวา ทานวํ เทวสงฺขลิกาย พนฺธิตฺวา ปฺนฺปิ
อนาคมนาย ตติเย ปพฺพตฺนฺตเร วิสขฺเชติ ฯ ราชชิตฺริ
อฺปฺปมาเทน โอวทิตฺวา สกฺกฺจฺานเมว กโต ฯ ราชชิตาปี อตฺถงฺกมิเต
สุริเย จนนฺทาโลเกน อสฺสมํ ปาปฺณิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต อฏฺจ กถา อภาสิ
[๒๔๐๑]สา จ อสฺสมมาคณฺธิ ปมฺตฺตา ปฺริสาทกา

นิทฺทํ ผลินฺสกุณฺนิว กตฺสิงคฺว อาลยํ ฯ
สา ตตฺถ ปฺริเทเวสิ ราชปฺตฺติ ยสฺสฺสินิ
สมฺพฺลา อฺตฺมตฺตฺกฺขา วเน นานํ อปฺสฺสนฺตี ฯ
สมณฺเ พฺราหฺมณฺเ วนฺเท สมฺปนฺนจฺรณฺ อีส
ราชปฺตฺติ อปฺสฺสนฺตี ตฺมฺหฺมิ สฺรณฺ คตา ฯ
วณฺเท สีห จ พฺยฺกฺเขจ จ เยจ อณฺเ เวเน มิกา
ราชปฺตฺติ อปฺสฺสนฺตี ตฺมฺหฺมิ สฺรณฺ คตา ฯ
ติณฺณลตานิ โอสฺโรยฺ ปพฺพตานิ วณานิ จ
ราชปฺตฺติ อปฺสฺสนฺตี ตฺมฺหฺมิ สฺรณฺ คตา ฯ
วณฺเท อินฺทิวริสํ รตฺตินกฺขตฺตมาลินิ

เล่มที่ 34 ติสตีนิปาตวณณา หน้า 314

ราชปุตุต อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สฺรณฺ คตา ฯ

วนฺเท ภคิรสี คงฺคํ วสนฺตีนํ ปฏิกฺกหํ

ราชปุตุต อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สฺรณฺ คตา ฯ

วนฺเท อหํ ปพฺพตฺราษ- เสฏฺฐํ หิ มวนฺตํ สิฏฺฐจฺยํ

ราชปุตุต อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สฺรณฺ คตาติ ฯ

ตตฺถ นินฺทหํ ผลิตฺนสฺกฺณีวาติ ยถา สฺกฺณีกา มุขตฺถนฺทเกน
 โคจฺริ คเหตุวา เกนจิ อุปทฺทเวณ สฺกฺณโปตฺกานํ ผลิตฺนตฺตา
 ผลิตฺนสฺกฺณี นินฺทหํ อากฺขฺเมยฺย ยถา วา คตฺตสิงฺคํ นิกฺขนฺตวจฺฉิกํ
 อาลยํ สฺลยฺณํ วจฺฉกฺสาถํ วจฺฉกฺทฺธิเนิ เรนุ อากฺขฺเมยฺย เอวํ สฺลยฺณํ
 อสฺสมํ อากฺขฺเมยฺย อตฺโถ ฯ ตทา หิ โสตฺถิเสโน สฺมพฺุลา
 จิราษมานาย อิตฺถิโย นาม โลลา ปจฺจามิตฺตํปี เม อาทาย
 อากฺขฺเมยฺยาติ ปฺริสงฺกนฺโต ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺวา กจฺฉนฺตรํ
 ปวิสิตฺวา นิสีทิ ฯ เตเนตํ วุตฺตํ อุตฺมตฺตกฺขาติ โสภเวคสฺยชาเตน
 อฺฉนฺ เหน อฺฉนา มนฺทโลจนา ฯ อปสฺสนฺตีติ ตสฺมี วเน นาคํ
 อตฺตโน ปตี อปสฺสนฺตี อิตฺถิโตจ สนฺธาวมาณา ปฺริเทวติ ฯ
 ตตฺถ สฺมเณ พฺุราหฺมเณติ สฺमितปาปพาหิตปาเป สฺมเณ พฺุราหฺมเณ ฯ สฺมปฺนฺนจฺรเณติ สห
 สีเลน อฏฺฐนฺนํ สฺมาปตฺตีนํ วเสณ สฺมปฺนฺน-
 จฺรเณ อีเส จ วนฺเทติ ฯ เอวํ วตฺวา ราชปุตุต อปสฺสนฺตี
 ตุมฺหากํ สฺรณฺ คตฺมฺหิ สเจ เม สามีกสฺส นิสินฺนฏฺฐานํ ทิสฺวา
 ษานาถ อากฺขฺยถาติ ปฺริเทเวสีติ อตฺโถ ฯ เสสกาถาสฺปิ เอเสว
 นโย ฯ ตินฺนาถตานิ โอสโรชฺยติ อนฺโตเผคฺคฺพหิสารติณานิ ฯ

จ ลตานิ จ อนุโตสารโอสธิโย จ ๑ อิมํ คาลํ ตินาทีสุ นิพฺพตฺตา
เทวตา สนฺชทายาห ๑ อินฺทิวีรีสามนฺติ อินฺทิวีรึปฺปฺสฺมานวณฺณํ ๑
ตุมฺหมหีติ รตฺตี สนฺชทาย ตํปี อมฺหีติ อาห ๑ ภคิรสินฺติ เอิ
ปริยายนามิกํ กงฺคํ ๑ วสนฺตึนฺนฺติ อณฺเณสํ พหุณฺ นทีนํ
ปฏิกุคฺคิตฺตงฺกาย นิพฺพตฺตํ เทวตํ สนฺชทายเววมาห ๑ หิมวณฺเตปี
เอเสว นโย ๑

ตํ เอิ ปริเทวมานํ ทิสฺวา โสตุติเสโน จินฺเตสิ อัย อติวिय
ปริเทวติ น โข ปนฺสฺสาภาวํ ชานามิ สเจ มยิ สึเนเหเน เอิ กโรติ
หทยมฺปิสุสา ผละยฺย ปริกุคฺคณฺหิสฺสามิ ตาว นนฺติ คนฺตฺวา
ปณฺณสาลทฺวารเ นิสึทึ ๑ สา ปริเทวมานา ปณฺณสาลทฺวาริ
คนฺตฺวา ตสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา กุหึ คโตสิ เทวติ อาห ๑ อถ นํ
โส ภทฺเท ตวํ อณฺเณสุ ทิวเสสุ อิมาย เวลาย น อากจฺฉสิ อชฺช
อติสายํ อากตาสีติ ปุจฺฉนฺโต คถมาห

[๒๔๑๑]อติสายํ วตาคณฺนิ ราชปฺตฺตี ยสฺสฺสินิ

เกน นฺชชฺช สมากณฺนิ โโกเต ปียตโร มยาติ ๑

อถ นํ สา อหํ อัยยปฺตฺต ผลาผลานิ อาทาย อากจฺฉนฺติ
เอกํ ทานวํ ปสฺสี โส มยิ ปฏฺิพฺพทฺชิตฺโต หุตฺวา มํ หตฺเถ คเหตฺวา
สเจ เม วจฺนํ น กโรสิ ขาทิสฺสามิ ตนฺติ อาห อหํ ตาย เวลาย
ตณฺเวย อนุโสจฺฉนฺติ เอิ ปริเทวินฺติ วตฺวา คถมาห

[๒๔๑๒]อิทํ โขหํ ตทโวจํ คหิตาเตน สตฺตฺนา

น เม อิทํ ตถา ทุกุขํ ยํ มํ ขาทะยฺย รกฺขโส

ยณฺจ เม อัยยปฺตฺตสฺส มโน เหสฺสตี อณฺเณถาติ ๑

อถ เสถิปี ปวฺตุตี อาโรเจนฺตี เตน ปนาหิ เทว ทานเวน
คหิตา อุตฺตานิ วิสขฺษาเปตุ อสฺสโกนฺตี เทวตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อกาสี อถ สกฺโก วชิรฺหตฺโต อากนฺตฺวา อากาเส จิตฺโต
ทานวิ สนฺต
พฺนฺธิตฺวา ตตฺติเย ปพฺพตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สกฺกํ นิสฺสาย ชีวิตฺตํ ลภินฺตฺวา อห ๑

ติ สุตฺวา โสตฺถิสฺเสน ภาทฺเท โหตุ มาตฺตฺกามสฺส อนฺตฺเร สจฺจํ
นาม ทฺลลภํ หิมวฺนฺเต หิ พฺหุ วนฺจรฺกตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โก ตฺยํ สทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺท

[๒๔๑๔]โจรินํ พฺหุพฺทฺธินํ ยาสฺ สจฺจํ สฺทฺลลภํ

ถินํ ภาโว ทฺราราชาโน มจฺจสฺเสโวทฺเท กตฺตฺตฺต ๑

สา ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา อยฺยปฺตฺต อหิ ตํ อสทฺทฺทฺทฺทฺท
สจฺจพฺลเนว ติกฺกนิสฺสํมิตฺติ อุกกกลลํ ปฺรเวตฺวา สจฺจกิริยํ กตฺวา
ตสฺส สีสฺเส อุกกํ อาสิณฺจฺนฺตี กถมาห

[๒๔๑๕]ตถา มํ สจฺจํ ปาเลตฺตฺ ปาเลยฺสฺสตี เจ มม

ยถาหิ นาภิชานามิ อญฺญํ ปิยตฺริ ตยา

เอเตน สจฺจวชฺเชน พฺยาธิ เต วุปฺสम्मตฺตฺติ ๑

ตตฺถ ตถาสทฺทฺโท เจ มมาติ อิมินา สทฺธิ โยเชตฺตฺตฺต ๑

อิหิ วุตฺตํ โหติ ยถาหิ วทามิ ตถา เจ มม สจฺจํ อถ มํ อิทานิปี ปาเลต
อายตีปี ปาเลตฺตฺ อายตีปี ปาเลตฺตฺตฺ อิทานิ เม วจฺนํ สฺตฺตฺต ๑
ยถาหิ นาภิชานามิตฺติ โปตฺถเกสฺส ปน ตถา มํ สจฺจํ ปาเลมิตฺติ ลิจิตฺตํ

ตํ อฏฺจกถายํ นตฺถิ ฯ

เอวํ ตาย สจฺจกิริยํ กตฺวา อุทเท อาสิตฺตมตฺเตเยว
โสตฺถิสฺเสนสฺส กุฏฺจํ อมฺพิลโชนํ วย ตมฺพมถํ ตาวเทว อปฺคณฺธิ ฯ
เต กติปาหํ ตตฺถเวว วสิตฺวา อรณฺเณ นิกฺขมฺม พาราณสี ปตฺวา
อุยฺยานํ ปวิสฺสีสุ ฯ ราชฯ เตถํ อากตฺถาวํ ญตฺวา อุยฺยานํ คนฺตฺวา
ตตฺถเวว โสตฺถิสฺเสนสฺส นตฺตํ อุตฺสาเปตฺวา สมฺพุถํ อคฺคมहेสิฏฺจฺจานเ
อภิสฺสิญฺจาเปตฺวา นคฺริ ปเวเสตฺวา สยํ อสิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
อุยฺยานเ วาสํ กปฺเปสิ ฯ ราชนฺิเวสเนเยว จ นิปฺพุชฺชํ ภูณฺชิ ฯ
โสตฺถิสฺเโนปี สมฺพุลาเย อคฺคมहेสิฏฺจฺจานมตฺตเมว อทาสิ น ปฺน
โกจิ สกฺกาโร อโหสิ อตฺถิภาวํปีสฺสา น อณฺเณสิ อณฺเณเหว
อิตฺถิหิ สทฺธิ อภิรมิ ฯ สมฺพุลา สปฺตฺติโรเสน กิสฯ อโหสิ
อุปฺนฺชฺชูปฺนฺชฺชกชาตฯ ฌมฺนิสนฺนตฺตตฺตา ฯ สฯ เอกทิวถํ
โสทฺทิวโนทฺนตฺถํ ภูณฺชิคฺคํ อากตฺสฺส สสฺสุรตฺตาปสฺสฺส สนฺตฺถิกํ คนฺตฺวา
ตํ กตฺถตฺตกิจฺจํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺถํ นิสฺสีทิ ฯ

[๒๔๑๕] โส ตํ มิตฺถินฺทฺธิริยํ ทิสฺวา คาทมาห

เย ภูณฺชฺรา สตฺตสฺตา อุพารา

รกฺขนฺตฺติ รตฺตินฺทิวํ อุยฺยุตฺวาฐฯ (๑)

ฌนฺนคฺคหฺนณฺจ สตฺตานิ โสพส

กถํวิเช ปสฺสสิ ภาทเท สตฺตโวติ ฯ

ตสฺสสฺสโต ภาทเท สมฺพุเถ เย อมฺหากํ สตฺตสฺตา ภูณฺชฺรา

๑. ส. รตฺตินฺทิวมฺยฺยุตฺวาฐฯ ฯ

เตสณจ ขนุชคทานัน โยชานัน วเสน อุษยุตาวุชา อปรานี จ
โสฬสชนุกุคหสถานิ รตตีนิทิว พาราณสี รกขนติ เอวั สุรกขิตเต
นคเร กถัวิเช ตวั สตุตโตโว ปสฺสตี ฆทเท ยสุสา ตว สาสงกา
สปฏิภิกขา อรณฺวา อากตกาเล ปภาสมฺปนฺนํ สรีริ อิทานิ ปน
มิลาตา ปณฺฑุปลาตวณฺณา อตีวีย กิลนฺตีนิทริยาตี กสฺส นาม
ตวั ภายสีตี ปุจฺฉิ ฯ

สา ตสฺส วจันํ สุตฺวา ปุตุโต เต เทว มยิ น ปุริมสทิสฺสตี
วตฺวา ปณฺจ คาถา อภาตี

[๒๔๑๖]อลงกตาทโย ปทุมุตตรตฺตจา

วิราคิตา ปสฺสตี หัสคคฺคฺรา
ตาสํ สฺมุติตฺวา มิตคีตวาทิตํ
นทานิ เม ตาต ตถา ยถา ปุเร ฯ
สุวณฺณสงกจฺจชฺรา สุวิกฺคฺหา
อลงกตา มานุสิยจฺจรูปฺมา
เสโนปฺยา(๑) ตาต อนินฺทิตงฺคิโย
ขตุคฺคิยกณฺวา ปฏฺฐิโลกยนฺตี นํ ฯ
สเจ อหํ ตาต ตถา ยถา ปุเร
ปตี ตํ อญฺญา(๒) ปุณา วเน ฆเร
สมฺมานเย มํ น จ มํ วิมานเย
อิโตปิ เม ตาต ตโต วริ สฺยา ฯ

๑. ย. เสโนปฺยา ฯ ๒. ปตี ตมญฺญา ฯ

ยมนุนปานะ วิปุลสมิ โอิหิตะ
นารี วิมกุจจาภรณา อลงกตา
สพพงกุเปตา ปติโน จ อปปียา
อวชฌ ตสฺสา มรณํ ตโต วริ ฯ
อปิ เจ ทลิตุทา กปณา อนาพียา
กฏาทุติยา ปติโน จ สา ปียา
สพพงกุเปตายปิ อปปียาย
อยมะเว เสยฺยา(๑) กปณายปิ ยา ปียาติ ฯ

ตตถ ปทุมุตตรตตจาทิ ปทุมกพทสทิสอตุตรตตจา สพพาสั
สรีโรโต สุวณณภา นิจฺจรรนฺตติ ทิเปติ ฯ วิราจิตาติ วิลลुकฺสรีรา
ตณุมชฌาติ อตฺโต ฯ หังสกฺกฺราติ เอวรูปา หังสา วิย มจฺจรสฺสรา
นารีโย ปสฺสตี ฯ ตาสนฺติ โส ตว ปุตุโต ตาสั นารินํ มิตฺกิตฺวา-
ทิตาทินิ สุตฺวา อิทานิ เม ตาต ยถา ปุเร ตถา น วตฺตตีติ วทตี ฯ
สุวณฺณสงฺกจฺจธาติ สุวณฺณมยสงฺกจฺจาลงฺการธา ฯ อลงกตาติ
นानาลงฺการปฏิมณฺฑิตา ฯ มานุสิยจฺจรูปมาติ มานุสิโย
อจฺจรูปมา ฯ เสโนปียาติ โสตุถิเสนสฺส ปียา ฯ ปฏิลอกฺขณฺติ
นฺนฺติ ตว ปุตุตํ ปฏิลอกฺขณฺติ ฯ สเจ อหนฺติ ตาต ยถา ปุเร
สเจ อหํ ปุณฺปิ ตํ ปตี ตเถว กุฏฺจโรเคน วนํ ปวิฏฺจํ อญฺญาช ตสฺมี
วเน จ ภเรยฺยํ ปุณฺปิ มํ โส สมฺมานะยฺย น วิมานะยฺย ตโต เม อิโต
พาราณสีรัชชโต ตํ อรญฺญะเมว วริ สียาติ สปตฺติโรเสน สุตฺสนฺตียาติ
๑. ส. เสยฺโย ฯ

ทีเปตี ๑ ยมนุนปานติ ยํ อนุนปาน ๑ โอหิตติ จปีเต
 ปฏิตฺเต อิมินา พหุนฺปานํ ฌริ ทสฺเสตี ๑ อัย กิรฺสฺสา
 อธิปฺปาโย ยา นาริ วิปฺลนฺปานปี ฌเร เอกิกาว อปฺตติกา
 สมานา วิมฺภูจากรณา นานาลงฺกาเรหิ อลงฺกตา สพฺเพหิ คฺคณฺเฑหิ
 อุเปตา ปตีโน จ อปฺปียา โหติ อวชฺฌ คีวาย วลฺลียา วา รชชฺชา
 วา พนฺธิตฺวา ตสฺสา ตโต ฌราวาสโต มรณฺเมว วรฺนตี ๑
 อนาฬียาติ อนพา ๑ กฺฎาทุตฺติยาติ นิปชฺชนกฺฎสารกฺตฺติยา ๑
 เสยฺยาติกปณฺาปี สมานา सा ปตีโน ปียา อยเมว อุตฺตมาติ ๑

เอวํ ตาย อตฺตโน ปฺริสฺสฺสนการณฺเฑ ตาปสฺสฺส กถิตฺเต ตาปโส
 ราชานํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต โสตฺถิเสน ตยิ กฺฎจโรคาภิกฺขุเต
 อรณฺณํ ปวิสฺนฺเต ตยา สทฺธิ ปวิสิตฺวา อฺปฏฺจหนฺตี อตฺตโน
 สจฺจพเลนฺ โรกํ วุสฺमितฺวา ยา เต รชเช ปตีญฺจานการณฺํ อกาสิ
 ตสฺสา นาม ตฺวํ เนว จิตฺญฺจานํ น นิสินฺนญฺจานํ ชานาสิ อยฺยตฺตํ
 เต กตํ มิตฺตทฺพุกิภมฺมนฺนาเมตฺตํ ปาปกนฺตี วตฺวา ปฺตฺตํ โอวทฺนฺโต
 คาถมาห

[๒๔๑๗]สุทฺถลภิตฺถิ ปฺริสฺสฺส ยา หิตา

ภตฺติตฺถียา ทฺถลโก โย หิโต จ

หิตา จ เต สีลวตี จ ภริยา

ชนินฺท ฐมฺมิ จร สมฺพฺลาयाติ ๑

ตสฺสฺสโต ตาต ยา ปฺริสฺสฺส หิตา มฺหฺจิตฺตา อนุกมฺปิกา
 อิตฺถิ โย จ ภตฺตา อิตฺถียา หิโต กตคฺคณฺํ ชานาติ อุโกเปเต

สุทฺถลภา อยญจ สมพุลา ตฺยหิ หิตา เจว สีสสมฺปนฺนา จ ตสฺมา
เอติสฺสา ชมฺมํ จร กตฺถุณฺํ ชาณิตฺวา มุทฺจิตฺโต โหหิ จิตฺตมฺสฺสา
ปริโตเสหิตี ฯ

เอวํ โส ปุตฺตสฺส โอวาทิ ทตฺวา อญฺจาย ปกฺกามิ ฯ ราชา
ปีตริ คเต สมพุลฺลํ ปกฺโกสาเปตฺวา ภาทฺเต เอตฺตํ กาลิ มยา กตฺ
โทสิ ชมถ อิตฺ ปญฺจาย สพฺพิสฺสรียํ ตฺยหเมว ทมฺมิติ วตฺวา
โอสานคาถมาห

[๒๔๑๘]สเจ ตฺวํ วิปฺลเ ลทฺชโกเก

อิสฺสาวตฺตินฺณา มรณฺ อฺเปสิ

อหญจ เต ภาทฺเต อีมา ราชกญฺญา

สพฺเพว เต วจนกรรา ภาวมาตี ฯ

ตสฺสโต ภาทฺเต สมพุเล สเจ ตฺวํ รตนราสิมฺหิ จเปตฺวา
อภิสิตฺตา อคฺคมहेสิญฺจानวเสน วิปฺลเ โภเก ลภิตฺวาปี อิสฺสาย
โอดิตฺตินฺณา มรณฺ อฺเปสิ. อหญจ อีมา จ ราชกญฺญา สพฺเพว ตว
วจนกรรา ภาวมา ตฺวํ ยถาธิปฺปายิ อิมิ รชชํ วิจาเรหิตี สพฺพิสฺสรียํ
ตสฺสา อทาสิ ฯ

ตโต ปญฺจาย อฺโภ สมคฺคสฺสวาสํ วสนฺตา ทานาทินิ ปุณฺณานิ
กริตฺวา ยถากมฺมํ คมฺมึสุ ฯ ตาปโส ฉานาภิญฺญา นิพฺพตฺเตตฺวา
พฺรหฺมโลกฺกูปโก อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมิ ชมฺมเทสนิ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปุพฺเพปี มลฺลิกา ปตฺติเทวตาเยวตี วตฺวา ชาติกั สโมชานสิ

ตทา สมพุลา มลลิกา อโหสิ โสตุธิเสโน โกสลราชา อโหสิ ปิตา
ตาปโส อหเมวาติ ฯ

สมพุลาชาติกั นิภูจติ ฯ

นวมิ ฯ

ภณทุติณทุกชาติกั

อุปปมาโทติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต ราโชวาทำ
อารพุก กเถสิ ฯ ราโชวาโท เทฐา วิตุถาริโต ฯ

อติเต ปน กปิลรภูเจ อุตตรปญจาลนकरे पलजाโล नाम
ราชา अकठिकमने जिठो अरुमनेन पमदुतो ररुञ्चि कारेसि ฯ अठसुस
अमजातयो सपुपेपि अरुमिकाव चाता ฯ पलिपिपिता रणुजवासिโน
पुठुत्तारे आताय अरुणे मेका विय विजरीसु ฯ कामणुजाने
कामोपि नाम नाओहोसि ฯ मनुससा राखपुरिसगयेन तिव्वा केहे
वसिठुं न सकुगोनुदि केहानी कणुणुगसाखातिहि प्रिकुचिपितुवा अरुणे
अकुजनुतेयेव अरुणे पविसनुदि ฯ तिव्वा राखपुरिसा विलुमुपनुदि
रत्तुति ओरा खातनुदि ฯ

ตทา โพธิสตุโต पहिनकरे भणुत्तिणทุगरुग्खत्तेवता हुत्तुवा
निपुत्तुติ ฯ अनुसुवज्जरु रणेणे सनुदिगा सहसुकुम्मनिकं पलिग्ममं
लग्गति ฯ सो जिनुतेसि ओय राखा पमदुतो ररुञ्चि कारेसि सकलरुञ्चि
विनुसुत्ति जपेतुवा मं अणेणे राखानं प्रणिรุपे निवेसेठुं समदुठो नाम

นตฺถิ อูปการโก จาปี เม อนุสัวจฺจรั สหสฺสพลينا ปุเชสิ โอวา-
ทิสฺสามิ นนฺติ ฯ โส รตฺติภาเค รณฺโณ สิริกฺพุทฺถิ ปวิสิตฺวา
อุสฺสีสกปฺสเส จตุวา โอภาสิ วิสขฺเชตฺวา อากาเส อฏฺฐาสิ ฯ
ราชา ตํ พาลสุริยํ วย ชลมานํ ทิสฺวา โกสิ ตฺวํ เกน วา การณน
อิธาคโตติ ปุจฺฉิ ฯ โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา มหาราช อหํ
ภณทุติณทุกเทวตา ตฺยหํ โอวาทํ ทสฺสามิติ อากโตมฺหิติ ฯ กิ
โอวาทํ นาม ทสฺสตีติ ฯ เอวํ วุตฺเต มหาสโต มหาราช ตฺวํ
ปมตฺโต หุตฺวา รชฺชํ การสิ เตน เต สกฺลรฏฺฐํ หตฺถิ วิลุตฺตํ วย
นฏฺฐํ ราชาโน นาม ปมาเทน รชฺชํ การนฺตา สกฺลรฏฺฐสฺส
สามิโน น โหนฺติ ทิฏฺฐชฺมเม วินาสํ ปตฺวา สมฺปฺราเย ปฺน
มหานิเรเย นิพฺพตฺตฺนฺติ เตสุ จ ปมาทํ อापฺนฺเนสุ อนฺโตชฺนา
พหิชนาปิสฺส ปมตฺตาว โหนฺติ ตสฺมา รณฺณา อติเรเกน อปฺปมตฺเตน
ภวิตพฺพนฺติ วตฺวา ชฺมมเทสนํ ปฏฺฐเปฺนฺโต อาห

[๒๔๑๕]อปฺปมาโท อมตฺ ปท(๑) ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

อปฺปมตฺตาน มียนฺติ เย ปมตฺตา ยถา มตา ฯ

มทา ปมาโท ชาเยถ ปมาทา ชายเต ขโย

ขยา จ โทสา(๒) ชายนฺติ มา มโท ภฺรตฺตสภ ฯ

พหู หิ ขตฺติยา ชิณฺณา อตฺถํ รฏฺฐํ ปมาทิโน

อโถปี คามิโน คามา อนาคารา(๓) อการิโน ฯ

ขตฺติยสฺส ปมตฺตสฺส รฏฺฐสฺมี รฏฺฐวฑฺฒน

๑. ส. ย. อมตปทํ ฯ ๒. ส. ขยา ปโทสา ๓. ม. อนคารา ฯ

เล่มที่ 34 คีตตินิปาตวณฺณา หน้า 324

สพฺเพ โภคา วินสฺสนฺติ รลฺโย ตํ วุจฺเจเต อํ ๑

เนส ธมฺโม มหาราช อตีเวถํ ปมชฺชติ

อิทฺธํ ผีตํ ชนปทํ โจรา วิทฺธสฺสนฺติ นํ ๑

น เต ปุตุตา ภวิสฺสนฺติ น หิริณฺณํ น ธานียํ

รฎฺเฐ วิลุมฺปมานมฺหิ สพฺพโภเคหิ ชียฺยสิ ๑

สพฺพโภคปริชิตฺตํ ราชานํ วาปี ขตฺติยํ

ณาคิมิตฺตา สุหชฺชา จ น ตํ มณฺณนฺติ มนฺติยํ ๑

หตฺถาโรหา อนีกฎฺจา รติกา ปตฺติการกา

ตเมวมุปฺชีวนฺตา น ตํ มณฺณนฺติ มนฺติยํ ๑

อสิวิทฺตกมฺมนฺตํ พาลํ ทุมฺมนฺติมนฺตินํ

สิริ ชหติ ทุมฺเมธํ ชินฺณํว อฺรโก ตจํ ๑

สุสิวิทฺตกมฺมนฺตํ กาลุฎฺจายี อตฺนทิตํ

สพฺเพ โภคาภิวทฺสนฺติ คาโว สอฺสภามิว

อฺปสฺสุตี มหาราช รฎฺเฐ ชนปเท จร

ตตฺถ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ ตโต ตํ ปฏิปชฺชสีติ ๑

ตตฺถ อปฺปมาโทติ สติยา อวิปฺปวาโส ๑ อมตํ ปทฺนฺติ

อมตสฺส นิพฺพานสฺส ปทํ อธิคมฺนการณํ ๑ มจฺจุโน ปทฺนฺติ มรณสฺส การณํ ๑ ปมตฺโต หิ

วิปฺสฺสนํ วทฺตฺเตตฺวา อปฺปปฏิ-

สฺนฺธิกาว่า ปตฺตํ อสฺสโกนฺโต ปุณฺปุณฺนํ สฺสारे ชายติ เจว มียติ จ

ตสฺมา ปมาโท มจฺจุโน ปทํ นาม ๑ น มียนฺตีติ วิปฺสฺสนํ วทฺตฺเตตฺวา

อปฺปปฏิสฺนฺธิกาว่า ปตฺวา ปุณฺ สฺสारे อนิพฺพตฺตตฺตา น มียนฺติ

นาม ๑ เย ปมตฺตาดิ มหาราช เย ปุคฺคลา ปมตฺตา เต ยถา
มตา เต ตเถว ทฏฺฐพฺพา ๑ กสฺมา ๑ อภิจฺจสาธนตาย ๑
มตฺตสฺวาปี हि ओहि तानि तसฺसामि सीलि रกฺขितฺसामि อุโปสถกम्मํ
กริตฺसामि กลฺยาณกम्मํ ปุเรสฺसामิตि อาโกโค वा ปตฺตนา वा
ปริยฺภูจฺจानํ वा นตฺติ อปคตฺวิณฺญาณตฺตา ปมตฺตสฺส हि อปฺปมา-
ทาภาวति ตสฺมา อุโปเปเต เอกสฺทิสาว ๑ มทาติ มหาราช
อาโรคฺยโยพฺพนชีวิตมทสฺงฆาตา ตिवิธา มทา ปมาโท นาม
ชายติ ๑ โส มทมตฺโต ปมาทาปนฺโน ปาณาติปาตาทีนํ
ปาปกम्मมานิ กโรติ ๑ อถ นํ ราชาโน ฉินฺหาเปนฺติ वा หนาเปนฺติ
วา สพฺพสฺส वा ธนสฺส หรณฺติ เอวมสฺส ปมาทา ณาติธนชีวิตกฺขโย
ชายติ ปฺน โส ธนกฺขยํ वा ยสฺกฺขยํ वा ปตฺโต ชีวิตุํ อสฺกโกนฺโต
ชีวิตฺวุตฺตตฺถาย กายทฺวจฺจริตาทีนํ กโรติ อิจฺจสฺส ขยา จ โทสา
ชายนฺติ เตน ตํ วทามิ ๑ มา มโท ภรตฺตสฺภาติ รฏฺฐการกเชฏฺฐก
ภรตฺตสฺภ มา ปมาท มา ปมชฺชิติ อตฺถิ ๑ อตฺถิ รฏฺฐนฺติ
ชนปทฺวาสิเน วุทฺธิณฺเจว สกฺลรฏฺฐณฺจ พฺหุ ปมาทีโน ชินฺณา ๑
เตสิ आविภาวตฺถาย ขนฺติวาทิชาตกมาตฺงฆาตกกรุกฆาตก-
สรณฺกฆาตกเจตฺยฆาตกานํ กเถตพฺพานิ ๑ คามิโนติ คาม-
โกชกาปี เต คามาปี พฺหุปมาทโทเสน ชินฺณา ปริหีนา วินฺนฺจ ๑
อนาคารา อคาริโนติ ปพฺพชิตา ปพฺพชิตปฺภูปตฺติโต กิหิปี
ฆราวาสโต เจว ธณฺญาทีहि จ พฺหุ ชินฺณา ปริหีนาติ วทติ ๑
ตํ วุจฺเจเต อฆนฺติ มหาราช ยสฺสโกคปริหานิ นาม ตํ ธณฺโย ทุกฺขํ

วุจฺจติ โภคาภาเวน หิ นิทฺชนสฺส ยโส หายติ หีนยโส มหนฺตํ
ทุกฺขํ ปาปฺณาติ ฯ เนส ฌมฺโมติ มหาราช เอส โปราณกราชุนํ
ฌมฺโม น โหติ ฯ อิทฺธํ ฝิตฺตุนฺติ อนฺนปนาทินา สมิทฺธํ
หิรณฺยสุวณฺณาทินา ฝิตฺตํ ฯ น เต ปฺตฺตฺตาติ มหาราช ปเวณิपालกา
เต ปฺตฺตฺตาน ภาวิสฺสนฺติ ฯ รกฺขวาสิโน หิ อฌมฺมิกรณฺโณ เอส
ปฺตฺตฺโต ก็ อมฺหากํ วุฑฺฒิํ กริสฺสติ นาสฺส ฉตฺตํ ทสฺสามาติ ฉตฺตํ น
เทนฺติ เอวเมว เตสํ ปเวณิपालกา ปฺตฺตฺตา น โหนฺติ นาม ฯ
ปรีชิตฺตุนฺติ ปรีหีนํ ฯ ราชา นํ วาปีติ สเจปิ โส ราชา โหติ
อถ นํ ราชานํ สมานํปิ ฯ มนฺตियนฺติ อยํ ราชาติ กุรุจิตฺเตน
สमानตพฺพํ กตฺวา น มณฺยณฺติ ฯ อุปชีวนฺตาติ อุปนิสฺสาย
ชีวนฺตาปิ เอเต เอตฺตกา ชนา กุรุจิตฺเตน มณฺยณิตพฺพํ น มณฺยณฺติ ฯ
กัการณา ฯ อฌมฺมิภาเวน ฯ สิริติ ยสฺวิภโว ฯ ตจฺนฺติ
ยถา อฺรโค ชินฺณํ ตจฺจ ชิกฺขณฺนฺโต ชหติ น ปฺน โอลเกติ เอวํ
ตาทิสํ ราชานํ สิริ ชหติ ฯ สฺสํวิหิตกมฺมมนฺตุนฺติ กายทวาราทิหิ
ปาปกมฺมํ อกโรนฺตํ ฯ อภิวฑฺฒนฺตีติ อภิมฺขํ กจฺจณฺตา วฑฺฒนฺติ ฯ
สอฺสภามิวาติ สอฺสภา อิว ฯ อปฺปมตฺตสฺส หิ อฺสภเชฏฺฐโก
โคคโณ วิย โภคา วฑฺฒนฺติ ฯ อุปสฺสฺตฺตินฺติ ชนปทจาริตฺตสฺวานาย
จาริกํ อตฺตโน สกตรณฺฺเจ จ ชนปเท จ จร ฯ ตตฺถาติ ตสฺมี รกฺข
จรฺนฺโต ทกฺขพฺพํ ทิสฺวา โสตพฺพํ สุตฺวา อตฺตโน คุณาคุณฺณํ ปจฺจกฺขํ
กตฺวา ตโต อตฺตโน หิตปฺฏิปตฺตี ปฺฏิปชฺชิสฺสตี ฯ

อติ มหาสฺตฺโต เอกาทสฺหิ คาถาหิ ราชานํ โอวทิตฺวา

คจฺจ ปฺปญฺจํ อกฺตฺวา ปฺริกฺคณฺห รุญฺจํ มา นาสยิตี วตฺวา
สกฺกฺชานเมว คโต ๗ ราชานปี ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา สํเวคปฺปตฺโต
ปฺนทิวเส รชฺชํ อมจฺเจ ปฺญฺจฺจาเปตฺวา ปุโรหิตฺน สทฺธิ กาลสฺเสว
ปาจฺฉินทฺวารน นคฺรา นิกฺขมิตฺวา โยชนมตฺตํ คโต ๗ ตตฺถโก
คามวาสิมหฺลลโก อฏฺวิโต กณฺฏกสาขํ อหริตฺวา เคหทฺวารํ
ปฺริกฺขิปิตฺวา ปิฑฺหิตฺวา ปุตฺตทวารํ อาทาย อรณฺณํ ปวิสิตฺวา สายํ
ราชปฺริเสตฺส ปกฺกนฺเตสฺส อตฺตโน ฌริ อากจฺฉนฺโต เคหทฺวารे ปาเท
กณฺฏเกน วิทฺุโร อุกฺกุฏิกํ นิสิตฺตฺวา กณฺฏกํ นีหฺรนฺโต
[๒๔๒๐]เอว เวเทตฺส ปญฺจาโล สงฺคามे สรมฺปปีโต

ยถาหมชฺช เวเทมิ กณฺฏเกน สรมฺปปีโตติ
อิมาย คาทาย ราชานํ อกฺโกสิ ๗ ตํ ปน อกฺโกสนํ โโพธิสฺตฺตา-
นุกาเวเนว อโหสิ ๗ โโพธิสฺตฺเตน อธิคฺหิตฺว โส อกฺโกสิติ
เวทิตฺโพ ๗ ตสฺมี ปน สมเย ราชานํ ปุโรหิตํ จ อญฺญาตก-
เวเสน ตสฺส สนฺติเกว อญฺจิสฺส ๗

อถสฺส วจฺนํ สุตฺวา ปุโรหิตํ อิตฺริ คาทมาห
[๒๔๒๑]ชินฺโณ ทฺพฺพลจกฺขุสิ น รูปํ สาธฺ ปสฺสสิ

กิตฺตถ พฺรหฺมทตฺตสฺส ยํ ตํ มกฺเคยฺย กณฺฏโกติ ๗
ตตฺถ มกฺเคยฺยชาติ วิชฺฌเยยฺย ๗ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถิ
ตฺวํ อตฺตโน พฺยตฺตตฺตาย กณฺฏเกน วิทฺุโร โก เอตฺถ รณฺโณ
โทโส เยน ราชานํ อกฺโกสิ กิ เต รณฺณา กณฺฏโก
โอโลเกตฺวา อจฺจิกฺขิตฺโพติ ๗

ตํ สุตฺวา มหุลลโก ติสฺโส กาถา อภาสิ

[๒๔๒๒]พหฺเวตฺถ พุรหฺมทตฺตสฺส โสหํ มคฺคสฺมิ พุราหฺมณ

อรกฺขิตา ชนปฺทา อธมฺมพลินา หตา ฯ

รตฺตติลฺลจ โจรา ขาทนฺติ ทิวา ขาทนฺติ ตฺถุญฺทียา

รฏฺฐสฺมิ กุฏฺฐราชสฺส พหุ อธมฺมิโก ชโน ฯ

เอตาทีเส ภเย ตาต ภยภฺภูฏา ตาว มานวา

นิลฺเลนกาณี กุพฺพนฺติ วเน อahrtฺวา กณฺณกนฺติ ฯ

ตตฺถ พหฺเวตฺถาติ พุราหฺมณ โสหํ สกณฺณเก มคฺเค ปติโต
สนฺนิสินฺโน พหุ เอตฺถ พุรหฺมทตฺตสฺส โทโส ตฺวํ เอตฺตํ กาลํ
รณฺโณ โทเสน มม สกณฺณเก มคฺเค วิจรภาวํ น ชานาสิ ตสฺส หิ
อรกฺขิตา ชนปฺทา กณฺณกนฺติ ฯ ตตฺถ ขาทนฺตีติ วิลุมฺปนฺติ ฯ
ตฺถุญฺทียาติ วรพฺนฺชาทีหิ ปิเพตฺวา अधมฺมพลิสาทกา ฯ
กุฏฺฐราชสฺสาติ ปาปรณฺโณ ฯ अधมฺมิโกติ ปฏฺิจฺจนฺนกมฺมนฺโต ฯ
ตาตาติ ปุโรหิตํ อาลปติ ฯ มานวาติ มนุสฺสา ฯ นิลฺเลนกาณีติ
นิตฺยนฺนฺจฺจานานิ ฯ วเน อahrtฺวา กณฺณกนฺติ กณฺณกํ อahrtฺวา
ทวารานิ ปิทฺทิตฺวา ฆริ จทฺเทตฺวา ปุตฺตทาร์ อาทาย วณฺ
ปวิสิตฺวา ตสฺมิ วเน อตฺตโน นิตฺยนฺนฺจฺจานานิ กโรนฺติ ฯ อถวา
วเน โย กณฺณโก ตํ อahrtฺวา ฆรานิ ปริกฺขิปนฺติ ฯ อิติ
รณฺโณ โทเสนวฺมฺหิ กณฺณเกน วิทฺโธ มา เอวรูปสฺส รณฺโณ
อุปฺตถมฺโก โหหิติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา ปุโรหิตํ อามนฺเตตฺวา อจฺริย มหุลลโก

ยุดฺตี ภณฺตี อมฺหากเมว โทโส เอหิ นีวตฺตาม ฌมฺเมน รชฺชํ
กาเรสุสามาติ อห ๑ โโพธิสตุโต ปุโรหิตสฺส สรีเร อธิมฺจฺจิตฺวา
ปุโรโต คนฺตุวา ปรีคณฺหาม ตาว มหาราชาติ อห ๑ เต
ตมฺหา กามา อณฺณํ คามํ คจฺจนฺตา อนฺตรามคฺเค เอกิสฺสา
มหลฺลิกาย สทฺทํ อสุโสสุ ๑ สว กิเรกา ทลิตฺทิตฺถิ เทว ชีตโร
วยปฺปตฺตา รกฺขมาณา ตาสํ อรณฺณํ คนฺตุ น เทติ สยํ อรณฺณโต
ทารุณี เจว สากณฺจ อหริตฺวา ชีตโร ปฏฺิษคฺคิต ๑ สว ตํทิวสํ
เอกํ คุมฺพิ อารุยฺห สากํ คณฺหนฺตี ปวตฺตมาณา ภูมียํ ปติตฺวา
ราชานํ มรณฺเนน อกฺโกสนฺตี คากมาห

[๒๔๒๓]กทาสฺสุ นาม ยํ ราชว พุรหฺมทตฺโต มริสฺสตี

ยสฺส รกฺขมฺหิ ชียนฺติ อปฺปติกา กุมารีกาติ ๑

ตตฺถ อปฺปติกาติ อสุสามิกา ๑ สเจ หิ ตาสํ สามิกา

อสุสฺ มํ โปเสยฺยํ ปาปรณฺโวล ปน รชฺเช อหํ ทุกฺขํ อนฺนโภมิ กทา

นฺนุโข เอส มริสฺสตีติ ๑ เอวํ โโพธิสตุตฺตานฺภาเวน นํ อกฺโกสิ ๑

อด นํ ปุโรหิตโต ปฏฺิเสเชนฺโต คากมาห

[๒๔๒๔]ทพฺภาสิตฺถิ เต ฌมฺมิ อนฺตฺถปถโกวิท

กฺหิ ราชว กุมารินํ ภตฺตารํ ปรีเยสตีติ ๑

ตํ สุตฺวา มหลฺลิกา เทว คากา อภาสิ

[๒๔๒๕]น เม ทพฺภาสิตํ พุรหฺเม โกวิทตฺถปทา อหํ

อรกฺขิตา ชานปทา อฌมฺพลينا หตา ๑

รตฺตี จ โจรว ชาทนฺตี ทิวา ชาทนฺตี ตฺถุญฺชียา

รฎุจสุมิ ฎุฎรชสส พหุ อธมมิโก ชโน

ทุชชีเว ทุพุภเร ทาเร ฎุโตะ ฎุตุตล ฎุมารียลติ ๑

ตตุถ โทวิทตุถปทลติ อหิ อตุถปเท ฎารณปเท โทวิทล

ถลล ฎล ตุวิ เอวิ ปลปรชชานัน ปัสสี ๑ ทุชชีเวติ ทุชชีเว

รฎุจเร ทุพุภรทลเร ชลเต มนุสเสสสุ ฎิตตลลเตสสุ อरणเย วสนเตสสุ ๑

ฎุโตะ ฎุตุตล ฎุมารียลติ ฎุมารียอ ฎุตุตลล ฎลฎิสสนุตีติ อตุโถ ๑

เต ตสสุว วจัน สุตวล ฎุตุตติ ฎลเถตีติ ปุโรโต ฎจจณนตล

เอกสส ฎสสฎสส สททหิ อสุโสตุ ๑ ตสสุ ฎิร ฎสนตสส สลลียอ

นลม พลลพทุโท ฝลเลน ปทโตะ สยิ ๑ โส รชชานัน อฎุโกสนุโตะ

คถลล

[๒๔๒๖]เอวิ สยตุ ปญจลโล สจจลลเม สตุตลยล หโตะ

ยถลยั ฎปโณ เสติ หโตะ ฝลเลน สลลียอติ ๑

ตตุถ ยถลติ ยถล อัย เวทนลปตุโตะ สลลียพลลพทุโท เสติ

เอวิ สยตุติ อตุโถ ๑

อถ นัน ปุโรหิโตะ ปฎุเสเชนุโตะ คถลล

[๒๔๒๗]อธมเมน ตุวิ ชมม พุรหุมทตุตสส ฎุชจลลล

ยอ ตุวิ สปสี รชชานัน อปรัชจลลตวณ อตุตโนติ ๑

ตตุถ อธมเมนลติ อฎารณน อสภลเวณ ๑

ต สุตวล โส ตีสสุโส คถลล อภลล

[๒๔๒๘]ธมเมน พุรหุมทตุตสส อหิ ฎุชจลลลล พุรลหุมณ

อรฎุชิตล ชลนปทล อธมมพลลนล หตล ๑

รตฺตติณฺจ โจรา ขาทนฺติ ทิวา ขาทนฺติ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
รณฺฑุสฺมึ กุณฺฑราษสฺส พหุ อธมฺมิโก ชโน ๑
สา นฺน ปฺน เร ปกฺกา วิกาเล ภตฺตมาหริ
ภตฺตหารี อเวกฺขนฺโต หโต ผาเลน สาติโยติ ๑

ตตฺต ษมฺเมนาติ การณฺน น จ อการณฺน อกฺโกสตีติ
สณฺณํ มา กริ ๑ สา นฺน ปฺน เร ปกฺกา วิกาเล ภตฺตมาหริติ
พฺราหฺมณฺ มม ภตฺตหาริกา อิตฺถิ ปาโตว มม ภตฺตํ ปจิตฺวา
อาหฺรณฺตี อธมฺมพลิสาเสเกหิ พฺรหฺมทตฺตสฺส ทาเสหิ ปลิพฺพุธา
ภวิสฺสตี เต ปริวิสิตฺวา ปฺน มยฺหิ ภตฺตํ ปกฺกา ภวิสฺสตี เตน
การณฺน วิกาเล ภตฺตมาหริ อชฺช วิกาเล อาหริตี จินฺเตตฺวา
ฉาตชฺชตฺโต อหิ ตํ ภตฺตหารี โอลเณฺโต โคนฺณ อกฺขาเต
อณฺุจําเน ปญฺเฑน วิชฺฌิ เตเนส ปาหิ อุกฺขิปีตฺวา ผาลํ
ปหฺรณฺโต หโต ผาเลน สาติโย ตสฺมา เอส มยา หโตติ
สณฺณํ มา กริ ปาปรณฺญาเยว หโต นามส มาตสฺส
วณฺณํ ภณฺตีติ ๑

เต ปฺรโต คนฺตฺวา เอกสฺมึ คามे วสิสฺสุ ๑ ปฺนทิวเส
ปาโตว เอกา กุณฺเฑนฺน โคโทหํ ปาเทน ปหริตฺวา สทฺธิ จิเรน
ปวตฺเตสิ ๑ โส พฺรหฺมทตฺตํ อกฺโกสนฺโต คากมาห

[๒๔๒๕]เอวํ ฬยฺยตฺตฺ ปญฺจาโล สจฺคามे อสิเนา หโต

ยถาหฺมชฺช ปหโต จิรณฺจ เม ปวตฺติตฺตฺนฺติ ๑

ตํ สุตฺวา อาห

[๒๔๓๐] อัย ปสู จิรี ฆทุเทสิ ปสู ผาลญจ(๑) หีสติ (๒)

กี ตตุถ พุรหุมทตตุส ย โน ทรหเต(๓) ฆวนุติ ๑

พุราหุมณน คาถาย วุตตาย ปุณ โส ติสฺโส คาถา อภาสิ

[๒๔๓๑] การยโห พุรหุม ปญจาโล พุรหุมทตตุส ราชิน

อรกฺขิตา ชานปทา อธมฺมพลินา หตา ๑

รตฺตี จ โจรา ขาทนฺติ ทิวา ขาทนฺติ ตฺถุญฺทียา

รฏฺฐสฺมี ฏฏฺฐราชสฺส พหุ อธมฺมิโก ชโน ๑

จณฺฐา อกตฺถนา คาวิ ย ปุเร น ทุหามเส

ตฺทานิ อชฺช โทหาม จีรกาเมหุปทุตฺตาติ ๑

ตตุถ จณฺฐาติ ผรุสา ๑ อกตฺถนาติ ปลายนสีลา ๑

จีรกาเมหิติ อธมฺมิกรลฺโย ปุริเสหิ พหุจิรี ออาหาราเปนฺเตหิ

อุปทุตฺตา ทุหาม สเจ หิ โส ธมฺเมน รชฺช กอาระยฺย น โน เอวรูปี

ภยฺ อากจฺเจยฺยาติ ๑

เต ยุตฺตํ กเถตีติ ตมฺหา คามา นิภุมมิตฺวา มหามคฺคิ

อารุยฺห นคราภิมุขา คมฺิสฺสุ ๑ เอกสฺมี คาเม พลิสาทกา

อสิโกสตุถาย เอกํ ตฺรณฺวจฺจกํ มาเรตฺวา จมฺมํ คณฺหีสุ ๑

วจฺจปฺหตา ธนุ ปุตฺตฺโสเกน ตินฺนํ น ขาทติ ปานียํ น ปิวติ

ปริเทวมานา อาหิณฺฐติ ๑ ตํ ทิสฺวา คามทารกา ราชานํ

อกุโกสนฺตา คาถมาหฺสู

๑. สี. ปสูปาลญจ ๑ ม. ปสูปาลํ ๑

๒. ส. ปสู ผาลํ วิหีสติ ๑ ๓. ย. ทรหโต ๑

[๒๔๓๒]เอวี่ กนุทตุ ปญจาโล วิมุตโต ปรีชาวตุ

ยถายี่ กปณา คาวิ วิมุตตา ปรีชาวตีติ ฯ

ตตุถ ปรีชาวตีติ ปรีเทวมานา ชาวติ ฯ

ตโต ปุโรหิตโต อิตริ์ คาถมาห

[๒๔๓๓]ยี่ ปสุ ปสุปาลสุส ปพุกเมยฺย รเวยฺย วา

โกนัธ อปราชตติ พุรหุมทตฺตสุส ราชนันติ

ตตุถ ปพุกเมยฺย รเวยฺย วาติ ภเมยฺย วา วิรเวยฺย วา ฯ

อิทํ วุตฺตํ โหติ ตาต ปสุ นาม ปสุปาลสุส รกฺขนฺตสุเสว ชาวติ

ติณฺณ น ชาวติ อีช รณฺโณ โก นุ อปราโชติ ฯ

ตโต कामทารกา เทว คาถา อภาสีสุ

[๒๔๓๔]อปราโช มหาพุรหุม พุรหุมทตฺตสุส ราชนัน

อรกฺขิตา ชานปทา อธมฺมพลินา หตา ฯ

รตฺตี จ โจรา ชาทนฺติ ทิวา ชาทนฺติ ตฺตญฺหิยา

รณฺจสุมี กุณฺนราชสุส พหุ อธมฺมิโก ชโน

กถํ โน อสิโกสตุถา ชีรปา หณฺณเต ปชาติ ฯ

ตตุถ มหาพุรหุมติ มหาพุราหุมณฺณ ฯ ราชนันติ รณฺโณ ฯ

กถํ โนติ กถํ นุ เกน นาม การณฺณ ฯ ชีรปา หณฺณเต

ปชาติ ปาปราชสุส วเสน เตหิ ชีรปโก วจฺจโก หณฺณติ อิทานิ

สา เชนุ ปุตุตโตสเกน ปรีเทวติ โสปี ราชา เชนุ วิย ปรีเทวตุติ

ราชานํ อกฺโกสิสุเยว ฯ

๑. ส. สมภเมยฺย ฯ

เต สาธุ การณํ วทถาติ ปกุกมีสุ ฯ อถนุตรามคฺเค
เอกิสฺสา สุภฺขโปกฺขรณฺยา กากา ตฺถนฺเทหิ วิชฺฌิตฺวา มณฺฑูเก
ขาทฺนฺติ ฯ โปธิสฺสโต เตสุ ตํ จานํ สมฺปตฺเตสุ อตฺตโน
อานฺุภาเวน มณฺฑูเก

[๒๔๓๕]เอวํ ขชฺชตฺตฺ ปญฺจาโล หโต ยฺยฺเต สฺปฺตฺตโก

ยถาหฺมชฺช ขชฺชามิ กามิเกหิ อรณฺณโชติ
ราชานํ อุกโกสาเปสิ ฯ

ตตฺถ คามิเกหิตฺติ คามวาสีหิ ฯ

ตํ สุตฺวา ปุโรหิตฺโต มณฺฑูเกหิ สทฺฐี สลฺลปฺนฺโต คาทมาห

[๒๔๓๖]น สพฺพญฺเตสุ วิเชนฺติ รกฺขํ

ราชาโน มณฺฑูเก มนุสฺสโลเก

เนตฺตาวตา ราชา อธฺมจารี

ยํ ตาทิสํ ชีวฺมเทยฺย ชงฺกาทิ ฯ

ตตฺถ ชีวฺนฺติ ชีวฺนฺตํ ฯ อเทยฺยฺนฺติ ขาเทยฺยํ ฯ

ชงฺกาทิ กากา ฯ เอตฺตาวตา ราชา อธฺมมิกो นาม น โหติ ก็

สทฺถา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา รณฺณา ตํ รกฺขนฺเตน จริตฺนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา มณฺฑูโก เทว คาทา อภาสิ

[๒๔๓๗]อธฺมมฺรูโป วต พฺรหฺมจารี

อนฺุปฺปิยํ ภาสสิ ขตฺตฺยิสฺส

วิตุมฺปมานาย ปฺนฺตฺตฺตฺต

ปฺนฺเชสิ ราชํ ปรมฺปฺปวาที ฯ

สเจ อิทํ พฺรหฺม สุรชฺชกํ สฺยิยา

ผีตํ รกฺขํ มุทิตํ วิปฺปสนฺนํ

เล่มที่ 34 ภณฺฑุติณฺฑุกชาตํ หน้า 335

ภุตฺวา พลี อคฺคปิณฺฑทญจ กากา

น มาทิสํ ชีวมเทยฺยุ ชงฺกาทิ ฯ

ตตฺถ พุรฺหมจาริตี ปุโรหิตํ ทรหนฺโต อาห ฯ ขตฺติยสุสชาติ
เอวรฺูปสุส ปาปรลฺโย ฯ วิลฺุมนฺมานายาติ วิลฺุมนฺมานาย ฯ
อยเมว วา ปาโจ ฯ ปุณฺฑุปฺชายาติ วิปฺลายนฺ ปชายนฺ วินาสियมนานาย ฯ
ปุเชสิตี ปถฺลิตี ฯ สุรชชกนฺติ ฉนฺทาทิวเสน อคนฺตฺวา ทส
ราชธมฺเม อโกเปนฺเตน รณฺณา รกฺขियมานํ สเจ อิทํ สุรชชกํ
ภเวยฺย ฯ ฝิตนฺติ เทเวสุ สมฺมาธารี อนฺุปฺปเวจฺฉนฺเตสุ
สมฺปนฺนสฺสฺสํ ฯ น มาทิสนฺติ เอวํ สนฺเต มาทิสํ ชีวมนนฺเวย
กากา น ขาเทยฺยํ ฯ เอวํ ฉสุปี จานฺเสุ อกโกสนํ โพธิ-
สตฺตฺสฺเสวานฺุภาเวน อโหสิ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชาน จ ปุโรหิตโต จ อรณฺณวาสี ติริจฺฉานคตฺติ
มณฺฑุกํ อฺุปาทายนฺ สพฺเพ อมฺเหเยว อกโกสนฺตีติ ตโตว นกริ
คนฺตฺวา ธมฺเมน รชชํ กาทเรตฺวา มหาสตฺตฺสฺโสวาเท จตฺวา
ทานาทินิ ปุณฺณานิ กรีสฺสุ ฯ

สตุถา โกสฺลรณฺโย อิมํ ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา มหาราช
रणฺณา นาม อคตฺติคมนํ ปหาย ธมฺเมน รชชํ กาทเรตฺพพฺนฺติ วตฺวา
ชาตํ สโมธานฺสิ ฯ ตทา ภณฺฑุติณฺฑุกเทวตา อหเมวาทิ ฯ

ภณฺฑุติณฺฑุกชาตํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ทสมํ ฯ

อติ ตีสนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

จตุตทาพีสนิปาตวณณา

เตสกุณชาติกั

เวสฺสนตรั ตั ปุจฺจามีติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
โกสฺสรณโณ โอวาทวเสน กเถสิ ฯ

ตั หิ ราชานั ฌมฺมสุสฺวานตฺถาย อากตฺ สตุถา อามนุเตตฺวา
มหาราช รัตน นาม ฌมฺเมน รัชฺชั การเตตฺพุพิ ยสฺมี หิ สมเย
ราชานโ อฌมฺมิกา โหนติ ราชยฺตุตฺตาปี ตสฺมี สมเย อฌมฺมิกา
โหนตฺตีติ จตุกฺกนิปาเต อากตฺสฺตฺตนเยน โอวทิตฺวา อคติคมเน
อคติอคมเน จ อาทินว อานิสฺสยจ กเถตฺวา สุปีนฺนุปมา กามาติ
อาทินา นเยน กามesu อาทินว วิตุถาเรตฺวา มหาราช อิมสั หิ
สตุตฺตานั

มจฺจุนา สจฺจโร นตฺถิ ลยฺจกาโห น วิชฺชติ

ยฺทุธั นตฺถิ ชโย นตฺถิ สพุเพ มจฺจุปรายนา

เตสั ปโรโลกั กจฺจนฺตฺตานั จเปตฺวา อตฺตนา กตฺ กฺลยาณกมฺมึ
อณฺญา ปตฺติจฺจา นาม นตฺถิ เอว อิตฺตฺรปจฺจปฺนฺจจฺจานั อวสุสั
ปฺหาตพุพิ ยสั นิสฺสาย ปมาทึ กาคุ น วญฺญติ อปฺปมตฺเตเนว
หุตฺวา ฌมฺเมน รัชฺชั การเตตุ วญฺญติ โปราณกราชานโ อนุปฺปนฺเนปี
พุทุเช ปณฺฑิตานั โอวาเท จตุวา ฌมฺเมน รัชฺชั การเตตฺวา

เทวนครึ ปุรยมาณา คมีสูติ วตุวา เตน ยาจิโต อตีตัง อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหุมทตโต รชชั การนุโต อปุตโตโก
อโหสิ ปตุเถนุโต ปตุตัง วา ธีตริ วา น ลภิ ฯ โส เอกทิวสั
มหนุเตน ปรีวารน อูยยานัน กนตุวา ทิวสภากั อูยยานเ กิพีตุวา
มงกุลสาตรุกขมูเล สยัน อตุถริตุวา โถกั นิททายิตุวา ปพุทุโ
สาตรุกขัง โอโโลเกตุวา ตตุถ สกฤษกุลาวกั ปสฺสึ ฯ สห
ทสฺสเนนเวตสฺส สีนโห อูปฺปชชิ ฯ โส เอกัง ปุริสั ปกโกสาเปตุวา อิมั
รูกขัง อภิริหิตุวา เอตสฺสมิ กุลาวเก กสฺสจि อตุถิตัง วา นตุถิตัง วา
ชานาหีติ อห ฯ โส อภิริหิตุวา ตตุถ ตีณิ อณฺฑกานิ ทิสฺวา
รณฺโณ อาโรเจติ ฯ ราชา เตนหิ เอเตสั อูปริ นาสวาคั มา
วิสชเชสึติ วตุวา จงโกฏฺเฏ กปฺปาสปิจु อตุถริตุวา ตตุเถว ตานิ
อณฺฑกานิ ฐเปตุวา สนิกั โอตราหีติ โอตาราเปตุวา จงโกฏฺกั
หตุเถน กเหตุวา กตฺรสฤษณฺฑกานิ นามेतานีติ อมจฺเจ ปุจฺฉิ ฯ
เต มยั น ชานาม เนสาทา ชานิสฺสสนฺตีติ วทีสุ ฯ ราชา
เนสาเท ปกโกสาเปตุวา ปุจฺฉิ ฯ เนสาทา महाराज एतेसु
एकं उल्लुगण्णं एकं सालिकाण्णं एकं सुवण्णण्णं गल्यीसु ฯ
किं पन एकस्मिं कुलवगे तिण्णं सकुณिकानं अण्णानि โหนฺตีติ ฯ
आम तेव परिपुणे अस्ति सुनिगुचित्तानि न नसुसन्तीति ฯ राचा
तुसुसित्वा अिमे मम पुत्ता णविसुसन्तीति तानि तीणि अण्णानि तयो
अमज्जे पण्णिकापेतुवा अिमे मय्हं पुत्ता णविसुसन्ति तुमहे साचुकिं
पण्णिकचित्वा अण्णโกसतो निगुणनुत्ताले मम आरोजेयथात्ति

เล่มที่ 34 จตุตทาสีสนิปาตวณฺณนา หน้า 338

อาห ๑ เต ตานิ สาธุกั รุกขีสุ ๑ เตสุ ปจฺมํ อุลูกอณฺฑํ
ภิชฺช ๑ อมจฺโจ เอกํ เนสาทํ ปกฺโกสาเปตฺวา อิตฺถิภาวํ वा
ปฺริสทาवํ वा ชานาหิตี วตฺวา เตน ตํ วิมฺสิตฺวา ปฺริโสติ วุตฺเต
ราชานํ อุปสงฺกमितฺวา ปฺตุโต เต เทว ชาโตติ อาห ๑ ราช
ตุฏฺโฆ ตสฺส พหุํ ฌนํ ทตฺวา ปฺตุตฺถกํ เม สาธุกั ปฏฺิษกฺค เวสฺสนฺตโรติ
จสฺส นามํ กโรหิตี วตฺวา อฺยุโยเชสิ ๑ โส ตถา อกาสิ ๑
ตโต กติปาหจฺเยน สาลิกาอณฺฑํ ภิชฺช ๑ โสปี อมจฺโจ ตํ
เนสาเทน วิมฺสาเปตฺวา อิตฺถิตี สุตฺวา รมฺโฆ สนฺติกํ คนฺตฺวา
ชิตา เต เทว ชาตาติ อาห ๑ ราช ตูฏฺโฆ ตสฺสปี พหุํ ฌนํ
ทตฺวา ชิตฺโร เม สาธุกั ปฏฺิษกฺค กุณฺฑลินีติ จสฺส นามํ กโรหิตี
วตฺวา อฺยุโยเชสิ ๑ โสปี ตถา อกาสิ ๑ ปฺน กติปาหจฺเยน
สฺวกณฺฑํ ภิชฺช ๑ โสปี อมจฺโจ ตํ เนสาเทน วิมฺสิตฺวา ปฺริโสติ
วุตฺเต รมฺโฆ สนฺติกํ คนฺตฺวา ปฺตุโต เต เทว ชาโตติ อาห ๑
ราช ตูฏฺโฆ ตสฺสปี พหุํ ฌนํ ทตฺวา ปฺตุตสฺส เม มหนฺเตน
ปฺริวารเณ มงฺคัลลํ กตฺวา ชมฺพุโกติ จสฺส นามํ กโรหิตี วตฺวา
อฺยุโยเชสิ ๑ โสปี ตถา อกาสิ ๑ เต ตโยปี สกฺขมา ตินฺณํ
อมจฺจานํ เคहेสุ ราชกุมารปฺริหาเรณ วทฺตฺมนฺติ ๑ ราช มม
ปฺตุโต มม ชิตาติ โวหฺรติ ๑ อถสฺส อมจฺจา อณฺณมณฺณํ
อวสฺสนฺติ ปสฺสถ รมฺโฆ กิริยํ ติริจฺจฺจานคเต ปฺตุโต เม
ชิตา เมติ วทฺนฺโต วิจฺรตีติ ๑ ตํ สุตฺวา ราช จินฺเตสิ อิเม
อมจฺจา เอเตสํ มม ปฺตุตฺตานํ ปญฺญาสมฺปทํ น ชานนฺติ ปากฺกั
เนสํ กโรสฺสามีติ ๑ อเถกํ อมจฺจํ

เวสฺสนตรสฺส สนฺติกั เปเสสิ คุมหากั ปิตา ปญหั ปุจฺฉิตฺตกาโม
 กทา กิร อาคนตุวา ปุจฺฉตฺตติ ฯ อมจฺโจ คนฺตุวา เวสฺสนตรั
 วนฺทิตฺวา ตั สาสนั อาโรเจสิ ฯ เวสฺสนตรโ อตฺตโน ปุชฺชคฺคิตั
 อมจฺจํ ปกโกสาเปตฺวา มยฺหํ ปน ปิตา มํ ปญหั ปุจฺฉิตฺตกาโม
 ตสฺส อีธาตตสฺส สกฺกาโร กาคู วัฏฺฐติ ตาต กทา อากจฺฉตีติ
 ปุจฺฉิ ฯ อมจฺโจ อีโต สตฺตเม ทิวเส อากจฺฉตีติ อาห ฯ
 ตั สุตฺวา เวสฺสนตรโ ปิตา เม อีโต สตฺตเม ทิวเส อากจฺฉตีติ
 วตฺวา อโยเชสิ ฯ โส อาคนตุวา รมฺโโล อจฺฉิ ฯ ราชา
 สตฺตเม ทิวเส นคร เกรณฺจาราเปตฺวา ปุตฺตสฺส นิเวสนั อคฺมาสิ ฯ
 เวสฺสนตรโ รมฺโโล มหนตฺ สกฺกาโร การสิ อนฺตมโส ทาส-
 กมฺมกรานปี สกฺกาโร การาเปสิ ฯ ราชา เวสฺสนตรสฺส
 สกฺกสฺส เคาเห ภูชิตฺวา มหนตฺ ยสิ อนฺนกวิตฺวา สกนิเวสนั
 อาคนตุวา ราชงฺกณฺเ มหามณฺทปํ การาเปตฺวา นคร เกรณฺ-
 จาราเปตฺวา อลงฺกตมณฺทเป มหาชนปริวาโร นิสิตฺตวา เวสฺสนตรั
 อานตฺตติ อมจฺจสฺส สนฺติกั เปเสสิ ฯ อมจฺโจ เวสฺสนตรั
 สุวณฺณปีเจ นิสิตฺทาเปตฺวา อานสิ ฯ สกฺโณ ปิตุ องฺเก นิสิตฺตวา
 ปิตรา สห กิพิตฺวา คนฺตุวา ตตฺถเว สุวณฺณปีเจ นิสิตฺติ ฯ อถ
 นั ราชา มหาชนมชฺเ ราชธมฺมํ ปุจฺฉนฺโต ปจฺมํ คาถมาห
 [๒๔๓๘]เวสฺสนตรั ตั ปุจฺฉามิ สกฺก ภาทฺทมตฺถเต

ราชุ กเรตฺตกาเมน กิสุ กิจฺจํ กตํ วรรณติ ฯ

ตตฺถ สกฺกนาติ ตั อาลปติ ฯ กิสุติ กตรั กิจฺจํ กตํ วั

อุตฺตมํ โหติ กเถहि เม दाต สกळिं राधम्मन्दि ५ ऐवं गिरिं
सो पुञ्जि ५

तं सुत्वा वेत्सुन्नरो प्लुहिं ओकेत्वाव राधानं दाव पमातेन
ओतेनुतो तुत्थिं काठमाह

[२५५] जिरसुत्तं वत्तं तातो कंसो पारान्तिकुलो

पमततो अपपमतं मं पीता पुत्तं ओजथिति ५

त्तत्त दातोति पीता ५ कंसोति ओत्तं तत्त नामं ५

पारान्तिकुलोति जत्थिं संगहवत्तुहिं पारान्तिं संगहेत्वा
वत्तनुतो ५ पमततोति ऐवुरुपानं पत्थितानं सन्दिगे वत्तनुतो
प्लुहत्त अप्पुञ्जेनेन पमततो ५ अपपमतन्दि तीलातिकुणयोकेन
मं अपपमतं ५ पीताति पोसकपीता ५ ओजथिति ओम्पुजेहि
तिरज्जानकेत्त पुत्तेत्त कत्वा वोहत्ति ओवत्थिमाโน पमात्तं
ओपत्थित्त्वा जिरसुत्तं ओत्थ ओतेत्ति प्लुहिं पुञ्जिति वत्ति ५

ऐवं ओमाय काठाय ओतेत्त्वा महाराध रत्थणा नाम तीसु
त्थमेत्तु जत्त्वा त्थमेनेन रत्थं कारेतत्थत्थत्ति वत्त्वा राधत्थम्मं
कठेनुतो ओह

[२५६] प्पमेनेव वित्तं ओत्तं हात्तं निवारये

त्तोत्तं गिज्जानी कारयेत्तं तं वत्तं ओहुत्तं चत्थिय ५

यं त्त्वं दात्तं तत्तेत्तं गम्मं पुत्थत्तेत्तं कत्तम्मत्तं

त्तोत्तं तुत्थोत्तं जं यं गिज्जानी नत्तं गिज्जानीत्तोत्तं पुत्तं ५

चत्थियत्तं पमतत्तत्तं रत्थत्तं रत्थत्तं

สพเพ โภคา วินสฺสนฺติ รณฺโณ ตํ วุจฺเจ อหํ ฯ
สิริ จ ตาต ลกฺขี จ ปุจฺฉิตา เอตทพฺรํ
อุฏฺฐาเน วิริเย โปเส รามมํ อนุสฺสุยเก ฯ
อุสฺสุยเก ทูหฺทเย ปฺริเส กมฺมทฺสเก
กาพณฺณี มหาราช รมติ จกฺกภณฺชนี ฯ
โส ตวํ สพฺเพสฺสุ สฺสทโย สพฺเพสฺสิ รกฺขีโต ภว
อลกฺขี นฺนท มหาราช ลกฺขฺยา ภว นิเวสนํ ฯ
สลกฺขี ฐิติสมฺปนฺโน ปฺริโส หิ มหคฺคโต
อมิตฺตานํ กาสีปติ มฺลํ อคฺคณฺจ ฉินฺทติ ฯ
สกุโกปี หิ ภูตปติ อุฏฺฐาเน นปฺปมชฺชติ
ส กลฺยาณ ฐิตี กตฺวา อุฏฺฐาเน กุรฺเต มโน ฯ
กนฺธพฺพา ปิตโร เทวา สาชิวา โหนฺติ ตาทิโน
อุฏฺฐหโต อปฺปมชฺชโต อนุตฺติฏฺฐนฺติ เทวตา ฯ
โส อปฺปมตฺโต อกฺุโร ตาต กิจฺจานิ การย
วายนฺสฺสุ จ กิจฺเจสฺสุ นาลโส วินฺทเต สฺขํ ฯ
ตตฺถเว เต วตฺตปทา เอสาว อนุสาสนี
อลํ มิตฺเต สฺขยาเปตฺตุ อมิตฺตานํ ทฺกฺขาย วาติ ฯ

ตตฺถ ปจฺเมเนว วิตถนฺติ ตาต ราชา นาม อาทีโตว
มุสวาทํ นิวารเย ฯ มุสวาทีโน หิ รณฺโณ รกฺขํ นิโรชํ
โหติ ฯ ปจฺวิยา โอชากมฺมกรณฺณฏฺฐานโต สตฺตรตนมตฺตํ
๑. ส. สกฺกฺเจสฺสุ ฯ

เหตุจา ปวิสติ ฯ ตโต อหาเร วา เตลมธฺฐผาณิตาทีสุ วา
โอสเชสุ โอชา น โหติ ฯ นิโรชาหารโกชโน มนุสฺสา พหฺวาพาธา
โหนติ ฯ รฏฺเฐ ถลชลปเถสุ อาโย นุปรุชฺชติ ฯ ตสฺมี
อนุปรุชฺชนเต ราชานो ทุกคฺตา โหนติ ฯ เต เสวเก สงฺกณฺหิตฺตุ
น สกฺโกนฺติ ฯ อสงฺกณฺหิตา เสวกา ราชานํ คุรุจิตฺเตน น
โวลเกนฺติ ฯ เอวํ ตาต มุสวาโต นามสฺส นิโรไซ ฯ โส
ชีวิตฺเตหฺตฺปิ น กาทพฺโพ ฯ สจฺจํ ปน สาธฺตฺริ รसानนฺติ ตเทว
ปริกฺกเหตุพฺพิ ฯ อปฺิจ มุสวาโต นาม คุณฺปริธฺสโก วิปฺตฺติ-
ปริโยसानุ ทฺุคฺยจิตฺตวारे อวิจิปฺรายนํ กโรติ ฯ อิมสฺมี ปนตฺเถ
ธมฺโม หเว หโต หนฺตฺติเต เจตฺยชาติกํ กเถตพฺพิ ฯ โกรนฺติ ตาต
ราชา นาม ปจฺมเมว กุชฺฌนลกฺขณํ โกรปฺปี นีวาเรยฺย ฯ ตาต
อณฺเณสํ หิ โกรไซ จิปฺปํ มตฺถกํ น ปาปฺณาติ ราชานํ ปาปฺณาติ ฯ
ราชานอ นาม วาจาวุธา กุชฺฌิตฺวา โวลโลกิตมตฺเตนาปี ปรี
วินาเสนฺติ ตสฺมา รณฺเณว อณฺเณหิ มนุสฺเสหิ อติเรกตฺริ นิกฺโกเรน
ภวิตพฺพิ ขนฺติเมตฺตานุทฺยสมฺปนฺเนน อตฺตโน ปิยปฺตฺติ วิย โลกํ
โวลเกนฺเตน ฯ ตาต อติโกรโน หิ ราชา อฺุปรุชฺชนํ ยสํ รกฺจิตฺตุ
น สกฺโกติ ฯ อิมสฺส ปนตฺถสฺส ทีปนตฺถํ ขนฺติวาทิจาตก-
จุลฺลธมฺมปาลชาติกานิ กเถตพฺพานิ ฯ จุลฺลธมฺมปาลชาติกสฺมิมฺหิ
มหาปตาปโน ราชา ปฺตฺติ ฆาณฺเณตฺวา ปฺตฺติโสเกน หทฺเยน
ผลิตฺเตน มตฺตาย เทวีย สยฺปิ เทวี อนุโสจฺนฺโต หทฺเยน ผลิตฺเตเนว
มริ ฯ อถ เนตโยปี ชเน เอกาหพฺเพว ฆาเปสิ ฯ ตสฺมา

รณฺญา ปจฺมเมว มุสาวาทิ วชฺเชตฺวา ทฺติยิ โภเช วชฺเชตฺวาปิ ๑
หาสนฺติ หสฺสั ๑ อยเมว วา ปาโจะ ๑ เตสฺส เตสฺส กิจฺเจสฺส
อุพฺพิลลาวิตจิตฺตตาย เกพีสีลตํ ปรีหาสิ นีวาเรยฺย ๑ ตาต
รณฺญา นาม เกพีสีเลน น ภวิตพฺพิ ๑ อปรปฺตฺติเยน หุตฺวา
สพฺพกิจฺจานิ อตฺตปฺจฺจกฺเขเนว กาทพฺพานิ ๑ อุพฺพิลลาวิต-
จิตฺโต หิ ราชา อตฺตเลตฺวา กมฺมานิ กโรนฺโต ลทฺธิ ยสิ วินาเสติ ๑
อิมสฺมี ปนตฺเถ สรภงฺกชาตเก ปุโรหิตสฺส วจัน คเหตุวา
ทณฺฑกัรณฺโณ กีสวจฺเณ อปรชฺฉิตฺวา สห รณฺเณน อุจฺฉิขฺชิตฺวา
กุกฺกุลนิริเย นีพฺพตฺตภาโว จ มาตงฺกชาตเก เมชฺฉมรณฺโณ
พฺรหฺมณฺณํ กถิ คเหตุวา มาตงฺกตาปเส อปรชฺฉิตฺวา สห
रणฺเณน อุจฺฉิขฺชิตฺวา นิริเย นีพฺพตฺตภาโว จ ฃกฺชาตเก
ทสภาทิกฺราษทารกานํ โมหมฺพฺพานํ วจัน คเหตุวา กณฺหฺทีปายเน
อปรชฺฉิตฺวา วาสฺสเทวฺกฺลสฺส นาสิตภาโว จ กเถตฺวาปิ ๑ ตโต
กิจฺจานิ ภาเรยฺยาติ เอวํ ตาต ปจฺมํ มุสาวาทิ ทฺติยิ โภเช ตติยิ
อธมฺมหาสิ วชฺเชตฺวา ตโต ปจฺฉา ราชา รณฺจฺวาสิ น กตฺตพฺพ-
กิจฺจานิ ภาเรยฺย ๑ ตํ วตํ อานุ ขตฺติยาติ ขตฺติย มหาราช ยํ
มยา วุตฺตํ เอตํ รณฺโณ วตสมาทานนฺติ โปราณกปณฺฑิตา
กถียีสุ ๑ น ตํ กยิราติ ยํ ตยา รากาทิวเสน ปจฺฉา ตาปกริ
กมฺมํ กถิ โหติ ตโต ปุพฺเพ กตฺโต ปุน ตาทิสํ กมฺมํ น กยิรา มา
กเรยฺยาสี ตาตาติ ๑ วุจฺเจตฺติ ตํ รณฺโณ อณฺนฺติ วุจฺจติ ๑
เอวํ โปราณกปณฺฑิตา กถียีสุ ๑ สิริ จาติ อิทํ เวสฺสนฺตรสฺสกุณฺเณ

เล่มที่ 34 จตุตทาสีสนิปาตวณฺณนา หน้า 344

ปุพฺเพ พาราณสียํ ปวตฺตติตํ การณํ อหริตฺวา ทสฺเสนฺโต อห ๑
ตตฺถ อพฺรฺวฺนฺติ สฺวจิปริวารเสฏฺฐิณา ปุจฺฉิตฺตา กถียีสุ ๑ อุฏฺฐาเน
วิริเยติ โย โปโส อุฏฺฐาเน จ วิริเย จ ปติฏฺฐิจิโต น จ ปเรสํ สมฺปตฺตี
ทิสฺวา อุตฺตฺสฺยฺยติ ตสฺมี อหํ อภิรมามิติ อห ๑ เอวํ ตาว สิริ
กเถสิ ๑ อุตฺตฺสฺยฺยเกติ อลภฺยิ ปน ตาต ปุจฺฉิตฺตา อหํ ปฺรสมฺปตฺตี
อุตฺตฺสฺยฺยเก ๑ พุทฺทเยติ พุจฺฉิตฺเต ๑ กมฺมทฺสเกติ กลฺยาณกมฺม
ทฺสเก ๑ โย กลฺยาณกมฺมํ ทฺสสนฺโต อปฺปิยาณฺโต อฏฺฐิณฺโต
น กโรติ ตสฺมี อภิรมามิติ อห ๑ เอวํ กาพกณฺณี มหาราช
รมติ ปฏฺฐิรูปเทสฺวาสาทีโน กุสลจกฺกสฺส ภวฺชนิ ๑ สุทฺทโยติ
สุนฺทรจิตฺโต หิตฺจิตฺตโก ๑ นฺนทาติ นีหฺร ๑ นิเวสนนฺติ
ลภฺยฺยา ปน นิเวสนํ ภว ปติฏฺฐา โหหิ ๑ สลภฺยิ ฐิติสมฺปนฺโนติ
มหาราช กาสิปติ โส ปฺริโส ปญฺญาเย เจว วิริเยน จ สมฺปนฺโน ๑
มหกฺกโตติ มหฺหฺมาสโย โจรานํ ปจฺจยฺญเต คณฺหนฺโต อมิตฺตานํ
มุลํ โจเร คณฺหนฺโต อมิตฺตานํ อคฺคํ ฉินฺทตีติ วทติ ๑ สกฺโกติ
อินฺโท ๑ ภูตปฺตีติ ราชานํ อาลปติ ๑ อุฏฺฐาเนติ อุฏฺฐาเน-
วิริเย ๑ นปฺปมชฺชตีติ สพฺพกิจฺจานิ กโรติ ๑ ส กลฺยาณเถติ
โส เทวราชา อุฏฺฐาเนวิริเย มนํ กโรนฺโต ปาปกมฺมํ อกตฺวา กลฺยาณ
ปฺญญกมฺมสฺมีเยว ฐิตี กตฺวา อปฺปมตฺโต อุฏฺฐาเน มนํ กโรติ ๑
ตสฺส ปน กลฺยาณกมฺเม วิริยกรณภาวทฺสสนฺตํ สรภฺงคชาตเก
ทฺวิสุ เทวโลเกสุ เทวตฺาหิ สทฺธี กปิฏฺฐารามํ อากนฺตฺวา ปญฺหํ
ปุจฺฉิตฺวา ฐมฺมสฺส สุตฺถาโว มหากณฺหชาตเก อตฺตโน อานฺุภาเว

ชนํ โตเสตุวา โอสกุกนฺตสฺส สาสนสฺส ปวตฺติภาโว จาติ เอวมานีนิ
วตฺถุณี กเถตพฺพานิ ๙ คนฺธพฺพาติ จาตุम्मหาราชิกานํ
เหฏฺฐา จตุโยนิกา เทวา จตุโยนิกตฺตาเยว กิเรเต คนฺธพฺพา นาม
ชาตา ๙ ปิตโรติ พุรหฺมานो ๙ เทวาติ อุปฺปตฺติเทวเสน
ฉกามาจฺจรา เทวา ๙ ตาทีโนติ ตถาวิชสฺส กุสลาภิรตฺส
รณฺโณ เต สาสีวา โหนฺติ สมานชีวิกา อุปฺชีวิตพฺพา ๙
ตาทีสา หิ ราชาโน ทานาทีนิ ปุณฺณานิ กโรนฺตา เทวตานํ
ปตฺตี เทนฺติ ๙ ตา ตํ ปตฺตี อนฺนโมทิตฺวา สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา
ทิพฺพเสน วาฏณฺติ ๙ อนฺนิจฺฉนฺตีติ ตาทีสสฺส รณฺโณ วิริยํ
กโรนฺตสฺส อุปฺปมาทํ อาปชฺชนตฺสฺส เทวตา อนฺนิจฺฉนฺติ
อนฺนจฺฉนฺติ ฆมฺมิกํ รกฺขํ ลํวิทฺหนฺติ ๙ โสตี โส ตฺวํ ๙
วายนสฺส จาติ ตานิ รณฺนิจฺฉานิ กโรนฺโต ตฺลนฺวเสน ตีรณฺวเสน
ปจฺจกฺขกมฺมวเสน เตสฺส เตสฺส กิจฺเจสฺส วิริยํ กรสฺส ๙ ตตฺถเวว เต
วตฺตปทาติ ตาต ยํ มํ ตฺวํ กีสฺส กิจฺจํ กตํ วรรณฺติ ปุจฺฉิ ตตฺถ ตว
ปณฺเหเวว เอเต มยา ปจฺจเมเนว วิตถนฺติ อาทโย วุตฺตา เอเต
วตฺตปทา วตฺตโกฏฺฐาสา เอวํ ตตฺถ วตฺตสฺส ๙ เอสาติ ยา เต
มยา กถิตา เอสาว ตว อนฺนสาสนิ ๙ อถนฺติ เอวํ วตฺตมาโน
หิ ราชา อตฺตโน มิตฺเต สฺฐาเปตฺตุ อมิตฺตานญจ ทุกฺขาย อยํ
ปรียตฺโต สมตฺถโถติ ๙

เอวํ เวสฺสนฺตรสฺสกุณฺเณน เอกาย คากาย รณฺโณ ปมาทํ

โจเทตฺวา เอกาทสฺหิ คาทาหิ ฐมฺเม กถิตฺเต พุทฺธลีลาเย ปญฺโห
 กถิตฺตํ มหาชนํ อจฺฉริยพฺภุจจิตฺตชาโต สาธุการสฺตานิ ปวตฺเตติ ฯ
 ราชา โสมนสฺสชาโต อมจฺเจ อามนฺเตตฺวา โภจนฺโต อมจฺจา
 มม ปฺตฺเตน เวสฺสนนฺตเรณ เอวํ กถนฺเตน เกน กตฺตพฺพํ กิจฺจํ
 กตฺนฺติ ฯ มหาเสนกฺตฺเตน เทวาทิ ฯ เตนหิสุสฺ มหา-
 เสนกฺตฺตญฺจานํ ทมฺมิตฺติ เวสฺสนนฺตรํ จานนฺตเร จเปตี ฯ โส ตโต
 ปญฺจาย มหาเสนกฺตฺตญฺจานเณ จิตฺโต ปิตุ กมฺมํ อกาตีติ ฯ
 เวสฺสนนฺตรปญฺโห นิฏฺฐจิตฺโต ฯ

ปฺนุ ราชา กติปาหจฺเจเนน ปฺริมนเยเนว กุณฺฑลีนिया
 สนฺตํ กํ ทุตํ ปาเหตฺวา สตฺตเม ทิวเส ตตฺถ คนฺตฺวา ปจฺจาคนฺตฺวา
 ตตฺถเอว มณฺฑปมชฺเฒ นิสีทิตฺวา กุณฺฑลีนี ออาหาราเปตฺวา
 สุวณฺณปีเจ นิสินฺนํ ราชมมํ ปุจฺฉนฺโต คาทมาห
 [๒๔๔๑]สภฺขิ ตฺวํ กุณฺฑลีนี มณฺดลีสฺส ขตฺตพฺนฺธฺนึ

รชฺชํ กาทเรตฺถกาเมน กีสฺส กิจฺจํ กตํ วรรณฺติ ฯ

ตตฺถ สภฺขิตฺติ มยา ปุจฺฉปญฺหํ กเถตุํ สภฺขิสฺสตีติ ปุจฺฉนฺติ ฯ
 กุณฺฑลีนีติ ตสฺสา สลิ่งฺกโต อากตฺนาเมนาลปติ ฯ ตสฺสา กิร
 ทฺวีสุ กณฺณปฺญฺเจสุ กุณฺฑลีสณฺจานา เทว เลขา อเหตุํ เตนสฺสา
 กุณฺฑลีนีติ นามํ กาทเรตี ฯ มณฺดลีสฺสตี ชาเนสฺสตี มยา ปุจฺฉปญฺหสฺส
 อตฺถนฺติ ฯ ขตฺตพฺนฺธฺนึติ ขตฺตสฺส มหาเสนกฺตฺตสฺส ภคินีภาเวน
 นํ เอวํ อาลปติ ฯ กสฺมา ปเนสฺ เวสฺสนนฺตรสฺส กณฺณ เอวํ อปุจฺฉิตฺวา
 # ๑. ย. ขตฺตียพฺนฺธฺนึ ฯ

อิมเมว ปุจฺจตีติ ฯ อิตฺถิภาเวน ฯ อิตฺถิโย หิ ปริตฺตปญฺญา
ตสฺมา เจ สกฺโกติ ปุจฺจิสฺสามิ โน เจ น ปุจฺจิสฺสามีติ วิมฺสนวเสน
เอวํ ปุจฺจิตฺวา ตณฺเฑว ปญฺหํ ปุจฺจิ ฯ

สา เอวํ รณฺญา ราชมฺเม ปุจฺจิตฺเต ตาต ตฺวํ มํ อิตฺถิกา
นาม กิ กเถสฺสตีติ วิมฺสสิ มณฺเฑ สกฺกํ เต ราชมฺมํ ทฺวิสฺสเยว
ปเทสฺส ปกฺขิปิตฺวา กเถสฺสามีติ วตฺวา อาห

[๒๔๔๒]เทวฺว ตาต ปทกานิ ยตฺถ สพฺพํ ปติฏฺฐิตํ

อลทฺชสฺส จ โย ลาโภ ลทฺชสฺส อนฺนรฺกฺขนา ฯ

อมจฺเจ ตาต ชานาหิ ชีเร อตฺถสฺส โกวิทฺเท

อนกฺขาภิตเว ตาต อโสณฺเฑ อวินาสเก ฯ

โย จ ตํ ตาต รกฺเขยฺย ฐนํ ยณฺเจว เต สียา

สุโตว รตฺถํ สงฺกณฺเฑ โส เต กิจฺจานิ การเย ฯ

สุสงฺกหิตนฺตชโน สยํ วิคฺตํ อเวกฺขิย

นิธิยฺจ อธิทานณฺจ น กเร ปรปฺตติยา ฯ

สยํ อายํ วยํ ชณฺญา สยํ ชณฺญา กตาคตํ

นิกฺคณฺเฑ นิกฺคหารหํ ปกฺคณฺเฑ ปกฺคหารหํ ฯ

สยํ ชานปทํ อตฺถํ อนฺุสาส รเถสฺส

มา เต อชฺมมิกา ยุตฺตา ฐนํ รณฺฺญณฺจ นาสยํ ฯ

มา จ เวเคน กิจฺจานิ การเสถิ การเยเสถิ วา

เวคสา หิ กตํ กมฺมํ มนฺุโท ปจฺจฺจานตฺปฺปติ ฯ

มา เต อธิสเร มุจฺจ สฺวาพฺพหฺมธิโกปิตํ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณา หน้า 348

โกธสา หิ พหู ฝีตา กุลา อกุลตํ คตา ฯ
มา ตาต อีสฺสโรมฺหีติ อนตฺถาย ปตารยิ
อิตฺถินํ ปุริสานญจ มา เต อาสิ ทุกฺขุทฺโรย ฯ
อเปตโลมหํสฺสฺส รณฺโณ กามานุสาริโน
สพฺเพ โภกา วินสฺสนฺติ รณฺโณ ตํ วุจฺเจเต อหํ ฯ
ตตฺถเว เต วตฺตปทา เอสาว อนุสาศนึ
ทกฺขสฺสุทธานิ ปุณฺณกโร อโสณฺโฑ อวินาสโก
สีลวสฺสุ มหาราช ทฺสฺสีโล วินิปาติโกติ ฯ

ตตฺถ ปทกานีติ การณฺปทานิ ฯ ยตฺถาติ เยสุ ทฺวีสุ
ปเทสุ สพฺพํ อตฺถชาตํ หิตฺสฺขํ ปติฏฺฐิจิตํ ฯ อลทฺทสฺสาติ โย
จ ปุพฺเพ อลทฺทสฺส ลากฺสฺส ลาโภ ยา จ ลทฺทสฺส อนุรฺกฺขนา ฯ
ตาต อนุปฺปนฺนสฺส หิ ลากฺสฺส อุปฺปาทนํ นาม ภาโร อุปฺปนฺนสฺส
ปนฺน อนุรฺกฺขณเมว ภาโร ฯ เอกจฺโจ หิ ยลฺลํ อุปฺปาเทตฺวาปี ยเส
ปมตฺโต ปมาทํ อุปฺปาเทตฺวา ปาณาติปาตาทีนึ กโรติ มหาโจโร
หุตฺวา รณฺฺจํ วิลฺลุมฺปมาโน จรติ ฯ อถ นํ ราชานो คาหาเปตฺวา
มหาวินาสํ สมฺปาเปนฺติ ฯ อถวา ฯ อุปฺปนฺนรูปาทิกาม-
คุณฺเณสุ ปมตฺโต อโยนิโส ธนํ นาเสนฺโต สพฺพสาปเตยฺเย จิณฺเ
กปฺโณ หุตฺวา จีรกวสฺสโน กปาลมาทาย จรติ ฯ ปพฺพชฺชิตो วา
ปนฺน คณฺธธฺรธาทิวเสน ลากฺสฺสการํ นิพฺพตฺเตตฺวา ปมตฺโต
หีนายาวตฺตติ อปโร ปจฺมชฺฌานาทีนึ นิพฺพตฺเตตฺวาปี มฺภูสฺสตีตฺตาย
ตถารูเป อารมฺมณฺเ พชฺฌิตฺวา ฌานา ปรีหายติ ฯ เอวํ

อุปฺปนฺนสฺส ยสฺสส วา ฉานาฬิตลาภสฺส วา รกฺขนเมว ทุกฺขตรึ ๗
 ตทตฺถทีปนฺตถึ ปน เทวทตฺตสฺส วตฺถุมฺหุตฺถกฺขณโลมกสฺสป-
 หาริตชาตกสฺสอุปฺชาตกาฬิ จ กเถตพฺพพาฬิ ๗ เอโก ปน
 ลาภสฺสกาฬิ อุปฺปาเทตฺวา อุปฺปมาเท จตฺวา กฺลฺยาณกมฺมึ กโรติ ๗
 ตสฺส โส ยโส สฺสูกฺกปฺกฺเข จนฺโท วิย วทฺตติ ตสฺมา ตฺวั มหาราช
 อุปฺปมฺตฺโต ปโยคสมฺปตฺติยึ จตฺวา รมฺเมน รชฺชึ กาเรณฺโต ตว
 อุปฺปนฺนึ ยสึ อนุรฺกฺขาฬิตี ๗ ชาณาฬิตี ภูณฺฑาการิกกมฺมาท-
 ักรณฺตถึ อุปฺชาเรฬิ ๗ อนุรฺกฺขาฬิตเวติ อนุรฺกฺเข อกิตเว
 อชฺชตฺทเร เจว อเถราภฺภิเก จ ๗ อโสณฺฑเทติ ปฺวสุรารณฺฑมาลา-
 โสณฺฑทวารฬิเต ๗ อวินาสเกติ ตว สนฺตกาฬิ ฌนฺธณฺฑาฬิ
 อวินาสเก ๗ โยติ โย อมจฺโจ ๗ ยณฺเจวติ ยณฺเจ เต ฌเร
 ฌนึ สึยา ตึ รกฺเขยฺย ๗ สฺสูโตวาติ รตฺสารถึ วิย ๗ ยถา
 สารถึ วิสมมฺกคฺคณิวารณฺตถึ อสฺเส สงฺกคฺคณฺโตนฺโต รถึ สงฺกคฺคณฺเหยฺย
 เอวั โย สห โภเคฬิ ตึ รกฺขิจฺจึ สกฺโกติ โส เต อมจฺโจ นาม ๗
 ตาฬิสึ กเถตฺวา ภูณฺฑาการิกาฬิกิจฺจฺจาฬิ กาเรยฺย ๗
 สฺสสงฺกคฺคณฺตฺตชฺโชนฺติ ตาต ยสฺส ฬิ รณฺโณ อตฺตโน อนุโตชฺโชน จ
 อนุโตวตฺถชฺนกปฺริชฺชน จ ทานาฬิฬิ อสงฺกคฺคณฺโตนฺโต ฬิตี ตสฺส อนุโต
 นิเวสเน สฺวณฺณฬิรณฺฑาฬิณี เตสึ อสงฺกคฺคณฺตฺตมฺนุสฺसानึ วเสณ
 นสฺสณฺติ อนุโต พฬิ คจฺจณฺติ ตสฺมา ตฺวั สฺสฺสฺส สงฺกคฺคณฺตฺตชฺโชน
 หุตฺวา เอตฺตถึ นาม เม วิตฺตณฺติ สยึ อตฺตโน ฌนึ อเวกฺขิตฺวา
 อสฺสูกฺจฺจาเน นาม นิธิ นิเชม อสฺสูกฺส อธิณฺ เทมาติ อธิ อุกฺกยฺปิ

น กรเ ๑ ปรปตฺติยาติ ปรปตฺติยาปี ตฺว มา กริ สพฺพ
อตุตฺตปจฺจกฺขเมว กรเญยาสีติ วทติ ๑ อายฺ วยนฺติ ตโต
อุปฺปชฺชนกั อายญฺจ เตสํ เตสํ ทาทพฺพ วยญฺจ สยเมว ชาเนญยาสีติ ๑
กตาคตฺนฺติ สงฺคามे वा नवकम्मे वा अणुणेषु वा गिज्जेषु อิมिना
อิทํ नाम मय्हं कत्तं อิมिना อิทํ नाम न कत्तन्ति เอत्तปี สยमेव
ชาเนญยาสี มา ปรปตฺติโย โหสิ ๑ นิกฺคณฺเหติ ตาต ราช
นาม สนฺธิจฺเจทาทีการกั นิกฺคหาร्हํ อาเนตฺวา ทสฺสิตฺติ
อุปฺปริกฺกจิตฺวา โสเชตฺวา โปราณกรราชฺหิ จปิตทณฺฑํ โอลเกตฺวา
โทसानุรูปํ นิกฺคณฺเหยย ๑ ปกฺคณฺเหติ โย ปน ปกฺคหาร्हो
โหติ อภินฺนสฺส वा प्रफलसुस गिनुनो गिनुनसुस वा सकफलसुस
อาราธโก อลทฺธสฺส วารชฺชสฺส อاهرโก ลทฺธสฺส वा धारकारโก
เยน वा पन चिवित्तं ทินฺนํ โหติ เอวรูปํ ปกฺคหาร्हํ ปกฺคเหตุวา
มหนฺตํ สกฺการํ สมฺมานํ การเญย เอวํ หิสฺส กิज्जेषु อणฺเณปี อูร์
ทตฺวา กตฺตพฺพ กริสฺสฺสนฺติ ๑ ชาเนปทฺนฺติ ชนปทฺวาสิํ สย
อตุถิ อตุตฺตปจฺจกฺขเมว อฺนุสาส ๑ อธฺมมิกา ยุตฺตาติ อธฺมมิกา ตตุถ
ตตุถ นียุตฺตา आयुत्तกา लज्जं तत्त्वा विनिज्जयि गिनुत्तदा त्व ฐนญจ
รฏฺฐญจ มา नाเสยฺยํ อิมิना การเณน อปฺปมตฺโต หุตฺวา สยमेव
อฺนุสาส ๑ เวเคนาติ สหสา อตุเลตฺวา อตีเรตฺวา ๑ เวคฺสาติ
อตุเลตฺวา ฉนฺทาทีวเสน สหสา กत्तं กम्मํ หิ น สาธฺ น สฺนุทฺริ ๑
กัการณา ๑ ตาทีสญฺหิ กตฺวา มนฺโท ปจฺจนา วิปฺปฏิสาร์วเสน
อิธ โลกเ อปายทฺทุกฺขานิ อฺนุโกนฺโต ปรโลกे ज अनुत्तपत्ति ๑

อัย ปนตโถ อีสันมนตรั กตฺวา กุรฺราชาติ เม สุตฺนฺติ กุรฺชาตเกน
ทีเปตพุโพ ๑ มา เต อธิสเร มุจฺจ สุพาพฺพหฺมธโกปีตฺนฺติ ตาต
ตว หทยั กุสลั อธิสริตฺวา อติกฺกมิตฺวา ปวตฺเต ปเรสั อกุสลกมฺเม
สุญฺจฺจ พาพฺพหิ อธิโกปีตั กุชฺฌาปีตั หุตฺวา มา มุจฺจ มา ปตฺติญฺจียตฺติ
อตุโถ ๑ อิํ วัตฺตํ โหติ ตาต ยทา เต วินิจฺจเย จิตฺตสฺส อิมินา
ปฺริโส วา หโต สนฺธิ วา ฉินฺโนติ โจริ ทสฺเสนฺติ ตทา เต ปเรสั
วจนฺหิ สุญฺจฺจ โกปีตปิ หทยั โกชวเสน มา มุจฺจ อปริภคฺเหตฺวา
มา ทณฺฑํ ปณฺเฑ ๑ กิการณฺนา ๑ อโจริปิ หิ โจโรติ กเหตฺวา
อาเนนฺติ ตสฺมา อกุชฺฌิตฺวา อุกฺกนฺนํ อตฺตปจฺจตฺถิกานํ กถิ สุตฺวา
สุญฺจฺจ โสเชตฺวา อตฺตปจฺจกฺเขน ตสฺส โจรภาวํ ญตฺวา ปเวณฺนียา
จปีตทณฺฑชวเสน กตฺตพฺพํ กโรหิ ๑ รณฺณา หิ อุปฺปนฺเนปิ โกเช
หทยั สีตลั อกตฺวา กมฺมํ น กาดพฺพํ ๑ ยทา ปนฺสสฺส หทยั
สีตลั นิพฺพตฺตํ โหติ มุทฺกํ ตทา วินิจฺจยกมฺมํ กาดพฺพํ ๑ ฝรุเส
หิ จิตฺเต ปกฺกญฺจิตฺเต อุกฺเก มุขนิมิตฺตํ วิย การณฺนํ น ปญฺญาตฺติ ๑
โกธสา หิติ ตาต โกเชน หิ พฺหุณี ฝิตานิ ราชกฺุลาณิ อกุลภาวํ
คตฺวานิ มหาวินาสเมว ปตฺตานิติ อิมสฺส ปนฺตถสฺส ทีปนฺตถิ
ขนฺตฺวาทิจาตก นาฬิเกีรราชวตฺถุ สหสฺสพาหุชฺชนวตฺถุอาทีนึ
กเถตพฺพานิ ๑ ปตฺตารยิตี ตาต อหิ ปจฺวิสฺสโรติ มา มหาชนํ
กายทฺวจฺจริตาที อนตฺถาย ปตฺตารยิ มา โอตฺตารยิ ยถา ตํ อนตฺถํ
สมาทาย วัตฺตติ มา เอวมกาสีติ อตุโถ ๑ มา เต อาสีติ ตาต
ตว วิชิตฺเต มนุสฺสชาติกานํ วา ติริจฺจฺจฺจานชาติกานํ วา อิตฺถิปฺริสํ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณณา หน้า 352

ทุกขุทโรย ทุกขปุตติ มา อาสิ ฯ ยถา หิ อชฌมิกานัน ราชนัน
 วิชิตะ มนุสสา กายทุกจริตาทินิ กตฺวา นิรเย อุปฺปชฺชนฺติ ตว
 รกฺขวาสิณฺ ตํ ทุกฺขํ ยถา น โหติ ตถา กโรหิติ อตุโถ ฯ อเปต-
 โลมหฺสสฺสาติ อตฺตานฺวาทาทิภเยหิ นิพฺภยสฺส ฯ อิมินา อิทํ
 ทสฺเสติ ตาต โย ราชา กิสฺมิณฺจि อาสิ กตฺวา อตฺตโน กามเมว
 อนุสฺสรติ ฉนฺทวเสน ยํ ยํ อิจฺฉติ ตํ ตํ กโรติ วิสฺสทฺทฺชยฺญจि วิย
 อนุโร นิรํกุโส วิย จ ฉนฺทหฺตฺถิ โหติ ตสฺส สพฺเพ โภคา
 วินสฺสนฺติ ตสฺส ตํ โภกพฺยสนฺ ทุกฺขนฺติ วุจฺจติ ฯ ตตฺถเว เต
 วตฺตปทาติ ปฺริมนเยเนว โยเชตพฺพํ ฯ รกฺขสฺสุทธานีติ ตาต
 ตวํ อิมํ อนุสาสนํ สุตฺวา อิทานิ ทกฺโข อนลโส ปฺลฺลณฺนํ กรณฺน
 ปฺลฺลณฺนโร สุราทิปฺริหฺรณฺน อโสณฺโฆ ทิฏฺฐชฺมมิกสมฺปฺรಾಯิกสฺส
 อตฺถสฺส อวินาสฺน อวินาสโก ภเวยฺยาสิ ฯ สีลวสฺสุติ สีลวา
 อาจารสมฺปฺนโน ภว ทสฺสุ ราชชฺมเมสฺส ปติฏฺฐาย รชฺชํ กارهหิ ฯ
 ทุสฺสีโล วินิปาติโกติ ทุสฺสีโล หิ มหาราช อตฺตानํ นิรเย
 วินิปาเตนฺโต วินิปาติโก นาม โหติติ ฯ

เอวํ กุณฺฑลีนีปี เอกาทสฺหิ คาทาหิ ชฺมมํ เทเสสิ ฯ
 ราชา ตฺถุโร อมจฺเจ อามนฺเตตฺวา ปุจฺฉิ โภจนฺโต อมจฺจา มม ธีตาย
 กุณฺฑลีนียา เอวํ กถฺยมานาย เกน กตฺตพฺพํ กิจฺจํ กตฺนฺติ ฯ
 ภณฺฑาทาการิเกน เทวาติ ฯ เตนหิสุสา ภณฺฑาทาการิกมฺมฏฺฐานํ
 ทมฺมิติ กุณฺฑลีนี จานนฺตเร จเปสิ ฯ สว ตโต ปฏฺฐาย
 ภณฺฑาทาการิกฏฺฐาเน จตฺวา ปิตฺตมฺมํ อกาสิติ ฯ กุณฺฑลีนีปฺลฺลโ

นิฏฐิติโต ๑

ปุณ ราชา กติปาหจฺเยน ปุริมเนเนว ชมฺพุทปณฺฑิตสฺส
สนฺตีกั ทฺถึ เปเสตฺวา สตฺตเม ทิวเส ตตฺถ กนฺตฺวา สมฺปตฺตี
อนฺุภวิทฺวา ปจฺจาโกโต ตตฺถเวว มณฺฑปมชฺเณ นิสีทิ ๑ อถ
อมจฺโจ ชมฺพุทปณฺฑิตั กาลฺจณปีเจ นิสีทาเปตฺวา ปิจิ สีสฺเนาทาย
อากฺลณิ ๑ ปณฺฑิติโต ปิตฺตองฺเก นิสีทิตฺวา กิพิตฺวา กนฺตฺวา
กาลฺจณปีเจเยว นิสีทิ ๑ อถ นั ราชา ปณฺหํ ปุจฺจนฺโต กถมาห

อปุจฺฉิมํหํ โกลิยโกตฺตํ กุณฺฑลีนี ตเถว จ

ชมฺพุท ตฺวั ทานิ วเทหิ พาลานํ พลมุตฺตมนฺติ ๑

ตสฺสโต ตาตชมฺพุทอหํตวภาตริ โกลิยโกตฺตํ เวสฺสนฺตริ
ภกิณิณฺจ เต กุณฺฑลีนี ราชชฺรมํ อปุจฺฉิ เต อตฺตโน พเลน กเถสิ
ยถา ปเนเต ปุจฺฉิ ตเถว อิทานิ ปฺตฺต ชมฺพุท ตํ ปุจฺฉามิ ตํ
ราชชฺรมณฺจ พลานํ อุตฺตมพลณฺจ กเถหิตี ๑

เอวํ ราชา มหาสตฺตํ ปณฺหํ ปุจฺจนฺโต อณฺเณสิ ปุจฺฉิต-
นินยามเนน อปุจฺฉิตฺวา วิเสเสตฺวา ปุจฺฉิ ๑ อถสฺส ปณฺฑิติโต
เตนหิ มหาราช โอิหิตโสโต สฺถ สพฺพนฺเต กเถสฺสามิตี
ปสฺสริตฺตฺเถ สหสฺสตฺถวิกั กเถนฺโต วิย ชฺรมฺเทสนํ อารภิ
[๒๔๔๔]พลั ปณฺจวิธั โลเก ปุริสฺสฺมี มหคฺคเต

ตตฺถ พาทุพลั นาม จริมํ วุจฺเจเต พลั

โภกพลณฺจ ทีฆาวุ ตฺติยั วุจฺเจเต พลั ๑

อมจฺจพลณฺจ ทีฆาวุ ตฺติยั วุจฺเจเต พลั

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณา หน้า 354

อภิขจฺจพลญฺเจว ตํ จตุตฺถํ อสํสยํ
ยานิ เจตานิ สพฺพานิ อธิคณฺหาติ ปญฺหิโต ๑
ตํ พลานํ พลเสฏฺฐํ อคฺคํ ปญฺญาพถํ วรํ
ปญฺญาพเลนุปรตฺถมฺโก อตฺถํ วินฺหติ ปญฺหิโต ๑
อปี เจ ลภติ มนฺโท ผิโต ผรณฺนิมุตฺตมํ
อกามสฺส ปสยฺหํ วา อญฺโโล ตํ ปฏิปชฺชติ ๑
อภิชาโตปี เจ โหติ รชฺชํ ลทฺธาน ขตฺติโย
ทฺฐปฺปญฺโโล หิ กาสิปติ สพฺเพนปี น ชีวติ ๑
ปญฺญา สุตวินิจฺฉินิ ปญฺญา (กิตฺติ) ลีโลกาทฺถณฺนิ
ปญฺญาสทฺธิโต นโร อีธ (อปี) ทฺถเข สุขานิ วินฺหติ ๑
ปญฺญญจ โข อสุสฺสุสํ น โกจิ อธิคจฺฉติ
พหุสฺสุตํ อนนาคมฺม ฐมฺมญฺจํ อวินิพฺภชํ ๑
โย จ ฐมฺมวิภงฺกณฺญ กาลุญฺจายี อตฺนทฺธิโต
อนุญฺจหติ กาเลน กมฺมผลํ ตสฺส อิชฺฉติ ๑
อนายตฺนลีสฺส อนายตฺนเสวินอ
น นิพฺพินฺนุทฺธิยการิสฺส สมฺมทตฺโต วิปจฺจติ ๑
อชฺฉตฺตญจ ปยุตฺตสฺส ตถายตฺนเสวินอ
อนิพฺพินฺนุทฺธิยการิสฺส สมฺมทตฺโต วิปจฺจติ ๑
โยคปฺปโยคสงฺฆาตํ สมฺภตฺตสฺसानุรทฺถนํ
ตานิ ตฺวํ ตาต เสวสฺสุ มา อกมฺมาย รนฺธยิ
อกมฺมุนา จ ทฺถเมโร นพาคารํว ลีทฺตีติ ๑

ตตุถ มหคฺคเตติ มหาราช อิมสฺมี สตุตโลเก มหชฺฌาสเย
ปฺริเส ปญฺจวิธึ พลั โหติ ฯ พาหุพลนฺติ กายพลั ฯ จริมนฺติ
ตํ อติมหนฺตํปี สมานํ ลามกเมว ฯ กิการณาติ ฯ
อนฺชพาลภาเวน ฯ สเจ หิ กายพลั มหนฺตํ นาม ภเวยฺย ฯ
วารณพลโต ลฺลุกิกาย พลั ชุทฺทกั ภเวยฺย ฯ วารณพลั ปน
อนฺชพาลภาเวน มรณสฺส ปจฺจยํ ชาตํ ฯ ลฺลุกิกา อตุตโน
ณานกฺสตาย วารณํ ชีวิตกฺขยํ ปาเปสีติ ฯ อิมสฺมี ปนตฺเถ
นเหว สพฺพตฺถ พเลน กิจฺจํ พลั หิ พาลสฺส วชาย โหตีติ สุตฺตํ
อาหริตพฺพิ ฯ โภกพลนฺติ อุปตฺถมฺภนฺวเสน สพฺพิ หิริณฺณ-
สฺวณฺณาทีอุปโภกชาตํ โภกพลั นาม ตํ กายพลโต มหนฺตตรํ ฯ
อมจฺจพลนฺติ อเกชฺชมนฺตสฺส สฺวสฺส สฺหทยสฺส อมจฺจมณฺฑลสฺส
อตุถิตา ตํ พลั สงฺคามสฺวตาย ปฺริเมหิ พลฺเลหิ มหนฺตตรํ ฯ
อภิขจฺจพลนฺติ ตีณิ กฺุลาณิ อติกฺกมิตฺวา ชตฺติยกฺุลวเสน ชาติ-
สมฺปตฺติ ตํ อิตเรหิ พลฺเลหิ มหนฺตตรํ ฯ ชาติสมฺปนฺนา เอว
หิ สฺชฺฌนฺติ น อิตเรติ ฯ ยานิ เจตานิตี ยานิ จ เอตานิ จตุตฺตาริปี
พลานิ ปญฺชิตโต ยสฺसानุภาเวน อธิคฺคฺหาติ อภิภวติ ตํ
สพฺพพลานํ ปญฺญาพลั เสฏฺฐนฺติ จ อคฺคนฺติ จ วุจฺจติ ฯ
กิการณา ฯ เตน หิ พลฺเลนฺอุปตฺถมฺโภ ปญฺชิตโต อตุถํ วินฺทติ
วฺจฺจตี ปาปฺณาติ ฯ ตตฺถตฺถโชตนตฺถํ ปฺุณฺณ นที เยน จ
เปยฺยมาหฺวติ ปฺุณฺณนทีชาตกสิริกาพคฺคณิปลฺยหปลฺยจปญฺชิต-
ปลฺยหสตุกฺกุสฺสชาตกสมฺภวชาตกสรภงฺกชาตกาทีนึ กเถตพฺพานิ ฯ

มนุโทติ มนุทปญฺโฆ พาลี ๑ ผิตฺตุนฺติ ตาต มนุทปญฺโฆ
ปุกฺคโล สุตฺตรตฺตปญฺณํ เจปี อุตฺตมํ ธรณิ ลภติ
ตสฺส อนิจฺจมานสฺเสว ปสฺยหาการิ วา ปน กตฺวา อญฺโฆ
ปญฺญาสมฺปนฺโน ตํ ปฏิปชฺชติ มนุโท หิ ลทฺธํ ยถิ รกฺขิตฺตุํ กุสฺสนตฺถํ
วา ปน ปเวณิอาคตฺปี รชฺชํ ผิตฺ อธิคฺนตฺตุํ น สกฺโกติ ๑ ตทตฺถ-
โชนตฺถํ อทฺธา ปาทลฺลชฺฉิ สพฺเพ ปญฺญา ย อติโรจตีติ
ปาทลฺลชฺฉิชาตํ กเถตฺตพฺพิ ๑ ลทฺธานาติ ชาติสฺมปฺตตี นิสฺสาย
กุสฺสนตฺถํ รชฺชํ ลภิตฺวาปี ๑ สพฺเพนปีติ เตน สกฺเลนปี
รชฺเชน น ชีวติ อนุปายกุสฺสตาย ทฺกฺคโตว โหตีติ ๑ เอว
มหาสฺสโต เอตฺตเคน จาเนน อปญฺชิตฺตสฺส อคฺคณิ กเถตฺวา อิทานิ
ปญฺณํ ปัสฺสนฺโต ปญฺญาติ อาทิมาย ๑ ตตฺถ สฺตุนฺติ สฺตปฺริยตฺติ ๑
ตลฺลหิ ปญฺญาว วินิจฺฉินฺติ ๑ กิตฺติสิโลกวทฺธเนติ กิตฺติโฆสฺส
จ ลาภสฺสการสฺส จ วทฺธเน ๑ ทฺกฺเข สุขานิ วินฺทตีติ ทฺกฺเข
อุปฺปนฺเนปี นิพฺภโย หุตฺวา อุปายกุสฺสตาย สฺขํ ปฏฺิภติ ๑
ตทตฺถทีปนตฺถํ

ยสฺเสเต จตุโร ฐมา วานรินฺท ยถา ตว

อลเมเตหิ อมฺเพหิ ชมฺพฺหิ ปนเสหิ จาติ

อาทีนฺติ ชาตกาณิ กเถตฺตพฺพานิ ๑ อสฺสสฺสฺสนฺติ ปญฺชิตฺตปุกฺคเล
อปฺยิรฺปาสนฺโต อสฺสนฺโต ๑ พหุสฺส
อสฺททฺทหนฺโต ๑ ฐมฺมฏฺจ
อตุถานตฺถํ การณาการณิ อนฺคาหนฺโต อตีเรนฺโต น โกจิ ปญฺณํ

อริคจจติ ตาตาดิ ๑ ฌมมวิภงคณญติ ทสกุสลกมมปถ-
วิภงคกุสโล ๑ กาลุญจายีติ วิริยิ กาคุ ๑ ยุตตกาเล วิริยสุส
การโก ๑ อนุญจหตีติ ตสมี ตสมี กาลे ตံ ตံ กิจจัง กโรติ ๑
ตสสาติ ตสส ปุคคลสส กมมผลั สมิขมตติ นิปพชชติ ๑
อนายตณสีลสสาติ อนายตณั วุจจติ ตากยสสุขานัน อนากโร
ทุสสีลยกมมัม ตัสีลสส เตน ทุสสีลยกมเมเน สมณนาคตสส
อนายตณภูตเมว ทุสสีลปุคคัลลั เสवनตสส กุสลสส กมมสส
กรรมกาลे นิพพินนุทियการิสสาติ นิพพินนุทิตวา อุกกณจิตวา
กโรนตสส ๑ เอวรุปสส ตาต ปุคคลสส กมमानัน อตโถ สมมา
น วิปจจติ น สมปชชติ ตีณิ กุลคคานิ ฌ กามสคคานิ น อุปเนตตีติ
อตโถ ๑ อชมตตลจจติ อตตโน นียกชมตตัม อนิจจภาวนาทิ-
วเสน ปยุตตสส ๑ ตถายตณเสวินนติ ตเถว สีลวเนเต ปุคคเล
เสวमानสส ๑ วิปจจตีติ สมปชชติ มหนุตติ ยสั เทติ ๑
โยคปุปโยคสงขาตณนุติ โยเค ยุณชิตพพยุตตเก การณเ ปโยค-
โกญจาสฏฐั ปลณั ๑ สมภตสสาติ ราสีกตสส ฌนสส
อนุรภขณั ๑ ตานิ ตวนนุติ เอตานิ จ เทว ปริมาณิ จ มยา
วุตตการณานิ สพพานิ ตาต เสวสสุ มยา วุตตัม โอวาทำ ทพเย
กตวา อตตโน ฌเร ฌนั รภข ๑ มา อกมมาย รนชยีติ อยุตเตน
อการณเ มา รนชยิ ตั ฌนั มา ฌापยิ มา นาสยิ ๑ กี่การณา ๑
อกมมุนาติ อยุตตกมมกรรมณเ ทุมเมโธ ปุคคโล สกั ฌนั นาสเตตวา
ปจจนา ทุคคโต ๑ นพาคารัว สีทตีติ ยถา นพาคารั มุลโต

ปฏฺุจาย ชีรฺมานํ อปฺปติฏฺฐํ ปตฺติ เอวํ อการณฺน ธนํ นาสฺเสตฺวา
อปาเยสุ นิพฺพตฺตติ ฯ

เอวํปี โปธิสฺสโต เอตฺตเคน จาเนน ปญฺจ พฺลานิ วณฺเณตฺวา
ปฺลญาพลํ อุกฺขิปิตฺวา จนฺทมณฺฑลํ ปรีหรนฺโต วิย กเถตฺวา
อิทานิ ทสฺหิ คาทาหิ รญฺโถ โอวาทํ เทนฺโต อาห

[๒๔๔๕]ธมฺมจฺร มหาราช มาตาปีตฺสู ขตฺติย

อิธ ธมฺมจฺรจิตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ

ธมฺมจฺร มหาราช ปฺตฺตทาเรสุ ขตฺติย

อิธ ธมฺมจฺรจิตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ

ธมฺมจฺร มหาราช มิตฺตามจฺเจสุ ขตฺติย

อิธ ธมฺมจฺรจิตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ

ธมฺมจฺร มหาราช พาหเนสุ พฺเลสุ จ

อิธ ธมฺมจฺรจิตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ

ธมฺมจฺร มหาราช คาเมสุ นิคเมสุ จ

อิธ ธมฺมจฺรจิตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ

ธมฺมจฺร มหาราช รญฺเฐสุ ชนปฺเทสุ จ

อิธ ธมฺมจฺรจิตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ

ธมฺมจฺร มหาราช สมเณ พฺราหฺมเณสุ จ

อิธ ธมฺมจฺรจิตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ

ธมฺมจฺร มหาราช มิคปฺกฺขีสุ ขตฺติย

อิธ ธมฺมจฺรจิตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ

ชมฺมณฺจร มหาราช ชมฺโฆ จินฺโน สุขาวโห
อิช ชมฺมณฺจริตฺวาน ราช สกฺคํ คมิสฺสสิ ฯ
ชมฺมณฺจร มหาราช อินฺทา เทวา สพรหฺมกา
สุจินฺเนน ทิวํ ปตฺตา มา ชมฺมํ ราช ปมาโทติ ฯ

ตตฺถ ปจฺมกาถาย ตาว ฯ อิช ชมฺมนฺติ มาตฺตฺพฺกฺจฺจาน-
ปีตฺตฺพฺกฺจฺจานชฺมฺมํ ฯ ตํ กาลสฺเสว วุฏฺฐาย มุโขทกทนฺตกฺกฺจฺจานี
อาที กตฺวา สพรหฺมณฺจริจฺจปฺริหรณฺํ กโรนฺนฺโตว ปฺรูเหที วัตติ ฯ
ปฺตฺตทาเรสุติ ปฺตฺตชิตฺโร ตาว ปาปา นิวารตฺวา กลฺยาณ
นิเวเสนฺโต สิปปํ อุกฺกณฺหาเปนฺโต วยปฺตฺตกาเล ปฏฺฐีรฺพฺกฺลวเณ
อวาวหิวาหํ กโรนฺนฺโต สมเย ชนํ เทนฺโต ปฺตฺเตสุ ชมฺมํ จรติ
นาม ฯ ภริยํ สมฺมานเณนฺโต อนฺติจเรนฺโต อิสฺสรียํ โวสฺสชฺเชนฺโต
อลงฺการํ อนุปฺปเทนฺโต ทาเรสุ ชมฺมํ จรติ นาม ฯ มิตฺตามจฺเจสุติ
มิตฺตามจฺเจ จคฺคหิ สงฺกหาวตฺถุหิ สงฺกณฺหนฺโต อวิสฺวาเทนฺโต
เอเตสุ ชมฺมณฺจรติ นาม ฯ พาหเนสุ พลฺลสุ จาติ หตฺถิอฺสฺสาทีนํ
วาทานํ พลฺลกายสฺส จ ทาทพฺพฺยตฺตกํ เทนฺโต สกฺการํ กโรนฺนฺโต
หตฺถิอฺสฺสาทโย มหฺลลกกาเล กมฺเมสุ อโยเชนฺโต เตสุ ชมฺมํ จรติ
นาม ฯ คามฺเมสุ นิกฺกเมสุ จาติ คามนิกฺกมาสีโน ทณฺฑพฺลิตฺติ
อปีเพนฺโตว เตสุ ชมฺมํ จรติ นาม ฯ รกฺกฺเจสุ ชนปฺเทสุ จาติ
รกฺกฺจฺจจ ชนปฺทจฺจ อการเณน กิลมฺนฺโต หิตฺจิตฺตํ อปฺจฺจปฺกฺ-
จเปนฺโต ตตฺถ อชฺมฺมณฺจรติ นาม ฯ อปีเพนฺโต ปน หิตฺจิตฺเตน
ปตฺตเรนฺโต ตตฺถ ชมฺมณฺจรติ นาม ฯ สมเณ พฺราหฺมเณสุ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณนา หน้า 360

ชาติ เตสํ จตุตทาโร ปัจจเย เทนุโตว เตสุ ฌมฺมณฺจฺรติ นาม ฯ
มิกปกฺขีสุ ชาติ สพฺพจตุปฺปทสกุณานํ อภยํ เทนุโต เตสุ ฌมฺมณฺจฺรติ
นาม ฯ ฌมฺโม จินฺนโณติ สมจฺริยฌมฺโม จินฺนโณ นิสมฺมจฺริยฌมฺโม
จินฺนโณ ฯ สุขาวโหติ ตีสุ กุสสมฺปทาสุ ฉสุ กามสกุญฺเญสุ จ สุขํ
อาวหติ ฯ สุจินฺนณฺนาติ อีธ จินฺนณฺน กายสุจฺริตาทีนา
สุจินฺนณฺน ฯ ทิวํ ปตฺตตติ เทวโลกพฺรหฺมโลกสงฺฆาตํ ทิวํ คตา
ตตฺถ ทิปฺพสมฺปตฺตติลาภีโน ชาตา ฯ มา ฌมฺมํ ราช ปมาโทติ
ตสฺมา ตวํ มหาราช ธีวิตฺตํ ชนฺนโตปี ฌมฺมํ มา ปมชฺชชาติ ฯ

เอวํ ทสฌมฺมจฺริยกาถาโย วตฺวา อุตฺตรีปี โอวทฺนโต
โอสานกาถํ อาห

ตตฺถเอว เต วตฺตปทา เอสาว อนฺุสาสนี
สปรฺปลยฺลเสวี กลฺยาณี สมตฺตํ สาม ตํ วิทูติ ฯ
ตตฺถ ตตฺถเอว เต วตฺตปทาติ อิทํ ปฺริมนเยเนว โยเชตพฺพิ ฯ
สปรฺปลยฺลเสวี กลฺยาณี สมตฺตํ สาม ตํ วิทูติ มหาราช ตํ มยา
วตฺตํ โอวาทํ ตวํ นิจฺจกถํ สปรฺปลยฺลปฺกคฺคํ เสวี กลฺยาณคฺคณ-
สมนฺนาคโต หุตฺวา สมตฺตํ ปฺริปฺนุณฺณํ สามํ วิทู อตฺตปจฺจกฺขโตว
ชานิตฺวา ยถานฺุสสิญฺจํ ปฺฏิปชฺชชาติ ฯ

เอวํ มหาสตุโต อากาสกฺงคํ โอตฺาเรนฺโต วิย พุทฺธลีถาย
ฌมฺมํ เทเสตี ฯ มหาชโน มหาสกุการี อกาสิ สาธฺุการสทฺสุธานี
อทาสี ฯ ราช คุญฺโโจ อมจฺเจ อามนฺเตตฺวา ปุจฺฉิ โภณฺโต
อมจฺจา มม ปฺตฺเตน ตฺรณชฺมพฺุผลสฺมานตฺถนฺเตน ชมฺพกปฺนฺจตีเตน

ชาติภูกจกถา ๑ วิตติ-จตุตทาพีสนิปาตวณณา - หน้าที่ 361
เล่มที่ 34 เทศกถุณชาติกั หน้้า 361

เอว้ กถนุเตน เกน กตตพพ้ กิจจ้ กตनुติ ๑ เสนาปตินา เทวาทิ ๑
เตนหิสุต เสนาปติภูจัน ทมมีติ ชมพุกั จานนุเตร จเปติ ๑
โส ตโต ปฏุจาย เสนาปติภูจันเน จตุวา ปิตุกมmani อกาสิ ๑
ติณณั สกถุณัน มหนุโต สกถุกาโร อโหสิ ๑ ตโยปี ชนา รณโณ
อตุถถจ ชมมถจ อนุสาสิสุ ๑ มหาสตุตสตุส โอวาเท จตุวา
ราชา ทานาทีนิ ปุถถุณานิ กตุวา สกถุคปราชโน อโหสิ ๑ อมจจา
रणโณ สริริกิจจ้ กตุวา สกถุณัน อาโรเจตุวา สามิ ชมพุกสกถุณ
ราชา ตุมหากั ฆตุตติ อุตสาเปตพพ้ อกาสิติ วทีสุ ๑ มหาสตุโต
น มยห้ รชเชนตโต ตุมเห อปปมตตา กาเรถาติ มหาชนั สีเลสุ
ปติภูจเปตุวา เอว้ วินิจถยั ปวตเตยยาถาติ วินิจถยชมม้
สุวณณปฏุญเ ลิขาเปตุวา อरणณั ปาวิติ ๑ ตสุโสวาโท
จตุตทาลีสวสตุสสทสุทานิ ปวตตติ ๑

สตุถา รณโณ โอวาทวเสน อิมิ ชมมเทสนั เทเสตุวา
ชาติกั สโมธานสิ ตทา ราชา อานนุโท อโหสิ กถุณทลีนี
อุปปลวณณา อโหสิ เวสสนุตโร สาริปุตโต อโหสิ ตทา
ราชอมจจา พุทฐปรีสา อเหตุ ชมพุกสกถุโณ ปน อหเมวาทิ ๑

เทศกถุณชาติกั นิฏุจิติ ๑

ปจมี ๑

สรภงฺกชาตกั

อลงฺกตา กุณฺฑลโน สุวตฺถาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
มหาโมคฺคัลลานตฺเถรสฺส ปรีนิจฺพพานั อารพฺภ กเถสิ ฯ

สารีปฺตฺตฺเถโร กิร ตถาคตฺติ เขตฺวเน วิหรนฺตึ ปรีนิจฺพพานั
อนฺุชานาเปตฺวา คนฺุตฺวา นาลนฺุทคามเก ชาโตวเรเก ปรีนิจฺพพายิ ฯ
ตฺสส ปรีนิจฺพพตฺถาวุ สุตฺวา สตฺถา ราชคหํ คนฺุตฺวา เวพฺพเน
วิหาสิ ฯ ตทา มหาโมคฺคัลลานตฺเถโร อิติคิลิปฺสเส กาทสิลาอํ
วิหรติ ฯ โส ปน อิทฺธิพฺเลน โกฏฺปิปฺตฺตภาเวน เทวจาริกณฺจ
อฺุสฺสทจาริกณฺจ จรติ ฯ เทวโลเก พุทฺธสาวกานํ มหนฺตึ
อิตฺถิสฺริยํ ทิสฺวา อฺุสฺสทนิริเยสฺส จ ติตฺถิยสาวกานํ มหนฺตึ ทฺกขํ
ทิสฺวา มนฺุสฺสโลกั อากนฺุตฺวา อฺุสฺโก อฺุปาสโก อฺุสฺกา จ อฺุปาสิกา
อฺุสฺกสมิ นาม เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา มหาสมฺปตฺตี อนฺุภวณฺติ
ติตฺถิยสาวโก อฺุสฺโก จ อฺุสฺโก จ นิริยาทิสฺส อฺุสฺเก อฺุปาเย นาม
นิพฺพตฺโตติ มนฺุสฺसानํ กเถสิ ฯ มนฺุสฺสา สาสเน ปสิทฺนติ
ติตฺถิเย ปรีวชฺชนฺติ ฯ พุทฺธสาวกานํ สกฺกาโร มหนฺโต อโหสิ ฯ
ติตฺถิยานํ สกฺกาโร ปรีหายติ ฯ เต เถเร อามากุํ พนฺุชิตฺวา
อิมสฺมี ชีวนฺเต อมฺุหากั อฺุปฺภฺจจากา ภิชฺชนฺติ สกฺกาโร จ ปรีหายติ ฯ
มาเรสฺสาม นนฺติ ฯ เถรสฺส มारณฺตฺถิ สมณฺุคฺคตฺสส นาม
โจรสฺส สหสฺสั อทฺิสฺส ฯ โส เถริ มาเรสฺสามิติ มหนฺเตน ปรีวาเรน

สทฐี กภาพลิตาย อคมาลี ฯ เถโร ตัม อากจณฺตัม ทิสฺวาว อิทฺธิยา
อุปฺปติตฺวา ปกฺกามิ ฯ โจโร ตัม ทิวสํ เถโร ทิสฺวา นินฺตเตตฺวา
ปฺนทิวเสปี ปฺนทิวเสปีติ จ ทิวเส อคมาลี ฯ เถโรปี ตเถว
อิทฺธิยา ปกฺกามิ ฯ สตฺตเม ปน ทิวเส เถรสฺส ปุพฺเพ กตฺติ
อปฺราปรเวทนียกมฺมํ โโอกาสํ ลภติ ฯ โส กิร ปุพฺเพ ภริยาย
วจนํ คเหตุวา มาตาปีตโร มาเรตฺูกาโม ยานเกน อรณฺณํ เนตฺวา
โจรानํ อุกฺกิตาการิ กตฺวา มาตาปีตโร โปเถติ ปฺหริติ จ ฯ เต
จกฺขุทฺทพฺพลตาย รูปทสฺสนรหิตา ตัม อตฺตโน ปฺตฺตํ อสฺสชานนฺตา
โจรา เอเตติ สณฺณาย ตาต อสุกา นาม โจรา โน ฆาณฺณติ ตฺวํ
ปฺฏิกกฺมาหิติ ตสฺเสวตฺถาย ปฺริเทวีสุ ฯ โส จินฺเตสิ อิม มยา
โปถิยมานาปี มยฺหิเชวตฺถาย ปฺริเทวนฺติ อยฺยตฺตํ กมฺมํ กโรมีติ ฯ
อถ เน อสุสาเสตฺวา โจรานํ ปฺลาชนาการิ ทสฺเสตฺวา เตสิ
หตฺถปาเท สมฺพาเหตุวา อมฺมตาตา มา ภายิตฺถ โจรา ปฺลาตาดิ
วตฺวา ปฺน อตฺตโน เกหเมว อาเนสิ ฯ

ตัม กมฺมํ เอตฺตกัม กาลิ โโอกาสํ อลภิตฺวา ฆสฺมปฺฏิจฺจนฺโน
อคฺคิราสิ วิย จตฺวา อิมิ อนฺติมสฺริริ อฺปฺชาวิตฺวา คณฺหิ ฯ ยถา
หิ ปน สฺนขลฺลทฺทเกน มิกํ ทิสฺวา สฺนโข วิสชฺชิตฺโต มิกํ อนฺุพฺนฺธิตฺวา
ยสฺมี จานเ ปาปฺณาติ ตสฺมีเชว คณฺหาติ เอวํ อิทํ กมฺมํ ยสฺมี
จานเ โโอกาสํ ลภติ ตสฺมี วิปากํ เทติ ฯ เตน มฺตุโต นาม
นตฺถิ ฯ เถโร อตฺตโน กตฺกมฺมสฺส อากทฺตฺนภาวํ ญตฺวา
น อปฺคณฺณิ ฯ เถโร ตสฺส นิสฺสนฺนฺเทน อากาเส อฺปฺปติตฺตํ

นาสกุขิ ฯ นนุโทปนนุททมนสมตฺถเวชยนุตกมฺปนสมตฺถาปีสุส
อิทฺธิ กมฺมพเลน ทุพฺพลตฺตํ ปตฺตา ฯ โจโร เถโร คเหตุวา
เถรสฺส อฏฺฐินี ตณฺฑลทกฺขนฺธมตฺตานี กโรนฺโต ภินฺทิตฺวา
ลํจฺจณฺณิตฺวา ปลาลปิฏฺจกรณฺณนาม กตฺวา มโตติ สลฺลนฺยา เอกสฺมี
คฺมุพฺปิฏฺเจ จิปิตฺวา สปริวาโร ปกฺกามิ ฯ เถโรปี สตี ปฏฺฐิลกิตฺวา
สตฺถาริ วนฺทิตฺวา ปรีนฺนิพฺพายิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา สรีริ ฌานเวจฺจนน
เวเจตฺวา ติริ กตฺวา อากาสํ อุปฺปตฺติตฺวา อากาเสน สตฺถุ สนฺตีกิ
กนฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา ฆนฺเต อายุสงฺขาโร เม โอสฺสฏฺโฐ
ปรีนฺนิพฺพายิสฺสามีติ อห ฯ ปรีนฺนิพฺพายิสฺสตี โมคฺคฺกลานาติ ฯ
อาม ฆนฺเตติ ฯ กตฺถ กนฺตฺวาติ ฯ กาทฺลิตฺวาปฏฺฐเญ ฆนฺเตติ ฯ
เตนฺหิ โมคฺคฺกลาน มยฺหํ ฐมฺมํ กเถตฺวา ยาหิ ตาทิสฺสฺส หิ
สาวกสฺส อิทานิ ทสฺสนํ นตฺถิติ ฯ โส เอวํ กริสฺสามิ ฆนฺเตติ
สตฺถาริ วนฺทิตฺวา ตาลปฺปมาณํ อากาเส อุปฺปตฺติตฺวา ปรีนฺนิพฺพาน-
ทิวเส สาริปฺตฺตตฺถเอโร วีย นานปฺปการา อิทฺธิโย กตฺวา ฐมฺมํ
กเถตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา กาทฺลิตฺยํ อฏฺฐวีย ปรีนฺนิพฺพายิ ฯ
ตํ ขณฺณเวย จ ทเวโลกา เอกโกลาหฺลา อหฺลํ อมฺหากํ
กิริ อจฺริโย ปรีนฺนิพฺพุโตติ ทิพฺพคนฺธมาลาวาสรูปจฺนฺทนจฺจณฺเณ
เจว นานาทารุณี จ คเหตุวา อากมฺีสุ ฯ เอกฺกนฺตรตฺตจฺนฺทนจิตกา
อโหสิ ฯ สตฺถา เถรสฺส สนฺตีกิ จตฺวา สรีรินฺนิกฺเขปํ การเสตี ฯ
อาหพนฺสฺส สมฺนฺตโต โยชนมตฺเต ปเทเส ปุปฺพวสุลํ วสุลํ ฯ
เทวานํ อนฺตรเ มนฺุสฺสา มนฺุสฺสานมฺนฺตรเ เทวา อหฺลํ ฯ

ยถานุกกเมน เทวานมนฺตเร ยกฺขา ติฏฺฐนฺติ ฯ ยกฺขานมนฺตเร
คณฺฐพฺพา ติฏฺฐนฺติ ฯ คณฺฐพฺพานมนฺตเร นาคา ติฏฺฐนฺติ ฯ
นาคานมนฺตเร เวนเตยฺยา ติฏฺฐนฺติ ฯ เวนเตยฺยานมนฺตเร
กิณฺนรา ติฏฺฐนฺติ ฯ กิณฺนรานมนฺตเร กีปริสา ติฏฺฐนฺติ ฯ
กีปริสานมนฺตเร จตฺตา ติฏฺฐนฺติ ฯ จตฺตานมนฺตเร สุวณฺณ-
จามรา ติฏฺฐนฺติ ฯ สุวณฺณจามรานมนฺตเร ชฺชา ติฏฺฐนฺติ ฯ
ชฺชานมนฺตเร ปฏฺฐากา ติฏฺฐนฺติ ฯ สตฺต ทิวสานิ สาธุกีฬํ
กีฬีสํ ฯ สตฺถา เณรสฺส ธาตุํ กาหาเปตฺวา เวพฺพนทฺวารโกฏฺฐเก
เจตีย์ การาเปลี ฯ

ตทา ชมฺมสภายี กถิ สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส สาริปุตฺตตฺเถโร
ตถาคตฺสฺส สนฺติเก อปรินิพฺพตฺตฺตา พุทฺธานิ สนฺติเก มหนฺตํ
สมฺมานํ น ลภิ มหาโมคฺคัลลานตฺเถโร พุทฺธานิ สมฺปิ
ปรินิพฺพตฺตฺตา มหาสมฺมานํ ลภตීติ ฯ สตฺถา อากนฺตุวา
กายนฺตุถถ ภิภฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิภฺขเว โมคฺคัลลาโน อิทาเนว มม สนฺติกา
สมฺมานํ ลภิ ปุพฺเพปี ลภิเยวาติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสฺสุโต
ปุโรหิตฺสฺส พฺรหฺมณฺเฑยา กุจฺฉิสฺมึ ปฏฺฐินฺธี คณฺหิตฺวา ทสฺมาสจฺเจน
ปจฺจสฺสมเย มาตฺตุกฺจฺฉิโต นิภฺขมิ ฯ ตสฺมึ ขณฺเฑ ทฺวาทสโยชฺฉนิเก
พาราณสินฺนเร สพฺพาวุชานิ ปชฺชลีสฺสุ ฯ ปุโรหิโต
ปุตฺตสฺส ชาตฺกฺขณฺเฑ พหิ นิภฺขมิตฺวา อากาสํ โอลเณนโต

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณา หน้า 366

นภขตุตโยคํ ทิสฺวา อิมินา นภขตุเตน ชาติตฺตา เอส กุมาโร
สกลขมฺพุทฺธิเป ฌนุคฺคหानํ อคฺโค ภวิสฺสตีติ ฌตฺวา กาลสฺเสว
ราชกฺลํ คนฺตฺวา ราชานํ สุขสยิตถาวํ ปุจฺฉิ ฯ กุโธ อัจริย
สุขํ อชฺช สกลนิเวสเน อวฺรฺชานิ ปชฺชตฺตานีติ วุตฺเต มา ภายิ
เทว น ตุมฺหากํ นิเวสเนยฺว สกลนคเรปี ปชฺชลีสฺสูยฺว อชฺช
อมฺหากํ เคาเห กุมารสฺส ชาติตฺตา เอวํ อโหสิตี ฯ อัจริย เอวํ
ชาติกุมารสฺส ปน ก็ ภวิสฺสตีติ ฯ น กิณฺจि มหาราช โส ปน
สกลขมฺพุทฺธิเป ฌนุคฺคหานํ อคฺโค ภวิสฺสตีติ ฯ สาธุ อัจริย
เตนหิ นํ ปฏฺิขคฺคิตฺวา วยปฺปตฺตกาเล อมฺหากํ ทเพยฺยาสีติ
วตฺวา ฌิรมฺลํ ตาว สหสฺสํ ทาเปสิ ฯ ปุโรหิโต ตํ คเหตุวา นิเวสนํ
คนฺตฺวา พฺราหฺมณฺิยา ทตฺวา ปฺตฺตสฺส นามคหณทิวเส ชาติภุขณ
อวฺรฺชานํ ปชฺชตฺตตฺตา ไซติปาโลตฺตสฺส นามํ อกาสิ ฯ โส
มหนฺเตน ปรีวาเรน วฑฺฒมาโน โสฬสวสฺสกาเล อุตฺตมรฺูปรโร
อโหสิ ฯ อถสฺส ปีตา สรีรสฺมปฺตฺตี โอลเเกตฺวา สหสฺสํ ทตฺวา
ตาท ตกฺกสิลํ คนฺตฺวา ทิสฺวาปาโมภุขสฺส [๑] สนฺติเก สิปปํ
อุคฺคณฺหาหิตี อาห ฯ โส สาธุติ สฺมปฏฺิจฺฉิตฺวา อัจริยภากํ
คเหตุวา มาตาปีตโร วนฺทิตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา สหสฺสํ ทตฺวา
สิปปํ ปฏฺุสเปตฺวา สตฺตาเหเนว นิปฺพตฺตี ปาปฺุณิ ฯ อถสฺส
อัจริโย ตฺสฺสิตฺวา อตฺตโน สนฺตํ ขคฺครตฺนํ สนฺธิยฺตุตฺ
เมณฺุทกสิจฺจณฺุํ สนฺธิยฺตุตฺ ตฺถณฺุทิสฺริ อตฺตโน สนฺนาหคณฺุจฺกํ
๑. ม. เอตฺถนฺุตเร อัจริยสฺสาติ ทิสฺสตี ฯ

อุณ्हีสณจ ทตฺวา ตาต โชติปาล อหิ มหุลลโก อิทานิ ตฺวํ อิเม
มาณวเก สิग्ขาเปหิติ ปณจสเต มาณวเกปิ ตสฺเสว นียยาเทสิ ฯ
โพธิสตุโต สพฺพิ อุปกรณั กเหตุวา อาจริยิ วนฺทิตฺวา พาราณสีเมว
อาคณฺตฺวา มาตาปีตโร ปสฺสิตฺวา(๑) อฏฺฐาสิ ฯ

อถ นั วนฺทิตฺวา จิตฺ ปิตา อโวจ อุกฺกहितนฺเต ตาต สิปปนฺติ ฯ
อาม ตาตาสิ ฯ โส ตสฺส วจันฺ สุตฺวา ราชกฺลั กณฺตฺวา ปุตฺโต
เม เทว สิปปิ สิग्จิตฺวา อาคโต ก็ กโรติ เทวาติ อห ฯ อาจริย
อมฺเห อุปฏฺฐหตุติ ฯ ปริพฺพยมสฺส ชานถ เทวาติ ฯ โส
เทวสิกั เทวสิกั สหสฺสั ลกฺขตุติ ฯ โส สาธฺวติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เกหิ
กณฺตฺวา กุมาริ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต ตฺวํ ราชานั อุปฏฺฐหาติ
อห ฯ โส ตโต ปฏฺฐาย เทวสิกั เทวสิกั สหสฺสั ลกฺขิตฺวา ราชานั
อุปฏฺฐหิ ฯ ราชปาทมูลิกา อชฺฌายีสุ มยิ โชติปาลเณ กตกมฺม
น ปสฺสาม เทวสิกั เทวสิกั สหสฺสั กณฺหติ มยมสฺส สิปปิ
ปสฺสิตฺตุกามาติ ฯ ราชา เตสั วจันฺ สุตฺวา ปุโรหิตสฺส กเถสิ ฯ
ปุโรหิตो สาธฺว เทวาติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ปุตฺตสฺส อาโรเจสิ ฯ โส
สาธฺว ตาต อิตฺ สตุตฺเม ทิวเส ทสฺเสสฺสามิ สิปปิ อปิจ ราชา
อตุตฺโน วิชิตฺ ฌนฺคฺกเห สนนิปาตาเปตฺติ อห ฯ ปุโรหิต
ตํ สุตฺวา กณฺตฺวา รมฺโย ตมตฺถิ อาโรเจสิ ฯ นครเ ราชา
เถริญฺจาราเปตฺวา ฌนฺคฺกเห สนนิปาตาเปสิ ฯ สฏฺฐิสฺสหา
ฌนฺคฺกหา สนนิปตีสุ ฯ ราชา เตสั สนนิปตฺติภาวํ ญตฺวา
๑. ย. ปสฺสิ ฯ

นกรวาลีโน โชติपालสูส สิปปี ปสฺสนุตฺติ เภริณจาราเปตฺวา
ราชงฺกณฺ์ สชฺชาเปตฺวา มหาชนปริวฺโต ปลฺลงฺกวเร นิสีทิตฺวา
ชนฺุคฺคเห ปกฺโกสาเปตฺวา โชติปาโล อากฺจณฺุตฺติ เปเสสิ ฯ โส
อจาริเยน ทินฺนํ ชนฺุคฺคทิสฺริ สนนฺาหณฺจกฺกํ อณฺุหีสณฺจ
นิวาสนนฺุตเร จเปตฺวา ขกฺกํ กาหาเปตฺวา ปกฺติเวเสน รณฺโณ
สนฺุติกํ คนฺุตฺวา เอกมนฺุติ อณฺุจาสิ ฯ ชนฺุคฺคหา โชติปาโล กิร
ชนฺุสิปปี ทสฺเสตฺถุ อากฺโต ชนฺุ อคฺเหตฺวา ปน อากฺโต อมฺุหํ
หตฺถอโต ชนฺุ คเหตฺกาโม ภวิสฺสติ นาสฺส ทสฺสามาติ กติกํ กรีสุ ฯ
ราชา โชติपालํ อามนฺุเตตฺวา สิปปี ทสฺเสหิตี อห ฯ โส สานฺิ
ปรีกฺขิปาเปตฺวา อนฺุโตสานฺิยํ จิโต สากฺกํ อปเนตฺวา สนนฺาหณฺจกฺกํ
ปเวเสตฺวา อณฺุหีสํ สีเส ปณฺุณฺุจิตฺวา เมณฺุทกสิงฺกชนฺุมฺุหิ
ปพาลวณฺณํ ชยิ อาริเปตฺวา คณฺุทิสฺริ ปญฺุเจ พนฺุชิตฺวา ขกฺกํ
วามโต กตฺวา วชิรคฺกํ นารำจํ นขปฺญฺุเจน ปรีวตฺเตนฺุโต สานฺิ
วิริตฺวา ปจฺวี ภิณฺุทิตฺวา อลงฺกตนาคฺกมาโร วิย นิกฺขมิตฺวา
คนฺุตฺวา รณฺโณ อปจิตฺี ทสฺเสตฺวา อณฺุจาสิ ฯ ตํ ทิสฺวา มหาชนา
วคฺคณฺุติ นทนฺุติ อปโปเจนฺุติ ฯ ราชา ทสฺเสหิ โชติपाल
สิปปปฺนฺุติ อห ฯ เทว คมฺุหํ ชนฺุคฺคเหสุ อกฺขณฺุเวธิพาล-
เวธิสทฺทเวธิสเรวิโน จตุตทาโร ชนฺุคฺคเห ปกฺโกสาเปหิตี ฯ
ราชา ปกฺโกสาเปสิ ฯ

มหาสตุโต ราชงฺกณฺุณฺุ จตฺรสุสฺปรีจเฑทพฺพนฺุตเร มณฺุทป
กตฺวา จตฺสุ กณฺุณฺุณฺุ จตุตทาโร ชนฺุคฺคเห จเปตฺวา เอกกสฺส

ตีสตีส กณฺทสทสฺสาณิ ทาเปตฺวา เอเกกสฺส สนฺตึเก กณฺททายเก
จเปตฺวา สยั วชฺรคฺคั นารัจฺจ คเหตุวา มณฺทปมชฺเฌ จตฺวา
มหาราช อิมะ จตุตทาโร ชนฺคฺคหา เอกปฺปหารเเนว สเร จิปีตฺวา
มัม วิชฺฆนฺนุ อหัม เอเตหิ ชิตฺตกณฺทานิ นีวาเรสุสามิติ อาท ๗
ราชา เอวํ กโรธาทิ อาณาเปสิ ๗ ชนฺคฺคหา อามํสุ มหาราช
มยัม ชนฺคฺคหา อกฺขณเวธิพาลเวธิสทฺทเวธิสรเวธิโน โชติปาโล
ตรุณทารโก น มยัม วิชฺฆิสฺสามาติ ๗ มหาสตุโต สเจ สกฺโกถ
วิชฺฆถ มนฺติ อาท ๗ เต สาธฺฐติ สมฺปฏฺธิจฺฉิตฺวา เอกปฺปหารเเนว
กณฺทานิ จิปีสุ ๗ มหาสตุโต ตานิ ตานิ นาราเจน ปหริตฺวาน
ยถา วา ตถา วา ปาเตสิ ๗ โปธิโกฏฺจกั (๑) ปน ปริกฺขิปนฺโต
วีย ตาเลน ตาลัม วาเลน วาลัม ทณฺฑเฑน ทณฺฑํ วาเชน วาชัม
อนตฺกฺกมนฺโต จิปีตฺวา สรคฺคพฺกั อกาสิ ๗ ชนฺคฺคหานัน กณฺทานิ
จิณฺทานิ ๗ โส เตสํ จิณฺภาวํ ญตฺวา สรคฺคพฺกั อวินาเสนฺโตว
อุปฺปติตฺวา คนฺตฺวา รณฺโถ สนฺตึเก อฏฺฐาสิ ๗ มหาชโน
วคฺคนฺโต นทนฺโต อปฺโปเจนฺโต เสเลนฺโต อจฺจรัม ปหฺรณฺโต
มหาโกถาหฺลัม กตฺวา วตฺถาภรณฺทานิ จิปี ๗ เอวํ ราสิภูตัม
อฏฺฐารสโกฏฺธิสฺซุขัม ธนํ อโหสิ ๗ อถ นัม ราชา ปุจฺฉิ กิ สิปฺปัม
นามเตตัม โชติปาลาติ ๗ สรปฺปฏิพาหนัน นาม เทวาติ ๗ อญฺเฌ
เอวํ ชานนฺตฺวา อตฺถิติ ๗ สกฺลชมฺพฺพิเป มัม จเปตฺวา อญฺโถ
นตฺถิ เทวาติ ๗ อปฺริ ทสฺเสหิ ตาตาติ วทติ ๗ เทว สเจ
๑. ย. โปธิสตุโต โกฏจกั ๗

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณณนา หน้า 370

เอเต ดาว จตุสุ โกณสุ จตุวา จตุตาโรปี ชนา มัง วิชฺฉิต्तัง
นาสกุขีสุ อหัง ปเนเต จตุสุ โกณสุ จิตเต เอเกเนว สเรณ วิชฺฉิตฺตสामीติ ฯ
ชนุกุคหา จาตุ น วิสฺสทธีสุ ฯ

มหาสตุโต จตุสุ โกณสุ จตฺสโต กทลโย จปาเปตฺวา
นาราจโปกฺเข (๑) รตตฺสตุตฺกัม พนฺธิตฺวา เอกัม กทลีสฺส นนฺชาย จิปี ฯ
นาราจ ตัม กทลีสฺส วิชฺฉิตฺตฺวา ตโต ทุตฺติยํ ตโต ตตฺติยํ ตโต จตฺตตฺตัม ตโต
ปจฺจมํ วิทฺธเมว วิชฺฉิตฺตฺวา ปุณฺน หตฺถเยว ปตฺติฏฺจหิ ฯ กทลโย
สฺสตุตฺตปรีกฺขิตฺตา อฏฺฐจฺจฺสุ ฯ มหาชโน อุนฺนาทสฺสทฺธานิ ปวตฺเตสิ ฯ
ราชา ก็ สิปฺปํ นามตฺตํ ตาตาติ ฯ จกฺกวิทฺธํ นาม เทวาทิ ฯ
อปริปิ ทสฺเสหิ ตาตาติ ฯ มหาสตุโต สรลฏฺฐี นาม สรรชฺชํ
นาม สรเวณฺณี นาม ทสฺเสสิ สรปาสาทํ นาม สรมณฺฑปํ นาม
สรโสปานํ นาม สรมณฺฑลํ นาม สรปาการ์ นาม สรวนํ นาม
สรโปกฺขรณฺณี นาม สรปทุมํ นาม สรปฺปฬํ นาม ปุปฺปสาเปสิ
สรวสุลล์ นาม วสุสาเปสิ ฯ อิติ อณฺเณหิ อสาธารณานิ อิมานิ
ทฺวาทสฺส สิปฺปานิ ทสฺเสตฺวา ปุณฺน อณฺเณหิ อสาธารณานิเยว
สตุตฺต มหากายเป ปทาเลสิ ฯ อฏฺฐจฺจฺกุลพฺพลํ อฏฺฐมฺพฺรปทฺร
วิชฺฉิมิ จตฺตรจฺจฺกุลพฺพลํ อสนปทฺร ทฺวจฺจฺกุลพฺพลํ ตามฺพฺปฏฺฐํ
เอกจฺจฺกุลพฺพลํ อยปฏฺฐํ เอกาพทฺธํ ผลกสฺตํ วิชฺฉิมิ ฯ ปลาตส-
กฏฺวาลุกสฺสกฏฺปทฺรสฺสกฏฺวานํ ปุริมภาเคน สรํ จิปีตฺวา ปจฺจภาเคน
นิกฺขมาเปสิ ฯ ปจฺจภาเคน สรํ จิปีตฺวา ปุริมภาเคน
๑. นาราจปฺกฺเข ฯ

นิกฺขมาเปสฺสึ ๗ อุทเท จตุอุสภํ เถล อฏฺฐอุสภํ จานํ กณฺ्हํ เปเสสฺสึ ๗
วาตฺตฺกณฺสณฺญา ย อุสภมฺตฺถเก พาลํ วิชฺฌมฺ ๗ ตฺสฺส เอตฺตกาณิ
สิปฺปานิ ทสฺเสนตฺสฺเสว สุริโย อตฺตงฺกโต ๗ อถสฺส ราชา
เสนาปตฺติจฺจานํ ปฏฺิษาเนตฺวา โชติปาล อชฺช วิกาโล เสว
เสนาปตฺติจฺจานสฺกการํ กณฺ्हิสฺสตี เกสมสฺสํ การตฺวา นหาตฺวา
เอหิตฺติ ตํ ทิวํ ปรีพฺพยตฺถาย สตสฺสสฺสํ อทาสี ๗

มหาสฺสโต มยฺหํ อิมินา อตฺโต นตฺถิตฺติ อฏฺฐารสโกฏฺฐิสฺขมฺ
ชนํ สามิกานฺเขว ทตฺวา มหนฺเตน ปรีวารเณ นหายิตฺตุ คณฺหวา
เกสมสฺสํ การตฺวา นหาตฺวา สพฺพาลงฺการปฏฺิมนฺฑิตฺโต อนฺโนปมาย
สิริยา ปเวสนํ ปวิสิตฺวา นานกฺุรสโกชนํ ภูณฺชิตฺวา สิริสยํ
อภิรฺหิตฺวา นิปนฺโน เทว ยามे สยิตฺวา ปจฺฉิมยามे ปพฺพุโ
อุฏฺฐาย ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา สยนปฺปฺเจ นิสินฺโนว อตฺตโน สิปฺปสฺส
อาทิมชฺชปรีโยสานํ โอลเกนฺโต มม สิปฺปสฺส อาทิตฺว ปรมารณํ
ปญฺญาติ มชฺเช กิเลสปรีโกโค ปรีโยसानเ นรยมฺหิ ปฏฺิสนฺธิ
ปาณาติปาโต หิ กิเลสปรีโกเคสุ จ อธิมตฺตปฺปมาโท นรเย
ปฏฺิสนฺธิ เทติ รณฺวา มยฺหํ มหนฺตํ เสนาปตฺติจฺจานํ ทินฺนํ มหนฺตํ
เม อิสฺสรียํ ภวิสฺสตี ภริยา จ ปฺตฺตชิตโร จ พฺหุ ภวิสฺสนฺติ กิเลสวตฺถ
โฆ ปน เวปฺปลํ คตฺตํ ทฺวจฺจํ โหติ อิทาเนว นิกฺขมิตฺวา เอกโกว
อรณฺถํ ปวิสิตฺวา อสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺตุ ยุตฺตํ มยฺहनฺติ มหาสยนโต
อุฏฺฐาย กิณฺจ อชานาเปนฺโต ปาสาทา โอรุยฺห อคฺคทฺวารเณ
นิกฺขมิตฺวา เอกโกว อรณฺถํ ปวิสิตฺวา โคธาวรีนทิตฺเร ติโยชนิกํ

กปิฏฺจวนํ สนนฺชาย ปายาสี ๗ ตสฺส นิกฺขนฺตภาวํ ฅตฺวา สกฺโก
วิสุตฺทมมํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต โชติปาโล อภินิกฺขมมํ นิกฺขนฺโต
มหาสมาคโม ภวิสฺสติ โคธาวรีนทีตีเร กปิฏฺจวเน อสฺสมํ
มาเปตฺวา ปพฺพชิตปริกฺขารे จ ปฏฺิยาเทหีติ อาห ๗ โส ตถา
อกาสี ๗

มหาสตุโต ตํ จานํ ปตฺวา เอกปทิกมคฺคํ ทิสฺวา ปพฺพชิตานํ
วสนฺภูจฺจานเนน ภวิตพฺพนฺติ เตน มคฺเคน ตตฺถ คนฺตฺวา กิณฺจ
อปสฺสนฺโต ปณฺณสาลํ ปวิสฺตฺวา ปพฺพชิตปริกฺขารे ทิสฺวา สกฺโก
เทวราชา มม นิกฺขนฺตภาวํ อณฺณาสี มณฺเณติ จินฺเตตฺวา สาฏฺเเก
อปเนตฺวา รตฺตฺวากจิริ นีวาเสตฺวา จ ปารุเปตฺวา จ อชินจมมํ
เอกํสํ อกาสี ชฺญามณฺฑลํ พนฺธิตฺวา ขาริกาชํ อํเส กตฺวา
กตฺตรทณฺฑํ คเหตฺวา ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺวา จงฺกมํ อารุยฺห
กตฺติยวारे อปราปฺริ จงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชาสิริยา อูปโสภยมาโน
กสิณฺปริกมมํ กตฺวา ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺุจาย สตฺตเม ทิวเส
อฏฺุจสมาปตฺติโย ปณฺจาภิญฺญาโย นิพฺพตฺเตตฺวา อณฺณจริยา
วณฺมุลผลาหาโร เอกโกว วิหาสิ ๗ มาตาปิตโร มิตฺตสฺสุหฺชชาทโย
ฅาติวคฺคาปิสฺส ตํ อปสฺสนฺตา โรทฺนฺตา ปรีเทวณฺตา วิจฺรณฺติ ๗

อเถโก วนจรโก อรณฺถํ ปวิสฺตฺวา กปิฏฺจอสฺสมปเท
นินฺนํ มหาสตุตํ ทิสฺวา ตํ สณฺชานิตฺวา เตน สทฺธิ ปฏฺิสนฺถาริ
กตฺวา นคริ คนฺตฺวา ตสฺส มาตาปิตูนํ อาโรเจสิ ๗ เต รณฺโณ
อาโรเจสุ ๗ ราชา เอถ ตํ ปสฺสิสฺสามาติ ตสฺส มาตาปิตโร

คเหตฺวา มหาชนปริวฺโต วนจรเกณ เทสิเตน มคฺเคน โคธาวรี
นทีตีรี ปาปฺณิ ฯ โพธิสฺสโต นทีตีรี อากนฺตฺวา อากาเส
นินฺนโน ฌมฺมึ เทเสตฺวา เต สพฺเพ อสฺสมฺ ปเวเสตฺวา ตตฺราปี
เตสํ อากาเส นินฺนโนว กามเส อาทินฺนํ ปกาเสตฺวา ฌมฺมึ
เทเสสิ ฯ ราชานํ อาทีกตฺวา สพฺเพว ปพฺพชฺชีสุ ฯ โพธิสฺสโต
อิสิคณฺปริวฺโต ตตฺเถว วสิ ฯ อตฺสส ตตฺถ วสิตภาโว สกถชฺมพฺ-
ทีเป ปากโณ อโหสิ ฯ อญฺเญ ราชานो รญฺจวาสีหิ สทฺธิ
อากนฺตฺวา ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชฺชีสุ ฯ สมากโม มหา อโหสิ ฯ
อนฺุพฺพเพน อนเกสฺสทสฺสปริสา อโหสิ ฯ โย กามวิตกฺกั
วา พฺยาปาทวิตกฺกั วา วิหีสาวิตกฺกั วา วิตกฺเกติ มหาสฺสโต ตตฺถ
กนฺตฺวา ตสฺส ปฺรโต อากาเส นิสีทิตฺวา ฌมฺมึ เทเสสิ กสิณฺปริกมฺมึ
อากฺกิ ฯ ตสฺสโสภาเท จตฺวา อญฺจสฺมาปคฺติโย อุปฺปาเทตฺวา
ฉานนฺิพฺพคฺติ ปคฺตา ฯ สาลิสฺสรโร เมณฺฑิสฺสรโร ปพฺพโต
กาลเทวโล กิสฺวจฺโฆ อนฺุสิสฺโส นารโทติ สคฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อहेลฺลํ ฯ อปรภาเค กปฺปิญฺจอสฺสโม ปรีปฺปรี ฯ อิสิคณฺสฺส
วสโนกาโส นปฺโปหิติ ฯ

อถ มหาสฺสโต สาลิสฺสรํ อามนฺเตตฺวา สาลิสฺสร อຍ
อสฺสโม อิสิคณฺสฺส นปฺโปหิติ ตฺวํ อิมํ อิสิคณฺํ คเหตฺวา เมชฺฉมฺรณฺโย
กิริ วิชิตฺเต ลมฺพจฺจลกนิกมฺมึ อุปฺนิสฺสาย วสาหิติ อาห ฯ โส
สาธฺตฺติ ตสฺส วจฺนํ สมฺปญฺจิจฺจิตฺวา อนเกสฺสทสฺสอิสิคณฺํ คเหตฺวา
๑. ย. นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณณนา หน้า 374

ตตถ คนตุวา วาสี กปเปตี ฯ มนุสเสสุ อากนตุวา ปพพชนเตสุ
ปุน อสฺสโม ปริปุริ ฯ โพธิสตฺโต เมณฑิสฺสร อามนฺเตตุวา
เมณฑิสฺสร ตฺวํ อิมํ อิติคณฺโณ อาทาย สุรภูจชนปทสฺส สีมฺนฺตเร
สาโตทกา นาม นที อตฺถิ ตสฺสา ตีเร วสาหีติ อฺยฺโยเชตี ฯ
เอเตเนว อฺปาเยน ตตฺติวาร ปพพตฺ อามนฺเตตุวา ปพพต ตฺวํ
มหาอฺภูวียํ อลฺชนปพพโต นาม อตฺถิ ตมฺปนฺนิสฺสาย วสาหีติ
เปเสตี ฯ จตุตฺถวเร กาลเทวถิ อามนฺเตตุวา กาลเทवल ตฺวํ
ทกฺขิณาปเถ อวนฺตฺริภูเจ ฉนฺเสลปพพโต นาม อตฺถิ ตมฺปนฺนิสฺสาย
วสาหีติ เปเสตี ฯ ปุน กปิภูจอสฺสโม ปริปุริ ฯ ปญฺจสุ จานฺเส
อนกสตสทสฺสา อิติคณา อเหตุํ กีสวจฺโณ ปน มหาสตฺตํ
อาปฺจุจิตฺวา ทนฺทกฺกฺริลฺโย วิชิตฺ กุมฺภวตฺตินคเร เสนาปตี
อฺปนฺนิสฺสาย อฺยฺยาน วิหาตี ฯ นารโท มชฺฉิมเทเส อลฺชนกิริ-
นามเก ปพพเต ปพพตฺชาลนฺตเร วิหาตี ฯ อนฺนฺสิสฺโส ปน
มหาสตฺตสฺส สนฺติเกเยว อโหตี ฯ

ตสฺมี กาลे ทนฺทกฺกิราชา เอกํ ลทฺทสทฺกการิ คณฺโณ จานา
จาเวลี ฯ सा अत्तनो ऋमदाय विज्रन्ती अय्यानं कनतुवा
गीस्वज्जतापत्तिं तिसुवा अयिं कापकण्ठी गविसुत्ति अिमसुत्ति स्त्रीरे क्ली
पवाहेतुवा नहातुवा कमिसुत्ति तन्तकण्ठी चातिदुवा सपुपजम्
त्सुत्ति परि पहलखेप्पि निग्गुणन्ती गीस्वज्जतापत्तिस्त चणฺนฺตरे
निग्गुणฺนิตुवा तन्तकण्ठीปत्तिस्त सीसेเยว जिपิตुवा สยिं सीत्तिं नहाยิตुवा
คตา ฯ ततो राषापि तं स्त्रीदुवा पाकतिकमेव अकालि ฯ सा

โมหมพุหา หุตวา กาทกณณิสรีเร กลี ปวาเหตุวา มปี ราชา
ปุน จาเน จเปลี มยา ยโส ลทุโชติ สณณมกาสิ ๗ ตโต น
จิสเสว ราชา ปุโรหิตั จานโต จาเวลี ๗ โส ตสสา สนุติกั
คนตุวา ตวั เกน การณน ปุน จานั ลภสิตี ปุจันิ ๗ อถ ส
ราชุຍยาน กาทกณณิสรีเร กลิสส ปวาหิตตุตาทิ อาโรเจสิ ๗
ปุโรหิตอ คนตุวา ตเถว ตสส สรีเร กลี ปวาเหสิ ๗ ตปี ราชา
ปุน จาเน จเปลี ๗

อถสส อปรภาเค ปจันโต กุปปีโต ๗ โส เสนางคปริวโต
ยทุชาย นิกขมิ ๗ อถ นั โมหมพุโห ปุโรหิตอ มหาราช กิ
ตุเมเห ชัย อิจฉถ อุทาหุ ปราชชนติ ปุจันิตวา ชชนติ วุตเต
เตนหิ ราชุຍยาน กาทกณณิ วสติ ตสส สรีเร กลี ปวาเหตุวา
ยาหิติ ๗ โส ตสส ถถั กเหตุวา เย มยา สทุธิ คจันตุตา อัยยาน
กาทกณณิสรีเร กลี (๑) ปวาหนตุติ วตุวา อัยยานั ปวิสิตวา
ทนต์กฏจั ขาทิตวา สพพปจมี สยเมว ตสส ชญนตุเร เขพณจ
ทนต์กฏจณจ จิปิตวา สีสั นหายิ ๗ พลกาโยปี ตสส ตถา
อกาสิ ๗ ตสมิ ปกณนเต เสนาปติ อาคนตุวา ตาปลั ทิสวา
ทนต์กฏจาทินิ หริตุวา สาธุกั นหาเปตุวา ฆนเต รมโย เก
ภวิสสตีติ ปุจันิ ๗ อาวุโส มยหุ มโนปโทโส นตุถิ เทวตา ปน
กุปปีตา อิตอ สตุตเม ทิวเส สกถรฏจั อรฏจกั กริสสตี (๒) ตวั สีนั
ปลาัยตุวา อณณตุถ คจณาหิติ ๗ โส ฆิตตสิโต คนตุวา รมโย
๑. ย. กลี ๗ ๒. ย. ภวิสสตี ๗

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณณา หน้า 376

อาโรเจสิ ฯ ราชา ตสฺส วณฺํ สุตฺวา น คณฺหิ ฯ โส นินฺวตฺติตฺวา
 อตฺตโน เคหํ คนฺตฺวา ปุตฺตทาริ อาทาย ปฺลยิตฺวา อณฺณํ รกฺขํ
 อคฺมาสิ ฯ สรภฺงคสฺส ตํ การณํ ญตฺวา เทว ตฺรณฺตปเส
 เปเสตฺวา กีสฺวจฺจํ มณฺจสิวิกาย อากาเสน อานาเปสิ ฯ
 ราชา ยฺชฺฉิตฺวา โจเร คเหตฺวา นครเมว ปจฺจาคมิ ฯ ตสฺมี
 อาคเต เทวตา ปจฺจํ เทวํ วสฺสาปยีสฺส(๑) ฯ วสฺโสเมว สพฺพกฺุณเปสฺ
 อวหรนฺเตสฺ สฺสทฺฐพาลูกาวสฺสํ วสฺสิ ฯ วาลูกามตฺถเก
 ทิพฺพปฺปฬวสฺสํ วสฺสิ ฯ ปฺปฬมตฺถเก มาสกวสฺสํ วสฺสิ ฯ
 มาสกมตฺถเก กหาปณฺวสฺสํ วสฺสิ ฯ กหาปณฺมตฺถเก ทิพฺพา-
 ภรณฺวสฺสํ วสฺสิ ฯ มนฺุสฺสา โสมนฺุสฺสปฺปตฺตา หิรณฺญสฺวณฺณา-
 ภรณานิ คณฺหิตฺุ อารกีสฺส ฯ อถ เนลฺลํ สรีเร สมฺปชฺชติตฺ
 นานปฺปการิ อารุชวสฺสํ วสฺสิ ฯ มนฺุสฺสา ขณฺหาขณฺจิกิ
 นิชฺชีสฺส ฯ อถ เนลฺลํ อฺุปริ มหนฺตมหนฺตานิ วิตฺตจฺฉิตฺงฺการานิ
 ปตีสฺส ฯ เตลฺลํ อฺุปริ มหนฺตมหนฺตานิ ปชฺชติตฺปพฺพตฺกฺุณานิ
 ปตีสฺส ฯ เตลฺลํ อฺุปริ สกฺุณฺจิชฺชนฺุจฺฉานํ ปฺุรยณฺตํ สฺุขมวาลูกาวสฺสํ
 วสฺสิ ฯ เอวํ สกฺุณฺจิชฺชนฺุจฺฉานํ อรฺกฺุณฺจํ อโหสิ ฯ ตสฺส เอวํ
 วินฺุชฺฉาโว สกฺลชฺมพฺุทเทเป ปากโฏ อโหสิ (๒) ฯ

อถ ตสฺส รกฺขสฺส อนนฺตรรกฺขาธิปติโน กาลิงฺโก อกฺุจโก
 กิมนฺโรตติ ตโย ราชานอ จินฺตยีสฺส ปฺุพฺุเพ พาราณสียํ กลาพูกาสีราชา
 ขนฺติวาทิตาเปเส อปฺรชฺฉิตฺวา ปจฺวี ปวิญฺุจติ สฺุยฺยติ ตถา นาลิกิโร

ราชา ตาปเส สุนเข ขาทาเปตฺวา สหสฺสพาหุ อชฺชโน จ
องฺคีรสตาปเส อปฺรชฺฉิตฺวา อิทานิ ทณฺฑกัรราชา กีสวจุเณ
อปฺรชฺฉิตฺวา สห รฏฺเฐน วินาสํ ปตฺโตติ สฺยฺยติ อิมํ จตฺนํ
ราชฺชนํ นิพฺพตฺตจฺจํ มยํ น ชานาม ตํ โน จเปตฺวา สรรงคสฺตถาริ
อญฺโฆ กเถตุํ สมตฺโถ นาม นตฺถิ อฺปฺสงกมิตฺวา อิมํ ปญฺเห
ปฺจฺฉินฺสฺสามาติ ฯ เต ตโยปี มหนฺเตน ปรีวารเณ ปญฺหปฺจฺฉนฺตถาย
นิกฺขมฺิสฺสุ ฯ เต ปน อสุโกปี นิกฺขนฺโตติ อชานนฺตา เอกโกว
อหเมว กจฺฉามิตี มลฺลณฺติ ฯ เตสํ โคธวรีนทีโต อวิทุเร
สมาคโม อโหสิ ฯ เต รเถหิ โอตริตฺวา ตโยปี เอกเมว รติ
อภिरุหิตฺวา โคธวรีตีริ สมปาปฺณิสฺสุ ฯ ตสฺมี ขณฺ สกโก
ปญฺทุกมฺพลสิลาสเน นิสินฺโน สตฺต ปญฺเห จินฺเตตฺวา อิมํ
ปญฺเห จเปตฺวา สรรงคสฺตถาริ อญฺโฆ สทวเก โลเก กเถตุํ
สมตฺโถ นาม นตฺถิ ตํ อิมํ ปญฺเห ปฺจฺฉินฺสฺสามิ อิมํปี ตโย ราชานो
สรรงคสฺตถาริ ปญฺเห ปฺจฺฉินฺตุํ โคธวรีตีริ ปตฺตา เอเตสํ ปญฺเหปี
อหเมว ปฺจฺฉินฺสฺสามิตี ทฺวิสฺสุ เทวโลเกสุ เทวตานิ ปรีวฺโต เทวโลกา
โอตริ ฯ ตํ ทิวสเมว กีสวจุโณ กาลมกาสิ ฯ ตสฺส สรีริกิจฺจํ
กาตุํ จตฺตฺสฺ จานฺสฺสฺ อเนกสฺสฺสา อิสฺโย ตตฺถเวว กนฺตฺวา มณฺฑปญฺจ
กาเรตฺวา ปญฺจสฺสฺ จานฺสฺสฺ อเนกสฺสฺสา อีสฺสิคณา กีสวจุสฺสฺ
ตาปสฺสฺ สรีรสฺสฺ จนฺทนฺจิตกํ กตฺวา สรีริ ณาเปสฺสุ ฯ อาหพนฺสฺสฺ
สมนฺตา อจฺจฺมโยชนมตฺเต จานฺเน ทิพฺพกฺุสมวสฺสํ วสฺสิ ฯ
มหาสฺตฺโต ตสฺส สรีรินิกฺเขปี กาเรตฺวา อสฺสมํ ปวีสิตฺวา เตหิ

อิสิคณฺเห ปรีวโต นิสฺสึทึ ๑ เตลฺลปี ราชนํ นทีตีริ อากตกาเล
มหาเสนาพาหนตรियสทฺโท อโหสิ ๑ มหาสตุโต ตํ สทฺทํ สุตฺวา
อนุสิสฺสํ ตาปสํ อามนฺเตตฺวา ตาต ตฺवं คนฺตฺวา ตาว ชานาหิ
กี สทฺโท นามโสติ อาห ๑ โส ปานียฆมฺภูํ อาทาย ตตฺถ คนฺตฺวา
เต ราชาโน ทิสฺวา ปุจฺจนวเสน ปจฺมํ กาลมาห

[๒๔๔๖]อลงฺกตา กุณฺฑลโน สฺวตฺถา

เวพฺพริยมุตฺตา ธรุขกฺคพฺพนฺธา

รเถสกา ติฏฺฐถ เก นฺตุ มฺมุเห

กถํ โว ชานนฺติ มนฺุสฺสโลเกติ ๑

ตตฺถ เวพฺพริยมุตฺตา ธรุขกฺคพฺพนฺธาติ เวพฺพริยมณฺีหิ เจว
มุตฺतालมฺพเกหิ จ อลงฺกตธฺรูหิ ขกฺครตเนหิ สมนฺุณาคตา ๑
ติฏฺฐถาติ เอกสฺมึ รเถ ติฏฺฐถ ๑ เก นฺตุติ เก นาม มฺมุเห กถํ โว
สยฺชานนฺตีติ ๑

เต ตสฺส วจันํ สุตฺวา รถา โอตริตฺวา วนฺทิตฺวา อฏฺฐํสุ ๑
เตสุ อฏฺฐกรราชา เตน สทฺธี สลฺลปฺนฺโต ทฺตุยิ คาลมาห

[๒๔๔๗]อหฺมฏฺฐโก กิฺมรโถ ปนายํ

กาลิงฺครราชา ปน อุกฺคโต อຍ

สุสณฺณตํ อีสึนํ ทสฺสนาย

อิชากตา ปุจฺฉิตาเยมฺห ปญฺเหติ ๑

ตตฺถ อุกฺคโตติ จนฺโท วิย สุริโย วิย จ ปากโฏ ปญฺญาโต ๑
สุสณฺณตํ อีสึนฺนฺติ ภูนฺเต น มยํ วนฺทิตฺวาทึนฺมตฺถาย อากตา

อถโข กายาทีหิ สุตถณตานิ สีถวนตานิ อีสัน ทสุสนาย
อิธาคตาฯ ปุจฺจिताเยมฺห ปญฺเหติ สรรงคสตฺถาริ ปญฺเห ปุจฺจิตฺ
เอมฺห อากตา อมฺหาติ อตุโถฯ ยกาโร พุยฺยชนสนฺธิกโรติ
เวทิตพุโปฯ

อถ เน ตาปโส สาธุ มหาราช อากนฺตพฺพฐาเนเยว
อากตตถ เตนหิ นหาตฺวา อสุสมปฺทํ ปวิสิตฺวา อีสิกณฺ วนฺทิตฺวา
สตฺถาริ ปญฺทํ ปุจฺจถาติ เตหิ สทฺธิ ปฐิสนฺถาริ กตฺวา ปานียมฺภู
อูกฺขิปิตฺวา อุกถเถเว ปุณฺณนฺโต อากาสํ โอลเณนฺโต สกฺกํ
เทวราชานํ เทวคณฺปริวฺตํ เอราวณฺชนฺชวรคตํ โอลทรนฺตํ ทิสฺวา
เตน สทฺธิ สลฺลปนฺโต ตติยํ คาทมาห

[๒๔๔๘]เวหาสยํ ติฏฺฐสฺติ อนฺตลิกฺเข

ปถทฺฐโน ปณฺณรเสว จนฺโท

ปุจฺจามิ ตํ เทว มหานุภาวํ

กถนฺตํ ชานนฺติ มนฺุสฺสโลเกติฯ

ตตถ เวหาสยนฺติ อพฺภูกฺคนฺตฺวา อนฺตลิกฺเข อากาเส
ติฏฺฐสฺติฯ ปถทฺฐโนติ ปถทฺฐคโต อทฺฐปเถ คคนมฺชฺเฒ จิตฺติ
อตุโถฯ

ตํ สุตฺวา สกฺโก จตฺตถิ คาทมาห

[๒๔๔๙]ยมาหฺ เทเวสุ สุขมปฺตีติ

มฆวาทิ ตํ อามุ มนฺุสฺสโลเก

ส เทวราชา อิทมฺชฺช ปตุโต

สุตถณตานิ อีสัน ทสุสนายาติฯ

ตตฺถ ส เทวราชาติ โส อหิ สกฺโก เทวราชาฯ อิทมชฺช
ปตฺโตติ อิทํ จานํ อิช อากโตฯ ทสฺสนายาติ ทสฺสนตฺถาย
วนฺทนตฺถาย สรภฺงคสฺตฺถารณฺจ ปณฺหิ ปุจฺจนตฺถายาติ อาทฯ

อถ นํ อนุสิสฺโส สาธฺ มหาราช ตุมฺเห ปจฺจนา อากจฺจถาติ
วตฺวา ปานียชฺฌํ อาทาย อสฺสมํ ปวิสิตฺวา ปานียชฺฌํ ปฏฺฐิสามตฺวา
ติณฺณํ ราชนํ เทวราชสฺส จ ปณฺเห ปุจฺจนตฺถาย อากตภาวิ
มหาสตฺตสฺส อาโรเจสิฯ โส อิศฺสิคณฺปรีวฺโต มหาวิสาธมาพเก
นีสึทึฯ ตโย ราชาโน อากนตฺวา อิศฺสิคณฺ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
นีสึทึสฺสุฯ สกฺโกปิ โอตริตฺวา อิศฺสิคณฺ อุปฺสงฺกมิตฺวา อณฺชลิ
ปกฺกยฺห จิตฺ อิศฺสิคณฺ วนฺณตฺวา วนฺทมาโน ปณฺจมํ
กาธมาห

[๒๔๕๐]ทฺูเร สฺุตตา โน อิสฺโย สมากตา
มhitฺฐิกา อิทฺฐิคฺฌูปฺปนฺนา
วนฺทามิ เต อยฺเระ ปสฺนฺนจิตฺโต
เย ชีวโลเกตฺถ มนฺุสฺสเสฏฺฐจาทิฯ

ตตฺถ ทฺูเร สฺุตตา โนติ ฆนฺเต ตุมฺเห อมฺเหหิ ทฺูเร เทวโลเก
จิตฺเหยว สฺุตตาทิ มฺมายนฺโต เอวมาหฯ อิทํ วุคฺคํ โหติ อิม อิช
สมากตา อมฺหากํ อิสฺโย ทฺูเร สฺุตตา ยาว พฺุรหฺมโลกา วิสฺสุตฺตา
ปากฺฐาติฯ มhitฺฐิกาทิ มหานฺุภาวาฯ อิทฺฐิคฺฌูปฺปนฺนาติ
ปณฺจวิเชน อิทฺฐิคฺฌเณน สมฺนฺนาคตาฯ อยฺเรติ อยฺเยฯ
เยติ ตุมฺเห อิมสฺมึ ชีวโลเก มนฺุสฺสเสฏฺฐเสฏฺฐจาทิฯ

เอวํ อิติคณํ วณฺเณตฺวา สกฺโก จ นิสชฺชโทเส ปรีหรนฺโต
เอกมฺนุตํ นิสีทึ ฯ อถ นํ อีสีนํ อโชวเต นิสินฺนํ ทิสฺวา อนฺุสฺสฺโส
ณฺุจคาถมาห

[๒๔๕๑]คนฺุโร อีสีนํ จิรทกฺขิตานํ

กายา จูโต คจฺจติ มาลฺูเตน
อิโต ปฏิกฺกมฺม สหสฺสเนตฺตํ
คนฺุโร อีสีนํ อสุจึ เทวราชาตี ฯ

ตตฺถ จิรทกฺขิตานนฺุติ จิรปพฺพชิตานํ ฯ ปฏิกฺกมฺมาตี
ปฏิกฺกม อเปทึ ฯ สหสฺสเนตฺตาทิ อาลปนเมตฺตํ ฯ สกฺโก ทิ
อมจฺจสหสฺเสทึ จินฺุติตอตฺถํ เอกโกว ปสฺสตี ตสฺมา สหสฺสเนตฺโตตี
วฺจฺจติ ฯ อถวา ฯ สหสฺสเนตฺตานํ ปน เทวานํ ทสฺสนฺุป-จาราติกฺกมฺนสมตฺโตตี สหสฺสเนตฺ
โต ฯ อสุจิติ เสทมลาทึ-
ปรีภาวิตตฺตา ทุกคนฺุโร คฺคุมฺเห จ สฺสุจิกามา เตน โว เอส คนฺุโร
พาชตีตี ฯ

ตํ สฺสุตฺวา สกฺโก อิตฺริ คาถมาห

[๒๔๕๒]คนฺุโร อีสีนํ จิรทกฺขิตานํ

กายา จูโต คจฺจตฺต มาลฺูเตน
วิจิตฺตปฺปฬํ สฺสุรภีว มาลํ
คนฺุริ เอตํ ปฏิกฺกขาม ภนฺุเต
นเหตฺถ เทวา ปฏิกฺกฺกุสสณฺุณินฺุติ ฯ

ตตฺถ คจฺจตฺตติ ขถาสฺสุขํ ปวตฺตตฺต นาสาปฺปฺภู โน ปรีหรตฺตติ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณนา หน้า 382

อตุโถ ๑ ปฏิกงฺขามาติ อิจฺฉาม ปตฺถม ๑ เอตฺถาติ เอตฺถมึ
คณฺเช เทวา เขจฺฉนฺสณฺณโน น โหหนฺติ ทุสฺสีเลเยว หิ เทวา
ชฺฉิจฺฉนฺติ น สึถวนฺเตติ ๑

เอวณฺจ ปน วตฺวา ฆนฺเต อนฺนํสึสฺส อหึ มหนฺเตน
อุสฺสาเหน ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺตุ อากฺโข โอกาถํ เม กโรหิติ
อาห ๑ โส ตสฺส วณฺํ สุตฺวา อุจฺฉายาสนา อิตฺถคณฺ
โอกาถํ การนฺโต กถาทุวยมาห

[๒๔๕๗]ปุรินฺทโท ภูตฺปติ ยสฺสตี

เทวานมินฺโท มฆวา สุขมฺปติ
ส เทวราชา อสุร คณฺปมฺททโน
โอกาสมากงฺขติ ปณฺห ปุจฺฉิตฺตุ ๑
โก เนวิเมสฺ อธิ ปณฺทิตานํ
ปณฺहे ปุญฺโจ นิปุณฺเน พุยากริสฺสติ
ติณฺณณฺจ รณฺณํ มนฺุชาธิปานํ
เทวานมินฺทสฺส จ วาสวสฺสาติ ๑

ตตฺถ ปุรินฺทโทติ อาทีนํ สกฺกสฺเสว คณฺโข (๑) นามานํ ๑
โส หิ ปุเร ทานํ ทินฺนคฺตา ปุรินฺทโท ภูเตสฺ เขจฺฉกคฺตา ภูตฺปติ
ปริวารสมฺปทาย ยสฺสตี ปรมิสฺสรตฺาย เทวานมินฺโท สคฺตณฺนํ
วตฺตปทานํ สฺกฺกํ กคฺคฺตา สกฺโก ปุริมชาตีวเสน มฆวา สุขตฺาย
อสุรคณฺณาย ปติภาเวน สุขมฺปติ เทวานํ มนฺรณฺชตฺาย เทวราชา ๑

โกเนวาติ โโก นุ เอว ฯ นิปุณฺเติ สณฺเห สุขุมปญฺเห ฯ
รณฺณนฺติ ราชนํ ฯ อิมํ ปน จตฺนํ ราชนํ มนํ คเหตุวา โโก
อิมํ ปณฺทิตานํ อีสํ ปญฺเห กเถสฺสติ ปญฺหํ เตสํ กเถตุํ สมตฺถํ
ชานถาติ วทติ ฯ

ตํ สุตฺวา อีสิกโณ มาริส อนุสิสฺส ตํ ปจฺวิยํ จตฺวา ปจฺวี
อปฺสฺสนฺโต วิย กเถสิ จเปตฺวา สรรงกสฺตถารํ โโก อญฺโณ เตสํ
ปญฺหํ กเถตุํ สมตฺถโถติ วตฺวา กถมาห
[๒๔๕๔]อัย อีสิ สรรงโก ยสฺสสิ

ยโต ชาโต วิโรต เมถุนสฺมา
อาจริยปฺตุโต สุวินิตฺฐโป
โส เตสํ ปญฺหานิ วียากริสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ สรรงโกติ สเร จิปิตฺวา อากาเส สรปการาทีนิ
กตฺวา ปฺน เอเกน สเรน เต สเร ปาเตนฺโต วิย ภคฺควิภคฺเค
อกาสิตี สรรงโก ฯ เมถุนสฺมาติ เมถุนธมฺมโต ฯ โส กิร
เมถุนํ อเสวิตฺวา ปพฺพชิตฺโต ฯ อาจริยปฺตุโตติ รณฺโณ อาจริยสฺส
ปุโรหิตสฺส ปฺตุโต ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา อีสิกโณ อนุสิสฺส อห มาริส ตวเมว
สฺตถารํ วนฺทิตฺวา อีสิกณฺสฺส วจเนน สกฺเกน ปุจฺฉิตปญฺหกถฺนายน
โอกาสํ การเหตีติ ฯ โส สาธฺตติ สมฺปฺญฺจิจฺฉิตฺวา สฺตถารํ วนฺทิตฺวา
โอกาสํ การนฺโต อนนฺตรํ กถมาห

[๒๔๕๕] โกณฺทณฺณ ปณฺหานิ วิทยาโรหิ

ยาจนฺติ ตํ อีสโย สาธฺรฐปา

โกณฺทณฺณ เอโส มนฺเชสฺส ฐมฺโม

ยํ วุฑฺฒมากจฺจติ เอส ภาโรติ ฯ

ตตฺถ โกณฺทณฺณาติ ตํ โคตฺเตนาลปติ ฯ ฐมฺโมติ สภาโว ฯ
ยํ วุฑฺฒนฺติ ยํ ปณฺณาวุฑฺฒํ ปุริสํ เอส ปณฺหานํ วิสชฺชนภาโว
นาม อากจฺจติ เอโส มนฺเชสฺส สภาโว ตสฺมา จนฺทิมสฺสุริยสทฺสํ
อฺภูจาเปนฺโต วย ปากฺกํ กตฺวา เทวเรณฺโวย ปณฺหํ กเถหิตี ฯ

ตโต มหาปุริโส โอกาสํ กโรนฺโต อนนฺตรํ ภาณมาห

[๒๔๕๖] กตาวกาสา ปุจฺจนฺตุ โภนฺโต

ยํ กิลฺยจิ ปณฺหํ มนฺสาภิปฺตฺถิตํ

อหํ หิ ตํ ตํ โว วิทยากริสฺสํ

ลตฺวา สยํ โลกมิมํ ปรณฺจาติ ฯ

ตตฺถ ยํ กิลฺยจิติ น เกวลํ ตุมฺหากํเยว สเทวกสฺสาปี โลกสฺส
ยํ มนฺสาภิปฺตฺถิตํ ตํ มํ ภวนฺโต ปุจฺจนฺตุ อหํ หิ โว อธิโลกนฺิสฺสิตํ
วา ปรโลกนฺิสฺสิตํ วา ตํ สพฺพปณฺหํ อิมญจ โลกํ ปรณฺจ โลกํ สยํ
ปณฺณาย(๑) สจฺฉิกตฺวา กเถสฺสามิตี สพฺพณฺณปวารณํ ปวารสิ ฯ

เอวนฺเตน โอกาเส กเต สกฺโก อตฺตนา อภิสงฺขตํ ปณฺหํ
ปุจฺฉิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

๑. ย. อภิญญา ฯ

[๒๔๕๗] ตโต จ มฆวา สกุโก อตฺถทสฺสี ปุรินฺทโท

อปุจฺฉิ ปจฺมํ ปญฺหิ ยถฺจาสิ อภิปตฺถิตํ ฯ

ก็สุ วริตฺวา น กทาจิ โสจติ

กิสฺสปปหฺนํ อิสฺโย วณฺณยฺนฺติ

กสฺสีธ วุตฺตํ ผรุสํ ขเมถ

อกุขาหิ เม โกณฺฑทญฺลฺล เอตมตฺถนฺติ ฯ

ตตฺถ ยถฺจาสิตฺติ ยํ ตตฺถ มนฺสา อภิปตฺถิตํ อาสิ ตํ ปุจฺฉิตฺติ
อตุโถ ฯ เอตฺนฺติ เอตํ มยา ปุจฺฉิตฺตุ อตฺถํ อกุขาหิ เมติ ฯ
เอกาย กาทาย ตโย ปญฺเห ปุจฺฉิ ฯ

ตโต ปริ พุยากรโธนฺโต อาห

[๒๔๕๘] โกธํ วริตฺวา น กทาจิ โสจติ

มกุขปฺปหฺนํ อิสฺโย วณฺณยฺนฺติ

สพฺเพสํ วุตฺตํ ผรุสํ ขเมถ

เอตํ ขนฺตี อุตฺตมมาหุ สนฺโตติ ฯ

ตตฺถ โกธํ วริตฺวาติ โกธํ มาเรตฺวา ฯ โสจฺนฺโต หิ
ปฏฺิจฺฉิตฺเตเนว โสจติ โกธาภาวา กุโต โสโก ฯ เตน วุตฺตํ
น กทาจิ โสจตีติ ฯ มกุขปฺปหฺนฺนฺติ ปเรหิ อตฺถโน
กตฺถณฺนํ กุขลฺกขณฺสฺส อตฺถญฺญภาวสฺงขาตฺสฺส มกุขสฺส ปหฺนํ
อิสฺโย วณฺณยฺนฺติ ฯ สพฺเพสฺนฺติ หีนมฺชฺฉิมฺกุฏฺฐานํ สพฺเพสํปี
ผรุสฺวานํ ขเมถ ฯ สนฺโตติ โปราณกปณฺฑิตา เอวํ กเถนฺติ ฯ
สกุโก อาห

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณนา หน้า 386

[๒๔๕๕] สกกา อุภินันฺ วจันฺ ติตฺติกฺขิตฺตุ

สทิสฺสฺส วา เสฏฺฐตฺตรสฺส วาปี

กถํ นฺ หีนฺสฺส วโจ ขเมถ

อกฺขาหิ เม โกณฺฑณฺณลฺล เอตฺมตฺตุนฺนติ ฯ

สฺรภฺงฺโก อหา

[๒๔๖๐] ภยา หิ เสฏฺฐสฺส วโจ ขเมถ

สฺรภฺมฺภเหตฺต ปน สาทิสฺสฺส

โย จิธฺ หีนฺสฺส วโจ ขเมถ

เอตํ ขนฺตี อุตฺตมมาหุ สนฺโตติ ฯ

เอวมาทินฺ คาทานํ วจนฺปฏิวจฺจนวเสณ สมฺพนฺโธ เวทิตฺตฺตโป ฯ

ตตฺถ อกฺขาหิ เมติ ภนฺเต โกณฺฑณฺณลฺล ตฺมฺเหหิ เทว ปญฺหา

สฺกถิตฺตา เอโก เม จิตฺตํ น คณฺหาติ กถํ สกกา อตฺตโน หีนฺตฺรสฺส

วจันฺ อธิวเสตฺตํ ตํ เม อกฺขาหิตฺติ ปุจฺจฺจฺนฺโต เอวมาท ฯ เอตํ

ขนฺตินฺนติ ยํ เอตํ ชาติโกตฺตาทิหิ หีนฺสฺส วจันฺ ขมฺนํ เอตํ ขนฺตี

อฺุตฺตมฺนฺติ โปราณกปณฺฑิตฺตา วทฺนฺติ ฯ ยํ ปเนตํ ชาติอาทิหิ

เสฏฺฐสฺส ภเยน สทิสฺสฺส กรณฺตฺตฺตริยลฺกฺขณฺเณ สฺรภฺมฺภ

อาทินวทฺสฺสเนน ขมฺนํ เนสา อธิวสนฺขนฺติ นามาติ อตฺถโธ ฯ

เอวํ วุตฺเต สกฺโก มหาสฺตฺตํ อหา ภนฺเต ปจฺมํ ตฺมฺเห

สพฺเพสํ วุตฺตํ ผรุสํ ขเมถ เอตํ ขนฺตี อุตฺตมมาหุติ วตฺวา อิทานิ

โย จิธฺ หีนฺสฺส วโจ ขเมถ เอตํ ขนฺตี อุตฺตมมาหุติ วทล น โว

วจันฺ ปุริเมณ ปจฺจิมํ สเมตฺติ ฯ อถ นํ มหาสฺตฺโต สกฺก ปจฺจิมํ

มยา อยํ หิโนติ ญตฺวา ตสฺส ผรุสวจันฺ อธิวเสณตฺสฺส วเสณ

วุดติยสุมา ปน น สกกา รูปทสฺสนมตฺเตน สตฺตํ สฏฺฐาติภาโว
ณาคฺติ ตฺสฺมา ปุริมฺ วุดตฺนฺติ วตฺวา สตฺตํ อญฺญตฺร ลํวสา
รูปทสฺสนมตฺเตน สฏฺฐาติภาวสฺส ทฺวิญญฺเยยฺยตํ ปกาเสนฺโต
คาถมาห

[๒๔๖๑]กถิ วิชฺฌณา จตฺตมฺภุจฺจรูปิ

เสฏฺฐิ สฺริกขิ อถฺวา วิหิณิ

วิรูปรูเปณ จรณฺติ สนฺโต

ตฺสฺมาหิ สพฺเพส วโจ ขมฺเมถาติ ฯ

ตตฺถ จตฺตมฺภุจฺจรูปนฺติ จตฺตฺหิ อิริยาปเถหิ ปฏฺิจฺจนฺนสฺภาวิ ฯ
วิรูปรูเปณาติ วิรูปรานํ ลามกานํ ปุคฺคกานํ รูเปณ อุตฺตมฺภุจฺจ
สนฺโต วิจรณฺติ ฯ อิมสฺมี ปเนตฺถ มขฺฌนฺตฺกตฺเถรสฺส วตฺถ
กเถตพฺพิ ฯ

ติ สุตฺวา สกโก นิกฺกงฺโข หุตฺวา ฆนฺเต เอตาย โน ขนฺติยา
อานิสฺสํ กเถถาติ ยาจิ ฯ อถสฺส มหาสฺสโต คาถมาห

[๒๔๖๒]นเหตฺมตฺถํ มหตีปิ เสนา

สฺราชิกา ยฺชฺฌมฺมานา ลภฺถ

ยิ ขนฺติมา สปุริโส ลภฺถ

ขนฺติพลสฺสุปฺสมนฺติ เวยธาติ ฯ

ตตฺถ เอตมตฺถนฺติ เอติ เวยรูปสมนปฏฺิจฺฆาภาวสฺงขาติ
อตุถิ ฯ

เอว มหาสฺสเตน ขนฺติยา คุณฺเณ กถิตฺเต เต ราชาโน

จินฺตยีสฺส สกโก อุตฺตโน ปญฺเห ปุจฺจติ อมฺหากํ ปุจฺจโนกาสิํ น
ทสฺสตีติ ฯ อถ เนสิํ อชฺฌาสยํ วิตฺตฺวา สกโก อุตฺตนา อภิสงฺขเต
จตุตาโร ปญฺเห จเปตฺวา เตสิํ กงฺขํ ปุจฺจนฺโต คากมาห

[๒๔๖๓]สุภาสิตนฺเต อนุโมทียาน

อณฺณนฺตํ ปุจฺจามิ ตทิม พุริหิ

ยถา อหุ ทณฺฑกํ นาลิกิโร

อถชฺชโน กลาพฺ จาปี ราชา

เตสิํ คตี พุริหิ สุปาปกมฺมินํ

กตฺตฺวปฺปนฺนา อีสินํ วิหะจกาทิ ฯ

ตตฺถ อนุโมทียานาติ อิทํ มยา ปุฏฺจันํ ตินฺณํ ปญฺหานํ
วิสชฺชนสงฺขาตํ ตว สุภาสิตํ อนุโมทิตฺวา ฯ ยถา อหุติ จตุตาโร
ชนาว อหฺสิํ ฯ กลาพฺ จาติ กลาพฺราชา จ ฯ อถชฺชโนติ
อถ อชฺชนราชา จ ฯ

อถสฺส วิสชฺชนฺโต มหาสตุโต ปญฺจ คากาโย อภาสิ

[๒๔๖๔]กิสํ หิ วจฺจํ อวกรีย ทณฺฑกํ

อุจฺฉินฺนฺมฺโล สชโน สรณฺุโจ

กุกฺกุลนาเม นิรยมฺหิ ปจฺจติ

ตสฺส สฺสุลฺลิงฺกา นิปตฺนฺติ กาเย ฯ

โย สณฺฺนเต ปพฺพชิตฺเต อหฺลยิ

ธมฺมํ ภณฺนฺเต สมนฺเณ อหุสเก

ตํ นาลิกิโร สุนฺขา ปฺรตฺถ

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จตุตทาพีสนิปาตวณณา - หน้าที่ 389
เล่มที่ 34 สรรงกษาคัม หน้า 389

สงคมม ขาทนติ วิพนุทมานัน ๑
อถชชโน นรเย สตุตติสุเถ
อวิสิโร ปติโต อุตฺฐปาโท
องฺคีรสิ โคตมฺ เหยยิตฺวา
ขนฺตี ตปสฺสี จิรพฺรหฺมจารี ๑
โย ขณฺทโส ปพฺพชิตฺ อเฉทยิ
ขนฺตี วทนฺตํ สมณฺ อทฺฐกํ
กลาพฺวิจฺจึ อูปปชช ปจฺจติ
มหาปตาปี กญฺจํ ภยานกํ ๑
เอตานิ สุตฺวา นรยานิ ปณฺชติโต
อณฺณานิ ปาปิฏฺจตรานิ เจตฺถ
ธมฺมณฺจเร สมณพฺรหฺมณฺเสสุ
เอวํกโร สกฺกมุเปติ จานนฺติ ๑

ตตฺถ กีสนฺติ อปฺปมฺสโลหิตตฺตา กีสสรีริ ๑ อวกรียาติ
อวกริตฺวา นิฏฺฐกฺขนทฺตกฺกฺจปาตเนน ตสฺส สรีเร กลี ปวาเหตุวา ๑
อฺจฺฉินฺนฺมฺโลติ อฺจฺฉินฺนฺมฺโล หุตฺวา ๑ สชโนติ สปริโส ๑
กุกฺกฺลนาเม นรยฺมฺหิติ ตโยชนสฺตปฺปมาเณ กปฺเปน สณฺจิตे
อฺณฺหาริกนรเย ๑ สฺลฺลฺสิงฺคาติ วิตฺตจฺฉิตฺงฺการา ๑ ตสฺส กิร
ตตฺถ อฺณฺหฺกุกฺเก นมฺกฺกสฺส นวหิ วณฺมุเขหิ อฺณฺหาริกา
ปวิสนฺติ สีเส มหฺนฺตมฺหฺนฺตา องฺการา นิปตฺนฺติ เตสํ(๑) ปตฺนกาเล
๑. ย. เยสิ ๑

สกถสรีริ ปทีปรุกุโข วยิ ปชชติ พลวเวทนา ปวตฺตุนฺติ ฯ
โส อธิวาเสตุ อสกุโกนุโต มหาวิรว วิรวิ ฯ สรภงคตฺถา ปจวิ
ภินฺทิตฺวา ตํ ตตฺถ ตถา ปจฺจมานํ ทสฺเสสิ ฯ มหาชโน
ภยสนฺตาสมาปชฺชิ ฯ ตสฺส อตีตฺถาวํ (๑) ฉตฺวา มหาสตุโต
ตํ นิรยํ อนุตฺตราเปสิ ฯ ฌมฺมํ ภณฺนเตติ ทสฺกุสฺถกมฺมปถฌมฺมํ
ภาสฺนฺเต ฯ สมณฺเตติ สมิตปาเป ฯ อทฺฐสฺเกติ นิรปฺราเช ฯ
นาลิกีรฺนฺติ เอวํนามกํ ราชานํ ฯ ปฺรตฺถาติ ปฺรโลเก นิรเย
นิพฺพตฺตํ ฯ สงฺกมฺมาติ อีโตจฺจิโตจ สฺมาคฺนฺตฺวา ฉินฺทิตฺวา
มหนฺตมหนฺตา สฺนฺชา ขาทนฺติ ฯ ตสฺมี กิร กาลิงฺครกฺุเจ
ทนฺตปฺรฺนฺนเร นาลิกีเร นาม ราเช รชฺชํ การยฺมานเ เอโก
มหาตปฺโส ปฺลยจสฺตตปฺสปฺริวฺโต หิมวฺนฺตา อากมฺม ราชฺชฺยฺยาน
วาลํ กปฺเปตฺวา มหาชนฺสฺส ฌมฺมํ เทเสสิ ฯ ฌมฺมิกตปฺโส
ราชฺชฺยฺยาน เวสฺตีติ รมฺโหปิ อาโรจยฺสิ ฯ ราชา ปน อฌมฺมิโก
อฌมฺเมน รชฺชํ การสิ ฯ โส อมฺจเจสฺส ตปฺลํ ปฺลํสนฺเตสฺส อหํปี
ฌมฺมํ สฺมุสฺสํสํมิตฺติ อฺยฺยานํ คนฺตฺวา ตปฺลํ วนฺทิตฺวา นิสฺสิ ฯ
ตปฺโส รมฺณวา สทฺธิ ปฺฐิสฺนฺถารํ กโรนฺุโต ก็ มหาราช ฌมฺเมน
รชฺชํ การสิ มหาชนํ น ปิเพสฺตีติ อาห ฯ โส ตสฺส กุชฺฉิตฺวา
อฺยํ กุชฺฉกฺุโล เอตฺตํ กาลํ นาคฺรานํ สนฺติเก มมฺณฺญเวย อคฺุณฺ
กเถสิ มณฺญเวย โหตุ ชานิสฺสํสํมิตฺติ จนฺเตตฺวา เสว อมฺหากํ ฌรทฺวารํ
อากจฺเจยฺยาถาติ นิมนฺเตตฺวา ปฺน ทิวเส ปฺุราณฺคฺุถสฺส จาภฺิโย
๑. ยฺ. อตีตฺถาวํ ฯ

ปุราเปตฺวา ตาปเสสฺ อากเตสฺ เตสํ ภิกฺขุภาชานานิ กฺุณฺสฺ
ปุราเปตฺวา ทฺวาริ ปิททาเปตฺวา มุสฺตานิ จ โลหทฺมฺเตจ จ
คาหาเปตฺวา อีสินิ สีสานิ ภินฺทาเปตฺวา ชฺญาสฺ คาหาเปตฺวา
นิกฺกทฺตฺมาเปตฺวา สฺนฺเขหิ ขาทาเปตฺวา ตตฺเถว ภินฺนํ ปจฺวี
ปวิสิตฺวา สฺนฺขมฺหานิรเย นิพฺพตฺติ ฯ ตตฺรเสสฺ ติกาวุตฺตํ สฺริริ
อโหสิ ฯ อถ นํ มหนฺตมฺहनฺตา มหฺาหตฺติปฺปมาณา ปณฺจวณฺณา
สฺนฺขา อนุพฺนฺธิตฺวา ทํสิตฺวา นวโยชนาย ชลิตอยปจฺวียา
ปาเตตฺวา มุขปุริ ลฺลฺยจฺนฺตา ลฺลฺยจฺนฺตา วิปฺผนฺทฺมานํ ขาทิสฺสุ ฯ
มฺหาสตฺโต ปจฺวี ทฺวิธา ภินฺทิตฺวา ตํ นิรยํ ทสฺเสตฺวา มหฺาชนฺสฺ
ภิตฺทาวํ ฏตฺวา อนุตฺตรชาเปสิ ฯ อถชฺชฺโนติ สหสฺสพาหุ
ราชา ฯ องฺกิรสนฺติ องฺเคหิ รัสสินิ นิจฺจรรณฺโต เอวํ ลทฺชนามํ ฯ
เหฺรยิตฺวาติ วิเหฺรยิตฺวา วิสปีเตน กณฺเฑน วิชฺฌิตฺวา ชีวิตกฺขยิ
ปาเปตฺวา ฯ โส กิร อชฺชฺโน นาม ราชา มหฺิสกรณฺุเจ
เกกราชชานियิ รชฺชํ การณฺฺโต มิควธํ คนฺตฺวา มิเค วธิตฺวา
องฺคารปฺกมฺมํสํ ขาทนฺฺโต วิจฺรติ (๑) ฯ อเถกทิวสํ มิคานํ
อากมฺนณฺุจฺาเน โกณฺุจกํ กตฺวา มิเค โอลอยมาโน อณฺุจาสิ ฯ
ตทา ตาปโส ตสฺส รณฺฺโล อวิทฺุเร เอกํ การรฺกฺขํ อภิรฺุทิตฺวา
ผลานิ โอลินฺฺนฺโต โอลินฺฺตผลํ สางํ มุณฺุจิ ฯ ตสฺสา วิสฺสณฺุจาย
สทฺุเทน ตํ จานํ ปตฺตา มิกา ปลาयीสุ ฯ ราชา กุชฺฌิตฺวา
ตาปสํ สฺวิเสน สลฺเลน วิชฺฌิ ฯ โส ปตฺติตฺวา ปรีคณฺฺโต มตฺถเกน
๑. ๕. วิจฺริ ฯ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณนา หน้า 392

ขทิริขานุกั อ اساเทตฺวา สุตฺตคฺเคยฺว กาลมกาลี ๗ ราชา ตั
ขณฺณเวย ทฺวิธา ภินฺนํ ปจวี ปวิสิตฺวา สตฺตติสฺสฺเต นิริเย นิพฺพตฺติ ๗
ติคฺวาตฺตปฺปมาณํ สรีริ อโหสิ ๗ ตตฺถ นิริยปาลา ชลิตฺเทหิ อาวฺเชหิ
โกฏฺฏเฏตฺวา ชลิตํ อยฺปพฺพตฺติ อโรเปนฺติ ๗ ปพฺพตฺตมตฺถเก
จิตฺกาลี วาโต ปหฺรติ ๗ โส วาตฺตปฺปหารเณน ปติตฺวา ปรีคฺลติ ๗
ตสฺมี ขณฺเณ เภฏฺฐา นวโยชนาย ชลิตอยฺปจฺวิยา มหฺนตฺติ
ตาลกฺขณฺชปฺปมาณํ ชลิตอยฺสฺสฺถํ อฏฺฐหฺติ ๗ โส สุตฺตคฺคฺมตฺถเกยฺว
อ اساเทตฺวา สฺวลาวุตฺวา ติฏฺฐติ ๗ ตสฺมี ขณฺเณ ปจวี ชลติ สฺสฺถํ
ปชฺชชฺลติ ตสฺส สรีริ ปชฺชชฺลติ ๗ โส ตตฺถ มหารวิ รวนฺโต
ปจฺจติ ๗ มหาสฺสฺโต ปจวี ทฺวิธา กตฺวา ตั นิริยํ ทสฺเสตฺวา
มหาชนฺสฺส กิตฺถาวํ ฅตฺวา อนฺตรธาเปสิ ๗ ขณฺเณโสติ จตุตทาโร
หตฺถปาทฺเท กณฺณนาสณฺจ ขณฺเณทฺวาขณฺเณทิกิ กตฺวา ๗ อทฺฐกณฺติ
นิริปรารฺช ๗ ตถา ฅทาเปตฺวา ทฺวิหิ กสาลี ปหารสฺสฺสเสหิ
ตาทาเปตฺวา ชฏฺฐาสฺส ตั คฺเคตฺวา อากทฺตฺวาเปตฺวา ปฏฺฐิภฺชชฺนํ
นิปชฺชทาเปตฺวา ปิฏฺฐิภฺช ปณฺหิยา ปหฺริตฺวา มหาทฺถกฺขสมปฺปิตี
อกาลิ ๗ กลาพฺวิจฺฉินฺติ กลาพฺ อวิจฺฉิ ๗ กฏฺฐกณฺติ ติจฺฉินฺเวทฺนํ
เอวรูปํ นิริยํ อฺยปชฺชชิตฺวา ฉนฺนํ ชาลันํ อนฺตเร ปจฺจติ ๗
วิตฺถารโต ปน กลาพฺรณฺโณ วตฺถุ ขนฺติวาทิชาตฺเท กถิตฺเมว ๗
อณฺณานิ ปาปิฏฺฐตฺรานิ ฅตฺถาติ เอเตหิ นิริเยหิ ปาปิฏฺฐตฺรานิ
จ อณฺณานิ นิริยานิ สฺสฺตฺวา ๗ ฅมฺมณฺจเรติ สกฺก เทวราช
ปณฺเฑทิตฺโต กุลปฺตฺโต น เกวลํ เอเตยฺว จตุตทาโร นิริยา เอเตยฺว

จ ราชานโน เนรยิกา อถโข อญเณปี นีรยา อญเณปี จ ราชานโน
นียเรสุ ออุปนนาคี วิทิตวา จตุปจจยทานธมมิกกรุกขาวรณ-
สัวิธานสงฆาตัง สมณพราหมณเณสุ ธมมัม จเรยฺย ฯ

เอว มหาสตุเตน จตุนัน ราชนัน นิพพตตญฺจเณ ทสฺสึเต
ตโย ราชานโน นิกกุงขา อเหตุํ ฯ ตโต สกุกโก อวเสเส จตุตทาโร
ปญฺเห ปุจฺจนฺโต คากมาห

[๒๔๖๕]สุภาสิตนฺเต อนฺนโมทียาน

อญฺณนฺตํ ปุจฺจามิ ตทิม พุรุหิ
กถํวิธํ สีลวณฺตํ วทนฺติ
กถํวิธํ ปญฺจวณฺตํ วทนฺติ
กถํวิธํ สปฺปริสฺสํ วทนฺติ
กถํวิธํ โน สิริ โน ชหาตีติ ฯ

ตตฺถ กถํวิธํ โน สิริ โน ชหาตีติ กถํวิธํ นุ ปฺริสฺสํ
ปฏฺฐิตทฺธสฺสิริ น วิชหติ ฯ

อถสฺส วิสขฺเขนฺโต มหาสตุโต จตฺสฺโส คากาโย อภาสิ

[๒๔๖๖]กาเยน วาจา ย จ โยธ สลฺลยโต

มนสา จ กิณฺจิน กโรติ ปาปํ
น อตฺตเหตุ อลิกํ ภณาติ
ตถาวิธํ สีลวณฺตํ วทนฺติ ฯ
กมฺภีรปญฺหํ มนสา วิจฺจินฺตยฺ (๑)

๑. ส. มนสาภิจินฺตยฺ ฯ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณนา หน้า 394

นจฺจาหิตํ กมฺม กโรติ ลุทฺถํ
กาลาคคฺติ อตฺตปทํ น ริยจติ
ตถาวิชํ ปญฺญวณฺตํ วทนฺติ ฯ
โย เว กตญฺญ กตเวทิ ธีโร
กฺลฺยาณมิตฺโต ทพฺพหคฺคตี จ โหติ
ทฺถุชิตสฺส สกฺกจฺจ กโรติ กิจฺจํ
ตถาวิชํ สปฺปริสํ วทนฺติ ฯ
เอเตหิ สพฺเพหิ กุณฺเฬปโต
สทฺโธ มุทฺธํ สํวิภาที วทญฺญ
สงฺคาหํ สขิลํ สณฺหวาจํ
ตถาวิชํ โน สิริ โน ชหาตีติ ฯ

ตตฺถ กายเณนาติ อาทีนํ ติวริชฺสุจริตทวารวเสน วุตฺตานํ ฯ
น อตฺตเหตุติ เทสนาสีสเมเวตํ ฯ อตฺตเหตุ วา ประเหตุ วา
ชนเหตุ วา ยสเหตุ วา ลาภเหตุ วา อามิสกิลฺยจิกฺขเหตุ วา อลิกํ
น กเถตีติ อตฺโต ฯ กามญฺเจส อตฺโต วาจา ย สญฺญโตติ
อิมินาว สิทฺโธ มุสาวาทิโน ปน อกตฺตพฺพํ นาม ปาปํ นคฺคิติ
ครุภาวทีปนคฺคํ ปุณฺ เอมมาหาติ เวทิตพฺโพ ฯ คมฺภีรปญฺหนฺติ
อตฺตโต จ ปาติโต จ คมฺภีรํ คุยฺหํ ปฏฺิจฺจนฺนํ สตฺตฺตฺกสฺสชาตก-
สมฺภวชาตกอุมฺมงฺกชาตเกสุ อาคตสทิสํ ปญฺหํ ฯ มนสา
วิจฺจนฺตยฺนฺติ มนสา วิจฺจนฺเตนฺโต อตฺถํ ปฏฺิจฺจิมิตฺตวา จนฺทสทฺสํ
สุริยสทฺสํ อฏฺฐจาเปนฺโต วิย ปากฺกํ กตฺวา โย กเถตฺถ สกฺโกตีติ

อตุโถ ๑ นจจาहितนุติ อติอहित์ หิตาติกุกนุติ ลุททพรุสสาหสิกั
กมมณจ โย น กโรตีติ อตุโถ ๑ อิมสฺส ปนตฺถสฺส อาวิภาวนตฺถั
น ปณฺฑิตา อตฺตสุขสฺส เหตุ
ปาปานิ กมฺมานิ สมาจรนุติ
ทุกฺเขน ผุฏฺฐา ขลิตาปี สนฺตา
ฉนฺทา จ โทसान ชนฺหติ ฌมฺมนุติ

ภูริปลฺโห กเถตพฺโพ ๑ กาลาคนฺติ เอตฺถ ทานั ทาทพฺพกาเล
สีลั รกฺขนกาเล อุโปสถั อุปวสนกาเล สรณฺสุ ปติฏฺฐานกาเล (๑)
ปพฺพชฺชั กรณฺกาเล สมณฌมฺมึ กรณฺกาเล วิปสฺสนาวารสฺมี
ยฺยชนกาเลติ อิมานิ ทานาทินิ สมฺปาเทนฺโต กาลาคติ อตฺถปทั
น ริยฺจติ น หาเปติ นาม ๑ ตถาวินฺหติ สกฺก สพฺพญฺญพฺพุชา
ปจฺเจกพฺพุชา จ มหาโพธิสฺตฺตา จ ปญฺฉวนฺตึ กเถนฺโต เอวรูปี
ปุกฺคัลล กเถนฺติ ๑ โย เวติ ตตฺถรายั ปเรน อตฺตโน กตฺถิ กุณฺ
ชานาตีติ กตฺถญฺ ๑ เอวํ ฌตฺวา ปน ยေနฺส กุโณ กโต ตสฺส
กุณฺ ปฏิกโรนฺโต กตเวทึ นาม ๑ ทุกฺขิตสฺสาติ อตฺตโน
สหายสฺส ทุกฺขปฺปตฺตสฺส ทุกฺขั อตฺตนิ อโรเปตฺวา โย ตสฺส
อุปฺปนฺนกิจฺจึ สหตฺเถน สกฺกจฺจึ กโรติ พฺพุชาทโย เอวรูปี สปฺปริสั
นาม กเถนฺติ ๑ อปีจ สปฺปริสา นาม กตฺถญฺกตเวทึโน โหนฺตีติ
สตปตฺชาตกจฺจุลหํสมหาหํสชาตกาทีนึ กเถตพฺพานิ ๑ เอเตหิ
สพฺเพหิตี สกฺก เทวราช โย เอเตหิ เหฏฺฐา วุตฺเตหิ สีลาทีหิปี
๑. ย. ปติฏฺฐานปพฺพชฺชกาเล ๑

สพฺเพหิ คุณฺเหหิ อุเปโต ๗ สพุชฺโติ โอกปฺปนสพุชฺชาย สมฺนฺนาคโต ๗
 มุหฺตติ ปิยภาณิ ๗ สํวิภาคีติ สีลสํวิภาคทานสํวิภาคภากริตตฺตฺตา
 สํวิภาคี ๗ ยาจกานํ วจนํ ฌตฺวา ทานวเสน วทญฺญ ๗
 สงฺคาหกนฺตติ จตฺตฺหิ สงฺคหฺวตฺตฺตฺหิ เตสํ เตสํ สงฺคณฺหณโต สงฺคาหกํ ๗
 มจฺจรวจฺจนตฺตาย สจฺจิลํ มจฺจรวจฺจนตฺตาย สณฺหฺวาจํ ๗ ตถาวิชํ โนติ
 ตถาวิชํ นุ ปุคฺคํ อธิคตฺยสคฺคตฺถากคฺคสงฺฆาตา สิริ โน ชหาติ
 นาสุส สิริ วินฺสฺสตีติ ๗

เอวํ มหาสฺสโต กคนตเต ปุณฺณจฺจนํ อฏฺฐจาเปนฺโต วย
 จตฺตฺวาโร ปญฺเห วิสขฺเชติ ๗ ตโต ปรี เสสฺสปญฺหานํ ปุจฺฉา จ
 วิสขฺชนญจ โหติ ๗ สกฺโก อาห

[๒๔๖๗]สุภาสิตนฺเต อนฺนโมทียาน

อณฺณนฺตํ ปุจฺฉามิ ตทิม พุรุหิ
 สีลํ สิริญฺจาปี สตญจ ฌมฺมํ
 ปณฺณญจ กํ เสฏฺฐตฺรํ วทนฺตีติ ๗

มหาสฺสโต อาห

[๒๔๖๘]ปญฺญา หิ เสฏฺฐจา กุสลา วทนฺติ

นกุขตฺตฺตราชาริว ตารกานํ
 สีลํ สิริญฺจาปี สตญจ ฌมฺโม (๑)
 อนฺนวยิกา ปณฺณวโต ภวฺนฺตีติ ๗

สกฺโก อาห

๑. ย. ฌมฺมา ๗

[๒๔๖๕]สุภาสิตนุเต อนุโมதியาน

อณฺณตํ ปุจฺจามิ ตทิม พุริหิ
กถฺกโร กิณฺติกโร กิมาจฺริ
กีเสวมาโน ลภตฺธิช ปรณฺณํ
ปรณฺณายิทานิ ปฏฺฐิปทฺ(๑) วเทหิ
กถฺกโร ปรณฺณวา โหติ มจฺโจติ ฯ

สรรงฺโก อาห

[๒๔๗๐]เสเวถ วุฑฺฒเต นิปุณฺเน พหุสฺสุเต

อฺคฺคาหโก ปริปุจฺจโก สียา
สุณฺณยฺย สกฺกจฺจ สุภาสิตานิ
เอวํกโร ปรณฺณวา โหติ มจฺโจ ฯ
ส ปรณฺณวา กามคฺคฺเช อเปกฺขติ
อนิจฺจโต ทฺกฺขโต โรคฺโต จ
เอวํวิปฺสฺสึ ปชหาติ ฉนฺนํ
ทฺกฺขेषุ กามेषุ มหพฺภยेषุ ฯ
ส วิตฺตราโค ส วิเนยฺย โทลฺลํ
เมตฺตจิตฺตํ ภาเวยฺย อปฺปมาณํ
สพฺเพสุ ภูเตสุ นิธาย ทณฺฑํ
อนินฺทิตฺโต พุรหฺมมฺเปติ จานฺนฺติ ฯ

ตตฺถ สีสฺสนฺติ อาจารสึลํ ฯ สิริณฺติ อีสฺสรียํ ฯ สตณฺจ

๑. ม. ปรณฺณาย ทานิปฏฺฐิปทฺ ฯ

ชมฺมนฺติ สปรุสฺสรมฺมํ ๑ ปรุณฺนฺติ เอวํ อิมํสํ จตฺนุํ ชมฺมานํ
กตฺรํ ชมฺมํ เสฏฺฐตฺรํ วทฺนฺตฺติ ปุจฺจติ ๑ ปรุณฺวา หีติ สกฺกฺ เอเตสุ
จตฺตฺสฺ ชมฺเมสุ ยา เอสา ปรุณฺวา นาม สาว เสฏฺฐา อิติ พุทฺธาทโย
กฺสลา วทฺนฺติ ๑ ยถา หิ ตารกา จนฺทํ ปรุวารณฺติ จนฺโทว
เนสํ อุตฺตโม เอวํ สึลลฺจ สิริลฺจาปี สตลฺจ ชมฺโมติ เอเต ตโยปี ๑
อนฺวายิกา ปรุณฺวโต ภวฺนฺตฺติ ปรุณฺวณฺตเมว อนฺจจฺจณฺติ ปรุณฺวาย
เอว ปรุวารา โหนฺตฺติ อตฺโต ๑ กถฺกโรติ อาทีนํ อลฺลมฺลล-
เววจนาเนว ๑ กถฺกโรติ กิณฺนาม กมฺมํ กโรนฺโต กิมาจฺรณฺโต
กี เสวมาโน กี ภขมาโน อิเชว โลก ปรุณฺ ลภติ ปรุณฺวาย เมว
ปรุณฺทํ วเทหิ ชานฺตฺกาโมมฺหิ กถฺกโร มจฺโจ ปรุณฺวา นาม
โหติติ ปุจฺจติ ๑ วุทฺเตติ ปรุณฺวาวุทฺตฺติปรุณฺเต ปรุณฺเท ๑
นิปรุณฺเต สฺขมฺการณฺชานนสมตฺเต ๑ เอวํโรติ โย ปุคฺคโล
เอวํ วุตฺตปรุณฺเร ปุคฺคเล เสวติ ภขติ ปิรฺุปาสติ ปาลี อุกฺคณฺหติ
ปฺนปฺนํ อตฺถํ ปุจฺจติ ปาสาณฺ เลขํ ขนฺนฺโต วิย กาลฺจนาญาญา
สึหฺวสํ สมฺปรุณฺจณฺโต วิย โอหิตโสโต สกฺกจฺจํ สฺภาสิตานํ สฺมาติ
อัย เอวํโร มจฺโจ ปรุณฺวา โหติติ ๑ เอวํ มหาสฺตฺโต
ปาจันโลกธาตฺโต สฺริยํ อฺกฺฐาเปนฺโต วิย ปรุณฺวาย ปรุณฺทํ
กเถตฺวา อิทานํ ตสฺสา ปรุณฺวาย คฺณํ กเถนฺโต ส ปรุณฺวาติ
อาทิมาน ๑ ตตฺถ กามคฺเชติ กามโกกฺฐาเส หุตฺวา อภาวฺจฺเจน
อนิจฺจโต ทิณฺฐชฺมมิกสมฺปฺรายิกานํ ทฺกฺขานํ วตฺตฺภาเวน ทฺกฺขโต
อฺกฺชนฺวติยา โรคทฺกฺขานํ กามะ นิสฺสาย อฺปฺปฺนฺนสมภเวน

โรคโต อเวกฺขติ โอลเถติ ฯ โส เอวํวิปฺสึตฺติ เอเตหิ การณฺเห
กามานํ อนิจฺจาทีนํ ปสฺสนฺโต กามํ นิสฺสาย อุปฺปชฺชนกทุกฺขานํ
อนฺโต นตฺถิ กามานํ ปหานเมว สฺขนฺติ วิทิตฺวา ทุกฺขेषุ กามेषु
มหพฺพเยสุ จนนํ ปชฺหาติ ฯ ส วิตราโคติ สกฺก โส ปุคฺคโล เอวํ
วิทฺราโค นวอาภาวฺจตุวเสน อุปฺปชฺชนกสภาวโทสํ วิเนตฺวา
เมตฺตจิตฺตํ ภาเวยฺย อุปฺปมาณสฺตตารมฺมณฺตฺตา อุปฺปมาณํ
ภาเวตฺวา อปริหีนชฺฌาโน อกรหิโต พุรฺหมโลกํ อุปฺปชฺชตีติ ฯ

เอวํ มหาสฺตฺเต กามานํ โทสํ กถฺนเตยฺเว เตสํ ติณฺณํปี
ราชฺญํ สพลนิกายานํ ตทฺงคปฺปหานนํ ปณฺจกามคฺคฺคฺราโค
ปหิโนติ ฯ ตํ สุตฺวา มหาสฺตฺโต เตสํ ปหิสฺนวเสน คาถมาห
[๒๔๗๑]มหิทุธิยํ อากมนํ อโหสิ

ตวมฺภูจก ภิมฺรตฺสฺส จาปี
กาลิงฺคราชฺสฺส จ อุกฺกตฺสฺส
สพฺเพส โว กามราโค ปหิโนติ ฯ

ตตฺถ มหิทุธิยฺนฺติ มหฺนตฺถิทุธิยํ มหาวิปฺสาร์ มหาชฺตีกํ ฯ
ตวมฺภูจกาทิ ตว อฺภูจก ฯ ปหิโนติ ตทฺงคปฺปหานนํ ปหิโนติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชานํ มหาสฺตฺตฺสฺส ภูตํ กโรนฺโต คาถมาหฺสุ
[๒๔๗๒]เอวเมว ตํ ปฺรจิตฺตวิทฺ

สพฺเพส โน กามราโค ปหิโน
กโรหิ โอกาสมนฺนุคฺคฺหา
ยถา คตฺตินฺเต อภิสฺมกฺเวมาติ ฯ

ตตฺถ อนุคฺคหยาติ ปพฺพชฺชตฺถาย โน โອกาสํ กโรหิ
ยถา มยํ ปพฺพชิตฺวา ตว คตฺตินิปฺสฺสตี อภิสมฺภเวม ปาปุณฺเวยยาม
ตยา ปฏิวิทฺทฺชฺคณฺํ ปฏิวิทฺชฺเวยยามาติ วทิสฺสุ ฯ

อถ เนลํ โອกาสํ กโรนฺโต มหาสฺสฺสโต อิตฺรํ คาทมาห

[๒๔๖๓]กโรมิ โອกาสมฺอนุคฺคหยา

ตถาหิ โว กามราโค ปหิโน

พฺรธาถ กายํ วิปฺลยาถ ปิตฺติยา

ยถา คตฺตี เม อภิสมฺภเวถาติ ฯ

ตตฺถ พฺรธาถ กายนฺตฺติ ฆานปิตฺติยา วิปฺลยาถ กายํ พฺรธาถ ฯ

ตํ สฺสฺสฺสวา เต สมฺปฺภิจฺจนฺตฺตา คาทมาหฺสฺสุ

[๒๔๖๔]สพฺพิ กโรสฺสฺสํ ตวานุสฺสํ

ยํ ยํ ตฺวํ วกฺขสิ ภูริปฺลฺล

พฺรธาถ กายํ วิปฺลยาถ ปิตฺติยา

ยถา คตฺตินฺเต อภิสมฺภเวมาติ ฯ

อถ เนลํ สพฺลกายานํ มหาสฺสฺสโต ปพฺพชฺชํ ทาเปตฺวา

อิสิคเณ อฺยุโยเชนฺโต คาทมาห

[๒๔๖๕]กตฺยา วจฺจนฺตฺส กิสฺสฺส ปุชฺชา

กจฺจนฺตฺตฺ โภณฺโต อิตฺโย สารฺฐรฺูปา

ฆานเน รตฺตา โหถ สทา สมหาหิตา

เอสา รตฺตี ปพฺพชิตฺสฺสฺส เสฏฺฐาติ ฯ

ตตฺถ กจฺจนฺตฺตฺติ อตฺตโน อตฺตโน วสฺนญฺจานาหิณี กจฺจนฺตฺตฺติ ฯ

อิสโย ตสฺส วณฺํ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา วณฺทิตฺวา อากาสํ
อุปฺปตฺติตฺวา สกานิ วสนญฺจานานิ อคมํสุ ฯ สกฺโกปิ อญฺจายาสนา
มหาสत्ตสฺส ภูตํ กตฺวา อณฺชลี ปคฺคยฺห สฺริยํ นมสฺสนฺโต วิย
มหาสत्ตํ นมสฺสมาโน สปริโส ปกฺกามิ ฯ

เอตมตฺถํ วิทิตฺวา สตุถา อีมา คธา อภาสิ
สตุวาน คธา ปรมตฺถสฺสหิตา

[๒๔๗๖]สุภาสิตา อิตินา ปณฺฑิตฺเตน

เต เวทชาตา อนฺุโมทมานา
ปกฺกามุ เทวา เทวปุริ ยสฺสลิโน ฯ
คถายีมา อตฺถวตี สฺพฺยณฺชนา
สุภาสิตา อิตินา ปณฺฑิตฺเตน
โย โกจิมฺมา อญฺจิกตฺวา สฺณฺเยย
ลเกถ ปุพฺพาปริยํ วิเสสํ
ลทฺธาน ปุพฺพาปริยํ วิเสสํ
อทสฺสนํ มจฺจุราชสฺส กจฺเจติ ฯ

ตตฺถ ปรมตฺถสฺสหิตาติ อนิจฺจาทีทีปเนน นิพฺพานนิสฺสิตา
คธา ฯ อีมาติ อิทํ สตุถา สรรงคสตุถโน นิพฺพานทายกํ
สุภาสิตํ วณฺณฺนฺโต อาห ฯ ตตฺถ อตฺถวตีติ นิพฺพานทายกญฺเจน
ปรมตฺถนิสฺสิตา ฯ สฺพฺยณฺชนาติ ปรีสุทฺทฺพฺยณฺชนา ฯ
สุภาสิตาติ สฺุโสตพฺพิ กตฺวา ภาสิตา สุกฺกิตา ฯ อญฺจิกตฺวาติ
อตฺถโน อตฺถิกภาวํ กตฺวา อตฺถิโก หุตฺวา สกฺกจฺจํ สฺณฺเยย ฯ

ปุพฺพพาปริยฺนติ ปจฺมชฺฌมานํ ปุพฺพวิเสโส ทุติยชฺฌมานํ อปรวิเสโส
เอวํ อฏฺฐสมาปตฺติวเสณ จตฺตุมกฺกฺวเสณ ปุพฺพพาปรภาเวน จิตฺ
วิเสสํ ๑ อทสฺสณฺนติ ปรีโยसानเณ จ อปรวิเสสํ อรหตฺตํ ลภิตฺวา
นิพฺพานํ ปาปุณฺเณย ๑ นิพฺพานปฺปตฺโต หิ ปุคฺคโล มจฺจุราชสฺส
อทสฺสํ คโต นาม โหตีติ ๑

เอวํ สตุถา อรหตฺเตน เทสฺนาย กุญฺญํ กณฺหิตฺวา น ภิกฺขเว
อิทาเนว ปุพฺพเพปี โมกฺกกลฺลาณสฺส อาหพฺเน ปุปฺผวสฺสํ วสฺสีติ
วตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาตํ สโมธานนฺโต

[๒๔๗๗]สาลิสฺสโร สาริปฺปตฺโต เมณฺฑิสฺสโร นาม กสฺสโป
ปุพฺพโต อนฺรุทฺโธ จ กจฺจายโน จ เทวโล (๑)
อนฺุสฺสโร จ อานนฺโท กิสฺวจฺโณ จ โกลิโต
(นารโท อุทายีเถโร(๒) ปรีสา พุทฺธปรีสา)
สรภงฺโก โพธิสฺสโต เอวํ ชาเรถ ชาตกนฺติ ๑

สรภงฺกชาตํ นิฏฺฐจิตฺ ๑

ทุติยํ ๑

๑. สี่. เทวโล ไปฏฺฐเกน น ทิสฺสติ ๑

๒. นารโท ปุณฺโณ มนฺตานี ปฺปตฺโต ๑

อลมพุสาชาตกั

อถาพรวีตติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต ปุราณทุตติยา-
ปโลภนั อารพุก กเถสิ ฯ วตุถุ อินุทริยชาตเก วิตุถาริตเมว ฯ

สตุถา ปน ตั ภิภุํ สจจํ กิร ตวั ภิภุ อุกุกณฺจิปโตสิตี
ปุจฺจิตฺวา สจจํ ฆนฺเตติ วุตเต เกน อุกุกณฺจาปีโตสิตี วตุวา
ปุราณทุตติยาตติ วุตเต ภิภุ เอสา อิตฺถิ ตฺยหํ อนตฺถการิกา
ตวั เอตํ นิสฺสาย ฆนํ นาสตุวา ตีณิ ตวัจฺจฺรานิ สมฺมุพฺโ
วิสฺสณิ นิปชฺชิตฺวา อฺปฺปนฺนาย สลฺลยาย มหาปริเทวํ ปริเทวีตี
วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
กาลิกรณฺเจ พุราหฺมณฺกุลเ นิพฺพตเตตฺวา วยปฺตโต สพฺพลิปฺเปสุ
นิปฺผลตฺตี ปตุวา อิติปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อรณฺยายตเน
วณฺมุลผลาหาโร ยาเปสิ ฯ อเถกา มิกิ ตสฺส ปสฺสาวณฺจฺจเน
สมฺภวมิสฺสํ ตีณิ ขาทิตฺวา อุกํ ปีวิ ฯ เอตฺตเกเนว จ ตสฺมี
ปฺฏิพฺพชฺชิตฺตา กพฺภํ ปฺฏิถิตฺวา ตโต ปฺญฺจาย กตฺถจิ อคนฺตุวา
อสฺสมสฺส สามนฺเตเยว วิจฺรติ ฯ มหาสตุโต ปฺริคณฺหนฺโต ตํ
การณํ อณฺญาสิ ฯ สวา อปรภาเค มนฺุสฺสทารกํ วิชายิ ฯ
มหาสตุโต ตํ ปฺตุตฺตสิเนเหน ปฺฏิชคฺคิ ฯ อิติสิงฺโกตฺติสฺส นามํ
อกาสิ ฯ อถ นํ มหาสตุโต วิญฺญตฺตปฺตตํ ปพฺพาเชตฺวา อตฺตโน
มหลฺลคฺกาลเ ตํ อาทาย นาริวํ คนฺตุวา ตาต อิมสฺมี หิมวณฺเต

อิเมหิ ปุပ္พะเหหิ สทิสสา อิตฺติโย นาม โหนฺติ ตา อุตฺตโน วสํ กเต
มหาวินาสํ ปาเปนฺติ ตาสํ วสํ นาม คนฺตุํ น วฏฺฐตีติ โอวทิตฺวา
อปรภาเค พุรหุมฺโลกปรายโน อโหสิ ฯ อีสึสิงฺโกปี ฌานกัปปิ
กัปนฺโตว หิมวณฺตปุพฺเพเส วสํ กปฺเปสิ โฆรตโป ปรมชิตินฺทริโย
อโหสิ ฯ อตฺตส สึลเตเชน สกฺกสฺส ภาวนํ กมฺปิ ฯ สกฺโก
อวชฺเชนฺโต ตํ การณํ ฌตฺวา อัยํ มํ สกฺกตฺตา จาเวยฺย เอกํ อจฺฉริ
เปเสตฺวา สึลมสฺส ภิณฑาเปสฺสามิตี สกฺลเทวโลกํ อุปรักฺขณฺโต
อุตฺตโน อพฺตฺเตยฺยโกฏฺฐสงฺฆาตานํ ปรีจาริกานํ มชฺเฌ เอกํ
อลมฺพุสํ นาม อจฺฉริ จเปตฺวา อณฺณํ ตสฺส สึลํ ภิณฑิตุํ สมตฺถํ
อทิสฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตสฺส สึลเกทํ กาคู อานฺนาเปสิ ฯ

ตมตฺถํ อวิกโรนฺโต สตฺถา ปจฺมํ คาถมาห

[๒๔๗๘]อถาพุรวี พุรหา อินฺโท วตฺตรภู ชยตํ ปิตา

เทวกณฺณํ ปราภตฺวา สุรุมฺมายํ อลมฺพุสนฺติ ฯ

ตตฺถ พุรหาตี มหา ฯ วตฺตรภูตี วตฺตรสฺส นาม อสุรสฺส
อภิกวิทฺวา ฯ ชยตํ ปิตาตี ชยณฺตํ ชยปฺปตฺตํ เสสานํ
เตตฺตีสาย เทวปฺตฺตํ ปิตุกิจฺจสาธเนน (๑) ปิตา ฯ ปราภตฺวาตี
หทยํ ภิณฑิตฺวา โอลิเกนฺโต วิย ตํ ปฏฺิพฺลา อยณฺติ ฌตฺวาตี
อตุโธ ฯ สุรุมฺมายณฺติ สุรุมฺมาย เทวสภาย ปณฺฑกฺมฺพลสิลาสเน
นินฺโน ตํ อลมฺพุสํ ปกฺโกสาเปตฺวา อิทมาห

๑. ย. ปิติกิจฺจสาธเนน ฯ

[๒๔๙๕]มิตฺเส เทวา ตํ ยาจนฺติ ตาวตีสา สอินฺทกา

อิสิปฺโลภิกเก คจฺฉ อีสฺสิงคํ อลฺมพฺุเสติ ฯ

ตตฺถ มิตฺเสติ ตํ อาลปติ ฯ อิถยจฺ ตสฺสา นามํ สพฺุพา
ปนิตฺถิโย ปฺุริเส กิเลสฺมิตฺสเนน มิตฺสนโต มิตฺสาติ วุจฺจฺนติ ฯ
เตน สาธารณฺน कुณฺนามนาลปฺนฺโต เอวมาห ฯ อิสิปฺโลภิกเกติ
อิสฺนํ ปโลภนสมตฺถे ฯ อีสฺสิงคนฺติ ตสฺส กิร มตฺถเก
มิกฺสิงคากาเรน เทว จูพา อฏฺฐหีสฺ ตสฺมา เอวํ วุจฺจติ ฯ

อิติ สกฺโก คจฺฉ อีสฺสิงคํ อุปฺสงฺกมิตฺวา อตฺตโน
วสํ อานตฺวา สีมฺสฺส ภินฺทาทิ อลฺมพฺุสํ อาณาเปสิ ฯ

[๒๔๙๖]ปฺุรายํ อมฺุเห นาจฺเจติ วตฺวา พฺุรหฺมจฺริยวา

นิพฺุพานาภิรโต พฺุทฺุโร ตสฺส มกฺุคานิ อวาร

อิติ วจฺนํ อาห ฯ

ตตฺถ ปฺุรายนฺติ อัยฺ ตาปฺโส วตฺสมฺปฺนฺโน จ พฺุรหฺมจฺริยวา
จ โส จ โข ปเนสฺ ทีฆายุกฺตาย นิพฺุพานสงฺขาเต มกฺุเค อภิรโต
कुณฺวฺุฑฺุฑิยา จ พฺุทฺุโร ตสฺมา ยาว เอส อมฺุเห นาติกฺุคฺมติ น
อภิกฺวิตฺวา อิมฺุหา จานา จาเวติ ตาวเทว ตฺวํ คนฺตฺวา ตสฺส
เทวโลกคฺมนานิ มกฺุคานิ อวาร ยถา อิธ นาคจฺฉติ เอวํ กโรหิตี
อตุโถ ฯ

ตํ สุตฺวา อลฺมพฺุสา คาถาทฺุวยมาห

[๒๔๙๗]เทวราช กิเมว ตฺวํ มเมว ตฺวํ สิภฺุขสิ

อิสิปฺโลภิกเก(๑) คจฺฉ สนฺติ อณฺุณปิ อจฺฉรา ฯ

๑. ม. อิสิปฺโลภเน ฯ

มาทิสฺสโย ปวรา เจว อโสเก นนฺทเน วเน

ตาต้ปี โหตุ ปรียาโย ตาปี ยนฺตุ ปโลภิกาทิ ฯ

ตตฺถ กิเมว ตฺวนฺตฺติ กิ นามตฺ ตฺวํ กโรสฺสตี ทิเปติ ฯ มเมว

ตฺวํ สิกฺขสฺสตี อิมสฺมึ สกเล เทวโลเก มเมว ตฺวํ กิ สิกฺขสฺสตี อญฺญํ น

ปสฺสสฺสตี อธิปฺปาเยน วทติ ฯ สกาโร ปเนตฺถ พุยฺยชนสนฺธิกโร ฯ

อิสฺปิโลกิเก คจฺฉาติ กิการณา มญฺเฒว เอวํ วทสฺสตี อธิปฺปาโย ฯ

ปวรา เจวาทิ มยา อุตฺตริตฺตรา เจว ฯ อโสเกติ โสกรหิเต ฯ

นนฺทเนติ นนฺทนิชนเก ฯ ปรียาโยติ คมนวาโร ฯ

ตโต สกฺโก ทิสฺโส คาทาโย อภาสิ

[๒๔๘๒]อทุธา หิ สจฺจํ ภณฺสี สนฺตฺติ อญฺญาปี อจฺฉรา

ตาทิสฺสโย ปวรา เจว อโสเก นนฺทเน วเน ฯ

น ตา เอวํ ปชานนฺตฺติ ปารีจิริยํ ปุํมํ คตา

ยาทิสฺสํ ตฺวํ ปชานาสิ นารี สพุพฺงคโสมฺเน ฯ

ตฺวเมว คจฺฉ กฺลฺยาณิ อิตฺถินํ ปวรา จสิ

ตเวว วณฺณรฺูเปน วสมานาปยิสฺสสฺสตี ฯ

ตตฺถ ปุํมํ คตาคิ ปุริสํ อุปสงฺกนฺตฺตา สมานา ปุริสปโลภินิ-

ปารีจิริยํ น ชานนฺตฺติ ฯ วณฺณรฺูเปนาติ สรีรวณฺเณน เจว

รฺูปสมฺปตฺติยา จ ฯ วสมานาปยิสฺสสฺสตี ตํ ตาปสฺสํ อตฺตโน วสํ

อานสฺสสฺสตี ฯ

ตํ สุตฺวา อถมฺพุสา เทว คาทา อภาสิ

๑. สวสมานยิสฺสสฺสตี ฯ ยฺู. วสมานามยิสฺสสฺสตี ฯ

[๒๔๘๓]นวาหํ น คมิตฺตสํมิ เทวราเชน เปตฺติตา

วิภมิ เจตํ อาสาหํ อุกฺกเตโช หิ พุราหุมนโณ ๑

อนเเก นิริยํ ปตฺตา อิตฺติมาสาทิยา ชนา

อาปนฺนา โมหสํสํริ ตสฺมา โลมานิ หํสเยติ ๑

ตตฺถ นวาหฺนฺติ นเว อหํ ๑ วิภมิตฺติ ภายามิ ๑ อาสาทุนฺติ
อาสาทิตฺตุ ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ นานํ เทว ตยา เปตฺติตา น คมิตฺตสํมิ
อปิจาหํ ตํ อิตฺติสํกํ สิลเกทนตฺถาย อลฺลิตฺติยิตฺตุ ภายามิ อุกฺกเตโช หิ
โสติ ๑ อาสาทิยาติ อาสาทตฺวา ๑ โมหสํสํรณฺติ โมเห
น สํสํริ โมเห น อิตฺติ ปโลเกตฺวา สํสํริ อาปนฺนา วฏฺฏทฺทุกฺเข
ปตฺติจฺจิตฺตา สตฺตา คณนปถิ อตฺติกฺกนฺตา ๑ ตสฺมาติ เตน
การณฺนาหํ ๑ โลมานิ หํสเยติ โลมานิ อุกฺกเปมิ ๑ ตสฺส
กิริาหํ สิลํ กิณฺทิสํสํมิตฺติ จินฺตยมา นาย เม โลมานิ หํสนฺตฺติติ วทติ ๑

[๒๔๘๔]อิทํ วตฺวาน ปกฺกามิ อจฺจรา กามวณฺณินิ

มิตฺตสํ มิเสตฺตุมิจฺจนฺตฺติ อิตฺติสํกํ อลุมพุสา ๑

สา จ ตํ วน โมคฺคยฺห อิตฺติสํกฺเคน รกฺขิตํ

พิมฺพชาลรตฺตสณฺณนํ สมนฺตา อจฺจตฺมโยชนํ ๑

ปาโตว ปาตฺราสมฺหิ อุตฺยสมยํ ปฏฺิ

อคฺคิกฺกจฺจํ ปริมชฺชนฺตํ อิตฺติสํกํ อฺปากมิตฺติ

อิมา อภิสมฺพุทฺธคาถา ๑

ตตฺถ ปกฺกามิตฺติ เตนหิ เทวราช อวชฺเชยฺยาสิ มนฺติ อตฺตโน
สยนคพฺภํ ปวิตฺติวา อลงฺกริตฺวา อิตฺติสํกํ กิเลเสน มิเสตฺตํ

อิจฺจนฺตี ปกฺกามิ ฯ ภิกฺขเว ตา อจฺจรา ตสฺส อสฺสมํ คตฺตํ ฯ
พิมฺพชาลรตฺตสยฺจนฺนฺนฺติ รตฺตกรววเนน สยฺจนฺนํ ฯ ปาโถว
ปาตฺราสมฺหิตี ภิกฺขเว ปาตฺราสเวลาย ปาโถว ปเคยฺว ฯ
กั๊วปเคตี ฯ อุทยสมยฺมํ ปฏฺิตี สุริยฺคฺคฺมนเวลายเมว ฯ อคฺคิภฺจฺจนฺตี
อคฺคิสาลํ ฯ รตฺตี ปฺชานมฺนุญฺจชิตฺวา ปาโถว นหาตฺวา
อุทกกัจฺจํ กตฺวา ปณฺณสาลาย โถกํ ฌานสุเขน วิตฺตินาเมตฺวา
นิกฺขมิตฺวา อคฺคิสาลํ สมฺมชฺชนฺตํ ตํ อสิตฺยํ อฺปาคมิ อิตฺถิวิลาตํ
ทสฺเสนฺตี ตสฺส ปฺรโต อภฺจาสิ ฯ

อถ นํ ตาปโส ปุจฺจนฺโต อาห

[๒๔๘๕]กา นุ วิชฺชริวภาสิ โอสฺสี วิย ตารกา

วิจิตฺตหตฺถถาภรณา อามุตฺตมณฺนิญฺจทฺลา ฯ
อาทิจฺจวณฺณสงฺกาสา เหมจฺนุทฺนคฺนฺธิ
สยฺลตฺตฺร มหามาया กุมาริ จารุทสฺสนา ฯ
วิลากา มุทฺกกา สุทฺธา ปาทา เต สฺปติญฺจิตา
กมฺนา กามนียา เต หรฺนฺติเยว เม มโน ฯ
อนฺุปฺพุพา จ เต อฺฐุ นาคนาสสมฺปมา
วิมฺภฺจฺจา ตฺยฺหํ สฺสฺโสณิ อกฺขสฺส ผลกํ ยถา ฯ
อฺปฺปลสฺเสว กิณฺชกฺขา นาภิ เต สาธฺสณฺจิตา
ปฺรา กณฺหณฺชนสฺเสว ทฺรโต ปฏฺิทิสฺสตี ฯ
ทฺวิธา ชาตา อฺรธา อวณฺญา สาธฺปจฺจุทา
ปโยธฺรา อปฺปตีตา อจฺจลลาพฺสมา ถนา ฯ

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 409
เล่มที่ 34 อลฺมพฺุสาชาตกํ หน้ํา 409

ทีฆมา กมฺพุตลาภาสา คีวา เอณฺเวยกา ยถา
ปณฺฑรารวณฺณา วคฺคฺ จตุตฺถมนสนฺนิภา ฯ
อุทฺธคฺคา จ อธคฺคา จ ทุมคฺคปริมชฺชิตา
ทฺวิชา เนลสมฺภูตา ทนฺตา ตว สฺทสฺสนา ฯ
อปณฺฑรธา โลหิตนฺตา ชิลฺลชุกฺกผลสนฺนิภา
อายตา จ วิสาลา จ เนตฺตา ตว สฺทสฺสนา ฯ
นาตีทีฆมา สฺสมฺภูจฺจา กนฺกพฺุยา สโมจิตา
อุตฺตมจฺกรฺหา ตฺยฺหํ เกสา จนฺทนคฺนฺธิกา ฯ
ยาวตา กสิโศรคฺคา วาณฺชานณฺจ ยา คติ
อิสินณฺจ ปฺรคฺกนฺตํ สลฺลนฺตํ ตปฺสฺสินํ ฯ
น เต สมสมํ ปฺสฺเส อสมํ ปจฺวิมณฺฑล

โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปฺตฺโต กถํ ชาเนมฺมํ ตํ มยฺนฺติ ฯ

ตตฺถ วิจิตฺตหตฺถาภรณฺนาตี วิจิตฺเตหิ หตฺถาภรณฺเนหิ

สมนฺนาคตา ฯ เหมจนฺทนคฺนฺธิเนตี สุวณฺณวณฺณจนฺทน-
คฺนฺธิเวปฺนา ฯ สลฺลนฺตฺตฺติ สุวณฺณจิตฺตมนอฺรุ สมฺปนฺนอฺรุลคฺกขณฺนา ฯ
วิลาภาตี สจฺจิตฺตมชฺชมา ฯ มฺพฺุภาตี มฺพฺุ สฺชฺชมาลา ฯ สฺทฺธาตี
นิมฺมลา ฯ สฺปฺติญฺจिताตี สมํ ปจฺวี สฺสนฺตา สฺฏฺฐ ปฺติญฺจिता ฯ
กมฺนาตี กจฺจมนานา ฯ กามนียาตี กนฺตา กามตพฺุพฺุตฺตกา ฯ
หฺรณฺติเยว เม มโนตี เอเต เอวฺรูเปณ ปฺรเมน อิตฺถิวิลาเสน
จจฺกมฺนฺติยา ตว ปาธา มม จิตฺตํ หฺรณฺติเยว ฯ วิมฺภฺุจาทิ
วิสาลา ฯ สฺสฺโสณฺตี สฺนฺทฺรโสณฺตี ฯ อกฺขสฺสาตี สุวณฺณสฺส

ผลกั วย วิสาลา เต โสณฺตี วทติ ฯ อุปฺปลสฺเสว กิณฺชกฺขาติ
นีลฺอุปฺปลกณฺณิกา วย ฯ กณฺหฬชฺชนสฺเสวาติ สฺขุมกณฺหโลมา-
จิตฺตฺตา เอวมาห ฯ ทฺวิชาติ คากั ถเน วณฺณยนฺโต อาห ฯ
เต หิ เทว หุตฺวา อฺเร ชาตา วณฺณสฺส อภาวา อวณฺญา อฺเร
ลคฺคา เอว หุตฺวา สฺกุจฺจ นิกฺขนฺตฺตฺตา สาธฺจฺจุทา ปยสฺส ธารณฺโต
ปโยธฺรา ฯ อปฺปตีตฺตาติ นปฺปตีตฺตา อมิลตฺตาย วา อนพฺ-
กฺขนฺตฺตฺตา วา น อนฺโต ปวิญฺจาทิ อปฺปตีตฺตา ฯ สฺวณฺณผลเก
จปีตฺสฺวณฺณมฺยา วญฺญาลาพฺโน อทฺตฺเตน สทิสฺตฺตาย อทฺตฺตฺลาพฺสฺมา
ถนา ฯ เอณฺชยฺกฯ ยถาติ เอณฺมิกสฺส หิ ทิฆา จ วญฺญา จ คีวา
โสภติ เอวํ ตว โถกั ทิฆา ฯ กมฺพฺตฺตฺลาภาสฺสาทิ สฺวณฺณาลิงฺกต-
สนฺนิภา คีวาติ อตฺโต ฯ ปณฺฑรารวณฺนาติ ทนฺตฺวารณา ฯ
จตุตฺถมฺนสนฺนิภาติ จตุตฺถมฺโน วุจฺจติ จตุตฺถมฺนวตฺตฺตฺตฺตา ชิวฺหา ฯ
อภิรตฺตฺภาเวน ชิวฺหาสทิสฺ เต โอญฺจปฺริโยसानนฺติ วทติ ฯ
อฺทฺทฺทฺกฺคาติ อฺปฺริมฺทนฺตา ฯ อทฺทฺกฺคาติ เหนฺจิมฺทนฺตา ฯ
ทุมฺกฺคปฺริมฺชฺชิตฺตาติ ทนฺตฺกญฺจปฺริมฺชฺชิตฺตา ปฺริสฺทฺทฺธา ฯ ทฺวิชาติ
ทฺวิชา ฯ เนลสมฺภฺตฺตาติ นินฺโทเสสฺ หนฺมฺสปฺริโยसानนฺสฺ สมฺภฺตฺตา ฯ
อปณฺฑรฺราติ กณฺหา ฯ โลหิตนฺตฺตาติ รตฺตฺปฺริยนฺตา ฯ ชินฺชุก-
ผลสนฺนิภาติ รตฺตฺตฺจฺจเน ชินฺชุกผลสทิสฺสา ฯ สฺทฺสฺสนาติ
ปฺสฺสนฺตฺตานั อตฺตฺตฺติกรฯ ปณฺจปฺสฺาทสมฺนฺนาคฺตา ฯ นาติทิฆาติ
ปฺมาณฺยฺตฺตา ฯ สฺสสมฺภฺจฺจาทิ สฺกุจฺจ สมฺภฺจฺจฯ กนฺกพฺยา
สโมจิตฺตาติ กนฺกพฺยา วุจฺจติ สฺวณฺณผลิกฯ ตาย กนฺชฺเตถั อาทาย

ปริหริตา สุรจิตาฯ กสิโครกฺษาติ อิมินา กสิณฺจ โครกฺขณฺจ
นิสฺสาย ชีวนกสตุเต ทสฺเสติฯ ยา คตฺติติ ยตุตกา นิปฺผลติฯ
ปรกฺกนฺตฺนฺติ ยตุตกํ อีสํนํ ปรกฺกนฺตํ วิตุถารีกตา อิมฺสุมิํ หิมวณฺเต
ยตุตกา อิสฺโย วสนฺตฺติติ อตุโถฯ น เต สมสมนฺติ เตสุ สพฺุเพสุ
เอกํปี รุปลีลาวิลาสาทิสฺมตฺยา ตยา สมํ น ปสฺสามิฯ โโก วา
ตฺวณฺติ อิทํ ตสฺสา อิตฺถิภาวํ ชานนฺโต ปุริสโวหารวเสน ปุจฺจติฯ

สา เอวํ ปาทโต ปกฺกฺชาย ยาว เกสา อตุตโน วณฺณํ ภาสนฺเต
ตาปเส อลฺมพฺุสา ตฺถุหิํ หุตฺวา ตสฺสา กถาย ยถานุสนฺธิํ คตฺยา
ตสฺส สมฺมุพฺุหาว่า ญตฺวา กถมาห

[๒๔๘๖]น ปญฺหกาโล ภทฺทนฺเต กสฺสเปวํ คเต สติ

เอหิ สมฺม รฺมิสฺสาม อฺุโก อสฺมาก อสฺสเม

เอหิ ตํ อฺุปกฺขฺุหิสฺสํ รฺตฺนํ กุสฺโล ภวาติฯ

ตตุถ กสฺสเปวํ คเต สติติ กสฺสปโคตฺต เอวํ ตว จิตฺเต
ปวตุเต สติ ปญฺหกาโล น โหติฯ สมฺมาติ ปิยวจนฺมาลปนเมตํฯ
รฺตฺนฺนฺติ ปญฺจกามคฺุณรฺตฺนํฯ

เอวํ วตุวา อลฺมพฺุสา จินฺเตสิ นายํ มยิ จิตฺยา หตุถปาสํ
คฺมิสฺสติ คจฺจนฺตี วิย คฺมิสฺสามิติฯ สา อิตฺถิมายา กุสฺลตฺยา
ตาปสํ อฺุปสฺงกฺมิตุวา อากตฺมคฺุคาภิมุขิํ ปายาสิฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๔๘๗]อิทํ วตุวาน ปกฺกามิ อจฺจรา กามวณฺณินิ

มิสฺสา มิสฺเสตฺมุจฺจนฺตี อีสิสิํงกํ อลฺมพฺุสาติฯ

อถ นํ ตาปโส กจฺจนฺตํ ทิสฺวา อัยฺย กจฺจตีติ อตฺตโน
ทนฺธปรกฺกมํ มนฺทกมํ นินฺทิตฺวา เวเคน ชาวิตฺวา เกเสสุ
หตุเถน ปรามลฺลี ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

[๒๔๘๘] โส จ เวเคน นิกฺขมฺม เณฺวา ทนฺธปรกฺกมํ
ตมุตฺตมาสุ เวณีสฺส อชฺฌปฺปตฺโต ปรามลฺลี ฯ
ตมฺทาวตฺต กลฺยาณํ ปลิตฺสชฺชฺชฺ สฺโสภนํ
จวิ ตมฺหิ พุรฺหุมนฺจริยา ยถา ตํ อถ โตลิตฺตา ฯ
มนฺสา อคฺมา อธิทํ วสนฺตํ นนฺทเน วเน
ตสฺสา สงฺกปฺปมณฺเวย ย มจฺวา เทวฺกฺกฺชโร
ปลฺลลฺงกํ ปาหิณฺนิ จิปปิ สฺวณฺณํ โสปวาหนํ ฯ
สจฺจจฺจทปฺลณฺณาสํ สหสฺสปฺปฺทิตฺตํ
ตเมณํ ตตฺถ ชาเรลฺลี อฺเร กตฺวาน โสภนา ฯ
ยถา เอกมฺหุตฺตํว ติณฺนิ วสุตฺตานิ ชาเรยิ
วิมฺโท ติหิ วสุเสหิ ปพฺพชฺฌิตฺวาน พุราหุมนฺโณ ฯ
อทฺทสาสิ หริตฺรฺกฺเข สมนฺตา อคฺคิยาณํ
นวปฺตฺตวณํ สฺลลฺลี โกกิลกณฺโฆลิตฺติ ฯ
สมนฺตา ส วิโลเกตฺวา รุทํ อสฺสูนํ วตฺตยิ
น ชฺหเน น ชเป มนฺเต อคฺคิหุตฺตํ ปหาปิตํ ฯ
โก นฺ เม ปาริจริยา ย ปุพฺเพ จิตฺตํ ปโลภยิ

อรณฺเณ เม วิหรโต โย เม เตชาหสมฺภุตํ

นानารตนปริปฺณณํ นาวว คณฺหิ อณฺณเวติ ฯ

ตตฺถ อชฺฌปฺตฺโตติ สมฺปตฺโตติ ฯ ตมฺทาวตฺต กฺลฺยาณํติ

ตํ เกส ปรามเสตฺวา จิตํ อีสึ อฺทาวตฺติตฺวา นีวตฺติตฺวา กฺลฺยาณ-
ทสฺสนา สา สฺกฺขุโสภนา ฯ ปลสฺสชฺชิตี อาลิ่งฺกิ ฯ จวิ ตมฺหิ
พฺรหฺมจฺริยา ยถา ตํ อถ โตสิตาติ ภิกฺขเว ตสฺส อีสึโน ตาวเทว
ณานํ อนฺตรชาโย ตสฺมี ตมฺหา ณาณา พฺรหฺมจฺริยา จวितฺเต ยถา ตํ
สกฺเกน ปตฺถิตํ ตเถว อโหสิ ฯ อถ สกฺกสฺส ปตฺถนayo สมิตฺทภาวํ
วิทิตฺวา สา เทวกณฺณา เปสิตา ตสฺส เตน พฺรหฺมจฺริยวินาเสน
สณฺชนิตปีติปาโมชฺชาติ อตุโธ ฯ มนสา อคมาติ สา ตํ
อาลิ่งฺกิตฺวา จิตา อโห วัต สกฺโก ปลลฺงกํ ปลฺเสยฺยาติ เอวํ ปวตฺเตน
มนสา อินฺทํ อคมา ฯ นนฺทเนติ นนฺทิกชนนสมตฺถตฺตาย
นนฺททวนสงฺขาเต ตาวตีสภวเน วสนฺตํ ฯ เทวกณฺชโรติ
เทวเสฏฺโฐ ฯ ปาหิณฺตีติ เปเสหิ ฯ ปหิณฺตีปิ ปาโโจ ฯ
โสปวาหนนฺติ สปริวาริ ฯ สจฺจจฺจทปฺลฺลาสนฺติ ปฺลฺลาสาโย
จฺจจฺจเทหิ ปฺภิจฺจาทิตํ ฯ สหสฺสปฺภฺยตฺถตฺนฺติ สหสฺสทฺทพ-
โกชวตฺถตํ ฯ ตมเนํ ตตฺถาติ ตํ อีสึลิ่งกํ ตตฺถ ทฺทพปลฺลฺงเก
นีสินฺนา สา อฺเร กตฺวา ชาเรสฺสีติ ฯ ตีณิ วสฺसानีติ เอกมฺหุตฺตํ
วिय มนฺสฺสคณฺนาย ตีณิ วสฺसानิ ตํ อฺเร นีปฺชฺชาเปตฺวา ตตฺถ
นีสินฺนา ชาเรสฺสีติ ฯ วิมโทติ นิมฺมโท วิกตฺวิสณฺณภาโว ฯ โส
หิ ตีณิ สํวจฺจรานิ วิสณฺโณ สยิตฺวา ปจฺจมา ปภฺลิตฺทสณฺโณ

ปพฺพชฺฉิมิ ฯ ตสฺมี ปพฺพชฺฉมมานเ หตฺถาทิพนฺหนํ ทิสฺวาว อลฺมพฺพสา
ตสฺส ปพฺพชฺฉนภาวํ ญตฺวา ปลฺลงฺกมฺนฺตรธาเปตฺวา สยฺปิ
อนฺตรหิตา อญฺจาสี ฯ อทฺทสาสีติ อสฺสมปํทํ โอลฺเกนฺโต เกน
นฺ โขมฺหิ สีสฺวินาสํ ปาปีโตติ จินฺเตตฺวา มหนฺเตน สทฺเทน
ปริเทวมาโน อทฺทสาสี ฯ หริตฺรฺกฺเขติ อคฺคิยายนสงฺขาตํ
อคฺคิสาลํ สมฺนฺดา ปรีวาทฺเตวา จิตฺเต หริตฺปตฺตฺรฺกฺเข ฯ นวปตฺต-
วณฺนฺติ ตฺรฺเณหิ นวปตฺเตหิ สลฺลณฺนํ วณฺํ ฯ รุทฺนฺติ ปรีเทวนฺโต ฯ
น ชฺชเห น ชฺชเป มนฺเตติ อยมสฺส ปรีเทวนกาถา ฯ ปหาปีตฺนฺติ
หาปีตํ ฯ ปกาโร อฺปสคฺคฺมตฺตํ ฯ ปารีจิริยายาติ โกณฺ
กิลฺลสฺปารีจิริยาย อีโต ปฺพพฺเพ มม จิตฺตํ ปโลภยฺยิติ ปรีเทวติ ฯ
โย เม เตชาหฺลฺลฺกฺตฺนฺติ หกาโร นิปาตมตฺตํ ฯ โย มม สมณฺเตเชน
สํกฺกตํ ฆานคฺคณฺํ นานารตฺนปฺนฺณํ มหณฺณเว นาวํ วिय กณฺหิ วินาสํ
ปาเปสิ โก นามโสติ ปรีเทวติ ฯ

ตํ สุตฺวา อลฺมพฺพสา จินฺเตสิ สจฺจํ น กเถสฺสามิ อຍ
เม อภิสปีสฺสติ หนฺทสฺส กเถสฺสามິติ ฯ สฺวา ทิสฺสฺมานေန กายေန
จตุวาทมาห

อหนฺเต ปารีจิริยาย เทวราเชน เปสิตา

อวธิ จิตฺตํ จิตฺเตน ปมาทา ตฺวํ น พฺพชฺฉสีติ ฯ

โส ตสฺสา กถํ สุตฺวา ปีตฺรา ทินฺนํ โอลฺวาทํ สริตฺวา ปีตฺวณฺ
อกฺตฺวา มหาวินาสํ ปตฺโตมฺหิติ ปรีเทวนฺโต จตฺสฺโส คาถาโย
อภาสี

[๒๔๕๐]อิมานี กิร มํ ตาโต กสฺสโป อนุสาสติ

กมลลสริสฺสิตฺติโย ตาโย พุชฺฌลสิ มาณว ๑

อุเร คณฺหาโย พุชฺฌลสิ ตาโย พุชฺฌลสิ มาณว

อิจฺจานุสาสิมํ ตาโต ยถา มํ อนุกมฺปโก ๑

ตสฺสาหํ วจนํ นากํ ปิตุ พุทฺธสฺส สาสนํ

อรณฺเณ นิมนฺนุสฺสมหิ สวาชฺช ฌายามิ เอกโก ๑

โสหํ ตถา กริสฺสามิ ชิริตฺถุ ชีวิเตน เม

ปฺน วา ตาทีโส เสสฺสํ มรณํ เม ภวิสฺสตีติ ๑

ตตฺถ อิมานีติ อิมานี วจนานี ๑ กมลลสริสฺสิตฺติโยติ กมลลา
วุจฺจติ นาริผลกา ตาลํ ปุปฺปสฺสทิสฺสา อิตฺติโย ๑ ตาโย
พุชฺฌลสิตีติ มาณว ตาโย ชาเนยฺยาสี ฌตฺวา ทสฺสนปถํ อคนฺตฺวา
ปลาเปยฺยาสีตีติ ยานี เอวรฺูปานี วจนานี ตทา มํ ตาโต อนุสาสติ
อิมานี กิร ตานีตีติ ๑ อุเร คณฺหาโยติ อูรมฺหิ ทฺูวีหิ คณฺเฑหิ
สมนฺนาคตาโย ๑ ตาโย พุชฺฌลสิตีติ มาณว ตาโย อคฺคฺตโน วสฺงคเต
วินาสํ ปาเปนฺตีตีติ ชาเนยฺยาสีตีติ ๑ นากนฺนุติ น กรี ๑ ฌายามิตี
ปชฺฌฌายามิ ปรีเทวามิ ๑ ชิริตฺถุ ชีวิเตน เมติ ชิริตฺถุ กรหิตํ
มม ชีวิตํ ชีวิเตน เม โโก อคฺคฺโถ ๑ ปฺน วาติ ตถา กริสฺสามิ ยถา
ปฺน วา ตาทีโส ภวิสฺสามิ นภฺุจํ ฌานํ อฺุปฺปาเทตฺวา วีตฺราโค
ภวิสฺสามิ มรณํ วา เม ภวิสฺสตีติ ๑

โส กามราคํ ปหาย ปฺน ฌานํ อฺุปฺปาเทสิ ๑ อถสฺส
สมณฺเตชฺชํ ทิสฺวา ฌานสฺส จ อฺุปฺปาทิตฺถาว ฌตฺวา อลฺมพุสา

ภีตา ขมาเปลี ฯ

ตมตถึ ปกาเสนุโต สตุถา เทว คาถา อภาสิ

[๒๔๕๑]ตสฺส เตชฺชจ วิริยฺชจ ชิตี ฌตฺวา สุวฑฺฒิตํ

สิรสา อคฺคหี ปาเท อีสึสิงฺคํ อลฺมฺพฺสา ฯ

มา เม กุชฺฌ มหาวีร มา เม กุชฺฌ มหาอิส

มหา อตุโถ มยา จินฺนุ โณ ติทฺธานํ ยสฺสสินิ

ตยาปี กมฺปิโต(๑) อาสิ สพฺพํ เทวปฺริ ตทาติ ฯ

อถ นํ โส ขมามี เต ภทฺเท ยถาสุขํ กจฺฉาหีติ วิสขฺเชนฺโต

คาถมาห

ตาวตีสฺวา จ เข เทวา ติทฺธานญฺจ วาสโว

ตฺวญฺจ ภทฺเท สุขี โหหิ กจฺฉ กณฺเณ ยถาสุขนฺติ ฯ

สา ตํ วนฺทิตฺวา เตเนว สุวณฺณปลฺลงฺเกน เทวปฺริ คตา ฯ

[๒๔๕๑]ตมตถึ ปกาเสนุโต สตุถา ติสฺโส คาถาโย อภาสิ

ตสฺส ปาเท กเหตุวาน กตฺวา จ นํ ปทกฺขิณิ

อญฺชลี ปคฺคเหตุวาน ตมฺหา จานา อปฺกฺกมิ ฯ

โย ตสฺสา อาสิ ปลฺลงฺโก โสวณฺโณ โสปฺวาหโน

สจฺจจฺจทปฺลฺญาโส สหสฺสปฺฏิยฺตฺถโต

ตเมว ปลฺลงฺกมารุยฺห อคา เทวาน สนฺติเก ฯ

ตโมกฺกมिव आयนฺตี ชลนฺตี วิชฺชุตํ ยถา

ปตีโต สุมโน วิตุโต เทวินฺโท อททา วรนฺติ ฯ

๑. ส. ตยา สงฺกมฺปิโต ฯ

ตตุถ โอกุมิวาติ ทีปกั วีย ๗ ปตีโตติ อาทีหิ ตุกฺจากราว
ทสุสิโต ๗ อททา วรณฺติ อากนฺตฺวา วณฺทิตฺวา จิตาย ตุกฺโจ
วรฺ อททา อทาสี ๗

สา ตสฺส สนฺติเก วรฺ คณฺหนฺตี โอสานคาถมาห
[๒๔๕๔] วรณฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตानมิตฺสร

น อิติปโลภิกกา กจฺเจ เอตฺ สกฺก วรฺ วเรติ ๗

ตสฺสโต สกฺก เทวราช สเจ เม ตฺวํ วรฺ อโท ปฺน
อิติปโลภิกาย น กจฺเจยฺย มา มํ เอตทตฺถาย ปหิณฺเวยยาสี เอตฺ
วรฺ วเรมิตี ๗

สตฺถา ตสฺส ภิกฺขุโน อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา สจฺจานิ
ปกาสเตตฺวา ชาตกั สโมธานสฺสิ ๗ สจฺจปรีโยसानเ โส ภิกฺขุ
โสตาปตฺตนิสเส ปตฺติภฺจหิ ๗ ตทา อลฺมพฺุสา โปราณฺทุตติยิกา
อโหสิ ๗ อิติสฺงฺโก อุกฺกณฺจฺโต ภิกฺขุ ปิตา มหาอิตี ปน อหเมวาทิ ๗

อลฺมพฺุสาชาตกั นิฏฺจิตํ ๗

ตติยํ ๗

สงขปาลชาตกั

อริยาวกาโสสีติ อิทํ สตฺถา เขตวเน วิหรณฺโต อฺโปสถกมฺมํ
อารพฺก กเถสิ ๗

ตทา หิ สตฺถา อฺโปสถิกเก อฺปาสเก สมฺปหฺเสตฺวา โปราณก-

ปณฺฑิตา มหตี นาคสมปตฺตี ปหาย อุโปสถํ อุปวสีสุยวาทิ วตฺวา
เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต ราชคเห มคธราชา นาม รชฺชํ กาทเรตี ฯ ตทา
โพธิสตุโต ตสฺส รณฺโณ อคฺคมเหตียา กุจฺฉิมฺหิ นินฺพตฺติ ฯ
ทฺยโยชโนติสฺส นามํ กรีสุ ฯ โส วยปฺปตฺโต ตกฺกสฺลิตาย
สพฺพสิปฺปานิ อุกฺกณฺหิตฺวา อากนฺตฺวา ปิตู สิปฺปี ทสฺเสตี ฯ
อถ นํ ปิตา รชฺเช อภิสฺสิญฺจิตฺวา อิติปฺพชฺชํ ปฺพชิตฺวา อุตฺถยาน
วตี ฯ โพธิสตุโต ทิวสฺส ติกฺขตฺตํ ปิตู สนฺติกํ อคฺมาตี ฯ
มหาลากสฺกกาโร อุทฺปาที ฯ โส เตน ปลิโพเรน กสิณฺปริ-
กมฺมตฺตํปี กาทํ อสฺกโกนฺโต จินฺเตตี มหา เม ลากสฺกกาโร น
สฺกกา มยา อิธ วสนฺเตน อิมํ ชญฺญํ นินฺทิตํ ปุตฺตสฺส อนาโรเจตฺวา
อณฺตตฺถ กมิสฺสามิตี ฯ โส กณฺจิ อชานาเปตฺวา อุตฺถยานา
นิกฺขมฺม มคธรญฺจํ อตฺถิกมิตฺวา มหิสฺสกรญฺเจ สงฺขปาลทฺโต
นาม นิกฺขนฺตฺยา กณฺณเวณฺณาย นทียา นินฺตฺตเน จนฺตกปฺพตฺติ
อุปฺนิตฺสาย ปณฺณสาลํ กตฺวา ตตฺถ วสนฺโต กสิณฺปริกมฺมํ กตฺวา
ฉานาภิสฺสนา นินฺพตฺเตตฺวา อญฺจจาริยาย ยาเปตี ฯ ตเมนนํ
สงฺขปาลี นาม นาคราชา มหนฺเตน ปรีวารเณ กณฺณเวณฺณนทิตฺโต
นิกฺขมิตฺวา อนฺตรนฺตฺรา อุปฺสงฺกมตี ฯ โส ตสฺส ฐมฺมํ เทเสตี ฯ
อถสฺส ปุตฺโต ปิตฺริ ทญฺจกาโม คตฺถจฺฉานํ อชานนฺโต อนฺวิจฺรา-
เปตฺวา อสฺสูกฺจฺฉาน นาม วสตีติ ญตฺวา ตสฺส ทสฺสนตฺถาย มหนฺเตน
ปรีวารเณ ตตฺถ กนฺตฺวา เอกมฺนฺเต ขนฺธาวาริ นินฺวาสาเปตฺวา

กตปิเยหิ อมจเจหิ สทฐี อสุสมปทาภิโม ปายาสี ฯ ตสฺมี
ขณ สงขปาโล มหนฺเตน ปรีวารเณ ฌมฺมํ สฺถนฺนุโต นิสีทึ ฯ โส
ตํ ราชานํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อีสึ วนฺทิตฺวา อุกฺขายาสนา ปกฺกามิ ฯ
ราชา ปิตฺรํ วนฺทิตฺวา ปฏิสนฺถารํ กตฺวา นิสีทิตฺวา ปุจฺฉิ ฆนฺเต
กตฺรราชา นามสฺ ตุมฺหากํ สนฺตึกํ อากโตตฺติ ฯ ตาต สงขपाल-
นาคราชา นามโสตฺติ ฯ โส ตสฺส สมฺปตฺตี นิสฺสาย นาคภวเน
โลภํ กตฺวา กตฺปิทํ วสิตฺวา ปิตู ภิกฺขาหารํ นิพฺพชฺาเปตฺวา อตฺตโน
นกรเมว คนฺตฺวา จตฺตฺส ทานสาลาโย การेतฺวา สกถขมฺพฺุทึปี
สงฺโฆเกตฺวา ทานํ ทตฺวา สึลํ รกฺขิตฺวา อุโปสถวาสมมฺมํ กตฺวา
นาคภวนํ ปตฺเตตฺวา आयุหฺปรีโยसानเ นาคภวเน นิพฺพตฺติตฺวา
สงขपालนาคราชา หุตฺวา อโหสิ ฯ โส กจฺจนฺเต กจฺจนฺเต
กาเล ตาย สมฺปตฺตียา วิปฺปฏิสาริ หุตฺวา ตโต ปฏฺจาย มนุสฺสโยนี
ปตฺเตนฺโต อุโปสถวาสิ วสิ ฯ อตฺสฺส นาคภวเน วสนฺตสฺส
อุโปสถวาโส น สมฺปชฺชติ สึลวินาสํ ปาปฺณาติ ฯ โส ตโต
ปฏฺจาย นาคภวานา นิกฺขมิตฺวา กณฺณเวณฺณาย อวิทฺุเร มหามกฺคสฺส
จ เอกปฺतिकมกฺคสฺส จ อนฺตเร เอกํ วมฺมิกํ ปรีกฺขิปิตฺวา อุโปสถํ
อธฺกฺจาย สฺมาทินฺนสึโล มม จมฺมมฺสาทึหิ อตฺถิกา จมฺมมฺสาทึนิ
หรนฺตฺติ อตฺตานํ ทานมฺเช วิสชฺเชตฺวา วมฺมิกมฺตฺถเก นิปฺนฺโน
สมณฌมฺมํ กโรนฺนุโต จาตฺตฺทเส ปณฺณเรเส วสิตฺวา ปาฏิปเท
นาคภวนํ กจฺฉติ ฯ

ตสฺมี เอกทิวสํ เอวํ สึลํ สฺมาทิตฺวา นิปฺนฺเน ปจฺจนฺต-

เล่มที่ 34 จตุตทาสีสนิปาตวณฺณนา หน้า 420

คามวาสีโน โสฬส ชนา มัส อหริสฺสามาติ อาวฺรหฺตถา อรณฺเย
วิจฺรณฺตา กิณฺจิ อลภิตฺวา นิกฺขมฺนฺตา ตํ วมฺมิกมฺตถเก นิปฺนํ
ทิสฺวา มยฺ อชฺช โครโปตฺกัปปิ น ลภิมฺหา อิมํ นาคราชาณํ วิตฺวา
ขาทิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา มหา โข ปเนส คยฺหฺมาโน ปลาเปยฺยาติ
ยถานิปฺนฺนเมว ตํ โภเกสฺสุ สฺสุเลหิ วิชฺฌิตฺวา ทุพฺพลํ กตฺวา
คณฺหิสฺสามาติ สฺสุลาทีนํ อาทาย อุปสงฺกมฺมีสฺสุ ฯ โโพธิสฺตตฺตสฺสปี
สรีริ มหนฺตํ เอกโทณิกนาวปฺปมาณํ วฏฺเฏตฺวา จปีตฺสุมนปฺปฬทามํ
วिय ฆิณฺชุกผลสนฺนิเกหิ อกฺขีหิ ฆยฺสุมนปฺปฬสทิสฺเสน สีสฺเสน
สมนฺนาคโต อตฺตวิย โสภติ ฯ โส เตสํ โสฬสนฺนํ ชนาณํ ปทสทฺทเทน
โภคนฺตรโต สีสํ นีหริตฺวา รตฺตกฺขิณิ อุมฺมิเลตฺวา เต สฺสุลหฺตถ
อาคจฺจนฺเต ทิสฺวา จินฺเตสิ อชฺช มยฺหํ มโนโรธ มตฺถกํ ปาปฺมุณิสฺสตี
อหํ อตฺตนาณํ ทานมฺมุเข นียฺยาเทตฺวา วิริยํ อธิฏฺฐหิตฺวา นิปฺนโน
อิม มม สรีริ สตฺตีหิ โภฏฺเฏตฺวา ฉิทฺทาวฉิทฺทํ กโรนฺเต โภชฺเวสน
อกฺขิณิ อุมฺมิเลตฺวา น โอลเกสฺสามิตฺติ ฯ อตฺตโน สีสฺลภทภเยน
ทพฺพหํ อธิฏฺฐจาย สีสํ โภคนฺตรเรเวว ปเวเสตฺวา นิปฺชชฺช ฯ อถ นํ
เต อุปคนฺตฺวา นงฺกฺกุญฺเจ คเหตฺวา กทฺตฺตนา ภูมฺมียํ ปาเตตฺวา
ติชฺฌิสฺสุเลหิ อฏฺฐสฺสุ จาเนสฺสุ วิชฺฌิตฺวา สกณฺณกกาฬเวตฺตยภฺภูจฺฉิโย
ปหารมฺมุเขหิ ปเวเสตฺวา อฏฺฐสฺสุ จาเนสฺสุ กาเชนาทาย มหามคฺคํ
ปฏฺธิปฺชชฺชิสฺสุ ฯ มหาสคฺคโต สฺสุเลหิ วิชฺฌนฺโต ปฏฺฐจาย เอกภฺภูจฺฉานปี
โภชฺเวสน อกฺขิณิ อุมฺมิเลตฺวา เต น โอลเกสิ ฯ ตสฺส อฏฺฐหิ
กาเชหิ อาทาย นียฺมานสฺส สีสํ โอลมฺพิตฺวา ภูมฺมียํ ปหริ ฯ

อด นั สีสมสุส โอลมพตติ มหามกุเค นิปชชาเปตวา ตรณสูเลน
นาสปุณเฐ วิชฌิตวา รชชุกั ปเวเสตวา สีสั อุกุขิปิตวา กาชโกฏिय
ลคคิตวา ปุณปี อุกุขิปิตวา มคคั ปฎิปชชีสุ ฯ

ตสมึ ขณ วิเททรภูเจ มิถิตนกรวาลี อาพาโร นาม
กุกุมพิโก ปณจ สกฏสตานี อาทาย สุขยานเก นิสีทิตวา
คจณนโต เต โภชปุตเต โพธิสตัดั ตถา คณหิตวา คจณนเต ทิสวา เตลั
โสพสนนปี โสพสทึ วาหโคณหิ สทฐี ปสตัดั ปสตัดั สุวณณมาสเก
สพเพลัปี นิवासนปารูปนานิ เตลั ภரியานปี วตุถาภรณานิ
ทตวา วิสชชชาเปลิ ฯ โส นาคภวนั คนตวา ตตถ ปปณจ
อกตวา มหนุเตน ปรีวารน นิกุขमितวา อาพาริ อุปสงกमितวา
นาคภวนสุส วณณั กเถตวา ตั อาทาย นาคภวนั คนตวา ตีหิ
นาคภณาสเตหิ สทฐี มหนุตมสุส ยลั ทตวา ทิพเพหิ กามหิ
สนตปุเปลิ ฯ อาพาโร นาคภวเน เอกวสุลั วลิตวา ทิพเพกาม
ปรีภุชิตวา อิจฉามหิ สมม ปพพชิตุนติ นาคราชสุส กเถตวา
ปพพชิตปรีกขารे คहेตวา นาคภวนโต หิมวณตปุเปลั
คนตวา ปพพชิตวา ตตถเว จิริ วลิตวา อปรภาเค จาริกั จรณโต
พารานลึ ปตวา รชชชยานเน วลิตวา ปุณทิวเส ภิกุขาย นคริ
ปวลิตวา รชชทวาริ อคมาสิ ฯ อด นั พารานลึราชา ทิสวา
อิริยาปเถ ปลิติตวา ปกุโกสาเปตวา ปณยตตาสเน นิสีทาเปตวา
นानคครสโกชนั โภเชตวา อณยตรสมึ นีเจ อาสเน นิสินโน
วณทิตวา เตน สทฐี สลุตปนโต ปจมั คากมาห

[๒๔๕๕] อริยาวกาโสสิ ปสนุนเนตโต

มณฺเฑ ภวํ ปพฺพชิตฺถ กุลมฺหา

กถํ นฺ วิตฺตานิ ปหาย โภเก

ปพฺพชิตฺถ นิกฺขมฺม ฆรา สปลฺโยติ ฯ

ตตฺถ อริยาวกาโสสิตี นิทฺโทสสุนฺทรสรีราวกาโสสิ อภิรุโปสิตี

อตฺถ โย ฯ ปสนุนเนตฺตตี ปญฺจหิ ปสาเทหิ ยุตฺตเนตฺโต ฯ

กุลมฺหาตี ขตฺติยพฺรหฺมณฺกุลา วา เสฏฺฐิจฺจุลา วา ปพฺพชิตฺถตีตี

มณฺเฑวามิ ฯ กถํ นฺ ติ เกน การณฺน กิ อารมฺมณฺ กตฺวา ฌนฺนจ

โภเก จ ปหาย ฆรา นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺถตี ฯ สปลฺโยติ

ปญฺจติปฺริโสตี ปุจฺฉิ ฯ

ตโต ปรี ตาปสฺสฺส จ รณฺโณ จ วจนฺปฏิวจนฺวเสน คากานํ

สมฺพนฺโธ เวทิตฺโพ ฯ

[๒๔๕๖] สยํ วิมานํ นรเทว ทิสฺวา

มหานฺุภาวสฺส มโหฺรคสฺส

ทิสฺวาน ปุณฺณาน มหาวิปากํ

สทฺธายหิ ปพฺพชิตฺถมฺหิ ราช ฯ

[๒๔๕๗] น กามกามา น ภยาน โทสา

วํจํ มุสา ปพฺพชิตฺถา ภณฺนฺติ

อกฺขาทิ เม ปุจฺฉิตฺถ เอตมตฺถํ

สฺตฺวาน เม ชายิหิตฺถปฺปสาโท ฯ

[๒๔๕๘] วาณิซฺช รุจฺจาธิป คจฺจมาโน

เล่มที่ 34 สงขपालชาตกัม หน้า 423

ปเถ อทฺทสาสิมฺหิ โภชปฺตุเต
ปวทุตฺตกาโย อูรคัม มหนฺตัม
อาทาย คจฺจนฺเต ปโมทฺมานเ ๑
โสหํ สฺมาคณฺณิ ชนินฺท เตหิ
ปหฺนฺจฺโลโม อวฺจสฺมิ ภิโต
กุหิ อัย นียติ ภิมกาโย
นาเคน ภิ กาทฺถ โภชปฺตุตา(๑) ๑
นาโค อัย นียติ โภชนตฺถํ (๒)
ปวทุตฺตกาโย อูรโค มหนฺโต
สาธฺมจฺจ ฐลณฺจ มฺหฺมจฺจ มํถํ
น ตฺวํ รสณฺณวาสิ วิเทหปฺตุต ๑
อิโต มยฺ คนฺตุวา สกํ นิเกตํ (๓)
อาทาย สตฺถานิ วิโกฏฺฐิตฺวา
มํसानิ ภกฺขาม ปโมทฺมานา
มยฺ หิ โว สตฺตโว ปนฺนคานํ ๑
สเจ อัย นียติ โภชนตฺถํ
ปวทุตฺตกาโย อูรโค มหนฺโต
ททามิ โว พลฺพิทฺทานิ โสฬส
นาคํ อิมํ มฺหฺมจฺจ พนฺชนสฺมา ๑
อทฺธา หิ โน ภกฺโข อัย มนาโป

๑. สี่. ยู. มิลา จ ปฺตุเต ๑ ๒. ม. โภชนตฺถา ๑ ๓. นิเกตนํ ๑

พหู จ โน โอรกา ภูตตปุพฺพา
กโรม เต ตํ วณฺโณ ออาหาร
मितฺตณฺจ โน โหหิ วิเทหปฺุตฺต ๑
ตทสฺสุ เต พนฺธนา โมจยีสฺสุ
ยํ นตฺถโต ปฏฺิโมกฺขสฺส ปาเส
มฺตุโต จ โส พนฺธนา นาคราชา
ปกฺกามิ ปาจฺินมฺโข มฺหุตฺตํ ๑
กนฺตฺวาน ปาจฺินมฺโข มฺหุตฺตํ
ปฺุณฺเณหิ เนตฺเตหิ ปโลเกยํ มํ
ตทสฺสาหํ ปิฏฺิจิโต อนฺวาคณฺณิ
ทสฺงฺคฺลึ(๑) อณฺชตี ปกฺกเหตุวา ๑
กจฺเฉว โข ตฺวํ ตฺรมาณฺรฺโป
มา ตํ อมิตฺตา ปฺุณ อกฺกเหตุ
ทฺกฺโข หิ ลฺุฑฺเทหิ ปฺุณา สมากโม
อทสฺสนํ โภชปฺุตฺตาน กจฺจ ๑
อคมาสี โส รหํ วิปฺปสฺนํ
นีโลภาสํ รมณฺิยํ สฺตฺติคฺคํ
สฺมฺโมนตฺ(๒) ชฺมฺพฺุหิ เวทิสฺสาหิ
ปาเวกฺขิ นิตฺตฺติณฺณภโย ปตีโต ๑
โส ตํ ปวิสฺส น จิรฺสฺส นาโค

๑. ม. ทสฺงฺคฺลึ ๑ ๒. ม. สโมตฺตํ ๑

ทิพฺเพน เม ปาตุรหฺ(๑) ชนินฺท
อุปฏฺฐหิ มํ ปิตฺรํว ปุตุโต
หทยงฺคมํ กณฺณสุขํ ภาณฺนุโต ฯ
ตุํ เมสิ มาตา จ ปิตา อาพาร
อพฺภนฺตโร ปาณทโท สหาโย
สกลฺจ อิทฺธี ปฏฺฐิลาภโกสฺมิ (๒)
อาพาร ปสฺส เม นิเวสนานิ
ปฺหุตฺตภกฺขํ พฺหอนฺนปानํ
มสฺสกสสาริ วีย วาสวสุสชาติ ฯ

ตตฺถ วิมานนฺติ สงฺขปาลนาครณฺโฬ อนนฺกสตนานุกิตฺติ-
สมฺปตฺติสมฺปนฺนํ กาลฺยณมณฺวิมานํ ฯ ปุณฺณานนฺติ เตน
กตฺปุณฺณานํ มหนฺตํ วิปากํ ทิสฺวา กมฺมมฺลฺจ ผลมฺลฺจ ปรโลกลมฺลฺจ
สทฺทหิตฺวา ปวตฺตตาย สทฺธาย อหิ ปพฺพชฺชิตฺ ฯ น กามกามาติ
น วตฺตกาเมนปี ภาเยนปี โทเสนปี มุสา ภาณฺนฺติ ฯ ชายิหิตฺติ
ภนฺเต ตฺมุหํวํ วณฺํ สุตฺวา มยฺหิปี ปสาโท โสมนฺสุสิ ชายิสฺสตี ฯ
วาณิชนฺติ วาณิชนฺกมฺมํ กริสฺสามิตี คจฺจนฺโต ฯ ปเถ
อทฺทสาสิมฺหิติ ปณฺจณฺนํ สกฺกฺสตาณํ ปุโรโต สุขยานเก นิสฺสิตฺวา
คจฺจนฺโต มหามคฺเค ชนปทมนฺสุเส อทฺทสฺ ฯ ปวทฺตมฺกายนฺติ
วทฺตมิตฺกายิ ฯ อาทายาติ อฏฺฐหิ กาเชหิ คเหตุวา ฯ อวจฺสมิตี
อภาสี ฯ ภิมกาโยติ ภิยชนนกาโย ฯ โภชปฺตฺตาติ ลุทฺทปฺตฺเต
๑. ม. ปาตุรหิ ฯ ๒. ย. ปฏฺฐิลาภิตฺตฺสมิ ฯ

ปิยสมุทาจารณาปติฯ วิเทหปุตฺตาคติ วิเทหภูฏจวาตีตาย
อาพาริ อาลปี่สุฯ วิโกฏยิตฺตวาตี ฉินฺนิตฺตวาฯ มยฺยหิ โว
สตุตฺตวอติ มยฺย ปน นาคานํ เวรฺวโน นามฯ โภชนตฺตุนฺนติ
โภชนตฺตถายฯ มิตฺตตฺตจ โน โหหีตี ตฺวํ อมฺหากํ มิตฺตโต โหหิ
กตฺตคฺคณํ ชานฯ ตทสฺสฺสฺ เตตี มหาราช เตหิ โภชปุตฺตเตหิ เอวํ
วุตฺเต อหํ เตสํ โสฬส วาหโคณฺเน นีวาสนปารุปนานิ ปสฺตํ ปสฺตํ
สฺวณฺณมาสเก ภริยานญจ เนสํ วตฺถาลงฺการิ อทาสี อถ เต
สงฺขปาลนาคราชานํ ภูมียิ นิปชฺชาเปตฺวา อตฺตโน กกฺขลตาย
กณฺฏกาจิตา กภาพเวตฺตลตา โภฏยิ คเหตุวา อากทฺตมิตฺตํ อารภีสุ
อถาหํ นาคราชานํ กิลมฺนุตฺตํ ทิสฺวา อกิลมฺนุโตว อสินา ตา ลตา
ฉินฺนิตฺตวา ทารกานํ กณฺณเวจฺจโต วฏฺฏิหรณฺนินยาเมน อทุกฺขาเปนฺโต
สนิกํ นีหริ ตสฺมี กาลे เต โภชปุตฺตตา ยํ พนฺธนํ อสฺส นตฺตโต
ปเวเสตฺวา ปาเส ปฏฺิโมกฺขํ ตสฺมา พนฺธนา ตํ อจฺจํ โมจฺยีสฺสุฯ
ตสฺส นาสโต สห ปาเสน ตํ รชฺชุกํ นีหริสฺสูติ ทิเปตีฯ อิติ เต
อจฺจํ วิสชฺเชตฺวา โถกํ คนฺตฺวา อยํ อจฺจโค ทุพฺพโล มตฺกाले นํ
คเหตุวาว คจฺฉิสฺสามิตฺติ นิลียีสฺสุฯ ปุณฺณเณหีตี โสปี มุหฺตตํ
ปาจฺฉินฺนมุโข คนฺตฺวา อสฺสฺสปุณฺณเณหิ เนตฺเตหิ มํ ปโลกยิฯ
ตทสฺสาหนฺนติ ตทา อสฺส อหํฯ คจฺฉเววตี เอวณฺตํ อวจฺนติ
วทตีฯ รหทฺนติ กณฺณเวณฺณรหทํฯ สมฺโมนตฺนติ อุกฺยตีเรสุ
ชฺมุพฺพุกฺขเวทิสารุกฺเขหิ โอนตํ วินตํฯ นิตฺตติณฺณภโย ปตีโตติ
โส กิร ตํ รหทํ ปสฺสฺสนฺโต อาพารสฺส นิปจฺจการิ ทสฺเสตฺวา ยาว

นงฺกุจฺจา โอตฺตริ ๗ อุทเก ปวิญฺจปวิญฺจญฺจานเมวสุส นิพฺภยั
อโหสิ ๗ ตสฺมา นิตฺตินฺณภโย ปตีโต หตฺถตฺตฺทฺโจ ปาเวกฺขิตฺติ ๗
ปวิสุสชาติ ปเวเสตฺวา ๗ ทิพฺเพน เมติ นาคภวเน ปมาทึ
อนาปชฺชิตฺวา มยิ กณฺณเวณฺณนทีตีริ อนตฺติกฺกนฺเตเยว ทิพฺเพน
ปรีวาเรน มม ปฺรโต ปาตุโรหสิ ๗ อุปฺญฺจหิตฺติ อุปาคมิ ๗
อพฺภนฺตโรติ ทพฺยมํสสทิสฺโส ๗ ตฺวั มม พหุปกฺกาโร สกฺกาโร เต
กริสฺสามิ ๗ ปสฺส เม นิเวสนานินฺติ มม นาคภวณฺ์ ปสฺส ๗
มสฺสกฺกาโร วียาติ มสฺสกฺกาโร วุจฺจติ โอสกฺกนปฺริสกฺกนาภาเว
ณฺนสารตฺยา จ สินฺรูปพฺพตฺราชา อยฺ์ ตตฺถ มาปิตตาวตฺตีสภวณฺ์
สนฺธาเยวมาห ๗

มหาราช เหว่ วคฺวา โส นาคราชา อุคฺตฺรี อตฺตโน
นาคภวณฺ์ วณฺฺณนฺโต คาทาทฺวยมาห
[๒๔๕๕]ตึ ญฺมิภาเคหิ อุเปตฺรูปึ

อสกฺขรา เจว มฺพุ สุภา จ
นิจจติณฺา(๑) อปฺปฺรชา จ ญฺมิ
ปาสาทิกายตฺถ ชนฺนติ โสกึ ๗
อนาวกฺุลา เวพฺุริยฺูปนินฺลา
จตฺททิสฺ อมพฺวานํ สุรมมํ
ปกฺกา จ เปสิ สผลา สุผลฺลา
นิจฺโจตฺกา ธารยฺนฺติ ผลานินฺติ ๗

๑. ม. นิจจติณฺา ๗

ตตฺถ อสกุขราติ ยา ตตฺถ ภูมิ ปาสาณสกุขรรหิตา มฺหุ
 สุภา กาณฺจนรชฏมณฺเฒยา สตุตฺรตนวาลูกากิณฺณา ฯ นีจาทินาติ
 อินฺทโคปกปิฏฺฐิสทิสวณฺเฒเห นีจติณฺเหสิ สมมฺนาคตา ฯ
 อปฺปฺรชาติ ปัสฺสุรหิตา ฯ ยตฺถ ชหนฺติ โสกนฺติ ยตฺถ ปวิฏฺฐมตฺตาว
 นิสฺสุโสกา โหนฺติ ฯ อนาวกุลาคิ น อวกุลา อขนิมา อุปฺริ
 อุกกุลวิกุลถาวรหิตา วา สมสณฺจิตา ฯ เวพฺฐิยูปนีลาติ เวพฺฐิเยน
 อุปนีลา ตตฺถ นาคภวเน เวพฺฐิยมยา ปสนฺนสฺลิลา นีโลภาสา
 อนेกวณฺณกมลุปฺปลสฺสยจฺจนฺนา โปกฺขรณฺติ อตฺโถ ฯ จตฺตทฺทิสนฺติ
 โปกฺขรณฺติยา จตฺตสุ ทิสาสฺสุ ฯ ปกฺกา จาติ ตสฺมี อมฺพวเน
 อมฺพรฺกฺขา ปกฺกผลา จ อทฺมปฺกฺกผลา จ ตฺรณฺผลา จ สฺลลิตา-
 ยเวาติ อตฺโถ ฯ นิจฺโจตฺตกาติ จนนมฺปิ อุตฺตุนิ อนฺนฺรูเปหิ ปุปฺผเลหิ
 สมมฺนาคตาติ ฯ

[๒๕๐๐]เตสํ วณานํ นรเทว มชฺเฒ

นิเวสนํ ภสฺสฺสรสนฺนิกาสํ
 รชฏฺกคฺคพิ โสวณฺณมยํ อุพาริ
 ปภาสฺติ(๑) วิชฺชฺฐริวณฺตลิกฺเข ฯ
 มณฺเฒยา โสวณฺณมยา อุพารา
 อนेกจิตฺตยา สสฺตํ สฺนินฺมิตา
 ปฺริปฺปฺรา กณฺณหาหิ อลฺงกตาหิ
 โสวณฺณกาณฺยฺรธาหิ ราช ฯ

๑. ส. โอภาสฺติ ฯ

ชาตกฏจกถา ๗ วิตติ-จตุตาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 429
เล่มที่ 34 สงฺขปาลชาตกั หน้าที่ 429

โส สงฺขปาโล ตรมานรูป
ปาสาทมารุห อโนมวณฺโณ
สหสฺสธมฺภิ อตุลानุภาวิ
ยตฺถสฺส ภริยา มเหสี อโหสี ฯ
เอกา จ นารี ตรมานรูปา
อาทาย เวฬุริยมยฺ มหคฺฆํ
สุภํ มณี ชาติมนฺตูปปนฺนํ
อโจทิตา อาสนมพฺภิกหาตี ฯ
ตโต มํ อูรโก หตฺถ(๑) กเหตุวา
นีสึทียิ ปมุขอาสนสฺมี
อิทมาสนํ อตฺร ภวํ นีสึทตุ
ภาวณฺหิ เม อณฺตโร ครุณํ ฯ
อณฺญา จ นารี ตรมานรูปา
อาทาย วาริ อุปสงฺกมิตฺวา
ปาทานิ ปกฺขาลยิ เม ชนินฺท
ภริยว ภตฺตฺว ปติโน ปิยสฺส ฯ
อปรา จ นารี ตรมานรูปา
ปกฺคยฺห โสวณฺณมยาย จาภูยิ
อเนกสฺสปี วิวิธํ วิยฺยชนํ
อุปนามยิ ภตฺต มนฺุณฺณรูปี ฯ

๑. ส. หตฺถ อูรโก ฯ

ตฺริเยหิ มํ ภารต ภูตตภตฺตํ

อุปฏฺฐหํ ภูตฺต มโน วิทิตฺวา

ตตฺตตฺตริ มํ นิปติ มหนฺตํ

ทิพฺเพหิ กามเหหิ อนปฺปกเหหิติ ฯ

ตตฺต นิเวสนนฺติ ปาสาโท ฯ ภสฺสรสฺสนิกาสนฺติ

ปภสฺสรทสฺสนํ ฯ รัชฏกฺคพฺนติ รัชฏทวารกฺวาทํ ฯ มณฺนิมยาติ
เอวรูปา ตตฺต ภูฏาการา จ กพฺภา จ ฯ ปริปฺปราติ สมฺปฺปณฺณา ฯ
โส สงฺขปาโลติ มหาราช อหํ เอวํ ตสฺมี นากภวํ วนฺณเณนฺเต ตํ
ทฏฺฐกาโม อโหสิ อถ มํ ตตฺต เนตฺวา โส สงฺขปาโล หตฺถे กเหตฺวา
ตฺรมาโน เวพฺุริยถมฺภเหหิ สหสฺสถมฺภํ ปาสาทํ อารุยฺห ยสฺมี จาเน
อสฺส มเหสิ อโหสิ ตํ จานํ เนตฺติ ทิเปติ ฯ เอกา จาติ มยิ
ปาสาทํ อภิรฺุพฺเห เอกา อิตฺถิ อญฺเณหิปี มณฺนิหิ ชาติมฺนฺเตหิ อุเปตํ
สฺภํ เวพฺุริยาสนํ เตน นากฺราเชน อวฺุตฺตาว ฯ อพฺุภิหาสิติ
อภิหริ อตฺถริติ วฺุตฺตํ โหติ ฯ ปมฺุขอาสนสฺมินฺติ ปมฺุขาสนสฺมี ฯ
อุตฺตมาสเน นิสิตฺทาเปสิติ อตฺถโถ ฯ ทรฺุณนฺติ มาตาปีตฺนํ เม ตวํ
อญฺจตโรติ เอวํ วตฺวา นิสิตฺทาเปสิ ฯ วิวิธํ วิยญฺชนนฺติ วิวิธํ
พฺุยญฺชนํ ฯ ภูตฺต มนฺุญญรฺูปรนฺติ ภูตฺตํ มนฺุญญรฺูปรํ ฯ ภารตาคิ
ราชานํ อาลปติ ฯ ภูตฺตภตฺตนฺติ กตภตฺตกิจฺจํ ฯ อุปฏฺฐนฺติ
อนกสฺเตหิ ตฺริเยหิ กนฺุชพฺุฬํ ทรฺุมาณา อุปฏฺฐหีสฺสุ ฯ ภูตฺต มโน
วิทิตฺวาติ อตฺตโน ปติโน จิตฺตํ ชานิตฺวา ฯ ตตฺตตฺตรินฺติ ตโต
กนฺุชพฺุภกรณโต อตฺตริ ฯ มํ นิปตฺติติ โส นากฺราชา มํ อุปสฺงกมิ ฯ

มหนุตฺ ติพฺเพหีติ มหนฺเตหิ อุพารหิ ติพฺเพหิ ฯ กามะหีติ
เตหิ จ น อปฺเปเกหิ อนปฺเปเกหิ ฯ

เอวํ อุปสงฺกมิตฺวา จ ปน คาถมาห

[๒๕๐๑]กริยา มเมตา ติสตา อาพาร

สพฺพตฺตมชฺฌา ปทุมฺตฺตราภา

อาพาร เอตาสุ เต กามกาโร

ททามิ เต ตา ปริจารยสฺสูติ ฯ

ตตฺถ สพฺพตฺตมชฺฌาติ สพฺพา อตฺตมชฺฌา ปาณินา
กหิตปฺปมาณมชฺฌาติ อตุโถ ฯ อฏฺฐกถายํ ปน สุมชฺฌาติ ปาโจะ ฯ
ปทุมฺตฺตราภาติ ปทุมวณฺณอตุตราภา ฯ ปทุมวณฺณจฺจุวิโยติ
อตุโถ ฯ ปริจารยสฺสูติ ตา อตฺตโน ปาทปริจาริกา กโรหีติ วตุวา
ตีหิ อิตฺถิสเตหิ สทฺฐี มหาสมฺปตฺตี มยฺหํ อทาสี ฯ โสฬํ

[๒๕๐๒]สํวจฺจํ ติพฺพรसानุทฺตฺวา

ตทาสฺสูหํ อตุตฺริ ปจฺจภาสี (๑)

นาคสฺสูหํ กิณฺติ กถญจ ลทฺฐิ

กถชฺฌคมาสี วิมานเสฏฺฐจํ ฯ

อธิจฺจ ลทฺฐิ ปริณามชนฺเต

สยฺม กตํ อุทาทุ เทเวหิ ทินฺนํ

ปฺปูจฺจามิ ตํ นาคราเช ตมตฺถิ

กถชฺฌคมาสี วิมานเสฏฺฐจฺจุติ ฯ

๑. ม. อตุตฺริมชฺฌภาสี ฯ

เล่มที่ 34 จตุตทาสีสนิปาตวณฺณนา หน้า 432

ตตฺถ ทิพฺพรสํนุกฺตฺวาติ ทิพฺเพ กามคฺณฺรเส อณุภฺวิตฺวา ฯ
 ตทาสุสุหนฺติ ตทา อสุสุ อหํ ฯ นาคสุสีทฺหนฺติ ภาทฺมฺขสุส
 สงฺขปาลนาคราชสุส อิทํ สมฺปตฺติชาตํ ฯ กิณฺติ กิ นาม
 กมฺมํ กตฺวา ลทฺธํ กถเมตํ วิมานเสฏฺฐํ ตฺวํ อชฺฌมมาสีติ
 อิติ นํ อหํ ปุจฺฉี ฯ อธิจฺจ ลทฺธฺหนฺติ อเหตุนา ลทฺธํ ฯ
 ปริณามชนฺเตติ เกนจิ ตว อตฺถาย ปริณามิตตฺตา ปริณามโต
 ชาตํ ฯ สยํ กตฺหนฺติ การเก ปกฺโกสาเปตฺวาร ตณฺนา
 ทตฺวา การิตฺหนฺติ ฯ

ตโต ปรา ทฺวินฺนํปิ วจนปฏฺวจนกาถา จ

[๒๕๐๓]นาธิจฺจ ลทฺธํ น ปริณามชฺมเม
 น สยํ กตํ นปี เทเวหิ ทินฺนํ
 สเกหิ กมฺเมหิ อปาปเกหิ
 ปุณฺณเวหิ เม ลทฺธมฺิทํ วิมานํ ฯ

[๒๕๐๔]กินฺเต วตฺ กิ ปน พฺรหฺมจฺริยํ
 กสุส สุจฺฉินฺณสุส อยํ วิปาโก
 อกฺุขahi เม นาคฺราเช ตมตฺถํ
 กถํ นุ เต ลทฺธมฺิทํ วิมานํ ฯ

[๒๕๐๕]ราชา อโหสี มคฺธานมิสฺสโร
 ทฺยโยธโน นาม มหฺานุภาโว
 โส อิตฺรํ ชีวิตํ สํวิทฺวา
 อสสุสตํ วิปริณามชฺมมํ ฯ

อนฺนณฺจ ปานณฺจ ปสนฺนจิตฺโต
สกุจฺจ ทานํ วิปฺลํ อทาสี
โอปานภูตํ เม ฆริํ ตทาสี
สนฺตปปีตา สมณพฺราหฺมณา จ ฯ
มาลณฺจ คนฺธณฺจ วิเลปนณฺจ
ปทีปยํ ยานมฺปสฺสยณฺจ
อจฺฉาทนํ สยนมถนฺนปानํ
สกุจฺจ ทานานิ อทมฺห ตตฺถ ฯ
ตํ เม วตํ ตํ ปน พฺรหฺมจริยํ
ตสฺส สฺสจฺฉณฺสสฺส อยํ วิปาโก
เตเนว เม ลทฺธมิตํ วิมานํ
ปหฺุตภกฺขํ พหฺอนฺนปानํ ฯ

[๒๕๐๖]นจฺเจหิ กิเตหิ จุเปตฺรูปํ

จิรญฺจิติกํ น จ สสฺสตาโย
อปฺปานุภาวา ตํ มหฺานุภาโว
เตชสฺสสินํ หนฺติ อเตชวฺนุโต
กิเมว ทาธาวฺธ กิํ ปฏฺิจจ
หตฺถตฺถมฺภาณฺนิ วนิพฺพกานํ ฯ
ภยํ นฺ เต อนฺวคตํ มหนฺตํ
เตโฆ นฺ เต อนฺวคตํ ทนฺตมฺลํ
กิเมว ทาธาวฺธ กิํ ปฏฺิจจ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณา หน้า 434

กิลลสมาปชฺชชิ วนิพฺพกานํ ฯ

[๒๕๐๗]น เม ภยํ อนุวคตํ มหนตฺติ

เตโช น สกุกา มม เตภิ หนุตฺติ

สตถฺยจ ฐมฺมานิ สุกิตฺติตานิ

สมุทฺทเวลาว ทฺรจฺจยานิ ฯ

จาทฺททลลํ ปญฺจทลลํ อาพาร

อุโปสถํ นิจฺจมุปาวัสสามิ

อถาคम्म โสฬส โภชปฺตฺตา

รชชฺชํ กเหตุวาน ทพฺพหฺลจ ปาลํ ฯ

เกตุวาน นาลํ อติกสฺส รชชฺชํ

นยีสฺส มํ สมฺปริกฺขห ลฺลทฺทา

เอตาทิสํ ทฺกขมฺหํ ติตฺติกขํ

อุโปสถํ อปฺปฏฺฐิโกปยนฺโต ฯ

[๒๕๐๘]เอกายเนน ตํ ปเถ อทฺทลลํ

พเลน วณฺเณน จุเปตฺรูปํ

สิริยา ปญฺญาช จ ภาวิโตสิ

กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ ฯ

[๒๕๐๙]น ปฺตฺตเหตุ น ฐนสฺส เหตุ

น आयโน จาปี อาพาร เหตุ

มนุสฺสโยนี อภิปฺตฺถยาโน

ตสฺมา ปฺรทฺกมฺม ตโป กโรมิ ฯ

[๒๕๑๐]ตุ่ว โลหิตกฺโข วิหตฺนฺตรโส
อลงฺกโต กปฺปิตเกสฺมสฺส
สุโรสีโต โลหิตจฺนฺทเนน
คณฺฐพฺพราชาว ทิสฺวา ปภาสฺสี ฯ
เทวิทฺธิปฺตฺโตสี มหฺนฺภาโว
สพฺเพหิ กามฺเหสิ สฺมจฺกฺกฺโ
ปฺจฺฉามิ ตํ นาคฺราเช ตมตฺถํ
เสยฺโย อีโต เกน มนฺุสฺสโลโก ฯ

[๒๕๑๑]อาพาร นาณฺณตฺร มนฺุสฺสโลกา
สุทฺธิ วา สํวิชฺชติ สยฺโม วา
อหฺลจฺ ลทฺธาน มนฺุสฺสโยนี
กาหามิ ชาติมฺรณฺสฺส อนฺฺตํ ฯ

[๒๕๑๒]สํวจฺจโร เม วุสฺสีโต ตวณฺฺติเก
อนฺฺเนน ปาเนน อฺปฺกฺกฺจฺโศสฺมิ
อามนฺฺตยิตฺวาน ปเลมิ นาค
จิริปฺปวฺกฺกฺจฺโศสฺมิ อหํ ชนินฺฺท ฯ

[๒๕๑๓]ปฺตฺตา จ ทารา จ อนฺฺชีวินฺ จ
นิจฺฉานฺฺสฺสิจฺจา อฺปฺตฺกฺจฺเต ตํ
กจฺจฺนฺฺเต นากิสีตฺถ โกจฺ
ปิยฺญฺหิ เม ทสฺสนํ ตฺยฺห อาพาร ฯ

[๒๕๑๔]ยถาปี มาตุ จ ปิตุ อการ

เล่มที่ 34 จตุตทาสีสนิปาตวณฺณนา หน้า 436

ปฺตุโต ปิโย ปฏฺวิหิโตว เสยฺย

ตโตปิ มยฺหิ อธิเมว เสยฺโย

จิตฺตลฺลหิ เต นาค มยิ ปสนฺนํ ฯ

[๒๕๑๕]มณฺธิ มมฺ วิชฺชติ โลหิตฺงฺโก

ชนาหโร มณฺธิรตฺนํ อุพาริ

อาทาย ตํ อจฺจน สกํ นิเกตํ

ลทฺฐา ชนฺนตํ มณฺธิโมสฺสชฺชสฺสูติ ฯ

ตตฺถ กิณฺเต วตฺนฺติ ก็ ตว วตฺสมาทานํ ฯ พุรฺหมจฺริยฺนฺติ

เสฏฺฐจฺริยํ ฯ โอปานฺภูตฺนฺติ จตฺตุมหาปเถ ขตโปกฺขรณฺนิ วิย

ธมฺมิกสมณฺพฺราหฺมณานํ ยถาสฺขํ ปรีกฺขณฺชิตฺพุพฺพิภวํ ฯ น จ สสฺสตายฺนฺติ จิรฺภูจฺจิตฺกํ สมานํปิ

เจตํ มยฺหิ สสฺสตํ น โหติตี เม

กเถติ ฯ อปฺปานฺภูวาทิ โภชปฺตุเต สนฺชทายาห ฯ หนฺตฺติ

อภฺจฺสฺ จานฺสฺ สุเลหิ วิชฺฌนฺตฺตา ก็การณฺา หนึสฺ ฯ ก็ ปฏฺิจฺจาติ

กํ สนฺชทาย ตฺวํ ตทา เตสฺ หตฺถตฺถํ อากฺลฺลหิ วสฺ อูปคโต ฯ

วณฺิพฺพกานฺนฺติ โภชปฺตุตา อธิ วณฺิพฺพกาทิ วุตฺตา ฯ เตโซ นุ

เต อนฺวคตํ ทนฺตฺมฺลนฺติ ก็ นุ ตว เตโซ โภชปฺตุเต ทิสฺวา ตทา

ภยํ มหนฺตํ อนฺวคตํ อุทาทุ วิสฺ ทนฺตฺมฺลํ อนฺวคตํ ฯ กิเลสนฺติ

ทูกฺขํ ฯ วณฺิพฺพกานฺนฺติ โภชปฺตุตานํ สนฺติเก โภชปฺตุเต

นิสฺสายาติ อตฺโต ฯ เตโซ น สกฺกา มม เตภิ หนฺตฺนฺติ มม

วิสเตโซ อลฺลยสฺส เตเชน อภิหนฺตตฺปิ น สกฺกา เตสฺ ฯ สตฺนฺติ

พุทฺธาทีนํ ฯ ธมฺมานีติ สีสฺสมาธิปฺลฺยณฺาขณฺติอนฺุทฺทยา-

เล่มที่ 34 สงฺขปาลชาตกั หน้า 437

เมตฺตาภาวนาสงฺขาทานิ ฌมฺมานิ ฯ สุกฺคิตฺตานีติ สุวณฺณิตานิ
สูกฺคิตานิ ฯ กิณฺธุติ กตฺวา ฯ สมฺมุตฺตเวลาว ทฺววจฺยานีติ เตหิ
สมฺมุตฺตเวลา วิย สปุริเสหิ ฌีวิตฺตํปี ทฺววจฺยานีติ วณฺณิตานิ
ตสฺมา อหิ สีสฺลเกทฺทเยน ขนฺธุติเมตฺตาสมนฺนาคโต หุตฺวา มม
โกปฺสฺส สีสฺลเวณฺตุ อติกกมิตฺตํ น อทาสินฺธุติ อาห ฯ อิมิสฺสา
ปน สงฺขปาลฌมฺมเทสฺนาย ทสฺปี ปารมฺมโย ลพฺภณฺตุ ฯ ตทา
หิ มหาสฺตฺเตน สรีรฺสฺส ปฺริจฺจตฺตภาโว ทานปารมฺมํ นาม โหติ ฯ
ตถารูเปณปี วิตเตเชน สีสฺลสฺส อภินฺนตา สีสฺลปารมฺมํ ฯ
นาคภวนโต นิภฺขมิตฺวา สมณฌมฺมกรณฺณํ เนภฺขมฺมปารมฺมํ ฯ
อิทฺถจิทฺถจ กาคฺคํ วฏฺฏตีติ สํวิทหนิํ ปณฺญาปารมฺมํ ฯ อธิวาสนวิริยิ
วิริยปารมฺมํ ฯ อธิวาสนขนฺธุติ ขนฺธุติปารมฺมํ ฯ สจฺจสมาทานํ
สจฺจปารมฺมํ ฯ มม สีสฺลํ น ภินฺทิสฺสามีติ อธิฏฺฐจฺจํ อธิฏฺฐจฺจปารมฺมํ ฯ
อนฺุทฺทภฺยาโว เมตฺตาปารมฺมํ ฯ เวทนาย มชฺฌตฺตภาโว
อุเปกฺขาปารมฺมํ ฯ อถาคมนฺธุติ อถกทิวสํ วมฺมิกมตฺถเก
นิปนฺนํ ทิสฺวา โสฬส โภชปฺตฺตา ขรรชฺชฺชฺญจ ทพฺพปาสญฺจ
สุถานิ จ คเหตุวา มม สนฺตํ อากตา ฯ เกตฺวานาติ มม สรีริ
อฏฺฐสฺส จาเนสฺส ภินฺทิตฺวา กณฺณกฺลตา ปเวเสตฺวา ฯ นาสิ
อติกสฺส รชฺชนฺธุติ โถกํ คนฺตฺวา สีสฺลํ เม โอลมฺพนฺตุํ ทิสฺวา
มหามคฺเค นิปชฺชาเปตฺวา ปุณฺ นาสิปี เม ภินฺทิตฺวา วิวฏฺฐรชฺชํ
อติกสฺส กาชโกฏฺฐิํ ลคฺคเหตุวา สมนฺตโต ปฺริคฺคเหตุวา มํ นยีสฺสุ ฯ
อทฺทสฺสฺสูติ สมฺม สงฺขปาล เต โภชปฺตฺตา เอกายเน เอกกมเน

ชงฆมปทิกมกุเค ตัม พเลน วณณเนน จ อุเปตรูปปี ปสฺสึสุ ตฺวํ ปน
 อิศฺสรียโสภกฺคตฺติริยา จ ปณฺณาย จ ภาวิตฺโต วฑฺฒิตฺโต โส ตฺวํ
 เอรูโป สมานโน กิมคฺคํ ตปํ กโรสฺสึ กึ อิจฺฉนฺโต อุโปสถวาสิ อุปวสสิ
 สึลฺลํ รกฺขสิ ฯ อทฺทสาสินฺติปี ปาโฆ ฯ อหํ เอกายเน
 มหามกุเค ตัม อทฺทสินฺติ อตุโธ ฯ อภิปตฺตยาโนติ ปตฺตเนนฺโต ฯ ตสฺมาติ ยสฺมา มนุสฺสโยนึ
 ปตฺตณฺมิ ตสฺมา วิริเยน ปฺรกฺกมิตฺวา ตโปกมมํ กโร
 มิตฺติ ฯ สุโรสฺสิตฺติ สฺวอนฺนฺติโต ฯ อิตฺติ อิมฺมหา นากภวนา มนุสฺสโลกเก เนน อุตฺตริตโร ฯ
 สฺวทฺธิตี มกฺคผล-
 นิพฺพานสงฺฆาตา วิสฺวทฺธิ ฯ สึยโมติ สึลฺลํ ฯ อิทํ โส มนุสฺสโลกเกเยว
 พุทฺธปจฺเจกพุทฺธานํ อุปฺปตฺตี สนฺธายาห ฯ กาทามิตฺติ
 อตฺตโน อุปฺปฏฺธิสนฺธิกภาวํ กโรนฺโต ชาตฺติชฺรามรณสฺส อนนฺตํ
 กริสฺสามิตฺติ ฯ เอวํ มหาราช โส สงฺขปาโล มนุสฺสโลกํ วณฺณเนสฺสิตฺติ ฯ สํวจฺฉโร เมติ เอวํ
 มหาราช ตสฺมึ มนุสฺสโลกํ วณฺณเนนฺเต อหํ
 ปพฺพชฺชาย สึเนหํ กตฺวา เอตทโวจํ ฯ ตตฺถ อุปฺปฏฺฐิตฺตสฺมิตฺติ
 อนฺนปानเนน เจว ทิพฺเพหิ จ กามคฺคเนหิ ปฺริจฺฉนฺโณ มานิตฺโต ฯ
 ปเลมิตฺติ สรณฺมิ คจฺฉณามิ ฯ จิรปฺปวฺภูจฺโจสฺมิตฺติ อหํ มนุสฺสโลกโต
 จิรปฺปวฺภูจฺโจ ฯ นากิสฺสิตฺตถาติ กจฺฉิ นฺโฆ มม ปฺตฺตทาทีสุ โกจึ
 ตัม น อกฺโกสึ น ปฺริภาสสฺสิตฺติ ปุจฺฉติ ฯ นากิสฺชเชธาติปี ปาโฆ ฯ
 น โกเปสฺสิตฺติ อตุโธ ฯ ปฏฺวิวิทฺติ ปฏฺวิชฺคฺคิตฺโต ฯ มณฺนิ มมนฺติ
 สเจ สมนม อาพาร คจฺฉนฺนฺเยว เอวํ สนฺเต มม โลหิตฺตฺวโก ธนาทรโณ
 สพฺพกามทโท มณฺนิ สํวิชฺชติ ตัม อาพาร มณฺริตฺตํ อาทาย ตว

เคหึ คจฺจ ตตฺถ อิมสฺसानุภาเวน ยาวทิจฺจกั ฐนั ลทฺธา ปฺน อิมั
มณิรตนั โอสฺสชสฺสุ โอสฺสชนฺโต จ อณฺตตฺถ อโนสฺสชิตฺวา
อตุตฺโน อุกทจายฺญิ โอสฺสเชยฺยาตีติ วตฺวา มยฺหิ มณิรตนั อุปเนสีติ
วทติ ฯ

เอวํ วตฺวา อถาหิ มหาราช นาคราชานั เอตทโวจํ สมฺม
นาหิ ฐเนนตฺถโก ปพฺพชิตฺตุ ปน อิจฺฉามิติ ปพฺพชิตปริกฺขาริ
ยาจิตฺวา เตเนว สทฺธี นาคภวนโต นิภฺขมิตฺวา ตั นินฺวตฺเตตฺวา
หิมวณฺตํ ปวีติตฺวา ปพฺพชิตฺโตติ วตฺวา รณฺโณ ฐมฺมกถั กเถนฺโต
คาลาทุวยมาห

[๒๕๑๖]ทิจฺจสา มยา มานุสีกาปี กามา

อสฺสตา วิปริณามฐมฺมา
อาทินวํ กามคฺเชสฺสุ ทิสฺวา
สทฺธายหิ ปพฺพชิตฺโตมฺหิ ราช ฯ
ทุมปฺผลานเวย ปตฺนฺติ มานวา
ทหฺรา จ วุฑฺฒา จ สรีรเกทา
เอตฺปี ทิสฺวา ปพฺพชิตฺโตมฺหิ ราช
อปฺณณกั สามณฺณเวย เสยฺโยติ ฯ

ตตฺถ สทฺธายาติ กมฺมณฺจ ผลณฺจ นินฺพพานณฺจ สทฺทหิตฺวา ฯ
ทุมปฺผลานเวยาติ ยถา รุกฺขผลานิ ปกฺกานิปี อปฺกฺกานิปี ปตฺนฺติ
ตถาปี ทหฺรา จ วุฑฺฒา ปตฺนฺติ ฯ อปฺณณกนฺติ อวิรุฑฺธั
นินฺยยานิกั ฯ สามณฺณเวย เสยฺโยติ ปพฺพชฺชาว อตุตฺมาติ

ชาติภูกฤจกถา ๗ วิตติ-จตุตทาพีสนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 440
เล่มที่ 34 จตุตทาสีสนิปาตวณฺณนา หน้า 440

ปพฺพชฺชขาย คุณฺ์ ทิสฺวา ปพฺพชฺชิตฺมฺหิ มหาราชาคี ฯ

ตํ สุตฺวา ราชานนฺตรํ กถมาห

[๒๕๑๗] อทฺฐา หเว เสวิตฺพุพา สปลฺยณา

พหุสฺสุตา เย พหุจฺจานจฺฉินฺติโน

นาคณฺจ สุตฺวาน ตฺวณฺจ อาพาร (๑)

กาหามิ ปุณฺณานิ อนปฺปกานีตี ฯ

ตตฺถ เย พหุจฺจานจฺฉินฺติโนติ เย พหุณี การณานิ
ชานนฺติ ฯ นาคณฺจจฺฉาติ ตถา อปฺปมาทวิหารีนํ นาคราชานณฺจ
ตฺวณฺจ วจันํ สุตฺวา ฯ

อถสฺส อุตฺสาหํ ชเนนฺโต ตาปฺโส โอสานกถมาห

[๒๕๑๘] อทฺฐา หเว เสวิตฺพุพา สปลฺยณา

พหุสฺสุตา เย พหุจฺจานจฺฉินฺติโน

นาคณฺจ สุตฺวาน มมณฺจ ราช

กโรหิ ปุณฺณานิ อนปฺปกานีตี ฯ

เอวํ โส รมฺโถ รมฺมํ เทเสตฺวา ตตฺถเว จตฺตารो วสุสานมาเส
วสิตฺวา ปุณฺ หิมวณฺตํ คนฺตฺวา ยาวชิวํ จตฺตารो พุรฺหมวิหारे
ภาเวตฺวา พุรฺหมโลกฺกฺปคฺโต อโหสิ ฯ สงฺขปาโลปี ยาวชิวํ
อุโปสถวาสิ วสิตฺวา ราชานนฺตฺวา จ ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺมํ
คฺโต ฯ

สตุถา อิมํ รมฺมเทสนํ อาหริตฺวา เอวํ โปราณกปณฺฑิตา

ชาตกฎจกถา ๑ วิตติ-จตุตทาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 441
เล่มที่ 34 จุลลุตฺตโสสมชาตกั หนา 441

นาคสมปตฺตี ปหาย อุโปตถวาสิ วสิสูติ ชาตกั สโมธานนตี ตทา
ปีตา ตาปโส กสฺสโป อโหสิ พาราณสีราชา อานนุโท อาพาโร
สารีปุตฺโต สงฺขปาโล ปน อหเมว สมฺมาสมพุทฺโธติ ฯ

สงฺขपालชาตกั นิฏฺฐิตี ฯ

จตุตฺถิ ฯ

จุลลุตฺตโสสมชาตกั

อามนฺตยามิ นิกมนฺติ อิํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เนกขมฺมปารมี อารพฺภ กเถสิ ฯ ปจฺจุปฺปนฺนวัตถุ
มหานารทกสฺสปชาตกสทิสเมว ฯ

อตีเต ปน พาราณสี สุทฺสสนํ นาม นคริ อโหสิ ฯ
ตตฺถ พุรหุมทตฺโต นาม ราชา อชฺฌาวสิ ฯ โพธิสตุโต ตสฺส
อคฺคฺคมहेสิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ ทสฺมาสจฺเจยน มาตฺตูกุจฺฉิโต
นิกฺขมิ ฯ ตสฺส ปน ปุณฺณจฺนุทสฺสสิริํ มุขํ อโหสิ ฯ
เดณสฺส โสสมกฺมาโรติ นามํ กรีสุ ฯ โส วิญฺญุตํ ปตฺโต สุตจิตฺตโก
สวณสิโล อโหสิ ฯ เดณ นํ สุตโสโมติ สญฺชานีสฺสุ ฯ โส
วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาโย สิปฺปิ อุกฺคเหตฺวา อากโต ปิตฺตฺตฺตกั
เสตจฺจตฺตํ ลภิตฺวา ชมฺเมเน รชฺชํ กอารสิ มหนฺตํ อีสฺสรियํ อโหสิ ฯ
ตสฺส จฺนุทเทวิปฺปมุขานิ โสพส อิตฺถิสหฺสฺसानิ อहेสิ ฯ โส
อปรภาเค ปุตฺตธิตฺทาหิ วฑฺฒนฺโต ฆรราวาเสน อนนฺทโร อรณฺณํ
๑. ย. ตี ฯ

ปวิสิตฺวา ปพฺพชิตฺกามา โหสิ ฯ โส เอกทิวสํ กปฺปกํ
อามนฺเตตฺวา ยทา เม สมฺม สิริสฺมี ปลิตํ ปสฺเสยฺยาสิ ตทา เม
อาโรเจยฺยาสิติ อาห ฯ กปฺปกโก ตสฺส วจันํ สมฺปญฺจิจฺฉิตฺวา
อปรภาเค ปลิตํ ทิสฺวา อาโรเจตฺวา เตนหิ นํ สมฺม กปฺปก
อุทฺทริตฺวา มม หตฺเถ ปตฺติฏฺจเปหิตี วุตฺเต สฺวณฺณสณฺทวเสน
อุทฺทริตฺวา หตฺเถ จเปสิ ฯ ตํ ทิสฺวา มหาสตุโต ชราย เม สิริริ
อภิฏฺตนฺติ กิโต ตํ ปลิตํ กเหตุวาว ปาสาทา โอตริตฺวา มหาชนสฺส
อุฏฺฏจฺจเน ปณฺณตฺเต ราชปลฺลงเก นิสิตฺติตฺวา เสนาปติปฺมุขานิ
อสิตฺติอมจฺจสทฺสทานิ ปุโรหิตปฺมุขานิ สฏฺฐิจฺจุพฺราหฺมณสทฺสทานิ
อณฺเณ จ รมฺมจิกเนคมาทโย พหู ปกฺโกสาเปตฺวา สิริสฺมี เม ปลิตํ
ชาติ อหํ มหฺลลโกสฺสมิ มม ปพฺพชิตฺกาว่า ชานาถาติ วตฺวา ปจฺมํ
กาถมาห

[๒๕๑๕] อามนฺตยามิ นิกมํ มิตฺตามจฺเจ ปาริสชฺเชจ

สิริสฺมี ปลิตํ ชาติ ปพฺพชฺช ทานิ โรจหนฺติ ฯ

ตตฺถ อามนฺตยามิติ ชานาเปมิ ฯ โรจหนฺติ โรเจมิ อหํ
ตสฺส เม โภณฺโต ปพฺพชิตฺกาว่า ชานาถาติ ฯ

ตํ สุตฺวา เตสุ เอโก วิสารทปฺปตฺโต หุตฺวา กาถมาห

[๒๕๒๐] อภุํ เม กถํ นุ ภณฺติ

สลลํ เม เทว อฺรสิ กปฺเปสิ

สตุตฺสตา เต ภริยา

กถํ นุ เต ตา ภวิสฺสนฺตีติ ฯ

ชาตกฎกถา ๗ วิสติ-จตุตาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 443
เล่มที่ 34 จุลลุตโตสมชาตกั หน้า 443

ตฺตร อภฺนฺติ อวฺพฺตฺตี ๗ อฺรฺสฺติ กปฺเปสฺตี อฺรฺสฺมี สฺนฺิสฺตี-
โธตฺสฺตฺตี หฺเรสฺตี ๗ สฺตฺตฺสฺตฺตาตี สฺมฺชาตฺกฺกา ขตฺตฺยฺกณฺณา
สฺนฺฺธาเยตฺติ วุคฺตฺติ ๗ กถฺมฺ นฺุ เต ตา ภฺวิสฺสฺนฺฺตฺตีตี ตา
ตว ภฺรียา ตยฺย ปฺพฺพฺชฺชิตฺเต อนาถา นฺิปปฺจฺจยา กถฺม
ภฺวิสฺสฺนฺฺตฺตี เอตา อนาถา กตฺวา ตุมฺหํภักฺกํ ปฺพฺพฺชฺชานาม
น ยุตฺตฺตาตี ๗

ตโต มหาสฺตฺโต ตตฺตฺยฺย คฺถมาห
[๒๕๒๑]ปฺลฺยณฺยณฺฺตฺตี เอตา ทหฺรา
อณฺณฺเปตา คมฺิสฺสฺนฺฺตฺตี
สคฺคณฺจ ปตฺตฺยาโน
เตนาหํ ปฺพฺพฺชฺชิสฺสํมฺมิตฺตี ๗

ตตฺถ ปฺลฺยณฺยณฺฺตฺตี อตฺตฺโน กมฺฺเมน ปฺลฺยณฺยณฺฺตฺตี อหํ
เอตาสฺมึ กิ โหมิ สพฺพฺปาเปตา ทหฺราโย อณฺโณ ราชฺา ภฺวิสฺสฺตี ตํ
เอตา คมฺิสฺสฺนฺฺตฺตีตี ๗

อมจฺจาทโย โปชฺชิตฺตฺสฺส ปภฺวิจฺจํ ทาตุ อสฺกฺโกนฺฺตา ตสฺส
มาตุ สนฺฺตฺกํ คนฺฺตฺวา ตมฺตถฺมํ อารโจะสฺสุ ๗ สฺา ตฺรฺิตฺตฺรฺิตฺตา
อาคนฺฺตฺวา สจฺจํ กิรฺ ตวํ ตาต ปฺพฺพฺชฺชิตฺตฺกาโมติ วตฺวา เทว
คฺถาโย อภาสิ

[๒๕๒๒]ทฺลฺลทฺทฺธึ เม อาสิ สฺตฺโตสม
ยสฺส เต โหมหํ มาตา
ยํ เม วิลปฺนฺฺตฺยฺยา

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณนา หน้า 444

อนเปกฺโข ปพฺพชสี เทว ๑

ทูลลทฺธึ เม อาสี สุตโตสม

ยนฺตํ อหํ วิชายิสฺสึ

ยํ เม วิลปนฺตียา

อนเปกฺโข ปพฺพชสี เทวติ ๑

ตตฺถ ทูลลทฺธึนฺตึ ยํ เอตํ มยา ลภนฺตียา ปฺตฺตํ ชมมํ
ลทฺธึนฺตึ ทูลลทฺธึ ๑ ยํ เมติ เยน การณฺน มยิ นานปฺปการกํ
วิลปนฺตียา ตฺวํ ปพฺพชิตฺตํ อิจฺฉสิ เตน การณฺน ตาทิสฺสส
ปฺตฺตสฺส ลภนํ มม ทูลลทฺธึ นามาติ ๑

โพธิสฺสโต เอวํ ปรีเทวมานาย มาตรา สทฺธิ กิณฺจึ น
กเถสิ ๑ สวา โรทิตฺตฺวา กนฺทิตฺตฺวา สยเมว เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ ๑
อถสฺส ปิตฺต อารโจะสิ ๑ โส อากนฺตฺวา เอกนฺตฺวา กาธมาห
[๒๕๒๗]โก นามโส ฐมฺโฆ สุตโตสม

กา จ นาม ปพฺพชฺชา

ยํ โน อมฺเห ชินฺณเณ จ

อนเปกฺโข ปพฺพชสี เทวติ ๑

ตตฺถ ยํ โน อมฺเหติ ยํ ตฺวํ อมฺหากํ ปฺตฺโต สฺมาโน อมฺเห
ชินฺณเณ ปฏฺิษฺศกิตฺตพฺพกาเล อปฺปฏฺิษฺศกิตฺตฺวา ปปาเต สึลํ ปวตฺเตนฺโต
วีย จทฺเทตฺตฺวา อนเปกฺโข ปพฺพชสี เตน ตํ วทามิ โก นามโส
ตว ฐมฺโฆติ อธิปฺปาโย ๑ค

ตํ สุตฺตฺวา มหาสฺสโต ตฺวณฺหิ อโหสิ ๑ อถ นํ ปิตา ตาต

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จตุตทาพีสนิปาตวณณา - หน้าที่ 445
เล่มที่ 34 จุลลุตโตสมชาตกั หน้า 445

สุตโตสม สเจปี เต มาตาปีตฺตฺ สึเนโห นตฺถิ ปุตฺตชิตโร เต พหุ
ตรุณา ตยา วินา วตฺติตฺตํ น สกฺขิสฺสฺสนฺติ เตสํ วุฑฺฒิปฺปตฺตกาเล
ปพฺพชิสฺสตีติ วตฺวา สตฺตมํ คาทมาห

[๒๕๒๔] ปุตฺตทาปี คฺยหํ พหโว

ทหฺรา อปฺปตฺตโยพฺพนา

มณฺชฺเต ตํ อปฺสฺสนฺตา

มณฺเฒ ทุกฺขํ นิกฺจฺจนฺตีติ ฯ

ตตฺถ มณฺชฺติ มชฺรวจฺนา ฯ นิกฺจฺจนฺตีติ นิกฺจฺนิสฺสนฺติ

กายกเจตฺตีกํ ทุกฺขํ ปฏฺฐิภิสฺสฺสนฺตีติ มณฺเฒามี ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสฺตฺโต คาทมาห

[๒๕๒๕] ปุตฺเตหิ จ เม เอเตหิ

ทหฺเรหิ อปฺปตฺตโยพฺพเนหิ

มณฺชฺหิ สพฺเพหิปี คฺมฺเหหิ

จิริ จตฺวา วินาภาโวติ ฯ

ตตฺถ สพฺเพหิปี คฺมฺเหหิตี ตาต น เกวลํ ปุตฺเตเหว

อถโข คฺมฺเหหิปี อณฺเฒหิปี สพฺพสงฺขาเรหิ จิริปี จตฺวา

ทีฆมทฺธานํ จตฺวาปี วินาภาโว นานาภาโว นียโต สกฺลสฺมีปี

หิ โลกสนฺนิวาเส เอกสงฺขาโรปี นิจฺโจ นาม นตฺถิติ ฯ

เอว มหาสฺตฺโต ปิตุ ชมฺมกถํ กเถสิ ฯ โส ตสฺส ชมฺมกถํ

สุตฺวา คฺณฺหิ อโหสิ ฯ อถสฺส สตฺตสฺตานํ ปิยภริยานํ อาโรจยฺสิ ฯ

ตา จ ปาสาทา โอรฺยุห ตสฺส สนฺตีกํ คณฺตุวา โคปฺฝเกสุ คเหตฺวา

ปริเทวมานา คาถมาหํสุ

[๒๕๒๖]ฉินฺนํ นฺนุ ตฺยฺหํ หทฺยํ

อาหุ กรุณา จ นตฺถิ อมฺเหสุ

ยํ โน วิกนฺทนฺตฺติโย

อนเปกฺโข ปพฺพชฺสี เทวตฺติ ฯ

ตสฺสสตฺโถ สามี สุตฺโตสม อมฺเห วิธฺวา กตฺวา กจฺจนฺตสฺส
อปฺปมตฺตกสฺสาปี สีนฺนสฺส อภาเวน ฉินฺนํ นฺนุ ตฺว อมฺเหสุ หทฺยํ
อุทาหุ กรุณาย อภาเวน การุณฺถํ วา นตฺถิ ยํ โน เอวํ วิกนฺทนฺตฺติโย
ปฺหาย ปพฺพชฺสีติ ฯ

มหาสตฺโต ตาสี ปาทมฺเถ ปรีวตฺเตตฺวา ปรีเทวมานานํ
ปรีเทวนสทฺทํ สุตฺวา อนนฺตรํ คาถมาห

[๒๕๒๗]น จ มยฺหํ ฉินฺนํ วา หทฺยํ

อตฺถิ กรุณาปี มยฺหํ ตฺมฺเหสุ

สกุคฺคฺจ ปตฺถยมาโน

เตนาหํ ปพฺพชฺสีสํมาตีติ ฯ

ตตฺถ สกุคฺคฺจาทิ อหํ สกุคฺคฺจ ปตฺถยนฺโต ยสฺมา จายํ
ปพฺพชฺชา นาม พุทฺธาทีหิ วนฺณิตา ตสฺมา ปพฺพชฺสีสํมาตี ตฺมฺเห
มา ฉินฺตฺยิตฺถาติ ตา อสฺสาเสสีติ ฯ

อถสฺส อคฺคฺมเหสียา อาโรเจสิ ฯ สว กรุณารว
ปรีปฺนฺณคฺคฺพภาปี สมนว อาคฺนฺตฺวา มหาสตฺตํ วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ จิตา ติสฺโส กถา อภาสิ

[๒๕๒๘]ทูลลทฺธั เม อาสิ สุตโสม

ยสฺส เต อหิ ภริยา

ยิ เม วิตปนฺตียา

อนเปกฺโข ปพฺพชฺสี เทว ๑

ทูลลทฺธั เม อาสิ สุตโสม

ยสฺส เต อหิ ภริยา

ยิ เม กุจฺฉิปฺภฺนินฺธิ

อนเปกฺโข ปพฺพชฺสี เทว ๑

ปริปกฺโก เม กพฺโภ กุจฺฉิคฺโต

ยาว นั วิชายามิ

มาหิ เอกาปี วิชาวา

ปจฺฉา ทูกฺขานิ อทฺทกฺขินฺติ ๑

ตตฺถ ยิ เมติ ยสฺมา มม วิตปนฺตียา ตฺวํ อนเปกฺโข ปพฺพชฺสี
ตสฺมา ยิ มยา ตว สนฺตีกา อคฺคฺมเหสิญฺจานันํ ลทฺธั ตํ ทูลลทฺธั
เม ๑ ทฺตฺติยคาถาย ยสฺมา มํ ตฺวํ กุจฺฉิปฺภฺนินฺธิ ปหาย อนเปกฺโข
ปพฺพชฺสี ตสฺมา ยิ มยา ตว ภริยตฺตํ ลทฺธั ตํ ทูลลทฺธั เมติ อตฺถโถ ๑
ยาว นนฺติ ยาวาหิ ตํ กพฺภํ วิชายามิ ตาว อธิวาเสหิตี ๑

[๒๕๒๙]ตโต มหาสฺตฺโต คาถมาห

ปริปกฺโก เต กพฺโภ กุจฺฉิคฺโต

อิงฺฆ ตฺวํ วิชายสฺสุ

ปฺตฺตํ อโนมวณฺณํ

ตํ หิตฺวา ปพฺพชฺสีสฺสามิตี ๑

ตตุถ ปุตุตุนติ ภาทเท ทว กพโก ปริปกโกติ ชานามิ ตุวั
ปน วิชามานา ปุตุต วิชยิสุสสี น ธีตริ สทา ตุวั โสตุถินา
วิชยิสุส ปุตุต อหิ ปน สทฐี ตยา ปุตุต หิตฺวา ปพพชิสฺสามิ-
เยวติ ฯ

สทา ตสฺส วจันํ สุตฺวา โสกํ สณฺจารเหตุํ อสกุโกนฺตี อิตฺทานิ
ปฏฺจาย เทว อมหากํ สีริ นาม นตฺถิติ อุกฺโกหิ หตฺถเอหิ หทยํ
ชารยมานา อสฺสูนิ มฺญจฺนฺตี มหาสทฺเทน ปริเทวิ ฯ อถ นํ
สมสฺสาเสนฺโต มหาสตุโต

[๒๕๓๐]มา ตุวั จนฺเท รุทฺติ

มา โสจิ วนฺติมิรมตฺตกฺขิ

อาโรห วรปาสาทํ

อนเปกฺโข อหิ คมฺิสฺสามิติ

คาถมาห ฯ

ตตุถ มา ตุวั จนฺเท รุทฺติ ภาทเท จนฺทเทวิ ตุวั มา โรทฺติ มา
โสจิ ฯ วนฺติมิรมตฺตกฺขิตฺติ คิริกณฺณิกปฺปฬสฺมานเนตฺเต ฯ
पालิย ปน โกวิลารตมฺพกฺขิตฺติ ลิจิตฺติ ฯ ตสฺส โกวิลารปฺปฬํ วิย
ตมฺพเนตฺเตติ อตุโถ ฯ

สทา ตสฺส วจันํ สุตฺวา จาคู อสกุโกนฺตี ปาสาทํ อภิรฺยฺห
โรทฺมานา นิสฺสีทฺติ ฯ อถ นํ โพธิสตุตสฺส เชฏฺจปฺตุโต ทิสฺวา
กิณฺนุ โข เม มาตา โรทฺนฺตี นิสฺสินฺนาติ ตํ ปุจฺจฺนฺโต คาถมาห

[๒๕๓๑]โก ตั อมฺม โโกเปติ

กี โรทสิ เปกฺขสิ จ มํ พาพฺหํ

กั อวชฺฌํ ฌาณฺมึ

ฌาตึนํ อุทิกฺขมานานนฺติ ฯ

ตตฺถ โโกเปตี อมฺม โโก นาม ตั โโกเปติ โโก เต อปฺปิยํ
อกาสิ ฯ อเปกฺขสิ จาติ มํ พาพฺหํ เปกฺขนฺตี กิการณา โรทสิตี
อธิปฺปาโย ฯ กั อวชฺฌํ ฌาณฺมึติ อฌาณฺตพฺพิ กั
ฌาณฺตี อตฺตโน ฌาตึนํ อุทิกฺขมานานนฺตฺเวว อุกฺขาหิ เมติ
ปฺจุจฺจติ ฯ

ตโต เทวี คาถมาห

[๒๕๓๒]น หิ โส สกฺกา หนฺตุ

วิชิตาวิ โย มํ ตาต โโกเปติ

ปีตา เต มํ ตาต อวจ

อนเปกฺโข อหํ คมฺิสฺสามีติ ฯ

ตตฺถ วิชิตาวิติ ตาต โย มํ อิมิสฺสา ปจฺวียา วิชิตาวิ โโกเปติ
อปฺปิยสมฺมาจาเรน เม หทย โโกปญฺจ โสภญฺจ ปเวเสสิ โส ตยา
หนฺตุ น สกฺกา มญฺหิ ตาต ตว ปีตา อหํ รชฺชสิริญฺจ ตญฺจ ปหาย
อรณฺธํ ปวิสิตฺวา ปพฺพชิสฺสามีติ อวจ อิทํ เม โรทนาการนฺติ ฯ

โส ตสฺสา วณฺํ สุตฺวาว อมฺม กิ นามตํ กเถสิ นนฺุ เอว
สนฺเต มยฺ อนาถา นาม ภวิสฺสามาติ ปรีเทวนฺโต คาถมาห

[๒๕๓๓] โยหํ ปุพฺเพ นียยามิ (๑)

อุยฺยานํ กุณฺชเร จ โยเชมิ

สุตฺโตโสเม ปพฺพชิตฺเต

กถํ นุ ทานิ กริสฺสามีติ ฯ

ตสฺสสุตฺโต โย อหํ ปุพฺเพ จตุอาชณฺณยุตฺตํ สพฺพาลงฺการ-
ปฏิมณฺฑลิตํ รถํ อภิรฺยุห อุยฺยานํ กจฺฉามิ มตฺตกุณฺชเร โยเชมิ
อณฺเณหิ จ อสฺสกีพาทีหิ กิพามิ สุวาหํ อิทานิ สุตฺโตโสเม ปพฺพชิตฺเต
กถํ กริสฺสามีติ ฯ

อตฺสฺส กณฺนิฏฺฐภาตา สตฺตวสฺสสิโก เต อุโภปิ โรทนฺเต
ทิสฺวา มาตฺริ อุปฺสงฺกमितฺวา อมฺม กิการณา ตฺมฺเห โรทธาติ
ปฺจุฉิตฺวา ตมตฺถํ สุตฺวา เตนหิ มา โรทถ อหํ ตาวสฺส ปพฺพชิตฺตุ
น ทสฺสามีติ อุโภปิ เต อสฺสาเสตฺวา ธาติยา สทฺธิ ปาสาทา
โอรฺยุห ปิตฺถ สนฺตีกํ กนฺตฺวา ตาต ตฺวั กิร อมฺเห อกามเก ปหาย
ปพฺพชามิติ วทสิ อหํ เต ปพฺพชิตฺตุ น ทสฺสามีติ ปิตฺริ คีวํ
ทพฺพหิ คเหตฺวา คาถมาห

[๒๕๓๔] มาตฺถ จ เม รุทฺหนฺตฺยา

เชฏฺฐสฺส จ ภาตฺตโน อกามสฺส

หตฺถเปปี เม คหิสฺสํ

นหิ กจฺฉสิ โน อกามาณฺนฺติ ฯ

มหาสฺสโต จินฺเตสิ อัย เม ปรีปนฺถํ กโรติ เกน นฺโช นํ

อุปาเยน ปฏิกกมาเปยุยฺหิตี ๗ ตโต ชาติโย โอลเกตุวา อมฺม
ชาติ หนุทิมิ มณิกุขนุชปีตฺนุชนิ ตเวโส โหตุ ปุตุตฺติ อปเนหิ
มา เม อนฺตฺรายิ กริตฺติ สยิ ปุตุตฺติ หตุเถ คเหตุวา อปเนตุ อสกุโกนุโต
ตสฺสา ลลฺยํ ปฏิชานเหตุวา คากมาห

[๒๕๓๕]อุฏฺฐเจหิ ตฺวํ ชาติ

อิมิ กุมาริ รเมหิ อลฺลุตฺถ

มา เม ปรินฺนถมกาสิ

สคฺคํ มม ปตฺถยฺยานสฺสาตี ๗

ตตฺถ อิมิ กุมารนฺติ อมฺม ชาติ ตฺวํ อุฏฺฐเจหิ อิมิ กุมาริ
อปเนตุวา อากนฺตุวา อิมิ มณิ คเหตุวา อลฺลุตฺถ นํ อภิรเมหิตี ๗

สา ลลฺยํ ลภิตฺวา กุมาริ สลฺลยาเปตุวา อาทาย อลฺลุตฺถ
คนฺตุวา ปรินฺทวามา คากมาห

[๒๕๓๖]ยฺนฺนุณิมิ ทเทยฺยิ ปภงฺกฺริ

โก นุ เม อิมินา อตุโถ

สฺตฺโตสม ปรพฺพชิต

กิ นุ เมนํ กริสฺสามิตี ๗

ตสฺสตุโถ ยฺนฺนุณ อิมิ ลลฺยจตุถาย คหิ ตํ ปภงฺกฺริ สฺสฺปฺปภาถิ
มณิ ทเทยฺยิ โก นุ มยฺหิ สฺตฺโตสมนรินฺเท ปรพฺพชิต อิมินา นาม
อตุโถตี ๗ กิ นุ เมนํ กริสฺสามิตี อหิ ตสฺมิ ปรพฺพชิต อิมิ น
ลภิสฺสามิ ลภนฺตีปี จ กิ นุ เอตํ กริสฺสามิ ปสฺสถ เม กมฺมฺนฺติ ๗

ตโต มหาเสนคฺคฺตุโต จินฺเตสิ สจายิ ราชาย เม เคเห ฐนํ

มนุทฺตติ สณฺณํ กโรติ มณฺเณ พหุภวามสฺส กเถสฺสามีติ ฯ โส

อฏฺฐาย วนฺทิตฺวา คาถมาห

[๒๕๓๗]โกโส จ ตฺยหํ วิปฺโล

โกฏฺฐาคารณจ ตฺยหํ ปริปฺริ

ปรจิ จ ตฺยหํ วิชิตา

รมสฺสุ มา ปพฺพชฺสฺสุ(๑) เทวาติ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต คาถมาห

[๒๕๓๘]โกโส จ มยฺหํ วิปฺโล

โกฏฺฐาคารณจ มยฺหํ ปริปฺริ

ปรจิ จ มยฺหํ วิชิตา

ตํ หิตฺวา ปพฺพชฺสฺสามีติ ฯ

ตํ สุตฺวา ตสฺมี อปกเต กุลพนฺธฺนเสฏฺฐิ นาม อฏฺฐาย
วนฺทิตฺวา คาถมาห

[๒๕๓๙]มยฺหํปี ธนํ ปหฺตุ

สํขฺยาตุํ โนปี เทว สกฺโกมิ

ตํ เทว เต ททามิ สพฺพมฺปี

รมสฺสุ มา ปพฺพชฺ เทวาติ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต คาถมาห

[๒๕๔๐]ชานามิ เต ธนํ ปหฺตุ

กุลพนฺธฺน(๒) ปฺุชิตฺ ตยา จสฺมิ

๑. ส. ปพฺพชฺ ฯ ยู. ปพฺพช ฯ ๒. ส. กุลวฑฺฒน ฯ

เล่มที่ 34 จุลลุตโตสมชาตกั หน้า 453

สกุคณจ ปตฺถยมาโน

เตนาคิ ปพฺพชิสฺสามิติ ฯ

ตํ สุตฺวา กุลพนฺธเน อปคเต มหาสตุโต โสमतตฺตํ นาม
กนิฏฺฐภาตริ อามนฺเตตฺวา ตาต อหิ ปญฺชรปฺกฺขิตฺโต วนกุคฺกุโฏ
วีย อุกฺกณฺจิตฺโต มํ ฆรราวเส อนภิริติ อภิภวติ อชฺเชว
ปพฺพชิสฺสามิ ตฺวํ อิมํ รชฺชํ ปฏฺิจฺฉาหิติ รชฺชํ นิยฺยาเทนฺโต
คากมาห

[๒๕๔๑]อุคฺกณฺจิตฺตสมิ ปาพฺหิ

อรตฺติ มํ โสमतตฺต อวิสตฺติ

พหฺกา หิ อนฺตรายา

อชฺเชวาคิ ปพฺพชิสฺสามิติ ฯ

ตํ สุตฺวา โสปี ปพฺพชิตฺตกาโม ตํ ทิเปนฺโต อิตฺริ คากมาห

[๒๕๔๒]อิทํปี ตฺยหิ รุจิตํ สุตฺโตสม

อชฺเชว ทานิ ตฺวํ ปพฺพช

อหิปี ปพฺพชิสฺสามิ

น อุตฺสเห ตยา วินา อหิ จาคฺนฺติ ฯ

อถ นํ โส ปฏฺิจฺฉิปีตฺวา อฺปทฺตํ คากมาห

[๒๕๔๓]นหิ สกฺกา ปพฺพชิตฺตํ นคเร

นหิ ปจฺจติ ชนปเทวาคิ ฯ

ตตฺถ นหิ ปจฺจตฺติติ อิทาเนว ตาว มม ปพฺพชฺชาธิปฺปาย

สุตฺวาอ อิมสฺมี ทฺวาทสโยชนิเก สฺทสฺสนนคเร จ สกฺลชนปเท

จ น ปจฺจติ โภจิ อุทฺธเน อคฺคี น ชเลติ อมฺเหสุ ปน ทฺวีสุ
ปพฺพชิตฺเตสุ อนาถาว ภูจฺจวาสิโน ภวิสฺสนฺติ ตสฺมา น หิ สกฺกา
ตยา ปพฺพชิตฺตุ อหเมว ปพฺพชิตามิตี ฯ

ตํ สุตฺวา มหาชโน มหาสตุตฺตสฺส ปาทุมฺเถ ปรีวตฺเตตฺวา
ปรีเทวนฺโต อาห

[๒๕๔๔] สุตฺโตโสเม ปพฺพชิตฺเต

กถนฺนุ ทานิ กริสฺสามาติ ฯ

ตโต มหาสตุโต อถฺ มา โสจิจฺจ อหํ จิริปี จตฺวา ตุมฺเหหิ
วินา ภวิสฺสามิ อุปฺปนฺนสงฺขาโร หิ นิจฺโจ นาม นตฺถิติ มหาชนฺสฺส
ธมฺมํ กถนฺโต อาห

[๒๕๔๕] อุปฺนียติทํ มณฺเณ

ปรีตฺตํ อุทกํว ปงฺกวารมฺหิ

เอวํ สุปรีตฺตเก ชิวิตฺเต

น จ ปมฺชชิตฺตุ กาลิโต ฯ

อุปฺนียติทํ มณฺเณ

ปรีตฺตํ อุทกํว ปงฺกวารมฺหิ

เอวํ สุปรีตฺตเก ชิวิตฺเต

อถ พาลา ปมฺชชนฺติ ฯ

เต วทฺตมฺยนฺติ นีรยํ

ติรจฺจานโยนิยจ เปตฺติวิสยญจ (๑)

๑. ม. เปตฺติวิสยํ ฯ

ตณฺหาพนฺชนพนฺชา จ

วทฺฒเนนฺติ อสุรกายนฺติ ฯ

ตตฺถ อุปนียตฺตี มณฺเฑติ ตาต อิทํ ชีวิตํ อุปนียตฺตี อหํ
มณฺเฑมิ ฯ อณฺเฑสุ สุตฺเตสุ อุปสัหฺรณฺตฺโต อุปนียนฺตฺโต
อิช ปน ปริยาทานฺตฺโต ตสฺมา ยถา ปริตฺตํ อุกกั รชกานํ
चारปฺงกวาเร ปกฺขิตฺตํ สีฆํ ปริยาทียติ ตถา ชีวิตฺปี ฯ เอวํ
สุปริตฺตเก ชีวितฺ ตํ ปริตฺตกํ อายุสงฺขารํ คเหตุวา วิจฺรณฺตานํ
สत्ตฺตานํ น ปฺลณฺกิริยาย ปมชฺชิตฺตุ กาลิ อปฺปมาโทว กาคฺตุ
วฏฺฐตฺตีติ อยเมตฺถ อตฺโต ฯ อถ พาลา ปมชฺชนฺตฺตีติ อชฺรามรา
วีย หุตฺวา กฺฤตฺถเล สฺวกรา วีย หุตฺวา กามปฺงเก นิมฺมุชฺชนฺตา ฯ
ปมชฺชนฺติ ฯ อสุรกายนฺติ กาลกณฺชีกาสฺวโรนิณฺจ วทฺฒเนนฺตฺตี
อตฺโต ฯ

เอวํ มหาสฺสโต มหาชนฺสฺส ฐมฺมํ เทเสตฺวา ปุปฺผกํ นาม
ปาสาทํ อารุญฺห สตฺตมาย ภูมียา จิตฺโต ขกฺเคน จูฬํ ฉินฺทิตฺวา
อหํ ตุมฺหากํ กิลฺลิจิ น โหมิ อตฺตโน ราชานํ คณฺหถาติ สเวฏฺจนํ
จูฬํ มหาชนฺสฺส อนฺตเร จิปี ฯ ตํ คเหตุวา มหาชนฺ โภมียํ
ปวตฺเตนฺโต ปริเทวิ ฯ ตสฺมี จาเน มหนฺตํ รชกํ อฏฺฐหิ ฯ
ปฏิกฺกमितฺวา จิตฺชนฺ ตํ โอโลเกตฺวา รณฺโณ จูฬํ ฉินฺทิตฺวา
สเวฏฺจนา จูฬา มหาชนฺสฺส อนฺตเร จิตฺตา ภวิสฺสติ เตนายํ
ปาสาทสฺส อวิหฺวเร รชวฏฺฐิ อุกฺคตฺตาติ ปริเทวนฺโต คากฺมาห

[๒๕๔๖] อุทฺถลเต รชคฺคํ อวิทฺเฐ

ปฺปฺพคฺคมาหิ จ ปาสาเท

มณฺเณ โน เกสา จินฺนา

ยสฺสสิโน ชมฺมราชสฺสชาติ ฯ

ตตฺถ อุทฺถลเตติ อฏฺฐหิ ฯ รชคฺคนฺติ รชกฺขนุโธ ฯ
อวิทฺเฐติ อิตฺโธ อมฺหากํ จิตฺตฺตฺถจฺจานนฺติ อวิทฺเฐ ฯ ปฺปฺพคฺคมาหิตฺติ
ปฺปฺพคฺคปาสาทสฺส สมิเป ฯ มณฺเณ โนติ อมฺหากํ ชมฺมราชสฺส
เกสา จินฺนา ภวิสฺสนฺตฺติติ มณฺเณว ฯ

มหาสฺสโตปิ ปริจาริกํ เปเสตฺวา ปพฺพชิตฺตปริกฺขาร
อาหฺราเปตฺวา กปฺปกเนน เกสมสฺสํ โอาหฺราเปตฺวา อลงฺการิ
สยนปฺปฺพเจ ปาเตตฺวา รตฺตปฏฺฐานํ ทสฺยานิ จินฺนิตฺตฺวา ตานิ
กาสายานิ นิวาเสตฺวา มตฺตติกปตฺตํ วามฺสญฺเฐ ลกฺเคตฺวา
กตฺตรทณฺฑํ อาทาย มหาตเล อปฺราปฺริ จงฺกมิตฺวา ปาสาทา
โธตฺริตฺวา อนฺตรวีถิยํ ปฏฺธิปฺชชฺชิตฺวา ฯ กจฺจนฺตํ ปน นํ น โกจิ สยฺชานิ ฯ
อถสฺส สตฺตสฺสตา ขตฺตติยกณฺเณว ปาสาทํ อภิรฺุหิตฺวา ตํ อทิสฺวา
อาภรณภณฺฑทเมว ทิสฺวา โธตฺริตฺวา อวเสสฺสานํ โสฬสสหสฺสํ
อิตฺถินํ สนฺตํ คณฺฑวาทุมฺหากํ ปิยสามิโก สุตฺโตสมมฺหิสฺสโร
ปพฺพชิตฺตติ มหาสทฺเทน ปรีเทวมาณา พหิ นิกฺขมฺมิตฺวา ฯ ตสฺมि
ขณฺเณ มหาชโน ตสฺส ปพฺพชิตฺตภาวํ อณฺเณวสิ ฯ สกถนคฺริ
สงฺขุภิตฺวา ราชา กิร โน ปพฺพชิตฺตติ ราชทฺวารเ สนนฺิปติ ฯ
มหาชโน ราชา อิทฺถ ภวิสฺสติ เอตฺถ ภวิสฺสตีติ ปาสาทาทีนํ
รณฺโณ ปรีโกภฺจฺจานานํ คณฺฑวาทุมฺหากํ อทิสฺวา

[๒๕๔๗]อยมสฺส ปาสาโท

โสวณฺณปฺปมฺมาลยวீตฺติณฺโณ

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปรฺริกฺกณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ ฯ

อยมสฺส ปาสาโท

โสวณฺณปฺปมฺมาลยจิตฺตรกฺกณฺโณ

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปรฺริกฺกณฺโณ ฅาตฺตฺสงฺเขน ฯ

อิทมสฺส กุฎฺฎาคาริ

โสวณฺณปฺปมฺมาลยวี่ตฺติณฺณิ

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปรฺริกฺกณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ ฯ

อิทมสฺส กุฎฺฎาคาริ

โสวณฺณปฺปมฺมาลยวี่ตฺติณฺณิ

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปรฺริกฺกณฺโณ ฅาตฺตฺสงฺเขน ฯ

อยมสฺส อโสภกานิกา

สุปฺปมฺมิตา สพฺพกาลิกา รมฺมา

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปรฺริกฺกณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ ฯ

เล่มที่ 34 จตุตทาสีสนิปาตวณฺณนา หน้า 458

อหฺมสฺส อโสภวณิกกา

สุปฺปฬิตตา สพฺพภคาลิกกา รมฺมา

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปฺริกฺขโณ ฌาติสงฺเขน ฯ

อิหฺมสฺส อุตฺตยานํ

สุปฺปฬิตฺตํ สพฺพภคาลิกํ รมฺมํ

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปฺริกฺขโณ อิตฺถคคาเรหิ ฯ

อิหฺมสฺส อุตฺตยานํ

สุปฺปฬิตฺตํ สพฺพภคาลิกํ รมฺมํ

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปฺริกฺขโณ ฌาติสงฺเขน ฯ

อิหฺมสฺส กณฺณการวณฺํ

สุปฺปฬิตฺตํ สพฺพภคาลิกํ รมฺมํ

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปฺริกฺขโณ อิตฺถคคาเรหิ ฯ

อิหฺมสฺส กณฺณการวณฺํ

สุปฺปฬิตฺตํ สพฺพภคาลิกํ รมฺมํ

ยหิมฺนุวิจฺริ ราชา

ปฺริกฺขโณ ฌาติสงฺเขน ฯ

อิหฺมสฺส ปาฏลิวณฺํ

เล่มที่ 34 จุลลสูตรโสสมชาตกั หน้า 459

สุปฺปฺพิตฺตํ สพฺพกาสิกํ รมมํ

ยหิมฺนุวิจริ ราชา

ปริกฺกณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ ฯ

อิทมฺสฺส ปาฏฺฐลิวนํ

สุปฺปฺพิตฺตํ สพฺพกาสิกํ รมมํ

ยหิมฺนุวิจริ ราชา

ปริกฺกณฺโณ ฌาติสงฺฆเณ ฯ

อิทมฺสฺส อมฺพวนํ

สุปฺปฺพิตฺตํ สพฺพกาสิกํ รมมํ

ยหิมฺนุวิจริ ราชา

ปริกฺกณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ ฯ

อิทมฺสฺส อมฺพวนํ

สุปฺปฺพิตฺตํ สพฺพกาสิกํ รมมํ

ยหิมฺนุวิจริ ราชา

ปริกฺกณฺโณ ฌาติสงฺฆเณ ฯ

อยมฺสฺส โปกฺขรณฺนิ

สญฺจนฺนา อณฺฑชฺเชหิ วิตฺติกฺกณฺณา

ยหิมฺนุวิจริ ราชา

ปริกฺกณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ ฯ

อยมฺสฺส โปกฺขรณฺนิ

สญฺจนฺนา อณฺฑชฺเชหิ จิตฺตฺรกฺกณฺณา

ยหิมนุวิจริ ราชา

ปริกัณโณ ฌาติสงฺเขนาติ

อิมานิ คาทาหิ ปรีเทวนุโต วิจริ ฯ

ตตฺถ วิตฺติกัณโณติ สุวณฺณปฺปุเพหิ จ นานามาเลยหิ จ
สมากัณโณ ฯ ปรีกัณโณติ ปรีวาริโต ฯ อิตฺถาคาเรหิติ
ทาสโย อุปาทาย อิตฺถิโย อิตฺถาคารา นาม ฯ ฌาติสงฺเขนาติ
อมจจาปี อิธ ฌาตโย เอว ฯ กุฎฏาคารนฺติ สดฺตรตฺตนิจิตฺโต
สยณกุฎฏาคารคพฺโง ฯ อโสกวนิกาทิ อโสกวนญฺมิ ฯ สพฺพ-
กาทิกาทิ สพฺพกาลปรีโภกกขฺมา นิจฺจปฺปุฝิตา จ ฯ อุยฺยานนฺติ
นนฺทนนจิตฺตลตาวนสทิสํ อุยฺยานํ ฯ สพฺพกาลิกนฺติ ฉสุปี
อุตุสุ อุปฺปชฺชนกปฺปุผลสยณนฺนํ ฯ กณฺนิการวนาทิสฺสุ สพฺพ-
กาลิกนฺติ สพฺพกาเล สฺสุปฺปุฝิตผลิตเมว ฯ สยณนฺนาติ
นानาวิเรหิ ชลชถลชกฺสุเมหิ สฺสุญฺจฺ สยณนฺนา ฯ อณฺฑเชหิ
วิทฺติกัณฺณาติ สกฺกนฺสงฺเขหิ โอกัณฺณา ฯ

เอวํ เตสุ เตสุ จานนฺสุ ปรีเทวิตฺวา มหาชโน ปฺปนฺ ราชญฺคณฺ
อาคณฺตฺวา

[๒๕๔๘]ราชา โข ปพฺพชิตฺโต สุตฺโตสโม

รชฺชํ อิมํ ปหนฺตฺวาน

กาสาชวตฺถวสโน

นาโคว เอกโก จรตีติ

คากํ วตฺวา อตฺตโน ฆเร วิภวํ ปหาย ปฺปุตฺตชิตฺโร หตฺถสฺส คเหตุวา

นิกฺขมิตฺวา โปธิสตุตฺตเสว สนฺตึกั อคฺมาสิ ฯ ตถา มาตาศิปิตโร
ปฺตุตฺตทารา โสฬสสหัสฺสา จ นาฏกิตฺติโย ฯ สกฺลนคฺริ ตฺวจฺฉิ
วีย อโหสิ ฯ ชนปทฺวาสิโนปิ เตสั ปจฺจโต ปจฺจโต อคฺมึสุ ฯ
โปธิสตุโต ทฺวาทสโยชนิกั ปริสั คเหตุวา หิมวณฺตานิโมจ
ปายาสิ ฯ อถสฺส อภินิกฺขมณั ญตฺวา สกฺโก วิสฺสกมฺมึ
อามนฺเตตฺวา ตาต วิสฺสกมฺม สุตโตสมมหาราชา อภินิกฺขมณั
นิกฺขมณฺโต วสนนฺจฺฉานั ลทฺฐึ วฏฺฐติ สมากโม จ มหา ภวิสฺสติ
คจฺฉ หิมวณฺตปฺปเทเส คจฺฉาคีเร ตีสโยชนายามั ปญฺจโยชนวิตถตฺตึ
อสุสมปทึ มาเปหิตฺติ เปเสสิ ฯ โส ตถา กตฺวา ตสฺมี อสุสมปเท
ปพฺพชิตปริกฺขารे ปฏฺิยาเทตฺวา เอกปทิกมคฺคึ นีหริตฺวา
เทวโลกเมว คโต ฯ มหาสตุโต เตน มกฺเคน คนฺตฺวา ตั อสุสมปทึ
ปวิสิตฺวา ปจฺฉมึ สยั ปพฺพชิตฺวา ปจฺฉมา เสเส ปพฺพพาเชสิ ฯ
อปรภาเค พหุ ปพฺพชึสุ ฯ ตีสโยชนิกั จานั ปริปุริ ฯ
วิสฺสกมฺเมน ปน อสุสมมาปิตนฺิยาโม (๑) จ พหุณั ปพฺพชิตนฺิยาโม
จ โปธิสตุตฺตสฺส อสุสมปทสัวิทฺทิตนฺิยาโม จ หตฺถิปาลชาตเก
อากตฺนเยเนว เวทิตพฺโพ ฯ ตตฺถ มหาสตุโต ยสฺส ยสฺเสว
กามวิตถกฺกาทิมิจฺฉาวิตถกฺโก อุปฺปชฺชติ ตั ตั อากาเสน อุปฺสง-
กมิตฺวา อากาเส ปลฺลงฺเคน นิสึทิตฺวา โอวทฺนฺโต คาทาทฺวยมาห
[๒๕๔๕] มาสุสุ ปุพฺเพ รติกึพีตานิ

หสิตานิ อนุสฺสริตฺถ (๒)

๑. ยู. อสุสมั มาปิตนฺิยาโม ฯ ๒. ยู. อนุสฺสริตฺถโก ฯ

เล่มที่ 34 จตุตทาลีสนิปาตวณฺณา หน้า 462

มา โว กามา หนีสฺ
รมฺมณฺหิ สฺทสฺสนํ นาม นกรํ ฯ
เมตฺตจิตฺตยจ ภาเวถ
อปฺปมาณํ ทิวา จ รตฺโต จ
อถ คณฺณิตฺถ(๑) เทวปฺริ
อวาทํ ปุณฺณกมฺมินฺนติ ฯ

ตตฺถ รติกีพีตานีติ กามรติยา จ กายวาจาจิตฺตกีฬาวเสน
ปวตฺตกีพีตานิ จ ฯ มา โว กามา หนีสฺติ มา คฺมุเห
วตฺตูกามกิเลสกามา หนีสฺ ฯ รมฺมณฺหิติ สฺทสฺสนนกรํ
รมณฺยํ ตํ มา อนฺนฺสฺสริตฺถ ฯ เมตฺตนฺติ อิทํ เทสนามตฺตเมว ฯ
โส ปน จตฺตารโ พุรหฺมวิหารเ อจิกฺขิ ฯ อปฺปมาณฺนติ
อปฺปมาณสฺตตฺตารมฺมณํ ฯ คณฺณิตฺถาติ คมิสฺสธ ฯ เทวปฺรฺนติ
พุรหฺมโลกํ ฯ

โสปี อีสฺคโณ ตสฺโสวาเท จตฺวา พุรหฺมโลกปฺรายนฺ อโหสีติ ฯ
สพฺพิ หตฺถิปาลชาตเก อาคตนเยเนว กเถตพฺพิ ฯ

สตุถา อิมํ รมฺมเทสนํ อahrิตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพปี ตถาคโต มหानกฺขมฺมํ นิภฺขมิเยวาทิวตฺวา ชาตกํ
สโมธานสฺสิ ตทา มาตาปีตโร มหาราชกฺถานิ อหฺลํ จนฺทา
ราหุลมาตา อโหสี เชฏฺฐปฺตฺโต สารีปฺตฺโต อโหสี กนิฏฺโจ ราหุโล
อโหสี ชาติ ชุชฺชตฺตรา อโหสี กุลพนฺชนเสฏฺฐิ กสฺสโป อโหสี
๑. ม. อคฺจฺนิตฺถ ฯ

ชาตกฎจกถา ๗ วิสติ-จตุตทาพีสนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 463
เล่มที่ 34 จุลลุตฺตโสสมชาตกั หนา 463

มหาเสนคฺคฺโต โมคฺคฺลลาโน อโหสิ โสมทตฺตกฺมาโร อานนฺโท
อโหสิ เสสปริสา พุทฺธปริสา อเหตุ สุตฺโตสมราชา ปน อหเมว
สมฺมาสมพุทฺโธติ ฯ

จุลลุตฺตโสสมชาตกั นิฏฺฐิตั ฯ

ปญฺจมั ฯ

อิติ จตุตทาพีสนิปาตวณฺณา นิฏฺฐิตา ฯ
